

การศึกษาด้านแบบความเป็นครุตนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

นางสาววรรณิสา ประเสริฐสุภวิทย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

A STUDY OF THE ROLE MODEL OF MUSIC TEACHERSHIP: A CASE STUDY OF COLONEL
CHOOCHART PITAKSAKORN, NATIONAL ARTIST

Miss Wannisa Prasertsupawit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Music Education
Department of Art, Music and Dance Education
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2012
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาต้นแบบความเป็นครูคนตรี: กรณีศึกษา

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

โดย

นางสาววรรณิสา ประเสริฐศุภวิทย์

สาขาวิชา

ดนตรีศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา รัชพลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ตนิญา อุทัยสุข)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ยุคลธรรวงศ์)

วรรณสา ประเสริฐศุภวิทย์: การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ. (A STUDY OF THE ROLE MODEL OF MUSIC TEACHERSHIP: A CASE STUDY OF COLONEL CHOOCHART PITAKSAKORN, NATIONAL ARTIST) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 397 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ 2) สร้างแนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบคือพันเอกชูชาติ พิทักษากรศิลปินแห่งชาติ วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร และลูกศิษย์โดยตรงของท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีทั้ง 4 ด้าน ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คือ ด้านบุคลิกภาพของท่าน มีความสำรวมทางกิริยามารยาทเป็นแบบอย่างต่อศิษย์ โดยท่านจะไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา มีวินัยในเรื่องของเวลาอย่างดีเยี่ยม ท่านรับผิดชอบหน้าที่ของตนได้ทุกบทบาท รวมถึงใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา ท่านมีความมุ่งมั่นต่อวิชาชีพ มีความถ่อมตนและให้เกียรติผู้อื่นเสมอ ท่านรู้จักประเมินตนเอง และดูแลสุขภาพตนเองอย่างดี ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ท่านยึดพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ยังให้ความสำคัญต่อผู้มีพระคุณ รวมถึงเปิดใจกว้างต่อศิษย์ในฐานะครู ท่านรักและเห็นคุณค่าในวิชาชีพครูเสมอ ด้านความรู้และประสบการณ์ ท่านได้รับความรู้ทั้งศาสตร์ด้านดนตรี เช่น ดนตรีไทยและตะวันตก ด้านการอำนวยเพลง และประพันธ์เพลง รวมถึงศาสตร์อื่น ๆ เช่น โยคะ ยิมนาสติก และด้านการสอน ท่านเน้นการเตรียมการสอน โดยมีหลักการสอน คือ การวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอนด้วยวิธีการอธิบาย การสาธิต เพื่อให้มีความสำคัญในเรื่องของเสียง การบูรณาการการสอน หลักในการซ่อมดนตรีที่เป็น การซ่อมแบบมีเสียงและการซ่อมเงียบด้วยศาสตร์ทางยิมนาสติก โดยท่านนำศาสตร์อื่นเข้ามาช่วยสอน เช่น โยคะ ยิมนาสติก ฤาษีตัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ เพื่อฝึกความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกาย โดยเฉพาะจิต สติ สมาธิ รวมถึงการสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายานนิกายเช่น 2) นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบด้วยรายละเอียดของคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอน

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา .....ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

ปีการศึกษา 2555.....

5483427827: MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORDS: CHOOCHART PITAKSAKORN / NATIONAL ARTIST / TEACHER ROLE MODEL / MUSIC TEACHER

WANNISA PRASERTSUPAWIT: A STUDY OF THE ROLE MODEL OF MUSIC TEACHERSHIP:
A CASE STUDY OF COLONEL CHOOCHART PITAKSAKORN, NATIONAL ARTIST: ADVISOR:
ASSOC. PROF. NARUTT SUTTACHITT, Ph.D., 397pp.

The purposes of this research were to 1) to study the characteristics of being music teacher in each aspect of Colonel Choochart Pitaksakorn, the national artist. 2) to create the guidelines for the characteristics of music teacher, having Colonel Choochart Pitaksakorn as a role model. This study used qualitative research methods. The tools used in this research were interviews with Colonel Choochart Pitaksakorn, and his students, data collection, and model analysis. The data was collected from documents, and by performing in-depth interviews. Then the data was analysed by interpretative methods, inductive inference, and subsequently presented in the form of an essay.

The results showed that 1) there are four characteristic aspects of being music teacher of Colonel Choochart Pitaksakorn: First, aspect of his personality is calm in any action, which is an example for his students. He always does not use emotion to solve any problems. He is very punctual, and always responsible for his every role. He is also an active learner. He focuses with his job. He is always modest, and honor others. He always evaluates himself, and looks after his health. Second, aspects of morals and ethics, he attaches himself with Buddhism, and always gives to whom giving to him. He is open-minded to his students. He always loves to be a teacher. Third, aspects of knowledge and experience, he has knowledge of music of Thai music, western music, conductor, composer, including another sciences of Yoga and Gymnastics. Fourth, aspect of teaching, he focuses on teaching preparation. His teaching principles are analyses of both students and curricula, explanation, demonstration for the essence of sound, creating a principle of music practice with and without sound by using applied Gymnastics. He applies another sciences of Yoga, Gymnastics, Thai hermit exercise, Tai Chi for practicing the flexible and strength of body, especially in mind, consciousness and concentration, including Theravada Buddhism and Mahayana (Zen Buddhism). 2) guidelines for teacher role model of Colonel Choochart Pitaksakorn consist of the details of each aspect of his characteristics which are personality, morals and ethics, knowledge and experience, and teaching.

Department: Art Music and Dance Education..... Student's Signature .....

Field of Study: Music Education..... Advisor's Signature.....

Academic Year: 2012.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณา การอบรม และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้เสียสละเวลาในการให้ คำแนะนำ และชี้แนะ ทั้งในด้านข้อมูลต่าง ๆ งานวิจัย วิธีการคิด การตรวจสอบ ปรับปรุง และแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเป็นครูของอาจารย์ที่มีต่อผู้วิจัย เสมอมา

ขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ตัญญา อุทัยสุข ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ยุคลธรวงศ์ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เป็นอย่างสูง ที่ได้ กรุณาให้ข้อมูลทางด้านวิชาชีพครุภัณฑ์ ทั้งวิธีคิด คุณธรรม จริยธรรม การปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามให้ ตลอดระยะเวลาที่ได้ทำงานวิจัยขึ้นนี้ และยังเสียสละเวลาในการตรวจสอบ ปรับปรุงงานวิจัยให้มีคุณภาพ มากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนในหลาย ๆ ด้านให้แก่ผู้วิจัย

ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจงานวิจัยฉบับนี้ และคณาจารย์ทุกท่านของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนลูกศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เนื่องจากเป็นผู้ที่ ทำให้งานวิจัยขึ้นนี้มีข้อมูลที่ครบถ้วน ทำให้ผู้วิจัยได้รู้อีกมุมหนึ่งจากลูกศิษย์แต่ละท่าน ซึ่งมีบทบาทใน วงการดนตรีที่ทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง

ขอบพระคุณเพื่อนร่วมรุ่น รุ่นน้อง และรุ่นพี่ ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้คำแนะนำ รวมถึงให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ นางวรรณมา และนายสันติ ประเสริฐสุภวิทย์ ที่คอยอบรมสั่งสอน เป็น ผู้ให้กำลังใจ คำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนในทุกด้าน จนกระทั่งทำให้ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจ ในการประกอบวิชาชีพนี้เสมอมา และดำรงตนในฐานะครุภัณฑ์ได้อย่างมีคุณค่า และมีคุณธรรม

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญ.....	ช
	สารบัญตาราง.....	ญ
	สารบัญภาพ	ฎ
บทที่		
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	คำถามการวิจัย	7
	วัตถุประสงค์	7
	ขอบเขตการวิจัย	7
	คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	8
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	ตอนที่ 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ.....	11
	ตอนที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นครู และต้นแบบความเป็นครู.....	16
	2.1 ครู และความเป็นครู.....	16
	2.2 คุณลักษณะของความเป็นครู และคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี (แยกตามด้าน)	18
	ตอนที่ 3 แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี	30
	ตอนที่ 4 แนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน	36
	4.1 ความหมาย และหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	36
	4.2 ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข (operant conditioning theory)	38
	4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development theory).....	39
	ตอนที่ 5 แนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา	47

5.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	47
5.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) และการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับ	47
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย	56
3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	59
ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	61
ชั้นที่ 2 ชั้นการออกแบบการวิจัย	62
ชั้นที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
ชั้นที่ 4 กำหนด และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)	70
ชั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล อภิปรายผล นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครุดนตรี พร้อมกับนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์.....	71
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
ตอนที่ 1 คุณลักษณะของความเป็นครุดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ.....	72
ตอนที่ 2 แนวทางคุณลักษณะของความเป็นครุดนตรี โดยมีต้นแบบคือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ.....	278
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	305
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	305
วิธีดำเนินการวิจัย.....	305
สรุปผลการวิจัย.....	306
อภิปรายผลการวิจัย	317
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย.....	324
รายการอ้างอิง	324
ภาคผนวก.....	333
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	334
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	336

ภาคผนวก ค บทสัมภาษณ์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ.....	352
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	397

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	การวิเคราะห์แนวคิดและหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านบุคลิกภาพของครู 22
2.2	การวิเคราะห์แนวคิดและหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านคุณธรรมและ จรรยาบรรณของครู..... 24
2.3	การวิเคราะห์แนวคิดและหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านความรู้และประสบการณ์ของครู 25
2.4	การวิเคราะห์แนวคิดและหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านการสอน..... 26
2.5	เปรียบเทียบคุณสมบัติของครูต้นแบบ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของความเป็นครู..... 35
2.6	การสังเคราะห์แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนจากหลักการ และ การวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการเรียนการสอนจากหลักการและทฤษฎีการสอน ต่าง ๆ..... 43
3.1	ผลสรุปคุณลักษณะของครูที่ดีจากแนวคิดต่าง ๆ 65
4.1	ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 73
4.2	คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรี ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ 73
4.3	สรุปคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ..... 250
4.4	สรุปคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านคุณธรรม จรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ..... 255
4.5	สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ... 258
4.6	สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ..... 262

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	โน้ตเพลง “ชูชาติ พิทักษากร”	6
2.1	พื้นเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ.....	11
2.2	กรอบแนวทางการผลิตครุภัณฑ์สำหรับสังคมไทย	28
2.3	แสดงขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ	32
2.4	องค์ประกอบของการเรียนรู้ในกระบวนการที่ 1 (การรับมาซึ่งการเรียนรู้).....	33
2.5	สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	58
3.1	กรอบรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย	60

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยนั้นมามีประวัติความเป็นมา และวิวัฒนาการที่ยาวนานเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี หลักฐานแสดงให้เห็นเริ่มแรกในสมัยของกรุงสุโขทัยที่เริ่มมีการส่งผ่านวัฒนธรรมทางดนตรีกับประเทศเพื่อนบ้านที่ซึ่งในยุคสมัยนั้นเรียกกระบวนการส่งผ่านทางวัฒนธรรมดนตรีนี้ว่าการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งในยุคสมัยต่อมากระบวนการถ่ายทอดดนตรีได้ถูกจำแนกออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน (กรรณิการ์ สัจกุล อ้างถึงใน ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) คือ การถ่ายทอดดนตรีในระบบราชสำนัก ซึ่งมีการกระทำกันเฉพาะในวัง ชนชั้นสูง และกษัตริย์เท่านั้น มีจุดประสงค์ในการถ่ายทอดคือ เพื่อใช้ประกอบในพระราชพิธีต่างๆ ที่มีลักษณะของความเป็นทางการสูง เป็นต้น และการถ่ายทอดทางดนตรีอีกประเภทหนึ่งคือการถ่ายทอดดนตรีในระบบของประชาชน ซึ่งมักมีการกระทำกันทั้งที่บ้าน และวัด โดยการเรียนการสอนดนตรีที่บ้านนี้มักเป็นไปในลักษณะของการฝากตัวเป็นศิษย์ โดยผู้ที่ฝากตัวเป็นศิษย์นี้จำเป็นต้องพักอาศัยปรนนิบัติครูบาอาจารย์ที่บ้าน โดยครูดนตรีทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาให้กับผู้เรียนจนกว่าผู้เรียนหรือผู้สอนจะบอกเลิกไป ในส่วนของการถ่ายทอดดนตรีในวัดนั้นเป็นไปในลักษณะของการรวมตัวกันของนักดนตรีเพื่อร่วมกันแสดงดนตรีตามงานประเพณี หรือ งานรื่นเริงต่าง ๆ เป็นต้น จากนั้นกระบวนการในการถ่ายทอดดนตรีจึงมีการพัฒนาต่อไปจนกระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์ที่กระบวนการในการถ่ายทอดดนตรีเริ่มมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพรานหลวงขึ้น ให้กับประชาชนทั่วไปได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนทางดนตรีอย่างต่อเนื่อง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่การเรียนการสอนดนตรีได้พัฒนาจากการถ่ายทอดระหว่างศิษย์ อาจารย์ เป็นการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบทั้งในระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือนอกระบบโรงเรียน คือ ตามโรงเรียนกวดวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

เมื่อมีการเรียนการสอน สิ่งที่ต้องเกิดขึ้นก่อนการสอน คือ “ครู” และเมื่อมีการสอนดนตรีเกิดขึ้น จึงต้องมีการพูดถึงคำว่า “ครูดนตรี” ขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการมีการเรียนการสอนที่ดีได้นั้น หากผู้ที่เป็นครูไม่มีคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะของครูที่ดีแล้ว ย่อมไม่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีตามมา ดังนั้น ผู้ที่สามารถให้ผู้อื่นเรียกตนว่าครูได้ ย่อมต้องมีคุณลักษณะพิเศษที่มากกว่า “ผู้สอน” ธรรมดาทั่วไป งานวิจัยชิ้นนี้จึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาดัง “ความเป็นครู” โดยเฉพาะคุณลักษณะของครูดนตรี เพื่อสร้างต้นแบบ

ความเป็นครูคนตรีที่เหมาะสมต่อวิชาชีพได้อย่างแท้จริง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ตรัสถึงความสำคัญของครูไว้ว่า

“วิธีที่จะทำให้คนเป็นคนดีนั้น คือ การศึกษา เมื่อก่อนนี้ด้านการศึกษาของคนในเมืองไทย เปรียบเทียบกับประเทศอื่นค่อนข้างจะสูง แต่มาปัจจุบันนี้น้อยลง เพราะมีคนเพิ่ม แต่ผู้ที่มีหน้าที่สอนน้อยลง เปรียบเทียบกันอาจจะแย้งว่าสมัยนี้มีเทคโนโลยีสูงทำให้สามารถทำการสั่งสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย คือการสอนแบ่งเป็นอบรมแล้วก็บ่มนิสัย แต่ถ้าไม่มีผู้ที่อบรม ไม่มีผู้ที่บ่มนิสัย หรือเป็นคนที่มีคุณภาพต่ำ ผู้ที่ได้รับอบรมบ่มนิสัยย่อมคุณภาพต่ำเหมือนกัน แม้มีเทคโนโลยีชั้นสูง แต่ว่าสิ่งเหล่านี้ยังไม่จริงจัง อาจจะ使人ที่มีจิตใจอ่อนเปลี่ยนเป็นคนละคนก็ได้ ยากที่จะอบรมบ่มนิสัยด้วยสิ่งเหล่านี้ ฉะนั้น ไม่มีอะไรแทนคนสอนคน”

จากกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2539 ดังกล่าวนี้นำให้สังเกตเห็นได้สิ่งหนึ่งว่า ไม่มีการสอนใดแทนการสอนที่มาจากคนสอนคน ครูผู้ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้สอนในเชิงวิชาการความรู้ แต่ยังเป็นเยี่ยงอย่าง และแบบอย่างให้กับศิษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตได้อีกด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 52 ที่สังเกตเห็นว่าต้องมีการกำหนดให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เมื่อกล่าวถึงความ เป็นครูที่ดีนั้นสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีที่ส่งผลต่อทั้งในทางที่ดี และไม่ติดต่อผู้รับได้ นั้น ดังที่งานวิจัยที่ได้กล่าวว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เหมือนกับที่สังเกตจากตัวแบบ (Bandura, Ross & Ross, 1961) ตัวอย่างที่สอดคล้อง เช่น พฤติกรรมการเลียนแบบสำหรับเด็กที่ดูภาพยนตร์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่ดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว (Bandura, Ross & Ross, 1963) ดังนั้นคำว่า “ไม่มีอะไรแทนคนสอนคน” นั้น ไม่ใช่ใครก็ตามที่จะมีความเหมาะสมในการสอนบุคคลอื่นได้เสมอไป แต่ย่อมหมายถึงบุคคลที่สามารถสอน แล้วทำให้ผู้รับการสอนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีงามขึ้นไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง เห็นได้ว่าการศึกษามีแบบอย่างที่ดี สามารถเป็น “แบบ” หรือ “เยี่ยงอย่าง” ให้ประจักษ์แก่สายตาของผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “ตัวอย่างที่ดีมีค่า

มากกว่าคำสอน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การมีครูต้นแบบที่ดีย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีครูเป็นแบบอย่างที่ดีชี้แนวทางสว่างแก่ศิษย์ หากครูเป็นต้นแบบที่ดี เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 การพัฒนาตน การครองตน รวมถึงด้านการประสานงานชุมชน ซึ่งเกียรตินิยมที่ได้รับนั้นย่อมเป็นคุณค่าทางจิตใจที่ประเมินค่าไม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อครูต้นแบบได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงาน ความรู้ ความสามารถในวิชาชีพตน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนได้แนะนำช่วยเหลือเพื่อนครูตามความเชี่ยวชาญของตน ก่อให้เกิดความมั่นใจในความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนที่มีอยู่ สิ่งเหล่านี้ย่อมจะเกิดผลต่อเนื่อง เมื่อเกิดครูดี ศิษย์ก็ย่อมมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี และสุดท้ายจึงนำไปสู่สังคมที่ดีได้นั่นเอง

จากคำกล่าวที่มักกลายเป็นบทสรุปของคนที่เลือกวิชาชีพครูที่ว่า *“คนเก่งมักไม่ได้เป็นครู คนเป็นครูมักไม่เก่ง”* ย่อมไม่ใช่คำกล่าวที่ถูกต้องนัก เนื่องจากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าคำว่า *“ครู”* ใช่ว่าเพียงแต่ต้องมีความ *“เก่ง”* เพียงเท่านั้น แต่ครูต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ ที่มากกว่านั้น ซึ่งแต่คุณลักษณะนั้นต้องอาศัยทั้งความเสียสละ และความทุ่มเทอย่างเต็มความสามารถในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และจากกระแสของสังคมในวงการการศึกษาปัจจุบันนี้ มักจะเห็นคำว่า *“ต้นแบบ”* เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคำว่า *“ครูต้นแบบ”* แท้จริงแล้วคำว่า *“ต้นแบบ”* นั้นมีความหมายอย่างไร ถูกลำเอียงไปเพื่อประโยชน์ในทางการศึกษาได้หรือไม่ ในวงการศึกษานั้นมีทฤษฎีมากมายที่มีการกล่าวถึงคำว่า *แบบอย่าง ต้นแบบ แม่แบบ* และอีกมากมาย เพื่อใช้เป็นหลักในการเรียนการสอน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงคำว่า *“ต้นแบบ”* ย่อมต้องกล่าวถึงคำว่า *“เลียนแบบ”* โดยทั้งสองคำนี้ส่งผลให้เกิดอีกสองคำตามมา นั่นคือ *“ผู้ที่เป็นต้นแบบ”* และ *“ผู้ที่ทำตามแบบ”* หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งของวงการศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่า *“ผู้ที่เป็นต้นแบบ”* หมายถึง *“ครู หรือ ผู้สอน”* ที่ต้องมีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน ดังเช่นพระโอวาทของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวาระเสด็จมาเป็นประธานในการประกาศเกียรติคุณครูแห่งชาติต้นแบบปี 2543 ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 ได้กล่าวว่า

“ครูมีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยที่งานของครูเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคม ครูจึงเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความสูงส่งทางวิชาชีพ”

ดังนั้น การศึกษาถึงคุณลักษณะของความเป็นครูนั่น ย่อมมีประโยชน์ต่อทั้งครู นักเรียน รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ในสังคมอีกด้วย โดยผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาเพียงครูทั่วไป แต่สนใจศึกษาศึกษาเกี่ยวกับครูดนตรี โดยมีกรณีศึกษา คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางของแบบอย่างที่ดีในการเป็นครูดนตรี เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการการศึกษาของไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในศาสตร์การสอนดนตรี ท่านเป็นอาจารย์ที่มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาวิชาชีพครูดนตรีให้สมบูรณ์ขึ้นในหลาย ๆ ด้าน โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยที่ต้องรับภาระในการสอนในขณะที่ท่านได้ทำงาน ท่านเป็น “ครู” ที่ทำงานด้วยใจรัก มีความเมตตาต่อศิษย์ตลอดระยะเวลาที่ท่านทำงาน และถึงแม้ในปัจจุบันนี้ท่านได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว แต่ท่านยังคงทำหน้าที่ครูที่พร้อมถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่คนในวิชาชีพนี้พึงกระทำ ท่านยังคงให้ความช่วยเหลืองานทางดนตรีมาโดยตลอด โดยเฉพาะในเรื่องความรู้ความสามารถของท่าน รวมถึงวิธีการสอนในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความโดดเด่น ควรค่าแก่การศึกษา ดังที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์ อ่างถึงใน สุพจน์ ยุคลธรรวงศ์, 2540) กล่าวว่า

“ครูควรติดตามงานวิจัยในด้านการสอนใหม่ ๆ จากวงการดนตรีนานาชาติ และ การสอนที่ดี ต้องนำจุดเด่นของแต่ละแบบการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน การกำหนดให้ผู้เรียน เล่นตามครูผู้สอนทุกอย่างถือว่าการสอนที่ไม่ยืดหยุ่น ครูผู้สอน ต้องสามารถวิเคราะห์ให้ผู้เรียนแต่ละคนว่าเหมาะสมกับวิธีการแบบใด และนำวิธีการนั้น เป็นแกนในการสอน”

อีกทั้งในด้านบุคลิกลักษณะหลาย ๆ ประการ รวมถึงด้านการควบคุมอารมณ์ จิตใจ วินัย และการเข้าถึงจิตวิญญาณของความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่มากกว่าการสอนดนตรีเพียงเท่านั้น ข้อมูลของท่านจึงควรได้รับการศึกษา เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นต้นแบบความเป็นครูดนตรี พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์ อ่างถึงใน Mix Magazine, 2554) ยังได้กล่าวไว้ว่า

“วินัยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักดนตรี แต่ที่สำคัญกว่า คือ ความรักในดนตรี เคล็ดลับลับของความสำเร็จจึงอยู่ที่ความรักในดนตรี”

ยิ่งทำให้เห็นว่านอกจากท่านจะมีหลักในการสอนแล้ว ยังมีความซาบซึ้งในดนตรี ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษอีกประการหนึ่งที่สำคัญของครูดนตรีที่ควรมี และทำให้ประจักษ์แก่ศิษย์ เพื่อสร้างแบบอย่างที่ดีจากต้นแบบที่ทรงคุณค่าของวงการของครูดนตรี เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อบุคคลดนตรี และสามารถผลิตอนุชนรุ่นหลังที่จักต้องก้าวเข้ามาเป็น “ครูดนตรี” ที่มีคุณค่าในวงการการศึกษาของไทยได้อย่างแท้จริง และจากคำกล่าวพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์ อ้างถึงใน Mix Magazine, 2553) ที่ว่า

“...ผมอยากจะฝากไว้ว่า “ครู” กับ “ศิลปิน” นั้นแตกต่างกัน ถ้าศิลปินเฉย ๆ จะเล่นจะร้องอยู่บนเวที แล้วซ้อมจนดีเอาตัวรอดคนเดียว ถ้าจะสอนก็จะร้องให้ฟังแล้วทำตาม แต่ถ้าเป็นครู หน้าที่แรกของ “ครู” ต้องวิเคราะห์เป็น มีวิธีการสอน โดยวิเคราะห์ว่าลูกศิษย์คนนี้สรีระเขาเป็นอย่างไร จิตใจเขาเป็นอย่างไร เราจะมีหลักฝึก ที่จะไปสอนคนทั้งสองคน เราต้องรู้หลักสรีระ เข้าใจจิตใจ และความรู้สึกของเขา...”

ทำให้ทราบว่า ถึงแม้ท่านเป็นผู้ที่ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ ในสาขา ศิลปะการแสดง ซึ่งดูเหมือนมีความเป็น “ศิลปิน” มากกว่าคำว่า “ครู” แต่ท่านกลับมีความเป็นครูอยู่อย่างเต็มเปี่ยม หาก “ครู” ทำให้ศิษย์มีความรักในสิ่งที่ตนได้เรียนหรือรับรู้แล้ว ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกรักใคร่ หรือเจตคติในทิศทางที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น โดยเฉพาะสำหรับการสอนนิสิตที่มีแนวโน้มที่จะเป็น “ครู” ในท้ายที่สุด ยิ่งต้องมีการสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีและเหมาะสม โดยเฉพาะคุณภาพของการผลิตบุคลากรทางดนตรีนั้นยังเป็นสิ่งที่ควรเน้นอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และการสอน ซึ่งถ้าผู้สอนไม่มีคุณภาพแล้ว ย่อมส่งผลที่สำคัญที่ทำให้การศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) ดังนั้น เมื่อมีผู้สอน หรือครูที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดผลดีต่อการประกอบวิชาชีพครูดนตรีตามมา โดยเฉพาะในการผลิตครูดนตรี ยิ่งมุ่งหวังให้การศึกษาไทยเป็นย่างก้าวที่มั่นคง มีความหมาย และเป็นก้าวที่มีจุดหมายแน่นอน มั่นคง และชัดเจน เพื่อให้การสร้างครูดนตรีก่อปรด้วยคุณลักษณะ คือ เปี่ยมด้วยความรู้ความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ทำการสอน ปลูกฝังเจตคติ และค่านิยมทางดนตรีให้ถูกต้องเหมาะสมได้อย่างแท้จริงกับเด็กและเยาวชนไทยต่อไป (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555)

ชูชาติ พิทักษากร

ทำนอง: ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร
คำร้อง: ก้องภพ รื่นศิริ

♩ = 60

ชูชาติ พิทักษากร กลุ่มคน ด้วยดนตรี เหล่าศิษย์อัญชลี แทบเท่าครูใจบูชา
 ศิลปินแห่งชาติไทย เกียรติยิ่งใหญ่
 งามสง่า สร้างคุณแต่พสุธา ประดับฟ้าในรัตน

ภาพที่ 1.1 โน้ตเพลง “ชูชาติ พิทักษากร”

(ภาพจาก <http://www.narongrit.com>)

ภาพที่ 1.1 เป็นภาพโน้ตดนตรี ชื่อเพลงว่า “ชูชาติ พิทักษากร” ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากลูกศิษย์ของ พันเอกชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ทำนองโดย ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ และคำร้องโดย ก้องภพ รื่นศิริ และจากเนื้อหาของเพลงที่ว่า

“ชูชาติ พิทักษากร	กลุ่มคน ด้วยดนตรี
เหล่าศิษย์อัญชลี	แทบเท่าครูใจบูชา
ศิลปินแห่งชาติไทย	เกียรติยิ่งใหญ่งามสง่า
สร้างคุณแต่พสุธา	ประดับฟ้าในรัตน

แสดงให้เห็นถึงความรัก ความเทิดทูน และบูชาครู ที่ศิษย์มอบให้แก่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ทำให้การวิจัยในครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากทฤษฎีการเลียนแบบจากต้นแบบครูดนตรี และจากข้อมูลที่ได้ในการเก็บข้อมูล โดยมีแนวคิด หลักการ และหลักทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับระบบการเรียนการสอนดนตรีทั้งจากของไทย และของต่างชาติ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการเรียนการสอนดนตรีในสังคมไทย อีกทั้งยังได้ทำการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อครู อาจารย์ นิสิต/นักศึกษาครู รวมถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอน

คำถามวิจัย

คุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ของความเป็นครุตนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วยคุณลักษณะในด้านใดบ้าง และมีรายละเอียดอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครุตนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครุตนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาต้นแบบของความเป็นครุตนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ โดยผู้วิจัยได้ระบุขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1. สำหรับการศึกษาถึงคุณลักษณะของความเป็นครุตนตรีด้านต่าง ๆ ในการเป็นครุตนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาตินั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งจากประสบการณ์ของท่าน ในวัยเรียน จนกระทั่งในปัจจุบัน นั่นคือ ศึกษาทั้งในกรณีที่ท่านเป็นผู้เรียน จนกระทั่งเป็นผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดแก่คนอื่นในปัจจุบัน
2. สำหรับการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครุตนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางของครุตนตรีบุคคลอื่นต่อไป โดยเนื้อหาที่ระบุ เป็นการอิงหลักการที่สามารถนำมาปรับใช้สำหรับการเป็นครุตนตรีในสังคม และวัฒนธรรมไทย
3. ศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ สำหรับแบบสอบถาม ได้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านในช่วงเวลาปัจจุบัน โดยเลือกทั้งกลุ่มวงดนตรี The Viola Lovers ที่ท่านยังได้ควบคุม และอำนวยเพลง รวมถึงจากนิสิตระดับอุดมศึกษาที่มีโอกาสได้เรียนกับท่านที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 – 2 รุ่น ก่อนเลิกสอนในระดับอุดมศึกษา
4. สำหรับแนวทางต้นแบบความเป็นครุตนตรี เป็นการนำเสนอแนวทาง โดยนำเสนอคุณลักษณะ ด้านต่าง ๆ จากต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือ
  1. ด้านบุคลิกภาพของครู
  2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู
  3. ด้านความรู้และประสบการณ์ และ
  4. ด้านการสอน โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดี และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ

คุณลักษณะความเป็นครุคนตรีด้านต่าง ๆ จากพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และลูกศิษย์ โดยตรงของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นแนวทาง ต้นแบบความเป็นครุคนตรีโดยมีต้นแบบ คือ พันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ต้นแบบความเป็นครุคนตรี หมายถึง สิ่งที่พันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ได้กระทำ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อวิชาชีพครุคนตรี ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครุคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครุ คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของครุ และคุณลักษณะด้านการสอนของครุ

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่รวมทั้งสิ่งที่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก และสิ่งที่อยู่ภายในไม่สามารถแสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การสำรวจความประพฤติ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ทั้งทางกาย และวาจา ความใฝ่รู้ในการศึกษาความรู้ อารมณ์และความรู้สึกที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น สุขภาพอนามัย ความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การจัดระเบียบชีวิตของตน และการวางเป้าหมายในชีวิต

คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครุ หมายถึง ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม การมีศีล และรักษาสมาธิ ความมีเมตตากรุณาต่อศิษย์ ความหวังดีต่อศิษย์ ความเสียสละต่อศิษย์ รวมถึงการมีความใฝ่ดี หลีกเลียงสิ่งที่ไม่เหมาะสมและอบายมุขทั้งปวง การวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ และเห็นความสำคัญของวิชาชีพครุในทุกทาง

คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ หมายถึง ความรู้ของสิ่งที่พันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ได้รับมา โดยเน้นความรู้ที่ได้รับมาจากครุของท่าน ได้แก่ ความรู้รวมถึงภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้สอน และมีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอนครุคนตรี

คุณลักษณะด้านการสอน หมายถึง การสอนที่สามารถใช้หลักจิตวิทยารูปแบบต่าง ๆ ในการสอน ความสามารถในการสอน และการแสดงความรู้ความคิดของตนให้ศิษย์เข้าใจได้อย่างแจ่มชัด การคิดอย่างมีระบบ สามารถให้คำปรึกษาปัญหาเรื่องการเรียนการสอน และการให้กำลังใจ การปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ การทำให้ศิษย์เกิดความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ จากครุ รวมถึงการอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมา

วิชาชีพครุภัณฑ์ หมายถึง บุคคลที่มีอาชีพ หรือหน้าที่ในการสอน ให้ความรู้ หลัก หรือแนวทาง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ดนตรี ไม่ว่าจะอยู่ในระบบการศึกษา นอกกระบบการศึกษา หรือการศึกษาตาม อัยาศัยก็ตาม

ประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ใน ด้านการเรียน (ทุกศาสตร์ที่ท่านเคยเรียน) การสอน และการทำงาน (ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับวิชาชีพครุภัณฑ์ แต่มีผลสืบเนื่องให้เกิดการเรียนรู้ต่อการเป็นครุภัณฑ์ของท่าน)

แนวทางต้นแบบความเป็นครุภัณฑ์ หมายถึง การนำเสนอแนวทางความเป็นครุภัณฑ์ในการเป็นครุ ภัณฑ์ โดยนำเสนอคุณลักษณะด้านต่าง ๆ จากต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งประกอบไปด้วย คุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านบุคลิกภาพของครู 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ของครู และ 4. ด้านการสอนของครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงคุณลักษณะของความเป็นครุภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปิน แห่งชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพครุภัณฑ์
2. ได้แนวทางต้นแบบความเป็นครุภัณฑ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู อาจารย์ นิสิต/นักศึกษา รวมถึงผู้ที่ได้ทำหน้าที่เป็นครุภัณฑ์ในทุกภาคส่วนได้มี แบบอย่างในการประพฤติ ปฏิบัติตน ทั้งในแง่ของบุคลิกภาพ คุณธรรม จรรยาบรรณ ความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่ตนสอน รวมถึงวิธีการต่าง ๆ ในการสอนดนตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยต้องการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และสร้างแนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบคือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จึงขอนำเสนอการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้เป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และความเป็นศิลปินแห่งชาติ

ตอนที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นครู และต้นแบบความเป็นครู

2.1 ครู และความเป็นครู

2.2 คุณลักษณะของความเป็นครู และคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี (แยกตามด้าน)

ตอนที่ 3 แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี

3.1 ความหมายของต้นแบบ ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นต้นแบบ และต้นแบบความเป็นครู

3.2 การนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี

ตอนที่ 4 แนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน

4.1 ความหมาย และหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4.2 ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข (Operant Conditioning Theory)

4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory)

ตอนที่ 5 แนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

5.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) และการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์

(Interview)

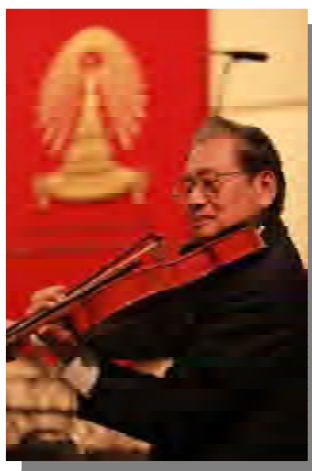
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากหัวข้อดังกล่าว มีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และความเป็นศิลปินแห่งชาติ

จากการศึกษาเอกสารชีวประวัติที่เกี่ยวข้องกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และการวิเคราะห์ข้อมูลหลักจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนจากลูกศิษย์โดยตรงของท่าน เพื่อนำเสนอภาพรวมของภูมิหลังที่มีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องกับการเป็นครุคนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2553) ดังนี้

ภาพที่ 2.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1 ครอบครัว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกพิเศษ ชูชาติ พิทักษากร เกิดวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2477 เกิดที่บางลำพู เขตพระนคร เป็นชาวกรุงเทพมหานคร บิดาชื่อ เรือตรีชิต พิทักษากร มารดาชื่อ ชั้น พิทักษากร เป็นบุตรคนเดียว สมรสกับนางเพ็ญศรี พิทักษากร ข้าราชการบำนาญกระทรวงมหาดไทย มีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร

1.2 การศึกษา

ท่านสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนอำนวยการศิลป์ พุทธศักราช 2592 เข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จนกระทั่งพุทธศักราช 2495 เดินทางไปประเทศอังกฤษ ด้วยทุนของบิดา เข้าศึกษาที่ Woolish Polytechnic สอบผ่าน Advance GCE แล้วสมัครเข้าเรียนสาขาเกสซกรรม ต่อมาเปลี่ยนแขนงความรู้ไปเรียนด้านดนตรีคลาสสิกอย่างจริงจังที่ Blackheath College of Music กรุงลอนดอน ทำได้ดีท่านยังสามารถสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. พร้อมทั้งประกาศนียบัตรการ

สอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music และเข้าศึกษาในระดับ Graduate Course ที่ London College of Music เรียนวิชาเอกไวโอลินคู่กับการอำนวยเพลง ได้รับปริญญา G.L.C.M. จบการศึกษาในปีพุทธศักราช 2505

1.3 การทำงาน

พุทธศักราช 2505 สมัครเข้ารับราชการในกองทัพบก สังกัดกองดุริยางค์ หมวดยศดนตรีประมาณหนึ่งปี จากนั้นจึงย้ายไปประจำที่ฝ่ายการศึกษา ทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้บริการการศึกษา และสอนดนตรีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติให้แก่ นักเรียนดุริยางค์และนายทหารระดับผู้บริหารทุกคน นอกจากนี้ยังได้ควบคุมวงดุริยางค์ทำการแสดงในวาระสำคัญ ๆ ของชาติ ทั้งในและต่างประเทศ จนกระทั่งลาออกจากราชการในปี พุทธศักราช 2519 ในยศพันเอก

ท่านได้เข้ารับราชการเป็นอาจารย์พิเศษ ตั้งแต่พุทธศักราช 2517 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในพุทธศักราช 2525 กลับเข้ารับราชการอีกครั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในตำแหน่งอาจารย์ประจำ สังกัดภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ เมื่อเป็นอาจารย์เต็มตัว ได้พัฒนาหลักสูตรดนตรีสากล จนเกิดความก้าวหน้าเข้มแข็ง ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สอนวิชาไวโอลิน 1 - 7, วิชาไวโอลา 1 - 7, วิชา Harmony 1 - 4, วิชา Orchestration, วิชา Ensemble, วิชา Aural Training 1 - 4, วิชา Conducting และยังสร้างวงดนตรี CU. ED. ซึ่งพัฒนาต่อมาเป็นวงซิมโฟนีแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในที่สุด สำหรับพุทธศักราช 2538 ท่านได้เกษียณอายุราชการ ในตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และระหว่างที่สอนดนตรีที่คณะครุศาสตร์เป็นหลักแล้ว ยังทำหน้าที่อาจารย์พิเศษในสถาบันอื่น ๆ ตลอดเวลา อาทิ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต, โรงเรียนดุริยางค์ทหารบกและทหารเรือ

1.4 ผลงาน และรางวัลที่ได้รับ

ผลงานและรางวัลที่ได้รับของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร นี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงจากคำประกาศเกียรติคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกพิเศษชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีสากล) สรุปได้ว่า ในช่วงเวลาที่รับราชการกองดุริยางค์กองทัพบกอยู่นั้น ท่านได้คิดรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยจัดรายการ “ดนตรีวิจารณ์” เสมือนเป็นครูดนตรีสอนผ่านสื่อเทคโนโลยี ระหว่างพุทธศักราช 2508 - 2519 ลักษณะของรายการเป็นการอธิบายความรู้ต่างๆ ทางดนตรีสากลให้แก่ผู้ชมทางบ้านด้วยการบรรยายและสาธิตตัวอย่างประกอบ

โดยที่ตัวท่านเองทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้บรรยาย ผู้อำนวยการผู้ประพันธ์ และเรียบเรียงเสียงประสาน ควบคุมการฝึกซ้อมและออกแบบเนื้อหา ร่วมกับวงดนตรี “พิทักษากร” ท่านยังได้ทำเพลงประกอบงานบันทึกเสียงของศิลปินลูกทุ่งหลายท่าน ในระยะที่ทำงานกองดุริยางค์ทหารบก ได้ทำหน้าที่เล่นเปียโนให้ศิลปินลูกทุ่งเหล่านั้นในลักษณะคีตปฏิภาณทั้งหลาย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประวัติศาสตร์ดนตรีลูกทุ่งเช่นกัน และในพุทธศักราช 2519 ท่านได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน เพลง “สุดแผ่นดิน” ในฐานะผู้เรียบเรียงเสียงประสานยอดเยี่ยม รวมถึงได้รับเหรียญ Silver Cross of Merit ในฐานะเป็นผู้มีความรู้ในการเผยแพร่ผลงานของดุริยางค์ยุโรปจากประธานาธิบดีฟรานซ์ โจนาส แห่งประเทศออสเตรีย ซึ่งโอกาสของผู้ที่จะได้รับการยกย่องในรางวัลนี้มีจำนวนน้อยคนมากในโลกดนตรีคลาสสิก ท่านยังได้รับรางวัลยกย่องในฐานะของครูอีกหลายรางวัล ประกอบกับท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางดนตรีคลาสสิกอย่างลึกซึ้งทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ นอกจากจะเป็นครูดนตรีที่ได้รับการยอมรับ ยังเป็นผู้อำนวยเพลงที่มีทักษะยอดเยี่ยมในการตีความบทคีตนิพนธ์และการสื่อสาร ท่านมีผลงานเพลงเรียบเรียงเสียงประสาน เช่น เพลงโอ เอเซียนเกมส์ ที่ท่านได้เรียบเรียงเสียงประสานและอำนวยเพลงโดยบันทึกลงแผ่นเสียง เพลงสุดแผ่นดิน ท่านก็ได้เรียบเรียงเสียงประสาน ซึ่งบรรเลงโดยวงดนตรีกองดุริยางค์ทหารบก เพลงเมืองน่ากังวล เนื้อร้องพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และมาร์ชจงอางศึกของกรมทหารอาสาสมัคร (Queen’s Cobra) เพลงมาร์ชวันศึกษาประชาบาล ซึ่งท่านได้แต่งร่วมกับครูเอื้อ สุนทรสนาน และสง่า อารัมภีร์ นอกจากนั้น ท่านยังได้เขียนบทความในนิตยสาร วารสารต่าง ๆ หนังสือ “เบื้องหลังเพลงดัง” รวมข้อเขียนของ 40 นักเพลง จัดพิมพ์โดย สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2526 บทความเรื่อง “มาฝึก ad-lip กันเถอะ” เป็นต้น

ในปี พุทธศักราช 2527 ท่านได้ก่อตั้งและพัฒนางานดนตรีแจ๊ซของคณะดุริยางค์ศาสตร์ จนกลายเป็นวงดนตรีขนาดใหญ่ ชื่อวงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีของวง มีการแสดงสดเป็นประจำทุกปี และได้บันทึกเสียงเพื่อออกเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ เช่น รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 Mhz รายการโทรทัศน์ดนตรี กวีศิลป์ สถานี Thai PBS เป็นต้น ท่านยังได้ก่อตั้งวงอิมโอบิสออร์เคสตรา และเป็นกรรมการบริหารวงไทยแลนด์ฟิลฮาร์โมนิคด้วย นอกจากนั้น ท่านได้ผลิตผลงานหนังสือตำราวิชาการดนตรี ด้านทฤษฎีดนตรี และเอกสารประกอบการสอนจำนวนมาก โดยเฉพาะความรู้ทาง Counterpoint – Composition – Harmony และท่านเองเป็นครูสอนเครื่องสายไวโอลิน การอำนวยเพลง การประพันธ์เพลง และเรียบเรียงเสียงประสาน และไม่เคยทอดทิ้งเพลงไทยเดิม โดยเฉพาะเพลงต่าง ๆ ที่เคยศึกษามากับครูยรรยง แดงกูร และครูสุวรรณ

ไพศาลศรี นำมาเรียบเรียงเสียงประสานเป็นทางเดี่ยวสำหรับเปียโน โดยแต่งทางขึ้นใหม่จากประสบการณ์ความรู้ที่เดินทางไปใช้ชีวิตอยู่กับสังคมดนตรีอังกฤษ หาหนทางในการใช้ระบบนิ้ว คอร์ด และการไล่เรียงบันไดเสียงที่ต้องอาศัยความสามารถระดับสูง ถ่ายทอดให้กับ ศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา โสคติยานุรักษ์ เป็นผู้เดี่ยวเปียโน ได้แก่ เพลงลาวแพน สารถิ เขมรไทรโยค เงี้ยวรำลึก โสมส่องแสง เป็นต้น ท่านยังได้ผลักดันให้มีการแสดงดนตรี โดยเน้นบทบาทของไวโอล่ามาตั้งแต่พุทธศักราช 2547 ในนามของ The Viola Lovers (C.U. Viola Ensemble) ถือเป็นวงแรกและวงเดียวในเมืองไทยที่ทั้งวงล้วนแต่เล่นด้วยไวโอล่าทั้งสิ้น ซึ่งเพลงที่คัดสรรมาบรรเลงมีตั้งแต่ยุคบาโรคจนถึงเพลงแจ๊ส มีความน่าสนใจในเรื่องของการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับเครื่องดนตรีประเภทเดี่ยวทั้งวง

สำหรับรางวัลที่มีความสำคัญมากอีกรางวัล คือ มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ มอบรางวัลแก่ท่านเพื่อเชิดชูเกียรติในฐานะเป็นผู้ทำความดีเพื่อสังคม สาขาการส่งเสริมดนตรี เนื่องจากเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรี เสียสละ และอุทิศตนเองเพื่อพัฒนาดนตรีไทยมาตลอดระยะเวลา 40 ปี จนกระทั่งท่านได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล รวมถึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2554 และยังได้รับการเสนอชื่อเป็นปุษนียาจารย์ คณะครุศาสตร์ ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2555 อีกด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับศิลปินแห่งชาติ

ศิลปินแห่งชาติว่า หมายถึง ศิลปินผู้มีความสามารถ มีผลงานสร้างสรรค์และพัฒนาเป็นที่ยอมรับของวงการ และมีผลงานเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาตินั้นมีถึง 7 ประการ ได้แก่ 1. เป็นผู้สัญชาติไทย และยังมีชีวิตอยู่ในวันตัดสิน 2. เป็นผู้มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะแขนงนั้น 3. เป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะแขนงนั้นจนถึงปัจจุบัน 4. เป็นผู้ผดุงและถ่ายทอดศิลปะแขนงนั้น 5. เป็นผู้ปฏิบัติงานศิลปะแขนงนั้นอยู่ในปัจจุบัน 6. เป็นผู้มีความรู้และมีความรักในวิชาชีพของตน 7. เป็นผู้มีความเป็นประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติ

เห็นได้ว่าการที่พันธกิจชาติ พัททษากร ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในการเป็นศิลปินแห่งชาติต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ โดยแต่ละประการนั้นไม่ใช่ใครก็ตามที่สามารถปฏิบัติได้ครบ แต่เป็นผู้ได้รับยกย่องให้ได้รับรางวัลอันทรงเกียรตินี้ แสดงให้เห็นว่าพันธกิจชาติ พัททษากร มีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นยังมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกจำแนกศิลปินแห่งชาติออกเป็น 4 สาขา ได้แก่

1. สาขาทัศนศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา จะเป็นศิลปะสองมิติหรือสามมิติ ซึ่งได้แก่ ผลงานศิลปกรรมประเภทต่างๆ ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ดังต่อไปนี้
2. สาขาศิลปะสถาปัตยกรรม หมายถึง งานออกแบบ หรืองานออกแบบและงานก่อสร้างอาคารสวยงาม มีคุณค่าทางศิลปะ และมีวิทยาการ ซึ่งแสดงภูมิปัญญาของผู้ออกแบบอย่างโดดเด่น ได้แก่ สถาปัตยกรรมไทยและสถาปัตยกรรมร่วมสมัย
3. สาขาวรรณศิลป์ หมายถึง บทประพันธ์ที่ปลุกมนต์จิตของผู้อ่าน ทำให้เกิดจินตนาการความเพลิดเพลิน และเกิดอารมณ์ต่างๆ ตามเจตนาอารมณ์ของผู้ประพันธ์ ได้แก่ กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บันเทิงคดี สำหรับเด็กและเยาวชน อาทิ หนังสือเด็ก วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง และ
4. สาขาศิลปะการแสดง หมายถึง ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ซึ่งเป็นได้ทั้งแบบดั้งเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่ ได้แก่ 1) การละคร การดนตรี แบ่งออกเป็นดนตรีไทย และดนตรีสากล 2) นักดนตรี ต้องเป็นนักดนตรีเด่นเฉพาะเครื่องมือ 3) นักร้อง ต้องมีความสามารถ ทั้งร้องส่งและร้องรับในการแสดงต่าง ๆ และสามารถเล่นทำนองต่างๆ ได้ 4) นักประพันธ์เพลง ต้องประพันธ์ ทั้งทางร้องและทางดนตรี 5) ผู้อำนวยเพลง ต้องเป็นผู้อำนวยเพลงดีเด่น 6) ผู้ผลิตเครื่องดนตรี และ 7) การแสดงพื้นบ้าน

เกณฑ์ในการคัดเลือกศิลปินแห่งชาตินั้น ประกอบไปด้วย 3 เกณฑ์ คือ “ด้านคุณสมบัติของศิลปินแห่งชาติ” ได้แก่ เกณฑ์เบื้องต้นต่าง ๆ และต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะแขนงนั้น เป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะแขนงนั้น ๆ ที่สำคัญจักต้องเป็น “ผู้ผดุง ถ่ายทอด หรือเป็นต้นแบบศิลปะแขนงนั้น” เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และรักในงานศิลปะของตน รวมถึงมีผลงานที่ยังประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติ สำหรับ “ด้านคุณค่ามาตรฐาน ผลงานศิลปะของศิลปินแห่งชาติ” ผลงานต้องสื่อให้เห็นถึงคุณค่าในความคิด ความงาม คุณค่าทางอารมณ์ สะท้อนความเป็นธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์เฉพาะในงานของตนไม่ลอกเลียนแบบจากผู้อื่น หรือมีกลวิธีเชิงสร้างสรรค์ และสุดท้ายคือ “ด้านการเผยแพร่และยอมรับคุณค่าผลงานของศิลปินแห่งชาติ” ผลงานที่ได้รับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง มีหลักฐานอ้างอิง โดยเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด พัฒนาการทางงานศิลปะอย่างเด่นชัด ผลงานได้รับรางวัลหรือเกียรติคุณต้องมีกระบวนการพิจารณาเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งสาขาที่พ้นเอกชชาติ พิทักษากร ได้รับคือ สาขาศิลปะการแสดง ในกลุ่มประเภทกลุ่มดนตรีสากล ซึ่งเมื่อศิลปินแห่งชาติได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจะเข้ารับพระราชทานโล่ และเข็มเชิดชูเกียรติดังกล่าวแล้ว มีความหมายว่า “ความเป็นปราชญ์ในความรู้ความสามารถของศิลปินที่ได้

อุตสาหกรรมอุตสาหกรรมการสร้างสรรค์ผลงานในด้านศิลปะไว้มากมายจนเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของชาติในสาขาศิลปะการแสดง”

จากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาท่านทั้งในแง่ของการดำรงตนในฐานะครูที่เหมาะสม รวมถึงความรู้ที่ท่านได้รับมา และการสอนดนตรีตามแนวทางของท่านที่สำคัญเมื่อพิจารณาแล้ว ไม่มีคุณสมบัติใดที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่เหมาะสมในการเป็นศิลปินแห่งชาติ ซึ่งหมายถึง พันเอกชูชาติ พิทักษากร ควรค่าแก่การได้เป็น ผู้ผดุงรักษา ผู้ถ่ายทอด หรือเป็นต้นแบบศิลปะแขนงนั้น และความเป็นปราชญ์ในความรู้ความสามารถของศิลปินที่ได้อุตสาหกรรมอุตสาหกรรมการสร้างสรรค์ผลงานไว้มากมาย” ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และมนุษยชาติ ซึ่งเป็นสมบัติที่ล้ำค่าของผู้ที่เป็นต้นแบบในฐานะ “ผู้ถ่ายทอด” “ผู้สอน” หรือ “ครู” แห่งวงการดนตรีอย่างแท้จริง

ตอนที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นครู และต้นแบบความเป็นครู

2.1 ครู และความเป็นครู

“ครู”

ความหมายของครูนั้นราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้กล่าวถึงครูว่า “ครู” นั้น มีรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ – คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ซึ่งแปลว่า ผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ อีกนัยหนึ่ง “ครู” หมายความว่า บุคคลกรวิชาชีพผู้ซึ่งทำหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ว่าความหมายของ “ครู” ในปัจจุบัน หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนคน เป็นผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปความหมายของครูได้ว่าครู เป็นผู้ทำหน้าที่สอน ให้ความรู้แก่ศิษย์ พร้อมทั้งทำหน้าที่สั่งสอน อบรม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับศิษย์

“ความเป็นครู”

ครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเชิงวิชาการ นำไปสู่การมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งการดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนาการศึกษา หรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงย่อมต้องอาศัยครูที่มีคุณภาพ ครูที่มีความเป็นครู

สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูขึ้น เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรใหม่ที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพครู และการพัฒนาบุคลากรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ตั้งเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ในส่วนของมาตรฐานความรู้ นั้น ต้องประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ อาทิ ความรู้ทางด้านภาษาและเทคโนโลยี สำหรับครู หลักสูตร จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและการประเมิน รวมถึงสิ่งสุดท้าย คือ การศึกษาเรื่อง ความเป็นครู ดังนั้น สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548) จึงได้กำหนดให้ผู้เรียน ต้องเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นครู” ได้แก่ ความสำคัญของวิชาชีพครู บทบาทหน้าที่ ภาระงานของครู พัฒนาการของวิชาชีพครู คุณลักษณะของครูที่ดี การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู การ เสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพของความเป็นครู การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทาง วิชาการ เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู จรรยาบรรณของวิชาชีพครู และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ยนต์ ชุ่มจิต (2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความเป็นครูนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบอย่าง น้อย 2 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง คือ องค์ประกอบทางด้านความสามารถและบุคลิกภาพส่วนตัว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “องค์ประกอบทางจิตวิสัย” ประการที่สอง คือ องค์ประกอบทางด้านความรู้ในหลัก วิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากสถาบันการศึกษา หรือจากผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “องค์ประกอบทางด้านวัตถุวิสัย” ดังนั้น องค์ประกอบของความเป็นครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพครู จำเป็นต้องมีอย่างยิ่ง คือ ความรู้ในหลักวิชาที่จะสอน และความสามารถในการสอน

สรุปได้ว่า กระบวนการที่มีความเฉพาะตัวของผู้ประกอบวิชาชีพครูนั้น ต้องประกอบไปด้วยการ ผสมผสานระหว่างองค์ประกอบทางจิตวิสัย ซึ่งสังเกตได้จากการที่ครูอาจารย์บางคนที่เพิ่งเริ่มสอน และยัง ขาดทั้งความรู้ที่มากพอ ขาดทั้งประสบการณ์ในการเป็นครู ยังไม่ได้ใช้วิธีการบางอย่างที่เป็นไปตามหลัก วิชาการ แต่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ และเรียนรู้ได้อย่างดี แสดงให้เห็นว่านอกจากครูจะต้องมี ความรู้ทางด้านวัตถุวิสัยแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติของบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่นำมาใช้ในการเป็นครู และใช้การ สอนด้วยนั่นเอง ดังนั้น การศึกษาถึง “ความเป็นครู” จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งคุณลักษณะและ บุคลิกภาพส่วนตัวของครู รวมถึงความรู้ความสามารถในการเรียนรู้จากหลักวิชาการควบคู่กันไป

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ต้องศึกษาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู ซึ่ง องค์ประกอบต่าง ๆ นี้สามารถบ่งบอกถึงคุณลักษณะของความเป็นครูในด้านต่าง ๆ ได้ ทั้งในแง่ของ คุณลักษณะพื้นฐานส่วนตัว และคุณลักษณะทางความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ซึ่งมี องค์ประกอบในแง่ต่าง ๆ

2.2 คุณลักษณะของความเป็นครู และคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี

“คุณลักษณะของความเป็นครู”

ชาญชัย อินทรประวัติ (2534) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของบุคคลผู้เป็นครูไว้ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะที่หนึ่ง คือ “ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน” การเข้าถึงแก่นของเนื้อหา ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ ของเนื้อหาตนเอง ครูจะสอนเรื่องอะไรก็ต้องมีความเข้าใจชัดเจนในเนื้อหานั้น ทั้งนี้เพราะว่าหากครูผู้สอนไม่รู้แจ้งในเนื้อหาเสียแล้ว ทำให้นักเรียนไม่เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นด้วย คุณลักษณะที่สอง คือ “บุคลิกภาพของครู” เป็นลักษณะโดยรวมของบุคคลทั้งลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ บางอย่างก็แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ได้ บางอย่างไม่แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ บุคลิกภาพมีส่วนอย่างสำคัญต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ องค์ประกอบของบุคลิกภาพของครูสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านวาจา ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านความสนใจในการกระตือรือร้นที่จะรับรู้เรื่องหรือความรู้ต่าง ๆ และคุณลักษณะที่สาม คือ “ความสามารถในการสอน” ทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูต้องการจะสอน ทั้งนี้ความหมายของการสอนไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการถ่ายทอดความรู้จากตัวครูไปสู่นักเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงความสามารถในการทำให้นักเรียนเรียนรู้ และเกิดอาการใฝ่รู้ จากความสามารถในการสอนของครูด้วย สอดคล้องกับความเป็นครูจากการสอบถามครูอาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ได้ศึกษาพบว่า คุณลักษณะความเป็นครูประกอบไปด้วยคุณลักษณะด้านต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง คือ “ด้านวิชาการ” ด้านที่สอง คือ “ด้านการสอน” และด้านที่สาม คือ “ด้านบุคลิกภาพ” ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดว่า คุณลักษณะของความเป็นครูนั้น สิ่งที่มีความสำคัญมาเป็นอันดับแรก คือ ต้องมีความรู้ความสามารถเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน

อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์ อำไพ สุจริตกุล กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีนั้นจะต้องมีทั้งความรู้ และคุณธรรม หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปแล้ว ย่อมจะทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ เพราะครูเป็นผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาอบรมศิษย์ เป็นผู้สร้าง ฉะนั้นครูจึงต้องเปี่ยมไปด้วยความรู้ และคุณธรรม ดังคำกลอนนี้

<i>“เมื่อความรู้ยอดเยี่ยมสูงเทียมเมฆ</i>	<i>แต่คุณธรรมต่ำเฉกยอดหญ้า</i>
<i>อาจเสกสร้างมิจฉาสารพัน</i>	<i>ด้วยจิตอันไร้อายในโลก</i>
<i>แม้คุณธรรมสูงเยี่ยมถึงเทียมเมฆ</i>	<i>แต่ความรู้ต่ำเฉกเพียงยอดหญ้า</i>
<i>ย่อมเป็นเหยื่อทรชนจนอุรา</i>	<i>เพราะปัญญาอ่อนค้อยนำน้อยใจ</i>
<i>หากความรู้สูงล้ำคุณธรรมเลิศ</i>	<i>แสนประเสริฐกอบปรกกิจวินิจฉัย</i>
<i>จะพัฒนาประชาราษฎร์ทั้งชาติไทย</i>	<i>ต้องฝึกให้ความรู้คู่คุณธรรม”</i>

เห็นได้ว่า สิ่งที่สำคัญมากไปกว่าความรู้ความสามารถในการสอนของครูแล้ว ย่อมรวมถึงคุณธรรมต่อวิชาชีพของตนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณ ปรีดีติติก (2526) ได้กล่าวถึงบุคคลผู้เป็นครูเพิ่มเติมว่าครูเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังในเชิงคุณงามความดีสูงมากกว่าอาชีพอื่น ดังนั้นครูควรประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ “ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาที่สอน” และ “ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมความประพฤติของครูที่ดี” และสุมน อมรวิวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นครูว่ามี 2 ลักษณะเช่นกัน ได้แก่ “ด้านคุณลักษณะ” และ “ด้านคุณธรรม” ซึ่งพบว่าคุณลักษณะด้านต่างๆ ของความเป็นครูที่นอกเหนือจากด้านบุคลิกภาพของครู ด้านความรู้ของครู และด้านการสอนของครูแล้วยังมีด้านที่เพิ่มเติมอีกหนึ่งด้าน นั่นคือ ด้านคุณธรรมของครู ดังที่วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) กล่าวว่า คนที่จะประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีคุณธรรมสูง เนื่องจากครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมเป็นส่วนที่ครูต้องพัฒนามากเป็นพิเศษ ดังนั้น นอกจากการพัฒนาค่านิยมและการประพฤติของครูแล้ว สิ่งสำคัญคือต้องศึกษาในเรื่องคุณธรรมของครูด้วย ยังพบว่าคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู ได้กำหนดว่าบุคคลที่ประกอบวิชาชีพครูควรให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในด้าน “คุณธรรม จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ” คือ การมีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครูมีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชน และนักเรียน มีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกด้าน สอดคล้องกับที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดจรรยาบรรณของวิชาชีพครูไว้ โดยได้กล่าวถึงจรรยาบรรณต่อวิชาชีพไว้ว่า ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปคุณลักษณะของความเป็นครูในแต่ละด้านที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครู ได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านบุคลิกภาพของครู 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ของครู และ 4. ด้านการสอนของครู

“คุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี”

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะของความเป็นครูดังกล่าวด้านบน ผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะของความเป็นครูมาจำแนกประเภทให้เกิดคุณลักษณะของครูที่ดีในแต่ละด้านเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีในแต่ละด้านจากแนวคิด และหลักการต่าง ๆ ทั้ง 9 แนวคิด และหลักการ ได้แก่ คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คุณลักษณะของครูที่ดีจากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช คุณลักษณะของครูที่ดีจากของ

คุณลักษณะของครูที่ดีจากพระราชาโฆวาทของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
คุณลักษณะที่ดีของครูที่ได้จากความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นคุณลักษณะของครูที่ดีตามคำสอน
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้เลือกหัวข้อที่มีความเกี่ยวข้องกับครูมากที่สุด ซึ่งถือเป็น
“คุณธรรมพื้นฐานของความเป็นครู” และ “คุณลักษณะของครูที่ดี” นั่นเอง (หลักคำสอนของ
พระพุทธศาสนา อ้างถึงใน ยนต์ ชุ่มจิตร, 2553) คุณลักษณะของครูที่ดีจากพระราชดำรัสของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานแก่ครูอาวุโสประจำปี ในวันที่ 28 ตุลาคม
พุทธศักราช 2523 ซึ่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ตอนหนึ่ง ดังนี้

“...ครูที่แท้นั้น ต้องเป็นผู้กระทำแต่ความดี ต้องขยันหมั่นเพียรและอดุสาหะ
พากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่น อดกลั้นและอดทน ต้องรักษา
วินัยสำรวมระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม ต้องปลื้มตัว
ปลื้มใจจากความสะอาดสบาย และความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน
ต้องตั้งใจให้มั่นคงและแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์รักษาความจริงใจ ต้องมีเมตตาหวังดี ต้อง
วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้ง
ในด้านวิชาการและความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผล...”

คุณลักษณะของครูที่ดีจากพระบรมราชาโฆวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
ที่ได้พระราชทานแก่ครูอาวุโสประจำปี ในวันที่ 29 ตุลาคม พุทธศักราช 2522 ได้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพ
ครู 3 ประการ คือ

“...ความเป็นครูนั้น ประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง อย่างที่หนึ่งคือ
“ปัญญา” หมายถึงความดีที่ประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้อง เป็นที่แน่นอนและกระจ่าง
แจ้ง รวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ และคำพูดทุกอย่างที่ได้พูดด้วยเหตุด้วย
ผล อย่างที่สองคือ “ความดี” หมายถึง ความสุจริต ความเมตตากรุณาเห็นใจ และ
ปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเท่าเทียม อย่างสุดท้ายคือ “ความสามารถ” ที่สามารถเผื่อแผ่และ
ถ่ายทอดความรู้ ความดีของตนเองไปสู่ผู้อื่นนั่นเอง ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัว
นอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้ว ยังช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้อง
บรรลุถึงความดีและความเจริญไปด้วย...”

คุณลักษณะของครูที่ดีจากพระราชาโฆวาทของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งพระราชทานให้แก่บัณฑิตใหม่จากวิทยาลัยครู (ในปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏ) ในเดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2527 โดยมีการตัดตอนอัญเชิญมากล่าวไว้ ดังนี้

“...คุณสมบัตินี้สำคัญสำหรับครู ผู้ปรารถนาจะทำงานให้ได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า มีเกียรติยศชื่อเสียง และมีฐานะตำแหน่งอันมั่นคงถาวร โดยคุณสมบัตินี้สำคัญประการแรก คือ ความสามารถในการแสดงความรู้ความคิดของตนให้ผู้อื่นทราบได้อย่างแจ่มแจ้งด้วยความฉลาด คุณสมบัติข้อที่สอง คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คุณสมบัติข้อที่สาม คือ ความมีค่านิยมสูง คุณสมบัติข้อที่สี่ คือ ความมีวิจรรณญาณ และสิ่งสำคัญสำหรับครูอีกสิ่งหนึ่ง คือ วินัยหรือระเบียบบังคับที่ดีที่จะปฏิบัติตาม...”

คุณลักษณะที่ดีของครูที่ได้จากความคิดเห็นของนักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูไทย (ยนต์ ชุ่มจิตร, 2553) ได้แก่ เฮสซอง และวีคส์ (Hessong and Weeks, 1987) ที่ได้ให้เหตุผลในการเลือกงานของบุคคลเนื่องจากมีการกล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีอย่างเป็นระบบและครอบคลุมกับความเป็นครูได้อย่างครบถ้วน และมีการอ้างอิงถึงในหลายแหล่งวิชาการ คุณลักษณะครูที่ดีจากคณะอนุกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูของคุรุสภา ที่ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติตนของครู ซึ่งใช้บ่งชี้ลักษณะที่ดีของครูไว้เบื้องต้น โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน นั่นคือ ความรอบรู้ สอนดี มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ คุณลักษณะครูที่ดีจากการที่ ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ นิราศ จันทริกจ และสมคิด ธนะเรืองสกุลไทย ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูโดยการศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่นจากหนังสือประวัติครู จำนวน 24 คน (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ และคณะ, 2529 อ้างถึงใน พิชัย ไชยสงคราม, 2542) คุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ คุณลักษณะของครูจะต้องทันต่อความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ที่แพร่กระจายไปยังทุกสังคมของโลก ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากเพียงตำราหรือหนังสือ เพื่อให้เกิดความรอบรู้และเท่าทันการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันให้มากกว่าครูในยุคที่ผ่านมา เนื่องจากผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทางด้านเนื้อหาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นทุกวัน ดังนั้น หากผู้สอนไม่ได้พัฒนาให้เท่าทันกับผู้เรียน ย่อมเกิดช่องว่างทางการสื่อสารได้ง่ายขึ้น และทำให้ความเข้าใจในหลาย ๆ เรื่องอาจไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและรวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้คุณลักษณะของครูที่ดีในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านความรู้และประสบการณ์ของครู และด้านการสอนของครู ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.1 – 2.4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงการสังเคราะห์แนวคิด และหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านบุคลิกภาพของครู

คุณลักษณะของครู	หลักพุทธศาสนา	พระราชดำรัส	พระราชโอรส	ทัศนะของบุคคลทั่วไป	แนวคิดการศึกษาของตะวันตก	เกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา	ผลงานการวิจัย	ศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่น	ในยุคโลกาภิวัตน์
1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครู									
1. ความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะต่อวิชาชีพ และศึกษาความรู้ เพื่ออบรมปัญญาให้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. การสำรวมความประพฤติตน และมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมฐานะความเป็นครู ทั้งทางกาย และวาจา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ความเหตุมีผล ไม่เจ้าอารมณ์ มีความหนักแน่น รู้จักอดทนอดกลั้น	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
4. การกระทำตนให้เคารพกฎเกณฑ์ ถือนियและมีระเบียบแบบแผนอันดีงาม ทั้งเพื่อตนเอง และหมู่คณะ	✓	✓	✓		✓		✓		✓
5. ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยดีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลา	✓		✓	✓			✓	✓	
6. การสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี				✓	✓	✓	✓		✓
7. ความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเองในเรื่องที่ไม่สร้าง ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น				✓	✓		✓	✓	
8. ความสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้บุคคล ทั้งกาย และวาจา			✓				✓	✓	✓
9. การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้หลุด	✓		✓			✓			
10. สามารถเข้ากับคนได้ทุกชนชั้น และเข้ากับสังคมได้ดี				✓			✓	✓	
11. การไม่สร้างปมด้อยต่อตนเอง และไม่คิดให้ตนเองตกต่ำลง			✓		✓	✓			
12. การเป็นคนเปิดเผย กล้าหาญ ไม่ทำตัวลึกลับ ไม่เจ้าเล่ห์					✓			✓	
13. การยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ					✓			✓	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) แสดงการสังเคราะห์แนวคิด และหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านบุคลิกภาพของครู

คุณลักษณะของครู	หลักพุทธศาสนา	พระราชดำรัส	พระราชโอรสวาท	ทักษะของบุคคลทั่วไป	แนวคิดของการศึกษาระดับประถมศึกษา	เกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา	ผลงานการวิจัย	ศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่น	ในยุคโลกภิวัตน์
14. การมีลักษณะความเป็นผู้นำ				✓				✓	
15. การจัดระเบียบชีวิตของตน และมีการวางเป้าหมายในชีวิต	✓								✓
16. ความตรงต่อเวลา							✓	✓	
17. การมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลโดยใช้ปัญญา								✓	✓
18. การไม่สร้างปมเด่นจนเห็นว่าตัวเองสำคัญกว่าผู้อื่นทั้งหมด			✓						
19. ความคล่องแคล่ว ว่องไว				✓					

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะของครูจากบริบทของแนวคิด และหลักการ ในตารางที่ 2.1 พบว่า เมื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่มีความซ้ำกันในแต่ละแนวคิด ทำให้ได้ประเด็นที่มีความซ้ำกันในด้านนี้ตั้งแต่ 3 – 9 ครั้ง สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ใน “ด้านบุคลิกภาพของครู” คือ

1. ความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะต่อวิชาชีพ และศึกษาความรู้ เพื่ออบรมปัญญาให้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
2. การสำรวจความประพฤติตน การมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมฐานะความเป็นครู ทั้งทางกาย และวาจา
3. ความมีเหตุผล ไม่เจ้าอารมณ์ มีความหนักแน่น รู้จักอดทนอดกลั้น
4. การกระทำตนให้เคารพกฎเกณฑ์ ถือนวินัยและมีระเบียบแบบแผนอันดีงาม ทั้งเพื่อตนเอง และหมู่คณะ
5. ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ อธิยาศัยดีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลา
6. การมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี
7. ความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเองในเรื่องที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
8. ความสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้บุคคล ทั้งกาย และวาจา
9. การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้หลุด
10. สามารถเข้ากับคนได้ทุกชนชั้น และเข้ากับสังคมได้ดี
11. การไม่สร้างปมต่อตนเอง และไม่คิดให้ตนเองตกต่ำลง
12. การยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ
13. การจัดระเบียบชีวิตของตนและมีการวางเป้าหมายในชีวิต โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษา 2 ประเด็นสุดท้ายนี้เพิ่มเติม เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูเช่นกัน

ตารางที่ 2.2 แสดงการวิเคราะห์แนวคิด และหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู

คุณลักษณะของครู	หลัก พุทธ ศาสนา	พระ ราช ดำรัส	พระรา โชบาท	ทัศนะ ของ บุคคล ทั่วไป	แนวคิด ของ ตะวันตก	เกณฑ์ มาตรฐาน ของครู สภา	ผล งาน การ วิจัย	ศึกษา วิเคราะห์ ประวัติครู ดีเด่น	ในยุค โลกา ภิวัตน์
2. คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู									
1. การมีความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีศีล และรักษาสมาธิได้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ความมีเมตตากรุณาหวังดีต่อศิษย์	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓
3. ความใฝ่ดี หลีกเลี้ยงสิ่งที่ไม่ดีที่เสื่อมทรามและอบายมุขทั้งปวง รวมถึงไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
4. การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ		✓			✓	✓	✓	✓	✓
5. การเห็นความสำคัญของวิชาชีพครูในทุกทาง เช่น ต้องยินดีในภารกิจการสอน สนับสนุนองค์การวิชาชีพ ร่วมกิจกรรมวิชาชีพ ร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนา มาตรฐานวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ						✓	✓	✓	✓
6. การวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	✓	✓	✓	✓					
7. ความสามารถในการเลือกสรรสิ่งที่ดีที่งาม เป็นประโยชน์ และมีวิจารณ์ที่ดีเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยว			✓	✓					✓
8. การไม่หมิ่นประมาท และกล่าวโทษให้กับผู้อื่น	✓	✓	✓						

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะของครูจากบริบทของแนวคิด และหลักการ ตารางที่ 2.2 พบว่า เมื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่มีความซ้ำกันในแต่ละแนวคิด ทำให้ได้ประเด็นที่มีความซ้ำกันในด้านนี้ตั้งแต่ 5 – 9 ครั้ง สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ใน “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” คือ 1. การมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม มีศีลและสมาธิ 2. ความมีเมตตากรุณา ห่วงดีต่อศิษย์ 3. การมีความใฝ่ดี หลีกเลี้ยงสิ่งที่ไม่ดีที่เสื่อมทรามและอบายมุขทั้งปวง ไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม 4. การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อศิษย์ 5. การให้ความสำคัญของวิชาชีพครูในทุกทาง ร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ 6. วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษา 2 ประเด็นสุดท้ายนี้เพิ่มเติม เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า เป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูเช่นกัน

ตารางที่ 2.3 แสดงการวิเคราะห์แนวคิด และหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านความรู้และประสบการณ์ของครู

คุณลักษณะของครู	หลัก พุทธ ศาสนา	พระ ราช ดำรัส	พระรา โชบาท	ทัศนะ ของ บุคคล ทั่วไป	แนวคิด การศึกษา ของ ตะวันตก	เกณฑ์ มาตรฐาน ของครู สภา	ผลงาน การวิจัย	ศึกษา วิเคราะห์ ประวัติครู ดีเด่น	ในยุค โลก ภิวัตน์
3. ด้านความรู้และประสบการณ์ของครู									
1. การมีความรู้ และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ						✓	✓	✓	
3. ความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ					✓	✓			✓
4. ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ และการเมือง สภาสิ่งแวดล้อมทางสังคม และ ทรัพยากรธรรมชาติ					✓	✓			✓
5. ความรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ					✓			✓	✓
6. ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดี และมี ความสามารถในการประพันธ์โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน									✓
7. การเป็นผู้มีคุณวุฒิสูง							✓		

จากการสังเคราะห์คุณลักษณะของครูจากบริบทของแนวคิด และหลักการ ในจากตารางที่ 2.3 พบว่า เมื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่มีความซ้ำกันในแต่ละแนวคิด ทำให้ได้ประเด็นที่มีความซ้ำกันในด้านนี้ตั้งแต่ 3 – 8 ครั้ง สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ใน “ด้านความรู้และประสบการณ์ของครู” คือ

1. ครูควรมีความรู้ รวมถึงภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง
2. ครูควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้สอน
3. ครูควรมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงสภาสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไป
4. ครูควรมีความรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ

ตารางที่ 2.4 แสดงการวิเคราะห์แนวคิด และหลักการของลักษณะของครูที่ดีด้านการสอน

คุณลักษณะของครู	หลัก พุทธ ศาสนา	พระ ราช ดำรัส	พระ ราโช วาท	ทัศนะ ของ บุคคล ทั่วไป	แนวคิด การศึกษา ของ ตะวันตก	เกณฑ์ มาตรฐาน ของครู สภา	ผลงาน การ วิจัย	ศึกษา วิเคราะห์ ประวัติครู ดีเด่น	ในยุค โลกา ภิวัตน์
4. ด้านการสอน									
1. ความเข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอน หรือแสดงความรู้ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยาก ซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ความเอาใจใส่ และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้ คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ				✓	✓	✓			
4. ศิษย์ต้องมีความร่าเริง สนุก และมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ					✓			✓	✓
5. การอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีอย่างเข้มงวด	✓				✓		✓		
6. เมื่อสอนแล้ว ศิษย์จะต้องอยาก และกล้าที่จะปฏิบัติตาม					✓				✓
7. การทำให้ศิษย์เกิดการเคารพยกย่อง และสร้างศรัทธาต่อศิษย์	✓								✓
8. ความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎีไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม					✓	✓			
9. ความรู้จักนักเรียน และสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน									✓
10. ความเจนจัดในการฝึกฝนศิษย์ คือครูต้องมีความอดทนพรัสอนศิษย์ แม้ว่าฝึก ยากเย็นเพียงใดก็ตาม									✓

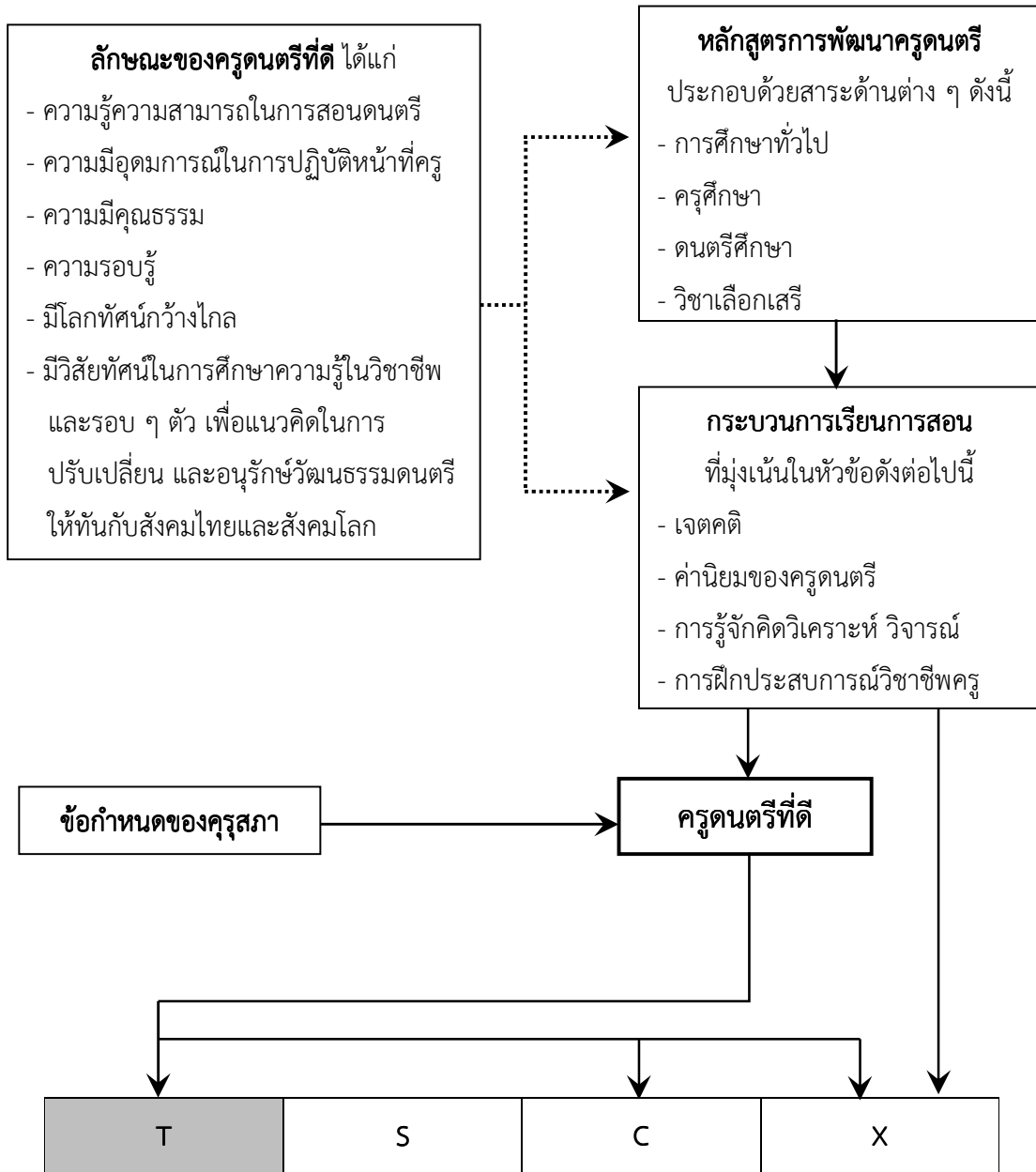
จากการสังเคราะห์คุณลักษณะของครูจากบริบทของแนวคิด และหลักการ ในจากตารางที่ 2.4 พบว่า เมื่อหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่มีความซ้ำกันในแต่ละแนวคิด ทำให้ได้ประเด็นที่มีความซ้ำกันในด้านนี้ตั้งแต่ 3 - 9 ครั้ง สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ใน “ด้านการสอน” คือ

1. ความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยารูปแบบต่าง ๆ ในการสอนได้อย่างดี ความสามารถในการควบคุมชั้นเรียนได้อย่างดี มีความสามารถในการสอน และสามารถแสดงความรู้ความคิดของตนให้ศิษย์เข้าใจแจ่มแจ้ง ความสามารถในการทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ
2. การมีความเอาใจใส่ต่อศิษย์ สามารถสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษาปัญหาเรื่องการเรียนการสอน และให้กำลังใจ
3. การยืดหยุ่นผ่อนปรนทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ
4. ทำให้ศิษย์เกิดความสุข และมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ จากครู
5. การอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด

จากตารางทั้ง 4 ตารางด้านบน ทำให้สามารถสรุปคุณลักษณะของครูทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอน โดยมีนิยามที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละด้าน

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวทางการผลิตครูคนตรีที่อ้างอิงโดย ญรุทธ์ สุทธจัตต์ (2554) ในเรื่อง
 กรอบแนวทางการผลิตครูคนตรีสำหรับสังคมไทยดังนี้

แผนภาพที่ 2.2 กรอบแนวทางการผลิตครูคนตรีสำหรับสังคมไทย

จากแผนภาพดังกล่าว มีการแบ่งแยกให้เห็นถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย ครู (T) นักเรียน (S) หลักสูตร (C) และการสอน (X) แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงต้นแบบ ความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นครูดนตรีที่มีความโดดเด่นทั้งใน ด้านของบุคลิกลักษณะของความเป็นครู และยังมีความรู้และความสามารถในด้านดนตรีอีกด้วย จึงได้ มุ่งเน้นในการศึกษาทางด้านครู และการสอนเป็นหลัก โดยผู้วิจัยไม่ได้ลงรายละเอียดในการศึกษาทางด้าน ผู้เรียน และหลักสูตรมากนัก ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้นอกจากศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมุ่งเน้นไปที่ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพครูดนตรี และคุณลักษณะด้านการ สอนดนตรีเพิ่มเติมขึ้นมาจากคุณลักษณะของครูที่ดีทั่วไป (รัชภูมิ สมสมัย, 2554) ดังคำกล่าวที่ว่า “สังคมดี เพราะมีครูเป็นต้นแบบ” จากแผนภาพดังกล่าว ในด้านคุณลักษณะของครูดนตรีที่ดีตามทัศนะ ของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2554) นั้นมีคุณลักษณะพื้นฐานที่ใกล้เคียงกันกับคุณลักษณะของครูทั่วไป ทั้งในด้านที่ครูดนตรีต้องมีความรู้ความสามารถในการสอนดนตรี มีอุดมการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ครู มีคุณธรรม มีความรอบรู้ มีโลกทัศน์กว้างไกล ส่วนในด้านที่มีการเพิ่มเติมที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงสำหรับ วิชาชีพครูดนตรีนั้นเป็นด้านการมีวิสัยทัศน์ในการศึกษาความรู้ในวิชาชีพ เพื่อแนวคิดในการปรับเปลี่ยน และอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีให้ทันกับสังคมไทยและสังคมโลก ซึ่งและจากแผนภาพดังกล่าว ในด้านกระบวนการเรียนการสอนนั้น ยังมีการมุ่งเน้นในหัวข้อที่ใกล้เคียงกับคุณลักษณะของครูที่ดีที่ได้ วิเคราะห์ออกมา อาทิเช่น ด้านเจตคติหรือค่านิยมของครูดนตรี ด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ทั้งในงานของตนเองและงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งพิเศษตรงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งคุณลักษณะนี้ยังมีความพิเศษในกลุ่มครูดนตรีบางประเภทที่ต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งไม่ได้ลงรายละเอียดในงานวิจัยชิ้นนี้มากนัก และเนื่องจากครูดนตรีนั้นมีหลายประเภท ใช่ว่าครู สอนดนตรีทุกคนจะสอนในกลุ่มวิชา หรือสอนความถนัดในลักษณะเดียวกันทั้งหมด แต่ครูดนตรียังมึ การแบ่งกลุ่มเป็นอีกหลายกลุ่ม อาทิเช่น ครูดนตรีที่มีความถนัดในด้านทักษะปฏิบัติเครื่องโดยเฉพาะ ครูดนตรีที่มีความถนัดในด้านตัวเนื้อหาทฤษฎีดนตรี หรือครูดนตรีในด้านดนตรีศึกษาก็ยังมึ ความเฉพาะเจาะจงของแต่ละกลุ่มเพิ่มขึ้นอีก และหากแบ่งโดยใช้เกณฑ์อื่น ๆ อีก อาจทำให้สามารถ แบ่งกลุ่มหรือประเภทของครูดนตรีที่แตกต่างออกไปได้อีก

ตอนที่ 3 แนวทางต้นแบบความเป็นครูคนตรี

3.1 ความหมายของต้นแบบ ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นต้นแบบ และต้นแบบความเป็นครู

3.1.1 ความหมายของต้นแบบ

ปัจจุบันเรามักได้ยินคำว่า “ต้นแบบ” ในวงการต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา ทั้งโรงเรียนต้นแบบ ครูต้นแบบ นักเรียนต้นแบบ และคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคำว่า ต้นแบบอีกมากมาย พระเทพโสภณ (อ้างอิงใน รัชภูมิ สมสมัย, 2554) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้สรุปความสำคัญของคำว่า “ต้นแบบ” ว่ามี 2 นัย นัยแรก คือ ต้นแบบในฐานะเป็น “แม่แบบ” เพื่อให้ผู้ที่ดูแบบนั้นได้ดูเป็นเยี่ยงอย่าง **ศึกษาตามพฤติกรรมต้นแบบ แล้วทำตามแบบ เลียนแบบ** ต่อมาก็อาจประยุกต์แบบได้ และนัยที่สอง คือ ต้นแบบในฐานะเป็น “แรงบันดาลใจ” ไม่ต้องสอนตรง ๆ เพียงแค่ผู้ดูแบบ ได้เห็น หรือได้รับฟังต่อ ๆ กันมาได้รับรู้ก็เกิดความปลื้มปิติ ศรัทธาเชื่อมั่น เป็นขวัญกำลังใจ แม้ไม่รู้จัก **แม้เพียงแค่มองหรือแค่อยูให้เห็น ก็สามารถทำให้เกิดแรงบันดาลใจ** และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ดูแบบได้ ทำให้ผู้ดูแบบได้เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตุ้นให้ผู้ดูแบบสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ต้นแบบตามนัยนี้อาจไม่ต้องถ่ายถอดจากต้นแบบสู่ผู้ดูแบบโดยตรง

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงต้นแบบที่เกี่ยวกับการศึกษา ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงคำว่า ต้นแบบทางการศึกษาแล้ว ย่อมหมายถึง ผู้ที่ถ่ายทอดหรือครู ในการเป็นต้นแบบที่ดีงามแก่ผู้รับหรือศิษย์ ดังนั้น การศึกษาถ้าไม่มีแบบอย่างที่ดีจึงเป็นไปได้ การศึกษาเป็นระบบกัลยาณมิตร เป็นพรหมจรรย์ การมีต้นแบบที่ดีย่อมเป็นกำลังใจ ครูควรต้องเป็นแบบอย่างที่ดีชี้แนะทางสว่างแก่ศิษย์ ต้นแบบแห่งการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ต้นแบบสอนให้รู้ 2. ต้นแบบทำให้ดู และ 3. ต้นแบบอยู่ให้เห็น หากครูเป็นต้นแบบที่ดี เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์และเพื่อนครู ก็ย่อมจะเกิดผลต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ เกิดครูดี ศิษย์ดีต่อเนื่องขยายวงต่อ ๆ กันไป **ผู้ที่มีวิญญูณแห่งต้นแบบการเรียนรู้ ย่อมจะไปเหน็ดเหนื่อยในการถ่ายทอด** (พระเทพโสภณ อ้างอิงใน บรรเจอดพร รัตนพันธุ์, 2554) จึงกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเกิดแรงบันดาลใจในชีวิตของศิษย์ คือการ ได้รู้ ได้ดู ได้เห็นต้นแบบ เกิดศรัทธาต่อต้นแบบ ในที่นี้ คือ ผู้ที่เป็นครู และทำให้ศิษย์เกิดแรงบันดาลใจให้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เลียนแบบของครู เพราะฉะนั้นหากเผยแพร่ต้นแบบของครูที่ไม่เหมาะสม ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์อย่างแน่นอน

คุณลักษณะของครูต้นแบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกครูต้นแบบปี 2543 มีดังนี้ 1. การจัดการเรียนการสอนของครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านวิชาการ โดยเน้น

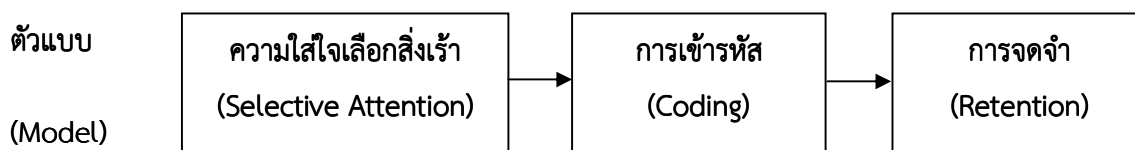
ความสำคัญที่กระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นสนใจและความถนัดของผู้เรียน เตรียมเนื้อหาสาระและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในเรื่องต่าง การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินพัฒนาการและความประพฤติของผู้เรียน ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 2. การครองตนของครู หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัว มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ จารีตประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน และชุมชน 3. การประสานงานกับชุมชน หมายถึง การเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนในความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดี

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูต้นแบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกครูต้นแบบปี 2543 เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมหลักสูตรหรือเนื้อหาในการสอนก่อนสอน จนกระทั่งการประเมินผลการเรียนหลังจากการสอน นอกจากนั้น ครูต้นแบบยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการประพฤติตนที่ดี และมีคุณธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพครูเป็นอย่างดี และสุดท้าย ครูต้นแบบควรเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง ศรัทธาในความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดีจากบุคคลอื่นในสังคมด้วย

นอกจากนั้น **ความหมายของครูต้นแบบ** ตามที่ สมสุดา ผู้พัฒน์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า คำว่าครูต้นแบบ ประกอบด้วยคำว่า “ครู” และ “ต้นแบบ” ซึ่งคำว่า “ครู” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คือ ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ส่วนคำว่า “แบบ” คือ ตัวอย่าง สิ่งที่กำหนดให้ถือเป็นหลัก หรือเป็นแนวดำเนิน และคำว่า “ต้น” คือ แรก เมื่อรวมความหมายคำว่า “ต้นแบบ” จึงหมายถึง แบบดั้งเดิม แบบที่มีมาแต่แรก แบบที่สร้างขึ้นไว้แต่แรก หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นแบบฉบับ ใช้เป็นต้นเค้าสำหรับสร้างสิ่งอื่นให้มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน นั่นคือ เป็นต้นกำเนิดของตัวอย่างที่ใช้เป็นหลัก และต้นกำเนิดของแนวทางดำเนินการ และเมื่อรวมความหมายคำว่า “ครู” และ “ต้นแบบ” แล้ว พบว่า “ครูต้นแบบ” มีความหมายว่า ผู้มีความรู้ ความสามารถ และความดีมากพอสำหรับเป็นตัวอย่าง การคิด การพูด และการกระทำแก่ศิษย์ในทางที่ถูกต้องดีงาม และทำหน้าที่สั่งสอนอบรมศิษย์ให้เป็นคนดี และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์

3.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นต้นแบบ

แผนภาพที่ 2.4 แสดงองค์ประกอบของการเรียนรู้ในกระบวนการที่ 1 (การรับมาซึ่งการเรียนรู้)

จากแผนภาพดังกล่าว พบว่า ความใส่ใจในการเลือกสิ่งเร้ามีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554) ดังนั้นหากมีการเลือกตัวแบบหรือผู้สอน เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีและเหมาะสมต่อผู้เลียนแบบหรือผู้เรียนแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียน ดังเช่นงานวิจัยที่มีการทดลองโดยแบ่งเด็กเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 เป็นตัวอย่างจากแบบที่มีชีวิต และแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อวัตถุที่ใช้ทดลอง กลุ่มที่ 2 มีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมต่อวัตถุให้เห็น แต่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มที่ 3 ไม่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้ดู พบว่า กลุ่มที่ 1 เด็กได้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวตามแบบอย่างชัดเจน กลุ่มที่ 2 เด็กแสดงพฤติกรรมต่อวัตถุตามแบบ แต่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และกลุ่มที่ 3 แสดงพฤติกรรมโดยไม่มีตัวแบบ จากนั้นทดลองให้เด็กแต่ละคนเข้าไปในห้องอื่นที่มีวัตถุทั้งที่เหมือนและต่างกับที่ใช้ทดลอง เพื่อศึกษาผลเพิ่มเติม พบกว่าค่าเฉลี่ย (Mean) ของพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงโดยเด็กกลุ่มที่ 1 สูงกว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กกลุ่มที่ 2 และ 3 (Bandura, Ross & Ross, 1961)

3.1.3 ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกต

การเรียนรู้โดยการสังเกตของบันดูรา (Bandura, 1977) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 กระบวนการ คือ 1. กระบวนการความเอาใจใส่ (Attention) 2. กระบวนการจดจำ (Retention) 3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction) 4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation)

จากขั้นตอนนี้เห็นได้ว่า ในแต่ละขั้นตอนสามารถเชื่อมโยงกับงานวิจัยชิ้นนี้ได้เป็นอย่างดีอย่างที่กล่าวไปข้างต้น เนื่องจากสามารถทำให้ผู้เรียน หรือ ศิษย์ ได้เห็นตัวอย่างที่ดี และจากทฤษฎีนี้ยังทำให้เห็นว่าการเลียนแบบจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ได้หมายถึงจะต้องเปลี่ยนตัวเองให้เป็นแบบใคร แต่หมายถึงการมีตัวอย่างที่ดี และสุดท้ายจึงกลับมาเป็นแนวทางของตัวเอง เป็นในสิ่งที่ตนเองต้องการและไม่ไข่บุคคลอื่น ซึ่งการเป็นครูที่ดีและครูที่เก่งได้นั้น ย่อมต้องมีความเป็นตัวของตัวเองด้วยเช่นกัน โดยใน “ขั้นให้ความสนใจ (Attention Phase)” ถ้าไม่มีขั้นตอนนี้ การเรียนรู้อาจจะไม่เกิดขึ้น

เป็นขั้นตอน ที่ผู้เรียนให้ความสนใจต่อตัวแบบ (Modeling) ความสามารถ ความมีชื่อเสียง และคุณลักษณะเด่นของตัวแบบจะเป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ส่วนใน “ขั้นจำ (Retention Phase)” เมื่อผู้เรียนสนใจพฤติกรรมของตัวแบบ จะบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ไว้ในระบบความจำของตนเอง ซึ่งมักจดจำไว้เป็นจินตภาพเกี่ยวกับขั้นตอนการแสดงพฤติกรรม สำหรับ “ขั้นปฏิบัติ (Reproduction Phase)” เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลองแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ซึ่งจะส่งผลให้มีการตรวจสอบการเรียนรู้ที่ได้จดจำไว้ และ “ขั้นจูงใจ (Motivation Phase)” ขั้นตอนนี้เป็นขั้นแสดงผลของการกระทำ (Consequence) จากการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ถ้าผลที่ตัวแบบเคยได้รับ (Vicarious Consequence) เป็นไปในทางบวก (Vicarious Reinforcement) ก็จะทำให้ผู้เรียนอยากแสดงพฤติกรรมตามแบบ ถ้าเป็นไปในทางลบ (Vicarious Punishment) ผู้เรียนก็มักจะงดเว้นการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ในแต่ละขั้นสามารถนำมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้ได้อย่างดี เพียงแต่ต้องปรับใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างไว้ในกรณีถัดไป ทั้งเรื่องของ การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครุตนตรี เพื่อให้เห็นคุณลักษณะ หลากหลายด้าน

เห็นได้ว่า การเรียนรู้ที่มีตัวแบบ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย และยังส่งผลให้เกิด การเลียนแบบขึ้นได้อยู่เสมอ โดยในทุกขั้นตอนของทฤษฎีการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในการทำมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีในหลาย ๆ รูปแบบ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการสอนเครื่องดนตรีชนิดใดชนิดหนึ่ง ไม่เช่นนั้นแล้วคงไม่มีผู้เรียนคนใดไขว่คว้าที่จะได้เรียนกับครูที่มีความสามารถ หรือเป็นครูที่มีทักษะในการสอนเป็นเลิศ แต่การที่ชวนชวนเพื่อให้ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลเหล่านี้ นอกจากจะได้ ประสบการณ์ และได้รับการถ่ายทอดจากสิ่งที่ครูสอนแล้ว ยังทำให้สามารถได้อยู่ใกล้ชิด และซึมซับในสิ่งที่ ครูมี ซึ่งเปรียบเสมือนกับการมีแบบที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดีต่อการเรียนได้อีกทางหนึ่ง

จากความหมายต่าง ๆ และทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นต้นแบบ สรุปได้ว่า ศิษย์ย่อม สามารถเห็น “ครู” เป็นต้นแบบไม่ว่าจะได้เป็นในด้านของการนำเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นพฤติกรรมต้นแบบ เป็นแรงบันดาลใจที่ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในวิชาชีพตนได้อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยไม่ทอดทิ้ง ยังทำให้เกิดต้นแบบทั้งในด้านการอบรมสั่งสอนทั้งการประกอบวิชาชีพนี้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป นั่นคือการเป็น “ครูที่ดี” และการเป็น “ครูที่เก่ง” ไปพร้อม ๆ กัน โดยเครื่องมือที่ใช้สร้างคนให้เป็นคนดีนั้นมี 2 ปัจจัยหลัก คือศรัทธาและปัญญา คือครูต้องมีศรัทธาในอาชีพครู และสร้างศรัทธาในเด็กได้ด้วย และปัญญานั้น ครูต้องลับสมองให้คมเสมอ ด้วยการพยายามเรียนรู้และติดตามให้ตัวเองทันสมัยและก้าวหน้าอยู่เสมอ ตลอดจนทำให้ศิษย์เกิดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปันสิ่งดี ๆ ให้กับคนรอบข้าง เพราะถ้าครูได้

ประพศติปฏิบัติเช่นนี้แล้ว ก็ย่อมจะเป็นครูที่ “สอนเป็น เห็นผล คนยกย่อง” โดย “สอนเป็น” คือ ครูมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นจัดทำแผนการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและประสบการณ์จริง โดยใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง “เห็นผล” คือ ความสำเร็จที่เกิดกับผู้เรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย นั่นคือ ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข “คนยกย่อง” คือ ผลแห่งการพัฒนาและการสั่งสมความดีงามที่ครูได้ถ่ายทอด โดยลูกศิษย์สามารถนำความรู้ และประสบการณ์จากครูไปพัฒนาตนเอง และสังคมให้เจริญ จนเป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับต่าง ๆ และเป็นแรงบันดาลใจให้สร้างคุณงามความดีแก่เยาวชน และประเทศชาติสืบต่อไป (รัชภูมิ สมสมัย, 2554)

ส่วนครูต้นแบบในเชิงของศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธของเรา ครูต้นแบบก็คือครูที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และความดี ในระดับที่มากพอสำหรับเป็นตัวอย่าง เพราะทุกคนเมื่อมีโอกาสได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วย่อมมีทั้งความรู้ ความสามารถ และความดีด้วยกันทั้งนั้น เพียงแต่ว่ามากหรือน้อย อีกนัยหนึ่ง หากเริ่มต้นมีความรู้ มีความสามารถแล้ว มนุษย์สามารถเปลี่ยนความรู้ และความสามารถ เป็นความดีได้ ครูคนใดก็ตามที่มีความดีมากพอสำหรับเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ในเรื่องของการคิด ในเรื่องของการพูด ในเรื่องของการกระทำที่ถูกต้อง และดีงาม นั่นคือ “ครูต้นแบบ” สิ่งนี้คือสิ่งที่ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษได้ให้แนวคิด และให้แนวปฏิบัติมา (สมสุตา ผู้พัฒนา, 2554) สรุปได้ว่า ครูต้นแบบ มีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ 1. มีความดี 2. มีความรู้ และ 3. มีความสามารถ ในระดับที่มากพอที่จะเป็นตัวอย่างให้แก่ลูกศิษย์ของตัวเองทั้งในด้านการคิด การพูด และการกระทำต่างๆ ได้อย่างถูกต้องดีงาม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของความเป็นครู มาเชื่อมโยงกับเรื่องต้นแบบความเป็นครู เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 2.5 เปรียบเทียบคุณสมบัติของครูต้นแบบ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของความเป็นครู

ครูต้นแบบ	คุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของความเป็นครู
1. มีความดี	1. ด้านบุคลิกภาพ
	2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ
2. มีความรู้	3. ด้านความรู้และประสบการณ์
3. มีความสามารถ	4. ด้านการถ่ายทอด หรือการสอนดนตรี

คำว่า “ความดี” นั้น รวมทั้งความคิดในการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และความมีคุณธรรม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานแก่ครูโรงเรียนราษฎร์ทั่วราชอาณาจักร ณ ศาลาภกาภิรมย์ วันที่ 8 พฤษภาคม 2513 ความตอนหนึ่งว่า “ครูจะต้องตั้งตัวในความดีอยู่ตลอดเวลา แม้จะเหน็ดเหนื่อยเท่าใดก็ต้องอดทน เพื่อพิสูจน์ว่า ครูนี้เป็นที่เคารพสักการะได้ ครูนี้เป็นบุคคลที่ต้องบูชา แต่ถ้าครูไม่ตั้งตัวในศีลธรรม ถ้าครูไม่ทำตัวเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะเคารพได้อย่างไร”

นอกจากนั้น ผู้เป็นครูต้องรักษาจรรยาบรรณของครู ต้องรักและเมตตาศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ความสามารถกับศิษย์ โดยไม่ปิดบังอำพราง ให้โอกาสกับศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหิดล ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันที่ 4 กรกฎาคม 2540 ความตอนหนึ่งว่า “การทำงานทุกอย่างทุกอาชีพ ย่อมจะมีจรรยาบรรณของตนเอง จรรยาบรรณนั้นจะบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม แต่ก็เป็นสิ่งที่ยึดถือกันว่าเป็นความดีงามที่คนในอาชีพนั้นพึงประพฤติปฏิบัติ หากผู้ใดล่วงละเมิด ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ทั้งแก่บุคคล หมู่คณะและส่วนรวมได้” ดังนั้น คำว่า “ความดี” ของครูจากคุณลักษณะของครูต้นแบบ ในที่นี้จึงหมายถึง คุณลักษณะของครูทั้งด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครูนั่นเอง

จากตาราง 2.5 สรุปได้ว่า ในข้อ 1 คือ “มีความดี” เทียบได้กับความดีจากการประพฤติปฏิบัติตัวเหมาะสมกับความเป็นครู และความดีจากการที่ครูมีคุณธรรมเป็นหลักดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจวิชาชีพ พัททษากร ศิลปินแห่งชาติ ข้อที่ 2 “มีความรู้” เทียบได้กับความรู้ในด้านดนตรี นั่นคือ คุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในสิ่งที่พันธกิจวิชาชีพ พัททษากรสอน ศิลปินแห่งชาติ สำหรับข้อ 3 คือ “มีความสามารถ” เทียบได้กับความสามารถในการสอน นั่นคือ คุณลักษณะด้านการสอนดนตรีของพันธกิจวิชาชีพ พัททษากร ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครู สามารถนำเสนอแนวทาง ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้ และประสบการณ์ และด้านการสอนดนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันธกิจวิชาชีพ พัททษากร ศิลปินแห่งชาติ

ตอนที่ 4 แนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน

4.1 ความหมาย และหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

อภิญา เหมระ (2544) ได้กล่าวว่า แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ แนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญการศึกษา (2540) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ว่า เป็นการจัดการประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่จะมุ่งให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ ด้วยความคิด ค้น สร้าง และสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

พัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่าหมายถึง วิธีการที่สำคัญที่สร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก เรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง และได้พัฒนา ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางได้ว่าเป็นการจัดการเรียนที่คำนึงถึงผู้เรียน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างความรู้ในสิ่งที่ตนถนัด สอดคล้องกับตนเอง

4.1.1 หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

พัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ไว้ดังนี้ 1. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ คุรมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของนักเรียน นักเรียนมีความรับผิดชอบตั้งแต่เลือกที่จะ เรียน วางแผนการเรียน ซึ่งเริ่มจากการศึกษาค้นความจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. เนื้อหาวิชา ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเลือกสิ่งที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของ ผู้เรียน จะนำมาพิจารณาประกอบด้วย 3. การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนการสอน การได้คิด ได้ร่วมวางแผนการ ได้ค้นพบประเด็นปัญหาที่ทำนาย ผู้เรียนจะรู้สึก พึงพอใจ 4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนภายในกลุ่มจะเป็นปฏิสัมพันธ์ ในเชิงการช่วยเหลือภายในกลุ่ม 5. ครู เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ ครูต้องมึ ความสามารถในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถคิดได้หลากหลายแบบ เป็นแหล่ง ความรู้ที่มีคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นหาสื่อวัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนได้ 6. ผู้เรียนมี โอกาสเห็นตนเองในแงุ่มที่แตกต่างจากเดิม 7. ผู้มีเรียนจะมีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้

มากขึ้น กลายเป็นผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เปิดเผยตนเองต่อสถานการณ์ต่างๆ และ 8. การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านไปพร้อมกันทั้งด้านความรู้ ความคิด อารมณ์ และสังคม

ในขณะที่หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญการศึกษา (2540) ได้เสนอหลักการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ ดังนี้ 1. เป็นกระบวนการที่เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน 2. การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากแหล่งเดียว แต่มาจากหลายๆ แหล่ง 3. การเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี 4. กระบวนการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5. การเรียนรู้มีความหมาย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ให้ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เนื้อหาวิชา มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนต้องเป็นไปในทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูคือผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การพัฒนาการเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อมกันได้หลายทาง การเรียนรู้มีความหมายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4.2 ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข (Operant Conditioning Theory) Skinner ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมของแต่ละบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับผลที่ได้จากการกระทำ 2 ลักษณะ คือ ผลจากการเสริมแรง (reinforce) ทำให้พฤติกรรมมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ผลจากการลงโทษ (punishment) ทำให้พฤติกรรมนั้นลดลงหรือหมดไป ทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner เป็นทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานทางพฤติกรรมแห่งการจูงใจ พฤติกรรมจะชักจูงโดยผลกรรม ผลกรรมจะเป็นสิ่งที่ได้รับหลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมออกมาเรียกว่า ตัวเสริมแรง

การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมเป้าหมาย โดยการได้รับสิ่งเร้าบางอย่างหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว โดยสามารถใช้ได้กับพฤติกรรมเกือบทุกประเภท และทุกสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับการเลือกตัวเสริมแรง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2524)

1. ตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข (Unconditioned Reinforce) เป็นตัวเสริมแรงที่มีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงด้วยตนเองเนื่องจากมีอิทธิพลต่ออินทรีย์โดยตรง เช่น อาหาร น้ำ อากาศ

2. ตัวเสริมแรงที่ต้องวางเงื่อนไข (Conditioned Reinforce) เป็นตัวเสริมแรงที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงด้วยตัวเอง แต่เมื่อนำไปสัมพันธ์กับตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องวางเงื่อนไขหรือตัวเสริมแรงอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงอยู่แล้ว โดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้จะมีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรง เช่น คำชมเชย เงิน คະแนน ดาว

ประเภทของตัวเสริมแรงทางบวกสามารถแบ่งได้เป็น 5 ชนิด คือ 1. ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ 2. ตัวเสริมแรงทางสังคม 3. ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม 4. ตัวเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร 5. ตัวเสริมแรงภายใน (Rimm & Master, 1979)

การเสริมแรงทางบวกที่จะให้มีประสิทธิภาพนั้นมีหลักดังนี้ (Kazdin, 1980)

1. ต้องให้การเสริมแรงทันทีที่พฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้น โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เป็นทักษะใหม่
2. ใช้ตัวเสริมแรงที่มีคุณภาพหรือชนิดที่บุคคลต้องการซึ่งคุณภาพของตัวเสริมแรงจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของบุคคลต่อตัวเสริมแรงนั้น

3. ตัวเสริมแรงที่ให้ต้องมีขนาดและจำนวนที่มากพอต่อความต้องการ

4. การใช้ตารางการเสริมแรง ในการเสริมแรงทุกครั้งที่มีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นและให้ตารางการเสริมแรงแบบทุกครั้งจะทำให้อัตราการเกิดขึ้นของพฤติกรรมสูงกว่าการเสริมแรงแบบครั้งคราว

ในคุณสมบัติการเสริมแรงทางสังคมสามารถใช้ได้ง่ายซึ่งทุกคนสามารถใช้ได้เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของ

พฤติกรรมมนุษย์อยู่แล้ว และเกิดขึ้นตามธรรมชาติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ดังนั้นการใช้การเสริมแรงทางสังคมจึงเป็นการประหยัดอย่างมากเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

4.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory) Piaget (1952)

ได้กล่าวว่าพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้และปรับตัวโดยใช้กระบวนการซึมซับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครอบครัว นำไปสู่การเกิดพัฒนาการทางสติปัญญา โดยมีองค์ประกอบได้แก่ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม การควบคุมตนเอง ทำให้เด็กมีพัฒนาการตามลำดับขั้น การที่เด็กได้ปฏิบัติด้วยตนเองโดยฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ Piaget ได้แบ่งลำดับขั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไว้ 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีจริยธรรมโดยการบังคับ พบในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 8 ปี โดยมี 3 ระยะ

ระยะที่ 1 พบในเด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้แบบไม่มีกฎเกณฑ์

ระยะที่ 2 พบในเด็กอายุ 2 - 5 ขวบ เด็กในวัยนี้จะยอมทำตามคำสอนและกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่บอกความดี เลว หรือถูก ผิด ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ เด็กจะเห็นว่าสิ่งที่ทำแล้วถูกลงโทษคือสิ่งไม่ดี

ระยะที่ 3 พบในเด็กอายุ 6 - 8 ขวบ เด็กในวัยนี้เรียนรู้กฎของกลุ่มได้ รู้จักแบ่งปันและเคารพในกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีจริยธรรมด้วยตนเอง พบในเด็กอายุมากกว่า 10 - 12 ปี เป็นวัยที่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น เข้าใจความซับซ้อนของกฎ มีเหตุผลและรู้จักให้อภัย เข้าใจความหมายของการกระทำที่มีเจตนาและไม่มีเจตนา (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2554)

Kohlberg (1969) ได้พัฒนาทฤษฎีต่อจาก Piaget โดยต่อยอดลำดับขั้นพัฒนาการในระดับวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับก่อนมีแบบแผนทางจริยธรรม (Preconvention Morality) เป็นช่วงอายุไม่เกิน 11 ปี ในระดับนี้เด็กจะยึดตนเองเป็นหลัก ไม่ใส่ใจความรู้สึกคนอื่น แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อฟังเพื่อไม่ให้โดนลงโทษ อายุอยู่ระหว่าง 2 - 7 ปี เด็กจะถือว่าสิ่งที่ถูกต้องคือการกระทำที่ไม่โดนลงโทษ เด็กจะยอมทำตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่กำหนด ขั้นที่ 2 ขั้นทำตามความพอใจและประโยชน์ของตนเอง อายุอยู่ระหว่าง 7 - 11 ปี เด็กจะทำตามความสนใจของตนเองเป็นหลัก และมีรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน

ระดับทำตามแบบแผนทางจริยธรรม (Convention Morality) อายุระหว่าง 10 - 16 ปี เป็นวัยที่เริ่มเข้ากลุ่มสังคม และทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม แบ่งเป็น 2 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นทำตามความคาดหวังของกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม และได้รับคำชม ทำในสิ่งที่ผู้อื่นคาดหวังให้ความสำคัญและคำนึงถึงผู้อื่น ขั้นที่ 2 ขั้นทำตามกฎของสังคม เข้าใจระเบียบของสังคม รับผิดชอบและยึดในกฎเกณฑ์ของสังคม เห็นคุณค่าของกฎหมายว่าเป็นสิ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนทำสิ่งที่ถูกต้อง

ระดับเหนือกฎเกณฑ์จริยธรรม (Post Conventional Morality) เป็นจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ มี 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นทำตามกฎที่ถูกต้องของสังคม เป็นขั้นที่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก และทำตามกฎที่เป็นมาตรฐานที่ถูกต้องของสังคม รู้จักเคารพตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เป็นขั้นสูงสุดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม รู้จักเคารพให้เกียรติ การกระทำสิ่งใดก็ตามจะยึดในกฎหมายหรือกฎข้อตกลงที่สังคมได้กำหนดไว้เป็นสำคัญจนกลายเป็นจิตสำนึกอันถูกต้องดีงาม

4.4 หลักการสอนทักษะปฏิบัติดนตรี ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการเรียนการสอน ที่เน้นการทำให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านดนตรีไปพร้อม ๆ กัน โดยเลือกการสอนดนตรีตามหลักการทั้ง 7 หลักการ ดังนี้

4.4.1 การสอนดนตรีตามหลักการของฌูร์ท สุธธจิตต์ จิตวิทยาการสอนทักษะดนตรีที่สำคัญนั้น คือ ความเข้าใจในตัวผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอน และบทเรียนที่ใช้สอน (ฌูร์ท สุธธจิตต์, 2541) โดยผู้สอนต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือ การเรียนทักษะปฏิบัติด้วยความสุข (ฌูร์ท สุธธจิตต์, 2555)

4.4.2 การสอนดนตรีตามหลักการของเดวิส (Davies) มุ่งเน้นเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก โดยให้ทำทักษะย่อยให้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น เน้นเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก โดยให้ทำทักษะย่อยให้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและเร็วขึ้น (Davies, 1971)

4.4.3 การสอนดนตรีตามหลักการของซิมป์สัน (Simpson) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว หรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้องและมีความชำนาญ ซึ่งเน้นการฝึกฝนที่ดี เพื่อให้เกิดความถูกต้องคล่องแคล่ว โดยสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความราบรื่นในการจัดการ (Simpson, 1972)

4.4.4 การสอนดนตรีตามหลักการของแฮร์โรว์ (Harrow) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติทักษะหรือกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ และชำนาญ โดยจัดลำดับขั้นจากซับซ้อนน้อยไปหาซับซ้อนมาก จึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ ไปจนถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย (Harrow, 1972)

4.4.5 การสอนดนตรีตามหลักการของบลูม (Bloom) มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรง โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ (Bloom et al, 1956)

4.4.6 การสอนดนตรีตามหลักการของสุกรี เจริญสุข และคณะ การพัฒนาด้านทักษะปฏิบัตินี้มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ดนตรีจากความไพเราะของเสียง ต้องอาศัยการเรียนรู้จากความเหมือน

ไปสู่ความแตกต่าง และจะต้องอยู่บนความเป็นฉัน ที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม (สุกรี เจริญสุข และคณะ , 2540)

4.4.7 การสอนดนตรีตามหลักการของบันดูรา (1977) มุ่งเน้นว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” โดยผู้เรียนจะต้องมีความใส่ใจในสิ่งที่เรียน จากนั้นจึงเกิดเป็นการทำกลายเป็นสิ่งที่รับรู้ไว้ในความจำระยะยาว โดยที่ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสดังพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ และมีโอกาสทำซ้ำ รวมถึงทำดีที่สุดแล้วจะมีการประเมินพฤติกรรมของตนเองโดยใช้เกณฑ์ที่อาจตั้งขึ้นด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่นก็ได้ (Bandura, 1977)

ตารางที่ 2.6 แสดงการสังเคราะห์แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนจากหลักการ และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ

ทฤษฎีและองค์ประกอบด้านต่าง ๆ	ณรุทธ์ สุธงจิตต์ (2555)	สุกรี เจริญสุข และคณะ (2540)	บันดुरา (1977)	จิมพ์ซัน (1972)	แฮร์โรว์ (1972)	เดวีส์ (1971)	บลูมและคณะ (1956)	จากการวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการสอน
กระบวนการที่ 1	1. เสียก่อนสัญลักษณ์ 2. ความถูกต้องและไพเราะ 3. ความมีดนตรีการ ซึ่งเป็นความรู้ในเชิงปฏิบัติ	1. การเลียนแบบ	1. กระบวนการความใส่ใจ 2. กระบวนการจดจำ	1. การรับรู้ 2. การเตรียมความพร้อม	1. การเลียนแบบ	1. ครูสาธิตให้ดู	1. การรับรู้	กระบวนการดูแบบ / เรียนรู้จากแบบ โดยเป็นการรับจากผู้ถ่ายทอด หรือผู้สอน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ โดยมีการใส่ใจ เพื่อที่จะจดจำ โดยหากมีด้านสาระดนตรี หรือวิธีการในการสอน หรือทางของครูที่ศิษย์ควรรู้ ก็จะถูกถ่ายทอดจากต้นแบบในขั้นนี้ก่อน
กระบวนการที่ 2	-	-	3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ 4. กระบวนการจูงใจ	3. การสนองตอบภายใต้การควบคุม	2. การลงมือกระทำตามคำสั่ง 3. กระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์	2. ครูสาธิตและให้นักเรียนปฏิบัติตาม	2. การทำตามแบบ	กระบวนการกระทำตามแบบ ตามสิ่งที่ได้เรียนรู้ ดูแบบ หรือจดจำมาจากแบบ ทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกที่ยังเหมือนการปฏิบัติตามภายใต้การควบคุมที่ยังไม่เป็นที่ธรรมชาติ

ตารางที่ 2.6 (ต่อ) แสดงการสังเคราะห์แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนจากหลักการ และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ

ทฤษฎีและองค์ประกอบด้านต่าง ๆ	ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555)	สุกรี เจริญสุข และคณะ (2540)	บันดुरา (1977)	จิมพ์ซัน (1972)	แฮร์โรว์ (1972)	เดวีส์ (1971)	บลูมและคณะ (1956)	จากการวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการสอน
กระบวนการที่ 3	4. ทักษะการฝึกซ้อม	2. การทำซ้ำ	-	4. การลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง	4. การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ	3. ครูให้ใช้วิธีการที่เรียน โดยฝึกทักษะย่อยนั้นไม่ให้ผิด	3. กระทำอย่าง ต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเอง	กระบวนการกระทำซ้ำจนชำนาญ หลังจากที่ได้ปฏิบัติจากการดูแบบแล้ว นั่นคือการฝึกซ้อม หรือการลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยสามารถกระทำได้อย่างใจจนเกิดความชำนาญ และกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูแต่ละคนก็จะมีเทคนิคที่ต่างกันใน การทำให้ผู้เรียนเกิดการกระทำซ้ำจนชำนาญให้ได้ในระยะเวลา และอารมณ์ที่แตกต่างกัน
กระบวนการที่ 4	-	3. การแตกคอก 4. ทางเหวดา	-	6. การคิดริเริ่ม	-	5. ครูให้นักเรียนปฏิบัติเอง	5. การหาความถูกต้อง ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง	กระบวนการหาแนวทางของตนเอง โดยมักจะเกิดหลังจากการที่ได้ดูแบบ และลองปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงนำมาหาแนวทางของตนเอง แต่เป็นการประยุกต์จากสิ่งที่ได้เรียนมาจากแบบ จนอาจกลายเป็นทางของตนเอง

ตารางที่ 2.6 (ต่อ) แสดงการสังเคราะห์แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนจากหลักการ และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ

ทฤษฎีและ องค์ประกอบ ด้านต่าง ๆ	ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555)	สุกรี เจริญสุข และคณะ (2540)	บันดูรา (1977)	จิมพ์ซัน (1972)	แฮร์โรว์ (1972)	เดวีส์ (1971)	บลูมและคณะ (1956)	จากการวิเคราะห์แนวคิด และวิธีการสอน
กระบวนการ ที่ 5	5. ทักษะการแสดง	5. หลัก ความเป็นอัน	-	-	5. การ แสดงออก	-	-	กระบวนการถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงาน ของตนเองออกสู่สาธารณะ นั่นคือ การมี แนวทางของตนเองหรือการมีแบบเป็น แนวทางแล้ว จึงเริ่มเป็นผู้สอนหรือถ่ายทอด ให้กับบุคคลอื่น
กระบวนการ ที่ 6	6. การประเมินผล ตนเอง 7. การแก้ไข ปรับปรุงและการ พัฒนาทักษะ	-	-	7. การปรับปรุง และประยุกต์ใช้	-	-	-	กระบวนการประเมินตนเอง และมีการแก้ไข ปรับปรุงในบางส่วนที่ตนยังมีความผิดพลาด ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถ ของตนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์แนวคิด และวิธีการเรียนการสอนจากหลักการ และทฤษฎีการสอนต่าง ๆ ของ ฌ็อง-ฌัก กูว์เตอริส, เดวิด อี. เมย์สัน, แฮร์โรว์ สุกกรี, เจริญสุขและคณะ รวมถึงของบันดูรา ทำให้สรุปได้ว่าการเรียนการสอนดนตรี หากแยกเป็นแนวทางของวิธีการสอนแล้ว สามารถแยกได้ 6 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการดูแบบ / เรียนรู้จากแบบ ซึ่งเป็นการรับจากผู้ถ่ายทอด หรือผู้สอน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ โดยมีการใส่ใจ เพื่อที่จะจดจำ โดยหากมีด้านสาระดนตรี หรือวิธีการในการสอน หรือทางของครูที่ศิษย์ควรรู้ ก็จะถูกถ่ายทอดจากต้นแบบในขั้นนี้ก่อน

2. กระบวนการกระทำตามแบบ ตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกที่ยังเหมือนต้นแบบ เป็นขั้นที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียน

3. กระบวนการกระทำชำนาญ หลังจากที่ได้ปฏิบัติจากการดูแบบแล้ว นั่นคือการฝึกซ้อม หรือการลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูแต่ละคนก็จะมีเทคนิคที่แตกต่างกันในการทำให้ผู้เรียนเกิดการกระทำชำนาญให้ได้ในระยะเวลา และอารมณ์ที่แตกต่างกัน

4. กระบวนการหาแนวทางของตนเอง โดยมักจะเกิดหลังจากการที่ได้ดูแบบ และลองปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงนำมาหาแนวทางของตนเอง แต่เป็นการประยุกต์จากสิ่งที่ได้เรียนมาจากแบบ จนอาจกลายเป็นทางของตนเอง

5. กระบวนการถ่ายทอด หรือสร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกสู่สาธารณะ นั่นคือ จากการมีแนวทางของตนเองหรือการมีแบบเป็นแนวทางแล้ว จึงเริ่มเป็นผู้สอน หรือถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น หรือการแสดงออกเพื่อแสดงผลงาน แต่ในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อเข้าเรื่องการสอนแล้ว ในท้ายที่สุดการสร้างสรรค์ผลงานก็ต้องควบคู่ไปกับการถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น ด้วยวิธีการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตน

6. กระบวนการประเมินตนเอง และมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะในบางส่วนของตนที่มีความผิดพลาด ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถของตนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ครูทุกคนควรมีข้อนี้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการเป็นครูที่ดี และเหมาะสม

สรุปได้แนวทางในการใช้เพื่อศึกษาข้อมูลความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ที่เพิ่มเติมจากคุณลักษณะเฉพาะของครูทั่วไป นั่นคือการสอนดนตรี ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 6 กระบวนการ คือ กระบวนการดูแบบ/เรียนรู้จากแบบ กระบวนการกระทำตามแบบตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ กระบวนการกระทำชำนาญ กระบวนการหาแนวทางของตนเอง กระบวนการถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ และกระบวนการประเมินตนเอง และมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการ ไปใช้ในการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีใน “ด้านความรู้และประสบการณ์” และ “ด้านการสอนดนตรี”

ตอนที่ 5 แนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

5.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาที่เน้นการบรรยาย และการอธิบายปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในบริบทที่มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมิติที่หลากหลายอย่างครบถ้วน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมสิ่งแวดล้อมที่กำลังศึกษา ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ในแง่ของการอธิบายรายละเอียดสำหรับปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนได้เท่านั้น แต่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปใช้เพื่อสร้าง และพัฒนาสมมติฐานกรอบแนวคิด ตลอดจนทฤษฎีสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นด้วย

5.1.1 ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2551) ได้แก่ การกำหนดปัญหาวิจัย มักเป็นปัญหาที่มุ่งแสวงหาคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างในสถานที่ หรือบริบทที่เฉพาะเจาะจง และเปิดกว้างในการรับข้อมูลที่หลากหลายรอบด้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการอธิบายความหมาย และปรากฏการณ์ของสิ่งที่ต้องการศึกษาเป็นสำคัญ และ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ทฤษฎีที่ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการศึกษาเชิงคุณภาพนั้น มักเป็นทฤษฎีที่ถูกตั้งขึ้นเพียงชั่วคราว (Tentative Theory) เพื่อเป็นแนวทางคร่าว ๆ สำหรับดำเนินการวิจัย โดยหากดำเนินการศึกษาไประยะหนึ่งแล้วอาจจะมีการปรับเปลี่ยนทฤษฎีที่ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทที่ทำการศึกษาย่อมได้ ดังนั้น แนวความคิดทฤษฎีที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้นจึงไม่ใช่สิ่งที่จะยึดเป็นแบบตายตัว แต่ถือว่าเป็นเพียงแนวทางสำหรับหาคำตอบในการวิจัยที่สามารถยืดหยุ่นหรือปรับได้ เมื่อมีหลักฐานหรือข้อมูลที่ชี้ว่า ควรมีการปรับเปลี่ยน

5.2.2 การออกแบบวิจัย สามารถปรับให้มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย โดยมีหลักการหรือแนวคิด ทฤษฎีรองรับ ไม่ใช่ปรับตามความสะดวกของผู้วิจัย ดังนั้น การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจึงเป็นการออกแบบการวิจัยที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้า สำหรับประเด็นสำคัญที่นักวิจัยจำเป็นต้องนำไปพิจารณาในการออกแบบการวิจัยสำหรับการออกแบบการวิจัยนี้แบ่งเป็น การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ และการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 การศึกษารายกรณีแบบกรณีศึกษา (Case Study Method) เป็นรูปแบบที่ใช้ในหลายสาขาวิชา ทั้งทางสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การแพทย์ ซึ่งนำมาใช้เพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา (กรรณิการ์ สุขเกษม, 2544) การศึกษาแบบเฉพาะกรณี

มีทั้งลักษณะเป็นทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ขึ้นอยู่กับนักวิจัยจะเลือกอะไรมาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในเชิงคุณภาพ ซึ่งหัวใจสำคัญของการศึกษาเฉพาะกรณีอยู่ที่การศึกษาให้ได้ทั้งแนวกว้างและแนวลึกของกรณีที่เลือกมาศึกษานั้นเอง โดยการเลือกวิธีที่ศึกษาได้ทั้งแนวกว้าง และแนวลึกของสิ่งที่ศึกษา ในทางปฏิบัติ คือ การใช้ข้อมูลหลายชนิดจากหลายแหล่ง ด้วยวิธีการที่หลากหลายในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน (Stake, 1994) เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการหนึ่ง ที่ช่วยครูในการเชื่อมโยงกลับไปสู่เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นผลได้ ซึ่งการวิจัยนี้ผลคือปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดต้นแบบของความเป็นครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ดังนั้นการศึกษาครูเป็นรายกรณี หมายถึง การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพียงกรณีเดียว ซึ่งอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยทั้งตัวของท่านเอง จากลูกศิษย์และบุคคลใกล้ชิด รวมถึงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2.1 การพิจารณาข้อมูล (Criteria of Good Information) การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเด็กเป็นรายกรณีนั้นบางครั้งต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา หรือนำมาใช้ในการศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้นจึงมีหลักในการพิจารณา และตรวจสอบข้อมูล ได้แก่ ความถูกต้อง น่าเชื่อถือได้ ความเที่ยงตรงของข้อมูล ความเป็นปรนัยของข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมแสดงถึงพัฒนาการของเด็ก เวลาและสถานที่ที่รวบรวมข้อมูล และสถานการณ์และความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพที่ต้องการศึกษา

5.2.2 ปัญหาและข้อจำกัดของวิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา แบ่งเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. การตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งต้องขึ้นกับของเขตที่แท้จริง ทั้งเนื้อหา เวลา และสถานที่ของสิ่งนั้น ๆ
2. จำนวนกรณีที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา หากเป็นกรณีเดียวก็จะมีปัญหา แต่หากเป็นหลายกรณี ต้องคำนึงถึงจำนวน (Cases) ว่า ต้องมีปริมาณเท่าใดจึงจะพอเพียงด้วย ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพียงกรณีเดียว คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร จึงทำให้ข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น ทรัพยากร เวลา ปัจจัยอำนวยความสะดวก เช่น การเดินทาง ก็จะไม่มีความเหมาะสม ไม่มากจนเกินไป
3. ข้อจำกัดในการนำไปใช้ในวงกว้าง เนื่องจากการศึกษาแบบนี้ใช้จำนวนตัวอย่างเพียงน้อย ดังนั้นการศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อการอธิบายนั้น การออกแบบตัวอย่าง และการดำเนินการศึกษา อาจต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ว่า ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในกลุ่มบุคคลหรือสถานที่อื่นได้มากน้อยเพียงใด (Stake, 1994)

5.2.3 กระบวนการของการวิจัยเชิงกรณีศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในวิจัยแบบกรณีศึกษานั้นเหมือนกับเทคนิคที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ ซึ่งกระบวนการของ

การวิจัยแบบกรณีศึกษาประกอบด้วย (Mariano, 2001) ได้แก่ การระบุวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัย การระบุทฤษฎีที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับชนิดของกรณีศึกษาที่เลือก การกำหนดหน่วยการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคล ครอบครัวย หรือเหตุการณ์ใด และยังคงคำนึงถึงขั้นตอนการทำการกรณีศึกษา การตัดสินใจเลือกรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม การปฏิบัติการวิจัยซึ่งประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และแปลความข้อมูล และการเขียนรายงานข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

5.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2545) แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งยังแบ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในลักษณะชนิดที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และชนิดที่มีจุดสนใจเฉพาะ (Focus Interview) ซึ่งแบบที่มีจุดสนใจเฉพาะคือแบบที่ผู้วิจัยสนใจเลือกใช้ เนื่องจากว่าการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจอยู่แล้ว และต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ ดังนั้นลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์แบบนี้จึงอยู่ที่ผู้วิจัยได้รู้ก่อนแล้วว่าต้องการข้อมูลในด้านใด ชนิดใด เพื่อให้ได้ความจริงส่วนลึกของความคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ออกมาให้ได้ และงานวิจัยในครั้งนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในลักษณะชนิดที่มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เนื่องจากผู้ตอบเหล่านั้นมีข้อมูลที่ดี กว้างขวาง และลึกซึ้งเป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย โดยเรียกบุคคลประเภทนี้ว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ”

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวรรณกรรมและข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการวิจัยเรื่อง การศึกษาด้านแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ โดยแบ่งเป็นงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนดนตรี ทั้งในแง่ของการถ่ายทอดดนตรี การเตรียมครูดนตรี คุณลักษณะความเป็นครู ทั้งองค์ประกอบของความเป็นครูทั่วไป และศึกษาจากงานวิจัยที่กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ นอกจากนั้นยังศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นศิลปินแห่งชาติ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นต้นแบบของทั้งครูและต้นแบบทั่วไปเพิ่มเติม

ในด้านของการจัดการเรียนการสอนดนตรี ได้ศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

ปทุมมาลย์ ทรงสกุล (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาหมวดวิชาคีตศิลป์สากล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการจัดการศึกษาหมวดวิชาคีตศิลป์สากลของวิทยาลัยนาฏศิลป์และศึกษาสภาพปัจจุบันของการสอนวิชาคีตศิลป์สากลในวิทยาลัยนาฏศิลป์ในด้านต่างๆ ได้แก่หลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอน โดยศึกษาจากเอกสารตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สอนและนักเรียนในหมวดทั้ง ในอดีตและปัจจุบัน ผู้ที่ให้ความสนใจและติดตามกิจการของวิทยาลัยนาฏศิลป์มาโดยตลอดผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการด้านการจัดการศึกษาหมวดวิชาคีตศิลป์สากลของวิทยาลัยนาฏศิลป์แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือระยะแรกเป็นระยะของการศึกษาโน้ตสากลและขับร้องสากลเป็นวิชาบังคับในโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์และโรงเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์ ระยะที่ 2 เป็นระยะของการตั้งแผนกอิสระดุริยางคศิลป์ขึ้นในโรงเรียนศิลปากร โดยเปิดให้มีการเรียนวิชาดนตรีและขับร้องสากลเป็นวิชาเอกขึ้นเป็นครั้งแรก ระยะที่ 3 เป็นการปรับปรุงระบบโรงเรียนนาฏศิลป์ เป็นระยะที่หมวดวิชาคีตศิลป์สากลมีการนำ วิธีการเรียนการสอนจากต่างประเทศมาใช้ทั้งในด้านการฝึกเสียงและการควบคุมลมหายใจระยะที่ 4 เป็นระยะที่แยกแผนกคีตศิลป์สากลออกจากดุริยางค์สากลด้านการจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาคีตศิลป์สากลพบว่า หลักสูตรการสอนของหมวดวิชาคีตศิลป์สากลมุ่งให้ผู้เรียนเป็นครูสอนขับร้องเพลงสากล เน้นทักษะในด้านการออกเสียงสระพยัญชนะและการควบคุมลมหายใจ มีการพัฒนารูปแบบการสอนโดยการใช้แบบฝึกต่าง ๆ และยึดตำราของต่างประเทศสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับห้องเรียนขาดความเหมาะสมมีไม่เพียงพอต่อจำนวนชั้นเรียน เล็กเกินไปและมีเสียงรบกวน อุปกรณ์การสอนมีสภาพไม่สมบูรณ์ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนวิชาคีตศิลป์สากล

ธวัชชัย นาควงษ์ (2548) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรการสอนดนตรีสากลตามแบบของโคตายและออร์ฟในระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1-2) ที่โรงเรียนหลักสี่ การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินผลว่าหลังจากที่นักเรียนโรงเรียนวัดหลักสี่ได้เรียนดนตรีด้วยวิธีการเรียนการสอนของโคตายและออร์ฟตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2542 จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2547 แล้วนักเรียนมีความสามารถในการอ่านโน้ต ร้องเพลง และเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ได้ถึงขั้นเป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนดนตรีหรือไม่ การประเมินผลทำได้โดยเชิญศึกษานิเทศก์และตัวแทนครูดนตรีจากกรุงเทพมหานครและกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมาร่วมประเมินผล และ 2) เพื่อสร้างหลักสูตรตัวอย่างในการสอนการอ่านโน้ตสากลในชั้นประถมศึกษา (ป. 1 – ป. 6) โดยใช้วิธีของโคตายและออร์ฟ ทำได้โดยการถ่ายทำวีดิทัศน์ทุกรายคาบการสอนตั้งแต่ชั้น

ป. 1 – ป. 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความพอใจมากต่อความสามารถในการอ่านโน้ต ร้องเพลง และเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ของนักเรียน (คะแนนเฉลี่ย 4.84 จากอันดับคะแนน 1 - 5) และ 2) ได้มีงานวิจัยที่ค้นพบการสอบการสอบตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 73 ม้วนพร้อมที่จะเผยแพร่ได้ โดยผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ที่โรงเรียนวัดหลักสี่

ศิลปะชัย กงตาล (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมครูฝึกสอนดนตรี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสมรรถนะของครูดนตรีทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย และวิเคราะห์หลักสูตรการผลิตครูดนตรีในประเทศไทย เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมครูฝึกสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏ การดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสมรรถนะและวิเคราะห์หลักสูตรครูดนตรี 2) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อกำหนดรูปแบบการอบรม 3) ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโครงร่างรูปแบบ 4) ทดลองรูปแบบที่สร้างขึ้น และ 5) ประเมินผลรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การเก็บข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ แลแบบสอบถาม จากนักศึกษาคูครูดนตรี 248 คน และ อาจารย์ดนตรี 63 คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 19 แห่ง โดยใช้ศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นกลุ่มทดลอง และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์เป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะหลักของครูดนตรีประกอบด้วย 5 ด้าน และความรู้ที่ทำให้เกิดสมรรถนะนั้นๆ จำนวน 16 เรื่อง ดังนี้ ก. ด้านทฤษฎีดนตรี ได้แก่ 1) คอร์ดและการเคลื่อนที่ 2) บันไดเสียงและโหมด 3) จังหวะ 4) ทำนอง 5) การเขียนสกอ์ 6) การประพันธ์ ข. ด้านดนตรีปฏิบัติ ได้แก่ 1) บทฝึกปฏิบัติ 2) การต้นทำนอง 3) การขับร้องประสานเสียง ค. ด้านบริหารจัดการดนตรี ได้แก่ 1) การจัดการวงดนตรี 2) การควบคุมวงดนตรี ง. ด้านเทคโนโลยีดนตรีได้ 1) การผลิตผลงานดนตรีด้วยคอมพิวเตอร์ จ. ด้านความเป็นครูดนตรี ได้แก่ 1) หลักสูตรดนตรี 2) เทคนิควิธีสอนดนตรี 3) การเลือกสื่อดนตรี 4) การประเมินผลดนตรี รูปแบบโปรแกรมการฝึกอบรมประกอบด้วย หลักการสำคัญที่มุ่งแก้ไขจุดอ่อนของนักศึกษา ทบทวนความรู้ทักษะดนตรีต่าง ๆ โดยเน้นแกนสมรรถนะหลัก ซึ่งผลการทดลองปรากฏว่า หลังการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยในสมรรถนะหลักสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม นักศึกษากลุ่มทดลองที่เข้าอบรมทุกคนสามารถแก้ไขจุดอ่อนของตนเองได้ตามกระบวนการและวิธีการอบรมที่เป็นหัวใจสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งรูปแบบโปรแกรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมครูฝึกสอนดนตรีที่พัฒนาขึ้นนี้ จะช่วยเตรียมความพร้อม ให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในขณะเดียวกัน จะเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นครูดนตรีที่เก่งเพื่อเตรียมเข้าสู่อาชีพดนตรีต่อไป

ในด้านขององค์ประกอบครู คุณลักษณะต่าง ๆ ของครู ได้ศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

กันติศ ชลสินธุ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู ของครูกลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูจำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นครูกลุ่มกรุงเทพใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 512 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู ของครูกลุ่มกรุงเทพมหานคร โดยทำการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) และทำการวิเคราะห์หมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) โดยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method) ได้จำนวน 7 องค์ประกอบ ซึ่งตั้งชื่อดังนี้ 1. ความเมตตา กรุณา 2. คุณธรรมและจริยธรรม 3. ความมั่นคงทางอารมณ์ 4. ความรู้ความสามารถ 5. บุคลิกภาพ 6. ความรับผิดชอบ และ 7. มนุษย์สัมพันธ์ 2) คุณลักษณะความเป็นครูทั้ง 7 องค์ประกอบของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคุณลักษณะความเป็นครู 7 ด้านของกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉลี่ยแต่ละด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทั้งหมด ยกเว้นด้านความเมตตา กรุณา กับด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมกับด้านความรับผิดชอบ และด้านบุคลิกภาพกับด้านมนุษย์สัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พรสิทธิ์ กิ่งทอง (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หนังสือจุลจุลเล่ม กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกสายเลือด จากบันทึกการแสดงสด สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของดนตรี โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก และใช้ข้อมูลทางด้านเอกสารประกอบการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การแสดงหนังสือจุลจุลมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีองค์ประกอบหลัก 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มองค์ประกอบในการแสดงได้แก่ นายหนัง ลูกคู่หนัง โรงแสดง ดนตรีและอุปกรณ์อื่นๆ องค์ประกอบเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างสูงสุด เพราะหากขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไปนายหนังก็ไม่สามารถแสดงได้ กลุ่มที่สองคือขนบนิยมในการแสดงซึ่งเป็นลำดับขั้นที่สำคัญและเป็นแนวอันพึงปฏิบัติทุกครั้งเมื่อมีการแสดงของทุกคณะ ถือเป็น การทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรงปิดเป่าเสนียดัจฉไร เชิญครูหนังมาปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่าง ๆ เชิญเทพเจ้าแห่งการบันเทิงเพื่ออำนวยความเป็นมงคลแก่คณะหนัง กลุ่มที่สามคือความเชื่อในการแสดงหนังสือจุลจุล ซึ่งทุกคณะมีความเชื่อเกี่ยวกับด้านไสยศาสตร์และนับถือให้ความเคารพครูหนังอย่างเคร่งครัด เพื่อความ

เป็นสิริมงคลแก่นายหนึ่ง ดนตรีมีบทบาทมีความสำคัญต่อพิธีกรรม บรรเลงประกอบการเซ็ดรูปหนึ่งทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้เซ็ดและเกิดอรรถรสต่อผู้ชมได้เป็นอย่างมาก บทเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยเดิม เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทยสากลโดยใช้วิธีการสืบทอดแบบปากต่อปาก การศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีที่ใช้แสดงหนังตะลุงพบว่า ลักษณะการบรรเลงเครื่องดนตรีหนังตะลุงเป็นการบรรเลงแนวเดียวกัน โดยมีทำนองเป็นเสียงซ้ำ และมีการแปรทำนองอย่างอิสระ

ในด้านของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

สุพจน์ ยุคลธรวงศ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนไวโอลินตามแนวการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สำหรับนิสิตนักศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาไวโอลินเป็นวิชาเอก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวการสอนเนื้อหาการสอนไวโอลินของ ชูชุกี แลงกี๊ เปรียบเทียบกับ ชูชาติ พิทักษากร และพัฒนาชุดการสอนเรื่องไวโอลินตามแนวของชูชาติ พิทักษากร การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองใช้รูปแบบแผนก่อนทดลอง (Pre-Experimental Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นนิสิตสาขาวิชาเอกดนตรี ที่ไม่ได้ศึกษาไวโอลินเป็นวิชาเอก ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 11 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาเอกสารและเข้าสังเกต กิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา 2712213 เครื่องสาย ภาคปลาย ปีการศึกษา 2539-2540 ซึ่งสอนโดย ผศ.พ.อ. ชูชาติ พิทักษากร โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ชุดได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการเรียนไวโอลินตามแนวของ ชูชาติ พิทักษากร แบบประเมินผลและเกณฑ์การให้คะแนนการเรียนภาคปฏิบัติ แบบประเมินผลและเกณฑ์การให้คะแนนเพลงมาตรฐาน grade 1 และ grade 2 ตามแนวของ Trinity College of Music (London) และแบบตรวจสอบความถูกต้องชุดการสอนเรื่องไวโอลินสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวการสอนของ ชูชุกี และชูชาติ พิทักษากร คล้ายกัน โดยใช้ธรรมชาติของสรีระเป็นหลักในการสอนซึ่งต่างกับ แลงกี๊ ที่ใช้ทฤษฎีดนตรีเป็นหลักในการสอนและกำหนดเนื้อหาการสอน ตำราเรียนของ ชูชุกี และ แลงกี๊ ขาดเนื้อหาการสอนเทคนิคการเล่นไวโอลินบางประการและมุ่งใช้สอนกับเด็ก แต่เนื้อหาการสอนของชูชาติ พิทักษากร มีความสมบูรณ์มุ่งใช้สอนกับผู้ใหญ่นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคการยืดหยุ่นกล้ามเนื้อในการพัฒนาการเล่นไวโอลินให้ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น 2. ชุดการสอนเรื่องไวโอลินตามแนวของชูชาติ พิทักษากร มีมาตรฐานดี กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นเพลงไวโอลินมาตรฐาน grade 2 ของ Trinity College of Music (London) ได้เป็นอย่างดี โดยมีผลคะแนนเฉลี่ยมากกว่า ร้อยละ 75 ตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิเคราะห์แบบวัดความคิดเห็นของนิสิตพบว่า นิสิตเห็น

ด้วยอย่างยิ่งกับวิธีการสอนไวโอลินของชุมชน พิษณุโลก และผลการวิเคราะห์แบบตรวจสอบความถูกต้องของชุดการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นว่าชุดการสอนเรื่องไวโอลินมีความถูกต้อง และสอดคล้องกันทั้งด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลาในการทำกิจกรรม และการวัดการประเมินผล ซึ่งมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในระดั้มากถึงมากที่สุด

ภานุวัฒน์ วัฒนจินดา (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ 2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะดนตรี ด้านเจตคติและด้านความรู้ของนักเรียนกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ หลังจากที่ได้รับการเรียนตามรูปแบบการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายที่สร้างขึ้น วิธีดำเนินงานวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แผนการทดลองแบบศึกษากลุ่มเดียว วัดสองครั้ง (The One – Group Pretest – Posttest Design) ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศที่เรียนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายเครื่องดนตรีเอกไวโอลินจำนวน 10 คน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียน 2) แบบทดสอบด้านทักษะดนตรี 3) แบบสังเกตด้านพฤติกรรม 4) แบบทดสอบด้านความรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่าสถิติ t - test ผลการวิจัย 1. รูปแบบการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 8 หัวข้อ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) สื่อการเรียน 6) ระยะเวลาการเรียน 7) การวัดผล 8) บันทึกการสอน 2. ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะดนตรี ด้านเจตคติและด้านความรู้ของนักเรียนกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบทักษะดนตรีก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($M = 80.09$, $SD = 6.24$) ส่วนค่าเฉลี่ยด้านเจตคติของนักเรียนซึ่งวัดตลอดการทดลองอยู่ในเกณฑ์การประเมินค่าที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมมาก ($M = 2.58$, $SD = 0.39$) และแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($M = 19.00$, $SD = 0.94$)

ณัฐพร ผกาหลง (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของยามาฮาสำหรับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับชั้นต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา และพัฒนาชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลิน ตามแนวของยา

มาอำสำหรับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับชั้นต้น 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทักษะการเล่นไวโอลินจากการใช้ชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของยามาอำสำหรับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับชั้นต้น วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการสืบค้นเอกสาร และเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนหลักสูตรไวโอลินของยามาอำระดับชั้นต้น ช่วงอายุ 10-15 ปี โดยคัดเลือกจาก 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 4 คน รวมทั้งหมด 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเล่นไวโอลิน และแบบสังเกตระหว่างเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของ ยามาอำ ประกอบไปด้วย บทเพลงโซลเฟจจำนวน 6 เพลง แผนการสอนจำนวน 8 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเล่นไวโอลินก่อน และหลัง และแบบสังเกตระหว่างเรียน 2) หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของทักษะการเล่นไวโอลินใน 4 ด้าน สูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของทักษะการเล่นไวโอลินใน 4 ด้าน หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในด้านของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบหรือความเป็นต้นแบบ ได้ศึกษาจากงานวิจัย ดังนี้ เรณู ผดุงถิ่น (2517) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 3 คน ที่มีจะทำร้ายผู้อื่นทั้งทางกาย และวาจา ได้แก่ เตะ ดี ต่อย ต่า ช่มชู่เพื่อน และเถียงครู เป็นต้น ครูใช้การเสริมแรงทางสังคม คือ แสดงความสนใจ ยิ้ม พยักหน้า แสดงการยอมรับและชมเชย เมื่อเด็กเหล่านี้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การตั้งใจเรียน และทำงานเงียบ ๆ ที่ได้ะของตน ไม่รบกวนการเรียนการสอนในชั้น ผลปรากฏว่า พฤติกรรมก้าวร้าวลดลงและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และบันดูราได้เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ได้ทำการวิจัยเป็นโครงการระยะยาว เพื่อยืนยันผลที่เกิดขึ้น ซึ่งต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการวิจัยที่บันดูรา และผู้ร่วมงานเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกต บันดูรา ร็อสและร็อส (Bandura, Ross & Ross, 1961) เป็นการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยการสังเกต บันดูราและผู้ร่วมงานได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้เห็นตัวอย่างจากตัวแบบที่มีชีวิต แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กกลุ่มที่สองมีตัวแบบที่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และเด็กกลุ่มที่สามไม่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้ดูเป็นตัวอย่าง ในกลุ่มมีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวการทดลองเริ่มด้วยเด็กและตัวแบบเล่น ตุ๊กตา (Tinker Toys) จากนั้นประมาณ 1 – 10 นาที ตัว

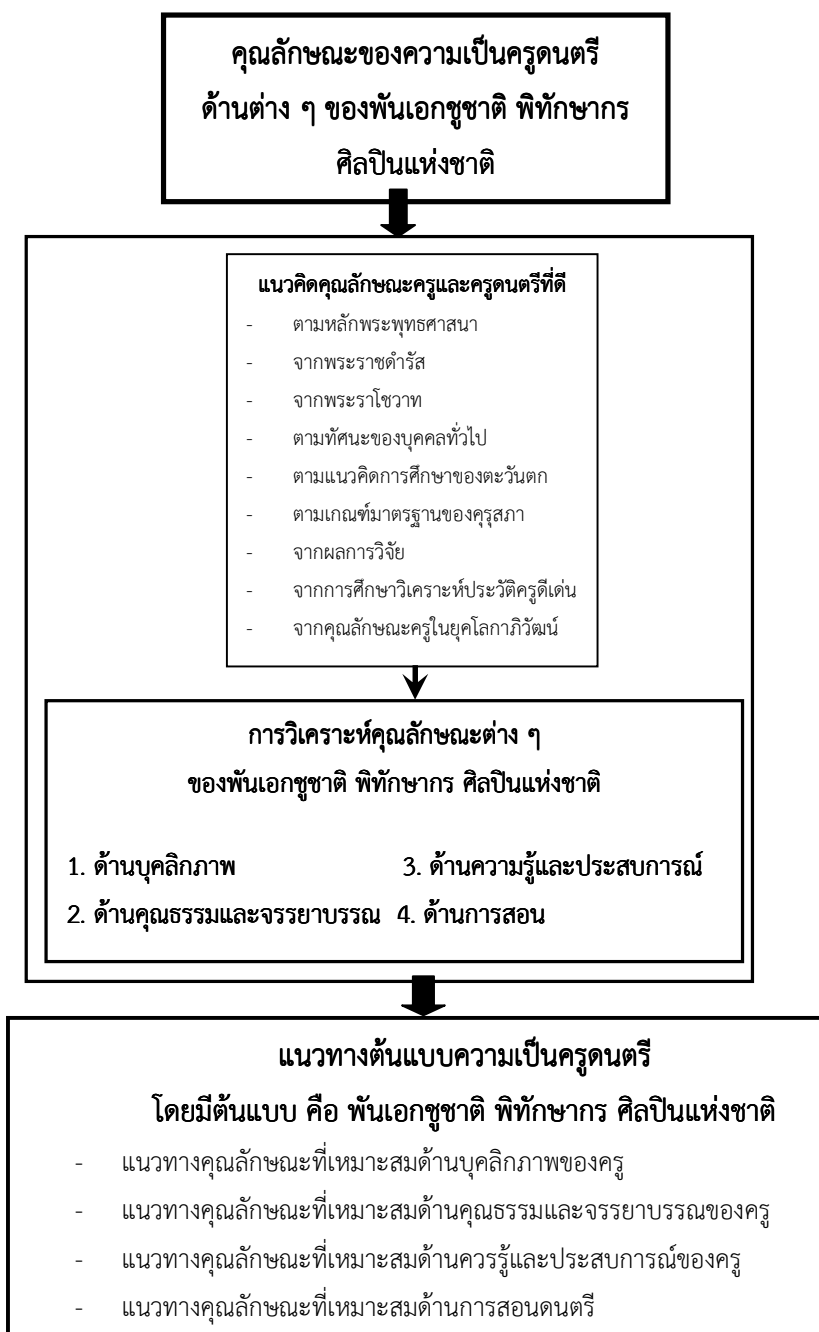
แบบลูกขึ้นต้อย เตะ ทูบ ตุ๊กตาที่ทำด้วยยางแล้วเป่าลม ตุ๊กตาจึงทนการเตะต้อยหรือแม้ว่าจะนั่งทับหรือ ยืนก็ไม่แตก สำหรับเด็กกลุ่มที่สอง เด็กเล่นตุ๊กตาใกล้ ๆ กับตัวแบบ แต่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ให้ดูเป็นตัวอย่าง เด็กกลุ่มที่สามเล่นตุ๊กตาโดยไม่มีตัวแบบ หลังจากเล่นตุ๊กตาแล้วแม่ผู้ทดลองพาเด็กไปดู ห้องที่มีตุ๊กตาที่น่าเล่นมากกว่า แต่ห้ามจับตุ๊กตา เพื่อจะให้เด็กรู้สึกคับข้องใจ เสร็จแล้วนำเด็กไปอีกห้อง หนึ่งทีละคน ซึ่งมีตุ๊กตาหลายชนิดวางอยู่และมีตุ๊กตayangที่เหมือนกับตุ๊กตาที่ตัวแบบเตะ ต้อยและทูป รวมอยู่ด้วย ผลการทดลองพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรม ก้าวร้าว เตะต้อยทูป รวมทั้งนั่งทับตุ๊กตayangเหมือนกับที่สังเกตจากตัวแบบแสดงและค่าเฉลี่ย (Mean) ของพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงโดยเด็กกลุ่มนี้ทั้งหมดสูงกว่าค่าเฉลี่ยของ พฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กกลุ่มที่ สองและกลุ่มที่สาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่บันดูรา ร็อสและร็อส (Bandura, Ross & Ross, 1963) วิธีการทดลองเหมือนกับการทดลองที่หนึ่งแต่ใช้ภาพยนตร์แทนของจริง โดยกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัว แบบ แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว อีกกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ผลของการ ทดลองที่ได้เหมือนกับการทดลองที่หนึ่ง คือ เด็กที่ดูภาพยนตร์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว จะ แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่ดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว อีก หนึ่งงานวิจัยที่มีความชัดเจนเช่นกัน ว่าต้นแบบนั้นมีผลที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีหรือเป็นไปในลักษณะ เดียวกันกับต้นแบบ หากมีต้นแบบที่ดีหรือปฏิบัติตนอย่างไรก็ตาม และผลลัพธ์ที่ไม่ดี หากมีต้นแบบที่ไม่ดี เช่นกัน ดังเช่นงานวิจัย บันดูรา และเม็นลอฟ (Bandura & Menlove, 1968) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งม ีความกลัวสัตว์เลื้อย ในกรณีนี้คือ สุนัข จนกระทั่งพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์เลื้อย บัน ดูราและเม็นลอฟได้ให้เด็กกลุ่มหนึ่งที่มีความกลัวสุนัขได้สังเกตตัวแบบ ที่ไม่กลัวสุนัข และสามารถจะเล่น กับสุนัขได้อย่างสนุก โดยเริ่มจากการค่อย ๆ ให้ตัวแบบเล่น เตะ และพูดกับสุนัขที่อยู่ในกรงจนกระทั่งใน ที่สุดตัวแบบเข้าไปอยู่ในกรงสุนัข ผลของการทดลองปรากฏว่าหลังจากสังเกตตัวแบบที่ไม่กลัวสุนัข เด็กจะ กล้าเล่นกับสุนัขโดยไม่กลัว หรือพฤติกรรมของเด็กที่กล้าที่จะเล่นกับสุนัขเพิ่มขึ้นและพฤติกรรมที่แสดง ว่า กลัวสุนัขจะลดน้อยไป การทดลองของบันดูราที่เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมีผู้นำ ไป ทำซ้ำ ปรากฏผลการทดลองเหมือนกับบันดูราได้รับอีกด้วย

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิด และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องความเป็นครู โดยเฉพาะ

คุณลักษณะของครูที่ดี ที่สามารถบ่งชี้เป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรมได้ชัดเจน ซึ่งในหัวข้อคุณลักษณะความเป็นครูนั้น ได้ศึกษาจากคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดีทั่วไป โดยอิงตามแนวคิดและหลักการ ได้แก่ คุณลักษณะของครูที่ดีหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามพระราชดำรัส ตามพระราโชวาท ตามทัศนะของบุคคลทั่วไป ตามแนวคิดของแวดวงการศึกษาตะวันตก ตามเกณฑ์มาตรฐานของครู จากผลงานวิจัยจากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่น ครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ โดยในส่วนของความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ งานวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นในวิชาชีพครุศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครุศาสตร์ ซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาการสอนดนตรี ได้แก่ การเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของฌอร์ฌ สุธงจิตต์ (2555) เดวีส์ (Davies, 1971) ซิมป์สัน (Simpson, 1972) แฮร์โรว์ (Harrow, 1972) บลูม (Bloom et al, 1956) สุกรี เจริญสุข และคณะ (2540) และทฤษฎีต้นแบบของบันดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งแนวคิด และทฤษฎีกล่าวมาข้างต้นได้มีความเป็นสากล และมีความน่าเชื่อถือจากแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาต่าง ๆ ได้ โดยได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 6 กระบวนการ นั่นคือ กระบวนการดูแบบ / เรียนรู้จากแบบ กระบวนการกระทำตามแบบตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ กระบวนการกระทำซ้ำจนชำนาญ กระบวนการหาแนวทางของตนเอง กระบวนการถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ และกระบวนการการประเมินตนเองและมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง โดยผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการนี้ไปใช้ในการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครุศาสตร์ใน “ด้านความรู้และประสบการณ์” และ “ด้านการสอนดนตรี” ส่วนใน “ด้านบุคลิกภาพภายในและภายนอกของครู” กับ “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” นั้นได้นำเสนอเป็นความเรียงบรรยายแนวทางคุณลักษณะในประเด็นต่าง ๆ และเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 2.6

แผนภาพที่ 2.5 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีโดยมีต้นแบบจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบการวิจัย

ขั้นที่ 3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และลูกศิษย์ของท่าน

- ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี

- แก้ไข และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 4 กำหนด และคัดเลือกผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 การสรุปผล อภิปรายผล นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยในภาพรวม สรุปได้ดังแผนภาพกรอบวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 แผนภาพกรอบรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย

จากกรอบวิธีการดำเนินวิจัยดังกล่าว มีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิด และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องความเป็นครู โดยเฉพาะคุณลักษณะของครูที่ดี ที่สามารถบ่งชี้เป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรมได้ชัดเจน ซึ่งในหัวข้อคุณลักษณะความเป็นครูนั้น ได้ศึกษาจากคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดีทั่วไป โดยอิงตามแนวคิดและหลักการ ได้แก่คุณลักษณะของครูที่ดีหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามพระราชดำรัส ตามพระราโชวาท ตามทัศนคติของบุคคลทั่วไป ตามแนวคิดของแวดวงการศึกษาตะวันตก ตามเกณฑ์มาตรฐานของครู จากผลงานวิจัยจากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่น ครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ โดยในส่วนของความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ งานวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นในวิชาชีพครูคนตรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูคนตรี ซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาการสอนคนตรี ได้แก่ การเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555) เดวีส์ (Davies, 1971) ซิมป์สัน (Simpson, 1972) แฮร์โรว์ (Harrow, 1972) บลูม (Bloom et al, 1956) สุกีร์ เจริญสุข และคณะ (2540) และทฤษฎีต้นแบบของบันดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งแนวคิด และทฤษฎีกล่าวมาข้างต้นได้มีความเป็นสากล และมีความน่าเชื่อถือจากแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาต่าง ๆ ได้ โดยได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นศิลปินแห่งชาติ

ตอนที่ 2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ตอนที่ 3 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นครู

3.1 ครู

3.2 ความเป็นครู

3.3 คุณลักษณะของความเป็นครู

3.4 คุณลักษณะของครูดีในแต่ละด้าน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นต้นแบบ

4.1 ความหมายของต้นแบบ

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับต้นแบบ

ตอนที่ 5 แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน

5.1 ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

5.2 หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ตอนที่ 6 แนวคิด หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ

6.2 ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

6.3 การศึกษารายกรณี (Case Study)

6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์ (Interview)

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบการวิจัย

จากหัวข้อเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้เลือกออกแบบการวิจัยให้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพนี้สามารถศึกษาทั้งมุมมอง แนวคิด และประสบการณ์ในการทำงานในวิชาชีพครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจง และเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการวิจัยแบบการศึกษารายกรณี (Case Study) นั้นสามารถสร้างและจัดการระบบข้อมูลที่ได้มาอย่างดี สามารถอธิบายถึงกรณีของบุคคลที่เราต้องการศึกษา และเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษานั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงทำให้สามารถตีความจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้โดยตรง หรือสามารถทำให้เกิดหลักเกณฑ์หรือข้อสรุปในสิ่งที่ได้มาจากการศึกษา และได้ในเชิงลึกอีกด้วย (Creswell, 2013) ซึ่งสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยในหัวข้อการสร้างคู่มือความเป็นครูดนตรีโดยมีต้นแบบจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ได้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งรายละเอียดของการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- การเก็บรวบรวม และการตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างเครื่องมือจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่องานวิจัย จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ของครูดนตรี ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูล แล้วจึงนำเครื่องมือนี้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาข้อมูลจากทั้งหมด 3 แหล่งที่มาของข้อมูล คือ จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากลูกศิษย์ที่มีความเกี่ยวข้องใน

วิชาชีพครูดนตรีกับพันเอกชูชาติ พิทักษากรโดยตรง และจากข้อมูลประเภทเอกสารจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้อ้างอิงได้ โดยผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลจากทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีการศึกษาในประเด็นเดียวกัน คือ การศึกษาความเป็นครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร

ผู้วิจัยเลือกใช้การเก็บข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยศึกษาในประเด็นเดียวกัน ทำให้การตรวจสอบข้อมูลนั้นเป็นการตรวจสอบที่ให้น้ำหนักความสำคัญของเทคนิควิธีการทั้งสองนี้โดยเท่าเทียมกัน และมีการดำเนินการวิจัยไปพร้อม ๆ กัน จากนั้นจึงค่อยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ต่อไป

ซึ่งผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือ (Valid and Reliable) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) นั่นคือการได้ข้อมูลจากหลาย ๆ ฝ่าย หรือหลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลนั่นเอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2545) ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) นั่นคือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งวิธีการตรวจสอบ คือ การสอบแหล่งของข้อมูลที่ผู้วิจัยมีจากหลายแหล่ง โดยแหล่งที่มาจะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคลจากผู้ให้ข้อมูลโดยการซักถาม สังเกตพฤติกรรม ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูล

- การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้รายละเอียดอันเป็นประโยชน์ต่อผลการวิจัย และจะต้องให้ความสำคัญต่อการเลือกสถานที่ เหตุการณ์ และกระบวนการที่จะศึกษาด้วย ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

- การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์ เนื่องจากเป็นวิธีการที่ผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถโต้ตอบ / ซักถามในประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและสมบูรณ์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ได้สังเกตเห็นกิริยาท่าทาง ภาษาท่าทาง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตีความหมาย และอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อีกด้วย และผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในช่วงแรกของการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสรุปผลข้อมูล จากการที่ผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลโดยใช้ทั้ง ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ แต่เป็นการศึกษาคำถามและประเด็นวิจัยเดียวกัน คือ การศึกษา ความเป็นครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องได้ข้อมูลมาจากทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับนั้นมาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างกัน แล้วจึงค่อยสรุปตีความ เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์เพื่อให้เกิดเป็น ลักษณะในการส่งเสริมและเติมเต็มผลต่อกัน

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบในการสังเคราะห์ผลของข้อมูลที่ได้รับมาด้วยแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อความเป็นครูที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของเนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลที่นำมาสร้างคู่มือความเป็นครูดนตรีที่ได้เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วมาทำการหาประประสิทธิภาพและปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่ยังมีความบกพร่อง โดยการนำมาวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านครุดนตรี ซึ่งเมื่อขั้นตอน เสร็จสิ้นลงจนถึงการอภิปรายผลแล้ว งานวิจัยนี้จะได้คู่มือความเป็นครูดนตรีโดยมีต้นแบบจาก พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติที่ผ่านการศึกษารูปแบบของวิทยานิพนธ์

ขั้นที่ 3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการ วิจัยกรณีศึกษานำร่อง (Pilot Study) เบื้องต้น เพื่อศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีแม่แบบหรือต้น แบบทางสายวิชาชีพครุดนตรีของนิสิตใหม่ที่เลือกเรียนในสายวิชาชีพครุดนตรี โดยการสัมภาษณ์นิสิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน แบ่งเป็นนิสิตดนตรีไทย จำนวน 3 คน และนิสิตดนตรีสากลจำนวน 3 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบ ไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Unstandardized Interview) ก่อนทำให้ทราบประเด็นในการวิจัย เบื้องต้นนี้ จากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่การดำเนินการวิจัยของหัวข้องานวิจัยเรื่อง “การศึกษาต้นแบบความเป็นครู ดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ” ซึ่งในช่วงแรกจะเป็นการสัมภาษณ์แบบเปิด กว้างไม่จำกัดคำตอบ แล้วจึงใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth or Intensive Interview) ในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งขั้นตอนนี้ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งอ้างอิงที่มีความ น่าเชื่อถือ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งศึกษาเอกสารหลักฐานที่มีอยู่เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นทางด้านความเป็นครูของชุมชน พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำมาใช้สร้างกรอบประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ และใช้แนวคิด รวมถึงทฤษฎีในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับชุมชน พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ โดยใช้แนวคิด และทฤษฎีในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาจากประวัติส่วนตัวในแง่มุมต่าง ๆ ของท่าน รวมถึงในด้านการเรียน (ทุกศาสตร์ที่ท่านเคยเรียน) การสอน การทำงาน และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ (ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับดนตรี แต่มีผลเกี่ยวเนื่องกับศาสตร์ทางดนตรี)

3.2.2 ศึกษาสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูของท่านอีกทอดหนึ่ง ในแง่ของสิ่งที่ได้เรียนรู้ รวมถึงต้นแบบในการเรียน

3.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามสำหรับลูกศิษย์ของท่าน

โดยแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้อิงหัวข้อของแบบสอบถามตามตารางคุณลักษณะของครูที่ดีจากแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งได้มากจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 เรื่องคุณลักษณะของครูที่ดีในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ผลสรุปคุณลักษณะของครูที่ดีจากแนวคิดต่าง ๆ

ด้าน	คุณลักษณะของครู
1. ด้านบุคลิกภาพ ทั้งลักษณะภายในและภายนอก	1. ความเห็นอกเห็นใจ ไม่เจ้าอารมณ์ มีความหนักแน่น รู้จักอดทนอดกลั้น
	2. ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยดีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลา
	3. การสุภาพอ่อนน้อมสุเมรุณดี
	4. การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้หืดหู่
	5. ความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเองในเรื่องที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
	6. สามารถเข้ากับคนได้ทุกชนชั้น และเข้ากับสังคมได้ดี
	7. การไม่สร้างปมด้อยต่อตนเอง และไม่คิดให้ตนเองตกต่ำลง
	8. การไม่สร้างปมเด่นจนเห็นว่าตัวเองสำคัญกว่าผู้อื่นทั้งหมด
	9. การยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ
	10. การจัดระเบียบชีวิตของตน และมีการวางเป้าหมายในชีวิต
	11. การสำรวมความประพฤติตน และมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมฐานะความเป็นครู ทั้งทางกายและวาจา

12. การกระทำตนให้เคารพกฎเกณฑ์ ถ้อยวินัยและมีระเบียบแบบแผนอัน
ดีงาม ทั้งเพื่อตนเอง และหมู่คณะ
  13. ความสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้บุคคล ทั้งกาย และวาจา
  14. ความขยันหมั่นเพียร อุทิศหะต่อวิชาชีพ และศึกษาความรู้ เพื่ออบรมปัญญาให้เพิ่มเติมอยู่
เสมอ
-

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) ผลสรุปคุณลักษณะของครูที่ตีจากแนวคิดต่าง ๆ

ด้าน	คุณลักษณะของครู
2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีคุณธรรมของครูในการสอนศิษย์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีศีล และรักษาสมาธิได้ 2. ความมีเมตตากรุณาหวังดีต่อศิษย์ 3. การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ 4. ความไม่ตี ทุลักใลยสิ่งทีเื่อมทรมและอบายมุขทั้งปวง รวมถึงไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทรม 5. การวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ
3. ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพของตน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีความรู้ และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง 2. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ 3. ความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ 4. ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ และการเมือง ภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติ 5. ความรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ
4. ด้านการถ่ายทอดหรือการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอน หรือแสดงความรู้ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ 2. ความเอาใจใส่ และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ 3. การเห็นความสำคัญของวิชาชีพครูในทุกทาง เช่น ต้องยินดีในภารกิจการสอน สนับสนุนองค์กรวิชาชีพ ร่วมกิจกรรมวิชาชีพ ร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ 4. ความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ 5. ศิษย์ต้องมีความร่าเริง สนุก และมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ 6. การอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด

3.2.4 ศึกษาถึงคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ที่พ้นเอกชูชาติ พิษัษการ ได้กระทำต่อศิษย์ และจากที่ศิษย์ได้เห็น

3.2.5 ศึกษาถึงความรู้ต่าง ๆ ทีได้รับ และวิธีการเรียนการสอนของพ้นเอกชูชาติ พิษัษการ ในฐานะที่ตนเป็นศิษย์

3.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่สร้างขึ้นโดย

- 3.4.1 รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิท ษ์ ชันธศิริ - ผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนเครื่องสาย และร่วมก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 40 ปี
- 3.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสิพันธุ์ แข็งขัน - ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้าน ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี
- อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 20 ปี
- 3.4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ - ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้าน ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี
- อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ผู้ช่วยคณบดี ฝ่ายงานวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 10 ปี

3.4 แก่ไข และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป โดย

3.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของพันเอก ชูชาติ พิทักษากร และที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูดนตรี รวมถึงจากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์

3.4.2 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (จากบุคคลที่กล่าวไว้ในขั้นที่ 2)

ขั้นที่ 4 กำหนด และคัดเลือกผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

4.2 สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์ คือ ลูกศิษย์ที่ได้เรียนโดยตรงกับชูชาติ พิทักษากร ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนึงถึงความเป็นครูเป็นหลัก โดยจะต้องมีหน้าที่หลักเป็นครูดนตรี ซึ่งบุคคลนั้นสามารถเป็นครูดนตรีในระบบ นอกกระบบ ตาม อธิปไตย หรือเป็นมากกว่าหนึ่งระบบก็ได้ จำนวน 25 คน มีเกณฑ์บังคับที่ทุกคนต้องผ่าน คือ เป็นลูกศิษย์โดยตรงที่ต้องเคยเรียน หรือกำลังเรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยเคยเรียนกับท่านมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล และต้องมีเกณฑ์ต่อไปนี้อย่างน้อยเพิ่มอีก 1 ข้อ ได้แก่

4.2.1 ดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูดนตรีของระดับมหาวิทยาลัย โดยมีตำแหน่งทางวิชาการ อาทิเช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์

4.2.2 ผู้ที่เป็นครู อาจารย์ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนดนตรี ในระดับอุดมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2.3 ผู้ที่เป็นครู หรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนดนตรีนอกกระบบการศึกษา (สอนดนตรีส่วนตัว)

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ปีที่เรียน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาและด้านดนตรี
2505	รศ.ดร.โกวิทย์ ชันธิศิริ	<ul style="list-style-type: none"> - ที่ปรึกษาคณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - กรรมการรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ - กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2513	ศ.ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ประจำ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประธานสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2516	อ.นาวี คชเสนี	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์พิเศษ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สนามหลวง) - ดุริยางคศิลป์ปทุมธานี
2522	อ.ชววิทย์ ยุระยงค์	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ประจำ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ผู้อำนวยการบริหารวงซิมโฟนีอออร์เคสตรา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU Symphony Orchestra) - ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านดนตรีตะวันตก - อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมดนตรีสากล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU Band)
2522	อ.สตีปณิธ รัตนเรือง	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2523	ผศ.ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน	- อาจารย์ประจำ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2523	ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร	- อาจารย์ประจำ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่เรียน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่งหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาและด้านดนตรี
2524	ผศ.วิทยา ไส้ทอง	- อาจารย์ประจำและประธานสาขา ของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2528	อ.สิทธิชัย เพ็งเจริญ	- อาจารย์ประจำ สาขาวิชาเครื่องสายสากลและดนตรีแจ๊ซ มหาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล - Concert Master วงดุริยางค์ฟิลาฮาร์โมนิกแห่งประเทศไทย (Thailand Philharmonic Orchestra)
2529	ผศ.นรอรอด จันทร์กล้า	- อาจารย์ประจำ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ผู้อำนวยการของ วงซิมโฟนีอออร์เคสตรา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU Symphony Orchestra) วงเครื่องสาย และผู้อำนวยการวงรับเชิญวงบางกอกซิมโฟนีอออร์เคสตรา (Bangkok Symphony Orchestra)
2531	อ.ศิริพงษ์ ทิพย์ทัฬห	- หัวหน้าแขนงวิชาเครื่องสาย วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต หัวหน้าวงดุริยางค์ ซิมโฟนีกรุงเทพ (Bangkok Symphony Orchestra) และเจ้าของโรงเรียน Albyrd Violin Studio
2533	อ.อ้อมพร โฉมวิเศษ	- อาจารย์วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต ผู้เชี่ยวชาญการสอนไวโอลินในระบบซูซูกิ และเจ้าของโรงเรียน Albyrd Violin Studio
2536	พันอากาศเอกภานุวัฒน์ วัฒนจินดา	- ครูวิชาดนตรี ฝ่ายการศึกษาโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ
2538	อ.พูนโชค กุหลาบวงษ์	- อาจารย์สอนไวโอลิน และอาจารย์พิเศษ สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ผู้อำนวยการและผู้ก่อตั้งวง Sunrise String Orchestra (SSO)
2539	คุณต้นเถา ช่วยประสิทธิ์	- นักเรียบเรียงเสียงประสานอิสระ
2539	อ.ดร.อโณทัย นิติน	- อาจารย์พิเศษด้านการประพันธ์ คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร - รองอธิการบดี สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา
2540	คุณอัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ	- ครูประจำวิชาเครื่องสายสากล โรงเรียนสารสาสน์วิเทศบางบอน
2542	คุณวลีภรณ์ เดชานุกูล	- ดุริยางคศิลป์ ระดับชำนาญงาน กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
2542	อ.วชิรวิทย์ ปัญญาลักษณ์	- อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ผู้อำนวยการและผู้ประสานงานดนตรี ของวงดุริยางค์ซิมโฟนีแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2545	นายพาดกร อุดมทรัพย์	- ครูสอนไวโอลินที่โรงเรียน New International School of Thailand - เจ้าของโรงเรียนสอนดนตรี Nontira Music Studio - นักดนตรีของโรงแรม Madarin Hotel
2547	อ.ระพี นภาวรรณ	- ครูสอนไวโอลิน โรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ (Harrow)
2548	จ่าอากาศเอกสราวุฒิ ผลาชีวะ	- นักดนตรีแผนกดุริยางค์ กองดุริยางค์ทหารอากาศ

2548	อ.นาวิน เอมเปรมศิลป์	- อาจารย์พิเศษ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
2550	คุณจิตศมน ฉัตราคม	- ครูสอนไวโอลิน โรงเรียนดนตรีวีมุส (Viemus)
2552	คุณอัจฉริย สังข์เกษม	- ครูสอนไวโอลิน โรงเรียนดนตรีนอกระบบ

4.1 สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยแบบสอบถาม คือ ลูกศิษย์ที่มีโอกาสได้เรียนกับท่านโดยตรงในระดับมหาวิทยาลัย และผู้ที่อยู่ในวงดนตรี The Viola Lovers ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลและควบคุมวงอย่างใกล้ชิด สำหรับผู้ร่วมวงจะต้องเป็นผู้ที่เป็นศิษย์โดยตรงของท่านเช่นกัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน โดยสาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเพิ่มเติมเนื่องจากการตรวจสอบข้อมูลว่ามีความสอดคล้อง/ตรงกันกับข้อมูลที่ได้รับจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร และการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขึ้น สำหรับการเลือกวง The Viola Lovers เนื่องจากเป็นศิษย์ที่ยังมีความใกล้ชิดกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร มาก และพวกเขายังผ่านการเป็นศิษย์ของท่านมาแทบทุกคนแล้วก็ได้ หากเป็นเครื่องสาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในวงด้วย

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผล อภิปรายผล นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ พร้อมกับการนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากการศึกษาเอกสารหลักฐานที่มีอยู่ และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้มาวิเคราะห์เนื้อหา มาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำเสนอเป็นความเรียง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีตามอัตลักษณ์ของชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากนั้นจึงนำมาสร้างคู่มือการสอนดนตรีของต้นแบบความเป็นครูจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง การศึกษาด้านแบบความเป็นครูคนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลในระดับลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับความเป็นครูคนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของความเป็นครูคนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ตอนที่ 2 แนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูคนตรี โดยมีต้นแบบคือพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะของความเป็นครูด้านต่าง ๆ ในการเป็นครูคนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของความเป็นครูคนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นครูคนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ไว้ทั้งสิ้น 4 ด้าน โดยได้แบ่งข้อมูลเป็นทั้งจากแบบสอบถาม และจากแบบสัมภาษณ์ที่มีการอ้างอิงตำรา หลักการ ทฤษฎีไว้ด้วยส่วนหนึ่ง

สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ในหัวข้อคุณลักษณะของความเป็นครูด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถามด้านคุณลักษณะต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากลูกศิษย์โดยตรงของท่าน โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในครั้งต่อไป โดยหัวข้อในแบบสอบถามฉบับนี้ได้มีคุณลักษณะของความเป็นครูทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม และจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์สอน และด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งตรงกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ในแบบสัมภาษณ์ที่นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบถึงประเด็นเบื้องต้นที่อาจมีความพิเศษเกี่ยวกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพิ่มเติม และใช้ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อดูความสอดคล้องของข้อมูลอีกทางหนึ่ง

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ไว้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง คือ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่นำไปเก็บข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่สอง คือ ค่าแสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครุตนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	40
หญิง	12	60
ประสบการณ์ทางดนตรีกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ		
เรียนทักษะปฏิบัติ	6	30
เรียนทักษะปฏิบัติ และร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกัน	14	70

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 โดยผู้ที่มีประสบการณ์ทางดนตรีกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ด้วยการเรียนทักษะปฏิบัติกับท่านเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 30 สำหรับจำนวนคนที่ได้เรียนทั้งทักษะปฏิบัติ และร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกันกับท่านด้วย (วง The Viola Lovers) คิดเป็นร้อยละ 70

ตารางที่ 4.2 คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครุตนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

คุณลักษณะครุตนตรี	ค่าเฉลี่ย (M)	SD
1) ด้านบุคลิกภาพ		
สำรวจความประพฤติตน และมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมฐานะความเป็นครู ทั้งทางกาย และวาจา	5	0
มีความขยันหมั่นเพียร อดสาหะต่อวิชาชีพ และศึกษาความรู้ เพื่ออบรมปัญญาให้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	5	0
มีเหตุมีผล ไม่เจ้าอารมณ์ มีความหนักแน่น รู้จักอดทนอดกลั้น	5	0
หากเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ ครูจะมีความหนักแน่นและอดทนต่อความไม่เข้าใจของศิษย์ได้อย่างดีเยี่ยม	5	0
ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยดีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลา	5	0
มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ดี	5	0
มีความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเองในเรื่องที่ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น	5	0
มีความสุขภาพอ่อนน้อมต่อผู้บุคคล ทั้งกาย และวาจา	5	0

**ตารางที่ 4.2 (ต่อ) คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูคนตรี
ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ**

คุณลักษณะครูคนตรี	ค่าเฉลี่ย (M)	SD
สามารถเข้ากับคนได้ทุกชนชั้น และเข้ากับสังคมได้ดี	5	0
ไม่สร้างปมด้อยต่อตนเอง และไม่คิดให้ตนเองตกต่ำลง	5	0
พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ให้หดหู่	5	0
รู้จักยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ	5	0
จัดระเบียบชีวิตของตน และมีการวางแผนเป้าหมายในชีวิต	5	0
เฉลี่ยด้านบุคลิกภาพ	5	0
2) ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู		
มีคุณธรรมของครูในการสอนศิษย์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม มีศีล และรักษาสมาธิได้	5	0
มีเมตตากรุณาหวังดีต่อศิษย์	5	0
มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	5	0
ครูต้องมีความใฝ่ดี หลีกเลียงสิ่งที่ไม่สุจริตและอบายมุขทั้งปวง รวมถึงไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม	5	0
วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	5	0
เห็นความสำคัญของวิชาชีพครูในทุกทาง เช่น ต้องยินดีในการกิจการสอน สนับสนุนองค์กรวิชาชีพ ร่วมกิจกรรม วิชาชีพ ร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ	5	0
เฉลี่ยด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู	5	0
3) ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน		
ครูต้องมีความรู้ และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง	4.95	0.07
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้สอน	5	0
มีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่สอน	4.85	0.37
มีความรอบรู้เรื่องเศรษฐกิจ และการเมือง ภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติ	5	0
มีความรอบรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ	4.70	0.47
เฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน	4.90	0.18
4) ด้านการสอน		
เข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอน หรือแสดงความรู้ความคิดของตนให้ ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ	4.92	0.09
มีความเอาใจใส่ และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ	4.92	0.18
มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ	5	0
ศิษย์มีความต้องมีความร่าเริง สนุก และมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ	4.92	0.18
อบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด	5	0
เฉลี่ยด้านการสอน	4.95	0.09

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดย “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ” ในระดับมากที่สุด ส่วน “ด้านความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่สอน” ในประเด็นของมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสิ่งเดิม ๆ ในความรู้ที่ใช้ สอน และมีความรอบรู้เรื่องเศรษฐกิจและการเมือง ภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นครูต้องมีความรู้และภูมิปัญญาในสิ่งที่สอนอย่างแท้จริง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ประเด็นมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่สอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ประเด็นมีความรอบรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดของด้านนี้และของทุกด้าน ซึ่งไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิชาดนตรีโดยตรง สำหรับ “ด้านการสอน” ประเด็นมีความยืดหยุ่นผ่อนปรน ทั้งต่อการอบรมศิษย์ และการปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และอบรมให้ศิษย์กระทำตามกฎเกณฑ์และแบบแผนที่มีมาอย่างเข้มงวด อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นเข้าใจจิตวิทยาการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียน มีความสามารถในการสอนหรือแสดงความรู้ ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง สามารถทำให้สิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องง่ายได้ โดยมีการคิดอย่างมีระบบ ประเด็นมีความเอาใจใส่และสร้างความสนิทสนมกับศิษย์ตามสมควร เพื่อสามารถให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านต่าง ๆ และให้กำลังใจ และประเด็นศิษย์มีความต้องมีความร่าเริง สนุกและมีความสุขกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.92

เมื่อสรุปค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านแล้วพบว่าทั้งใน “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 สำหรับ รองลงมาคือ “ด้านการสอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และด้านสุดท้าย คือ “ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งคู่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 แสดงให้เห็นว่า ระดับคะแนนความคิดเห็นต่อคุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร จากการเก็บข้อมูลในส่วนแรกที่ได้จากแบบสอบถาม ท่านได้คะแนนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ท่านและศิษย์โดยตรงของท่าน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น เพื่อตรวจสอบผลที่ได้รับจากแบบสอบถามว่า เหตุใดในแต่ละด้านของท่านจึงได้คะแนนในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน จากนั้นจึงนำเสนอเป็นแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของท่านในลำดับต่อไป

สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ของท่าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1 การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น

1.1.1.1 การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

1.1.1.2 การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์

1.1.1.3 การรักษาวินัย

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา

2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

(1) การฝึกความรับผิดชอบของตัวเอง

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี

1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ

1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์

(Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

- 1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา
- 1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ
- 1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ
- 1.2.2 การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม
- 1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
- 1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู
  - 1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ
  - 1.2.4.2 การรับฟัง
    - 1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์
    - 2) ยินดีเสียสละเวลา รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์
- 1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันธเอกชูชาติ พิษัษการ ศิลปินแห่งชาติ

- 1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง
  - 1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน
  - 1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก
  - 1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย
- 1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)
- 1.3.3 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)
- 1.3.4 ความรู้ทางด้านภาษา

1.4 ด้านการสอนดนตรีของพันธเอกชูชาติ พิษัษการ ศิลปินแห่งชาติ

- 1.4.1 การเตรียมการสอน
- 1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน
  - 1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง
    - 1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง
      - (1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์
  - การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง
  - การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน
- (2) การวิเคราะห์
- วิเคราะห์ศิษย์
  - วิเคราะห์หลักสูตร
  - วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน
- (3) การอธิบาย
- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น
  - สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมี
- ขั้นตอน
- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์
- ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์
- สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จาก
- ประสบการณ์จริง
- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู
  - สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ
- (4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง
- สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี
  - สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ
  - สำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์
- (5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน
- (6) การประเมินผลศิษย์
- (7) หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)
- 2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี
- เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

เรียนดนตรี (1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการ

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)

- โยคะ
- ยิมนาสติก

- ฤาษีตัดตน

- ไทเก๊กหรือไทชิ

- มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)

และสมาธิ (2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ

(3) ทางด้านภาษา

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.3.1 การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

- 1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ
- 2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน
- 3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.4 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน

1.1 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

บุคลิกภาพถือเป็นความประทับใจเบื้องต้นของผู้ที่พบเห็น จากนั้นจึงเป็นก้าวต่อไปสู่การเริ่มต้นของการติดต่อ ดังนั้น ผู้เป็นครู บุคลิกภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องเป็นแบบอย่างของศิษย์ (วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด, 2544) บุคลิกภาพในที่นี้ได้หมายถึง คุณลักษณะทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งรวมอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ดังนั้นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู จึงถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของตน และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความเหมาะสมกับความเป็นครูมากยิ่งขึ้น (ยนต์ ชุ่มจิต, 2554) ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพันเอกชชาติ พิทักษากร เพื่อนำเสนอให้กับบุคคลต่าง ๆ ในการนำสิ่งเหล่านี้ใช้เป็นแบบอย่างในเรื่องที่เป็นการประพุดิตนในทางที่ถูกที่ควรต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์คุณลักษณะต่าง ๆ “ด้านบุคลิกภาพ” ของท่าน แบ่งได้เป็น 6 ประเด็นหลัก คือ

1. การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และการรักษาวินัย
2. ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ทางด้านวิชาการ และทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ
3. ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน
4. ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ
5. การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ การประเมินตนและยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์ และการประเมินจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต
6. การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย มีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1.1 การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน

สำหรับประเด็นเรื่องการสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่

1. การสำรวมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์
2. การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ
3. การรักษาวินัยทั้งวินัยในการตรงต่อเวลา และการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของศิษย์เอง โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.1.1 การสำรวจกริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในด้านการวางตัว และการประพฤติปฏิบัติตนทั้งในฐานะศิลาปินและครูที่ดี โดยเฉพาะการสำรวจตนได้เหมาะสมกับความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งศิษย์ทุกคนที่ได้ให้สัมภาษณ์ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ท่านเป็นครูคนตรีที่มีคุณสมบัติทางด้านกริยา มารยาทได้อย่างสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องกับคำกล่าวของท่านว่า

“...เราเป็นครู โดยรวมแล้วความประพฤติของเราต้องไม่เสียหาย ต้องเป็นคนที่ดีศิษย์ให้เรากับด้วยความสนิทใจ นี่สำคัญ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของศิษย์ในเรื่องของกริยา มารยาท และการวางตัวของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ได้ปฏิบัติไว้เป็นอย่างดี ซึ่งท่านสามารถวางตัวให้ศิษย์เห็นได้ดีทุกประการ โกวิท ชันศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้มีความเห็นสอดคล้องกับนาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ในเรื่องการวางตัว เพราะนอกจากตัวท่านเองวางตัวดีแล้ว ยังรวมไปถึงครอบครัวของท่านด้วย แม้กระทั่งเรื่องเล็กน้อยที่ศิษย์ได้สังเกตว่าท่านไม่เคยมองข้าม ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของลักษณะในการแต่งตัว มีความเหมาะสมต่อกาลเทศะทุกประการ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“...ท่านปฏิบัติตัวเอง จนดูมีความเป็นผู้ใหญ่ ไม่ทำงานเหลวไหลอะไรแล้วความเป็นครูที่มีการวางตัวเป็นผู้ใหญ่ในตัวนั้น จะส่งผลให้ศิษย์ก็ต้องเกรงใจทุกคนรู้ว่าควรจะทำอะไร และทุกคนเต็มใจ อย่างที่ว่าคนเราต่อให้มีวิญญู แต่ถ้าสมมติว่าความรู้ไม่มี และทรศนะไม่ถูกต้อง คนก็คงไม่เคารพเท่าไรใช่ไหม แต่นี่แกมีครบ...”

(สดับพิน รัดนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ศิษย์แต่ละคนที่ได้พูดถึงท่าน ในลักษณะที่เห็นท่านเป็นแบบอย่างในการประพฤติตน โดยท่านสามารถ **ปฏิบัติได้มากกว่าที่ท่านพูด และ ท่านเป็นได้ในสิ่งที่ท่านสอนผู้อื่นให้เป็น** จึงไม่มีเหตุผลใดที่เป็นข้อกังขาสำหรับศิษย์ในการเลือกที่จะเชื่อในคำสอนของท่าน เนื่องจากท่านได้ปฏิบัติให้เห็นแล้วว่าคำสั่งสอนทั้งหมดนั้น **ท่านก็ปฏิบัติได้ และเป็นได้จริง** ทั้งในเรื่องการแต่งกายที่เหมาะสมต่อกาลเทศะ ทั้งการประพฤติปฏิบัติตนที่มีความเป็นผู้ใหญ่เหมาะสม ความเป็นกันเอง

ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้ทำความรู้จัก ทำให้ไม่เกิดความกลัว และไม่กล้าเข้าหาท่าน ศิษย์ส่วนใหญ่ยังได้ยึดถือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นแบบอย่างในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตน และทำให้ศิษย์มีความรู้สึกเกรงใจท่านอย่างมากหากต้องปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี เห็นได้ว่า คำสอนของครู ต่อให้เป็นคำสั่งสอนที่น่าฟัง หรือมีค่ามากเท่าใด แต่หากครูไม่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีได้ ครูผู้นั้น ย่อมหมดความน่าเชื่อถือในสายตาศิษย์ ดังตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...สิ่งหนึ่งที่ทำให้คนเกรงใจ คือว่าอาจารย์ไม่ได้แค่พูด คนบางคนพูดทุกอย่าง สอนทุกอย่าง แต่ตัวเองไม่ได้ทำอย่างที่ตัวเองพูด เราก็รู้สึกว่าพูดอย่างนี้ใครก็พูดได้ แต่อย่างอาจารย์ชูชาติแกไม่ได้พูดอย่างเดียว แกทำด้วยตัวเอง ซึ่งเราก็เห็นสิ่งที่แกทำ เราเห็นอยู่แล้ว แล้วพอแกพูด เราเลยรู้สึกว่าแกไม่ได้พูดเฉย ๆ ความเกรงใจหรือที่บอกว่าเหมือนอาจารย์มีบารมี จริง ๆ มันเป็นสิ่งที่อาจารย์ทำ ไม่ใช่ว่าอาจารย์พูดอย่าง ทำอย่าง ไม่ใช่อย่างนั้น อาจารย์ทำในสิ่งที่อาจารย์พูด ตรงนี้แหละ คือสิ่งที่ผมคิดว่าคนเกรงใจอาจารย์ และอาจารย์พูดในสิ่งที่ดี อาจารย์ก็ทำในสิ่งที่ดี...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่ไม่น่ากลัว อาจารย์เป็นครูคนตรีที่เป็นมิตร ประทับใจตั้งแต่แรกพบ (First impression) คือไม่ได้ทำให้เรารู้สึกว่าอาจารย์น่ากลัว ซึ่งผิดกับครูหลาย ๆ คนที่มักจะสร้างภาพว่าฉันคือครู คืออาจารย์ชูชาติก็เป็นครู แต่สามารถที่จะเข้ามาหาลูกศิษย์ได้...ผมว่าอยู่ที่ว่าอาจารย์ทำให้เห็นได้มากกว่าที่อาจารย์พูดด้วยตัวอาจารย์เอง อาจารย์ทำได้มากกว่าที่อาจารย์พูด แต่สิ่งที่อาจารย์ไม่พูด อาจารย์ทำได้มากกว่านั้น เวลาอาจารย์ทำ อาจารย์ทำได้มากกว่าที่อาจารย์พูดเสียอีก...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ไม่ใช่แค่สอน แต่คนเราจะต้องทำตัวให้ดีด้วย คือตัวอาจารย์เองทำตัวดี และลูกศิษย์ก็มีความรู้สึกอยากทำตาม เพราะถ้าบางกรณีอาจารย์คนอื่นเขาอบรมเราว่าให้เราตรงเวลานะ แต่สุดท้ายอาจารย์ก็ไม่ตรงเวลามันก็ไม่ได้มีผลอะไร แต่สำหรับอาจารย์ชูชาติท่านทำตัวเป็นตัวอย่าง ทำให้เรารู้สึกศรัทธา...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์เป็นแบบอย่างให้ชีวิตทั้งเรื่องคนตรี และเรื่องทุกอย่างในชีวิต แล้วก็รู้สึกว่าการที่ประเทศไทยโชคดีที่มีคนอย่างอาจารย์อยู่ ตัวเองก็โชคดีมาก ๆ ที่ได้เป็นลูกศิษย์อาจารย์ เหมือนอาจารย์เป็น อาจารย์ที่หนึ่งของชีวิต...”

(นรอรอด จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...ถ้าในฐานะที่อาจารย์เป็นครู อาจารย์ชูชาติถือได้ว่าเป็น “ครูชนียบุคคล” คิดคำใหม่เอาไปใส่ {หัวเราะ} ครูชนียบุคคลที่คล้าย ๆ ว่า คนอย่างอาจารย์ชูชาติสามารถให้ลูกศิษย์อย่างพวกเรานี้ใช้เป็นต้นแบบได้...”

(สดับพิน รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ผมเชื่อมั่นว่า อาจารย์มีอิทธิพลกับชีวิตลูกศิษย์ทุกคนค่อนข้างมาก มันเป็นวิธีเหมือนเรามองฮีโร่คนหนึ่ง เป็นไอดอล (idol) และก็ยังใช้คำพูดของอาจารย์มาสอนลูกศิษย์...อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีที่เราสามารถมองเห็น ถึงแม้ในสมัยปัจจุบันคนเรามักจะคิดว่าเรียนแค่พอรู้ก็พอ ซึ่งจริง ๆ แล้วมันไม่พอ อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นว่าคนเราสามารถที่จะมีความรู้ขั้นสูงสุดได้ ถ้าไม่ทิ้งความพยายาม ในทุก ๆ ด้านที่เราสนใจ ไม่เกี่ยวกับเรื่องอายุ ไม่เกี่ยวกับข้อด้อยต่าง ๆ อาจารย์สอนให้เห็นว่าถ้าเรามีความทุ่มเทมากพอ มีความจริงใจให้กับมันมากพอ เราก็สามารถที่จะสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นมาได้ ผมคิดว่าอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีมาก ๆ ตรงนั้น...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...ถือว่าเป็นครูที่สอนที่ดี นอกจากสอนแล้วยังเป็นตัวอย่างที่ดี อันนี้น่าจะเป็นที่สำคัญ ตามที่เขาพูดกันว่าตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคนสอน อาจารย์ก็เป็นตัวอย่างที่ดีมาก ๆ ในทุก ๆ เรื่อง นอกจากเรื่องของดนตรี ยังเป็นเรื่องของการทำงาน ระเบียบวินัย ก็พยายามเน้นย้ำให้ครบทุกเรื่อง ทุกศาสตร์...”

(นาวิน เอมเปรมศิลป์, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อย่างที่บอก คือผมว่าผมเห็นอาจารย์เป็นไอดอล (Idol) เวลาที่ไปเรียนกับเขาทุกครั้งเหมือนกับว่าผมได้กำลังใจจากเขากลับมาตลอด ได้โดยที่เหมือนอาจารย์ไม่ได้พูดอะไรด้วย โดยที่อาจารย์ไม่ได้บอกอะไรมาเลย อย่างคำว่าเป้าหมายต้องมีไว้พุ่งชนนะ อาจารย์จะไม่ได้พูดอะไรอย่างนี้เลย อาจารย์ไม่ได้พูดคำคม แต่อาจารย์แค่ประพาดิตัว...”

(อัญญัติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าสิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้จากการประพฤติตนที่มีความเหมาะสมในทุกแง่มุม ดังที่ วิทยา ไล้ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) กล่าวว่าท่านเป็นคนเป็นคนสมถะ พูดน้อย ใช้ธรรมะในการดำรงตน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และท่านยังมีเมตตากรุณา พรหมวิหารธรรม รวมถึงการรับประทานมังสวิรัตินิเวศน์ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ด้านพุทธศาสนาท่านมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติเป็นกิจวัตร นอกจากนี้ ท่านยังมีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือศิษย์ให้พ้นจากความทุกข์ มีความเอื้อเฟื้อต่อศิษย์เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และท่านยังมีอุเบกขาในจิตใจ หากเมื่อใดที่ท่านพยายามช่วยจนถึงที่สุดแล้ว หากไม่สามารถช่วยต่อไปได้ ต้องปล่อยให้ เป็นไป ไม่ทำให้ตนต้องเกิดความทุกข์ทรมานขึ้น เห็นได้ว่าการประพฤติตนของท่าน มีความสมบูรณ์แบบ ในหลาย ๆ ประการ และเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้เสมอ ดังคำพูดที่ว่า **ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน** สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบที่ได้กล่าวไว้ว่า การสังเกตที่ทำให้เกิดการเลียนแบบ ใช้ได้ สำหรับทุกวิชา และทุกพิสัยของการศึกษา คือ พุทธิพิสัย เจตคติ และทักษะพิสัย การเรียนรู้เจตพิสัย ส่วนมากเป็นผลพลอยได้จากการสังเกตพฤติกรรมของครู และปฏิบัติตามแบบอย่าง ครูจึงต้องระวังความ ประพฤติของตนเองให้สามารถเป็นตัวแบบในด้านจริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ แม้ไม่ได้ตั้งใจให้นักเรียน เลียนแบบก็ตาม (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) ดังนั้น ครูทุกคนควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สำหรับ ครูดนตรี เน้นในเรื่องของการเลียนแบบจากทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี แต่เห็นชัดว่า ไม่ใช่เพียงการเล่น ดนตรีเท่านั้นที่ครูสามารถปฏิบัติให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการ เลียนแบบจากการประพฤติตนของครูในทุก ๆ ทาง

1.1.1.2 การสำรวจอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์

ในเรื่องการควบคุมอารมณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้นทั้งจากการที่ท่านเป็นทั้งศิลปินและครู หากสามารถควบคุมอารมณ์หลังจากการถ่ายทอดความรู้สึกต่อบทเพลงในระหว่างการแสดงออกได้ ย่อมส่งผลดีต่อการควบคุมอารมณ์ตนเองระหว่างการเรียนการสอนได้ดี ท่านได้สอนศิษย์เสมอว่า การแสดงบนเวทีของศิลปิน เป็นเพียงบทบาทหนึ่งที่สำคัญ การแสดงออก เพื่อให้สามารถเข้าถึงบทเพลงที่กำลังบรรเลงได้ เพราะฉะนั้น อารมณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่สวมบทบาท หากสามารถควบคุมได้แล้ว การควบคุมอารมณ์ในบทบาทของครูที่สอนศิษย์ ย่อมสามารถจัดการได้ ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

“...เราเล่นอยู่กับอารมณ์ แต่สำคัญที่ว่าเราอยู่กับมันแล้วเราควบคุม มันได้ไหม เราอย่าให้มันควบคุมเรา คือบนเวทีเหมือนเราเล่นละคร เล่นเป็นตัวร้ายก็ต้องร้าย อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวดีก็ต้องดี อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวพระราชาก็เล่นเป็นพระ ก็เล่นไปตามบท สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ณ ขณะนั้น ณ วินาทีนั้น เราอาจจะร้ายมากเลยในละครเรื่องนี้ แต่พอละครจบ ต้องปิดสวิทช์ ไม่พกความร้ายลงมาจากเวที ลงมาจากเวทีแล้วก็เป็นคนปกติธรรมดาเฉย ๆ ไม่ได้พกเอาสิ่งที่เขาล้อกันเรื่องความเป็นศิลปิน แล้วแบกเอามาทั้งดุ้น แล้วก็เจ้าอารมณ์กับคนทุกคน เจ้าอารมณ์กับศิษย์ด้วย ยิ่งเราเป็นครูด้วย สมมติวินาทีนั้นผมเล่นละครอยู่ ใส่อารมณ์เต็มที่แล้ว แล้วพอ 5 นาทีต่อมาจบแล้ว ต้องวิ่งเข้าสอน ถ้ามีการสอน ต้องสงบ เป็นครูทันทีเลย ที่เพิ่งด่าเขา ข่าเขาอยู่บนเวทีเมื่อครู ไม่ได้เอามา ใส่เซฟพื้นที่ คิดว่าเราเป็นครู จบ! มันง่าย ๆ ขนาดนี้ คือเราต้องอยู่กับมัน ศิลปินจะร้ายแรงแค่ไหน อารมณ์จะรุนแรงแค่ไหนเอาไปไว้บนเวที คนเราถ้าชีวิตมีแต่ความร้ายแรง ก็ไม่มีใครอยากจะพูดกับเราหรอก อย่างว่าแต่ศิษย์เลย ไม่มีใครหรอก ก็จะไม่มีเพื่อน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

ดังตัวอย่างของศิษย์อีกคนหนึ่งที่มีพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นต้นแบบ เนื่องจากศิษย์คนนี้เป็นทั้งครู และศิลปินในขณะเดียวกัน ศิษย์คนนี้ได้ให้ความคิดเห็นในด้านความรู้สึกที่อ่อนไหว (Sensitive) ในเรื่องอารมณ์ของท่าน จากการที่ต้องเป็นศิลปินว่า การทำงานกับดนตรี ผู้เล่น

ดนตรีไม่สามารถปิดกั้นอารมณ์ของตนเองได้ ต้องให้พรังพรูออกมา หากมีปัญหาที่ต้องจัดการเกิดขึ้น บางครั้งต้องสามารถควบคุมอารมณ์ในการแสดงออกทางดนตรีให้ได้ ซึ่งดูเหมือนเป็นการค้ำกันระหว่างที่ต้องเข้าใจ และพรังพรูอารมณ์ดู โกรธ เกลียด ให้สามารถสื่ออารมณ์ของเพลงได้ แต่ต้องควบคุมอารมณ์เหล่านั้นไว้ได้ ถึงแม้ความรู้สึกอาจต้านหรือขัดแย้งกัน แต่ท่านสามารถควบคุมได้ดี (นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

การที่พันเอกชาติ พิทักษากร ไม่เลือกใช้ความรุนแรงทางอารมณ์ในการแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์ส่วนใหญ่ไม่รู้สึกลัว กำลังโดนว่ากล่าวจากครู กลับทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี เพราะศิษย์เกิดความสำนึก ทำให้สามารถยอมรับความจริงในสิ่งที่ตนได้กระทำผิดพลาดไป เกิดการปรับปรุงแก้ไขตนเอง และเข้าใจสิ่งครูต้องการอบรม ตักเตือน ท่านได้ให้เหตุผลต่อการไม่ใช้อารมณ์ไว้ว่า ถึงแม้ท่านใช้อารมณ์ว่ากล่าวศิษย์แล้ว คงไม่สามารถทำให้ศิษย์เก่งขึ้นได้ และไม่ทำให้ศิษย์เปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างถาวร แต่สิ่งที่ท่านใช้แก้ปัญหา คือ การใช้ความคิดของท่านหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขให้ศิษย์แสดงพฤติกรรมได้ตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ดังที่ ชูวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านไม่ว่ากล่าวใคร ไม่ค่อยดูใคร สอดคล้องกับที่ โกวิท ชันศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เวลาท่านพูดคุยกับใคร ท่านจะนิ่ง และไม่โต้ตอบโดยใช้อารมณ์ แต่ท่านเลือกใช้เหตุผลกับศิษย์ในทุกครั้ง นอกจากนั้น ท่านยังได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องการใช้อารมณ์กับศิษย์อีกว่า

“...ไม่มีนักวิชาการคนไหนที่อ้างเลยว่า ถ้าคุณอยากให้ศิษย์คุณเก่ง ต้องดูให้เยอะ ไม่มีตำราแบบนั้น มันเป็นเรื่องของสติปัญญา อยู่กับศิษย์เราต้องใช้ปัญญาจริง ๆ เลย ตรงนี้สำคัญ เพราะฉะนั้นผมจะแยกแยะตรงนี้ออก ผมอยู่กับมัน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่ต้องว่ากล่าวหรือตักเตือนศิษย์ ท่านก็ยังยังคงว่ากล่าวได้ปกติ แต่ท่านใช้วาจาที่ไม่ดูดัน หรือการตะคอก เป็นการพูดเพื่อให้ศิษย์นำไปคิดต่อว่า ควรปรับปรุง หรือแก้ไขตนเองอย่างไร ท่านนึกอยู่เสมอว่าศิษย์มีความตั้งใจในการมาเรียนแล้ว ท่านควรอบรม ศิษย์ด้วยคำพูดที่ดี ให้ศิษย์ได้คิด ได้รู้สึกด้วยตนเองมากกว่า (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) สอดคล้องกับ อัจจุติ สังข์เกษม (สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นคนที่นิ่งมาก แต่ถ้าหากศิษย์ไม่มีระเบียบ หรือไม่ซ้อมดนตรี ท่านจะนิ่งไว้ก่อน จากนั้นจึงหาวิธีการ

ตกเดือน โดยได้เปรียบเทียบกับคำว่า “นิ่งสงบทุกอย่าง” ทำให้ศิษย์รู้ด้วยตนเองว่า หากไม่ซ่อมมา ควรปฏิบัติตนใหม่อย่างไร นอกจากนั้น ท่านยังมีการอธิบายให้ศิษย์ โดยบอกวิธีซ่อมต่าง ๆ ใหม่อีกครั้ง แต่ท่านไม่ขึ้นเสียง โวยวาย หรือใช้คำพูดรุนแรง สอดคล้องกับที่ นาวิ คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่สัมภาษณ์ว่า ช่วงที่ท่านสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ครูสอนเด็กมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ในสมัยนั้น มักใช้อารมณ์ในการสอน ทำให้ศิษย์ไม่รู้สึกลอยากเรียน แต่สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้วิธีการสอนที่ไม่ใช้เสียงดังว่ากล่าวศิษย์ แต่กลับสามารถทำให้ศิษย์เกรงใจ โดยยังได้กล่าวต่อว่า เสมือนท่านมีบารมีบางอย่างทำให้ไม่กล้าตื้อร้อน ท่านสามารถปรับตัวสร้างอารมณ์ในการสอนได้ดี ท่านไม่เคยเคร่งเครียดในการสอน แต่ท่านสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับศิษย์ตลอดเวลา และณรงค์ฤทธิ ธรรมบุตร (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ไม่เคยเห็นหรือได้ยินศิษย์บอกว่า ท่านใช้อารมณ์ส่วนตัว หรือสร้างความหงุดหงิดต่อศิษย์ อยากรู้ก็ตาม ท่านยังคงรู้สึกไว้ว่า หากศิษย์ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ ควรต้องมีการอบรมสั่งสอน หรือตักเตือนศิษย์ โดยท่านได้ยกตัวอย่างในการพูดไว้ ดังนี้

“...ถ้าไม่ยอมทำการบ้านวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) แล้วจะมาเรียนอยู่ทำไมหรือ ก็บอกเขาดี ๆ ว่าเธอไม่ไหวหรอก พูดแค่นี้เขาก็รู้แล้ว แต่ไม่ได้ดุให้ใครเสียใจหรอก ก็พูดดี ๆ ว่าถ้าเธอแบบนี้ ไม่ได้หรอกนะ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ผมไม่เคยใช้อารมณ์กับศิษย์ มีเด็กผู้หญิงอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ คนหนึ่ง เพิ่งมาสอบตีปีใหม่ที่ผ่านมา เขาบอกอาจารย์ไม่เคยดุหนูเลยนะ ผมเลยถามกลับไปว่า คุณมันช่วยให้หนูเล่นเก่งไหม ถ้าหนูเล่นเก่งเพราะโดนดุ จะได้เขียนตำราชื่อว่า **จงดู ศิษย์จะได้ได้ดี** แต่เขาบอกมีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขาริบซ่อมเลย คือสมมติว่าเขาชื่อน้องเอ ปกติเขาดีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ดี ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ซ่อม ผมเลยบอกว่า “เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ” ไม่มีอะไรจะทำ ผมรู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขาบอกกลับบ้านหนูน้ำตาซึมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก ผมจะพูดกับศิษย์อย่างนี้ล่ะ พูดกับเขาดี ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...เวลาโกรธจะไม่ได้เครียด หรือตะคอก แต่จะพูดดี ๆ เราอยู่กับมันได้ เราารู้ตัวว่าเรามีอะไรอยู่ตรงนั้น และเราควบคุมมันไว้ ก็แค่รู้ตัวว่าผมเป็นอย่างไร การที่เราโกรธหรือทำอะไรอย่างนี้ มันดีไหม มันไม่ดีนะ โกรธแล้วได้อะไร โกรธแล้วศิษย์ก็ไม่เก่ง เราก็แยะ หรือเราเองเล่นไม่ได้แล้วโกรธตัวเอง เรายิ่งแยะใหญ่่นะ ต้องหาทางดีกว่าสรุปแล้วก็คือ **รู้ตัวว่าเรารู้สึกอย่างไร แล้วควบคุมมันให้ดี** อย่างว่าถ้าเราไม่มีอารมณ์แล้วนี่ก็เป็นพระอรหันต์ ก็คงนิพพานไปแล้ว เพราะฉะนั้นบางคนเขามองผมเหมือนอย่างว่าผมเป็นพระนะ {ทั้งผู้วิจัยและอาจารย์ก็หัวเราะกันใหญ่} แต่ผมก็ไม่ใช่เลย {ยิ้ม}...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่าศิษย์ของท่านทุกคน มีความเกรงใจท่าน และให้ความรู้สึกเคารพท่านเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ในสมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่ความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการที่ท่านใช้อำนาจ บารมี หรือการใช้ความดีในการสั่งสอน แต่ท่านเลือกใช้คำพูด หรือวิธีการที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ในทางที่ดีมากกว่านั้น ถึงแม้ว่าสิ่งที่ท่านกำลังปฏิบัติอาจกำลังเป็นการปฏิเสธ แต่ท่านสามารถใช้จิตวิทยาในการพูดเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง ดังที่ พาดร อุทุมพรย์ (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) กล่าวว่าท่านจะมีวิธีการปฏิเสธที่นุ่มนวล เวลาที่ท่านจะปฏิเสธอะไรบางอย่าง หรือเวลาที่ท่านจะให้คำแนะนำ หรือแม้แต่คำติเตียนก็จะมีวิธีพูดที่เรารู้สึกว่ามันไม่ทำร้ายน้ำใจ ท่านจะมีวิธีพูดให้ศิษย์ยอมรับในสิ่งตรงนั้นให้ได้ และ ระพี นภาวรรณ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวในประเด็นนี้อีกว่าท่านจะดู แต่ดูโดยที่มีจิตวิทยาในการสอนที่ดีมาก ถึงแม้บางครั้ง ในบางเรื่องที่ท่านสามารถพูดแล้วสามารถทำให้ศิษย์รู้สึกเจ็บได้ แต่ท่านเลี่ยงที่จะไม่พูด เพื่อไม่ให้ศิษย์รู้สึกไม่ดี

ถึงหลายคนอาจมีความรู้สึกที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่แสดงอารมณ์ต่อศิษย์ ราวกับว่าท่านไม่มีความรู้สึกโกรธ หรือไม่มีความรู้สึกใด ๆ แต่จากคำบอกเล่าของ ณิชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) และชวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้กล่าวไว้ว่าท่านยังคงมีอารมณ์รัก โกรธ หลง ครบถ้วนทุกประการ เนื่องจากท่านยังเป็นคนธรรมดาทั่วไป ท่านไม่ได้เป็นเทวดา หรือพระอรหันต์ที่จะไม่มีอารมณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านยังคงเป็นมนุษย์ที่เป็นธรรมชาตินามาก และไม่ได้ใช้ชีวิตอย่างจิตซีดเหมือนกับที่หลายคนมอง เพียงแต่ความรู้สึกในแต่ละด้านนั้นไม่ได้มากมายจนท่านจัดการไม่ได้ เมื่อสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นท่านสามารถที่จะควบคุมมันได้อย่างดี และจัดการได้ด้วยตัวของ

ท่านเอง จากการที่ท่านใช้สมาธิ และวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านมีอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องของสติ ที่คิดรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา และหากได้คุยกับท่านในบางเรื่อง ด้วยความที่ท่านมีประสบการณ์ในชีวิตมาก ทำให้สามารถเข้าใจโลก และไม่ได้มีชีวิตที่จืดชืดเหมือนที่หลายคนมอง แต่ท่านมีปุ้มระงับ ซึ่งสามารถระงับได้เก่งมากในทุกเรื่อง ท่านรู้ว่าสถานการณ์ใด ควรปฏิบัติอย่างไร นอกจากนั้น นรอรธ จันทร์กล้า (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวว่า เขาได้เรียนรู้บทเรียนที่ได้รับจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในด้านการควบคุมอารมณ์มาโดยตลอดชีวิตของเขาตั้งแต่ได้รู้จักท่านจนถึงปัจจุบัน โดยเขาทราบว่าเวลาที่ท่านโกรธ ท่านก็รู้สึก แต่ท่านจะมีวิธีการทำให้ไม่โกรธ เช่น การให้อภัย และ อโณทัย นิตพน (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) ยังได้มีความเห็นสอดคล้องว่า บางทีถ้าต้องโมโห ท่านก็โมโห สังเกตเห็นว่าท่านไม่ไหวแล้ว จะให้หนึ่งหรือสองไปเลยคงไม่ใช่ เนื่องจากยังเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ปุณฺณธรรมดาทั่วไป แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ บางครั้งมีโนกรรมของท่านอาจหยุดไม่ทัน แต่กายกรรม และวจีกรรมของท่านหยุดทันในทุกครั้ง เรียกว่าไม่เคยเห็นเลย ท่านปฏิบัติสิ่งใด ท่านนึกถึงความรู้สึกของศิษย์ตลอดเวลา

แม้แต่ในช่วงที่ท่านเป็นทหารอยู่นั้น การลงโทษของท่านยังคำนึงถึงตัวผู้เรียนก่อนที่จะทำการลงโทษใด ๆ อาจเนื่องจากท่านมีความเป็นครูคนตรีอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง ทำให้ท่านมีความเข้าใจในตัวศิษย์ด้วย ดังที่ นาวิ คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ได้กล่าวไว้ว่า การลงโทษของท่านในขณะที่ท่านยังเป็นทหารอยู่นั้น ท่านจะห้ามข่มนักเรียนดุริยางค์ ซึ่งข่มในความหมายนี้ หมายถึงการคลานเข้า แบกปลาหม้อ กลิ้งไปกับพื้น หรือว่ากระโดด ม้วนหน้า ม้วนหลัง แต่ท่านจะให้ข่มได้วิธีเดียว คือ การให้วิ่ง เพราะท่านกลัวอันตรายจะเกิดกับนิ้วของศิษย์ เนื่องจากศิษย์ต้องเรียนดนตรีด้วย และท่านคิดถึงว่าหากเกิดอะไรขึ้นกับนิ้วของศิษย์ ก็ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งใดได้เลย เนื่องจากนักดนตรีทุกคนต้องใช้นิ้วในการเล่นดนตรี เห็นได้ว่า วิธีการทำโทษ หรือวิธีการแก้ไขปัญหาของท่านเมื่อต้องมีการว่ากล่าวตักเตือน ท่านยังต้องคิดอยู่เสมอ เพื่อให้วิธีการนั้น **นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล** ไม่ว่าจะป็นในกรณีใด

อีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการควบคุมอารมณ์ที่ดีเยี่ยมจากที่ณชชา พันธุ์เจริญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็นเรื่องของอายุที่มากขึ้น จากการเรียนรู้วิถีต่าง ๆ จากประสบการณ์ต่าง ๆ อาจจะทำให้ท่านยังมีความหนักแน่นในการควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกมาได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นทุกวัน เนื่องจากในสมัยหนุ่ม ๆ ท่านเป็นคนใจร้อนพอสมควร แต่เมื่อเวลาผ่านไป ท่านเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และทำให้ท่านสามารถรู้จักวิธีการควบคุมตนเองได้ ได้กล่าวอีกว่า ท่านสามารถไตร่ตรองได้ว่า ท่านควรปฏิบัติสิ่งใดให้สำเร็จ และควรปล่อยวางสิ่งใด จิตของท่านนิ่งมาก และสามารถควบคุมตนเองได้ดีในทุกครั้ง

1.1.1.3 การรักษาวินัย

ในเรื่องการรักษาวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นเรื่องที่มีความโดดเด่นอย่างมาก เนื่องจากท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ทั้งการเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี ซึ่งท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์ เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีทั้งความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน และฝึกซ้อมดนตรีเช่นกัน ดังคำกล่าวของศิษย์คนหนึ่งที่ได้กล่าวว่า

“...อาจารย์บอกว่าสิ่งที่สำคัญของนักดนตรี คือ ต้องซ้อม แล้วก็ ต้องมีระเบียบวินัย ซื่อตรงซื่อสัตย์ เป็น 3 สิ่ง อันนี้อาจารย์ไม่ได้แปลให้ฟังนะคะแต่ว่าใน ความเข้าใจของใหม่ที่อาจารย์ต้องการสื่อก็คือเราก็ต้องซื่อสัตย์ในหน้าที่ มันรวมหมดเลย ซื่อสัตย์ในหน้าที่ก็แปลว่าเราต้องซ้อม ต้องรับผิดชอบ มาตรงต่อเวลา ไม่โกงใครไม่เอาเปรียบใคร อาจารย์สอนว่า 3 สิ่งนี้สำคัญ แต่จริงๆ มันลึก ตอนนั้นเราก็ยังไม่ได้คิดอะไรมาก เรียนแรกๆ ก็ไม่ได้สนใจอะไรมาก แต่ว่าพอยิ่งผ่านไป ะ ยิ่งรู้...”

(วสิษฐี เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้น เรื่องการรักษาวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร วินัยของท่านที่ชัดเจนที่สุด และศิษย์ทุกคนที่ได้ให้สัมภาษณ์กล่าวตรงกันทั้งหมด คือ เรื่องของความตรงต่อเวลาที่ท่านปฏิบัติ เป็นแบบอย่างให้ศิษย์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ศิษย์แต่ละคนที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ หรือใกล้ชิดกับท่าน มีท่านเป็นแบบอย่างในเรื่องของการตรงต่อเวลาด้วย และไม่ใช่ว่าเพียงแค่ การ “ตรงเวลา” เท่านั้น แต่ยังคง “ก่อนเวลา” เสียด้วยซ้ำ ศิษย์ส่วนใหญ่ของท่านได้กล่าวถึงเรื่องของการตรงต่อเวลานี้ไว้อย่างชัดเจนแทบทุกคน ดังที่ โกวิทย์ ชันชศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวไว้ว่า ท่านมีความเข้มงวดมาในเรื่องของการสร้างวินัย โดยเฉพาะในเรื่องของการเรียนที่เคยไปเข้าสาย ท่านก็ให้กลับบ้านเลย จนต้องให้คุณพ่อคุณแม่ไปขอให้คุณพ่อคุณแม่ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ด้วยการนำดอกไม้ธูปเทียนไปขอขมาเลย และครั้งนั้นนั่นเอง ที่เปลี่ยนศิษย์คนนี้ได้อย่างถาวรมาจนถึงบัดนี้ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ให้สมุดไดอารี่เล่มเล็กมาหนึ่งเล่ม แล้วบอกให้เขียนในสิ่งที้นัดหมาย ว่า มีนัดหมายที่ใด เวลาเท่าไร ต้องปฏิบัติสิ่งใด เมื่อใด และตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งบัดนี้ ศิษย์คนนี้ยังมีไดอารี่ติดตัวอยู่ตลอด ซึ่งศิษย์คนนี้ได้ถือว่าท่านได้สอนเขาโดยทางอ้อมนั่นเอง แต่สำหรับการแก้ปัญหาของท่าน

ในบางครั้ง ท่านก็เลือกใช้วิธีอื่นตักเตือนก่อน ดังที่ ชูวิทย์ ยุระยง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ยกตัวอย่างว่า เวลาที่สอนในห้องเรียน มีเด็กคนหนึ่งเข้ามาเรียนสาย เด็กคนนี้เครื่องเอกคือฟลูท (Flute) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนิดเครื่องลม แต่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้พูดกับเด็กคนนี้ที่มาเรียนสาย และเพิ่งเดินเข้ามาในห้องเรียนว่า “นี่เธอเป็นเครื่องสายหรือ” โดยที่ท่านไม่ได้ใช้น้ำเสียงที่ดุดัน แต่เป็นวิธีการตักเตือนในวินัยเรื่องการมาสายของท่าน

แม้กระทั่งในเวลาที่มีคอนเสิร์ต ที่ท่านต้องมีส่วนร่วมในคอนเสิร์ต ไม่ว่าจะในฐานะคนแสดง หรือในฐานะของผู้ชม ท่านก็ยังต้องไปให้ตรงเวลา และก่อนเวลาเสียด้วยซ้ำ ในเรื่องของการมาก่อนเวลานั้น อ้อมพร โฆวินทะ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ได้เล่าว่า สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ท่านมักจะสอนให้เป็นคนตรงต่อเวลา ถึงแม้ว่าเวลาเรียนจะไม่มาสายแล้ว แต่เวลาที่เป็นนักดนตรี ท่านก็ยังสอนว่าเวลาจะไปควรไปก่อนเวลานะ ศิษย์คนนี้ก็เล่าว่า ท่านเหมือนสอนวิธีการใช้ชีวิตเลยด้วย ส่วนในเรื่องของการตรงต่อเวลาในคอนเสิร์ตต่าง ๆ นั้น ตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...มีวินัยที่สุด ตรงเวลาที่สุด ใครจะช้าไม่สนใจ อาจารย์จะต้องมาก่อน อย่างมาฟังคอนเสิร์ต อาจารย์เผื่อรถติดเป็นชั่วโมง สมมุติว่าวันนี้ครูจะต้องไปรับอาจารย์ดูคอนเสิร์ต จะมาที่จุฬาฯ คอนเสิร์ตเริ่มงาน 2 ทุ่ม ครูบอกว่าจะมาสัก 6 โมงครึ่งก็ได้ แต่อาจารย์จะบอกว่าจะมาสัก 5 โมงครึ่งละกัน ครูก็ต้องไปรับที่บ้านอาจารย์ 5 โมงครึ่ง {ยิ้ม}...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์เป็นคนตรงต่อเวลามาก ๆ ทุก ๆ การคุมซ้อม อาจารย์จะไปถึงก่อนการซ้อมครึ่งชั่วโมงเสมอ นี่กฎเหล็กเลยนะ ถามอาจารย์ว่าเราต้องมาเร็วขนาดนี้เลยหรือผมเป็นคอนดักเตอร์ไง เราต้องมาเร็วขนาดนี้เลยหรือ อาจารย์บอกว่าโน้ตใน 1 เพลงมันเสียวินาทีมาก ๆ นี่เรื่อง เวลา มันใหญ่ขนาดนี้ ถ้าเรายังจัดการไม่ได้ พวกนั้นเราไม่ต้องไปจัดการมันเลย...”

(วชิรวิษณุ ปัญญาลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2556)

“...ท่านตรงเวลาเป๊ะ ไม่มีสาย แม้กระทั่งคอนเสิร์ต ตอนนั้นผมเล่นที่โรงละครเล็ก อาจารย์ท่านบอกว่าถึงเวลาเล่นเลยนะ ใครไม่มาไม่ต้องรอ ผมยังไม่มาคุณก็ต้องเล่น คือไม่มีการรอ อาจารย์บอกว่าของเรามีค่า เขาต้องมาให้ทันเราสิ อย่างคนดูเขารอแล้ว เราต้องเล่นเวลานี้ ถ้านักดนตรีต้องไปรอนักดนตรีอีกคน แล้วคนดูเขาจะไปรู้อะไรละใช้ไหม...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

สิ่งที่ท่านได้เป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้อย่างดีทุกครั้ง ทำให้ศิษย์หลายคนที่ได้เรียนรู้ และนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงของศิษย์ ในเรื่องเหล่านี้ นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างศิษย์ที่ได้นำวิธีการฝึกวินัยของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไปใช้สอนให้กับศิษย์ของศิษย์ต่ออีกทอดหนึ่ง ดังเช่นที่ โกวิทย์ ชันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้นำเรื่องของการจัดการเวลาที่มีวินัยไปใช้ในเวลาที่มีการจัดกิจกรรมในสมัยที่ยังเป็นเขาสอนอยู่ที่โรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเขาเลือกที่จะไปถึงโรงเรียนแต่เช้า แล้วนำหลักของท่านว่า ต้องตรงเวลา ถ้านัดเวลาใด ต้องมาถึงตรงเวลา หรือมาก่อนเวลา นัดเวลาให้ทุกคนมาก่อนเวลาแล้วมาตรงห้อง มาซ้อม แล้วสามารถทำเป็นวงแล้วก็ประสานเสียงเลย จนกระทั่งได้มีการออกแสดงอะไรต่างๆ โดยเขาได้นำหลักของท่านมาสอนศิษย์ต่อ ๆ ไปอีกนั่นเอง

2) การสร้างวินัยและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการสร้างวินัย และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้ 2 ประเด็น คือ การฝึกความรับผิดชอบของตัวเอง และการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบ โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

(1) การฝึกความรับผิดชอบของตัวเอง

เนื่องจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนักดนตรี ผู้อำนวยการ นักร้อง นักร้อง ครูสอนดนตรี และอื่น ๆ อีกมากมาย ท่านจึงจำเป็นต้องแยกแยะแต่ละหน้าที่ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างดีพร้อม ๆ กัน เริ่มจากย้อนกลับไปในช่วงที่ท่านไปเรียนที่อังกฤษ ก่อนที่ท่านจะได้เรียนดนตรี ท่านยังต้องเรียนทางด้านเภสัชกรรม และท่านยังต้องแบ่งเวลาเรียน และซ้อมดนตรีให้ได้ทั้ง 2 ทาง ถึงแม้มีความขัดแย้งกันค่อนข้างมาก ระหว่างการเรียนอย่างหนักทางสายเภสัชกรรม และต้องเรียนดนตรี และซ้อมหนักเช่นกัน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร

(สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) ได้เล่าให้ฟังถึงหน้าที่ในการแบ่งเวลาเรียนที่ประเทศอังกฤษว่าท่านต้องเรียนที่สถาบัน Woolwich Polytechnic School ทางด้านเภสัชกรรม แล้วยังต้องแบ่งเวลามาเรียนดนตรีที่สถาบัน Blackheath Conservatoire of Music ทางด้านดนตรี แต่เนื่องจากคุณพ่อของท่านได้ฝากฝังท่านไว้กับพระสุวพันธ์พิทยการ หรือหม่อมหลวงเป่ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งท่านไม่ยอมให้เสียชื่อคุณพ่อและคุณแม่ของท่าน ท่านจึงต้องมีความรับผิดชอบ และแบ่งหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจน จะเรียน ๆ เล่น ๆ ไม่ได้ จนกระทั่งท่านสามารถเรียนจบได้ถึงชั้นปีที่ 2 คือ สามารถเรียนจบจนถึงระดับครึ่งทางของปริญญาในสายเภสัชกรรม แต่ถือเป็นครึ่งทางที่ท่านได้พยายามมาจนสำเร็จ และส่งผลให้ไม่เสียประวัติในการเรียน ทั้งที่ท่านไม่ได้มีความชอบในการเรียนสายนี้ แต่ท่านยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนทางด้านนี้ติดตัวมา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานต่อในระหว่างที่ท่านเรียนดนตรีอีกด้วย สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการที่ท่านได้ค้นพบสิ่งที่ตนเองปฏิบัติอยู่ว่า ไม่ใช่สิ่งที่ตนต้องการแล้ว เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมท่านจึงได้เลือกเดินตามเส้นทางที่ท่านต้องการ แต่ท่านยังคงไม่ทิ้งหน้าที่ที่ยังมีความจำเป็นต้องปฏิบัติ เพียงแต่ต้องแยกแยะลำดับความสำคัญของแต่ละหน้าที่ให้ได้ชัดเจน และเมื่อท่านตัดสินใจเลือกเรียนดนตรี ท่านสามารถปฏิบัติได้ตามนั้น และปฏิบัติได้ดีตลอดมา

นอกจากนี้ ครูสุทิน เทศารักษ์ ครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้เคยกล่าวไว้อย่างชัดเจนถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของท่านในการเรียนดนตรี กระทั่งได้รู้ถึงหูของท่านในภายหลัง เนื่องจากโดยปกติแล้ว ครูสุทิน เทศารักษ์ จะไม่รับสอนใครมากมายในสมัยนั้น เพราะท่านเป็นผู้ที่ขอบอยู่เงียบ ๆ ชอบความสงบ และจะไม่เปิดเผยตัวต่อสาธารณะมากนัก แต่ครูสุทิน เทศารักษ์ ยอมรับท่านเป็นศิษย์ และยินดีสอนท่านอย่างเต็มที่มาโดยตลอด ครูสุทินได้ให้เหตุผลในการสอนท่านว่า

“...ผมมารู้ทีหลังว่าที่ท่านยอมสอนผมต่อมาเรื่อย เพราะท่านบอกว่าเวลาที่ท่านให้ซ้อมแบบฝึกหัด หรือบทฝึกอะไรต่าง ๆ ผมจะทำการบ้านมาได้ตลอด ไม่ตกหล่น ท่านชอบ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

นอกจากการฝึกความรับผิดชอบของท่านในด้านการเรียนทั่วไป หรือการเรียนดนตรีแล้ว ยังมีแง่มุมบางส่วนดังที่ โกวิท วัฒนศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) เล่าว่า ในระหว่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากรเป็นอาจารย์และมีโอกาสได้ทำงานร่วมกับศิษย์ท่านนี้ ด้วยการเป็นกรรมการคัดเลือกนักศึกษาทั่วประเทศเพื่อไปเรียนต่อทางดนตรีที่ประเทศอังกฤษ นอกจากได้มีโอกาสคุย

เรื่องต่าง ๆ กับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีโอกาสคุยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกับท่านอีกด้วย สิ่งที่ท่านสอนให้ปฏิบัติ ก็คือ การปฏิบัติโยคะ โดยที่ท่านไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเลย และเป็นอย่างนี้ในทุกเช้าก่อนออกไปทำงาน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าสถานที่ใด สถานการณ์ใด ท่านก็ยังคงมีวินัย และปฏิบัติสิ่งนั้นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น นาวี คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ยังได้กล่าวว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ป่วย และเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ท่านยังเอาโน้ตเพลง (Score) ไป เนื่องจากตอนนั้นมีการแสดงคอนเสิร์ต และท่านต้องไปอำนวยความสะดวกให้ ถึงแม้ท่านจะนอนบนเตียง แต่ท่านยังเอาโน้ตเพลงมาเปิด ท่านนั่งเคาะอยู่บนเตียง ทำให้เห็นถึงวินัย และความรับผิดชอบในตัวของท่านที่ค่อนข้างชัดเจนทีเดียว

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ

สำหรับประเด็นในเรื่องการฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อภาระเรียน และการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อภาระฝึกซ้อมดนตรี เมื่อกล่าวถึงการฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนนั้น ศิษย์ส่วนใหญ่จะทราบถึงการอบรมสั่งสอนในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะในด้านการเรียน หรือในด้านการฝึกซ้อมดนตรี ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นทั้งสองสิ่งนี้ไปด้วยกัน ดังที่ สิทธิชัย เฟิงเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นในเรื่องของความรับผิดชอบต่อภาระเรียน รวมถึงเรื่องของความตรงต่อเวลา โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นเด็กเก่งหรือไม่ แต่ท่านเข้มงวดมากสำหรับทุกคนเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ อ้อมพร โฆวินทะ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า ท่านมีความเข้มงวดในลักษณะของครูรุ่นเก่า แต่ยังมีความทันสมัยมากด้วย เพียงแต่ท่านไม่ลืมนำคุณค่าของการฝึกอบรม (Training) แบบยุคเก่าที่มีความเข้มข้น และเข้มงวดเข้ามาใช้ โดยผสมรวมกับความทันสมัยที่ไม่ต้องถือไม้เรียว ส่วนเรื่องระเบียบและความมีวินัยตามลักษณะของครูสมัยก่อนยังคงอยู่ กล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งดีงามที่ครูทุกคนควรปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน เพราะหากไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือต่อสิ่งที่ตนควรปฏิบัติแล้ว ย่อมไม่ทำให้ชีวิตของศิษย์ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตที่ยิ่งใหญ่กว่าการรับผิดชอบตนเองแล้ว

อีกสิ่งหนึ่ง ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักเน้นย้ำให้ศิษย์ได้รับทราบ และตระหนักอยู่เสมอ คือการพยายามหาวิธี หรือหนทางในการพัฒนาตนเอง นอกจากการรอรับความรู้จากครูเพียงเท่านั้น นั่นคือต้องให้ศิษย์รู้จักขวนขวายด้วยตนเอง ตั้งใจศึกษาความรู้ที่ได้รับจากครู หรือได้รับมอบหมายจากครูให้ปฏิบัติด้วยเช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ผมก็บอกเขาว่าเราเป็นครูนี่นะ มันต้อง 50 - 50 ครู
ให้ 50 คุณรับอีก 50 และถ้าตอนหลังคุณไม่มีครูแล้วทำอย่างไรละ ก็ตามนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำกล่าวของศิษย์ในเรื่องของการรับความรู้ที่ได้จาก
ครู แต่ ผู้เรียนควรมีความตั้งใจ และพร้อมที่จะรับผิดชอบในหน้าที่ของตนด้วย ดังที่ สิทธิชัย
เพ็งเจริญ ได้กล่าวว่า

“...ถ้าหากถามว่าลูกศิษย์ทุกคนที่เรียนกับพันเอกชูชาติ
พิทักษากร ได้ผลเหมือนกันหมดหรือไม่ คงต้องนึกถึงคนที่ได้ผลมีชื่อเสียงมีฝีมือขึ้นมาทุก
คน ซึ่งคนเหล่านี้เป็นคนที่พร้อมที่จะรับจากท่านด้วย ไม่ใช่ท่านให้ฝ่ายเดียวแล้วทุกคนได้
เท่ากันหมด แต่ละคนที่เป็นลูกศิษย์ที่ได้ผล หรือประสบความสำเร็จนั้นต้องมีความพร้อม
ที่จะรับด้วย...”

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับ สรวุฒิ ผลาชีวะ ที่ได้เล่าถึงคำพูดของ
พันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่เคยกล่าวว่า

“...การที่อยากมาเรียนกับท่านนั้น อย่าคิดว่าเป็นเพราะ
ชื่อเสียงท่าน แต่ต้องเป็นเพราะตัวเราเองด้วย ท่านบอกว่าจริง ๆ ความสามารถของท่าน
ที่สอนแล้วทำให้เก่งได้มีแค่ประมาณ 10% แต่อีก 90% อยู่ที่ตัวของเด็กที่จะขวนขวาย
เอาไป สิ่งนี้ทำให้ศิษย์คนนี้ยังเกิดความรู้สึกประทับใจมากขึ้น เขากล่าวว่าเหมือนขี่ทาง
สว่าง คืออย่าหันมามืดตามัวกับชื่อเสียงอะไรมาก เราต้องเป็นคนทำเองด้วย...”

(สรวุฒิ ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

- สำหรับด้านการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้

โกวิทย์ ชันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้รับการ
ฝากฝังจากคุณพ่อคุณแม่ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้เป็นศิษย์คนแรกโดยที่ท่านไม่เคยสอนใครมาก่อน
ท่านก็รับสอนโดยไม่คิดค่าเรียน แต่สิ่งนี้เองยังทำให้ศิษย์คนนี้เกิดความมีวินัย และมีความตั้งใจที่จะเรียน

เพิ่มขึ้น เขากล่าวว่า เพราะการจะหาครูอย่างนี้ที่จบมาจริง ๆ นั้นไม่มี หายากมากในสมัยนั้น นอกจากนั้น เขายังได้กล่าวว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังวางแผนการจัดการในเรื่องความรับผิดชอบต่อการเรียนให้อีก ดังคำกล่าวที่ว่า

“...อาจารย์ชูชาติเขียนให้เลยว่าเธอจะต้องไปทำอย่างนี้ ยังจำลายมือได้เลย มีโน้ต มีกระดาษ สั่งมาเลยว่าต้องมีสมุดบรรทัด 5 เส้นมา แล้วก็มิได้อารีว่าจะนัดหมายอะไร แล้วก็ให้การบ้านไป ถ้าเป็นโน้ตก็จะมีเว้นให้บรรทัด 5 เส้นไปทำทฤษฎีมา...”

(โกวิทย์ ชันธิศิริ, **สัมภาษณ์**, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...สิ่งที่เป็นเรื่องใหญ่สำหรับอาจารย์คือเรื่องของเวลาที่ไม่รักษาคำพูด นัดแล้วผิดนัด ก็มีเพื่อนรุ่นพี่หลายคนเหมือนกันที่แอบว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ได้ขึ้นมาหน่อย อายุสัก 18 - 19 ประมาณปี 2 ปี 3 มีเกร็บ้าง มีกิจกรรมเยอะไม่ไปเรียน อาจารย์เขาก็พักการเรียนเลย แล้วก็ต้องขอโทษขอโพยกันไป...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2556)

- สำหรับด้านการฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อม

ดนตรี

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้อธิบายเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้ให้แง่คิดในการฝึกซ้อมไว้ เพื่อเตือนสติศิษย์ของตัวเอง และเตือนสติศิษย์ ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง ชูชาติ พิทักษากร (**สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556) กล่าวว่า สำหรับความเก่งของศิษย์นั้นไม่ถือเป็นประเด็นที่สำคัญ แต่การฝึกซ้อมถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก และท่านยังให้ข้อคิดอีกว่า

“...คุณดูสิว่า เสือ มันนัดกันใหม่ว่า ห้าโมงมา ยกคัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกศิษย์อย่างนี้ ที่คุณคุยกับเพื่อน โอ้โหเสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

ตั้งที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างแง่คิดในการฝึกวินัย ที่ท่านอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอได้ในประเด็นนี้ ดังตัวอย่างเช่น

“...สมัยก่อนเราอาจจะเป็เด็กก็ได้ อาจารย์ก็จะจดให้ว่าให้กลับไปทำอะไรบ้าง แล้วบังเอิญอาจารย์มีศิษย์ซึ่งก็เวอร์เรื่องวินัยเหมือนกัน ก็จะทำทุกอย่างเลย ฝนจะตก แดดจะออก อาจารย์สั่งให้ทำอะไรก็ต้องทำ อย่างเช่น ซ่อมสเกล (Scale) อาจารย์สั่งให้ทำก็จะทำ...”

(ณชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ช่วงนั้นผมต้องสอบ ตอนนั้นยังไม่ได้เข้ามหาวิทยาลัย เป็นสอบที่โรงเรียน คือตอนนั้นผมยังเป็นเครื่องมือไวลินอยู่ ก็กลัวว่าเดี๋ยวจะไม่จบ เดี่ยวจะไม่ได้ติดยศ ไหนจะต้องเอาเวลามาซ่อมไวลิน ไหนจะต้องเรียนอีก พอกลับไปเรียนกับอาจารย์แล้วเล่นไม่ได้ รอบแรกก็ยังไม่ได้ รอบที่ 2 รอบที่ 3 ก็ยังไม่ได้ {หัวเราะ} อาจารย์ก็นั่งมอง แล้วก็ถามว่า “เกิดอะไรขึ้น” แค่นี้ แต่ไอ้โห เหมือนน่ากลัวมาก เพราะผมไม่เคยเป็นอย่างนั้น ผมก็รู้แล้ว ผมบอกว่าต้องกราบขอโทษอาจารย์ คือช่วงนี้เป็นอย่างไร ๆ ก็เล่าช่วงชีวิตของผมให้ฟัง {หัวเราะ} อาจารย์ก็โอเค ก็บอกครึ่งหน้าอย่าให้มีอีก แค่นี้ แล้วตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ยังไม่เคยมีไม่ซ่อมอีกเลย เหมือนที่เราเริ่มรู้จักอาจารย์แล้ว เราก็ต้องรู้จักตัวเองครับ ผมคิดอย่างนั้น คือคนเราต้องมีพลาดกันบ้าง ผมจะยอมรับเวลาผมพลาด แต่ตั้งแต่วันนั้นจนถึงเรียนจบปริญญาตรี ผมไม่เคยพลาดเลย ไม่เคยโดนอาจารย์ดุอีกเลย...”

(สรารุณี ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากข้อมูลดังกล่าวในประเด็นเรื่องของการยอมรับผิดชอบของศิษย์ ทั้งต่อการเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี ทำให้สามารถรับรู้ได้ว่าท่านเป็นครูที่ให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัยในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะวินัยที่ควรฝึก เพื่อส่งผลดีต่อวิชาชีพ และจากข้อมูลที่ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมาโดยตลอด ทำให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติตน และนำไปปฏิบัติตามได้ เห็นผลอย่างชัดเจน

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร กล่าวอยู่เสมอ ในเรื่องที่คุณครูต้องมีการพัฒนา “เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร” (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ดังที่คุณครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงเรื่องของการพัฒนาตัวเองของคุณ ซึ่งท่านยังคงจดจำได้ถึงคำสอนนั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของท่านเอง ความว่า

“...ท่านบอกว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง นี่ท่านใช้คำนี้ ท่านบอกคุณครูนี้สิ ยังพัฒนาตัวเองอยู่เลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี

ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรีนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ยิ่งทำให้ศิษย์ได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ของท่าน ดังเช่น ศิษย์ของท่านคนนี้ได้เล่าถึงสิ่งที่ท่านเคยเล่าให้ฟังเกี่ยวกับการเรียนดนตรีของท่านที่ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนจากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเช่น การเล่นแจ๊ส ศิษย์คนนี้เล่าว่าท่านเก่ง และเชี่ยวชาญในเรื่องของทฤษฎี และการปฏิบัติแจ๊สมาก และทำให้ท่านได้ใช้ความรู้เหล่านั้นติดตัวมาใช้ในวิชาชีพของท่านจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างที่ว่า

“...จำได้ว่าอาจารย์ชูชาติเล่าให้ฟังว่าเรียนแจ๊สมาจากคนผิวดำ เพราะอาจารย์บอกว่าเวลาอยู่ในมหาวิทยาลัย เขาไม่ให้เล่นแจ๊สเลย จะต้องเล่นคลาสสิกอย่างเดียว รู้สึกอาจารย์จะไปแอบเรียนกับคนขายหนังสือหรืออย่างไรนี้แหละที่เขาเป็นคนแจ๊ส อาจารย์ชูชาติออกมาเรียนข้างนอกเอง แต่คนทั่วไปในยุคนี้จะไม่คิดว่าท่านได้แจ๊ส คิดว่าท่านได้แค่วิโอลินคลาสสิก...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...แกชอบทุกแนวอยู่แล้ว แกก็ฟังเดอะบีทเทิล (The Beatles) ยังมาคุยกัน ทำให้เรารักดนตรีด้วยครับ ผมว่าจุดนี้คือจุดหนึ่งที่ทำให้ผมไม่รังเกียจ อีกแนวหนึ่ง...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ

นอกจากการใฝ่รู้ในด้านดนตรีแล้ว ท่านยังสนใจและมีความใฝ่รู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือ ตำราทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้งตำราที่เกี่ยวกับ Anatomy ตำราที่ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป อย่างเช่น โยคะ มวยจีน ไทเก๊ก ตำราเกี่ยวกับพุทธศาสนา ทั้งหลักธรรมต่าง ๆ และจากคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...เวลาวันหยุด ผมจะเป็นหนอนหนังสือ ผมจะเข้าห้องสมุด (Library) ตลอด...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

คำกล่าวเหล่านี้ยิ่งทำให้เห็นภาพได้ชัดขึ้นเกี่ยวกับความใฝ่รู้ และชวนขยายของท่านตลอดระยะเวลาไม่ว่าจะอยู่ที่ประเทศไทย หรือต่างประเทศก็ตาม

1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ

ศิษย์ของท่านยังได้กล่าวถึงด้านเทคโนโลยีที่ท่านใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร มีข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อปัญหาทั่วไป ท่านยังสามารถก้าวตามกระแสวิวัฒนาการได้ทัน โดยไม่เป็นครูที่ไม่เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ เลย แต่ท่านเปิดรับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตลอดเวลา ที่สำคัญ ท่านไม่ได้เปิดรับจนเกินงาม แต่ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของศิษย์บางท่านที่ได้เล่าถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ดังเช่น

“...มีใช้ไลน์ (Line) คู่กันด้วย อาจารย์พิมพ์เร็วมาก คู่กันเกือบทุกวัน แล้วอาจารย์ตอบกลับอย่างรวดเร็วด้วย {หัวเราะ} อย่างน้อยก็ส่งสติ๊กเกอร์ไลน์ทักทายกัน นิดหนึ่ง...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ในความรู้สึกผม อาจารย์วัยรุ่น ผมว่าอาจารย์เป็นคนที่ปรับตัวเองอยู่ เสมอ เป็นคนที่ก้าวทันโลก อาจารย์เล่นเฟซบุ๊ก (Facebook) นะ ผมคิดว่าสิ่งต่าง ๆ อาจารย์ก็พยายามที่จะไปกับโลก ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ถูกโลกกลืนไป...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ทันสมัยมาก อย่างที่อาจารย์ใช้โลโก้กับ CU เป็นครั้งสุดท้ายเป็นการใช้วิโอล่าไฟเบอร์ ไม่มีใครคิดจะใช้ นอกจากคนใหม่ ๆ หน่อย ขนาด ที่ยังไม่คิดจะไปสั่งซื้อมาใช้ แล้ววันนึงแกก็มาอวด ผมสั่งซื้อวิโอล่าไฟเบอร์มา กลับมาเล่นเอง ต้องมีความคิดที่ทันสมัยมาก อาจารย์ไม่เคยแก่ ใช้คำนี้เลย อาจารย์หนุ่มอยู่เสมอ คนที่แบบ old school เขาก็จะมองว่าอะไร วิโอล่ามันต้องทำจากไม้ แต่อาจารย์เปิดใจ อาจารย์เปิดกว้างมากที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา อาจารย์เรียนรู้อยู่ตลอด แต่ไม่ใช่อาจารย์รับมาแล้ว เอามาใช้เลย อาจารย์เล่นจากเพลงที่มันเป็นเพลงสมัยใหม่ ถ้าอาจารย์เล่นเพลงยุคเก่า อาจารย์คงไม่ใช่ตัวนี้ แต่มันเหมาะกับเพลงด้วย...”

(ระพี นภาวรรณ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

ทำให้เห็นชัดว่า การเปิดรับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ของท่าน เป็นการเปิดรับไม่ใช่เพียงแค่ตามกระแส หรือเพื่อความทันสมัย แต่ท่านติดตาม และสนใจสิ่งเหล่านี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนที่มาต่อวิชาชีพ เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้เท่าทันอยู่เสมอ และถือเป็นคุณสมบัติที่ครูทั้งหลายควรนำไปเป็นแบบอย่างในเรื่องของการพัฒนาตนให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านที่สามารถส่งผลดีต่อวิชาชีพของตน

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์

การประเมินตนเอง สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นการประเมิน เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง ท่านกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือไม่มี ความถนัด ไม่ว่ากับผู้ใดก็ตาม โดยเฉพาะศิษย์ ท่านกล้ายอมรับว่าท่านไม่สามารถสอนในเรื่องใด แต่ท่าน ไม่พูดเพียงคำว่า 'ไม่รู้' เท่านั้น เพราะท่านสามารถหาข้อมูลที่ต้องการของเรื่องที่ท่านไม่รู้ เพื่อเป็นประโยชน์ แก่ศิษย์เพิ่มเติมได้ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านยินดีส่งต่อให้กับบุคคลอื่น โดย แนะนำบุคคลที่สามารถให้ศิษย์ปรึกษาได้ แม้กระทั่งผู้วิจัยที่มีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลกับท่าน หากเรื่องใดที่ ท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านจะบอกกับผู้วิจัยโดยตรงว่า เรื่องนี้ท่านไม่สามารถให้คำตอบที่แน่ชัดได้ และ ท่านยอมรับในสิ่งที่ท่านไม่ได้ปฏิบัติ เนื่องจากกลัวว่า ท่านจะแนะนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความ เข้าใจผิดในเรื่องนั้น รวมถึงกล้ายอมรับในความสามารถของตนว่าอยู่ในระดับใด ไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่น่า ละอายแต่ประการใด ในทางกลับกัน สิ่งเหล่านี้กลับเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับรู้เรื่องราวของท่าน มีแรง บันดาลใจในการยอมรับสิ่งที่ตนไม่มีความถนัด และเชื่อมั่นว่า สามารถพัฒนาตนเองจากการศึกษาความรู้ ได้เช่นที่ท่านสามารถปฏิบัติได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายดีนะ ผมเป็นคนที่ไม่เก่งเลย โดย ธรรมชาติ ผมเล่นอะไรไม่เก่งเลย กว่าจะได้แต่ละอย่าง ผมต่อสู้ดิ้นรนกว่าจะได้ ถอน หายใจหลายหน ผมเป็นคนที่ไม่ดีตั้งแต่เด็ก ผมเล่นพลศึกษา รับฟุตบอลไม่เคยได้ ที่ยืนสองแถวแล้วโยนให้รับลูกบอล ผมไม่เคยรับได้สักที เตะฟุตบอลก็ไม่เคยเข้าประตู (Goal) เลย แล้วเล่นไวโอลินหรืออะไรต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยเก่งนะ คิดผิดอยู่เรื่อย เนี่ย ผมเป็น คนอย่างนี้ อย่างตอนไปเรียนไวโอลินที่ต่างประเทศ ก็เรียนด้วยความยาก แม้แต่เรียนกับ อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ที่เมืองไทย ครูจะให้ผมสีไวโอลิน ผมสีไม่ได้อีกละ ซ้อมมมมอยู่ นั้นละ ก็ไม่ได้ จนมีเพื่อนคนหนึ่งรุ่นเดียวกัน ครูเดียวเขาสีได้แล้ว ได้เลยโดยที่เขา ก็ยัง ไม่ได้ซ้อม แต่ผมนี่กว่าจะได้ ต้องตะเกียกตะกายอยู่นั้นแหละ ด้วยเหตุนี้เอง ก็เลยรู้ว่า ความที่ไม่เก่งนี่แหละเป็นอย่างไร {พร้อมกับหัวเราะ}...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ถ้าเรื่องไหนที่อาจารย์ไม่ถนัดหรือไม่แน่ใจ อาจารย์ก็จะแนะนำต่อให้ไปคุยกับใครบ้าง...อาจารย์ชูชาติก็จะบอกว่าถ้าคุยเรื่องนี้คุยกับอาจารย์ได้ แต่ถ้าคุยอีกเรื่องก็ต้องคุยกับอาจารย์อีกท่าน...”

(ชูวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ไม่ใช่สุดยอดจอมยุทธ์ อาจารย์ก็คือคนธรรมดา แต่ว่าอาจารย์คือคนที่ทำอะไรได้ อาจารย์ก็จะพูดในสิ่งที่อาจารย์ทำ อาจารย์ทำอะไรไม่ได้ อาจารย์ก็บอกว่าอาจารย์ทำไม่ได้ อาจารย์ก็เล่าที่จะบอก เรื่องนี้ผมไม่ถนัด เรื่องนี้ผมไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกตรงไปตรงมา ซึ่งอันนี้ผมก็ได้จากอาจารย์...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

มีครูหลายคนที่ไม่กล้าพูดคำว่า “ไม่รู้” แต่ศิษย์คนนี้ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่า เคยได้ยินท่านพูด จากคำพูดธรรมดา กลับเป็นคำพูดที่มีความหมาย นั่นคือ คนเราทุกคนนั้นมีสิทธิ์ที่จะไม่รู้ในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครู คนส่วนใหญ่ในสังคมมักคิดว่า ครูต้องมีความรู้ในทุกเรื่อง ในทางกลับกัน ไม่จำเป็นที่ครูต้องมีความรู้ในทุกเรื่อง แต่สำหรับเรื่องที่ได้บอกว่าคุณมีความรู้ ความสามารถ ครูควรต้องเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง ดังนั้น ครูจึงควรมีการประเมินถึงความรู้ความสามารถของตนตลอดเวลา เพื่อรู้ข้อบกพร่อง และนำมาพัฒนาตนเองต่อไป

“...อาจารย์เล่าที่จะบอก เรื่องนี้ผมไม่ถนัด เรื่องนี้ผมไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกตรงไปตรงมา ซึ่งอันนี้ผมก็ได้จากอาจารย์ เพราะผมได้ยินอาจารย์ชูชาติพูดหลายครั้ง เรื่องนี้ผมไม่เคยรู้แน่ เรื่องนี้คุณต้องไปถามคนนี้นะ ผมว่าอาจารย์ชูชาติเป็นตัวอย่างเรื่องนี้นะว่า ไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่อง แต่เรื่องที่ตัวเองบอกว่ารู้ ต้องทำให้คนเชื่อ ต้องทำให้คนเห็นว่าฉันรู้เรื่องนี้จริง ๆ...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์บอกผมไม่รู้ ก็คือไม่รู้ อาจารย์ก็จะบอกไปตรง ๆ ว่า ไม่รู้ก็คือไม่รู้ แล้วเดี๋ยววันหลังอาจารย์จะไปหามาให้...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ตอนนั้นมีอยู่คอร์ตหนึ่ง ที่โน้ตเขียนอย่างนี้ แต่พอเราไปฟังหลายคนเล่น โน้ตไม่เหมือนกัน บางตำรามันเขียนแบบนี้ บางตำรามันเขียนแบบหนึ่ง เลยโทรไปถามอาจารย์ อาจารย์บอกผมเล่นอีกแบบหนึ่งมาตลอดนะ แต่ผมไม่แน่ใจ เดี่ยวผมพาให้ ถ้าอะไรที่อาจารย์ไม่แน่ใจ อาจารย์จะบอกเดี๋ยวผมไปค้นก่อน แล้วอาจารย์ก็ไปค้นจริง ๆ อาจารย์ไปหามาจริง ๆ แล้วก็ตอบได้...”

(ระพี นภาพรรณ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต

พันเอกชูชาติ พิทักษากร เลิกหยุดพักการทำงานของท่านจากการสอนในระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เนื่องจากท่านมีการประเมินตนเองเสมอว่าท่านควรหยุดเมื่อใด ท่านให้สัมภาษณ์ว่า ท่านอายุมากแล้ว ทำให้ประเมินตนเองว่าท่านไม่สามารถสอนศิษย์ได้ด้วยพลังกำลังเท่าเดิม แต่ท่านมีการกำหนดเป้าหมายในการสอน เพื่อให้ท่านสามารถสอนศิษย์ให้ครบตามหลักสูตรก่อน ท่านได้ยกตัวอย่างที่มหาวิทยาลัยรังสิต โดยท่านสอนกระทั่งนิสิตเรียนครบ 4 ปี ท่านจึงตัดสินใจลาสอนเป็นต้น ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ดังคำกล่าวของศิษย์อีกท่านหนึ่ง ที่รับถึงการสอนที่ท่านมักสอดแทรกเรื่องของชีวิตไว้ในบทเรียน ทำให้ศิษย์รับรู้ว่าการเรียนดนตรี ไม่ใช่การสอนตัวโน้ต หรือเสียงดนตรีเท่านั้น แต่การสอนดนตรีของท่าน สามารถแทรกเรื่องของปรัชญาชีวิตในบทเรียน เพื่อให้ศิษย์ได้มองกลับมาประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า

“...การเรียนดนตรีไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุด แต่การเรียนดนตรีเป็นวิถีทางในการที่จะไปเข้าใจชีวิตมากขึ้น เพื่อที่จะเข้าใจชีวิตแค่นั้นเอง ซึ่งอาจารย์ชูชาติท่านมีมุมมองอย่างนี้ ง่ายๆ ๆ ที่ตอนนี้อาจารย์ค่อย ๆ ถอยออกจากวงการ อาจารย์ค่อย ๆ หยุดเล่น น่าคิดเหมือนกัน ที่มีเริ่ม ต้องมีหยุด เพลงขึ้น เพลงก็ต้องจบ ท่านเลือกที่จะจบเพลงของท่านเอง ซึ่งผู้ใหญ่หลายคนมักจะวางได้ขนาดนี้...อย่างที่ว่าอาจารย์รู้ว่าดนตรีมีเริ่ม มีจบ เพราะฉะนั้นอาจารย์ก็รู้ว่าเมื่อไรจะจบท่อนที่ 1 เมื่อไรจะจบท่อนที่ 2 ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมาก แค่นครรรมตา การที่เราจะรู้ว่าเราต้องหยุดเมื่อไหร่ สำคัญเหลือเกิน และอาจารย์ทำได้ ท่านพอได้...”

(อโณทัย นิติพน, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน

สิ่งที่ทำให้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ประสบความสำเร็จเช่นในปัจจุบัน จุดเริ่มต้นของความสำเร็จ และความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้เรียนรู้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ท่านมีความมุ่งมั่น ทำให้สิ่งที่มุ่งหวังกลายเป็นจริง และด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำนี้ เป็นแรงผลักดันให้ท่านมีรากฐานทางวิชาชีพที่มั่นคง ซึ่งมีค่ามากกว่าการมีเพียงความรู้หรือความสามารถ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของท่านในการกระทำต่าง ๆ เพื่อวิชาชีพ และสิ่งที่ท่านรัก ดังคำกล่าวที่ว่า

“...กระทั่งวันหนึ่งผมได้ฟังวิทยุ มีคนสืโวโกลินเสียงเพราะมาก ผมรู้สึกเลยว่าทำไมมันเพราะ มันหวานแบบนี้ละ {พูดพร้อมกับทำน้ำเสียงซาบซึ้งมาก} ผมจำได้เลยว่าเป็นเพลง ม่านไทรย้อย {พร้อมกับร้องเนื้อเพลงให้ฟัง ลืม ลืมหมดแล้วหรือไร} และผมรู้ต่อมาว่าท่านที่สืวนั้นคือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผมตั้งใจเลย ผมจะต้องเรียนกับครูท่านนี้ให้ได้ ผมก็เลยตัดสินใจตามหาครูสุทิน ที่แรกท่านไม่ยอมรับสอน แต่ผมก็ดื้อขอเรียนให้ได้ สุดท้ายท่านก็ยอมสอน หลังจากนั้นผมก็ได้เริ่มเรียนกับครูสุทินตั้งแต่นั้นมา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

อีกเหตุการณ์หนึ่งในช่วงที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เรียนอยู่ต่างประเทศ ขณะที่ท่านเรียนเกษตรกรรมจนจบปี 2 แล้ว ท่านได้ตัดสินใจเลือกเข้าสู่วงการดนตรีที่ท่านชื่นชอบมาตั้งแต่เด็ก และครั้งนี้คือการตัดสินใจที่เป็นเสมือนจุดหักเหของชีวิต ทำให้ได้เริ่มต้นชีวิตการเป็นนักดนตรีอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องเรียนวิชาชีพอื่นที่ท่านไม่ได้เป็นผู้เลือกอีกต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ผมตัดสินใจไปหาท่านแอมมอรี (Saint Amory) เล่าว่าผมไม่ไหวแล้ว เพราะไม่อย่างนั้นผมต้องแบ่งเวลาซ้อมดนตรีเพื่อไปเรียนวิชาอื่นด้วย ผมก็เลยขอให้ท่านเขียนจดหมายถึงคุณพ่อของผมว่าผมอยากเรียนไวโอลินเต็มตัว อยากเป็นนักดนตรีอาชีพ... นี่ก็จุดเปลี่ยนของชีวิตที่ยิ่งใหญ่ของผมนั่นเอง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

อย่างไรก็ตามศิษย์ของท่านอีกหนึ่งคน ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของท่าน ถึงแม้มีความมุ่งมั่นมากเพียงใดก็ตาม แต่ท่านไม่ปล่อยให้ตนเองกลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยามารยาทที่แข็งกระด้าง เพียงแต่ท่านมั่นคง มุ่งมั่นในหลักการที่ท่านคิดว่าถูกต้อง และไม่สร้างความเดือนร้อนให้กับผู้อื่น คือ ท่านแข็งในหลักการ แต่ยังคงมีกิริยา มารยาทที่อ่อนนุ่ม แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล รังสิพันธุ์ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ความว่า

“...อาจารย์ไม่ใช่คนแข็งกระด้าง อาจารย์ไม่ใช่คนก้าวร้าว แต่ว่าอาจารย์ก็ไม่ใช่คนที่อ่อนจนไม่มีจุดยืน ผมว่าอาจารย์มีจุดยืนชัดเจน แต่วิธีการอาจารย์สุภาพ นุ่มนวล อาจารย์มีความชัดเจนในตัวเองว่าอาจารย์ต้องการอะไร อาจารย์จะทำอะไร... ผมว่าอาจารย์แข็ง ใน “หลักการ” แต่อาจารย์ไม่ได้แข็งในลักษณะที่เป็นแข็งแบบยอมหัก ไม่ยอมงอ แบบนั้นไม่ใช่ อาจารย์แข็งในแง่ที่ว่าถ้าหลักการเป็นอย่างนี้ก็ต้องทำอย่างนี้ แต่ “วิธีการ” อาจารย์จะนุ่มนวล คือถ้าสิ่งนี้มันดี อาจารย์ก็จะยืนยันว่าน่าจะทำให้ดี อย่างนี้ แต่วิธีการ อาจารย์ก็จะมีวิธีการที่ไม่ได้กระทบกับใคร...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ ไม่ยกตนข่มผู้ใด กระทั่งศิษย์ซึ่งมีความอาวุโสน้อยกว่าท่าน แต่ท่านยังให้เกียรติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม ศิษย์ของท่านรับรู้ได้ถึงการทำท่านให้เกียรติผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ท่านไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ กระทั่งปัจจุบันท่านยังคงกล่าวถึงตนเองที่แสดงให้เห็นว่าท่านยังคงถ่อมตนอยู่เสมอ ความว่า

“...เราก็ออมรับว่าเราไม่เก่ง ด้วยเหตุนี้เองมันทำให้ผมเจียมตัว ผมจะไม่กล้าไปบอกว่าคุณเก่งอะไรที่ไหน ณ ปัจจุบันด้วย อันนี้พูดจริง ๆ เลย ยกตัวไม่ได้เพราะเราไม่ได้เก่ง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ ที่กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่าท่านได้สอนในเรื่องของความถ่อมตน แต่เป็นการสอนที่ท่านปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง ไม่ใช่คำพูดในการสอนโดยตรง และท่านมักสอดแทรกให้ศิษย์ได้เรียนรู้เรื่องของกาลเทศะ และให้เกียรติผู้อื่นอยู่เสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ให้เกียรติและยกย่องคน ท่านไม่ว่าคนนั้นดี หรือไม่ดี ท่านจะไม่พูดอย่างนั้น คนจึงรักท่านมาก...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เรียน Conducting อาจารย์บอกว่าคำนี้คุณพูดกับนักศึกษาได้ แต่ว่าพูดกับคนที่อยู่ในวงซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่าคุณไม่ได้ หรือว่าคำนี้คุณพูดกับเพื่อนได้ แต่ก็ไม่ใช่เหมาะ ท่านจะบอกเลย บางอย่างไม่ต้องบอกเขา บอกเขาอย่างอื่นถ้าจะสอน ไม่ใช่ขึ้นไปเป็นผู้อำนวยเพลงแล้ว ไปบอก เฮ้ย ลองสิ อย่าไปให้เขาลองทีละคน ให้พูดว่า คราวนี้ได้แล้วนะครับ ไว้คราวหน้าว่ากันใหม่คงจะดีขึ้น แต่ถ้าคุณไปจี๊เขาจะเริ่มมีปัญหาแล้ว...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...สมัยที่อยู่มัธยมที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ อาจารย์มักเรียกนักเรียนว่า **คุณ** ซึ่งแตกต่างจากครูในสมัยนั้น ทั้งที่เป็นเด็กมัธยมอยู่เลย ทำให้รู้สึกที่ท่านให้เกียรติพวกเรา เหมือนท่านให้เกียรติ ท่านเรียกคุณนะ คุณอย่างนั้นสิ คุณอย่างนี้สิ คุณไปไหนมา...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ชูชาติ แกก็เป็นคนน่ารักไม่ว่าจะกับใครนะ เวลาที่แกปฏิบัติต่อคนอื่น แกก็ให้ความเคารพคนอื่น แม้กระทั่งต่อลูกศิษย์ ให้การเคารพในที่นี้ไม่ได้แปลว่าต้องก้มหัว แต่หมายถึงว่าแกก็รับฟัง อย่างเวลาที่เรายู่กับแก เราไม่ได้รู้สึกว่าเราจะหวาดกลัวแก คือแกไม่ต้องใช้ความหวาดกลัวเป็นอาวุธว่าฉันเถอะ แกก็ใช้ความเป็นตัวแกนั้นล่ะ แล้วก็สั่งสอนเราในเรื่องต่าง ๆ ว่าให้รู้จักกาลเทศะอะไรอย่างนี้ด้วย...”

(สตัปพิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...รู้สึกอาจารย์ไม่เคยแสดงลักษณะว่าผมเป็นครู ไม่เลย ไม่ว่าจะมอง อาจารย์ในฐานะเป็นพ่อหรือมองในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง คือเราไม่กลัวที่จะ เสนอความคิดเห็น ไม่กล้าใช้คำว่าผู้ร่วมงาน หมายความว่าแม้แต่เวลาเรียนกับอาจารย์ ก็ ไม่ได้รู้สึกที่อาจารย์กำลังสั่ง แต่อาจารย์เหมือนกับเป็นการขอ ซึ่งมันทำให้เด็กตัวเล็ก ๆ สมัยที่เราเรียน เรารู้สึกว่าดีใจมาก...”

(อโณทัย นิตินพ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

“...ถึงแม้สิ่งที่อาจารย์พูด ถ้าในภาษาพวกเราเหมือนอภินิหารอยู่แล้ว อาจารย์ขนาดนี้เลยหรือ แต่อาจารย์ไม่เคยคุยโอ้อวดว่าฉันทำได้...และสิ่งที่ผมเคยเห็น อาจารย์ชูชาติก็คือเวลาอาจารย์ชูชาติจะพูดถึงลูกศิษย์ อาจารย์จะบอกว่าคนนี้เก่งอะไร นี่คือนี่ที่จะได้ยื่นบอ่ย คนนี้เก่งเรื่องอะไร อาจารย์จะบอกว่าคนนี้เก่งด้านนี้นะต้องไปถามเขา ตรงนี้คือสิ่งที่ผมคิดว่านี่คือสิ่งที่หายากในยุคแบบนี้...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์ให้เกียรติ อาจารย์ให้เกียรติคนเสมอ อันนี้เป็นจุดที่ อาจารย์ชูชาติเป็นตัวอย่างมาก ๆ สำหรับคนรุ่นหลัง อาจารย์สอนนักศึกษาตรีให้มีความ มั่นใจในตัวเองนะ แต่ว่าก็ยังมีความถ่อมตนด้วยในเวลาเดียวกัน...”

(อโณทัย นิตินพ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

จากตัวอย่างคำบอกเล่าของศิษย์ พอสรุปได้ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นแบบอย่างที่ดีในแง่ของการปฏิบัติตนให้ศิษย์เห็น โดยไม่ต้องอาศัยการพูดโดยตรง ท่านไม่ สั่งให้ศิษย์เป็นผู้ที่นอบน้อม หรือสั่งให้ศิษย์ให้เกียรติผู้อื่น แต่ท่านปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ อย่าง สม่ำเสมอ กระทั่งศิษย์ทุกคนรับรู้ได้ว่า สิ่งที่ดีงามนั้นเป็นอย่างไร และศิษย์ต้องประพฤติตนเช่นใด

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย

จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์ ทำให้พบว่า นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีเวลา ให้กับศิษย์แล้ว ท่านยังสามารถแบ่งเวลาในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนได้อย่างดี ไม่ปล่อยให้ตนมี

สภาพร่างกายที่ย่ำแย่ หรือหดหู่ ท่านมีวิธีในการแบ่งเวลา และดูแลตนเองให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้ศาสตร์ต่าง ๆ เช่น การฝึกโยคะ มวยจีน เป็นต้น ท่านแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัว ตั้งแต่ตื่นกระทั่งเข้านอนเป็นประจำทุกวัน ทั้งเรื่องการนอน รับประทานอาหาร รวมถึงเวลาว่างในการให้ศิษย์เข้าพบปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ท่านเกษียณจากการทำงานมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ท่านยังคงมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

สำหรับในวิชาชีพครู สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ และดูแลเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการมีความรู้ ความสามารถแล้ว คือ การรักษาตนให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของครอบครัวและศิษย์ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า ท่านพยายามรักษาสุขภาพ เอาใจใส่เรื่องสุขภาพอย่างมาก โดยท่านเริ่มออกกำลังกายตั้งแต่เช้าในทุก ๆ วัน และแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัวในทุกกิจกรรม (วิทยา ไล่ทอง, 13 กุมภาพันธ์ 2556; จิตสมน ฉัตราคม, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556) หรือดังตัวอย่างของศิษย์ที่กล่าวถึงท่านในเรื่องการดูแลตนเอง ดังนี้

“...บางทีอาจารย์ก็บ่นว่าอาจารย์เหนื่อย อาจารย์ไม่สบาย แต่อาจารย์ก็มีวิธี คือไม่ได้แบบว่าฉันไม่สบาย ฉันไม่ทำอะไร อาจารย์มีวิธีดูแลตัวเอง ถ้าเหนื่อย อาจารย์ก็จะไม่ทำแบบนี้ ทำอีกอย่างหนึ่ง คืออาจารย์ค่อนข้างดูแลตัวเอง ค่อนข้างดูแลสุขภาพ เห็นอย่างนี้มาตั้งแต่แรก อาจารย์จะพูดอยู่เสมอเรื่องการดูแลสุขภาพ เรื่องออกกำลังกาย เรื่องวิธีดูแลสุขภาพ เรื่องวิธีกินอาหาร อาจารย์ก็จะสอดแทรกอย่างนี้ตลอดเวลา... ถ้าพูดถึงเรื่องการดูแลสุขภาพ ผมว่าอาจารย์ดูแลตัวเองมานานแล้ว คือพวกเราด้วยเข้าไปที่อายุน้อยกว่าอาจารย์ แต่ว่าไม่เคยดูแลสุขภาพเท่าอาจารย์ดูจะแยกว่าอาจารย์อีก {พร้อมกับหัวเราะ}...”

(รังสีพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...มีอยู่ช่วงหนึ่งที่อาจารย์ท่านป่วย แล้วช่วงนั้นทุกคนก็เห็นว่าท่านทรุดโทรมลงไปพอสมควร แต่ว่าหลังจากนั้นท่านก็แข็งแรงขึ้นผิดตา เลยถามว่าท่านไปทำอะไร ปรากฏว่าท่านออกกำลังกายโดยการรำมวย มีมวย แล้วก็มีหลายอย่าง...”

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

หากครูไม่ดูแลตนเองแล้ว ย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพที่ตนเองมี เพราะฉะนั้น การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพ ไม่ว่าวิชาชีพใดก็ตาม การที่ครูมีความพร้อมในการถ่ายทอดได้เต็มความสามารถ ย่อมส่งผลดีต่อศิษย์ให้ได้รับความรู้จากครูได้อย่างเต็มที่เช่นกัน

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ

พันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ มีบทบาทหลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการ โดยเฉพะบทบาทในฐานะครุดนตรี แสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือมีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือความมีคุณธรรม ดังคำที่ท่านกล่าวว่า

*“...ในฐานะนักดนตรี ศิลปิน และครุดนตรี ผมว่าสิ่งที่สำคัญคือ คุณธรรม ไม่ว่าจะ
เป็นชีวิตบนเวที ชีวิตในห้องเรียน และชีวิตทั่วไปก็ตาม คุณก็ต้องแยกแยะบทบาทต่าง ๆ
ให้ได้ และทั้งหมดต้องมีคุณธรรมก่อน ต่อให้คุณจะเก่งแค่ไหนก็ตาม...”*

(ชูชาติ พิทักษ์ชาติ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ รังสิพันธุ์ แข็งขัน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า พันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ อบรมสั่งสอนศิษย์ในเรื่องคุณธรรมอยู่เสมอ โดยท่านไม่ได้ใช้การสั่งสอนโดยตรง ไม่ใช่การสั่งสอนแบบเทศนาเหมือนพระเทศน์ ไม่ใช่คำพูดว่า “ต่อไปนี่ครูจะสอนเรื่องคุณธรรม” ท่านไม่เคยสอนว่าคนดีต้องเป็นอย่างไร ท่านสามารถทำให้ศิษย์รับรู้ในเรื่องคุณธรรม และความดีจากการยกตัวอย่างนิทาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ จากนั้นจึงแทรกคุณธรรมในระหว่างการสอน โดยใช้เหตุการณ์ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ทำให้ศิษย์คิดต่อได้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ทำให้ศิษย์รู้ว่า สุดท้ายแล้วควรปฏิบัติเช่นใด (รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ” ของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ พบว่าคุณลักษณะของท่านในด้านนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว 2. การรักษาศิล 3. การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ 4. การเปิดใจ

กว้างในฐานะครู 5. ความชอบ ความรักในสิ่งที่ปฏิบัติ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน และสามารถแบ่งออกได้เป็นประเด็นย่อยเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

สำหรับประเด็นเรื่องการมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ได้แบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. ความเมตตา และความกรุณา 2. ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ 3. ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ โดยทั้ง 3 ประเด็นนี้ได้นำมาจากแนวคิดของพุทธศาสนาในเรื่องพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ซึ่งถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของครู เป็นหลักธรรมประจำใจอันประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่ ประเสริฐบริสุทธิ์ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2553) พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้น้อมนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการ ดำเนินชีวิต โดยที่ท่านยังคงทำความเข้าใจต่อศาสนาอื่น โดยไม่ปิดกั้นความคิดของผู้ใด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูต้องเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถืออยู่อย่างดี เป็นคริสต์ก็ต้องไปโบสถ์ เป็นมุสลิมก็ต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง เป็นพุทธก็ต้องสวดมนต์ ทำบุญ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราใจกว้างกับตรงนั้น ทุกคนก็มีความเชื่อไม่เหมือนกัน เราเคารพในความเชื่อ ตรงนั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

จากการที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงในเรื่องการเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตน นับถืออยู่นั้น สังเกตได้ว่าท่านเปิดกว้างต่อทุกศาสนา ไม่ว่าจะศาสนาใด เชื่อชาติใด เพียงปฏิบัติตามหลัก ศาสนาของตนและยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี นอกจากท่านยังเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้ความเคารพต่อพุทธศาสนา เป็นอย่างมาก และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนามาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ท่านได้น้อมนำหลักพุทธศาสนามาปฏิบัติเพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ความว่า

“...ผมศึกษาทางธรรม ผมก็รู้ว่าตัวเองเป็นคนใจร้อน เป็นคนใจร้อนมาก ยังเป็น ลูกคนเดียว ก็ตามใจมาก จะทำอะไรต้องทำให้ได้ ตอนไปอยู่ต่างประเทศมีปัญหา กับ แม่บ้าน กับเพื่อน ๆ เยอะมาก เพราะเอาแต่ใจ แต่ในที่สุดเราก็คิดเองว่า ทำอย่างนี้อยู่ใน

สังคมไม่ได้นะ ก็เลยหาตำราศาสนามาอ่าน ช่วยผมได้เยอะ และตอนหลังก็ยังไปเรียนโยคะด้วยก็ยิ่งได้เลย เรื่องของพุทธศาสนา เรื่องของหลักธรรม ช่วยได้เยอะเลย รู้ตัว มีสติอยู่ว่าทำอะไรอยู่...การที่ผมเป็นชาวพุทธ เป็นพุทธศาสนิกชน ผมยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ผมมีกิเลสตัณหาเหมือนคนธรรมดาเลย แต่ผมจะแยกแยะออกว่าขณะนี้ผมกำลังทำอะไรอยู่...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับ วิทยา ไล่ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวถึงพันธกิจของชูชาติ พิทักษากร ในการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ท่านได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งมาใช้ในการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน เป็นวิถีทางที่ทำให้ชีวิตเกิดความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจชีวิตมากยิ่งขึ้น และท่านยังได้นำหลักการต่าง ๆ มาถ่ายทอดให้กับศิษย์อีกด้วย นอกจากนี้ ท่านมักเข้าวัดปฏิบัติธรรมเสมอ ดังที่ สิทธิชัย เพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงเวลาที่ได้เรียนไวโอลินกับท่าน ทำให้มีโอกาสศึกษาทางธรรมมากขึ้น ทำให้มีสมาธิขั้นสูงในการเล่นไวโอลินได้ดีขึ้น เป็นเทคนิคพิเศษที่ส่งเสริมในการเล่นดนตรีได้ดี นอกเหนือจากการฝึกปฏิบัติตามเทคนิคของการเล่นไวโอลินทั่วไป ทำให้ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการรู้ได้ชัดเจน กล่าวได้ว่า หากครูประพฤติตนเหมาะสม ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรมที่ดี เทียบได้กับการที่ศิษย์มีแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ปฏิบัติตน ดังคำกล่าวที่ว่า **ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย**

1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา

ความเมตตา คือ ความปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นหรือศิษย์มีความสุข มีจิตที่แผ่เมตตา คิดทำประโยชน์ให้แก่ศิษย์ ส่วนกรุณาถือว่าเป็นความสงสาร คิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้มีคุณธรรมในเรื่องนี้ได้ชัดเจน จากการสัมภาษณ์ศิษย์ของท่านกล่าวตรงกันว่า ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้ง ท่านคือต้นแบบด้านความเมตตา มีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ในทุกเรื่อง ในเวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของท่านได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือ ท่านมีความเมตตาต่อทุกคนเท่าเทียมกัน (จิตสมน ฉัตราคม, 18 กุมภาพันธ์ 2556; อัจยุดิ สังข์เกษม, 1 มีนาคม 2556; วชิรวิชัย ปัญญาลักษณ์, 13 มีนาคม 2556;

อโนทัย นิติน, 14 มีนาคม 2556; ชูวิทย์ ยุระยง, 20 มีนาคม 2556; ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, 21 มีนาคม 2556; พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์เป็นแบบอย่างของคนที่ดี ที่เด่นชัดที่สุด คือความเมตตา
กรุณา และการให้อภัย ผมเรียนรู้จากอาจารย์มาทั้งชีวิต...”

(นรอรอด จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความยินดีทุกครั้งเมื่อศิษย์มีความสุข และมีความ
เจริญก้าวหน้าในหน้าที่ ท่านแสดงความยินดีทั้งทางมโนกรรม วาจากรรม และกายกรรม หรือการมีมุทิตาจิต
ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดั่งามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงท่านว่า
ท่านมีความยินดีให้ศิษย์เสมอ ท่านพูดเพื่อให้กำลังใจศิษย์ทุกครั้ง ชื่นชมในความสำเร็จของศิษย์ หากศิษย์
ขอคำแนะนำ ท่านยังยินดีให้คำแนะนำทุกครั้ง ความว่า

“...คอนเสิร์ตที่ผมเล่น อาจารย์มาดูตลอด ทั้ง ๆ ที่อาจารย์แก่แล้ว
ลำบากแล้ว เราก็ซึ่งใจนะ บางทีคอนเสิร์ตคิดว่าไม่ใหญ่มาก อาจารย์ก็ยังมีมา สิ่งที่อาจารย์
พูดมีแต่เรื่องของการให้กำลังใจ แล้วก็ชื่นชมในความสำเร็จของลูกศิษย์เสมอ...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างของครูที่สามารถ
ดำรงตนให้สามารถวางเฉย สำหรับสิ่งที่ท่านพยายามช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่หากศิษย์ไม่สามารถรับ
สิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตาม ไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่านได้ ท่าน
สามารถระลึกได้ว่า ท่านควรปล่อยวางลง เพื่อไม่ให้ตนเกิดความทุกข์ทรมาน ทั้ง 2 ประการนี้ กล่าวอีกนัย
หนึ่ง คือ ท่านเป็นผู้ที่มีอุเบกขา ท่านยังได้กล่าวถึงการสอนที่ท่านพยายามสอนให้ศิษย์ฝึกโยคะและ
ยิมนาสติก เพื่อช่วยให้ร่างกายสามารถซ่อมดนตรีได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งที่บางคนตัวแข็งแรงมาก แต่
กลับไม่ยอมฝึก ท่านได้กล่าวไว้ว่า

“...ก็ได้แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านี้ละ ผมพยายามให้แล้วนะ แต่ไม่รับ ก็จะไม่ว่าอะไร ทำใจอุเบกขา แต่แค่นี้ก็ทำให้ดีที่สุดแล้วกัน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับ วิทยา ไล้ทอง ได้ให้สัมภาษณ์ และยกตัวอย่างถึงศิษย์คนหนึ่ง ที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากศิษย์คนนี้ไม่ได้เป็นเด็กเกเร เพื่อน ๆ ต่างรักใคร่ เขามักทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน แต่เมื่อถึงเวลาเรียนกลับไม่ค่อยได้เข้าเรียนด้วยเหตุหลายประการ เมื่อท่านทราบข่าวว่า ศิษย์คนนี้อายากกลับมาเรียนใหม่อีกครั้ง ท่านจึงหาทางติดต่อและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ จนท้ายที่สุด ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งใดต่อได้อีก ท่านจึงต้องปล่อยศิษย์คนนี้เป็น ความว่า

“...มีเพื่อนคนหนึ่งรุ่นเดียวกัน ไม่มาเรียนเลย แต่แกสนับสนุนเพื่อนมาก มาเล่น เตะตะกร้อ เล่นอะไรต่าง ๆ แต่ไม่มาเรียน วันหนึ่งไปเจอที่ป้ายรถเมล์ เลยกลับมาเล่าให้ อาจารย์ฟังว่าไปเจอเพื่อน เขาก็บอกว่าเขาอยากมาเรียน แต่เขาไม่กล้าเข้ามา อาจารย์ก็ บอกคุณติดต่อให้ผมหน่อย ผมจะคุยกับเขา ก็ตามมาช่วย ถึงในที่สุดเขาก็ไม่ไหว แต่ อาจารย์ก็ยังไม่ลืมเขาเลยนะ...”

(วิทยา ไล้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

ตัวอย่างที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอในเรื่อง ของการปล่อยวาง ท่านได้เล่าว่า

“...มีหลวงตากับหลวงพี่ปลีกวิเวกอยู่ที่สำนักสงฆ์ในป่า เรื่องนี้เกิดที่ ญี่ปุ่น หลวงตาดูเหมือนไม่เคร่ง ส่วนหลวงพี่เคร่ง เรียกว่าขริมมากเลย ที่นี้ก็นมดตีไปฉัน เพล ในระหว่างฉัน พอดีฝนตก ดินก็เฉอะแฉะ หลวงตากับหลวงพี่เห็นสาวคนหนึ่งแต่ง กิโมโนยาว มันก็ต้องเปื้อนดิน แล้วตรงนี้ก็เฉอะแฉะมากเลย หนูคนนี้ก็ยืนไม่รู้จะทำยังไง จะค้ำแล้วด้วย หลวงพี่ดูแล้วก็เฉย หลวงตาเห็นจึงถามแม่หนูว่าทำไมละ หนูข้ามไม่ได้คะ หลวงพ่อ หลวงพ่อก็ไปอุ้มเฉยเลย อุ้มวางไว้ แล้วไม่พูดสักคำ หลวงพี่ช็อก แต่ก็ไม่ได้พูด จนถึงตอนเย็นจะนอนแล้ว หลวงพี่ทนไม่ไหว บอกว่าที่หลวงตาทำวันนี้ ผิดศีลอย่างมาก

*เลยนะ หลวงตาบอก เทรอ หลวงตาตอบว่า หลวงตาวางแม่หนูไว้ตรงนั้นแล้ว แต่ท่านยัง
แบกเอามาไว้ที่วัดอีกเทรอ...”*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้ข้อคิดต่อว่า ควรปฏิบัติตนให้เหมือนหลวงตา
ไม่ควรแบกรับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ท่านยังเสริมแง่คิดในการสอบดนตรี หากสอบแล้วได้คะแนนไม่ดี ปล่อยให้
ความรู้สึกทุกซั้วตรงนั้น ไม่แบกรับไว้ และนำมาคิดต่อจนกระทั่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นต่อได้ ให้รู้จัก
การปล่อยวางให้เรื่องเกิดขึ้น แล้วดับไป (ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556) จากนั้นจึงหา
วิธีในการหาทางปรับปรุง หรือแก้ไขหากสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดจากความผิดพลาดของตนเอง ท่านสอน
ให้รู้จักการปล่อยวาง ปล่อยให้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต คือการเรียนรู้ เพื่อเป็นประสบการณ์ชีวิต ไม่ทำ
ให้ชีวิตติดอยู่กับความผิดพลาดกับสิ่งนั้นไปตลอด อย่างไรก็ตาม ท่านเน้นย้ำว่า ก่อนที่จะปล่อยวาง และ
ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ต้องกระทำด้วยความพยายาม และความตั้งใจจริง สิทธิชัย เฟื่องเจริญ (**สัมภาษณ์**,
20 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นครูที่รู้จักการปล่อยวาง เมื่อเด็กแต่ละคนไม่ยอมรับในสิ่งที่
ท่านพยายามสอนให้ โดยท่านถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้เท่ากัน หากแต่ละคนรับได้ไม่เท่ากัน และศิษย์
ไม่มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงตนเอง ท่านก็จะให้ เท่าที่แต่ละคนสามารถรับได้

ประการสำคัญ นอกจากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความวางเฉย
และสามารถปล่อยวางได้แล้ว ท่านยังไม่ปล่อยให้ความอคติเกิดขึ้นกับตนเอง หมายถึง การวางใจเป็นกลาง
ดำรงอยู่ในธรรม ตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตตรง เทียงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือ
ความชัง ทำให้ศิษย์ได้รับทั้งความรู้ที่ถูกต้อง และได้รับสิ่งดี ๆ จากครูอย่างเท่าเทียม ไม่ทำให้ทั้งครู และ
ศิษย์เกิดความล้มเหลวทางวิชาชีพ ไม่ปล่อยความรู้สึกของตนตามความรู้สึกรัก หรือเกลียดศิษย์คนใดคน
หนึ่ง ท่านได้เล่าว่ามีคนมาถามท่านถึงการมีศิษย์เอกว่าท่านมีศิษย์เอกหรือไม่ หรือท่านได้ให้ความพิเศษกับ
แต่ละบุคคลเท่ากันหรือไม่ ท่านได้ตอบคำถามที่ว่า “ท่านมีศิษย์เอกไหม” ได้อย่างน่าฟัง ความว่า

*“...ผมบอกมี ศิษย์ทุกคนของผมเอกหมดเลย ผมปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคน
เหมือนกับเขาเป็นศิษย์เอกทุกคน {พูดด้วยท่าที่จริงจัง} ฉะนั้นไม่มีศิษย์คนไหนที่ไม่เอก
ก็คือเอกทุกคน พอทำจุดนี้ได้เราจะไม่ล้มเหลว ศิษย์ก็ไม่ล้มเหลว...”*

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 6 มีนาคม 2556)

ศิษย์หลายคนยังได้กล่าวตรงกันในเรื่องของการสอนด้วยใจที่เป็นกลางของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ว่าท่านไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ท่านไม่เคยให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ท่านถนอมน้ำใจทุกคนเท่ากัน ในบางครั้งอาจดูเหมือนท่านไม่ให้ความสนใจ แต่ท่านคิดเพื่อศิษย์ทุกคน ตลอดเวลา ท่านมีความใส่ใจกับศิษย์ทุกคน ให้ความพิเศษกับทุกคนอย่างเท่าเทียม (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 6 มีนาคม 2556; นรอรอด จันทร์กล้า สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ทั้ง ณัชชา พันธุ์เจริญ และนรอรอด จันทร์กล้า ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของศิษย์ที่มีประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง กล่าวได้ว่า สามารถเป็นศิษย์ที่ สร้างชื่อเสียงให้กับท่านอย่างมาก แต่ทั้งสองยังกล่าวตรงกันว่า ไม่รู้สึกที่ท่านรักศิษย์คนใดคนหนึ่งมากกว่า อีกคน ท่านยังคงจำศิษย์ได้เกือบทุกคน นอกจากนั้น รังสิพันธุ์ แข็งขัน ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ถึงแม้ไม่ได้เจอ ท่านบ่อย แต่หากครั้งใดที่พบกับท่าน ท่านยังคงจำได้และทักทายเสมอ แสดงให้เห็นว่าท่านไม่ใช่ครูที่สอน เพื่อให้หมดไปในแต่ละชั่วโมงเท่านั้น นอกจากนั้น ท่านยังได้ถามถึงศิษย์คนอื่น ๆ ที่ท่านไม่ได้พบมานาน อีกด้วย (รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...สิ่งที่อาจารย์แสดงให้เห็น ก็คือว่าคนที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์ อาจารย์มีอะไรอาจารย์จะให้เหมือน ๆ กัน คือไม่ใช่เจอคนนี้แล้วจะต้องแสดงว่าฉันรักคน นี้มากกว่าคนอื่น อาจารย์แสดงกับลูกศิษย์ทุกคนเท่ากัน อาจารย์ไม่เคยแสดงว่าฉัน อยากรจะคุยกับคนนี้มากกว่าคนนั้น คือใครเข้าไปหา คุยกับอาจารย์ อาจารย์ก็คุยด้วย แต่ สิ่งหนึ่งที่เห็น คือ ระยะเวลาที่สิบปีที่ผ่านมา อาจารย์ยังจำลูกศิษย์ส่วนใหญ่ได้ {ยิ้ม}...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

1.2.2 การรักษาศิล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

สำหรับในเรื่องการรักษาศิล และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ศิษย์ของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่วนใหญ่กล่าวว่า ท่านสามารถปฏิบัติตนในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างคือ 5 ที่ท่านสามารถประพฤติตนได้ครบถ้วน เช่น การไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ด้วยการที่ท่านรับประทานมังสวิริติ มาโดยตลอด โกวิทย์ ชันธศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านรับประทาน มังสวิริติมาประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว รวบรวมศักราช 2500 แม้กระทั่งรองเท้า หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ท่านเลือกไม่ใช่ของที่ทำจากหนัง หากเป็นรองเท้า ท่านเลือกใช้รองเท้าพลาสติกแทนรองเท้าที่ทำจาก ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ การที่ท่านสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ต้องเกิดจากความหนักแน่นใน

การควบคุมจิตใจตนเอง นอกจากนั้นท่านยังไม่ดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งเสพยาเสพติดทั้งหลาย (ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556) การประพฤติตนของท่านให้อยู่ศีลธรรมอันดีงามนี้ ส่งผลให้ศิษย์ที่ได้ใกล้ชิดกับท่านปฏิบัติตามด้วยการไม่ยุ่งเกี่ยวกับขบถบายมุขทั้งปวง แต่หากศิษย์คนใดไม่สามารถลดหรือเลิกพฤติกรรมนั้นได้ ศิษย์จะมีการดูแลตนเองเป็นอย่างดีก่อนเรียนหรือซ่อมวงกับท่าน ดังที่ วสิษฐี เตชานุกุล และอ้อมพร โฆวินทะ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า ในเวลาที่พ้นเอกชูชาติ พิทักษากร สอนหรือซ่อมวงดนตรี หากมีศิษย์คนใดสูบบุหรี่ เมื่อต้องเข้าเรียนหรือร่วมในวงดนตรี ท่านจะมีวิธีพูดที่ทำให้ศิษย์เหล่านั้นไม่กล้าปฏิบัติสิ่งไม่ดีอีก หรือต้องสามารถจัดการดูแลตนเอง เพื่อไม่ให้อาจารย์และเพื่อน ๆ ได้กลืนบุหรี่ มีการดับกลืนบุหรี่ที่ติดตัวก่อนทุกครั้ง (วสิษฐี เตชานุกุล, 18 กุมภาพันธ์ 2556; อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) นอกจากนั้นท่านยังได้ยกตัวอย่างคำสอนทางพุทธศาสนาที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายในการเตือนศิษย์ให้ ลด ละ เลิก พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ ไว้ดังนี้

“...พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้ พระพยอมท่านบอกคนที่ยอยากจะเลิกบุหรี่ ง่ายจะตายไป แค่อ้าปากมันก็ร่วงไปแล้ว ไม่ต้องไปใช้ยา หรือจิตวิทยา (Psychology) อะไร แค่อ้าปากเลย จบ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

วิทยา ไล้ทอง ยังได้ให้สัมภาษณ์ถึงพ้นเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องเกี่ยวกับศีลในเรื่องของการพูด ไว้ว่า ท่านยังคงเป็นบุุคคลธรรมดาคนหนึ่ง ไม่ใช่พระเคร่ง แต่ท่านไม่เคยพูดเพื่อเจ้า ไม่พูดพร่ำเพรื่อ ไม่พูดเสียสติ ท่านไม่โกหกเพื่อให้ตนเองดูดี และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากคำพูดของท่าน เมื่อท่านมีครอบครัวแล้ว ท่านมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวของท่านเป็นอย่างดี (วิทยา ไล้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ท่านสามารถควบคุม และปฏิบัติตนให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรม คือ การเป็นแบบอย่างทางคุณงามความดี แบบอย่างของความมีศีลธรรม และความยุติธรรม ครองตนเหมาะสมต่อฐานะที่ท่านเป็นครูทุกประการ

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความเคารพต่อครูทุกคนที่เคยสอนท่าน สืบเนื่องจากทุกครั้งที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ท่านมักกล่าวถึง และชื่นชมครูแต่ละคนของท่านว่า มีความสามารถหรือน่ายกย่องในเรื่องใดบ้าง พร้อมกับให้ผู้วิจัยดูภาพของครูที่ท่านใส่กรอบรูปไว้ที่ผนังห้องดนตรีของท่าน พร้อมอธิบายอย่างละเอียดถึงที่มาในการได้พบกับครูแต่ละคน และท่านสามารถจดจำ ชื่อ นามสกุล รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของครูได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ ทุกครั้งที่ท่านนำความรู้ที่ได้จากครูคนใดมาใช้ในการสอน หรือเล่าต่อให้กับผู้อื่นฟัง ท่านไม่เคยลืมอ้างอิงถึงบุคคลเหล่านั้นเลยสักครั้ง ทำให้สรุปได้อย่างหนึ่งว่า ท่านยังคงระลึกถึงบุญคุณของครูเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ได้อบรมสั่งสอนท่านมาตั้งแต่ยังเรียนอยู่ในประเทศไทย เป็นผู้ที่ทำให้ความรู้ทั้งในเรื่องของดนตรี และแง่คิดในการใช้ชีวิต แม้กระทั่งหลังจากที่ท่านเรียนกลับมาจากต่างประเทศ ท่านยังคงไปเยี่ยมเยียนครูสุทิน เทศารักษ์เป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะการกราบสวัสดีปีใหม่ครูเป็นประจำทุกปี กระทั่งครูสุทิน เทศารักษ์ เสียชีวิต ท่านให้สัมภาษณ์ว่า สิ่งที่ท่านกระทำนี้ ไม่ใช่เป็นเพียงการมาพบ มาไหว้ เพื่อให้ครูสบายใจเท่านั้น แต่คือการบูชาครูของท่านด้วย (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ดังที่ พูนโชค กุหลาบวงษ์ ได้กล่าวถึงพันเอกชูชาติ พิทักษากร กับครูสุทิน เทศารักษ์ ไว้ว่า

“...อาจารย์ชูชาติเป็นศิษย์คนแรก ๆ ส่วนผมเป็นศิษย์คนสุดท้าย ผมกับอาจารย์ชูชาติอายุห่างกันกว่าสี่สิบปี ตอนอาจารย์สุทิน ยังมีชีวิตอยู่ เราจะไปเยี่ยมและไปทานอาหารด้วยกันเสมอ ดังนั้นคนสามวัยมานั่งคุยกัน แทบจะไม่มีช่องว่างระหว่างวัยเลย เพราะเราจะคุยแต่เรื่องดนตรี และท่านทั้งสองจะผลัดกัน ระลึกความหลังกันเสมอ...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

รวมถึงครูยรรยง แดงกูร ครูคนไทยอีกหนึ่งคนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และครูทุกคนที่เคยสอนท่านในช่วงที่เรียนอยู่ต่างประเทศ กระทั่งในปัจจุบันท่านยังคงทราบข่าวคราว และเรื่องราวต่าง ๆ ของครู ครูคนใดยังมีชีวิตอยู่ หรือเสียชีวิตไปแล้ว ท่านก็ทราบด้วยเช่นกัน นอกจากท่านแขวนภาพของครูที่เคยสอนท่านในช่วงที่ท่านเรียนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อใช้ในการอ้างอิงเวลาที่ท่านสอน ให้ศิษย์แต่ละคนทราบว่า ครูของท่านแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ และหน้าตาอย่างไร ศิษย์บางคนได้เล่าว่า ช่วงที่ศิษย์เรียนกับท่าน ท่านเคยนำภาพของ แม็กซิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) ครูที่สอนเทคนิคในการ

วิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางไวโอลิน รวมถึงเทคนิคทางด้านยมนาสิกที่นำมาใช้ในการสอนของท่านกระทั่งปัจจุบันนี้ ท่านให้ศิษย์ทุกรูปของจาคอบเช่น ใส่ไว้ในกล่องไวโอลินตลอดเวลา (อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) สำหรับเหตุผลที่ท่านให้ศิษย์พกติดตัวนั้น เพื่อให้ทราบว่า จาคอบเช่นคือ ครูของท่านเอง เท่ากับว่า จาคอบเช่น คือ อาจารย์ปู่ของศิษย์ทุกคนด้วยเช่นกัน (ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) เนื่องจากจาคอบเช่น เป็นนักดนตรีที่มีความสามารถยอดเยี่ยม ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าได้เป็นศิษย์ของจาคอบเช่น จึงเกิดความรู้สึกปลื้มปิติ มีแรงบันดาลใจในการเรียน และซ้อมดนตรีสิ่งสำคัญ คือ เพื่อให้เกิดความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมให้เกิดความรู้ในวิชาชีพของตน ส่วนตัวอย่างของครูทางด้านโยคะ ท่านมักกล่าวถึงผู้ที่ทำให้ท่านได้ เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้ และให้ความเคารพครูทุกครั้งที่ได้นำเทคนิคของครูมาใช้ในการเรียนการสอน โดยท่านจะเน้นย้ำทุกครั้ง ว่าเทคนิคนี้ได้มาจากครูคนใด (นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) แม้กระทั่งนักประพันธ์เพลง หรือคีตกวีที่เสียชีวิตไปแล้ว เช่น โมสาร์ท เบโธเฟิน ฯลฯ ท่านยังคงให้ความเคารพบุคคลเหล่านั้นอยู่เสมอ (ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) แสดงให้เห็นว่าการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สั่งสอนศิษย์ ท่านไม่เพียงบอกหรือสั่งให้ศิษย์ปฏิบัติตามเท่านั้น แต่ท่านปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ให้เห็นว่า ท่านเองได้ให้ความเคารพต่อผู้มีพระคุณเสมอ โดยเฉพาะผู้มีพระคุณต่อวิชาชีพนอกเหนือจากบุพการี นอกจากนั้น พูนโชค กุหลาบวงษ์ ซึ่งเป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดกับท่าน และเคยเป็นศิษย์ของครูสุทิน เทศารักษ์ ยังได้กล่าวถึงเรื่องความกตัญญูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ความว่า

“...ความกตัญญู ที่ท่านยึดถือมาโดยตลอดไม่เคยแปรเปลี่ยน ความกตัญญูของอาจารย์ชูชาตินับว่าเป็นสิ่งล้ำค่าที่สุด ผมได้เห็นและได้นำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ท่านไม่ต้องบอกเรา เพราะท่านปฏิบัติให้พวกเราเห็นอยู่เสมอ ดังนั้นอาจารย์ชูชาติ พิทักษากร คือตัวอย่างของความกตัญญู และเป็นครูผู้นำเลื่อมใสของพวกเราทุกคน...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

สำหรับประเด็นนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์อยู่เสมอ 2. การรับฟังศิษย์ โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และยินดีเสียสละเวลารับฟังปัญหาให้คำปรึกษากับศิษย์ แต่ละหัวข้อนี้มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ

สำหรับเรื่องการให้โอกาสต่าง ๆ กับศิษย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ความใจกว้าง และเปิดโอกาสให้ศิษย์เสมอในเรื่องต่าง ๆ ท่านให้โอกาสศิษย์ทุกคนได้เรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า และทำให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดในวันข้างหน้า ท่านไม่คิดครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เพียงคนเดียว โดยห้ามไปเรียนกับครูคนอื่น ท่านไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้น หากถึงเวลาต้องเปลี่ยนครู หรือแม้กระทั่งต้องไปเรียนต่อต่างประเทศ ท่านยินดีสนับสนุนในทุกทางที่ท่านสามารถช่วยเหลือได้ ทั้งในด้านของการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ หรือการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก และให้กำลังใจต่าง ๆ ดังที่ โกวิทย์ ชันธศิริ ได้เล่าถึงครั้งที่ตนต้องเดินทางไปเรียนต่อทางด้านดนตรีในต่างประเทศ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังสนับสนุนศิษย์คนนี้อย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เคยมีครูเมืองนอกที่อยากจะให้ศิษย์เรียนอยู่กับตน หรือครูคนไทยบางคน ก็จะโกรธเมื่อเวลาที่ศิษย์ไปเรียนต่อกับคนอื่น แต่สำหรับอาจารย์ชูชาติแล้ว มีแต่ความยินดีและสนับสนุนให้มีโอกาสในการพัฒนาที่ดีกว่าเดิม กระทั่งสนับสนุนให้ศิษย์เก่งกว่าตนเองเสียด้วยซ้ำ อาจารย์ชูชาติไม่มีอย่างนั้น ผมไปท่านดีใจนะ ที่ตัวผมเองจะได้พัฒนา ท่านบอกให้ไปนะ ตั้งใจขนาดนี้ ไปพัฒนา ไปตั้งใจเรียนให้ได้สูงขึ้น ยังแนะนำเลยหาครูที่หนุ่มหน่อยหรืออะไรต่าง ๆ ครูที่เก่ง ๆ นี่เป็นจรรยาบรรณของท่าน ฝรั่งยังสู้ไม่ได้เลย...จนกระทั่งวันหนึ่งก็มีโอกาสที่จะต้องไปเมืองนอก ติดตามท่านทูตไป ท่านก็สอนให้ทำได้ดีที่สุด ท่านก็บอกว่่าก็ขอให้เดินทาง แล้วก็ขอให้ไปสำเร็จนะ ท่านก็ชื่นชม หลังจากนั้นแล้ว พอกลับมาท่านก็ให้เกียรติไปเล่นกับวงท่าน ท่านให้เกียรติเล่นในวง แล้วก็ชื่นชมเวลาทำงาน ผมมา ท่านก็แนะนำ...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

สอดคล้องกับศิษย์อีกคนหนึ่ง คือ ณิชชา พันธุ์เจริญ ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้โอกาสกับตนในการเรียนเปียโนกับครูคนใหม่ ทั้งที่ท่านยังมีความสามารถในการสอนต่อได้ แต่ท่านให้ความเห็นว่า ถึงเวลาที่ศิษย์คนนี้ควรต้องมีโอกาสในการเรียนเทคนิคที่มีความแตกต่างจากท่าน เพื่อเพิ่มความรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนด้วยเทคนิคจากครูคนอื่นเพิ่มเติม ณิชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ยังคงยึดมาจนปัจจุบันว่า ครูไม่ควรยึดติดกับนักเรียน หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนครู ครูควรให้เปลี่ยน หากนักเรียนไม่ต้องการเปลี่ยน แต่นักเรียนคนนั้นควรได้รับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม ก็ควรให้นักเรียนได้เปลี่ยน ณิชชา พันธุ์เจริญได้กล่าวว่า ความคิดเหล่านี้ ได้มาจากแบบอย่างของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“...อาจารย์บอกว่าเรียนกับอาจารย์ครบ 5 ปีแล้วนะ เปลี่ยนครูบ้าง ดีกว่าใหม่ คืออาจารย์เป็นคนใจกว้างมาก เวลาเราสร้างศิษย์ก็ควรจะเป็นแบบนี้ คืออย่าให้เหมือนเรา เพราะฉะนั้นทางเดียวที่เขาจะเป็นตัวตนของเขา ก็คือเราต้องให้โอกาส เขาที่จะเจอเจอะเจอคนเยอะ ๆ ไม่ใช่หวงศิษย์ แต่อาจารย์ชูชาติจะพยายามหาข้อมูลให้ว่ามีใครบ้าง ในที่สุดก็ได้ครูคนใหม่ {พร้อมมกล่าวชื่ออาจารย์} แล้วก็เรียนกับครูคนใหม่ ต่อจากนั้นก็ไปเรียนเมืองนอก...”

(ณิชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ยังมีศิษย์อีกหลายคนที่ได้รับการสนับสนุน ทำให้มีโอกาสทางการศึกษา และทางด้านดนตรี จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร อีกหลายกรณี ดังที่ รังสิพันธุ์ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้กล่าวว่า ท่านให้โอกาสศิษย์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเมื่อใดก็ตาม และท่านให้ความยกย่องศิษย์ทุกคนเสมอ และอโณทัย นิติน (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556) กล่าวว่า ท่านให้โอกาสศิษย์เสมอ แม้กระทั่งในเวลาที่ท่านสอนในเรื่องใดก็ตาม ท่านจะให้โอกาสศิษย์ในการพัฒนาตนเอง ไม่คาดหวังว่าศิษย์ต้องเป็นในสิ่งที่ท่านต้องการภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ท่านให้โอกาสศิษย์คิด ทบทวน หากยังไม่สามารถแก้ไขตนเอง หรือปฏิบัติในสิ่งที่ท่านสอนได้ในตอนนี้ อีก 10 ปีต่อไปศิษย์อาจคิดได้ ท่านให้โอกาสกับทุกคน และทุกเรื่องอย่างแท้จริง

สำหรับตัวอย่างในการให้การสนับสนุนจนศิษย์ได้มีโอกาสก้าวหน้า และพัฒนาตนเองยังมีอีกหลายกรณี ดังตัวอย่างของ ณิชชา พันธุ์เจริญ ครูดนตรี และนักเปียโนที่มีความเป็น

เอกลักษณ์โดดเด่นในการเที่ยวทางไทยที่สุดคนหนึ่ง ยังได้รับการสนับสนุนจากท่าน ให้เข้าเรียนในคณะครุศาสตร์ ทางด้านดนตรี ทั้งที่ในขณะนั้นการเรียนคณะครุศาสตร์ไม่ได้เป็นที่ต้องการของศิษย์คนนี้ และครอบครัวของศิษย์คนนี้ก็ยังไม่ให้การสนับสนุนแต่ประการใด แต่ท่านยังคงสนับสนุนศิษย์ต่อไป เนื่องจากท่านเห็นว่าศิษย์คนนี้มี ความเก่งในเรื่องทางวิชาการ และความสามารถทางด้านดนตรีมากพอสมควร ท่านจึงต้องส่งเสริม เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง และสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมได้ เนื่องจากในสมัยนั้นคนที่เก่งดนตรีมักไม่เก่งวิชาการ และผู้ที่เรียนวิชาการมักไม่เก่งดนตรี กระทั่งเมื่อศิษย์สามารถสอบเข้าคณะครุศาสตร์ ด้านดนตรีได้แล้ว ท่านยังให้คำแนะนำให้หยุดเรียนดนตรีก่อน เพื่อเตรียมตัวสอบทางด้านวิชาการให้สามารถขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย

“...อาจารย์ชูชาติจะให้ครูเลิกเรียนดนตรีไปเลย 6 เดือน เพื่อไปดูหนังสือเท่านั้นเลย เพื่อเอาให้ติดบอร์ดประเทศไทย คิดดูว่าจะสอบเข้าดนตรี แต่อาจารย์ชูชาติให้เลิกเรียนดนตรีนะ ให้ไปดูหนังสือ อาจารย์เป็นผู้กำหนดให้หมด แล้วสุดท้ายจากการที่ครูมีชื่อติดบอร์ดประเทศไทย ทำให้ครูมีสิทธิ์สมัครสอบชิงทุน ก.พ. เพื่อไปเรียนต่อต่างประเทศ ซึ่งนี่ทำให้ทุกอย่างลงตัว ถ้าหากวันนั้นครูไม่ติดบอร์ดประเทศไทยก็จะมีสิทธิ์สมัครเลย นี่จึงเป็นที่มาของการได้ทุนของครูจนถึง ณ วันนี้...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

การขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย คือ การมีรายชื่อในหนังสือพิมพ์ว่า นักเรียนที่มีรายชื่อเป็นนักเรียนดีเด่นจากทั่วประเทศ เพราะสมัยข้อสอบที่ใช้ยังเป็นข้อสอบกลาง (National exam) ทั้งประเทศใช้ข้อสอบเดียวกัน จากคะแนนในครั้งนี้นำไปสอบชิงทุนของรัฐบาล (ทุน ก.พ.) เพื่อไปเรียนต่อทางด้านดนตรีที่ต่างประเทศ คุณสมบัติของทุนนี้ คือ ผู้ชิงทุนต้องมีรายชื่อขึ้นบอร์ดติดอันดับทำเนียบผู้ที่มีความเก่งทางด้านวิชาการของประเทศไทย กระทั่งคนเก่งหลายคนในสมัยนั้น กลับไม่สามารถสอบเพื่อชิงทุนนี้ได้ เนื่องจากไม่มีโอกาสสอบคัดเลือกเพื่อติดอันดับในบอร์ดของประเทศ สิ่งนี้คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชีวิตของศิษย์คนนี้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เป็นนักเปียโนที่มีชื่อเสียงระดับชาติ เป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีอย่างกว้างขวาง สุดท้ายยังส่งผลให้ศิษย์คนนี้ได้ประกอบวิชาชีพครูดนตรี เพื่อถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ของตนให้

เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างที่ท่านได้คาดหวังไว้ตั้งแต่ต้น ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างของศิษย์ที่ได้กล่าวถึงท่านในเรื่องการให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์ ดังนี้

“...ผมไปค่ายเยาวชนอาเซียนได้ แต่ครั้งแรกไม่ได้ไปสอบ โดนอาจารย์
ชูชาติว่า ก็เลยไปสอบครั้งที่สอง ครั้งที่สาม ก็ได้ไปอินโดนีเซีย ไปฟิลิปปินส์ ผลักดันทุก
คน มีการสอบที่ไหนอาจารย์จะมาบอกหมดเลย ให้ไปลองสอบดู...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ให้ความรู้ผม อาจารย์ไม่ปล่อยมือ อาจารย์ให้โอกาสที่ผม
จะขึ้นมาทำ Section นั้น ผมเคยคุยกับอาจารย์ ว่าคอนเสิร์ตนั้นมันมีความเป็นมา
อย่างไรหรือ ทำไมอาจารย์ถึงเลือกผม อาจารย์บอกว่า ผมเห็นคุณมีพัฒนาการ
เพราะฉะนั้นคุณมีพัฒนาการ คุณน่าจะทำได้ คือ ด้วยคำว่า “น่าจะทำได้” ไม่ใช่ว่าคุณ
ทำได้นะ คำว่าน่าจะทำได้ มันคือโปรเจกต์ร่วมกันระหว่างผมกับอาจารย์ โดยที่เราไม่ได้บอก
ว่า ต้องมาตกลงกันนะ ต้องขยันซ้อมนะ ต้องได้นะ แต่นั่นคืออาจารย์ให้โอกาสผม...”

(วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2556)

จากคำบอกเล่าดังกล่าวของ วชิรวิชญ์ ปัญญาลักษณ์ ในปัจจุบัน ศิษย์คนนี้ได้
เป็นผู้อำนวยการที่มีชื่อเสียงอย่างต่อเนื่อง จากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้โอกาสในครั้งนั้น และ
หลังจากนั้นมา ท่านยังได้ให้การสนับสนุนศิษย์คนนี้ในการเป็นผู้อำนวยการอีกหลายครั้งหากท่านสามารถ
ช่วยเหลือได้ กล่าวได้ว่า หากพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีโอกาสในการสนับสนุนศิษย์ ไม่ว่าจะด้านใดก็ตาม
เสมือนเป็นใบเบิกทางให้กับศิษย์หลาย ๆ คนที่ประสบความสำเร็จได้จนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้
เห็นว่า ท่านมีการคาดการณ์ที่ชี้ทั้งเหตุและผลในการตัดสินใจ สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูทุกคน
ไม่ใช่เพียงแค่การสอนในแต่ละครั้งให้ครบเวลาเท่านั้น แต่รวมถึงการหาโอกาสที่ดี และเหมาะสมให้กับ
ศิษย์ ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวศิษย์ และสังคมส่วนรวม ดังเช่น ศิษย์หลายคนของท่านที่ได้สร้าง
ชื่อเสียงให้กับตนเอง และประเทศชาติ สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดขึ้นแก่วงการการศึกษาของไทย
ดังนั้น ครูที่มีความพร้อมในการเป็นครู ไม่ใช่ครูที่สั่งสอนและให้ความรู้แก่ศิษย์ แต่ต้องสามารถดึงศักยภาพ
ของศิษย์ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้มากที่สุดด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ต้องนึกย้อนว่า คนเรากว่าที่จะมาถึงจุดนี้ของทุกคน มันจะมีตัวต่อ (Puzzle) ที่ต้องต่อเรียงกันโดยที่ไม่มีชิ้นใดชิ้นหนึ่งหายไป ถ้ามีชิ้นใดชิ้นหนึ่งหายไปเรา จะไม่ถึงจุดนี้ ครูก็มีช่วงที่มันมีตัวต่อชิ้นสำคัญหลายตัวหลายชิ้นมาตลอด และชิ้นที่สำคัญ ที่สุดก็คือชิ้นนี้ ตอนที่อาจารย์ซูชาติพยายามบอกว่าเรียนต่อคนตรีเถอะ... ท่านมีวิสัยทัศน์ ที่จะมองได้ว่ามันน่าจะเป็นอาชีพที่ดีสำหรับเรา เป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับ ส่วนรวม ซึ่งครูว่า ครูก็คงทำได้ถึงจุดที่อาจารย์อยากให้เห็น...”

(ณชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ค่อนข้างที่จะถามว่าเราเป็นอย่างไรบ้าง หรือได้รับข่าวอะไร ของเรา ท่านก็สนใจถามเรา อย่างที่จะไปเชียงใหม่ อาจารย์ก็จะมาถามว่าได้ข่าวว่าเป็น ผู้เรียบเรียงเพลง (Arranger) เหมอ แล้วอาจารย์ก็คุยกับเราว่าไปทำอะไรมาอย่างไร... อย่างสิ่งที่ผมทำ เป็นสิ่งที่ทำให้กับเด็กให้กับเยาวชน แล้วอาจารย์เคยพูดมาประโยคหนึ่ง ผมขณลุกมากเลย คือ มันก็ไม่มีอะไรมาหรอก แค่ออยากเห็นเด็กยิ้มเท่านั้นเอง ประเด็น มันไม่ได้ว่าเด็กเก่ง แต่ว่าเด็กมีความสุข ผมก็มีความสุขแล้ว...”

(นาวิณ เอมเปรมศิลป์, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากคำพูดดังกล่าว นาวิณ เอมเปรมศิลป์ ยังได้เล่าอีกว่า คำพูดเหล่านี้เป็นเสมือนกำลังใจ ที่ทำให้ยังคงปฏิบัติสิ่งดี ๆ เหล่านี้ต่อไป ทำให้มีความมั่นใจในสิ่งที่กำลังตั้งใจปฏิบัติอยู่ กระทั่งความ ประทับใจของศิษย์หลาย ๆ คน ในเรื่องที่ท่านตั้งใจมาชมคอนเสิร์ต ซึ่งเป็นผลงานของศิษย์ ไม่ว่าจะเป็น คอนเสิร์ตเล็กหรือใหญ่ก็ตาม หากท่านสามารถมาชมได้ ท่านไม่เคยปฏิเสธ บางครั้งศิษย์เกรงใจไม่กล้า บอกท่าน เนื่องจากท่านอาจเดินทางไม่สะดวก แต่ท่านยังทราบเรื่องด้วยตนเอง ก็ยังสามารถมาชม คอนเสิร์ตทุกครั้ง กระทั่งในปัจจุบันซึ่งท่านอายุมากแล้ว แต่ยังไม่เคยปฏิเสธการมาเป็นกำลังใจ สนับสนุน และร่วมแสดงความชื่นชมต่อศิษย์ทุกคนเมื่อมีโอกาส ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) และระพี นภาวรณ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า ท่านให้กำลังใจ ตลอด คอนเสิร์ตทุกครั้ง ท่านมาชมไม่เคยขาด ทั้งที่ท่านอายุเยอะขึ้น การเดินทางต่าง ๆ เริ่มลำบาก ทำให้ ศิษย์ต่างตั้งใจ ไม่ว่าจะคอนเสิร์ตเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน ท่านได้ให้เหตุผลว่า ถ้าคนในวงการดนตรีไม่ร่วมกัน ชื่นชมแล้ว ย่อมไม่ต้องคาดหวังให้ผู้อื่นชื่นชม ศิษย์หลายคนกล่าวว่า ท่านไม่ได้ไปชมคอนเสิร์ต เพื่อจับผิด

หรือสังเกตว่าผู้เล่นดนตรีนั้น เล่นไม่ตั้งใจไต่บ้าง แต่ท่านชมคอนเสิร์ตเพื่อให้กำลังใจ แสดงให้เห็นว่า นอกจากท่านสนับสนุนศิษย์แล้ว ท่านยังสนับสนุนวงการดนตรี สนับสนุนวิชาชีพนี้ ไม่ว่าจะในฐานะครูสอนดนตรี ศิลปิน หรือฐานะใดก็ตาม ท่านยังคงให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้เสมอมา นอกจากนั้น รังสิพันธ์ุ แข็งขัน (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ยังให้สัมภาษณ์ว่า ท่านไม่เคยประกาศตนว่า ศิษย์คนใดบ้างที่ เก่งได้เพราะท่านสอน หรือเก่งเพราะเป็นลูกศิษย์ท่าน ท่านไม่เคยพูดเพื่อเอาความดีเข้าตน ไม่เคยใช้ ความสำเร็จของลูกศิษย์เป็นส่วนหนึ่งของตัวท่านเองเลยสักครั้ง

1.2.4.2 การรับฟัง

สำหรับในประเด็นเรื่อง การรับฟัง ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การที่พัน เอกชูชาติ พิทักษากร มีความยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์ และความยินดีในการ เสียสละเวลารับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์เสมอมา รายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างดี ไม่ว่าจะเรื่องใด โดยเฉพาะในด้านการทำงาน ท่านมีหลายบทบาท ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการวง ผู้อำนวยการวง แม้กระทั่งในฐานะครู ดังนั้น การที่ท่านต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ต้องพบ และสอน ศิษย์ซึ่งมีพื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก แต่ท่านแทบไม่เคยมีปัญหา กับ ศิษย์และผู้อื่น สาเหตุประการหนึ่งอาจมาจากพื้นฐานนิสัยของท่านที่ไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้ง แต่ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรอบข้าง โดยไม่รู้สึกรู้ว่าการเอาชนะ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ท่านคิดนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ท่านพร้อมยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ท่านกล่าวเสมอว่า ย่อมมีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มากกว่าความคิดเห็นของท่านเสมอ ขึ้นอยู่กับว่ามองจากมุมมองของผู้ใด เป็นไปได้ที่สิ่งเหล่านั้นอาจไม่ได้มี เพียงคำตอบเดียว ท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ความว่า

“...ผมเป็นคนขี้สงสัย ทำไม่อย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ใช่สงสัยแล้วไปเถียงกัน ผมเป็นคนไม่เถียงกับคน ผมจะนั่งสงบเสงี่ยม แต่กลับไปบ้านแล้วก็คิด ๆ มันอะไรนะ อะไรกันเนี่ย แล้วเราจะเอาตรงนั้นมาใช้กับเราได้หรือเปล่า เพราะฉะนั้น เราก็มีแต่ ทางได้ ไม่มีทางเสีย ไม่มีทางเสียเพื่อน เพราะเขาอาจจะถูก แต่ถูกของเขา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

เมื่อกล่าวถึงการเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยังมีอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร พบจุดหักเหในชีวิตที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูดนตรีของท่าน โดยท่านต้องต่อสู้กับความมีอัตตา (Ego) ของตนเอง ด้วยการยอมรับในสิ่งที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูสอนไวโอลิน ได้พูดไว้ก่อนที่จะรับท่านเป็นศิษย์ว่า ท่านยังมีความบกพร่องในการเล่นไวโอลินอยู่มาก ทั้งที่ขณะนั้นท่านยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น มีความใจร้อนสูงมาก ประกอบกับเพิ่งชนะเลิศการประกวดการแข่งขันไวโอลินถึง 2 สมัยติดต่อกัน ก่อนหน้าที่จะเจอกับ จาคอบเซ่น แต่ท่านเลือกรับฟัง และพร้อมเปิดรับวิธีการใหม่ของ จาคอบเซ่น พร้อมทั้งหาสาเหตุว่า เหตุใดจึงกล่าวหาว่าท่านมีความบกพร่องในการเล่นไวโอลินมากเช่นนั้น ท่านได้เล่าว่า

“...ผมผ่านการทดสอบคัดเลือก (Audition) 1 ใน 2 คน ตอนนั้นอายุประมาณ 20 กว่า ท่านพูดกับผมอย่างนี้ คุณผ่านการคัดเลือก แต่ท่านบอกว่า “แต่!” ตรงนี้เองทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนไปทันทีเลย “But you don’t know how to play the violin.” อัตตา (Ego) ผมขึ้นเลย อาจารย์อาจจะไม่รู้ที่เราเป็นแชมป์ 2 ปีควบของอังกฤษถึงได้พูดอย่างนี้ ลูกขึ้นไปดีกว่าจะบอกลา Say goodbye เลย แต่ผมก็คิด ถ้าอาจารย์พูดถูก “don’t know how to” มันจะต้องมีอะไรเหนือกว่านั้นเยอะ เพราะดูวิธีการสอนเมื่อครูมันไม่ใช่ธรรมดา แล้วก็ไม่เคยเห็นอะไรอย่างนั้นเลย ผมเลยตอบท่านไปว่า “Yes, professor. I study with you.” ง่าย ๆ อย่างนี้เลย และจุดนั้นเป็นจุดหันเหของชีวิต จากคำว่า “but” ของท่านนิดเดียวที่ต่อสู้กับอัตตา (Ego) ของผมอยู่...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

ถ้ากล่าวในเรื่องการรับฟังของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีตัวอย่างของศิษย์ที่ให้ความเห็นในด้านนี้ ความว่า

“...อาจารย์ทำตัวเป็นกันเองกับพวกเรา อาจารย์จะฟังความคิดเห็นของพวกเรา เรามีความคิดเห็นเรื่องไหน ๆ อาจารย์ก็ยอมรับ คือไม่เหมือนกับแค่ครูในห้องที่เข้ามาสอนแล้วเลิกกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาพวกดนตรีพวกนี้ ความใกล้ชิดระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์จะอยู่ใกล้กันมากกว่าหลาย ๆ สาขาวิชา...”

(ชูวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ไม่ใช่เผด็จการ เพราะอาจารย์มีเหตุผล สิ่งที่อาจารย์คิด ส่วนใหญ่อาจารย์จะหาข้อมูล แล้วก็อาจจะรวบรวมจากความคิดเห็นของทั้งนักเรียนทั้งครูบาอาจารย์ ทำไปด้วยกัน ไม่ใช่ฉันจะเอาอย่างนี้ คิดคนเดียว อาจารย์ไม่ได้คิดคนเดียว ชวนไปด้วยกัน ชวนกันไป พากันไป...”

(วิทยา ไส้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ท่านเปิดกว้างทางความคิด เราสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ท่านจะรับฟังศิษย์เสมอ...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

2) ยินดีเสียสละเวลา ยินดีรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับ ทั้งด้านที่เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องต่อวิชาดนตรี

ศิษย์ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถรับรู้ได้ว่าในแต่ละครั้งที่ท่านสอน หากศิษย์คนใดมีปัญหาหรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้นกับศิษย์ ไม่ว่าจะการเรียนเดี่ยวหรือกลุ่ม แต่สำหรับการเรียนเดี่ยว ทำให้ท่านสามารถสังเกตได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของท่านที่มีต่อศิษย์ โดยไม่คิดว่าปัญหาของศิษย์เป็นปัญหาที่ไม่มีสาระ ท่านไม่ได้มองในมุมของผู้ใหญ่ว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของเด็ก ๆ แต่ท่านให้ความใส่ใจในแทบทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับศิษย์แต่ละคน โดยเฉพาะหากเรื่องนั้นมีผลกระทบต่อการเรียนดนตรี และศิษย์ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ศิษย์ของท่านยังมีความเห็นตรงกันว่า ศิษย์ส่วนใหญ่เลือกที่จะเล่าปัญหาต่าง ๆ ของตนให้ท่านฟัง โดยไม่รู้สึกลำบาก ทั้งที่บางคนไม่กล้าเล่าให้ผู้ปกครองของตนฟังเสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อศิษย์ได้คุยกับท่าน กลับรู้สึกต้องการเล่าทุกเรื่องให้ท่านฟัง ไม่เพียงแค่ว่าปัญหาส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาในการเรียน การทำงานที่ท่านยังคงยินดีให้คำปรึกษากับทุกคนเสมอ ดั่งคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...คุยกันบ่อยๆทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดนตรี หรือต้องการความเห็นเรื่องอะไรถามอาจารย์ได้ จะเป็นเรื่องดนตรี เรื่องส่วนตัว เรื่องนิสัย คืออะไรก็ได้ เล่าให้

อาจารย์ฟัง อาจารย์จะมีความเห็นที่เป็นประโยชน์กับเราเสมอ แม้แต่เรื่องสุขภาพก็คุยได้หมด และอาจารย์ไม่มีช่องว่าง ถึงแม้ว่าอาจารย์แก่กว่าครู 2 รอบ 24 ปีพอดี...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ถ้าเวลาที่จะเล่นคอนเสิร์ต เปรียบเหมือนกับทหารในเวลาออกรบ จะต้องเตรียมตัวอย่างไร เตรียมไปออกรบต้องมีอะไรบ้าง ไม่ว่าจะป็นทักษะเรื่องอะไรต่าง ๆ ก็ตาม อาจารย์ก็จะบอก...”

(ชวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...ถ้าเราไม่เข้าใจอะไรต่อมิอะไร ไม่ใช่เหมือนอาจารย์คนอื่น ที่พอเราไปถามเขาก็จะรำคาญ แต่ว่าอาจารย์ชูชาติแกจะอธิบาย...อาจารย์จะยินดีอธิบายให้ฟังคือเราไม่รู้สึกว่าอาจารย์เขาจะรำคาญหรือเปล่า หรือเราไปถามแล้วคำถามมันแย่มากหรือเปล่า เราจะไม่รู้สึกลักษณะนั้น เวลาเราไปเจออาจารย์นอกเวลา เราก็สามารถไปถามได้ ไม่ใช่แกจะบอกว่ายุ่ง เดี่ยวค่อยว่ากัน จะไม่ใช่อย่างนั้น...สมัยที่ผมเรียนครุศาสตร์ ผมเป็นพวกกระตือรือร้น และพอทำเพลงเสร็จก็อยากจะแสดงให้เห็น มันมีความรู้สึกอย่างนั้น และอาจารย์ก็ดูให้ทุกครั้ง อาจารย์เป็นผู้ใหญ่ที่เราเข้าไปปรึกษาเวลามีปัญหา มีแนวคิด หรือว่ามีอะไรต่อมิอะไร อาจารย์จะให้คำปรึกษาอยู่ตลอด...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ยินดีที่จะให้เวลาในการอธิบายเพิ่มเติมส่วนตัวกับเด็ก แล้วก็เท่าที่เห็นอาจารย์ อาจารย์จะใช้เวลากับการมาทำคอร์สพิเศษที่ให้นิสิตเรียน ซึ่งในสมัยก่อนที่เราพยายามจะสร้างสาขาใหม่ ๆ คนก็น้อย เราพยายามจะสร้างวงออร์เคสตราวงสตริง คนเล่นไม่พอ ตอนเย็น ๆ ก็มาฝึกทั้งพวกดนตรีไทย ดนตรีสากล เครื่องเป่า มาฝึกไวโอลิน ฝึกเชลโล่ อาจารย์เสียสละเวลามาสอน หลายคนก็เปลี่ยนเข็มจากเคยเป่า เคยเล่นดนตรีไทย มาเล่นเชลโล่ สีไวโอลินก็มี...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เราเข้าไปหาแกได้ตลอด ถ้าเห็นแกว่าง มีเรื่องส่วนตัวเข้าไปปรึกษา แกก็ให้เวลาเรา นั่งคุยกับเรา อาจารย์เป็นมากกว่าครู มากกว่าญาติ ญาติบางคนเรายังไม่สนิทด้วยอะไรอย่างนี้ ก็ไม่รู้จะใช้คำว่าอย่างไร คือเป็นครูจริง ๆ คำว่าครูจริง ๆ...”

(สิทธิชัย เฟ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์เป็นหลักให้เราในทุกเรื่อง ไม่ใช่เรื่องเรียนเท่านั้น แต่เรื่องส่วนตัว เรื่องชีวิต อาจารย์จะถามไถ่ตลอดเป็นอย่างไรตอนนี่ เจอหน้าที่ต้องถาม บางครั้งเรามีปัญหาอาจารย์ก็จะรู้ แล้วก็เป็นที่ปรึกษาที่ผมกล้าพูดเรื่องในชีวิต บางเรื่องไม่บอกใคร แต่บอกอาจารย์ เรา รู้สึกว่าอาจารย์เป็นมากกว่าครู...อาจารย์มีมุมมองที่จริงคือบางครั้งแกจะไม่บอปปอบ แกจะไม่ทำให้เราคุยแล้วดีใจหรือเอาให้สบายใจไปก่อน แต่อาจารย์จะพูดเรื่องจริง ข้อเท็จจริง (Fact) ว่าเป็นอย่างนั้นๆ ต้องยอมรับมัน...มันจะรู้สึกได้ เวลาที่เราคุย อาจารย์ก็จะไม่ปิดกั้น (Block) เรา รู้สึกว่าอาจารย์แฮร์เรา รู้สึกไวใจอาจารย์ คำว่าไวใจ คือไวใจทุกอย่าง มอบกายถวายชีวิตให้ {หัวเราะ} ชีวิตนี้ไม่มีความลับให้อาจารย์...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...มันมีความสนิทสนมกันซะจนเหมือนอาจารย์เป็นญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง แล้วก็เป็นคนที่เราเปิดใจด้วยได้ เพราะบุคลิกภาพของอาจารย์เป็นแบบนั้น เราเลยเปิดให้กับแกทุก ๆ อย่าง...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์จะให้คำแนะนำ อาจารย์ก็จะให้เวลาเป็นช่วงที่เรียนเสร็จแล้วอะไรอย่างนี้ ผมไม่ทราบว่ามีประสบการณ์ใหม่ คือบางทีก่อนที่จะเรียนกับอาจารย์ ทะเลาะกับแฟน อาจารย์ก็เข้าใจสภาพ พอผมเคลียร์เรื่องของผมเองก็ดีขึ้น แต่อาจารย์ก็จะให้คำแนะนำ...”

(สรารุณี ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เคยมีบางที เครียด อาจารย์เห็นหน้าก็คงรู้ เครียด คือมีเรื่อง
วัยรุ่นก็มีเรื่องเพื่อน เรื่องอะไร ไปเรียนน้ำตาหยดแถมะ อาจารย์บอกว่า วางชอก่อนก็ได้
นั่งก่อน เราเครียดอยู่ ไม่ค่อยมีสมาธิหรอก อยู่ดี ๆ มันไม่ไหว เราก็อห่หะ ไม่ไหวแล้ว
อาจารย์หันมาเจอ ไปขงขามาให้ดื่ม ก็ถาม มีอะไรคุยได้ปรึกษาได้...”

(วสิฐฐิติ เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่ศิษย์ขอคำปรึกษา มีตั้งแต่เรื่องเรียน จากการ
ไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน หรือไม่สามารถค้นคว้าด้วยตนเอง และต้องการได้คำปรึกษาจาก
ท่าน ท่านก็ยินดีเสียสละเวลาสอนให้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ โดยไม่เคยบ่นว่าท่านกำลังยุ่ง
หรือไม่มีเวลาให้ แล้วลัดเวลาออกไป แต่ศิษย์ต้องมีความตั้งใจในการขวนขวาย ไม่ใช่ไม่ตั้งใจเรียน
จึงไม่เข้าใจ แล้วต้องมาถามนอกเวลาเรียน รวมไปถึงปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องความรัก การอกหัก
การทะเลาะกับเพื่อน ปัญหาเกี่ยวกับคนอื่น ทำให้เสียสมาธิในการเรียน หรือการซ่อมดนตรี ท่านมีวิธีการใน
การแก้ปัญหาของศิษย์ในแต่ละกรณีได้อย่างเหมาะสม โดยท่านทำให้ศิษย์รับรู้ได้ว่าท่านเปิดใจเข้าหาศิษย์
เต็มใจรับฟังปัญหาของศิษย์ในทุกเรื่อง ทำให้สิ่งที่ท่านได้รับจากศิษย์ คือ ความเชื่อใจ ความรัก
ความเคารพ และความศรัทธา กลับคืนมาจากศิษย์ ยังมีกรณีที่ท่านพยายามให้ความช่วยเหลือศิษย์อีกคน
หนึ่ง ดังที่ วิทยา ไส้ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ได้เล่าว่า ท่านพยายามช่วยเหลือศิษย์ทุกคน
เท่าที่ท่านสามารถปฏิบัติได้ในทุกวิธีทาง หากทำที่สุดแล้ว ไม่สามารถช่วยเหลือได้ ท่านก็ไม่เคยลืมนิยาม
เหล่านั้นเลยกระทั่งทุกวันนี้ ยังคงถามถึงศิษย์ ไม่ว่าเรื่องผ่านมานานเท่าใดแล้วก็ตาม

1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน

จากการที่ได้พูดคุยกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องเกี่ยวกับดนตรี เช่น การสอนดนตรี
ทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ ผู้วิจัยไม่เคยรับรู้ได้ถึงความเปี่ยมหมายในการสอนของท่าน จึงเป็นสิ่งที่
ผู้วิจัยต้องการศึกษาต่อว่า เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยรู้สึกเช่นนั้น คำตอบที่ได้รับกลับมา คือ **ท่านรัก
รักเครื่องดนตรี รักเสียงดนตรี รักการสอน ท่านรักในวิชาชีพนี้** และการทำงานที่ท่านสามารถอยู่กับดนตรี และมี
ความสุขในการสอนดนตรีตลอดเวลา สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้ความรู้ หรือประสบการณ์ คือ ความรัก
และความชอบในสิ่งที่ท่านได้เลือก ได้กระทำ ท่านยังกล่าวอีกว่า เวลาที่ท่านซ่อม หรือต้องการเล่นดนตรี
อย่างไม่เห็นเดหน้อย **เคล็ดลับไม่ได้อยู่ที่วินัยของตนเองเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรักในการเล่นดนตรี** ท่าน
กล่าวว่า

“...มันไม่ได้อยู่ที่วินัย แต่มันอยู่ที่ความรักที่จะเล่น ถ้ามีตรงนั้น ผมว่าอะไรก็ได้ สำเร็จแน่นอนเลย ถ้ารักจะเล่น ทุกคนเป็นอย่างผมได้แน่นอน ด้วยกาลเวลา ความตั้งใจ และการรักที่จะทำ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

จากข้อความดังกล่าว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าให้ฟังต่อในช่วงเวลาที่ท่านยังเป็นเด็ก ท่านเป็นเด็กที่ไม่มีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติด้านใดก่อนหน้าที่จะจริงจังกับการเรียนดนตรีเลย แต่การที่ท่านกลายเป็นคนที่มีความสามารถ และเก่งได้เช่นในปัจจุบัน กระทั่งประสบความสำเร็จในเส้นทาง “ดนตรี” ทั้งในฐานะนักดนตรี ศิลปิน ครูสอนดนตรี ฯลฯ เนื่องจากท่านเกิดความรักต่อดนตรี ทำให้ท่านเกิดความตั้งใจ มีความมุ่งมั่นในการเรียนดนตรี ฝึกซ้อมดนตรี ท่านรักในเสียงดนตรี ทุกประเภท กล่าวได้ว่า “ความรัก” คือ สิ่งที่สำคัญที่สุด สำคัญกว่าความเก่ง ความฉลาด หรือพรสวรรค์ ใด ๆ เนื่องจาก “ความรัก” หรือ “ความชอบ” เป็นตัวผลักดันให้ทุกคนสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย และไม่เบื่อหน่าย ดังนั้น การศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ควรต้องเกิดจากการทำให้ศิษย์ เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาซึ่งของตนให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาบัณฑิตวิชาซึ่งพรูมากที่สุด คือ ตัวแปรด้านเจตคติ ซึ่งครูมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในวิชาซึ่งมากที่สุดเช่นกัน (พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบุญ, 2551) ดังนั้น หากมีความสามารถ แต่ไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาซึ่งของตนแล้ว ย่อมไม่สามารถพัฒนาความสามารถ หรือทักษะในด้านอื่น ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ ท่านมีความรักในวิชาซึ่งนี้อย่างสูง ท่านจึงรู้สึกต้องการอยู่กับดนตรีตลอดเวลา ท่านพยายามหาเหตุผลที่ทำให้ท่านรักในเสียงดนตรี แต่หลาย ๆ ครั้งท่านไม่สามารถหาคำตอบได้ ท่านกล่าวว่าการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ อาจเป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรี ได้อย่างจริงจัง จากสมัยเด็กเป็นการเล่นเพื่อความรูสึกสนุก และต้องการซ้อมเพื่อความคล่องแคล่วเท่านั้น แต่ไม่ได้รู้สึกถึงความไพเราะของเสียงที่แท้จริงของเครื่องดนตรี ท่านยังไม่ได้เล่นด้วยหัวใจ {ท่านพูดพร้อม กับเอามือชี้ไปที่หัวใจอย่างหนักแน่น} แต่เล่นจากการใช้สมองคิดเท่านั้น ท่านกล่าวถึงสิ่งที่ท่านรู้สึกไว้ว่า

“...รักในเสียง รักที่จะเล่น ซ้อม ซ้อมไป ซ้อมไป อยากได้ให้ได้ ไม่ได้ต้องได้ ต้องทำให้ได้ ต้องได้เพราะรัก เพราะชอบ เพราะอยากจะเล่น อยากเล่นเพลงนั้นจึงอยากเล่นเพลงนี้จัง ชอบจัง {เสียงหนักแน่นมาก} ก็จบ ก็ทำอย่างนี้มาตลอด...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ผมว่าเพราะตอนนี้ผมเล่นมันด้วยอารมณ์ (Feeling) ตอนนั้นผมรู้ตัวเลยว่า
ผมรักดนตรีจริง ๆ จากการที่ผมรู้สึกที่ผมเพิ่งเล่นได้เพราะ มันเริ่มเล่นออกมาจากใจ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์หลายคนได้ยกตัวอย่างไว้ ในเรื่องที่ท่านไม่เคยเบื่อหน่ายต่อการสอน ท่านมีความสุขในการสอนดนตรี เป็นสิ่งที่ท่านปฏิบัติได้ทุกวัน และทั้งวัน ท่านสอนด้วยความตั้งใจ ให้ศิษย์ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ และท่านไม่เพียงรักในสิ่งที่ท่านสอน แต่ยังรักในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเอง โดยเฉพาะความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการสอนดนตรี ท่านไม่ได้รู้สึกว่าการที่ท่านประกอบวิชาชีพครูดนตรี เนื่องจากต้องการสร้างรายได้มากมายให้กับตนเอง แต่ท่านต้องการเห็นศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า เป็นคนดี และได้รับความรู้ติดตัวไป เพื่อเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม อีกประการหนึ่ง คือ ท่านเป็นครูที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับที่ท่านได้รับการเรียกว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...อาจารย์ไม่เคยเบื่อที่จะสอน เรายังมีเบื่อในบางขณะ ก็เป็นมนุษย์นะ วันนี้
อยากสอน อีกวันไม่อยากจะสอน แต่อาจารย์จะสดชื่นเสมอเมื่อได้สอน แล้วอาจารย์หยุด
สอนไม่ได้...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ชูชาติแกมีความรักในสิ่งที่อาจารย์เรียน ที่อาจารย์สอน มี
ความสามารถจริง ๆ อาจารย์เหมือนกับให้ชีวิตทั้งชีวิตต่อสิ่งนี้ ก็คือดนตรี ต้องรักในสิ่งที่
คุณจะทำสอน ซึ่งมันเป็นผลมาจากรักในที่เรียนใช่ไหมล่ะ ที่นี้พอแกร็กแล้ว แกก็เรียน
คล้าย ๆ มันทะลุไปไหนต่อไหน ทำให้กลายเป็นครูที่ดีได้...”

(สตั๊ปปิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...คนเรารู้ว่าถ้าอยากจะทำให้ได้เงิน (Make money) มาก ๆ ควรจะไปเป็น
อาชีพอื่น แต่ถ้าคนเราลองมาเป็นครูแล้วในส่วนลึกของหัวใจมันก็ต้องมีความอยากที่จะ
ให้อยู่แล้ว ผมว่าไม่อย่างนั้นก็ไปทำอย่างอื่นใหม่ หรือไปเป็นนักธุรกิจก็ได้ อาชีพครูไม่ใช่
ได้ด้วยทรัพย์สินแต่มาได้มาซึ่งอย่างอื่น เช่น เห็นลูกศิษย์เจริญก้าวหน้า เห็นลูกศิษย์เป็น

คนดี เห็นลูกศิษย์ได้ความรู้ไป อันนี้ผมคิดว่าเป็นส่วนสำคัญมาก และผมเชื่อว่าอาจารย์
ชูชาติท่านมีมาก...”

(ณรงค์ฤทธิ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่มีความจริงจัง อาจารย์มีความจริงใจกับคนตรี มี
ความจริงใจกับการสอน อาจเห็นในคนที่จับพลัดจับผลูมาเป็นอาจารย์ จับพลัดจับผลู
ให้คนอื่นเรียกอาจารย์ อันนั้นไม่เกิดขึ้นกับอาจารย์ชูชาติแน่นอน อาจารย์สอนด้วยความ
ตั้งใจ สอนด้วยความรู้เต็มที่ พวกเราจึงได้รับความรู้อย่างเต็มที่...อาจารย์มีความจริงใจ
กับสิ่งที่ตัวเองทำ แล้วก็รักในสิ่งที่ตัวเองทำ ชื่นชมในสิ่งที่ตัวเองทำ เพราะว่าสิ่งเหล่านั้นมัน
ทำให้อะไรก็ตามที่ที่ทำอยู่ มันเกิดความก้าวหน้า แล้วก็ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ผมว่าอันนี้เป็น
แบบอย่างที่ดีที่สุด...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...ผมเห็นความทุ่มเทของท่านต่อวิชาชีพนี้ ท่านศึกษาวิชาคนตรีอย่างจริงจัง
ยาวนาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศและต่อเนื่อง ท่านคอยหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม
อยู่ตลอดเวลา และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ ท่านรักที่จะเป็นครูคนตรี
และนักดนตรีครับ...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...เคยบอกอาจารย์ จะไม่เรียนแล้ว เพราะรู้สึกว่ามันไม่มั่นใจในชีวิต หมายความว่า
ว่าเรียนปฏิบัติแล้ว พอจบมาก็ทำงาน ผมก็ทำได้นี้ ผมเล่นเพลงทหาร ผมก็เล่นได้ ก็ไม่
เห็นต้องเก่งกว่านี้ แล้วก็กลัวด้วย เกิดหกล้มมือไม้หักไป ที่เรียนมาทั้งหมดละ ตอนนั้น
รู้สึกแย่ แต่อาจารย์กลับบอก ก็เลิกเรียนไปเลย เพราะถ้าคิดอย่างนี้มันก็ไปต่อไม่ได้...
อาจารย์สอนว่า ทุกอย่างต้องเกิดมาจากความรัก ต้องเกิดมาจากใจ ถ้าคุณรักที่จะเล่น
แล้ว อยากจะเล่นอะไรก็เล่นได้ สิ่งนี้เป็นเหมือนแสงส่องทางอีกทีหนึ่งให้ผมเลย...”

(สรารุณี ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

จากการที่ท่านรัก และศรัทธาในสิ่งที่ท่านปฏิบัติ ที่ท่านเป็น ส่งผลให้ศิษย์หลายคนเห็นท่านเป็นแบบอย่างของวิชาชีพ เป็นแบบอย่างของครูที่ดี ความตั้งใจในการสอน เป็นเสมือนแรงบันดาลใจที่ทำให้ศิษย์รู้สึก ว่า วิชาชีพครูคนตรี มีค่า มีเกียรติ และภูมิใจที่ได้ทำงานในวิชาชีพนี้ ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...อาจารย์ชอบสอนมาก ไปตั้งคณะครู เหมือนทำให้ได้กรุ่นใหม่เห็นแรงบันดาลใจ (Inspiration) ว่าการเป็นครุมนรู้สึกมีค่า รู้สึกว่ามีเกียรติ อาจารย์จะเน้นเรื่องการสอนมาก แล้วอาจารย์ก็ชอบ อาจารย์ภูมิใจที่ลูกศิษย์มาหา อาจารย์จะมีแต่ลูกศิษย์ ลูกศิษย์ ตลอดชีวิต ไม่ได้พูดถึงการเป็นเพื่อนร่วมงานหรือเรื่องอื่นอะไร แต่ทุกอย่างคือลูกศิษย์ตลอดเวลา ก็เลยยังรับรู้ได้ ทำให้เราเลือกเป็นอาชีพนี้โดยเราไม่รู้สึกว่ามันคือยาคูณค่า เป็นแล้วดีแน่นอน มันทำให้เรารู้สึกว่าต้องมีเกียรติแน่นอน เป็นครุคนตรีมันดี...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

“...แต่สิ่งหนึ่งแน่ ๆ ที่เป็นความฝัน เป็นเป้าหมายชีวิตอีกอย่าง คือ ตอนแก่ถึงตอนนั้นจะเก็บเงินจนเรื่องเงินไม่ใช่เรื่องใหญ่ในชีวิตแล้ว ก็จะสอนอยู่กับบ้าน แต่ก็เหมือนกัน คือจะเก็บเงินเด็ก เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่า แต่ไม่เก็บแพงแล้ว เพราะเราไม่มี ความจำเป็น เป็นเหมือนอาจารย์ สอนจนกว่าจะไม่มีแรงสอน ให้น้ำตาไหลเมื่อพูดถึงอาจารย์เรื่องเป็นเหมือนอาจารย์ที่สอนจนกว่าจะไม่มีแรงสอน...”

(วสิฎฐิ เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

อีกหนึ่งความรู้สึกของท่านที่เป็นอารมณ์ ความรู้สึกที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจาก “ความรัก” จนกลายเป็น “ความซาบซึ้ง” ในเครื่องดนตรี ในเสียงดนตรี หรือในบทเพลงนั้น ๆ เนื่องจาก ความซาบซึ้ง เป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากทั้งความรัก และมีเรื่องของความรู้สึกจากอารมณ์ข้างในของตน (Feeling) ซึ่งความซาบซึ้งของท่าน เป็นสิ่งที่ศิษย์หลายคนมองว่า คือ อารมณ์ที่อยู่เหนือคำว่า รัก หรือชอบ ศิษย์หลายคนได้กล่าวไว้ว่า

“...เรื่องการเล่นดนตรีก็เหมือนกัน จะมีเทคนิคสูงแค่ไหน แต่คุณเล่นไม่เพราะ ตัวคุณเองยังฟังไม่เพราะ คุณจะเล่นไปทำไม คนอื่นเขาก็ฟังไม่เพราะเหมือนกัน อาจารย์

มีอารมณ์ มีความหลงใหล (Passion) ตรงนี้เต็ม ๆ อาจารย์ทำเพลงออกมาก็เพราะ ทุกวันนี้ครูยังหลงเสียงเพลงของตัวเองอยู่เลย ไม่เคยเบื่อเลย เพราะว่าเล่นที่ไรก็ชอบ ชอบคอร์ดที่อาจารย์ชูชาติทำให้ ชอบแนวนี้ที่อาจารย์ชูชาติใส่ให้ ตอนที่อาจารย์ทำ อาจารย์ก็ต้องใช้อารมณ์พวกนี้เพื่อให้มันมีสุนทรียะครบถ้วน...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ในขณะที่เราไปดูบางคนซึ่งเทคนิคอาจจะไม่ถึง แต่เขาเล่นเพราะ เขาร้องเพราะ เราดูได้ กลับบ้านอย่างมีความสุข ในขณะที่คนที่เทคนิคพร้อม แต่ถ้าไม่มีอารมณ์ ไม่มี ความหลงใหล เล่นอีกก็ไม่ไปแล้ว แต่อาจารย์ชูชาติมีตรงนี้ครบ {ยิ้ม}...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...เวลาอาจารย์จะทำอะไร อาจารย์ทำด้วยความหลงใหล (Passion) บางทีคำนี้อาจดูมากไป แต่มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ เป็นความหมกมุ่นกับบางอย่าง ซึ่งคนเก่ง ๆ ต้องการสิ่งนี้ เช่นหมกมุ่นกับการซ้อม อย่างผมหมกมุ่นกับการซ้อม หมกมุ่นกับการเขียนเพลง คำมันดูไม่ค่อยสวยงาม แต่ผมรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ ซึ่งอาจารย์ทำด้วยความหลงใหล พอหลงใหลแล้ว เราต้องใช้เวลากับมันเยอะ โยคะ มวยจีน ศาสตร์เกี่ยวกับแพทย์ เพลงไทยเดิม เพลงคลาสสิก ไวโอลิน วิโอล่า การอำนวยเพลง การเรียบเรียงเสียงประสาน การสอน อาจารย์มีทุกด้าน แล้วก็ทุกอย่างอาจารย์หลงใหลหมด มันจะมี คีย์เวิร์ดจากอาจารย์บ่อยๆ ว่า อาจารย์ทำด้วยความรัก...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย ทั้งที่ได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เห็นได้จากการที่ศิษย์หลายคนได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ความรู้ของท่านสามารถสอนศิษย์ได้กระทั่งทุกวันนี้ ต่อให้ศิษย์อายุมาก หรือมีประสบการณ์ในการทำงานมากสักเท่าใด ความรู้ของท่านยังคงสามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ไม่จบสิ้น ดังคำกล่าวของศิษย์ที่กล่าวไว้ว่า

“...อาจารย์สอนไปได้เรื่อย ๆ จนทุกวันนี้ก็ยังเรียนรู้กับอาจารย์อยู่...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เยอะมาก เอาแค่เรื่องเดียวคือไวโอลินผมก็เรียนไม่จบหรอกแล้วยังมีเรื่องอื่นอีก ผมยังได้เรียนแค่เสี้ยวหนึ่งของความรู้ที่ท่านนั่นเอง...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...ปัญญาของอาจารย์ชูชาติ คือ ปัญญาที่เกิดจากการมองโลกที่มันกว้างไร้ศาสตร์ ศาสตร์ของอาจารย์ไปถึงไหนก็ ไปถึงเรื่องการใช้หลักศาสนา ใช้หลักต่าง ๆ เข้ามา...”

(ชวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...ความรู้สึกของตัวเอง รู้สึกว่าอาจารย์ไม่ใช่แค่อาจารย์สอนไวโอลิน หรือสอนเปียโน หรือสอนทฤษฎี แต่อาจารย์เป็นปราชญ์ เพราะอาจารย์รอบรู้รอบนอกเหนือดนตรีด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโยคะ เรื่องกังฟู ไ้ไท้เก๊ก และเรื่องอื่น ๆ อีกเยอะแยะ อาจารย์เป็นปราชญ์ในหลาย ๆ ด้าน ตอนเด็ก ๆ มีอะไรก็จะถามอาจารย์ เหมือนเป็นสารานุกรม Encyclopedia เคลื่อนที่...”

(อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...แถมจะรู้จักหมด คุณได้หมด ผมได้หนังสือเหมือนกันนะ แยกเคยให้ไว้ตอนที่ผมไปบ้านบ้านแถมจะมีตู้หนังสือที่เป็นพวกโน้ต มีอีกมุมหนึ่ง คือมุมทฤษฎี (Theory) เลย ผมเคยไปหยิบมาแล้วขอแถม แยกก็ให้นำมาถ่ายเอกสารได้ มันทำให้ผมได้เห็นเบื้องหลัง ผมได้เห็น

สมัยที่อาจารย์เรียน หนังสือต่าง ๆ ผมเห็นหนังสือแปล อาจารย์เรียนละเอียดมาก
 ทั้งหน้าจะมีแต่คำแปล อาจารย์มีเก็บไว้หมดตั้งแต่กระดาษยังสีเหลือง ๆ อยู่เลย...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

จากคำกล่าวของศิษย์บางส่วนเกี่ยวกับความรู้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ทำให้พอเห็นได้ว่า ท่านมีความรู้อย่างแท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรีโดยตรง และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้อง กับดนตรีโดยตรง เนื่องจากศิษย์แต่ละคนของท่านต่างมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้ ความสามารถ ในระดับที่สังคมให้การยอมรับ แต่ยังคงเรียนรู้ และขอคำปรึกษากับท่านได้กระทั่งถึงปัจจุบัน ท่านยังสามารถให้คำตอบได้ในทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์เบื้องต้นที่แสดงถึงการที่ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพที่ท่านสอนอย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะของท่าน “ด้านความรู้และประสบการณ์” สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ดนตรีโดยตรง แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก และความรู้ด้านดนตรีไทย 2. ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) 3. ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) และ 4. ความรู้ทางด้านภาษา โดยผู้วิจัยได้เน้นความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูดนตรีของท่านเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากมีความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music ในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ โดยท่านสอบเทียบ ปริญญา A.R.C.M. ย่อมาจาก Associate of The Royal College of Music เป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching สอดคล้องกับวิทยา ไล่ทอง (สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงที่ท่านศึกษาอยู่ที่ต่างประเทศ ท่านได้เรียนต่อสาย ครูก่อนที่กลับประเทศไทย โดยท่านได้กล่าวถึงการเรียนในด้านนี้ ความว่า

“...การเรียนในด้านนี้ทำให้สอนได้สะดวกมากขึ้น เพราะมีพื้นฐานในการเป็นครู หลักการคล้าย ๆ กับการเรียนในครุศาสตร์ เน้นเรียนการสอนของครู เพราะฉะนั้นหากเรียนจบมา สามารถเป็นครูได้เลย และท่านได้ความรู้ด้านการสอนต่าง ๆ จากการเรียนที่นี้มาก และยังได้อ่านหนังสือต่าง ๆ เพิ่มเติมด้วย เพราะต้องเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับครู เช่น *Teaching Method* พวก *Pedagogy* ต่าง ๆ ในการสอน เรียนจิตวิทยาการสอน (*Psychology of Teaching*) และ *Violin Teaching* ซึ่งต้องมี *Paper Work* เวลาสอบ และมีการสอบเกี่ยวกับวิธีการสอนต่าง ๆ หากเป็นครูก็ควรเรียน *Teaching...*”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

ต่อจากนั้นท่านยังได้เรียนหลักสูตร G.L.C.M. ย่อมาจาก Graduate of The London College of Music เพิ่มเติม ซึ่งการเรียนในหลักสูตรนี้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ของท่าน ทางด้านการสอนมากขึ้น ท่านกล่าวเสริมว่า

“...ผมเรียนเอกไวโอลินกับ *Conducting* เป็นปริญญาอีกตัวหนึ่ง หลักสูตรนี้ครอบคลุมหมดเลย มีทั้ง *Conducting Harmony Counterpoint* ทำให้ผมเอามาใช้สอนฮาร์โมนี การเรียบเรียงเสียงประสานต่าง ๆ การเรียบเรียงเสียงประสานของเปียโนที่ผมทำก็ได้มาจากที่นี่ การฝึกสอดทักษะในตอนที่ผมสอนที่ครุศาสตร์ก็มาจากที่นี่ เพราะหลักสูตร G.L.C.M. สอนกว้างมาก เป็นหลักสูตรที่ครอบคลุมหมดเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2556)

“...เรื่องจับเสียงนี่คืออาจารย์हुดีมาก บางอันผมเพี้ยนไปแค่นิดหนึ่ง อาจารย์สามารถบอกให้สูงขึ้นหน่อย โดยที่อาจารย์เขาเป็นคนที่สามารถฟังเสียงได้สมบูรณ์แบบ (*Perfect Pitch*) ด้วยโดยที่ไม่ต้องกดเปียโน อาจารย์ก็รู้...”

(อัญติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

จากที่กล่าวข้างต้น พบว่า ความรู้ต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับมานี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบวิชาชีพของท่านเป็นอย่างมาก ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

ศิษย์หลายคนได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เก็บเกี่ยวความรู้ที่เข้ามาเข้ามาในชีวิตของท่านตลอดเวลา เพราะท่านรู้สึกว่ามีสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในแต่ละเรื่องนั้น ล้วนมีผลกับชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น การขึ้นรถหนึ่งครั้ง ไม่ใช่เพียงแค่ขึ้นรถแล้วไปถึงจุดหมาย แต่สำคัญว่า ในระหว่างทางนั้น ได้พบกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่ามากสักเพียงใด สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างในชีวิตให้แก่ศิษย์ได้อย่างดี ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

“...สิ่งที่พวกเราจะได้จากอาจารย์ ก็คือว่าทุก ๆ เรื่องที่มันผ่านมา เป็นเรื่องที่มีผลกับเราทั้งนั้น ไม่ใช่ว่าเรื่องที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไปเฉย ๆ แต่มันสามารถเอามาใช้เมื่อไหร่ก็ได้ อาจารย์จะมีคำพูดของอาจารย์เสมอ คือว่าคนเรามีหลายลิ้นชัก เราเก็บสิ่งต่าง ๆ ไว้ในลิ้นชัก เพียงแต่ว่าวันไหนเราจะดึงของในลิ้นชักออกมาใช้ ยกตัวอย่างในเรื่องของดนตรี อาจารย์จะไม่พูดถึงแค่เรื่องดนตรีคลาสสิกเพียงอย่างเดียว แต่อาจารย์จะเป็นคนที่สนใจเรื่องดนตรีแจ๊สด้วย เรื่องป๊อป เรื่องของทฤษฎีการประสานเสียงแบบป๊อป แบบแจ๊ส ทฤษฎีแบบคลาสสิก ซึ่งอาจารย์จะดูแล (Treat) เหมือนกับมันอยู่คนละลิ้นชัก เพียงแต่อาจารย์จะดึงลิ้นชักไหนมาใช้เมื่อไหร่เท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันลิ้นชักพวกนี้ยังมีลิ้นชักอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ลิ้นชักดนตรีในตัวของอาจารย์อีก...”

(จิววิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...อีกอย่างหนึ่งที่คิดว่าสำคัญมาก มีผลเหมือนกันที่ทำให้เราอยู่ในแวดวงดนตรีได้อย่างมีความสุข และเป็นคนไม่คับแคบ ส่วนลึกของแกจริง ๆ โดยธรรมชาติ (Nature) ของแกเป็นนักดนตรี ที่นี่พอเป็นนักดนตรีแล้วจะไม่มีแบ่งแยกดนตรีคลาสสิก ดนตรีอะไรต่ออะไร อาจารย์ชูชาติรู้เลย แกเล่นดนตรีมาทุกอย่าง ลูกทุ่ง แกก็เคยมีประสบการณ์ แกเป็นนักดนตรีที่เป็นคนเปิดกว้าง แกเปิดรับประสบการณ์ได้ทุกอย่าง แล้วแกก็ทำให้เราเห็นว่าทุกประสบการณ์ทางดนตรีมันช่วยเพิ่มความรู้ให้แก่เราเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่เรา...”

(สดับพิน รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...นอกจากจะเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) แล้วอาจารย์ก็ยังเรียบเรียงเพลงเยอะ คืออาจารย์ไม่ใช่เฉพาะเรียบเรียงเฉพาะเพลงคลาสสิก แต่ยังต้องเรียบ

เรียงให้วง (Band) ให้กับวงทหาร ผมเข้าใจว่าอาจารย์เป็นทหารมาก่อน และอยู่กองดุริยางค์ ซึ่งกองดุริยางค์ทหารบกต้องเล่นเพลงทุกชนิด จะลูกทุ่ง ลูกกรุง ป๊อป หรือคลาสสิก ต้องเล่นได้หมด เพราะฉะนั้นอาจารย์รู้อะไรรอบตัว ทำได้หลากหลายสไตล์...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความสามารถนอกเหนือจากที่ได้รับ การถ่ายทอดมาจากครู แต่ท่านยังมีความรู้จากการที่ท่านเลือกปฏิบัติ และเลือกเป็นในสิ่งที่ท่านต้องการ ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่าน จึงล้วนเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลดีต่อวิชาชีพของท่านใน ระยะต่อมามาก

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก

ช่วงที่ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทย ท่านได้เรียนดนตรีสากลควบคู่ไปด้วยทุกครั้ง โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรกของท่าน คือ ไวโอลิน และหากกล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ครู” ของท่าน ครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดในด้านดนตรีตะวันตกขณะที่ท่านอยู่ประเทศไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ บุคคลสำคัญที่ทำให้ท่านมีความรู้ในด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเอกของท่านในสมัยนั้น และเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้ที่เทียบเท่ากับการเรียนการสอน ในระดับสากล ความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เทศารักษ์ เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อ ทางด้านดนตรีเมื่อครั้งที่ท่านไปเรียนต่างประเทศ ท่านได้เล่าถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมา โดยเฉพาะในด้านการตันสต หรือ Improvisation ซึ่งเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของทั้งครูสุทิน เทศารักษ์ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นอย่างมาก ท่านได้กล่าวว่า

“...ผมได้อะไรมาจากครูผมที่เป็นคนไทย คือ อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ตั้ง สนั่นล้วนกรุงเทพฯ เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เป็นครูที่สอนไวโอลินผม ท่านเป็นนักไวโอลินที่เก่งมาก เป็นอัจฉริยะมาก สีนัดตัวเดียว ถึงกับต้องนั่งฟังเลย ทำไมเพราะอย่างนี้ ผมได้เรียนกับท่านตอนผมจบมัธยม 6 ก็ประมาณอายุ 15 คือก่อนจะไปเมืองนอก เหลือเชื่อมากที่อาจารย์อิมโพรไวส์ (Improvise) ได้หมด อย่างวันนั้นนั่งคุยกัน หยิบไวโอลินมาถึงไม่ต้องวอร์มเลย สีเพลง Gypsy Air ให้ฟังเลย เพราะเหมือนเดิม ไม่ต้องวอร์ม นี่อัจฉริยะแล้วได้ยืนเพลงป๊อปเขียนโน้ตได้ทันที แล้วสวย แต่พอมารเล่นก็ไม่ได้เล่นตามนั้นนะ

กลับอิมโพรไวส์อีก เหลือเชื่อเหลือเกิน...ที่ผมได้แนวการเล่นที่ตามใจของผู้เล่น (Adlib) ต่าง ๆ และการอิมโพรไวส์ก็จากท่าน เราอิมโพรไวส์กันสนุกมาก สบายมาก เมื่อไหร่ก็ได้ ผมได้จากท่านนี้แหละ เล่นเลยไม่ต้องมีโน้ต...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...วิธีการสอนของท่านนี้สุดยอดมาก มีเทคนิคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสเกล หรือบัพทีก (Etude) ต่าง ๆ ท่านก็บอกผมมาเลยว่าต้องใช้ตำราเล่มไหนอย่างไรบ้าง แต่ท่านพูดว่าต้องฝึกเทคนิคก่อนนะ ยังไม่ได้เล่นเพลงหรอก ผมก็ต้องฝึกเทคนิคแต่ละเทคนิคตามที่ท่านสอน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

ความรู้ของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่พี่เอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นพื้นฐานแรก และพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านสามารถประกอบวิชาชีพนี้อย่างต่อเนื่อง ท่านกล่าวถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านเพิ่งทราบว่า สิ่งที่ครูสอนคือเทคนิคที่เทียบเท่าในระดับสากลได้จริง ในช่วงที่ท่านได้ไปเรียนต่อทางด้านดนตรี ณ ประเทศอังกฤษ ซึ่งต้องผ่านการคัดเลือก (Audition) เพื่อคัดเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนดนตรี โดยครูสอนดนตรีคนแรกของท่าน ชื่อ แอมมอรี (Amory) ได้ชื่นชมทักษะการสืโวโกลินของท่านที่ได้เรียนมาจากครูสุทิน เทศารักษ์ จนกระทั่งได้ผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนดนตรีได้อย่างสมบูรณ์แบบ ดังคำบอกเล่าของท่านที่ว่า

“...ครั้งแรกท่านแอมมอรี (Amory) ให้ผมลองสี ลองเล่นไวโอลินให้ฟัง ท่านงมากเลย ถามผมว่าผมมาจากไหน ผมบอกว่ามาจากประเทศไทย ท่านบอกว่าผมทำได้เทคนิคดีมากเลย เพราะท่านอาจารย์สุทินสอนผมมาด้วยหลักสูตรเหมือนต่างประเทศเลย มีทั้งสเกล มีทั้งบัพทีก (Etude) อะไรต่าง ๆ พร้อมเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

“...พอไปเรียนเมืองนอกก็จะได้เป็นพวกเทคนิคแล้ว เป็นการเล่นอย่าง เป็นทางการ (Formally) แล้ว เป็นทฤษฎีตามแบบตามกฎเกณฑ์ (Formal Theory) พอมาบวกกับเทคนิคตรงนี้แล้วยิ่งไปกันใหญ่เลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

ครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในขณะที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ คือ แม็กซิม จากอบเซ่น (Maxim Jacobsen) สาเหตุที่ทำให้ท่านได้เรียนกับ จากอบเซ่น เนื่องจากในช่วงนั้นท่านเพิ่งแข่งขันไวโอลินชนะเลิศถึง 2 ปีติดต่อกัน ทำให้ท่านได้มีโอกาสเข้ามาเรียนรู้กับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมของคนดนตรีเพิ่มมากขึ้น กระทั่งวันที่ จากอบเซ่นได้มาเปิดการอบรม (Master Class) ที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ท่านกำลังเรียนอยู่ ขณะนั้น จากอบเซ่นต้องการคัดเลือกศิษย์เพื่อได้เรียนไวโอลินกับตน ครั้งนั้นท่านได้สมัครเข้าคัดเลือก และในที่สุดท่านสามารถเข้ารอบติด 1 ใน 2 คนจากผู้เข้าคัดเลือกทั้งหมด ทั้งที่ยังอายุไม่มากนักคือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ท่านได้เรียนกับ จากอบเซ่นอย่างจริงจัง และครูคนนี้ คือ ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน ได้เรียนเทคนิคขั้นสูงต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนในทุกประเทศที่ จากอบเซ่นต้องเดินทางไปสอนไวโอลิน ท่านกล่าวถึงครูของท่านไว้ว่า

“...อาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น เป็นอีกคนที่เปลี่ยนชีวิตผมเลย คอนเซ็ปต์ (Concept) ของการเล่นซอ {ซอ คือ ไวโอลิน} ท่านมีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นที่ยอมรับมาก ตอนนั้นผมกำลังหาอาจารย์อยู่ว่าจะไปเรียนกับใครดี...จนอาจารย์ได้มาทำการเปิดอบรม (Master Class) ที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ ประมาณคริสต์ศักราช 1956 ซึ่งผมเจออาจารย์ตอนนั้น พุดไปก็เหมือนตามดวงเหมือนกันนะ เหมือนโชคชะตาหนึ่งอาทิตย์หลังจากนั้นท่านบอกว่าท่านต้องการศิษย์ ท่านจะรับแค่ 2 คนเอง แต่ว่าต้องติดตามท่านไปได้ทุกที่ เพราะว่าท่านต้องไปฝึกอบรม (Workshop) ที่ต่าง ๆ และถ้าเรียนกับท่านจะไม่มีประกาศนียบัตร ไม่มีกระดาษสักใบหนึ่ง แล้วเรียนหนักและก็อยู่ไม่เป็นที่ ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ะ หรือจะลองเสี่ยง ๆ ดู ไม่เสียหายอะไรนี่...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ผมได้ไปเรียนต่อกับท่านอาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น และได้ตามท่านไปสอนที่ต่าง ๆ ตรงนั้นล่ะที่ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรมากมาย เพราะเวลาอาจารย์ไปสอนแต่ละที่ เวลาเปิดอบรม (Workshop) เวลาศิษย์อาจารย์มา แต่ละคนจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ตรงนั้นล่ะ ที่ทำให้ผมได้เรียนรู้เทคนิคที่อาจารย์แก้ปัญหาให้คนที่มาเรียนแต่ละคน ปัญหาแต่ละคนจะแตกต่างกัน ผมก็ได้เห็นวิธีการของอาจารย์หมด เพราะผมต้องติดตามอาจารย์ไป ช่วยหยิบเครื่องนั้น เครื่องนี้ เครื่องนี้ อะไรต่าง ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

โดยเฉพาะด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากรได้จาก จากอบเซ่น ล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งในการสอน และการฝึกซ้อมดนตรี เนื่องจาก จากอบเซ่นได้ศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านดนตรีอย่างแท้จริง เป็นเคล็ดลับที่จากอบเซ่นได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงมากในวงการดนตรี และกล่าวได้ว่าเป็นครูที่มีเคล็ดลับวิชาชั้นเยี่ยมในการเล่นดนตรี หรือฝึกซ้อมดนตรี คือ ปากานินี (Paganini) ความว่า

“...อาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น ได้เคล็ดลับของปากานินี เวลาซ้อมบางทีซ้อมเจียบ ไม่มีใครได้ยินเขามีวิธีของเขา พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก และเขาจะไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตรกรหูหนวกชื่อลีสเซ่ (Lyser) ที่จะได้ยินว่าปากานินีซ้อมอะไร แต่ว่ายอมให้สเก็ตภาพได้ และอาจารย์ได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น อาจารย์ก็นำมาวิเคราะห์ต่อ มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมก็ได้สอนผมมา นั่นคือ “เคล็ดลับของปากานินี (Secret of Paganini)” และผมก็นำมาถ่ายทอดให้ศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจจะรับไม่ไหว...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...วิธีการแก้ปัญหาของท่านนี้เรียกว่ามหัศจรรย์ ท่านจะวิเคราะห์ว่าทำไมแต่ละคนทำไม่ได้ วิเคราะห์ครู่เดียว และคนที่ไปเรียน บางคนก็เป็นรุ่นที่อัดแน่นแล้วด้วย แต่เขาห่างครูไปมาก และเขาเล่นผิดวันละน้อย ๆ แต่เขาไม่รู้ตัว พออาจารย์ชี้แนะว่าตรงนี้ ๆ ให้ปรับใหม่ เขาก็เล่นได้เลย ผมทิ้งมาเลยการแก้ปัญหาของท่าน...ผม

อยู่กับท่านมา 3 ปี วิธีการสอนของท่านแปลก คือว่าท่านใช้เทคนิค (Technique) นำมิวสิก (Music) คือถ้าคุณจะมาเล่นเพลงนี้ คุณต้องมีเทคนิคก่อนเลย คล้าย ๆ ว่าจะซื้อของต้องมีสตางค์ก่อน แล้วจะซื้ออะไรก็ซื้อได้ ไม่ใช่อยู่ไปวันต่อวัน ฉะนั้นจะต้องเรียนเทคนิคก่อน ถึงได้เรียนหนัก ซ้อมทั้งวัน...อาจารย์เขียนตำราในแนวใหม่ ตำรายิมนาสติก ตำรา *Mastery of Violin Playing* และอะไรอีกต่าง ๆ นา ๆ ซึ่งผมเป็นรุ่นแรก ๆ ที่ได้เรียน เรียนจากลายมือของอาจารย์แม็กซิมเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ให้ข้อคิดถึงความรู้นอกเหนือจากการมีครูถ่ายทอดให้ แต่เป็นความรู้ที่ผู้ได้ขึ้นชื่อว่า “ครู” ควรต้องรู้ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ที่ต้องเป็นครูในวันข้างหน้า ความว่า

“...ถ้าเราซึ่งในวิชานั้นแล้ว คำว่าซึ่งเนี่ย ไม่ใช่เราไปอ่านตำราแล้วท่องกฎได้ทุกกฎ แต่เราจะทำให้เป็นรูปธรรม...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

การทำให้ความรู้ของครูมีความเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ เป็นอีกหนึ่งสาเหตุหนึ่งที่ครูควรหาคำตอบในการนำไปประยุกต์ใช้กับการสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้แนวทางเบื้องต้นไว้ เช่น หากเป็นการสอนทฤษฎี ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่ใช้สอนในแต่ละครั้งอย่างครบถ้วนในแต่ละเรื่อง จนกระทั่งเกิดความเชี่ยวชาญ ความรู้และความเข้าใจในตัวเนื้อหาวิชานั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญมาก ส่วนครูที่สอนทักษะปฏิบัติในด้านต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับต้น ๆ คือ ความเก่ง ซึ่ง “เก่ง” ในที่นี้หมายถึง ครูต้องสามารถปฏิบัติให้ศิษย์เห็นได้ ทำให้ศิษย์เห็นว่าครูก็สามารถปฏิบัติได้ในสิ่งที่ตนสอน และสามารถปฏิบัติได้ดีด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ในทางทฤษฎี ครูต้องจำได้หมด และเข้าใจ เข้าใจปรัชญาของมันว่ากฎนี้หมายถึงอะไร ทำไม่ถึงมีกฎอย่างนี้ เช่น ทำไมวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เขาห้ามขนานคู่ห้า ที่เป็นคู่ห้าเพอร์เฟค (5th Perfect) เพราะว่ามัน

เป็นตะวันออก...ถ้าเราเป็นครูทักษะ พุดง่าย ๆ เราต้องเก่ง ต้องเก่งแน่นอน ทุกสิ่งที่เราจะสอนเขา เราต้องเล่นได้ เล่นได้ถูกต้อง ถูกต้องคืออะไร ก็ถูกต้องตามที่คุณประพันธ์ (Composer) ต้องการให้เราเล่น ซึ่งสำคัญมากเลย ยิ่งสำหรับครูทักษะ บางคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นครู ฝีมืออาจด้อยลงมาน้อยก็ได้ ก็สอนไป บอกว่าทำอย่างนี้สิ ให้ศิษย์เราทำไป แต่ถ้าเราไม่เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ถ้าเราทำไม่ได้ นั่นคือเราล้มเหลว หรือเล่นให้คล่อง ๆ แต่เราคล่องไม่เป็น ก็ล้มเหลว สิ่งแรกครูจึงต้องเก่ง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

ปัจจัยที่ทำให้การเรียนรู้จาก “ครู” เป็นสิ่งที่ดี และมีคุณค่า มากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองของศิษย์ จากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จากสื่อออนไลน์ หนังสือ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ คือการที่ครูเปรียบเสมือนกับเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต โดยท่านเรียกครูว่า เป็น Living Example คือ เป็นผู้ที่มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์โดยตรง สามารถติดต่อสื่อสาร และรับรู้ความรู้สึกกันได้โดยตรง ครูจึงสามารถทำให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ที่มีการดูแลเอาใจใส่ได้อย่างแท้จริง ส่วนความรู้ทางด้านดนตรีตะวันตกที่ท่านมีความเชี่ยวชาญอีกทางหนึ่ง คือ ความรู้ในเครื่องไวโอล่า (Viola) โดยท่านได้เริ่มเรียนรู้การเล่นไวโอล่าเพิ่มเติมจากการเล่นไวโอลิน ถือเป็น การเรียนรู้สิ่งใหม่อีกหนึ่งสิ่งที่ท่านเปิดรับ และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิธีการในการเล่นไวโอล่าอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถรับรู้ถึงเสียงของไวโอล่า และจิตวิญญาณที่แท้จริงของไวโอล่าด้วยตัวของท่านเอง กระทั่งในปัจจุบันท่านได้เป็นครูสอนไวโอล่า ผู้ก่อตั้ง และผู้อำนวยเพลงให้แก่วง The Viola Lovers ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดวงแรกและวงเดียวที่สร้างชื่อเสียงมากมายให้แก่วงการดนตรี ท่านได้กล่าวถึงครั้งแรกที่ท่านได้มีโอกาสเล่นเครื่องไวโอล่าไว้ว่า

“...ตอนนั้นผมเล่นแต่ไวโอลิน จนวันหนึ่งวงควอร์เต็ต (Quartet) คนในวง เช่น ท่านโกวิทย์ ชันธศิริ รวมถึงอาจารย์สายสุรี สุจริตกุล ที่เล่นเปียโน และตอนนั้นคนเล่นไวโอล่าไม่มี ผมเลยถูกขอให้เล่น แต่ทำอย่างไรตอนนั้นผมก็ยังไม่ยอมเล่น สุดท้ายเขาต้องจนกระทั่งผมยอมเล่น ณ ตอนนั้นผมคิดเอวาก็น่าจะคล้าย ๆ กับไวโอลิน เพียงแต่ช่วงห้วงของนิ้วเวลาทาบสายอาจจะแตกต่างกัน แล้วตอนนั้นผมยังคิดแค่ว่าสงสัยไวโอล่าก็คงเป็นไวโอลินขนาดใหญ่ขึ้นแค่นั้น...พอได้ลองเล่นไวโอล่าแล้ว ผมรู้สึกชอบมากเลย (ทำเสียงตื้นเต้น) เสียงมันอุ่น (Warm) มาก จนกระทั่งผมไปหาวิธีการเล่นไวโอล่าให้

เพราะจนได้ ผมใช้เวลาอยู่ถึง 5 ปี จนกระทั่งผมหาแก่นแท้ของเสียงมันได้อย่างแท้จริง และเวลาเล่นดนตรีเราจะต้องทำให้จิตว่าง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงท่านในมุมมองที่ศิษย์รู้สึกว่าคุณเป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่ท่านสอนอย่างถ่องแท้ ส่งผลให้ศิษย์ได้รับความรู้จากท่านอย่างเต็มศักยภาพ ดังตัวอย่างคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...อาจารย์ชูชาติเรียนมาในระบบที่ไม่ใช่ระบบสมัยใหม่แบบที่เราเรียน ปัจจุบัน ท่านชอบไปเรียนแบบนักดนตรีจริง ๆ บางทีตามครูไปอย่างนี้ ไม่เชิงว่าเป็นระบบที่เราสรุปเอาไว้ให้ แล้วเดี๋ยวทำยท่อมก็มีสอบ มันไม่เชิงแบบนั้น ช่วงความรู้ของแกมันจะเป็นค่อย ๆ สะสมเข้ามาเรื่อย ๆ มันก็เหมือนแกที่เคียวนาน ๆ...”

(สดับพิณ รัตนเรือง, **สัมภาษณ์**, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ต้องถือว่าเป็นรุ่น (Generation) ที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นนักดนตรีรุ่นเก่า แต่ว่ารุ่นเก่าที่เริ่มศตวรรษใหม่ ก็คือเป็นนักไวโอลินสมัยใหม่ (Modern Violinist) นั่นคืออาจารย์ชูชาติจะไม่ห่างจากช่วงที่เป็นเริ่มยุค (Era) ของนักไวโอลินสมัยใหม่ ถ้าถอยไปจะเป็นฮอยเออร์ ซึ่งถ้าถอยไปจากฮอยเออร์ ซักก็เป็นพวกตำนานแล้ว ซึ่งตอนนั้นยังไม่มีแผ่นเสียง ยังไม่มีการบันทึกเสียงเกิดขึ้น ไม่มีหลักฐาน แต่พอยุคของฮอยเออร์ จะเริ่มมีหลักฐานว่าเขาเล่นกันอย่างไร แล้วถัดจากฮอยเออร์ก็มาเป็นท่านแม็กซ์ิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) ซึ่งอัดเสียงกันอยู่แล้วปกติ ซึ่งท่านแม็กซ์ิมก็เป็นอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติอีกที เพราะฉะนั้นอาจารย์ชูชาติจะไม่หลุดไปจากความ เป็นนักดนตรีสมัยใหม่ และก็ไม่ได้หลุดไปจากตำนาน อาจารย์จะรู้ทุกอย่างที่เราควรจะรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอสคูล (School) ต่าง ๆ เช่น Belgium school, France school, Germany school อาจารย์จะอธิบายได้หมด เป็นเรื่องที่เราต้องเข้าใจ แล้วผมไม่แน่ใจว่าถ้ารุ่นต่อไปจะเข้าใจแบบอาจารย์หรือเปล่า ก็จะกลายเป็นเข้าใจจากตัวหนังสือ ไม่ใช่เข้าใจจากจิตวิญญาณที่เขาได้สัมผัสมาเหมือนอย่างอาจารย์...”

(นรอรธ จันทรกล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ในช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้ง ราวพุทธศักราช 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม หลังจากที่ท่านได้กลับมาประเทศไทยแล้ว ท่านยังได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ พิลเบอร์ และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และท่านยังได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊ส และการประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสตีโต อูมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังมีครูอีกหลาย ๆ คนที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป และทำให้ท่านได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิก ซึ่งเป็นดนตรีของตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้ว ท่านยังมีความรู้ ความสามารถในด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลมได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยระยะแรก ท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กัน การเรียนดนตรีไทยของท่าน กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อวิชาชีพครูดนตรี ทำให้ท่านสามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้จึงกลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาสอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน เนื่องจากครูบางคน หากสอนดนตรีตะวันตก อาจไม่เข้าใจความเป็นดนตรีไทย แต่สิ่งนี้ไม่เป็นปัญหาสำหรับท่าน เพราะท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่มีพื้นฐานแตกต่างกันได้ดี และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการเรียนดนตรีตะวันตกตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง การดันสด และการต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการเรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ครูยรรยง ให้ผมเปลี่ยนจากการเรียนซอมาเพื่อเรียนเป็นออร์แกนเถอะ เพราะว่ามันจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับดนตรีสากลด้วย แต่ว่าเป็นการเรียนออร์แกนด้วยเพลงไทย เรียนเป็นสไตล์ของดนตรีไทย...การเรียนดนตรีไทยของผมไม่ได้

ส่งผลเสียอะไรกับผมเลยนะ แต่กลับช่วยผมในเรื่องการจำ เพราะดนตรีไทยต้องเล่นแบบ ต่อเพลงไปเรื่อย เพราะฉะนั้นก็จะช่วยผมได้ในเรื่องเป็นอย่างมาก เพราะเพลงคลาสสิก (Classic) มักจะเน้นเรื่องการอ่านโน้ต แต่ดนตรีไทยก็จะคั่นได้ ส่วนซอด้วงก็จะต่างกับ ไวโอลิน อีกอย่างคือผมก็ใช้เครื่องออร์แกนเล่นในทางไทย ซึ่งก็ไม่ต่างกับของตะวันตก มากจนเกินไป...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับคำกล่าวจากศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่เคยมีประสบการณ์ ในการได้รับความรู้ทางด้านดนตรีไทยของท่าน ดังนี้

“...ตอนนั้นดูรายการอาจารย์ชูชาติมาตลอด คือรายการดนตรีวิจารณ์ ของอาจารย์ชูชาติจะมีเพลงไทยด้วยเสมอในทุกๆรายการ ปรากฏว่าสิ่งที่คนทั่วไปไม่ทราบ คืออาจารย์เป็นนักเปียโนที่เก่งด้วย...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ครูมาเรียนกับอาจารย์ชูชาติด้วยเหตุผลอยากเรียนเพลงไทย เรียนกับ ใครก็ได้ที่ทำเพลงไทยให้เราเล่น ปรากฏว่าอาจารย์เป็นนักเปียโนที่เก่งมาก แล้วอาจารย์ ก็มีเทคนิคที่ดีมาก เราก็เลยมีแนวทางที่แปลกแยกกว่าคนอื่น ๆ มาก...ปกตินักดนตรี จะต้องเล่นเปียโนได้ แต่ไม่คิดว่าอาจารย์จะเล่นเก่ง ทีแรกก็คิดว่าอาจารย์สอนได้ ทำ เพลงไทยให้เราเล่นได้ก็พอแล้ว...แต่อาจารย์ชูชาติเล่นดนตรีไทยมาพร้อมกับที่อาจารย์ เล่นดนตรีสากล เพราะฉะนั้นอาจารย์ก็จะเข้าใจว่าทางไทยที่ไพเราะมีความวิจิตรใน ท่วงทำนองเป็นอย่างไร อาจารย์จะรู้ว่าความพอดีของการที่เราจะเอาเสียงประสาน (Harmony) ของฝรั่งไปใส่ในดนตรีไทยนั้น ควรจะแค่ไหน เพื่อไม่ทำลายสุนทรียะของ ความเป็นดนตรีไทย...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...เราต้องเข้าใจว่าอาจารย์เรียนดนตรีไทยมาก่อน เป็นไทยเดิม เพราะฉะนั้นอาจารย์จะโยงไปได้หมด...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับด้านดนตรีไทยของท่านไว้ใน “ด้านความรู้ ความเข้าใจ” ในเรื่องของดนตรีไทย โดยยังไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของการสอนดนตรีจากการที่ท่านมีพื้นฐานดนตรีไทยให้เห็นมากนัก และผู้วิจัยได้ลงรายละเอียดในเรื่องการที่ได้ใช้ศาสตร์ทางดนตรีไทยเข้ามาช่วยในการสอนเพิ่มเติมไว้ใน “ด้านการสอนดนตรี” ซึ่งจากข้อมูลที่ได้อ่านข้างต้น พอสรุปได้ว่า ท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทยมาก ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตก ทำให้ผลงานของท่านได้รับรางวัลอันทรงเกียรติในระดับประการ

1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านโยคะจากหลากหลายที่มา เริ่มต้นครั้งแรกจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากท่านมีโอกาสได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งหน้าปกของหนังสือเล่มนั้นเป็นนักไวโอลินคนหนึ่ง สามารถใช้ศีรษะยื่นแทนเท้า และเท้าชี้ฟ้าได้ ชื่อว่า เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) โดยทราบภายหลังว่า สิ่งนี้ เยฮูดี เมนูฮิน ปฏิบัตินี้ได้มาจากการเรียนโยคะ ภาพนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านมีความพยายามในการศึกษาศาสตร์ทางด้านโยคะด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือที่สอนโยคะ โดยเน้นการสอนที่อธิบายในเชิงของสรีระมนุษย์ จนกระทั่งมีโอกาสได้พบกับนักไวโอลินที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และมีความรู้ทางด้านนี้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้น ท่านยังได้ให้สัมภาษณ์ถึงที่มาที่ท่านได้เริ่มต้นศึกษาศาสตร์ทางโยคะไว้ว่า โยคะเป็นของแขก ท่านได้เรียนโยคะจาก เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) หากกล่าวถึงสาเหตุแรกที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้พบกับปัญหาที่ทำให้ท่านต้องแสวงหาตัวช่วยในการควบคุมการเล่นดนตรีของท่านให้ดีกว่าเดิม เกิดขึ้นในช่วงปีพุทธศักราช 2498 ซึ่งท่านยังเรียนเกสซักรวม แต่มีโอกาสแข่งขันไวโอลิน และชนะเลิศการประกวดไวโอลิน โดยมีอาจารย์ไวโอลินชาวอังกฤษเป็นผู้สนับสนุน และส่งท่านเข้าประกวด ทั้งที่ขณะนั้นท่านอายุเพียง 18 ปี คือ รุ่นเล็ก ขณะนั้นท่านอายุมากที่สุดในรอบ จากเหตุการณ์นี้ท่านเล่าว่า

“...วันประกวดผมตื่นเต้นนิดหน่อย เห็นหน้ากรรมการก็ด้วยความที่ไม่ได้รู้จักใครเท่าไรเลยไม่อะไรเท่าไร ก็เล่นไปตามที่ครูสอน แต่พอได้ที่ 1 แล้ว เขาบอกว่าคนที่ได้ที่ 1 ต้องไปออกคอนเสิร์ตที่หอนาฬิกากรีนวิช (Greenwich town hall) วันนั้นเป็นวันที่ 13 มีนาคม ผมกินไม่ได้นอนไม่หลับไป 1 อาทิตย์เลย ผมไม่ไหวเลยจริง ๆ มันปั่นป่วนมาก ผมมารู้ตอนหลังว่ามันเป็นความประหม่า (Nervous) มันเป็นประสาทอะ ปั่นป่วนมากเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ยังซ้อม ซ้อมอย่างเดียวเลย ซ้อมด้วยความปั่นป่วน หัวใจจะแย่งที่เราซ้อมมาดี ตอนนั้นไม่ได้รู้จักโยคะอะไร ก็ซ้อมตามปกติ มันควบคุมไม่ได้ จนถึงคิวเขาประกาศแล้ว ผมเดินไปขาสั่นเลย...”

(ชูชาติ พิทักษ์สาร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

หลังจากที่ พันเอกชูชาติ พิทักษ์สาร เกิดแรงบันดาลใจจาก เมนูฮิน นักไวโอลินชื่อดังของโลกแต่กลับเลือกเรียนโยคะเพื่อพัฒนาฝีมือตนเอง แต่ช่วงหนึ่งที่ เมนูฮิน เล่นไวโอลินฝีมือตกมากจนกระทั่งโดนนักวิจารณ์ออกมาตำหนิในแทบทุกครั้งที่มีผลงานเพลงเกิดขึ้น ทั้งที่ในวัยเด็ก เมนูฮินเคยเล่นไวโอลินได้อย่างยอดเยี่ยม เนื่องจากในวัยเด็ก เมนูฮิน เล่นไวโอลินด้วยใจ ด้วยความรู้สึกจากข้างใน (Feeling) แต่เมื่อโตขึ้นกลับไม่สามารถใช้ความรู้สึกเล่นออกมาได้ แต่เป็นการเล่นที่ถูกสั่งจากสมองว่าต้องเล่นอย่างไรถึงจะเล่นได้ตรงตามโน้ต ตรงตามจังหวะ แต่หลังจากที่ เมนูฮิน ได้ศึกษาโยคะอย่างจริงจัง ทำให้สามารถกลับมาเล่นไวโอลินได้ไพเราะ และกลับมีชื่อเสียงโด่งดังอีกครั้ง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงบันดาลใจให้กับท่านในนำศาสตร์ทางด้านโยคะมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรี เพื่อให้ทำทั้งตนเองและศิษย์สามารถปฏิบัติไวโอลินได้มีประสิทธิภาพ ท่านยังได้เล่าถึงที่มาของการได้พบหนังสือโยคะเล่มแรกที่ทำให้ท่านมีวิชาความรู้ติดตัวมาจนถึงปัจจุบัน ความว่า

“...ผมเปิดนิตยสาร (Magazine) มีคน ๆ หนึ่งเอาหัวยีนต่างเท้า หัวยีนเท้าชี้ฟ้า ก็อ่านดูชื่อ เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นนักไวโอลินเอกในยุคนั้น และทุกยุค ท่านเป็นเด็กอัจฉริยะ อายุ 12 ปีก็อัดแผ่นแล้ว แต่พอโตขึ้นเป็นหนุ่มใหญ่กลับฝีมือตก เพราะว่าตอนเป็นเด็ก ๆ เล่นด้วยสามัญสำนึก แต่พอหลังจากนั้นระบบต่าง ๆ เปลี่ยนไป ต้องใช้ตรงนี้แทน {พร้อมชี้นิ้วไปที่สมองด้วย} ท่านไม่ได้ทำสเกล

ไม่ได้ทำแบบฝึก (Exercise) เล่นเพลงลูกเดียวเลย จนท่านต้องเลิกเล่นไวโอลิน เพราะเล่นเมื่อไหร่โดนนักวิจารณ์ (Critic) กระหน่ำ คนก็แปลกใจว่าหายไปไหน ที่แท้ท่านไปฝึกโยคะกับอาจารย์อินเดียที่เก่งมากเลย หัดอยู่นานมาก...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สิ่งที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความมุ่งมั่นในการศึกษาโยคะเกิดจากการที่เมนูฮิน ได้กล่าวถึงการเรียนโยคะว่า เมนูฮินได้เรียนโยคะจากการผู้ที่เป็นโยคี (โยคี คือ ผู้ปฏิบัติหรือฝึกฝนในทางโยคะ ซึ่งท่านโยคีเหล่านี้จะมีความรู้จริงในศาสตร์ของโยคะ) ทำให้สามารถกลับมาสอนตนเอง เล่นไวโอลินได้อย่างคล่องแคล่ว โดยไม่ต้องอาศัยครูที่มีทักษะความสามารถทางไวโอลินขึ้น แต่การเรียนโยคะ ทำให้สามารถเข้าใจในตนเอง สามารถกำหนดสมาธิ ลมหายใจ และฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมการเล่นไวโอลินได้ ท่านได้กล่าวถึงคำพูดของ เมนูฮิน ที่ให้เริ่มเรียนรู้โยคะแล้วนำมาใช้สอนไวโอลินด้วยตนเองไว้ว่า

“...อาจารย์สอนโยคะบอกว่า “คุณนั่นแหละสอนตัวเอง เพราะถ้าคุณเรียนโยคะแล้วคุณรู้อะไรต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวคุณ รู้เกี่ยวกับการผ่อนคลาย (Relaxation) รู้เกี่ยวกับอะไรต่าง ๆ เช่น การเดินหลังอะไรต่างๆ ในการเดินลมปราณต่าง ๆ คุณสอนตัวเองเลย” เยฮูดี เมนูฮิน คิดว่าแต่ก่อนเราไม่เคยสังเกตร่างกายเราว่า ทำอะไร ตรงไหน ก็ทำไปอย่างนั้นเอง เพราะฉะนั้นจะแก้ไขไม่ได้...คนไปถามท่านว่าตกลงคุณไปเรียนกับใคร เยฮูดี ตอบว่าไปเรียนกับอาจารย์โยคี ผมก็ได้แรงบันดาลใจตรงนี้ นอกจากนั้น ผมได้อ่านนิตยสาร อ่านเสร็จแล้วผมก็รีบไปร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดของลอนดอน ชื่อ “Foyle’s” ผมก็ไม่รู้ว่าโยคะคืออะไร แต่เห็นท่านพูดไว้ในนั้น เราก็เลยคิดว่าเราต้องทำตรงนี้ให้ได้ เพราะว่าเราตื่นเต้น (Excited) เกินไป ก็อยากจะเก่ง ใครบ้างไม่อยากจะเก่ง {ยิ้ม} ก็อยากจะเก่งด้วยกันทุกคน ผมถามเขาว่า มีหนังสือเกี่ยวกับโยคะไหม เต็มไปหมดเลย แล้วจะเอาเล่มไหน ผมเลยอธิฐานจิต เล่มไหนที่จะเป็นของข้าพเจ้า ที่ข้าพเจ้าจะรู้เรื่อง ที่จะ เป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ได้เล่มนั้น หยิบขึ้นมา 1 เล่ม หนังสือเล่มนี้อธิบายเป็นทอมอนาโตมี (Anatomy) ที่ผมเรียนอยู่ เพราะว่าผมเรียนเกสซ์ๆ ผมอ่านรู้เรื่องหมดเลย เขียนแบบเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific) มาก เป็นวิทยาศาสตร์ทุกบทนี้ของเราเนี่ย ผมมารู้ตอนหลังว่าทำไมเขียนอย่างนั้นและใครเขียน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ฝึกโยคะเพียง 1 ปีแรก ก็สามารถเห็นผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อเรื่องของคนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการฝึกสติ และสมาธิ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน หลังจากที่ท่านฝึกได้เพียง 1 ปี อายุของท่านย่างเข้า 19 ปี ได้เข้าประกวดไวโอลินอีกครั้ง โดยครั้งนี้เป็นการประกวดในรุ่นที่สูงขึ้น เนื่องจากอายุของท่านเกินจากรุ่นเล็กมาหนึ่งปี ทำให้ในครั้งนี้ท่านเป็นคนที่มียุคน้อยที่สุดในรุ่น แต่สิ่งที่น่าประหลาดใจ คือ ท่านได้รางวัลชนะเลิศเป็นปีที่ 2 ติดต่อกัน และประสบการณ์ในครั้งนี้ ทำให้ท่านสังเกตตนเองได้ว่า ท่านสามารถควบคุมตนเองในการฝึกซ้อม และขึ้นแสดงได้ และการฝึกโยคะยังส่งผลให้ท่านควบคุมจิตใจตนเองได้เป็นอย่างดี ท่านยังย้ำอีกว่า การที่ท่านสามารถควบคุมจิตใจของตนเองในครั้งนี้ได้ ไม่ได้เกิดจากการที่เคยเข้าประกวดเมื่อปีที่แล้ว เนื่องจากครั้งนี้บทเพลงที่แสดงยากขึ้นมาก ทุกสิ่งทุกอย่างซับซ้อนขึ้น แต่ท่านกลับไม่รู้สึกตื่นกลัว หรือประหม่าเลย ท่านได้กล่าวไว้ว่า

“...ผมฝึกอยู่ปีเดียว ผมสามารถจะควบคุมอะไรต่าง ๆ ได้ ควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ มีสติ ร่างกายดีเพราะผมเป็นคนซีโรค ตอนเด็ก ๆ มักจะป่วยทุกเดือน ไม่เจ็บคอก็อะไรสักอย่าง เป็นไข้ได้ ตรงนั้นเป็นอุปสรรคกึ่งอ่อนแอกมา ปรากฏว่า 1 สัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ตสบาย แต่ก่อนออกคอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ตื่นเต้น และใจเต้นตึก ๆ แต่ว่าโยคะมีวิธีฝึกให้ใจเต้นช้าลงโดยลมหายใจ ตื่นเต้นแต่อยู่กับความตื่นเต้น รู้จักควบคุมความตื่นเต้น ออกไปเล่นสบายเลยตั้งแต่โน้ตตัวแรกจนถึงโน้ตตัวสุดท้าย ถึงแม้ว่าอาจารย์จะบอกว่าให้ประกวดรุ่นใหญ่ก็กลายเป็นเด็กที่สุด และได้ที่หนึ่งอีก ก็ออกคอนเสิร์ตเหมือนเดิม ก่อนออกคอนเสิร์ตกินได้นอนหลับ เพราะฝึกโยคะ และไม่มีครูด้วย ก็ฝึกจากตำราเล่มนั้นเลย คอนเสิร์ตครั้งที่ 2 เพลงครั้งนี้ก็อยากขึ้นอีกเป็นไซคอฟสกี คอนแชร์โต (Tchaikovsky Concerto) มันก็น่าจะตื่นเต้นมากกว่าคราวที่แล้ว แต่เราก็ยิ้มเลย คิดถึงเพลงลูกเดียว คิดถึงความรู้สึก (Feeling) ลูกเดียว โยคะลูกเดียว...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...โยคะสอนให้เรายืดหยุ่น ดังนั้นเราจะมีคามยืดหยุ่น และคล่องแคล่วทั้งหมดเลย แล้วผมมารู้ตอนหลังว่าคนเราจะเล่นดนตรีเก่ง ไม่ใช่ว่ายืดหยุ่น

เฉพาะนิ้ว มันต้องคล่องทั้งตัว เหมือนเรามียางยืด ตอนฝึกโยคะแล้วว่าเขา ก็มีการสอน การควบคุมลมหายใจ และการมองชีวิตอะไรต่าง ๆ เยอะมาก ตอนนั้นผมได้หนังสือเล่มนี้แหละ เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ตอนนั้นผมก็เลยฝึกจากหนังสือเล่มนี้มา 7 ปี โดยไม่มี อาจารย์...ผมยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วย และก็ฝึกโยคะอย่างหนักมาก โยคะเป็นของจริง เป็นเรื่องที่มีศรัทธา ต้องขอบคุณท่าน เยสุติ เมนูฮินที่แนะนำ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

กระทั่งในช่วงหลังของการฝึกซ้อมโยคะ ท่านได้พบกับ เยสุติ เมนูฮิน อีกครั้ง ครั้งนี้ท่านได้พูดคุยกับ เมนูฮิน และได้ถามเกี่ยวกับเทคนิคต่าง ๆ ในการเล่นไวโอลิน เพื่อเป็นนักไวโอลินที่ยอดเยี่ยม เมนูฮิน ให้คำตอบว่า ให้ท่านฝึกโยคะต่อไป แล้วค้นพบให้ได้ถึงเทคนิคที่สามารถนำมาใช้สอนตนเองก่อน จากคำพูดของ เมนูฮิน ที่ว่า “My best violin teacher is my yoga teacher” คือประโยคที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาศาสตร์ทางด้านโยคะอย่างจริงจัง ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองจากหนังสือโยคะนานถึง 7 ปี จากหนังสือของผู้แต่งที่ชื่อ **ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga)** ท่านเพิ่งได้รู้ชื่อของผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ เมื่อเวลาผ่านไปมาถึง 20 ปี โดยได้แล้วว่า

“...อย่างที่ผมพูดไปว่าต้องแก้ไขให้ได้ทุกจุด สอนตัวเอง เป็นครูตัวเอง ก่อนหน้านั้นท่านเยสุติ เมนูฮิน ไปหานักไวโอลิน หาคูครูดนตรีหลายคน ก็ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ท่านก็เฝ้าเอง ทีนี้พอหลังจากนั้นมาท่านสอนตัวเอง ไม่เท่าไรก็ออกคอนเสิร์ตเลย แถมเก่งกว่าเก่าแล้วเก่งมาจนสิ้นชีวิตเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ซึ่งท่านอายุยืนมาก 80 กว่าปี ผมก็เลยคิดว่าถ้าคนระดับนี้เขาแนะนำอย่างนี้แล้ว เขาใช้คำว่า My best violin teacher is my yoga teacher... ตอนหลังผมมาเจอท่านเยสุติ เมนูฮินอีกครั้ง หนึ่งในระหว่างที่ฝึกโยคะ ท่านเล่นคอนเสิร์ต ผมไม่เคยพบท่านมาก่อน ผมถามท่านคือ ๆ เลยนะ “บอกผมหน่อยได้ไหมครับ จะเป็นนักไวโอลินที่ดีจะทำอย่างไร? Could you tell me how to be a good violinist?” ท่านมองแล้วหัวเราะใหญ่เลย แล้วท่านก็แนะนำเลย ท่านบอกว่า “อยากเก่งไวโอลิน หัดโยคะเลย อย่างที่ท่านเคยให้สัมภาษณ์ไว้ใน LIFE magazine” ผมก็ยิ่งเชื่อมั่นใหญ่เลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...พอผมกลับมาเมืองไทย อยู่ได้สัก 10 ปี สอนอยู่ที่ครุศาสตร์ตอนนั้น แล้วพอดีอ่านข่าวโดยบังเอิญเลย หนังสือพิมพ์อังกฤษบอกว่าคนชื่อ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) มาสอนโยคะที่สิงคโปร์ ผมก็ว่า นี่ชื่อคนแต่งหนังสือเล่มนี้นี่ ฝรั่งบอกว่าท่านผู้นี้เคยเป็นนายแพทย์มาก่อน มันประหลาดมากเลยหลังจากที่ไม่รู้จักชื่อ ท่านมาเกือบ 20 ปี มิน่าท่านถึงเขียนเล่มนี้ออกมาในแนวนี้ ศัพท์ต่าง ๆ ชื่อเส้นประสาท เรารู้เรื่องหมด นี่คือแรงอธิฐาน ผมเชื่อ {พร้อมกับทำหน้าที่ดาจริงจัง} เรื่องต่าง ๆ อย่างนี้มีจริงและฝึกได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

นอกจากการฝึกโยคะด้วยตนเองแล้ว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีครูอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อท่านเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นครูสอนโยคะให้แก่ท่านหลังจากที่ได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองมาแล้วถึง 7 ปี ครูคนนี้เป็นโยคี ซึ่งตรงกับครูในแบบฉบับของ เมนูอิน ที่ได้เรียนโยคะมาจากผู้ที่เป็นโยคีเช่นกัน ทำให้ท่านยังมีความสนใจ และศึกษาโยคะกับครูคนนี้อย่างตั้งใจตลอด 1 ปีเต็มในช่วงที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ ท่านได้เล่าถึงที่มาที่ทำให้ได้พบกับครูคนนี้ไว้ว่า

“...ตอนนั้นผมอยู่ที่ลอนดอน (London) ผมออกจากอาจารย์แม็กซิม มาแล้ว ผมจะมาเรียนการอำนวยการเพลง (Conducting) ที่ลอนดอนคอลเลจ ออฟ มิวสิค (London College of Music) ผมเดินไปเจอซอยหนึ่ง เขามีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่หน้าบ้าน เขียนว่า โยคะเซ็นเตอร์ ออฟ ลอนดอน (Yoga Center of London) คิดว่าดีเหมือนกัน เพราะเราหัดจากหนังสือมา 7 ปีแล้ว เลยขอคุณพ่อคุณแม่อยู่ต่ออีก 1 ปี ผมตัดสินใจ กดกริ่ง และได้เจอกับผู้ชายคนหนึ่งที่ผมเจอที่ร้านอาหารนั่งคอยผมอยู่ แล้วก็ยิ้มให้ผม และบอกว่า “I have been waiting for you.” เขาคือโยคีตัวจริง เขาอ่านใจออก ผู้ชายคนนี้เขาเก่งมาก และเขามีอะไรหลาย ๆ อย่าง เขาเป็นคนมีหุทิพย์ ตาทิพย์ แล้วเขาก็ถามผมว่า “คุณอยากเรียนโยคะไหม เราตั้งต้นเดี๋ยวนี้เลย” เขาสอนผมเดี๋ยวนั้นเลย ผมเรียนอยู่ 1 ปีเต็ม ๆ กับอาจารย์คนนี้...ความตื่นเต้นที่ทำให้ผมพบโยคะ เคยถามอาจารย์ผมว่าถ้าตื่นเต้นให้ทำอะไร อาจารย์บอกว่าต้องอยู่กับมันให้ได้สิ ต้องควบคุม

มันให้ได้ ไม่ใช่ไปกำจัดมัน อาจารย์บอกว่าคนที่เขื่อนักดนตรีถ้าไม่ตื่นเต้น ไม่ใช่คนแล้ว แต่เป็นเครื่องจักร คนต้องมีความตื่นเต้น การตื่นเต้นทำให้เราเล่นได้ดีขึ้นสารจาก อะดรีนัล (Adrenal) ต่าง ๆ มันหลั่งออกมา แต่มีข้อแม้ว่าเราจะต้องควบคุมมันให้ได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สรุปว่า ความตื่นเต้น หรือความตื่นกลัวสามารถเกิดขึ้นกับทุกคนที่เป็นนักดนตรี และผู้ที่เรียนดนตรีทุกคน ความรู้สึกเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ากลัวแต่ประการใด แต่ผู้ที่เรียนดนตรีควรรู้วิธีควบคุม และจัดการความรู้สึกเหล่านี้ได้ ท่านได้ใช้โยคะในการควบคุมสติ สมาธิ รวมถึงควบคุมลมหายใจของตนได้ โดยทุกครั้งที่ท่านต้องแสดงดนตรี ความรู้สึกตื่นเต้นของท่านยังคงอยู่ และเป็นความรู้สึกที่มีความสำคัญต่อนักดนตรี เนื่องจากทำให้เกิดความตื่นตัว เป็นการเตรียมพร้อมปกติของฮอร์โมนในร่างกายมนุษย์ แต่สิ่งสำคัญ คือ วิธีที่สามารถควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายความสมดุลของจิตใจ จนทำให้ไม่สามารถควบคุมร่างกายได้ ดังคำที่ว่า **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** และจากคำกล่าวที่ว่า **“จิตบังคับกาย”** ของท่านเป็นความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนของท่านมาโดยตลอด

1.3.3 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics)

ความรู้ในศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก ท่านได้เรียนรู้จากการที่ท่านได้เรียนดนตรีกับ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูสอนไวโอลินของท่าน ความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงที่นักดนตรีหลายคนเคยได้ยินในเรื่องของ “Secret of Paganini” จากนั้น จาคอบเซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง ท่านได้เล่าถึงที่มาของความหมายคำว่า ยิมนาสติก ที่ท่านได้เรียนรู้จาก จาคอบเซ่น ความว่า

“...ผมก็เลยได้เรียนรู้ ซึ่งท่านใช้คำว่ายิมนาสติก (Gymnastics) เพราะอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ไม่ได้เรียนโยคะ ผมก็เลยใช้โยคะที่รู้อยู่แล้วบวกกับยิมนาสติกของอาจารย์ ยิมนาสติกของอาจารย์ถือว่าเป็นสิ่งเร้นลับมากเลย เพราะว่าสืบทอดมาจากปากานินี ซึ่งเป็นแม่บทของนักไวโอลิน นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini)...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าที่มาจากกรที่ จาคอบเซน ได้รับเคล็ดลับวิชาการ เรียนรู้ยิมนาสติกจากปากานินี ที่สามารถนำมาใช้กับการเรียนดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความว่า

“...หลานของปากานินีได้นำออกมาให้คุณ เป็นกล่องเหล็ก เปิดขึ้นดูเป็น เศษกระดาษก็มี เป็นรูปวาดก็มี อะไรต่าง ๆ ก็มีอยู่ในนั้นหมดเลย เหมือนว่าปากานินี พอดคิดอะไรได้ก็รีบจด ตีเส้น 5 เส้น จุดหัวด ๆ และบางที่ปากานินี เวลาซ้อมบางที่ซ้อม เงียบ ไม่มีใครได้ยินจนกระทั่งเวลาที่ออกคอนเสิร์ต เพราะฉะนั้นเวลาปากานินีไปออก คอนเสิร์ต มีคนที่เขาอยากรู้ความลับของปากานินีว่าซ้อมอะไร เขาก็ไปขอเช่าห้องข้าง ๆ ของปากานินี แล้วพยายามฟัง เอ๊ ไม่เห็นเล่นเลย เงียบเลยนะ แต่พอออกมาคอนเสิร์ต แล้วทำไมถึงเก่ง แสดงว่าต้องมีอะไรอย่างเลยแน่นอน ซึ่งตรงนั้นเป็นสิ่งที่อาจารย์แม็กซิม รุ้มาแล้วได้สอนผมมา นั่นคือ “เคล็ดลับของปากานินี (Secret of Paganini)” และผมก็ นำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจรับไม่ไหว...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...อีกอย่างหนึ่ง เวลาที่ปากานินี ซ้อมอยู่ เขาจะไม่ให้ใครไปเห็นวิธีการ ซ้อม เพราะเขามีวิธีของเขา พิเศษมาก พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก แต่ผมก็ได้เรียนมา จากอาจารย์แม็กซิม แล้วถ้าถามว่าอาจารย์แม็กซิมได้เรียนมาอย่างไร คืออย่างนี้ด้วยความที่เขาไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตกรทุหนวกซีลีเซ่ (Lyser) เพราะว่าเขา จะไม่ได้ยินว่าปากานินีซ้อมอะไร แต่ว่ายอมให้สเก็ตภาพได้ พร้อมทั้งมีท่าอะไรอีกสัก อย่างหนึ่งเขียนไว้ และอาจารย์แม็กซิมได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น ซึ่งอาจารย์ก็นำมา วิเคราะห์ต่อจากเศษกระดาษพวกนั้นด้วย เยอะมาก ๆ และวิเคราะห์ต่อจากภาพตรงนี้ ด้วย โอโห มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ มันเหลือเชื่อ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์ แม็กซิมก็ได้สอนผมมา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

นอกจาก แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้เรียนรู้ความลับของปากานีนีแล้ว ยังได้นำเคล็ดลับเหล่านั้นมาวิเคราะห์ต่อในรูปแบบของตนเอง โดยนำความรู้ทางไวโอลินของตนช่วยเสริมในการทำให้ความลับของปากานีนีเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถสรุปเป็นท่าทางได้เพิ่มเติมอีกมาก ประกอบกับได้นำเทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ไปทดสอบกับศิษย์อีกหลายรุ่น รวมถึงทดสอบกับภรรยาของตน ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทำให้ศิษย์ที่ผ่านการทดสอบด้วยเทคนิคเหล่านี้ มีประสิทธิภาพในการเล่นไวโอลินเพิ่มมากขึ้น เห็นได้ว่าเคล็ดลับวิชาเกี่ยวกับด้านยิมนาสติกที่ส่งผลต่อการสอนดนตรีจากทั้งนิโคลโล ปากานีนี และ แม็กซิม จาคอบเซ่น ตกทอดมาอยู่ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร อย่างสมบูรณ์แบบ

ความรู้ทางด้านยิมนาสติกที่ท่านได้รับมาจาก จาคอบเซ่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผ่อนคลาย ทั้งข้อต่อ เอ็น กล้ามเนื้อต่าง ๆ มีท่ากายบริหารสำหรับนักไวโอลิน เป็นการวิเคราะห์และสอนตามสรีระ และตัวตนของศิษย์แต่ละคน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของศิษย์ ไม่ว่าจะเกิดจากเทคนิคการเล่นไวโอลิน หรือจากปัจจัยด้านสรีระ จาคอบเซ่น สามารถแก้ไขให้ศิษย์ได้หมด และท่านยังถ่ายทอดวิธีการบางส่วนไว้ในหนังสือชื่อว่า Paraphrases on Etudes by Kreutzer ตีพิมพ์โดย Zimmermann ซึ่งรวบรวมทั้งวิธีการฝึกไวโอลิน เทคนิคต่าง ๆ การวิเคราะห์ร่างกายว่าควรฝึกแบบใดในแต่ละสรีระ รวมถึงการฝึกสมองให้สามารถจัดการสิ่งต่าง ๆ

หากกล่าวถึงการเรียนดนตรีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เรียนมา พบว่าครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญในเรื่องของการควบคุมทั้งร่างกาย และจิตใจ เพื่อทำให้ความกลัวหรืออุปสรรคทั้งหลายหมดไป คือ กาโต้ ฮาวาส (Kato Havas) ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการขจัดความกังวล ความเครียดที่เกิดจากการปฏิบัติดนตรี อาการเกร็งของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ฮาวาส ได้สอนวิธีการทำลายอุปสรรคที่เกิดจากทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจให้กับท่านเพิ่มเติมในช่วงที่ท่านเดินทางกลับไปเรียนต่อต่างประเทศอีกครั้ง หลังจากที่คุณกลับมารับราชการเป็นทหารที่ประเทศไทย ท่านได้กล่าวถึงครูแต่ละคนที่สอนท่านไว้ดังนี้

“...ครูท่านแรกคือท่านยรรยง แดงกูร คนต่อมาคือท่านสุทิน เทศารักษ์ และเมื่อไปถึงต่างประเทศแล้วครูคนแรกคือท่านแอมมอรี (Saint Amory) ท่านแอนโตนิโอ บรอสซ่า (Antonio Brosa) ชาวสเปน ท่านบาบินชุก (A. Babynchuk) ท่านแม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ท่านเอลิ กอเรน (Eli Goren) ชาวฮิว ท่าน กาโต้ ฮาวาส (Kato Havas) ชาวฮังการีเรียน ทั้งหมดนี้คือครูที่สอนดนตรีของผมที่เป็นครู

สอนผมอย่างจริงจัง สำหรับครูท่านอื่น ๆ เช่น ท่านเยฮูดี เมนูฮิน (Lord Yehudi Menuhin) ท่านโจเซฟ ทิลเบอร์รี่ ท่านบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) ท่านเรสตีตูโต อูมาลี จะเป็นอาจารย์ที่ผมขอคำแนะนำ แต่ไม่ได้เรียนเป็นศิษย์จริงจัง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

เมื่อสรุปโดยย่อแล้ว ความรู้ที่ท่านได้รับมา นอกจากความรู้ทางด้านดนตรี ท่านยังได้รับความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกันเนื้อหาของดนตรีโดยตรง แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนดนตรี เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพอันปัจจุบัน ทำให้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า สิ่งที่ผ่านมาในชีวิตของคนทุกคน ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้ เพื่อต้องการไปถึงจุดหมายที่ตนกำหนดเป้าหมายไว้เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ คือ การได้เรียนรู้ทุกประสบการณ์ระหว่างทางที่ผ่านมา ครูไม่ควรมีความคิดเหมือนแก้วที่มีน้ำเต็มจนล้น แต่ควรเป็นแก้วที่เตรียมพร้อมรองรับน้ำใหม่ ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งยังต้องสามารถแบ่งปันน้ำในแก้วของตนที่ได้รับมาให้แก่แก้วใบอื่นต่อไป เทียบได้กับการที่ครูไม่ควรปิดกั้นความรู้ของตนเองในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และต้องสามารถถ่ายทอดให้กับศิษย์รุ่นต่อ ๆ ไปได้ไม่จบสิ้น

1.3.4 ความรู้ทางด้านภาษา

พันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากมีความรู้ในด้านของดนตรีจากครูหลายคนแล้ว ท่านยังมีความสามารถในด้านการใช้ภาษาที่หลากหลาย และนำมาใช้ในการสอนดนตรี เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรี จำเป็นต้องเข้าใจภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทย เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาอิตาเลียน ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญพอสมควร จากการที่ท่านได้ตามไปเรียนดนตรีในประเทศต่าง ๆ กับ แม็กซิม จาคอบเซน ทำให้ได้ฝึกภาษาต่าง ๆ เพิ่มเติม และรากศัพท์ของภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญ ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความหมายของบทเพลง หรือตำราดนตรีต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ ณิชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเป็นผู้ที่รู้ภาษาละติน (Latin) อย่างดีมาก สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นาวิ คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่ว่า ท่านเก่งภาษามาก ท่านสามารถเรียนรู้ได้ถึง 7 ภาษา เนื่องจากท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ และได้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ อีกหลากหลายที่ท่านยังได้กล่าวถึงเรื่องการใช้ภาษาของตนเองไว้ว่า

“...วิชาภาษาอังกฤษ ผมชอบมาก ผมได้ภาษาละติน อังกฤษ โปรตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และไทย แต่โชคดีที่ผมได้ภาษาละติน ซึ่งเป็นรากศัพท์ของหลายภาษามาก ส่วนภาษาเยอรมันพวกนั้นผมพอฟังและสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

1.4 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากคำกล่าวของ อนุรักษ์ สุทธิจิตต์ (2541) ที่ว่า การสอนดนตรีที่ดีควรอยู่บนรากฐานของหลักการที่ดี ดังนั้น ผู้สอนดนตรีจึงควรมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีเป็นอย่างดี ทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยที่สัมพันธ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งสาระดนตรี และสุนทรียศาสตร์ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้สอนในการกำหนดแนวทางการเรียนการสอนดนตรีต่อไป สอดคล้องกับวิธีสอนตามความหมายของ ทิศนา แคมมณี (2551) ที่กล่าวว่า วิธีสอนแต่ละวิธี มีลักษณะเด่นที่มุ่งเน้นในการสอนบางด้านให้บรรลุผลได้ดีเป็นพิเศษ วิธีสอนที่ดีต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นแก่นของวิธีการ ขั้นตอนหลักในการดำเนินการที่ใช้ในการสอน รวมถึงมีเทคนิค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ช่วยให้วิธีการสอนแต่ละวิธีนั้นได้ผลสูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงวิธีและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูดนตรีที่มีความสนใจในวิธีการเหล่านี้ และจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะของท่าน “ด้านการสอน” สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การเตรียมการสอน 2. การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน แบ่งเป็นประเด็นย่อย คือ แนวทางและวิธีการสอนที่เกิดจากการเลือกจากตัวท่านเอง และจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ 3. การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ แบ่งเป็นประเด็นย่อย คือ การใช้ปัจจัยบวก/ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ และ 4. การสอนด้วยความทุ่มเท เอาใจใส่ในการสอน

1.4.1 การเตรียมการสอน

จากการสัมภาษณ์ศิษย์ส่วนใหญ่ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กล่าวถึงบทบาทของท่านในฐานะ “ครูดนตรี” ที่มีคุณูปการต่อวงการการศึกษาดนตรีของไทยอย่างสูง เนื่องจากท่านไม่เพียงเป็นครูที่ทำหน้าที่สอนไวโอลิน หรือไวโอล่าเท่านั้น แต่ท่านยังมีบทบาทอื่นที่สำคัญอีกมาก และถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์อย่างกว้างขวาง ดังตัวอย่างที่ ณัชชา พันธุ์เจริญ (สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านสามารถสอนดนตรีได้ทั้งในเชิงปฏิบัติเครื่องสาย เปียโน การอำนวยเพลง (Conducting) อีกทั้งสามารถสอนทฤษฎีต่าง ๆ (Theory) เสียงประสาน (Harmony) ได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าท่านสามารถสอนได้ทั้งทักษะปฏิบัติและทางวิชาการ ท่านสอนดนตรีทั้งในมหาวิทยาลัย สอนส่วนตัว รวมถึงในกองทัพต่าง ๆ ล้วนเป็นศิษย์ของท่านทั้งสิ้น จากคำกล่าวเบื้องต้นนี้ ทำให้ทราบถึง บทบาทของท่านในฐานะครู ดังนั้น เมื่อพูดถึงหน้าที่ของครูย่อมต้องคำนึงถึงคำว่า “การสอน” จึงต้องมีการเตรียมการสอน ซึ่งมีรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

ถึงแม้ท่านมีความรู้ ความสามารถที่หลากหลาย แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านไม่เคยมองข้าม และปฏิบัติตนให้ศิษย์เห็นอยู่เสมอ คือ การที่ท่านมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี และสอนศิษย์ในเรื่องการที่ ครูต้องมีการเตรียมตัวในการสอนเสมอ ทั้งการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ และเชิงทฤษฎี โดยครูมีความ จำเป็นต้องเตรียมให้ตนเองมีความพร้อมในการสอนแต่ละครั้ง ในความคิดของท่าน **ดนตรีเป็นสิ่งที่มีชีวิต และตั้งอยู่บนเวลา** เพราะฉะนั้น หากครูพลาด ย่อมทำให้ศิษย์พลาด ครูจึงต้องเตรียมการซ้อม และควร เตรียมสอนในแต่ละครั้ง เช่น การเรียบเรียงเนื้อหา และความรู้ของตนให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เวลาที่สอนดนตรี **ดนตรีสำหรับผมเป็นสิ่งที่มีชีวิต ตั้งอยู่บนเวลา** ไม่เหมือนกับศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพวาด ไม่ได้อยู่บนเวลา เวลาวาดจะใช้เวลาเท่าไรก็ได้ หยุดพักแล้วมาวาดต่อก็ยังได้ แต่ดนตรี เมื่อเล่นแล้วถ้าพลาดเพียงเสี้ยวของวินาทีก็ เล่นผิดแล้ว ซึ่งก็กลับไปเรื่องเดิมอีก **ครูต้องเก่ง ต้องซ้อม** ก่อนจะสอนวิชานั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...เมื่อครูเราพูดถึงเรื่องของทักษะ (Skill) แล้ว ทีนี้ถ้าเราสอนอย่างอื่น เช่น เสียงประสาน (Harmony) การประพันธ์เพลง (Composition) อะไรต่าง ๆ นี้ อันแรก คือเราต้อง “เตรียมการสอนเป็นอย่างดี” หนังสือที่ผมอ่านทุกเล่มมีขีดเขียนไว้ (Mark) ถ้าหนังสือเล่มใดสะอาด แสดงว่าผมไม่ได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะเลอะมาก ความคิดเห็น อะไรต่าง ๆ เยอะมาก บางทีเขียนไว้ **ระวังหน่อย!** ยิ่งตอนสอนใหม่ ๆ ต้องเคลียร์ตรงนี้ ทำตรงนี้ให้ดี จะมีสีแดง สีม่วง สีอะไรต่าง ๆ ขีดไว้...หรืออย่างในการสอนทฤษฎีหรือ สอนอะไรต่าง ๆ เราต้องเตรียมตัวอย่างดี อ่านหนังสือหลายเล่ม และต้องใจกว้าง... เพราะฉะนั้นเป็นครูโดยทั่วไปก็คือ **เตรียมการสอนของคุณให้ดี** ใช้ตำราทุกเล่มที่คุณมี

อะไรออกมาใหม่ผมสั่งซื้อหมด ซื้อแล้วศึกษาแล้วขีดไว้ ขีดเส้นใต้ เคี้ยวนี้ก็ยังทำอยู่ ถ้าเราจะสอนวิชาการเขียนเสียงประสานลีแนว (Harmony) ไม่ใช่อ่านหนังสือเล่มเดียว อ่านสัก 10 เล่มถ้าเป็นไปได้ แล้วทำมาเป็นของเราเอง ผมทำของผมเอง มันอยู่ในตัวผม และผมก็ดึงเอาออกมาใช้เดี๋ยวนั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

เห็นได้ว่า การเตรียมสอน และ การเตรียมซ่อม ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีวิธีการ แยกแยะว่า การสอนแต่ละแบบต้องใช้การเตรียมตัวแบบใดบ้าง เพื่อให้เหมาะสมและได้ผลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับศิษย์ของท่านที่ได้เล่าถึงเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมการสอนของท่าน ในกรณีต่าง ๆ แตกต่างกัน ตามวิชาที่ศิษย์แต่ละคนได้เรียน โดยวิธีการเตรียมตัวสอนของท่าน หากเป็นวิชาในเชิง ทักษะปฏิบัติ มีกรณีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

“...อาจารย์ก็จะสอนคลาสสิกชั่วโมงหนึ่ง ไทยชั่วโมงหนึ่ง แค่นั้น แล้วก็จะมี ทฤษฎีแทรก มีการพูดคุยด้วย ใน 2 ชั่วโมงได้เยอะมาก...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ท่านเตรียมการเยอะ เตรียมการทุกอย่างเยอะหมด เตรียมไม่ให้หลุดได้ คือใครจะถามอะไรมาเจาะได้หมด...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...บางครั้งอาจารย์บอกว่าเพลงนี้อาจารย์ไม่ค่อยถนัด แต่อาจารย์ทำการบ้าน มา เดียวสักพักขอไปซ้อมมาก่อน แสดงว่าแกต้องมีการเตรียมการสอน แล้วก็ก็เป็นเรื่อง ของการจัดเตรียม เช่น ระบบนิ้ว (Fingering) ต่าง ๆ อาจารย์ก็จะเขียนชัดเจน...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...จำได้ว่าโน้ตที่อาจารย์เคยให้เราดูหลาย ๆ เล่มจะมีรูปภาพประกอบตลอด อาจารย์เอามาแปะเอง ไปใช้ได้กับตัวเพลง คืออาจารย์ทำสื่อการสอน เวลาอาจารย์ดู ภาพพวกนั้น อาจารย์จะเห็นสิ่งเหล่านั้นเป็นแรงบันดาลใจในการเล่นในการตีความ...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...อย่างเวลาไปที่จุฬาฯ ตอนเช้า ๆ จะได้ยินเสียง ถ้าใครไปถึงสัก 7 โมงจะ ได้ยินอาจารย์ซ้อมแล้ว...”

(อ้อมพร โฉมวิมล, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...หนึ่งชั่วโมงนี่สอนเต็มเลยครับ อาจารย์สอนได้หมดเลย คือไม่มีเว้นว่างครับ อาจารย์เตรียมสอนเพื่อหนึ่งชั่วโมงนี้ได้แบบสุดแล้ว...”

(อัญญา สัจจะเกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

นอกจากที่ท่านจะเตรียมการสอนของตนเองแล้ว ท่านยังมีการเตรียมการสอนเพื่อให้กับ ศิษย์ เพื่อให้สามารถเป็นประโยชน์กับศิษย์ในการเรียนครั้งต่อ ๆ ไป ยกตัวอย่างในกรณีที่เป็นการสอน เชิงทักษะปฏิบัติ มีกรณีตัวอย่างดังนี้

“...อาจารย์จะให้ตำราก่อน และให้เราไปถ่ายเอกสาร ซึ่งเรายังไม่รู้ว่าจะ เรียนอะไรแต่ท่านเตรียมอะไรมาเรียบร้อยแล้ว บางทีเล่มนี้อ่านหน้านี้ เล่มนี้หน้านี้...ตอนที่ไปเรียนที่บ้านแน่นอน ท่านเขียนสวดไว้เลย คือ เขียนครั้งต่อครั้ง อย่างจะเรียนสัปดาห์ หน้าท่านก็เขียนเตรียมไว้แล้วเขียนใหม่เลยและก็บอกให้เราเอาไปถ่ายเอกสารเอาไว้ครึ่ง หน้าเรียน...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของศิษย์ที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในการสอนของพันเอก ชูชาติ พิทักษากร มีการเตรียมตัวในการสอนเป็นอย่างดีในทุกครั้ง ทั้งการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ และ เชิงทฤษฎี แต่หากเป็นเชิงทักษะปฏิบัติ นอกจากการเตรียมความรู้ในการอธิบายเทคนิคต่าง ๆ ที่ปรากฏใน บทเรียนแล้ว สิ่งที่ต้องเตรียมตัวให้ดีที่สุด คือ สามารถปฏิบัติทักษะที่สั่งให้ศิษย์ปฏิบัติด้วยตนเองให้ได้

อย่างดีด้วย จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์แสดงให้เห็นว่า ท่านเตรียมการสอนได้ครบทุกเพลงที่ใช้ในการสอน ท่านกล่าวว่า หากซ้อมคล่องแล้ว ควรซ้อมเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วมากขึ้น แต่หากยังไม่คล่อง ยิ่งควรต้องซ้อมเพื่อให้เกิดความชำนาญ และหากเป็นการเตรียมการสอนสำหรับวิชาเชิงทฤษฎี ยิ่งต้องมีความพร้อมในเนื้อหาที่ใช้สอน โดยการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยการศึกษาสิ่งที่เป็นความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ต่อยอดจากความรู้เก่าที่เคยสั่งสมมา อย่างน้อยที่สุดต้องสามารถเตรียมการสอนได้ครอบคลุมเรื่องที่ต้นกำลังสอนในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมสำหรับสอนเดี่ยว หรือกลุ่ม การสอนรายเดือน หรือรายเทอมก็ตาม

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง

จากคำสัมภาษณ์ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่วนใหญ่ได้กล่าวว่าท่านคือผู้ที่เปิดโลกทัศน์ทางวิชาชีพดนตรีนี้ให้แก่ศิษย์ เป็นเสมือนครู ที่ปรึกษา เพื่อน ญาติ เป็นแรงบันดาลใจในการประกอบวิชาชีพครูเช่นนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้สอนให้ เป็นการสอนที่ท่านนำมาจากหลายศาสตร์ประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง หรือเป็นการฝึกความแข็งแรง ความยืดหยุ่นของอวัยวะที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี ท่านสามารถเชื่อมโยงวิธีการจากศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้สามารถเห็นผลลัพธ์ได้ชัด ขึ้นอยู่กับว่าศิษย์แต่ละคนใช้เวลาในการเรียนรู้กว่าที่จะแสดงผลลัพธ์ของความสำเร็จได้มากหรือน้อย และช้าหรือเร็วแตกต่างกัน ตัวอย่างของศิษย์ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงจุดเริ่มต้นในการเรียนกับท่านว่า

“...จุดเริ่มต้นมาจากอาจารย์ชูชาติ พอเรียนกับท่าน ได้ทั้งทฤษฎีด้วย ปฏิบัติด้วย ประวัติอะไรต่าง ๆ ด้วย แล้วแถมยังได้ยิมนาสติกเพิ่มเติมอีก...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ครูว่าครูเป็นนักเปียโนที่มีเทคนิคพร้อมที่สุดคนหนึ่งในเมืองไทย แล้วก็เล่นได้ธรรมชาติมาก ซึ่งได้ด้วยเทคนิคของอาจารย์นี่ละ ด้วยเทคนิคที่อาจารย์สอนมาแต่เด็ก แล้วก็ความแข็งแรงของมือ ของการใช้นิ้วที่อาจารย์ชูชาติสอน ซึ่งอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ และอาจเป็นเพราะช่วงนั้นเป็นช่วงที่ร่างกายพัฒนา ช่วงมัธยมสำคัญที่สุด...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ใช้ศาสตร์การสอนทางด้านดนตรีโดยตรง มีหลักการเบื้องต้นจากคำกล่าวของท่าน ความว่า

“...ถือเป็นเรื่องหัวใจการสอนของผมอันหนึ่งเลย ก็คือบอกให้รู้ว่าเขาผิดอย่างไร แก่ตรงนี้อย่างไร ที่บ้านเขาจะได้แก้เองได้ เพราะเขามาอยู่กับเราเรียน Skill ค่ะ แก่ชั่วโมงเดียว แต่เขาอยู่ที่บ้านทั้งวัน เขาต้องแก้เอง สอนให้เขาเป็นครูสอนตัวเอง ทำอย่างไร ซึ่งตรงนี้ต้องใช้ทั้งคำอธิบาย คือจากการใช้คำพูด (Verbal) ก่อน แล้วทำให้ดู แล้วดูว่าถูกหรือผิดอย่างไร ถ้าผิด แก้ใหม่ ซึ่งผมจะเน้นตรงนี้มากเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ส่วนแรกก็คือเรื่องเทคนิคการเล่น มือซ้ายมือขวา หลังจากที่ทำผ่อนคลาย (Relax) หลังจากที่ทำท่านแนะนำในเรื่องทำนิ้วทำอะไรต่างๆ ให้มันวอร์มหรือให้มันพักจากความเครียดอะไรต่างๆ หรือโยคะ แล้วหลังจากนั้นก็เริ่มให้เทคนิคการจับคันทักให้ถูกต้อง มันเป็นเรื่องเทคนิค มันจะมีในเรื่องที่เป็นความพิเศษที่เราจะพัฒนาได้นั่นเอง ส่วนที่ 2 ก็คือเรื่องของแบบฝึก (Exercise) หรือสำหรับที่จะพัฒนาในเรื่องของจังหวะก็ตาม ทำนองเสียง (Intonation) ก็ตาม หรือว่าความยากในการ บันไดเสียงท่านก็เน้นมาก ไล่บันไดเสียงก่อน หลังจากทำเรื่องเทคนิคต่างๆ วอร์มต่าง ๆ แล้ว ก็ไล่สเกลต่างๆ สมัยนั้นท่านก็จะเริ่มซีเมเจอร์ สมัยใหม่เราใช้ A เมเจอร์อะไรก็ว่าไป ส่วนที่ 3 จะเป็นเรื่องของเพลง เพลงสมัยนั้นท่านก็ไม่คิดว่าจะต้องยากมาก...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์ชูชาติทำให้เสียงประสานของทางตะวันตก แล้วเราเอามาประดิษฐ์ประคองแนวมือขวาซึ่งเป็นทำนองดนตรีไทยให้มันคล้ายมากที่สุด แล้วพอเล่นให้อาจารย์ฟัง อาจารย์ก็จะชอบ อาจารย์ก็จะกล่าวว่าตรงนี้คือรู้อีกหนึ่ง หรือตรงนี้ควรจะหยุดหน่อย ก็จะเป็นการেলাหลังจากที่เล่นเสียงประสาน หรือคอร์ดอะไรตามที่อาจารย์ใส่ให้แล้ว...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ดีซึ้นถ้าทุกอย่างมันเป็นไปตามสิ่งที่ควรจะเป็นคือมีระบบ ทำตาม ฟัง ตั้งใจ อธิบายเป็นขั้นเป็นตอนแล้วรับไปแล้ว เอาไปซ้อม มาซ้อมตรงเวลา มาครบทุก ครั้งมันก็ได้ผล...”

(สิทธิชัย เฟ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ยังมีกรณีที่สามารถนำเทคนิคในการสอนของท่านไปใช้สอนต่อ ได้เป็นอย่างดี สามารถเห็นผลกับบุคคลใกล้ชิด และบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างศิษย์ที่กล่าวว่า

“...อาจารย์ชูกาติสอน คือไม่จำเป็นจะต้องเล่นเพลงยาก ให้ไล่สเกล (Scale) อะไรต่างๆ ท่านก็มีให้เพลง แต่ว่ากำลัง พลังเสียง หรือว่าเทคนิคที่ให้นั้นสำคัญ มากกว่า ซึ่งตอนนั้นผมก็มีโอกาสสอนเด็ก คือรับจากท่านไป แล้วขณะที่เราสอนที่สาธิต จุฬาฯ เป็นอาจารย์สอนไวโอลิน สอนดนตรีโดยตรง มันสัมพันธ์กันเลย เราเอาสิ่งนั้นมา ใช้กับเด็กสาธิตจุฬาฯ ทำวงต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มีใครเคยทำวงที่เป็นวงไวโอลินได้...”

(โกวิทย์ ชันศรี, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

รายละเอียดดังต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับแนวทาง และวิธีการสอนของพันเอกชูกาติ พิทักษากร ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านดนตรีโดยตรง สามารถแบ่งประเด็นย่อยออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ 1. การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน ทั้งของศิษย์ การปฏิบัติเพลง และการเรียนแต่ละบทเรียน 2. การสอนที่อาศัยการวิเคราะห์ ทั้งศิษย์ หลักสูตร และเนื้อหาในการเรียน 3. การสอนโดยการอธิบาย 4. การสอนโดยการสาธิต และให้ความสำคัญกับเรื่องเสียง 5. ความสามารถในการสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน 6. การสอนที่มีการประเมินผลศิษย์ และ 7. การสอนหลักในการซ้อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี) มีรายละเอียด ดังนี้

(1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน

สิ่งที่พันเอกชูกาติ พิทักษากร เน้นในเรื่องการสอน คือ ก่อนที่ครูจะเริ่มสอน นอกจากการเตรียมการสอนแล้ว ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วย การนึกถึงผู้เรียนในที่นี้ คล้ายกับการวางแผนการสอนแต่เป็นการวางแผนไปจนกระทั่งถึงผลลัพธ์ของเป้าหมายนั้นด้วย จากการวิเคราะห์

ข้อมูลทำให้สามารถแบ่งการวางเป้าหมายในการสอนของท่านได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. การค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ 2. การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง และ 3. การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน เมื่อมีการกำหนดเป้าหมายที่ดีแล้ว ต่อจากนี้คือการสอนให้ตรงตามเป้าหมายนั้น ๆ

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์

สำหรับการเรียนที่เน้นการค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ส่งผลให้ครูมีการประเมินศิษย์ในแต่ละกรณี ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการเรียนของแต่ละคน ดังนั้น หน้าที่ของครูจึงควรวิเคราะห์ให้ถูกต้องว่า ศิษย์แต่ละคนมีความต้องการได้รับการดูแลในด้านใด ไม่ใช่มีการสอนในรูปแบบเดียวกัน การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายการเรียนของศิษย์ในที่นี้ หมายถึง ก่อนที่ครูจะเริ่มสอน ควรทราบความต้องการที่แท้จริงของศิษย์ในการเรียนว่า ต้องการนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ต่อในลักษณะใด บางคนต้องการเรียนเพื่อเป็นครูดนตรี เพื่อเป็นนักดนตรี เพื่อเป็นศิลปิน เพื่อผ่อนคลายเป็นงานอดิเรก ไม่ได้ต้องการยึดอาชีพนักดนตรีอย่างจริงจัง หรือเรียนเพื่อให้ครบตามหลักสูตรที่ได้ถูกจัดไว้ในโรงเรียน/มหาวิทยาลัย ดังนั้น ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้ลักษณะในการสอนของครูมีความแตกต่างกันในรายละเอียดที่ใช้วางแผนการสอน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงการที่ท่านให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการเรียนของศิษย์แต่ละคนก่อนเริ่มสอน ความว่า

“...ตอนนั้นที่เรียนไม่ค่อยมีพิธีรีตองนะ เหมือนกับไปเรียนกับ
ญาติในอาศรมเลย {ยิ้ม} ไม่ได้มีหลักสูตรว่าชั่วโมงนี้ต้องเรียนอะไรทำอะไร เวลาที่เรียน
ถ้าไม่ชอบเพลงอะไร หรือไม่อยากทำอะไรก็บอกอาจารย์เลย นี่ไม่ชอบ อาจารย์จะถาม
ชอบไหม ไม่ชอบก็เอาใหม่ เรียนกันสบาย ๆ เหมือนเป็นงานอดิเรก (Hobby) ...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ถามว่าเรียนเพื่ออะไร ผมก็บอกว่าเพื่อจะไปสอน
ด้วยและใช้อาชีพด้วย อาจารย์ถ้าใช้สอนด้วยต้องเรียนอย่างนี้ต้องเสียเวลาน้อย แต่ถ้า
ไปใช้อาชีพไม่สอนก็ได้...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ตอนนั้นอาจารย์ชูชาติสอนไม่เหมือนกันสำหรับลูกศิษย์แต่ละคน บางคนก็เรียนแบบเข้าวง บางคนเรียนแสดงเดี่ยว (Solo) คือผมจะหนักไปทางเทคนิคที่แบบทรมาน พวกแบบถ่างนิ้วทรมาน แต่ว่าถ้าพวกเข้าวงก็เป็นผู้ตามที่เรียบร้อย ผู้ตามที่ดี ฟีกอะไรแบบนี้ เรียนคนละแบบกัน...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...เราเรียนแสดงเดี่ยว (Solo) มันคือการฝึก เราต้องไปยืนคอนแชร์โต้ (Concerto) บางที 30 - 40 นาที มันต้องยืนข้างหน้าเลย ตรงนี้ต้องแข็งด้วย เคยแอบคุยเพื่อน ๆ ทำไมมันนั่งสั่นกัน อ้อ เขาไม่ได้เรียนแสดงเดี่ยว คือเข้าวง นั่งสี ก็จะมีท่าไหนที่ผ่อนคลายได้ ทำอย่างไร ใช้นิ้วโป้งตบข้างในรองเท้าคบจิ้งหะ แต่อ่าใช้เท้า ท่านก็มีวิธีบอก...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ที่ผมมาเรียนส่วนตัว ผมจะมุ่งไปแล้วว่าจะเรียนให้มีความชำนาญทางเทคนิคมาก (Virtuoso) ตอนที่เรียนมหาลัยมันยังกึ่ง ๆ ระหว่างคลาสสิก (Classic) กับให้มีความชำนาญทางเทคนิคมาก ซึ่งไวโอลินจะแบ่งเป็น 2 ค่าย คือตอนที่เรียนเพื่อนำไปสอน แต่พอจบแล้วจะเรียนเพื่อนำไปใช้ คือวิถีกุณต้องมาทางนี้แล้วเพราะฉะนั้นเพลงที่ได้ก็จะคล้าย ๆ กัน แต่ท่านก็จะเลือก คุณเหมาะกับเพลงนี้ คุณควรจะเรียนเพลงนี้ก่อน...”

(ภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

“...ระหว่างที่ผมเรียนกับอาจารย์ ผมบอกอาจารย์ว่าผมอยากไปสอบ เรียนต่อที่สิงคโปร์ด้วย อาจารย์เลยให้หลักสูตรที่ซ้อมเพื่อใช้เพลงที่เรียนเอาไปสอบได้ด้วย รวมไปถึงสเกล แบบฝึก (exercise) อะไรต่าง ๆ ด้วย อาจารย์จะปรับให้เพื่อเอาไปสอบ แต่อย่างที่เขาไม่ได้ไปสอบ คือเรียนตามปกติ 1 2 3 4 แต่ของผมจะหลุดฟอร์มนิดหน่อย แต่ก็ยังอยู่ในหลักสูตรของอาจารย์เขาอยู่ ส่วนเพลง (Repertoire) ที่อาจารย์คิดว่าน่าจะต้องผ่านให้ได้ ผมก็ต้องเรียน แต่สามารถเอาไปใช้ได้...”

(อัจยติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ก็จะมีเทคนิคว่าอาจารย์จะรู้ว่าอาจารย์สอนใครอยู่
อย่างพวกผมไปเรียนพิเศษ เพราะนั่นเรื่องการบ้านไม่ทำมาก อาจารย์ก็จะไม่ซีเรียสมาก
ก็จะเป็นสิ่งทำให้ได้ความรู้สึกไม่กดดันมาก...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง

สำหรับการวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง เป็นการเน้นในเชิงทักษะ
ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ที่เรียนดนตรีทุกคนมีความจำเป็นต้องสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีในด้าน
ต่าง ๆ ก่อน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี หรือทักษะอื่น ๆ เช่น การร้อง เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่ควร
คำนึงเป็นอย่างยิ่ง คือ ต้องรู้ถึงศักยภาพของตนเอง และเพลงที่ตนกำลังศึกษาอยู่ว่ามีความใกล้เคียง หรือ
แตกต่างกันเพียงใด ต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างของสิ่งเหล่านั้นให้ได้ ฟันเอกชูชาติ พิทักษากร
ได้แนะนำวิธีในการปฏิบัติตน เพื่อฝึกฝนให้ประสบความสำเร็จไว้ ความว่า

“...ถ้าเราเลือกสิ่งที่ยาก เรากลัวยาก เพราะเราบอกว่าเรามี
เทคนิคอยู่แค่นี้ แสดงว่าเราดึงเพลงมาหาเรา เราไม่ได้ขยับตัวขึ้นไปข้างบนนูน แต่เรา
ต้องการแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ไว้ เสียงอย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ ทำอย่างไรถึงจะไป
ถึง ยากก็ไม่กลัว แล้วในที่สุดเราก็จะดีขึ้นทุกวัน เรายกระดับ (Upgrade) ตัวเองขึ้นไปหา
เพลงทุกวัน สละสไป ลิปปี ยี่ลิปปี เดียวก็เก่งเอง ไม่ใช่เราเอาง่ายเข้าว่าแล้วดึงมาหาเรา
ตรงนี้สำคัญ ผมจะสอนให้ศิษย์เป็นอย่างนี้ ตรงนี้เป็นอย่างไรหรือ ต้องการเสียงให้เป็น
อย่างไรหรือ ลองสิ ถึงต้องทำตรงนี้ให้ยาก แต่การที่เราเล่นอะไรที่ยาก ๆ ไม่ใช่เล่นยาก
เพราะจะเกิดอึดตา (Ego) ว่าเก่งนั้น ไม่ใช่! เพลงก็ต้องเป็นอย่างนี้ มีทางเดียวที่ต้องการ
อย่างนี้ วางเป้าหมายแล้วไปให้ถึงตรงนั้นให้ได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...เพลงนี้เป้าหมายอยู่ตรงไหน ถ้าอยู่ตรงนั้น ก็ต้องไปให้ถึง
ตรงนั้นเลย แต่วิธีไปก็ต้องมีขั้นตอน และต้องไปถึงตรงนั้นให้ได้ ไม่ใช่ตั้งเป้าหมายลงมา

ซึ่งแต่ละเพลงผมไม่ได้เป็นคนวางทรวง ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาเป็นคนวางไว้เอง ผมเชื่อเขาเฉย ๆ {อาจารย์พูดพร้อมกบิ๋ม...}

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

สำหรับการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน เป็นการวางแผนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้เรียนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งการวางเป้าหมายของบทเรียนนี้ มีความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้สำหรับผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น การเรียนที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน เช่นนี้ หน้าที่สำคัญจึงอยู่ที่ผู้สอนในการจัดการ ให้การเรียนแต่ละครั้งประสบความสำเร็จอย่างดี และส่งผลถึงผลลัพธ์ความสำเร็จในการเรียนของศิษย์แต่ละคนด้วย ดังคำที่ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านในด้านนี้ว่า

“...ท่านจะแนะนำว่าที่ได้มันจะได้อะไรขึ้นมา มันจะได้พัฒนาส่วนไหน...”

(โกวิทย์ ชนธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...วางแผนยาวทั้งเทอม ท่านจะบอกเลยว่าอาทิตย์นี้เราต้องเรียนอันนี้ ๆ เล่มนี้เรียนส่วนนี้ แต่ว่าวันนี้ต้องเรียนหน้านี้ก่อน เล่มนี้เรียนทุกวัน อีกเล่มเรียนวันเว้นวัน เล่มนี้ใช้วอร์มทุกวันเหมือนกับทำแบบฝึกหัดทุกวัน ส่วนเล่มนี้วันนี้เอาแค่นี้...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ผมจับเวลา ซีท 1 - 5 แผ่น อาจารย์บริหารเวลาได้อยู่ในนั้นพอดี ทั้ง ๆ ที่ผมคิดว่าไม่น่าจะสอนทัน แต่สอนได้ครบชั่วโมงเหมือนท่านวางแผนไว้แล้ว...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...นิสิตจะรู้ว่าคุณจะต้องทำ จะต้องขยัน จะต้องเอาใจใส่ ไม่ใช่ซีเกียดแล้วจะได้ แต่ถ้าบางช่วงที่นิสิตอาจจะมีกิจกรรมหนักๆ อาจารย์ก็อาจจะผ่อน

บ้างเรื่องของการสอนหรือว่าการสอบ คืออาจารย์จะรู้จังหวะที่จะ คือเข้าใจนิสัย...และ อาจารย์จะมีเวลาเหลือในช่วงสุดท้ายของชั่วโมงสำหรับการสรุปหรือการถามตอบ อาจารย์จะเป็นคนที่มีการแบ่งเวลาการพูด...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...มีหลายปัจจัย มันขึ้นกับความสามารถของเด็กที่จะรับด้วย และสถานการณ์ ณ ช่วงนั้นของเด็ก และของอาจารย์ เช่น มีสอบ มีอะไรต่าง ๆ อาจารย์ ก็จะต้องปรับตามรูปแบบสถานการณ์นั้น...”

(อ้อมพร โฉมวิเศษ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

ทั้งหมดที่ได้กล่าวถึงในเรื่องของการวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียนทั้ง 3 รูปแบบ พอสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญของครูที่ขาดไม่ได้ คือ การทราบถึงจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่แท้จริงของผู้เรียน จากนั้นจึงเริ่มวางเป้าหมายในการเรียนการสอนจากระยะสั้น ไปจนถึงระยะยาว ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์

หน้าที่ของครูต้องมีการวิเคราะห์ศิษย์แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มที่สอนเป็นอันดับแรก หากเป็นการเรียนกลุ่ม ครูต้องรู้พื้นฐานทางดนตรี และภูมิหลังของเด็กในกลุ่มนั้นว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เช่น เด็กดนตรีไทย หรือดนตรีสากล เนื่องจากการอธิบายของครูในการสอนแต่ละกลุ่ม ย่อมมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละเรื่อง ส่วนถ้าเป็นการสอนเดี่ยว ทำให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ว่า เด็กแต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์ของแต่ละบุคคลเป็นอย่างไร หากไม่สามารถแยกแยะหรือวิเคราะห์ได้ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในการสอน ดังคำกล่าวของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ว่า

“...หน้าที่ของครูอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ วิเคราะห์ ไม่ใช่เราบอกว่า เดี่ยวผมจะเล่นให้ฟังนะ แล้วหนูเล่นตามสิ ถ้าหนูเผชิญโชคดีก็พบตรงนั้นว่าหนูเล่นได้ ก็โอเค แต่ถ้าเล่นไม่ได้ วิเคราะห์เลย ใช้ข้อมือผิดที่ไปไหม ข้อศอกผิดองศาไหม หัวไหล่ผิดอะไรไหม เราต้องวิเคราะห์สรีระต่าง ๆ แล้วแก้ไขจุดนั้นเป็นจุด ๆ ไป เราจะดูว่าร่างกายคนเรานั้น ก็คือกลไกต่าง ๆ (Mechanical Part) ข้อมือต้องทำอย่างนี้นะ ถ้าทำ

ผิดจากอย่างนี้จะได้อีกอย่างหนึ่ง แล้วแก้อย่างไร ก็ทำให้ดูอย่างนี้ ๆ ทำให้เขาดู แล้ว
 แก่ นี่คือน้ำที่ของครู...การแก้ศิษย์เรา ซึ่งมีความหลากหลายมากทั้งสรีระและทาง
 จิตวิทยา พื้นเพไม่เหมือนกัน ชอบเพลงก็ไม่เหมือนกัน เป็นครูต้องสามารถเอาศิษย์เป็น
 ตัวตั้ง เอาศิษย์เป็นโจทย์ แล้วสร้างทุกอย่างรอบ ๆ เขา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...คนบางคนมักคิดว่าเป็นครูไม่ต้องเก่ง เป็นศิลปินถึงจะเก่ง
 แต่เป็นครูต้องเก่งเท่าศิลปิน เพราะบางที่เราต้องสอนศิษย์ให้เล่นเพลงเดียวกันกับศิลปิน
 ที่เล่นบนเวที แล้วศิษย์ก็อยากจะทำจริง ๆ เลย แต่ถึงแม้สมัยนี้คงง่ายหน่อย บอกให้ไป
 ยูทูป (Youtube) แต่มันก็ไม่ใช่ เพราะยูทูป เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way
 Communication) แต่เราทำให้เขาดูจริง ๆ เลย แล้วถ้าเขาทำไม่ได้เราจะได้วิเคราะห์...
 เราจะสอนอะไร วิชาอะไร โดยเฉพาะเป็นการเรียนในคลาส (Class) เน้นสอนว่า
 ความสามารถของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว รวมถึงความชอบในวิชานั้น บางคน
 อาจจะชอบเพลงช้า บางคนอาจจะชอบเพลงเร็ว...ศิษย์ทุกคนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว บาง
 คนนิ้วสั้น นิ้วยาว สูง อ้วน อะไรก็แล้วแต่...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

สิ่งหนึ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ
 การดัดศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพนั้นได้อย่างเต็มที่จากการสนับสนุน และ
 ส่งเสริมจากครู แต่ท่านไม่ลืมแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น ๆ สำหรับสิ่งที่ควร
 แก้ไข ท่านเลือกปรับให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน และสำหรับสิ่งที่ศิษย์เข้าใจถูกต้องอยู่แล้ว
 ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ผมจะดูศักยภาพของเขาว่า ดีตรงไหน ด้อยตรงไหน ดี
 เสริม ด้อยแก้ แก้สิ่งที่เขาบกพร่อง ในที่สุดเขาก็จะดีเหมือนคนอื่น...แต่ทุกคนจะมี
 ข้อบกพร่อง และข้อเด่นไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นข้อเด่นเราจะเสริมเลย แต่ถ้าเป็น
 ข้อบกพร่อง ต้องแก้ก่อน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 และ 11 มีนาคม 2556)

ท่านเสริมต่อว่า หากมีศิษย์ต้องการให้ครูสอนบทเพลงต่าง ๆ ตามที่ศิษย์สนใจ สิ่งที่คุณไม่ควรปฏิบัติ คือ การปฏิเสธไม่ให้ศิษย์เล่นบทเพลงเหล่านั้น แต่สิ่งที่คุณควรปฏิบัติ คือ ต้องวิเคราะห์ทั้งบทเพลง และวิเคราะห์ว่า ศิษย์คนนี้มีความสามารถในการเล่นบทเพลงเหล่านี้ได้หรือไม่ หากสามารถเล่นได้ ควรเริ่มต้นฝึกอย่างไร แต่ถ้าไม่สามารถเล่นได้ ต้องแก้ปัญหาจากการฝึกแบบฝึกหัดหรือบทเพลงใดก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของคุณที่ต้องจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์ ทำให้ศิษย์มีแรงบันดาลใจจากการได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ แต่ไม่ละเลยการพัฒนาความสามารถของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน ดังคำของท่านที่กล่าวกับศิษย์ว่า

“...อาจารย์ช่วยสอนผมหน่อยเถอะ เพลงนี้อยากเล่น แต่ว่า
เรามีเทคนิคพร้อมหรือยัง สมมติอยากเล่นเพลง Gypsy Air เราก็บอกน่าจะยังไม่ได้
หรอก เราต้องผ่านเทคนิคต่าง ๆ ก่อน ต้องผ่าน สเกล ผ่านแบบฝึก (Exercise) จุดนี้ ๆ
ก่อนนะ แล้วถึงจะโอเค แล้วค่อยวางแผนให้เขา ส่วนศิษย์อีกคนก็เป็นอีกแผนหนึ่ง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สิ่งที่สำคัญไม่แพ้จากหลักสูตร คือ ความเข้าใจในเครื่องมือที่ครูกำลังฝึกปฏิบัติอยู่ และพันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นย้ำอยู่เสมอให้ครูมีความรู้ในเครื่องมือที่ตนสอนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นครูดนตรีที่ใช้เครื่องมือเอกเป็นเครื่องดนตรี การขับร้อง ฯลฯ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เราต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับเครื่องมือของเรา วิธีการเล่นของ
เรา เพลงทุกรูปแบบ แบบฝึก (Exercise) ต่าง ๆ เพื่อมาแก้ไข และพัฒนาฝีมือของศิษย์
ของเรา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังให้ความสำคัญกับคำว่า “ตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่” หรือ Living Example” ซึ่งมีความหมายต่อบทบาทของผู้ที่เป็นครูดนตรีอย่างมาก โดยความหมายของคำนี้ คือ การที่ครูผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต ศิษย์สามารถสัมผัสได้จริง และมีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งเมื่อเด็กเกิดปัญหา ครูสามารถแก้ไขปัญหา

นั้นให้ศิษย์ได้ สามารถโต้ตอบกับเด็กได้ในทันที หรือกรณีที่ศิษย์มีปัญหา ครูต้องระบุได้ว่า สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติ ได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข เหตุใดต้องแก้ไข และแก้ได้อย่างไรบ้าง คำถามเหล่านี้ เป็นหน้าที่ของ ครูที่ต้องหาคำตอบให้แก่ศิษย์แต่ละคนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ไฉนมาข้อหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ไม่ได้อย่างไร เพราะมันเพี้ยน ไม่เพราะ หรืออย่างไร วิธีแก้ต้องแก้อย่างไร บอกวิธีแก้หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เดียวครูทำให้ดูก่อน เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ทำอย่างนั้นละ ลองทำดูสิ ถ้าไม่ดีก็แก้ให้อีก แบบฝึก (Exercise) ที่มอบหมาย (Assign) ให้ถ้ายังไม่พอเดี๋ยวครูหาให้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...วิธีแก้ ผมก็จะมอบหมายงานต่าง ๆ อาจจะเป็นในรูปของ บทฝึก (Etude) โยคะ ยิมนาสติกของอาจารย์ เหมือนหมอบให้ยาไป ผมให้ยาแก้ปวดท้อง แต่เท่านั้นไม่พอ หมอบต้องบอกด้วยว่ากินอย่างไร ก่อนหรือหลังอาหาร...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

ศิษย์ของท่านยังได้กล่าวไว้ตรงกันว่า ท่านเป็นผู้ที่เน้นการวิเคราะห์เป็นหลัก และสามารถแก้ไขจุดบกพร่องของศิษย์แต่ละคนได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดก็ตาม ท่านสามารถหาสาเหตุของปัญหาเหล่านั้น และมีแนวทางในการแก้ไขให้กับศิษย์ได้เสมอ ตัวอย่างเช่น

“...จุดเด่น คืออย่างเรียนไวโอลินจะมีเทคนิค เพลง (Song) แล้วก็พวก (Repertoire) ต่าง ๆ อาจารย์จะให้แบบว่า คนนี้นิ้วไม่ดี คนนี้ไม่ดีเรื่องโบว์ (Bow) แล้วจะแยกเหมือนเป็นแพทย์ คนนี้ป่วยเรื่องนี้เอาเรื่องนี้ คนนั้นเรื่องนี้...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...สมมุติว่าลูกศิษย์ทำไม่ได้ท่านก็จะดัดแปลงให้ลองทำอีก แบบ สมมุติว่าคุณนิ้วเล็กคุณต้องงอนิ้วลง จะไปถ่างแบบฝรั่งเขาไม่ได้เพราะฝรั่งนิ้วเขาใหญ่ อ้วน ทุกคนจะไม่เหมือนกัน...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์เอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาจารย์จะดูปัญหาของ
คนแต่ละคน ซึ่งสมัยนั้นพื้นฐานทางดนตรีมันไม่เท่ากัน แล้วอาจารย์ก็จะพยายามหา
วิธีการสำหรับแต่ละคน คนนี้มีปัญหาเรื่องนี้ ให้เขาฝึกอย่างไร อันที่เป็นลักษณะที่ผมรู้สึก
ว่าอาจารย์ไม่เหมือนครูคนอื่น ก็คืออาจารย์สามารถจะเข้าใจปัญหาของคนเรียนได้เร็ว
แค่เราให้อาจารย์ฟังหรือพูดอะไรบางอย่าง อาจารย์รู้แล้วปัญหาคืออะไร...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์จะรู้ปัญหาของคนเรียน รู้นิสัย ผมใช้คำว่ารู้จักจิต
คนเรียน ถ้าคนเรียนอย่างนี้ อาจารย์จะมีวิธีสอนเหมือนกับอาจารย์รู้ คือจาก
ประสบการณ์อาจารย์ด้วย และความใส่ใจที่อาจารย์เห็น คนนี้นิสัยนี้ ชอบอย่างนี้
อาจารย์ก็จะมีวิธีทำอย่างไรให้เขาทำได้...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์จะมีวิธีที่เหมือนการให้ยา ต้องใช้วิธีนี้ แล้วก็
แก้ปัญหาก็ไม่ได้ใช้วิธีการบางอย่าง เช่น ทำบ่อย ๆ สิ ก็ทำสิ แต่ไม่บอกว่าทำอย่างไร
อาจารย์จะมีวิธีเหมือนเป็นคลินิกกว่านี้คือวิธีแก้ปัญหานั้น ปัญหาคุณเป็นอย่างนี้
เพราะฉะนั้นคุณแก้ด้วยวิธีนี้นะ”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“อาจารย์เป็นครูที่มีเพียบพร้อม ทั้งเนื้อหา ทั้งวิธีการ
กระบวนการ อาจารย์จะป้อนให้ตามความสามารถตามกำลัง เหมือนดูศักยภาพ คุระดับ
ความพร้อมของผู้เรียนด้วย...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์มีคอนเซ็ปต์ (Concept) ของการสอนที่ชัดเจน
มาก คืออาจารย์จะไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง แต่อาจารย์ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง แล้วเข้าไปหา
ศูนย์กลางนั้น คอนเซ็ปต์หลัก ๆ ของอาจารย์ คือแกลจะไม่ให้ลูกศิษย์เล่นเหมือนแกล
แต่แกลจะทำให้ลูกศิษย์คนนี้ เล่นด้วยวิธีการเล่นแบบที่ไม่ผิด ให้เล่นให้ดีที่สุด แกลจะดู

ตั้งแต่นี้เสียเลย ไม่ใช่แค่สรีระเท่านั้น สรีระเราก็ทราบอยู่ดีกว่าคนนี้นิวส์สั้น นี้วยาว ตัวสูง ตัวเตี้ย จะดูว่าต้องทำอะไรกับการเล่นแบบนี้ ซึ่งนิสัยก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ๆ เช่น ลูกศิษย์คนนี้ใจร้อน ลูกศิษย์คนนี้เฉื่อยชา แม่แต่นิสัยทางด้านอารมณ์ คนนี้เป็นคน อ่อนหวาน เวลาสื่อออกมาก็จะหวาน คนนี้เป็นคนที่มุ่งมั่นมาก ๆ มีเสียด ๆ นิดหน่อย อาจารย์จะเข้าใจเรื่องแบบนี้ ทั้งสรีระ จิตใจ นิสัยทุกอย่าง อาจารย์จะมาประมวลผลว่า ต้องจัดการอย่างไรกับเด็กคนนี้ ไม่ใช่ทุกคนต้องเป็นบล็อกของอาจารย์...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...บางที่อาจารย์มาสอนก่อนหลังจะไม่เหมือนกัน ซึ่งอันนี้ อาจารย์เคยพูดว่าวิธีการที่อาจารย์สอน สอนแบบช่างเสือ คือสมมุติว่าคนมาตัดเสื่อตัว อ้วน ตัวผอม รูปร่างบางคนไหล่ใหญ่ ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นช่างเสื่อต้องทำให้มัน พอดีตัว อาจารย์ก็สอนแบบนี้ คือสอนให้มันพอดีกับสิ่งที่เราเป็น...”

(อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...ลักษณะการวางรูปแบบการสอน (Course Outline) ท่าน ก็จะวางจากบุคลิกลักษณะ (Character) ของเด็ก เด็กคนนี้ควรจะเรียนเพลงอะไร แต่ แบบฝึก (Exercise) จะให้เหมือน ๆ กัน เพราะว่ามันจะเป็นบันไดขึ้นไป...”

(ภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ก็จะดูเราอยู่ประมาณระดับไหน เราต้องพัฒนาจุด ไหนเป็นพิเศษ อาจารย์ก็จะเพิ่มตรงนั้น เด็กคนนี้ดีตรงนี้แล้วก็จะไม่ดูมาก... ทำไม่ได้ อาจารย์จะหาวิธีให้เราทำได้ อาจารย์จะไม่ได้ให้เราทำซ้ำ ๆ อาจารย์จะดูว่าเป็นที่อะไร อาจารย์สอนเรื่องนี้โดยเฉพาะเลย คือเราต้องเป็นครูของตัวเอง อันนี้อาจารย์บอก เพราะว่านิวส์สรีระแต่ละคนไม่เหมือนกัน ปัญหาของแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกัน อาจารย์ก็จะดูว่าทำไมเราถึงทำตรงนี้ไม่ได้ อาจารย์ก็จะมาชี้จุดให้ดู จะมีเคล็ดลับเยอะมาก เคยมี ปัญหา ตอนนั้นคืออาจารย์สังเกต เวลาสีไวโอลินแล้วเหมือนหน้าเขียว ๆ ไม่หายใจ เพราะไวโอลินมันจะมีที่รองบ่า คือมันค้ำคอ แล้วมันทำให้เราหายใจไม่ได้ และอ่านโน้ตก็

ไม่ดี อะไรก็ไม่ดี อาจารย์ก็สังเกต ปรากฏอาจารย์บอกลองถอดที่รองเท้าดู พอถอดเสร็จ โอเคเลย (พร้อมกับทำท่าประหลาดใจมาก)...”

(จิตศมน ฉัตราคม, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์เลือกเพลงหรือเลือกบทเรียนให้เหมาะกับแต่ละคน หมายถึงว่าทุกคน สมมุติอยู่ระดับประมาณนี้ อาจารย์ก็จะหาวิธีที่บทเรียนที่จะพัฒนาจากระดับตรงนี้ให้มากขึ้น ค่อยๆ เป็นสแต็ปไป...”

(วสิษฐี เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากการวิเคราะห์ทางด้านสรีระ และความแตกต่างของบุคคลแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กันไป คือ ลักษณะของการเรียนการสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะการสอนเชิงทักษะปฏิบัติที่ต้องเกิดจากการวิเคราะห์เป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม หากต้องการวิเคราะห์หาสาเหตุ และการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้เด็กแต่ละคนได้ ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าเป็นการสอนปฏิบัติ ท่านจึงเน้นการสอนเดี่ยว ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของท่าน ยกเว้นในกรณีที่เป็นการสอนที่มหาวิทยาลัย เช่น ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้เรียนที่เรียนเพื่อให้อาจารย์ปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง บางคนอาจไม่ต้องการเรียนถึงขั้นสูง ท่านจึงสามารถสอนเป็นกลุ่มได้ และท่านยังคงยืนยันในการสอนปฏิบัติเดี่ยว เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของท่านความว่า

“...อย่างวิชาที่สอนที่ครุศาสตร์ เป็นวิชาเครื่องสาย (String) เป็น String 1 - 2 เหล่านั้นผมสอน เพราะว่าผู้เรียนเรียนพอให้รู้ ไม่ได้จะต้องเก่งจนเลิศอะไร ถ้าสอนอย่างนั้นโอเค ตอนนั้นอาจจะมีนักเรียนมาเรียน นักปี่ในมาเรียน นักโอโบมาเรียน ก็โอเค สอนเป็นกลุ่มได้ แต่ผมยังยึดบางอย่างของพวกโยคะมาใช้เหมือนกัน เช่นแบบฝึกให้ผ่อนคลาย (Relaxation Exercise) ต่าง ๆ ก็จะนำมาใช้ แต่ว่าจะเป็นภาพรวม ใครรับได้มากน้อยเท่าไร ก็แล้วแต่บุคคล...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ในส่วนที่ผมสอนตัวต่อตัวผม ไม่สอนกลุ่ม สำหรับปฏิบัติ ถ้าจะเอาดีจริง ๆ เลย ต้องเดี่ยว เพราะว่าคนสองคนอารมณ์ไม่เหมือนกัน เราให้ยาไม่เหมือนกันแล้วละไซ้ใหม่ เพราะฉะนั้นถ้าเป็นการสอนทางทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี ในกรณีนี้ผมจะพูดเฉพาะเดี่ยวตัวต่อตัวเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของ นาวิ คชเสนี (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า ในระหว่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ท่านเน้นการแบ่งเรียนทีละคน ไม่สอนเป็นคลาสหรือเป็นกลุ่ม เพราะพื้นฐานของแต่ละคนไม่เท่ากัน จึงมักสอนรายบุคคล โดยเฉพาะทักษะปฏิบัติ ทำให้ท่านสามารถวิเคราะห์หาข้อดี ข้อด้อย และแก้ไขจุดบกพร่องให้กับศิษย์ได้มากกว่าการเรียนเป็นกลุ่ม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เห็นว่า ท่านมีความเอาใจใส่ต่อศิษย์ในทุกรายละเอียดที่สอน โดยเฉพาะหากเป็นการสอนส่วนตัว การเรียนเป็นกลุ่มอาจทำให้ท่านเหนื่อยน้อยลง และอาจมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ท่านกลับคำนึงถึงความเข้าใจ และความรู้ที่ศิษย์แต่ละคนจะได้รับมากกว่า อย่างไรก็ตาม ท่านมีความสามารถในการสอนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ และสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกวัย เพียงแต่ท่านไม่ได้เน้นการสอนในกลุ่มเด็กมากนัก ท่านเน้นไปที่การสอนกับบุคคลที่มีวัยวุฒิมากขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้นกว่าในวัยเด็ก เนื่องจากภาระงานต่าง ๆ ของท่านที่สั่ง ต้องอาศัยความรับผิดชอบต่อคนข้างสูงจึงจะเห็นผลที่ดี นอกจากนั้น ท่านไม่เพียงสอนศิษย์ที่เรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยหรือสอนเดี่ยวรายบุคคลเท่านั้น แต่ท่านยังต้องสอนในระดับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายทางด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เช่น การสอนเมื่อต้องรวมวง ท่านมีวิธีในการปฏิบัติโดยการวิเคราะห์บุคคลแต่ละกลุ่มว่า ควรสอนใครให้ออกมาในลักษณะใด ดังคำกล่าวของศิษย์เกี่ยวกับความสามารถในการสอนของท่านว่า

“...อาจารย์ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงเด็กเลย อาจารย์สอนตั้งแต่ 3 ขวบถึง 60 {หัวเราะ} อาจารย์เคยสอนเด็กด้วย อาจารย์สอนได้ เพียงแต่อาจจะชอบสอนผู้ใหญ่มากกว่า แต่ถ้าถามว่าสอนเด็กได้ไหม ก็สอนได้ แต่เปอร์เซ็นต์ของการสอนอาจจะน้อยหน่อย...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...มีตั้งแต่คนอายุเยอะ ๆ ถึงน้อย อย่างคนอายุเยอะ อาจารย์จะให้เกียรติ ให้อิสระทางความคิด ให้เป็นผู้นำที่สูงกว่า โดยที่อาจารย์ก็จะไม่ออกแรงมาก อาจารย์จะแค่ชี้แนะแนวทาง (Make direction) คือกำหนดกรอบกว้าง ๆ แล้วปล่อยให้ทำ แต่อาจารย์ก็จะควบคุม (Control) ทุกคนหมดอยู่แล้ว แต่พอเป็นเด็กจะดูแล (Treat) อีกแบบหนึ่ง จะเข้มข้นกว่า ให้เทคนิคมากกว่า เพื่อเพิ่มความสมดุล (Balance) แล้ววงมันจะเดินด้วยตัวมันเอง ก็เป็นข้อดีทำให้ทุกคนมีความสุขเวลาอยู่กับอาจารย์...”

(ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2556)

จากข้อความดังกล่าวในเรื่องการวิเคราะห์ศิษย์ พอสรุปได้ว่า การสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ใช่ครูที่สอนโดยการใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่ท่านใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาที่เน้นในเชิงทักษะปฏิบัติหรือทฤษฎี ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ตรงตามความต้องการ และสรีระทางร่างกายให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เมื่อเกิดข้อผิดพลาด หรือปัญหาขึ้น ท่านจะเริ่มแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ที่ตัวศิษย์ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเริ่มแก้ไขจากข้อบกพร่องของศิษย์ด้วยการวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้แรง การยืน การนั่ง แม้กระทั่งการหายใจ จากนั้นจึงส่งเสริมข้อดีของ แม้กระทั่งการสอนในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งลักษณะต่าง ๆ ในการสอน คุณวุฒิ วิทยุของศิษย์ยังต้องมีการคำนึงถึงการวิเคราะห์ศิษย์ทุกครั้ง เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

- วิเคราะห์หลักสูตร

สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้ความสำคัญในการเป็นครูดนตรี ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้การวิเคราะห์ศิษย์ คือ ความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรในการเรียนดนตรี เนื่องจากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการคัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้กับศิษย์ ซึ่งการที่ครูสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับเด็กได้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ก่อน จากนั้นจึงสามารถวิเคราะห์แต่ละหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคลได้ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...เราต้องดูว่าทุกหลักสูตรที่เขานิยามกันในปัจจุบันนี้มีอะไรบ้าง เราต้องรู้ทุกหลักสูตร ทำได้ทุกหลักสูตร เข้าใจทุกหลักสูตร...ต้องเข้าใจว่าจะป้อนหลักสูตรนี้ให้แก่ใครบ้าง คือ**หลักสูตรต้องยืดหยุ่น (Flexible)**...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

ยกตัวอย่างกรณีที่เป็นวิชาเชิงทักษะปฏิบัติในรูปแบบการสอนของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร เห็นได้ชัดเจนว่า ท่านมีความยืดหยุ่นในการเลือกหลักสูตรแต่ละหลักสูตรมาใช้ให้เหมาะสมก่อนที่ท่านจะสอนศิษย์ในแต่ละครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...โดยเฉพาะครูปฏิบัติ เราคือ *Instrumental Teacher* หลักสูตรเราต้องเอาศิษย์เราเป็นคอ เป็นแกน แล้วเราหมุนรอบ ๆ เขา ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าเราจะล้มเหลวก็จะล้มเหลวตรงนี้ คือมีหลักสูตรพอดีเป๊ะเลย ซึ่งบางทีมันไม่เหมาะแล้วบางทีศิษย์ก็จะท้อแท้ และเบื่อหน่าย...ถ้าศิษย์มีอยู่ 5 คน ก็มี 5 หลักสูตร อย่างถ้าคนนี้ชอบเล่นแบบไฟแลบ คนนี้อาจจะชอบแบบหวาน ๆ ก็ต้องจัดหลักสูตรให้ตรงนั้นเลย แต่ไม่ได้ละเลยอันอื่นได้ ไม่ใช่เล่นแบบหวานแล้วเล่นอย่างอื่นไม่เป็น ก็ต้องสอนให้เล่นอย่างอื่นได้ แต่แค่เขาชอบเป็นพิเศษทางนี้ก็ให้ตรงนี้เป็นพิเศษ หน้าที่ของครูต้องมีความรู้ และความสามารถในทักษะต่างๆ กว้างขวางมาก คือรับมือได้ทุกอย่างไม่ว่าศิษย์จะมาไม่ไหนกับเรา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...เราไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ละคนก็มีสูตรของเขา เพราะฉะนั้นเป็นครู ถ้าเราอยากล้มเหลว แสดงว่าเรามีเพียงวิธีการเดียว (*One Method*) เราจะล้มเหลวแน่นอน เพราะว่าวิธีการนี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ แต่ไม่เหมาะกับคนนั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวของท่าน ทำให้เห็นว่า สิ่งที่ท่านเน้นย้ำในเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ในการสอน คือ การไม่มีสูตรสำเร็จของการสอนสำหรับครูแต่ละคน การมีสูตรสำเร็จที่เป็น

สูตรสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็นการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ หรือทฤษฎี ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์ และสิ่งนั้นทำให้เกิดความล้มเหลวกับบุคคลที่เป็นครูในท้ายที่สุด เพราะฉะนั้น กล่าวได้ว่า ความล้มเหลวของครู คือ การที่ครูไม่สามารถทำให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ครูสอนได้

- วิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

กรณีของศิษย์คนนี้เป็นการเรียนที่ได้รับรู้ในเรื่องการวิเคราะห์ในแทบทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน และเมื่อพ้นเอกซุชาติ พิทักษากร วิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนเรียบร้อยแล้ว ผลลัพธ์ คือ ท่านสามารถทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ไม่ใช่เพียงแค่การท่องจำ แต่เป็นความเข้าใจที่เกิดจากความเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาวิชานั้น ๆ ยกตัวอย่างในกรณี นาวี คชเสนี ที่กล่าวว่า

“...ทุกครั้งที่อาจารย์จะให้วิเคราะห์ (Analyse) อย่างเช่น มองโน้ตตรงนี้ คอร์ดอะไร เป็นสเกลอะไร ซึ่งเขาไม่ได้เขียนคอร์ดให้ใหม่ คือเราต้องมองทำนอง (Melody) เอง ตรงนี้เป็นอะไร ต้องดึงโน้ตมาแล้ววิเคราะห์ พอได้เรื่องนี้มันจะไวขึ้น พอเราวิเคราะห์ได้ว่าตรงนี้คืออะไร สมมติตรงนี้เป็น G ตรงนี้เป็น G⁷ ตรงนี้เป็น G Dominant ก็รู้ว่าถ้าเป็นอย่างนี้ ตรงนี้ใช้สเกลนี้ เราแทบไม่ต้องมองโน้ตแล้ว เรามองซอลถึงซอล เรารู้แล้วซอลไปถึงซอล ฟานันก็จะเป็นเน เซอร์ล (#) แน่นอนมันเป็นฟลต (b) 7 ซึ่งมันอยู่ใน G⁷ เราไม่ต้องไล่มามองตัวซอล ลา ที โด เร มันจะง่ายตรงนี้...”

(นาวี คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

คุณลักษณะพิเศษของพันเอกซุชาติ พิทักษากร อีกประการหนึ่งที่เป็นเทคนิคพิเศษในการสอน คือ ท่านให้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง หรือที่เรียกกันในวงการการศึกษาว่า การเรียนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และไม่ใช่ว่าให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ท่านวางแผนการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อผู้เรียนโดยตรง กล่าวได้ว่าท่าน คือ ครูที่สามารถวิเคราะห์ความต่าง และความเหมือนของศิษย์แต่ละคนได้ ทั้งนี้เป็นเพราะท่านมีความรู้และความสามารถที่หลากหลาย ทั้งดนตรี

ตะวันตก ดนตรีไทย และอีกหลากหลายรูปแบบ ทำให้ท่านสามารถสอนให้ศิษย์ส่วนใหญ่เข้าใจสิ่งที่ท่านสอนได้โดยง่ายด้วยวิธีการสอนของท่าน

(3) การอธิบาย

วิธีการสอนที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เลือกใช้อีกวิธีหนึ่ง คือ การสอนโดยใช้การอธิบาย หรือการบรรยาย สำหรับวิธีการสอนโดยใช้การอธิบายหรือบรรยายนี้ หมายถึงกระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการพูด บอก เล่า อธิบาย ในสิ่งที่ต้องสอนแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนซักถาม และประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง และการอธิบายหรือบรรยายนี้ ถือว่าเป็นวิธีการสอนที่อาศัยความสามารถของผู้สอนในการเรียบเรียงเนื้อหา สาร และ การใช้เทคนิคในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้น่าสนใจ (ทศนา แคมมณี, 2551) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการอธิบายที่มีความชัดเจน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จาก 6 ประเด็น คือ 1. สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหา 2. สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน 3. สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ 4. สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง 5. สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู และ 6. สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น

วิธีการอธิบายที่ดีที่สุดของครู ไม่ใช่การอธิบายได้ครบถ้วนตามตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้ แต่การอธิบายที่ดี คือ การอธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่ครูกำลังสอน ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นย้ำในเรื่องของการที่ครูต้องรู้ถึงที่มาของเนื้อหาที่ตนกำลังสอน ครูต้องรู้กฎทุกกฎที่ถูกตั้งขึ้น รู้ถึงเบื้องหลังว่าเหตุใดจึงต้องมีกฎเหล่านี้ขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในการสอนได้อย่างชัดเจน สรุปคือ ครูต้องสอนให้ให้ศิษย์รู้ถึงกระบวนการที่แท้จริง ซึ่งเป็นแก่นของเนื้อหานั้น ๆ ครูต้องสามารถอธิบายให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ ไม่ใช่จากการท่องจำ และรู้ถึงที่มาของเนื้อหา และแต่ละกฎได้ จากคำกล่าวของท่านสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางของครูเพิ่มเติมได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ครูต้องสามารถอธิบายให้ศิษย์ฟังได้เลยว่าเป็นอย่างนี้ ๆ ในที่สุดศิษย์ก็จะต้องท่องกฎเลย เพราะว่าเขาเข้าใจแล้วว่า อ้อ เป็นอย่างนี้เอง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...คล้าย ๆ กับว่า ถ้าผมพาหนูไปทานข้าวที่โรงแรม สั่งอาหารมาแล้วก็ทานไป แต่หนูจะไม่รู้ว่าเขาทำอะไร ผมต้องพาไปดูในครัวว่าเขาสับหมูอย่างไร หั่นผักอย่างไร ตรงนั้นแหละคือหน้าที่ของครู ต้องพาไปดูว่าเขาปรุงอย่างไร มันยากตรงนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ถ้าเป็นศิษย์เปียโน ผมก็จะให้ลองเล่นแบบด้นสด (Improvise) แบบที่ผมเล่นเมื่อครู อาจจะให้ลองเล่นสไตล์โมซาร์ท ลองสไตล์บาค อะไรทำนองนี้ ถ้าได้ก็ถือว่าดีเลย เพื่อกระตุ้นเขา คือถ้าเราเป็นนักดนตรีแล้วเราต้องมีโน้ตอยู่เรื่อย มันก็ไม่ไหวเหมือนกันนะ และผมก็จะให้ศิษย์เมื่อฟังเพลงทุกประเภท ไม่ใช่ทำให้จำ แต่ให้รู้จักแยกแยะความแตกต่าง (Differentiated) ประเภทนี้เป็นอย่างนี้ ประเภทนั้นเป็นอย่างนั้น ต่างกันอย่างไร อย่างฟังเพลงมาร์ช (March) ก็ฮึกเหิม หรือฟิงเกอร์โนคเทิร์น (Nocturne) ก็จะซึ้งอะไรอย่างนี้ ผมก็จะทำตรงนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ สดับพิณ รัตนเรือง ได้กล่าวไว้ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ท่านสอน และในทางวิชาการดนตรีลึกซึ้งมาก โดยได้เปรียบเทียบความรู้ที่ท่านมีไว้ เป็นความรู้ที่ไปไกลเกินตัวข้อมูลที่ใช่สอน หมายถึง ท่านมีความรู้มากกว่าเนื้อหาที่ใช่สอนค่อนข้างชัดเจน และท่านไม่ได้สอนตามตำราเพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่ท่านสอนเกิดจากประสบการณ์ และบทบาทในวิชาชีพดนตรีของท่าน ทั้งในฐานะที่ท่านเป็นนักดนตรี นักไวโอลิน นักวิโอล่า นักเปียโน ผู้อำนวยการวงดุริยางค์ และเป็นผู้ประพันธ์เพลง และเป็นครูสอนดนตรี เพราะฉะนั้น สิ่งที่ท่านได้เรียนรู้มานั้น จึงกว้างไกลเกินกว่าตัวหนังสือที่อยู่ในตำรา และเกินกว่าตัวโน้ตที่อยู่ในกระดาษโน้ต (Score) สดับพิณ รัตนเรือง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) นอกจากนี้ ท่านยังสามารถแยกแยะถึงสิ่งที่เหมือน และต่างกันของเนื้อหาที่ใช่สอน เพื่อให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ แต่ท่านรู้ถึงเนื้อหาที่ท่านกำลังสอนว่าผู้ประพันธ์ (Composer) แต่ละคนมีความเหมือน หรือแตกต่างกันในด้านใดด้วย ศิษย์ควรรู้และปฏิบัติในจุดนั้นเป็นพิเศษ โดยไม่จำเป็นต้องสอนให้ศิษย์สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค แต่ควรให้รู้เทคนิคพิเศษที่ทำให้แต่ละเพลงมีลักษณะที่แตกต่างตามลักษณะของผู้ประพันธ์แต่ละคน ซึ่งการที่ท่านสามารถแยกแยะเนื้อหาที่ใช่สอนได้นั้น แสดงให้เห็นว่า ท่านต้องเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาทุกส่วนที่ใช่สอน ดังนั้น ครูจึงควรมีความรู้ถึงแก่นแท้ที่ตนต้องใช้สอน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เราเล่นคอนแชร์โต (Concerto) เราไม่ซ้อมทั้งหมด อาจารย์ให้เลือกซ้อมแค่นี้ จุดนี้ที่คุณจะไม่ได้แน่นอน เพราะคุณไม่เคยเรียน คุณยังไม่ผ่านเหมือนหนังสือเล่มหนึ่ง ผมเรียนกับอาจารย์ไม่เคยหมดเล่มนะ อาจารย์บอกเล่มนี้ใช้แค่ตรงนี้ อันนี้เหมือนกับที่เราเคยผ่านมาแล้ว บางเล่มจะใช้แค่บทนี้ ๆ ส่วนใหญ่มันจะคล้ายกัน แต่จะมีเทคนิคพิเศษ (Trick) สมมติโมสาร์ทจะมีอันนี้ ซึ่งมีเทคนิคพิเศษไม่เหมือนกับเบโทเฟน สายโมสาร์ทจะมีของเขาตรงนี้ แต่นอกนั้นส่วนใหญ่จะคล้ายกัน พอเราไปเรียนเบโทเฟน เราก็ต้องเรียนตรงนี้ ๆ อาจารย์จะดึงออกมาอย่างนี้...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...เรียนกับอาจารย์ชูชาติจะได้เนื้อหาที่ลึก อย่างเช่น เรื่องคอร์ด อาจารย์บางท่านจะสอนเลย 1 3 5 แพลต (b) แต่อาจารย์ชูชาติจะสอนไตรแอดเมเจอร์ (Triad Major) บวกกับโดมิแนนท์ (Dominant) 7 คู่ 7 ไมเนอร์กัน ถ้าเราเป็นครูเราจะต้องให้ได้เรื่องโครงสร้าง แต่ 1 3 5 7 แล้วโครงสร้างมันมาจากไหนล่ะ พื้นฐานมันต้องมาจากไตรแอด (Triad) มันมีที่มา ซึ่งอาจารย์ละเอียดมาก...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ไม่ใช่ตอนเด็กที่เราเรียนกัน ที่โน้ตแต่ละตัวเป็น โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด เรียนตามกฎเรียนเสียงประสาน (HARMONY) คุณต้องมีกฎว่าอย่างนั้นอย่างนี้ อันนั้นอย่าเขียน อันนี้อย่าเขียน นั่นคือเรียนตามตำรา แต่ว่าที่อาจารย์ชูชาติสอน คือแกเข้าใจเหตุผลในเชิงดนตรี ตอนนั้นรู้สึกทึ่งเลย...”

(สตีบพิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ท่านจะมีเหตุผลสนับสนุน (Support) ตลอด อย่างเราอาจจะคิดอีกมุมหนึ่ง ซึ่งถามว่าใช้ได้ไหม ก็ใช้ได้ อาจารย์จะบอกว่าดี ใช้ได้ แต่ลองคิดแบบนี้จะดีกว่าไหม แล้วเราก็จะเอามาปรับใช้ อาจารย์จะไม่บอกว่าของเราไม่ได้ อาจารย์จะบอกว่า ได้ แต่เหตุผล ณ ตรงนี้ใช้อย่างนี้ดีกว่า แต่ถ้าเราจะเอาไปใช้ก็ได้ มันต้องขึ้นอยู่กับว่ามันเหมาะสมกับใคร คืออย่างเมื่อก่อนนี้ ยกตัวอย่าง ในบทเพลงเดียวกัน

ก็ไม่ใช่แบบนี้ ตอนที่เราเป็นนิสิตอยู่ก็ไม่ได้ใช้แบบนี้ แต่พอเราพัฒนาขึ้นมาชนิดหนึ่ง อาจารย์ก็จะอธิบายว่ามันเป็นแบบนี้ มันให้เสียงแบบนี้ ซึ่งดีกว่าอย่างไร ทำนองนั้น คือมีเหตุผลสนับสนุนอย่างทีบอกไป...”

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

“...วิธีการสอนของอาจารย์ที่รู้ คิดมาและชอบก็ คือเวลา อาจารย์จะสอนอะไร อาจารย์จะบอกเสมอว่าสิ่งนี้ทำเพื่ออะไร ไม่ได้แบบนกแก้ว นกขุนทอง ปล่อยให้เราทำไปอันนี้เราจะทำอันนี้เพื่ออันนี้นะ เป็นอย่างนี้ทุกครั้ง...”

(วลีภรณ์ เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ได้รับความรู้มาโดยละเอียด คือไม่ได้รับความรู้มาแค่ ท่องจำ แต่เราก็เข้าใจว่าเพลง Waltz เป็นอย่างนี้นะ เพลงแตกต่างกันยังไง พอท่าน อธิบายมาเราก็รับทราบ ไม่ใช่แค่ท่องจำแค่ว่าที่เราถามมันเป็นแบบนี้ แต่ท่านทำให้รู้ว่า เพลงที่เป็นแบบอื่น แต่เหมือนกับอันนี้เป็นยังไง คอนเซ็ปต์ (Concept) เดียวกันไหม เรียกเหมือนกันไหม...”

(นาวิณ เอมเปรมศิลป์, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

- สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมี

ขั้นตอน

ท่านมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย และ ทำให้เรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้ด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน จากคำถามของศิษย์หลายคนทีกล่าว ในเรื่องที่ท่านสามารถหาวิธีการอธิบายให้เนื้อหานั้นง่ายขึ้น และทำให้ศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน สามารถทำความเข้าใจได้ ท่านสามารถสรุปความสำคัญของสิ่งที่ท่านกำลังสอนให้มีความเหมาะสมกับ จุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละครั้งได้อย่างดี ประกอบกับเวลาที่ท่านสอนจะไม่ใช้คำฟุ่มเฟือยในการ อธิบาย คำพูดที่ใช้เป็นคำพูดที่ไม่ยากจนเกินไป สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกันได้ สรุปคือ ท่านสามารถทำให้เนื้อหานั้นเข้าใจได้โดยง่าย ไม่เกิดความสับสน ไม่พูดวกวน เพื่อให้ดูเหมือนเป็น เนื้อหาที่ซับซ้อน แต่ท่านสามารถสรุปได้ตรงประเด็น ทำให้ศิษย์เข้าใจตรงกัน สอดคล้องกับที่ สดับพิน

รัตนเรือง (สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556) ได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่พูดเก่ง และอธิบายเก่งมาก และยังมีตัวอย่างของศิษย์อีกหลายคนที่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ ดังนี้

“...เทคนิคต่างๆ ที่อาจารย์ให้ จะเน้นง่าย ทั้งที่จริง ๆ มันยาก แต่ท่านจะทำของยากให้มันเป็นเรื่องง่าย...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...เคยเห็นเอกสารตำราบันทึกส่วนตัวที่อาจารย์ชูชาติเขียนใหม่ ที่เป็นลายมือของท่านเลยที่เขียนตำรา พวกตำราฮาร์โมนี (Harmony) ป๊อป แจ๊ส บทที่ 1 - 3 มันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ คำพูดนี้ถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วเด็กจะงงเลย เช่น Passing note อาจารย์เขียนว่าประกอบด้วยโน้ต 3 ตัว เรียงไปในทิศทางเดียวกัน Step by Step เป็นระดับขึ้น ตัวที่ 1 และตัวที่ 3 ต้องอยู่ในคอร์ด แต่ว่าคอร์ดใดก็ได้ โน้ตตัวกลางเป็นโน้ตนอกคอร์ดคือ Passing note จะขึ้นหรือลงก็ได้เรียงไป แล้วเราจะไปเปลี่ยนอะไร...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์จะสอนอย่างมีขั้นตอน การเรียนแบบมีขั้นตอนมันจะไม่มีปัญหาเรื่องเก่งหรือไม่เก่ง เพราะสามารถที่จะไปด้วยกันได้...อาจารย์จะจัดระบบก่อน - หลัง คือเรื่องที่ต้องเรียน อาจจะต้องรู้อันนี้ก่อนถึงจะรู้อันนั้นได้ และอีกเรื่องที่สำคัญของอาจารย์เลย คือตัวอย่างที่อาจารย์นำมา หรือสิ่งที่ยกตัวอย่าง หรือแบบฝึกหัดที่เกิดขึ้น อาจารย์จะใช้ดนตรีที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามากกว่า...”

(จูวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...การสอนร้อง การฟัง (Aural Training) ถ้าอาจารย์จะให้ร้องเพลง อาจารย์ก็จะมีตัวอย่างทำนอง (Melody) ที่เป็นไทย ๆ คือเป็นเพลงไทย ซึ่งทุกคนจะคุ้นเคยได้ง่าย แต่ถ้าอาจารย์ยกตัวอย่างเป็นของโมสาร์ท หรือว่าเบโทเฟ่น พวกดนตรีไทยก็อาจจะไม่รู้สีก หรือไม่รู้เรื่องอะไรด้วย อาจารย์เลยยกตัวอย่างเพลงไทยที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งมันก็ง่ายขึ้น อย่างเช่นอาจารย์จะสอนเรื่องไตรแอด (Triad) ให้ร้องไตรแอดเมเจอร์ (Major Triads) อาจารย์จะบอกว่าคุณก็ร้องเพลงชาติไทยนั่นละ หรือเวลา

ที่อาจารย์สอนทำนองเพลงที่มีลักษณะเป็นโหมด (Mode) อาจารย์มีพื้นเรื่องเพลงไทยเดิม อยู่เยอะเหมือนกัน อาจารย์ก็จะยกตัวอย่างเพลงไทยเดิมเพลงนี้ เห็นไหมมันจบที่ตัวที่ 5 ไม่ใช่ตัวที่ 1 ทั้งหมดนี้เป็นโหมดไหน ๆ อะไรอย่างไร...”

(ชวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...เรามีความมั่นใจในส่วนที่แกลสอน เหมือนกับได้เปิดประตู อะไรบางอย่างให้เรา บางทีมันเป็นประเด็นเดียวเท่านั้นนะ บางทีแกยังไม่ได้ลงรายละเอียดอะไรเลยด้วยซ้ำ แต่มันเหมือนกับการพลิกของขึ้น เหมือนพลิกของที่คว่ำให้ มันหงายขึ้นได้ ซึ่งเราไม่ได้เจอครูแบบนี้ในชีวิตในวิชาดนตรีบ่อย ๆ พอเราเจอเราก็จะจำ ได้ คล้าย ๆ กับว่าปริศนาของคนตรึมนั้นเป็นอย่างนี้เองหรือ...”

(สดับพิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อย่างเรื่องบางเรื่องที่เราเรียนกับอาจารย์เป็นเรื่องใหม่ซึ่ง เราไม่เคยได้รู้มาก่อน แต่ขณะที่เพื่อนบางคนเขารู้มาแล้ว แล้วก็ผมไม่เคยรู้เรื่องพวกนี้มาก่อน แต่ทำไมผมสามารถที่จะตามเพื่อนได้ทัน ผมมานั่งมองตอนหลัง ก็คือว่าอาจารย์มีวิธีการอธิบายบางอย่าง ใช้วิธีบางอย่างอธิบาย เรื่องบางอย่างอาจารย์อธิบายง่ายมาก...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อย่างในส่วนที่เป็นทฤษฎี นี่มันคือเรื่องของวิธีคิด บางเรื่อง อาจารย์พูดง่าย ๆ ให้ทำดูเหมือนง่าย ๆ เทคนิคบางอย่างดูเหมือนเป็นเรื่องยาก แต่อาจารย์มีวิธีพูดให้ทำได้ง่าย อีกอย่างหนึ่ง ก็คือไม่เคยเห็นอาจารย์ทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก “นอกจากอาจารย์ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายแล้ว อาจารย์ยังทำเรื่องง่ายให้ **เป็นเรื่องธรรมดาอีก**” {หัวเราะ} และไม่เคยเห็นอาจารย์ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ แล้วอาจารย์ยังทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องดูเหมือนเล็ก ๆ ทำชีวิตให้ง่ายขึ้น...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อย่างถ้าเรียนออร์เคสตรา อาจารย์เป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) อาจารย์มีวิธีอธิบายที่เป็นลำดับเป็นขั้นตอน อาจารย์อธิบายเคลียร์มาก เป็นขั้นตอนเป็นห้อง ๆ เลย ว่าห้องนี้เล่นอย่างไร เป็นชุดเป็นลำดับ ทำให้ดึงความสนใจคนเรียนได้ พอเล่นตรงนั้นผ่าน ก็ารู้สึกว่าเล่นได้ รู้สึกว่าไม่ยาก...”

(สิทธิชัย เฟ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์มีขั้นตอนที่ชัดเจน แล้วก็วิธีแก้ปัญหาที่ตรงจุด มากๆ สมมุติเราทำเทคนิคนี้ไม่ได้ ต้องเริ่มจากอะไรก่อน ต้องสร้างกล้ามเนื้อตรงไหน ก่อน อาจารย์ก็จะให้ แบบฝึก (Exercise) ที่ช่วยสร้างกล้ามเนื้อ เสร็จแล้วจะต้องทำ แบบฝึกอันไหนต่อ แบบฝึกหัดเบอร์นี้ของคนนี้ เพื่อที่จะไปถึงเทคนิคที่เราต้องการ เพราะฉะนั้นเป็นระบบมาก รวมถึงวิธีการซ้อมวิธีการคิด ทุกอย่างเลยคะ ไม่ว่าจะเรื่องโบว์ (Bow) หรือระบบนิ้ว (Fingering) อาจารย์มีระบบที่ชัดเจนและแน่นอนมาก จนบางที่ เรารู้สึกว่าแค่นี้ ทำไมก่อนหน้านี้เราทำไม่ได้...”

(ระพี นภาวรณ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...อยู่ที่การเรียบเรียงการจัดการสอนของอาจารย์ คือมันเป็น ขั้นตอนเป็นตอน เลยทำให้เด็กเรียนเข้าใจได้ง่าย ที่น่าตกใจคือไม่ใช่แค่ผมคนเดียวที่เข้าใจ ทุกคนที่เรียนกับแกก็เข้าใจ และเล่นได้ดีด้วย ก็เลยทำให้แปลกใจ...”

(อัญติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

ยกตัวอย่างการสอนไวโอลินของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ท่านมีวิธีการสอนที่ไม่ใช่การสั่งจากครู เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่ท่านสอนให้รู้จักถึงวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ในระหว่างการสอนแต่ละครั้ง โดยสอนให้รู้จักเหตุและผลจากการเลือกวิธีแต่ละวิธีว่ามีลักษณะอย่างไร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปคิด หรือประยุกต์ต่อได้เองในเวลาที่ไม่มีการอยู่ด้วยในขณะที่ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ดังคำกล่าวของศิษย์ที่ว่า

“...สมมติวิธีการใช้นิ้ว (Fingering) เล่นไปใน Phrasing ประโยคนี้ ควรใช้นิ้วแบบใด ควรเปลี่ยนสายหรือสายเดิม หรือเปลี่ยน Position อย่างไร เราจะได้ความเข้าใจในการสรุปรวมได้เลยว่าวิธีคิดทำแบบนี้แล้วเราทำเองต่อได้...”

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

- สามารถอธิบายเนื้อหาในการเรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์

พื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ในที่นี้ หมายถึง การที่ศิษย์แต่ละคนมีพื้นฐานทางด้านดนตรีที่แตกต่างกัน มีทั้งพื้นฐานทางดนตรีตะวันตก และพื้นฐานทางดนตรีไทย ดังนั้น การอธิบายของท่านในการสอนแต่ละครั้งที่ต้องสอนเนื้อหาเดียวกัน ภายใต้พื้นฐานของศิษย์ที่ต่างกัน โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย หากท่านสอนทฤษฎีทางตะวันตก ท่านสามารถใช้ความรู้เดิมของท่านที่มีพื้นฐานจากการเรียนดนตรีไทยกับครูบรรณ แดงกูร และได้ศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื่องมา ทำให้ท่านเข้าใจในความคิดของเด็กทั้งสองกลุ่ม และทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ท่านกำลังสอนได้ โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำเท่านั้น กรณีที่เป็นเด็กที่เรียนดนตรีไทยมาก่อน ท่านสามารถอธิบายโดยการเปรียบเทียบกับเสียงต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีไทย เป็นการใช้ภาษาที่คนดนตรีไทยสามารถเข้าใจได้ เนื่องจากช่วงเสียงของสากลกับไทยนั้นแตกต่างกัน ท่านสามารถอธิบายจนผู้เรียนเข้าใจได้จากการสอนของท่าน นอกจากนั้น ในระหว่างสอน ท่านมีการสังเกตพฤติกรรมของศิษย์เสมอ เช่น คิ้วขมวด หรือไม่สามารถตอบคำถามที่เพื่อนส่วนใหญ่ตอบได้ แปลว่า มีความปกติบางอย่างเกิดขึ้นกับศิษย์ ท่านจะเริ่มเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล จากนั้นจึงให้การบ้าน หรือสอนเพิ่มเติมในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ โดยท่านได้คำนึงถึงสิ่งที่ศิษย์คนนั้นยังขาดไปว่า ควรเสริมเรื่องใดให้กับแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การสอนให้เด็กดนตรีไทยเข้าใจในสิ่งที่เป็ตะวันตก บางเรื่องอาจไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ แต่สำหรับประวัตินักประพันธ์ที่มีความสำคัญในแต่ละยุคของดนตรีตะวันตก ท่านคิดว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องเหล่านี้ด้วย ท่านก็จะพยายามสอนให้เข้าใจ และท่านยังมีการประเมินผลสำหรับเด็กแต่ละคน เพื่อตรวจสอบถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเพิ่มไว้ในประเด็นเรื่อง “การประเมินผลศิษย์” ตัวอย่างในการสอนที่คำนึงถึงพื้นฐานของศิษย์แต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม ดังคำกล่าวของศิษย์ ดังนี้

“...เรียนกับอาจารย์ชูชาติสมัยนั้นบาก (Bach) คือใคร เบโทเฟ่น (Beethoven) คือใคร ท่านก็พยายามสอน นอกจากสอนประกอบว่าเป็นอย่างไร สมัยที่ผมเริ่มเรียน ผมมีพื้นฐาน (Basic) หรือว่าพื้นฐานทางดนตรีไทยซึ่งท่านทำให้มัน สงสาร อาจารย์ชูชาติเหมือนกัน แล้วก็ตัวเองก็รู้สึกภูมิใจ พอได้เริ่มเราก็รู้มันมีหลักที่จะต้องทำ ก็ทำให้สิ่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่อาจารย์ใช้จิตวิทยาในเรื่องกระตุ้นให้เรา...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์สามารถจะเทียบกับประสบการณ์เดิม ตรงนี้คือสิ่งสำคัญ ตรงนี้คือข้อต่างเลย คือว่าตอนที่ผมเรียนกับอาจารย์ ผมไม่ได้รู้เรื่องดนตรีตะวันตกอะไรเท่าไร ผมแทบไม่รู้เลย ดีซะว่าเป็นศูนย์ละกัน เพราะฉะนั้นประสบการณ์เดิมของผมคือดนตรีไทย แต่อาจารย์ชูชาติเป็นคนที่มีรู้เรื่องดนตรีไทยด้วย เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถจะปรับประสบการณ์ตรงนี้ให้เข้ากับปัญหาของเราได้ อาจารย์เคยผ่านประสบการณ์เหล่านี้มา แล้วเอามาแก้ปัญหาให้เรา เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถจะพูดภาษาที่คนดนตรีไทยทั่วไปเข้าใจ อาจารย์พูดให้เข้าใจเรื่องดนตรีตะวันตกได้ ตรงนี้คือความสามารถที่เห็นตอนแรกที่ว่าอาจารย์ทำให้เราเข้าใจได้ แล้วหลังจากนั้นก็เหมือนกับว่าทำให้การเรียนมันง่ายขึ้น...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์ไม่ได้สอนเฉพาะคนที่เรียนดนตรีตะวันตก เพราะฉะนั้นอาจารย์สามารถสอนคนที่มีพื้นฐานต่างจากดนตรีตะวันตกได้ นี่คือข้อได้เปรียบเฉพาะของอาจารย์ อาจารย์มีทุนเดิมที่รู้เรื่องอื่น ๆ ด้วย อาจารย์ก็เลยเชื่อมโยงได้...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์จะแบบรู้ว่าปัญหาของนักเรียนดนตรีไทยอาจจะมี ความไม่คุ้นเคยกับช่วงเสียงของดนตรีสากล อาจารย์ก็จะไม่เข้มงวด แต่จะให้กำลังใจ และก็ช่วยกัน...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

- สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จาก
ประสบการณ์จริง

ประสบการณ์จริงในกรณีนี้ หมายถึง ประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งของพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ โดยเฉพาะความรู้สึกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความรัก โลก โกรธ หลง ต่าง ๆ การสอนโดยเข้าถึงความรู้สึกที่ตน และศิษย์เคยรู้สึก ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของคนที่ยื่นดนตรี หรือนักดนตรี เนื่องจากหากไม่เข้าใจความรู้สึกเหล่านี้แล้ว คงไม่สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีที่มีความซาบซึ้งได้เท่าที่ควรจะเป็น และอารมณ์เหล่านี้ถือเป็นอารมณ์ธรรมชาติพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยเหตุผล แต่ต้องใช้ความรู้สึกร่วมในการตีความ ดังนั้น การเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ท่านจึงได้ยกตัวอย่างถึงการนำอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์จริงของท่านให้ฟัง ความว่า

“...ในชีวิตส่วนตัวที่ผ่านมา ผมก็ผ่านมาเยอะ ความสมหวัง ความผิดหวัง ความอกหัก ความรักสดชื่น ผ่านมาหมดแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หล่อหลอมความเป็นตัวของเราเองว่า ถ้าเราจะเล่นเพลงนี้ เกี่ยวกับความอกหัก ถ้าเราไม่เคยเจอมาแล้วเราจะเล่นอย่างไรละ เราก็จะกลายเป็นเล่นหวาน ๆ หยาดยิ้มไป ซึ่งมันไม่ใช่ มันก็มีอารมณ์ตรงนั้นอยู่ใช่ไหม หรือเพลงที่มีความดุคั่น บ้าคลั่ง (Furioso หรือ Furiously) แต่ถ้าเราเป็นคนที่ค่อนข้างจะเฉย ๆ ก็เล่นไม่ออก เพลงออกมาไม่ดุคั่น เพลงไม่ดุ ดูไม่พอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเรียกว่าอารมณ์ทั้งนั้นเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ผมเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งเลย เพราะถ้าเราไม่เป็นคนธรรมดา เราจะเล่นเพลงโรแมนติกสักเพลงก็เล่นไม่ได้แล้วละ คนธรรมดา หมายถึง เราไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ยังไม่ได้สำเร็จ ยังมีอะไรเยอะแยะมากเลย เพราะฉะนั้นการที่เราจะเล่นเพลง ถ้าเราเป็นพระอรหันต์แล้วท่านก็คงไม่มาเล่นดนตรีอยู่แล้ว {หัวเราะ} จึงขึ้นอยู่กับอารมณ์ทั้งนั้นเลย ยิ่งสมมติถ้าเป็นเพลงโรแมนติก ยิ่งเป็นอารมณ์ทั้งนั้น ถ้าเราไม่โรแมนติก ไม่รู้จักความรู้สึกโรแมนติก ก็อย่าเล่นเลยเพลงนี้ {ยิ้ม} ไปเล่นเพลงอื่นเถอะ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...แต่ก่อนตอนที่เรียนผมเล่นเอาความคล่องแคล่ว สนุกที่จะเล่น ชอบ มั่นมันส์ เหมือนผมมีแต่กาย (Physical) แต่ตอนนี้มันเป็นจิตใจ (Mental) พอโตขึ้นมา มันมีอารมณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เราเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็ความสุข เศร้า ออกหักอะไร ทำนองนี้ มันเหมือนเราเล่นแล้วก็เข้าใจมัน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

“...พอไปเรียนที่บ้าน บางชั่วโมงเราไม่ได้คุยกันเรื่องดนตรีอะไรเท่าไร อาจารย์ก็พยายามจะพูดเรื่องดนตรี แต่เราชวนคุยนอกเรื่อง เราารู้สึกว่าเราอยากรู้ แล้วก็คุยไปคุยมาก็มีความรู้สึกรู้สึกว่ารู้นอกเรื่องดนตรีทำให้เข้าใจเรื่องดนตรีได้ เพราะความเป็นนามธรรมบางเรื่องของดนตรี อธิบายโดยตัวมันเองอย่างไรก็ไม่เข้าใจ แต่พออาจารย์เล่าเรื่องโน้ต เรื่องนี้ให้ฟัง ก็ยังเล่าเรื่องในบริบทของดนตรีนะ กลับมาเข้าใจดนตรี...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์จะมีประสบการณ์ที่เอามาเล่าให้เราฟัง ซึ่งถามว่าคนเรียนดนตรี จริง ๆ แล้วไม่ใช่แค่เรื่องดนตรี ถ้าแค่เรื่องดนตรีอ่านหนังสือเองก็ได้ แต่ว่าความเข้าใจเรื่องดนตรีต้องอาศัยความเข้าใจชีวิต ส่วนหนึ่งมาจากความเข้าใจที่มาจากประสบการณ์ในชีวิตแล้วทำให้เข้าใจดนตรี ส่วนมากอาจารย์จะเล่าเรื่องโน้ตเรื่องนี้แล้วเราเข้าใจ รู้ว่าโอเคแล้ว อะไรคือสิ่งที่ควรจะทำ...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับศิษย์ที่เป็นวัยรุ่นของท่าน คือ อารมณ์ที่เกิดจากเรื่องของความรัก ทั้งความรักที่มีความสุขสมหวัง และความรักที่ทำให้เกิดความทุกข์จากความไม่สมหวัง ทุกครั้งที่ท่านได้ยกตัวอย่างในเรื่องนี้ หากใครที่มีประสบการณ์ตรง สามารถทำความเข้าใจ และถ่ายทอดอารมณ์นั้นออกมาได้อย่างลึกซึ้ง ท่านจะดึงความรู้สึกเหล่านี้ของศิษย์เพื่อให้ตีความบทเพลงของตนให้ลึกซึ้ง แต่หากศิษย์คนใดไม่เคยมีประสบการณ์เหล่านี้ ท่านจะแนะนำให้ดูภาพยนตร์เรื่องต่างๆ วรรณคดีที่สำคัญบางเรื่องที่มีความรู้สึกเหล่านี้เป็นฉากประกอบ หรือแนะนำให้ฟังเพลงต่าง ๆ ที่ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ถ่ายทอดออกมา เนื่องจากไม่ต้องการให้ศิษย์ใช้ตนเองเข้าแลกกับประสบการณ์เหล่านั้นโดยตรง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...จริง ๆ คนทุกคนไม่จำเป็นต้องเอาตัวเข้าแลกประสบการณ์ตรงนั้นนะ แค่ว่าฉันเอาตัวเข้าแลกเลย อย่างที่เวลาผมสอน ถ้าศิษย์ผมจะเล่นเพลงอะไรสักเพลง ผมก็จะให้ไปดูหนังสือ หรือไปอ่านวรรณคดีต่าง ๆ ที่มีเรื่องของอารมณ์ตรงนั้นแทรกเข้าไปเพื่อให้เข้าใจ ผมมักจะใช้วรรณคดีเป็นตัวช่วย ถ้าเป็นเพลงเศร้า ลองไปดูเรื่องนั้นเรื่องนี้ตอนที่เขาต้องพรากจากกันสิ ว่าเขาจะมีความรู้สึกอย่างไร แต่ไม่ใช่ให้ศิษย์ต้องเอาตัวเข้าแลกด้วยตัวเองนะ {ยิ้ม}...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

“...มีอยู่เพลงหนึ่ง เป็นคอนแชร์โต้ (Concerto) ท่อนที่ 4 ซึ่งเป็นท่อนช้า เป็นไมเนอร์มาตลอดเลย แล้วก็มีส่วนที่เป็นเมเจอร์ โพลี่ขึ้นมา อาจารย์บอกมาคำเดียวว่ามันเหมือนกับพระอาทิตย์ขึ้น (Sunrise) ขึ้นมา นี่เป็นเมเจอร์ ทุกอย่างสว่างขึ้น พออาจารย์ให้ศิษย์เวิร์คว่าพระอาทิตย์ขึ้น เราก็เข้าใจเลย เราก็เล่นได้แบบนั้น ไม่ต้องอธิบายมากกว่าจากไมเนอร์เป็นเมเจอร์ตรงห้องนี้นะ นี่เป็นตัวอย่างหนึ่ง เราจะเข้าใจได้ง่าย ๆ เพราะว่าได้ผ่านความเข้าใจอย่างยิงมาจากอาจารย์แล้ว เพราะฉะนั้นก็จะแปลเป็นคำสั้น ๆ ไม่ต้องอธิบายอะไรมาก เราจะเข้าใจด้วยความรู้สึกของอาจารย์ คือไม่ใช่แค่คำพูดอย่างเดียว คุณแววตา สายตาของอาจารย์ รอยยิ้มที่เป็นแบบพระอาทิตย์ขึ้นนะ...”

(นรอรธ จันทร์กล้า, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...ในช่วงวัยรุ่นของผมบางตอนมันก็จะในช่วงที่มีความรักแบบเด็ก ๆ (Poppy love) ก็มีอกหักบ้าง อาจารย์เขาก็จะเลือกเพลงที่เหมาะสมกับช่วงเวลานั้น ๆ ผมยังจำได้ถึงความรู้สึก ถึงวิธีการอธิบายในส่วน (Section) ต่าง ๆ ของเพลง ว่าตอนนี้เศร้านะ ตอนนี้องมอย้อนกลับไปเหมือนเวลามีความสุข ไปดูหนังสือด้วยกัน...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...ส่วนตัวมองว่าจุดนี้เป็นจุดที่อาจารย์ชูชาติรู้สึก ว่า “ดนตรีคือชีวิต ชีวิตคือดนตรี” คือสมบูรณ์มาก ท่านเอาบทเรียนที่ท่านได้จากดนตรี อย่างเรื่องการ

ทำเรียงประสาน (Harmony) อะไรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิต แล้วท่านก็เอาบทเรียน จากชีวิตที่ท่านได้มาสอนดนตรี...”

(อโณทัย นิตินพ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

“...เรื่องของ music อาจารย์บอกว่าบอกได้แน่ได้ บอกวิธีการ ให้ไปอ่านเชคสเปียร์ แล้วก็มาคิด บอกหลายวิธีให้ไปลอง ฟังเพลงเศร้า อาจารย์บอกชีวิต เรายังไม่ผ่านอะไรเยอะ ยังไม่มี music ที่เศร้าลึกซึ่งขนาดนั้น อาจารย์บอกว่าบางที ประสบการณ์ไม่ต้องมาจากชีวิตจริง แต่อ่านนวนิยายดี ๆ แล้วซึมซับเอาความรู้สึกตรง นั้นมาใช้...”

(วสิฐิณี เตชานุกูล, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า การเรียนการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ใช่ เรียนด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรี หรืออ่านตำรา ท่องทฤษฎีต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แต่ในทุกเรื่องที่ท่าน ปฏิบัติ ต้องทำให้ศิษย์เข้าใจถึงแก่นแท้ของสิ่งที่กำลังเรียน หากเป็นทฤษฎี ท่านสอนให้เข้าถึงแก่นแท้ของ เนื้อหานั้น ๆ สอนตั้งแต่ที่มาของกฎต่าง ๆ แต่หากเป็นทักษะปฏิบัติ ท่านสอนให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ของเพลงได้อย่างลึกซึ้งก่อน ไม่ใช่เพียงแค่ปฏิบัติให้ได้ โดยไม่เกิดความซาบซึ้งใด ๆ

- สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู

การสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หากไม่กล่าวถึงความความเป็นศิลปิน ย่อมไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากท่านเป็นครูดนตรี ที่มีหัวใจเป็นศิลปิน แต่ศิลปินในความหมายของท่าน ไม่ใช่ผู้ที่แสดงดนตรีได้เก่งเท่านั้น แต่ต้องสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการ ฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ท่านกล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องสามารถสอนให้ศิษย์สามารถเป็นศิลปินได้หาก ศิษย์ต้องการ ที่สำคัญ คือ ท่านไม่ได้เน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปินทุกคน แต่ท่านต้องการทำให้ศิษย์รับรู้ได้ถึง ความรู้สึกในการเป็นศิลปิน หมายถึง ไม่ใช่บอกวิธีในการเป็นศิลปิน แต่ต้องทำให้ความรู้สึกในการเป็น ศิลปินมาเกิดขึ้นกับศิษย์ หากศิษย์สามารถรับรู้ถึงสิ่งนั้นได้เมื่อใด เมื่อนั้นคือศิษย์ประสบความสำเร็จในการ ปฏิบัติดนตรี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...สำหรับเฉพาะผมเองเนี่ย เมื่อผมอยู่บนเวทีแล้วเราเอาประสบการณ์บนเวทีเนี่ยมาอบให้ศิษย์ด้วย เขาจะได้ประโยชน์จากตรงนั้น เพราะเรามีประสบการณ์ตรงบนเวทีอยู่...พอได้ได้อยู่บนเวทีตั้งแต่เด็ก ชอบอยู่บนเวที ถ้าได้ขึ้นเวทีแล้วเหมือนได้กลับบ้าน มันสบาย แล้วก็ชอบสอนมาตั้งแต่เด็ก คือ แยกกันอย่างไร ถ้าเราเป็นศิลปิน เรา “ซ้อม” ให้เราเล่นได้สมความปรารถนาของเรา และเล่นได้ให้ถูกสไตล์ของผู้ประพันธ์ (Composer) ที่เขาต้องการจะให้เราเล่น แล้วเราก็ขึ้นเวที ก็จบ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...อย่าลืมนะว่าศิษย์เรา เขาอาจจะไปเป็นครูหรือไปเป็นศิลปิน เพราะฉะนั้นเราต้องสอนให้เขาเป็นศิลปินให้ได้ แต่ถ้าเราไม่เคยเป็นศิลปินเลย แล้วเราจะไปสอนเขาได้อย่างไรละ เราบอกเขาไม่ถูกกว่าศิลปินเป็นอย่างนี้นะ ต้องเล่นอย่างนี้ รู้สึกอย่างนี้ ทำงานอย่างนี้ ซ้อมอย่างนี้ แล้วศิษย์เราก็จะไม่เชื่อ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...อีกอย่างที่ผมใช้ คือการสอนเทคนิค ไม่ใช่เน้นแต่ว่าต้องทำเทคนิคอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ผมพยายามสอนศิษย์ให้เข้าใจว่า คนที่เขาทำได้ เขารู้สึกอย่างไร ให้คุณทำความเข้าใจตรงนั้นให้ได้ สอนให้เขาเป็นศิลปิน ไม่ใช่บอกวิธีที่จะเป็นศิลปิน แต่เราจับความเป็นศิลปินมาใส่ให้เขา ว่าคุณเป็น แต่กับการที่ทอดมันได้ไปให้เขานั้น เป็นคนละอย่างกันนะ คล้าย ๆ ว่าเราขึ้นไปตีวงจันทร์ นั้นไม่ใช่ แต่ต้องไปอยู่ที่โลกพระจันทร์เลย ซึ่งผมจะทำตรงนั้น คือทำตรงนี้เลยว่า นี่ศิลปินรู้สึกอย่างนี้นะ และให้เขาไปทดลองด้วยตัวของเขาเอง 1 - 2 อาทิตย์ก็ได้ คุณรู้สึกไหม รู้สึกตรงนี้ไหม ถ้าคุณรู้สึกเข้าถึงแล้วละ คุณจบ ประสบความสำเร็จตรงนี้แล้วละ และในตำราไม่มีเขียนไว้ด้วย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

- สามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านเทคโนโลยี โดยจัดรายการ “ดนตรีวิจารณ์” เป็นครูดนตรีที่สอนผ่านสื่อโทรทัศน์ อธิบายความรู้ต่าง ๆ

ทางดนตรีสากลให้แก่ผู้ชมทางบ้านด้วยการบรรยายและสาธิตตัวอย่างประกอบ โดยที่ตัวท่านเองทำหน้าที่ ทั้งเป็นผู้บรรยาย ผู้อำนวยการวง เพลง ผู้ประพันธ์ และเรียบเรียงเสียงประสาน ควบคุมการฝึกซ้อม และออกแบบ เนื้อหาร่วมกับวงดนตรี “พิทักษ์กร” ท่านยังได้ทำเพลงประกอบงานบันทึกเสียง และทำหน้าที่เล่นเปียโน ให้ศิลปินลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงหลายท่าน นอกจากนี้ วงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีของวง มีการแสดงสดเป็นประจำทุกปี และยังได้บันทึกเสียงเพื่อออก เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เช่น รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 Mhz รายการโทรทัศน์ดนตรีวิถีศิลป์ สถานี Thai PBS เป็นต้น โดยศิษย์ของท่านได้กล่าวถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี ต่าง ๆ ในการสอนดนตรีไว้ว่า

“...อาจารย์อาจจะมีตัวตนของความเป็นนักดนตรีและความเป็น ทหารค่อนข้างเยอะ และถึงแม้ว่าจะมีลักษณะของครูอยู่ แต่ก็จะมีลักษณะที่มีความเป็น นักดนตรีอยู่มากกว่า อย่างในช่วงที่อาจารย์จัดรายการดนตรีวิจารณ์ อาจารย์จะมี แนะนำว่าเครื่องดนตรีอะไรเป็นอะไร เพลงอะไรเป็นอย่างไร วิธีการแนะนำของอาจารย์ จะเป็นวิธีการแนะนำแบบที่เป็นนักดนตรี ไม่ใช่แค่สอนนะ คือแนะนำ พูดให้คนรู้ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รู้สึกว่าคุณอาจารย์เป็นครูมาก ๆ...”

(จูวิทย์ ยุระยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...ต้องย้อนหลังไป 40 ปี ทุกบ่ายวันอาทิตย์เว้นอาทิตย์ อาจารย์จัดรายการทาง ททบ.5 ชื่อรายการดนตรีวิจารณ์ และรายการนี้เป็นรายการที่มี วงของอาจารย์เอง ชื่อวงพิทักษ์กร มาเล่นเพลงคลาสสิกแบบสบาย ๆ และก่อนจะเล่น อาจารย์จะอธิบายให้ฟัง เช่น จะเล่นโอโบคอนแชร์โต้ (Oboe Concerto) ก็จะมีการ สาธิตว่าโอโบช่วงเสียงเป็นอย่างนี้ หรือคอนแชร์โต้ (Concerto) คืออะไร และที่กำลังจะ ฟัง คือจะให้ฟังอะไร ตอนนั้นรู้สึกว่าได้ความรู้เยอะมาก นอกจากได้ความรู้แล้วยังได้แรงบันดาลใจด้วย ทำให้ผมตั้งใจที่จะเรียนดนตรีจริงจังจากรายการนี้...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...มีอยู่ครั้งหนึ่ง ตอนนั้นเป็นรายการสด และคงจะมีปัญหา เรื่องเวลานิดหน่อย อาจารย์ก็เลยจัดช่วง พิเศษ คือซ้อมวงให้ดูเลย ผมก็เลยเข้าใจว่าผู้

อำนวยเพลงต้องทำอย่างนี้เองไม่ใช่มาถึงแล้วจะเล่นได้ อาจารย์จะปรับวงให้ดูว่าตรงนี้เปลี่ยนโบว์ (Bow) สี ตรงนี้ฟังดูสิว่าฮอร์น (Horn) ดังไป คือได้เห็นวิธีการจริง ซึ่งตรงนี้ผมชอบมากเลย เพราะว่าเหมือนกับธรรมดาเวลาที่เราไปกินข้าวก็จะเห็นแบบเสร็จมาแล้ว แต่ว่าอันนี้เหมือนกับพาชวนไปเข้าครัวก็จะเห็นว่าเขาทำกับข้าวเขาทำอะไรกันบ้างว่า เราก็จะเห็นว่ามันต้องอย่างนี้เอง มันต้องให้เห็นว่ากว่าดนตรีจะสร้างมาได้ ต้องผ่านกระบวนการอะไรมาบ้าง...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

จากข้อมูลดังกล่าว เห็นได้ว่า การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีโอกาสสอนดนตรีผ่านสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับบุคคลต่าง ๆ มากมาย รวมถึงบุคคลที่ได้กล่าวไปข้างต้น คือ ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้ชมรายการนี้ กลายเป็นแรงผลักดันให้ประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตน และได้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรีให้กับผู้อื่นอีกมากมาย กรณีนี้ถือเป็นเรื่องเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ประสบความสำเร็จจากจุดเริ่มต้นที่ท่านได้ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีออกสู่สังคม

(4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง

วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คือ การสาธิต เพื่อให้ทั้งตนเอง และศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งการสาธิตนี้เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น (ทศนา แคมมณี, 2552) จากความหมายของวิธีการสอนด้วยการสาธิตนี้ ท่านได้เน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และท่านเน้นย้ำว่า ดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ดังนั้น ท่านจึงต้องการให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนในทุกครั้ง ประกอบกับท่านสามารถเข้าใจรูปแบบของท่านเอง และจังหวะในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภท รวมถึงสามารถถ่ายทอดเสียงต่าง ๆ เหล่านั้นผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน เครื่องสายต่าง ๆ และเครื่องดนตรีอีกหลายประเภท ทำให้ท่านมีคุณสมบัติพร้อมในการใช้วิธีการสอนในรูปแบบการสาธิตได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ผมก็จะเล่นให้ฟัง นี่ไงเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเวลาสอนผมจะมีเครื่องมือ และสาธิตตลอดเวลา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...การเล่นเราจะต้องถ่ายทอดเสียงที่อยู่ในหัวออกมาเป็นเสียงดนตรีให้ได้ เรื่องเสียงเป็นเรื่องสำคัญมาก เราต้องสอนให้ศิษย์มีหูที่ดีและเราเองก็ต้องดีด้วย เวลาสอนศิษย์ เราก็เริ่มสอนเขาจากเสียงง่าย ๆ จากเพลงง่าย ๆ เช่น โด เร มี เพลงแมงมุมลายอะไรอย่างนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของวิชาต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างในการสอน เป็นวิชาเชิงทฤษฎี วิชาเชิงทักษะปฏิบัติ และวิชาเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละประเภทวิชา ดังนี้

- วิชาเชิงทฤษฎี

พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนวิชาเชิงทฤษฎีค่อนข้างมาก ซึ่งนอกจากต้องอาศัยความเข้าใจในเนื้อหาของวิชาอย่างถ่องแท้แล้ว ยังต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในวิธีการสอนให้ศิษย์สามารถเข้าใจในเนื้อหานั้นได้ และจดจำเนื้อหานั้นต่อไปได้ในระยะยาว ดังนั้น วิธีการสอนของท่านจึงเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องมีการจัดการบรรยาย (lecture) ตลอดเวลา ที่สำคัญของการสอนของท่านที่ใช้วิธีการสาธิต ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงเสียงที่แท้จริงได้ การสอนกฎต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้กลายเป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสจากการฟัง นอกจากนี้ ท่านยังให้เด็กมีส่วนร่วมในการสาธิตด้วยตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และเป็นการพัฒนาทักษะในการกล้าแสดงออก กล้าลองผิด ลองถูกอีกด้วย การสาธิตของท่านจึงแบ่งเป็นการเล่นให้ศิษย์ดู “Playing for” และการให้ศิษย์ออกมาเล่นด้วยกัน “Playing with” โดยเฉพาะในวิชาที่เป็นการบรรยาย จำเป็นต้องมีการเล่นดนตรีประกอบรวมกันกับการเขียนกระดาน หรือจัดการบรรยายธรรมดาทั่วไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ ที่ทำให้เด็ก ๆ ชอบฟัง เป็นเพราะผมว่าผมไม่ได้พูดอย่างเดียว แต่ผมจะเล่นตลอดเวลา ทุกห้องเรียนด้วย เช่น ถ้าเป็นวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ก็จะเล่นให้ฟังเลย บ่าย ๆ เขาก็ไม่ได้ง่วง เขาก็จะตาสว่าง การเล่นให้เขาดูสด ๆ ไม่ใช่เราแสดงความเก่งอะไร แต่แสดงให้เห็นว่าดนตรีเป็นอย่างนี้นะ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

“...ให้เขาออกมาเล่นกันด้วย ผิดไม่เป็นไร มาเล่นด้วยกันแล้วกันในเพลงต่าง ๆ เพราะฉะนั้นบางที่เวลาที่เรียนเรื่องการเขียนเสียงประสานสี่แนว มักจะเรียนเป็น “Chalk and Talk” เขียนกระดานลูกเดียว แต่มันยังขาดอะไร ก็คือขาดการเล่น (Playing) นั่นคือ “Playing for ศิษย์” และ “Playing with” ให้เขามาเล่นด้วยกันเถอะ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่มီးอะไรถูก อะไรผิด ทุกคนก็ต้องทดลองดู พอเขาเกิดความสนุก ที่นี้พูดอะไรเขาก็ฟัง แล้วก็อยากจะเรียน คือถ้าเรียนเป็นหมู่ วิชาบรรยาย (Lecture) ที่จริงมันต้องสองอย่างพร้อมกันไป ทั้งพูด ทั้งเล่น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

ตั้งที่ศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เล่าให้ฟังเรื่องของการเรียนวิชาหนึ่งที่เป็นกรเรียนทฤษฎีเรื่องคู่เสียง (Interval) ซึ่งเป็นการสอนที่มักเป็นการบรรยาย แต่ท่านต้องการให้ศิษย์ได้เข้าถึงเสียงของดนตรีอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ท่านจึงหาวิธีการที่ทำให้ศิษย์ได้เรียนรู้เสียงต่าง ๆ ในการสอนเสมอ เพราะการได้ยินเสียงร่วมด้วย สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความว่า

“...นอกจากนั้นขณะเดียวกันท่านยังฝึกทักษะการฟัง (Ear test) ด้วย คือหมายความว่าแทนที่จะสอนแค่เรื่องคู่เสียง แต่ท่านจะลองให้เราฟังดู อารมณ์ 5 คู่ 4 คู่ 3...”

(โกวิทย์ ชันธิศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อย่างตอนที่เรียนวิชา *Orchestration* สนุกมากเลย เพราะอาจารย์เป็นผู้อำนวยเพลง (*Conductor*) ตอนนั้นเรียนกับผู้อำนวยเพลงมันเป็นประสบการณ์จริงเลย ว่านี่ต้องเขียนอย่างนี้ ๆ นะ ตอนนั้นเราก็ตื่นเต้นมาก ตอนนั้นอาจารย์ยังให้ทำวงเล็ก ๆ พอทำได้ก็เล่นไปเลย และอาจารย์ก็จะแสดงความคิดเห็นให้ตรงนั้นเลย รู้สึกว่ามันสนุกเพราะว่าเป็นการเรียนจากประสบการณ์จริง จำได้ว่าตอนเรียนวิชา *Orchestration* มีการแสดง ก็รู้สึกว่าไม่ได้เรียนจากตำรา เช่น ถ้าพูดถึงโอโบ (*Oboe*) ก็ไปหาโอโบมาจริง มีการสืโวโบลินเล่นกันจริง คือมันได้เล่นจริง ทำเสร็จแล้วก็เล่นกัน เป็นประสบการณ์ที่ดี...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

- วิชาเชิงทักษะปฏิบัติ

สำหรับการเรียนดนตรี ย่อมต้องมีการปฏิบัติทักษะดนตรี ไม่ว่าจะเป็น การปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี ใช้เสียงร้อง ฯลฯ วิธีการสอนสำคัญที่ขาดไม่ได้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คือ การสาธิตให้ศิษย์เห็น และครูต้องสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ที่ใช้สอนศิษย์ได้ครบ ซึ่งการสอนโดยใช้ การสาธิตคือหัวใจในการสอนทักษะของท่าน ท่านเน้นย้ำสำหรับครูที่สอนทักษะ ควรเริ่มจากการปฏิบัติ เพลงให้ไพเราะที่สุด หรือแสดงเทคนิคธรรมดาให้ศิษย์เห็นถึงศักยภาพของเทคนิคนั้นว่า เทคนิคธรรมดา ก็ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการฝึกเพียงเทคนิคขั้นสูง อย่่างไรก็ตาม หน้าที่ของครูต้องสามารถเลือกปฏิบัติบทเพลง และเทคนิคต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของ ผู้เรียนแต่ละคนด้วยเช่นกัน ท่านยังมีคำแนะนำสำหรับครูที่สอนศิษย์โดยการสาธิต ความว่า

“...ศิลปินบางคนเวลาเป็นครูสอน เขาลืมไปว่า ณ บัดนี้เขาเป็น ครู เขาก็จะเล่นเพลงโซ่หรือหวิวหวิว ศิษย์ก็ชื่นชม โห!! อาจารย์เก่ง แต่พอหมดชั่วโมง ศิษย์ ไม่ได้อะไรนอกจากความเพลิดเพลิน แล้วก็ความชื่นชมในฝีมือของอาจารย์ แต่เขากลับ ไม่ได้เรียนรู้วิธีการเล่น เพราะอาจารย์เล่นให้ดูหมดแล้ว แต่ถ้าเราจะเล่นเพลง เราก็เล่น เพลงที่ศิษย์กำลังเรียน อาจจะเป็นซูซูกิ (*Suzuki*) เล่ม 1 แต่เล่นให้ไพเราะ ๆ เลย ไม่ใช่ เล่นแต่เพลงยากแล้วให้ศิษย์นั่งตาลอย เคลิ้มเลย แต่พอจบไม่ได้เรียนรู้อะไร มันไม่ใช่ หน้าที่เราตอนนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...เราสามารถเล่นเพลงอะไรก็ได้ เล่นให้เพราะ ให้มีอารมณ์ความรู้สึก (Feeling) อย่างที่ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการ แล้วค่อยทำให้ศิษย์เราดู เพราะเป็นอย่างนี้นะ ไม่เพราะไม่ต้องทำ เดียวศิษย์ติด เล่นให้เพราะซาบซึ้งตรงนั้น ซึ่งเพลงก็จะยากขึ้นเรื่อย ๆ เราก็เล่นไปเรื่อย ๆ ด้วย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

- วิชาเชิงประวัติศาสตร์

สำหรับวิชาในเชิงประวัติศาสตร์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้บอกกับผู้วิจัยว่า ท่านไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในการสอนวิชาทางด้านนี้ เนื่องจากท่านไม่ได้เน้นการสอนประวัติศาสตร์ แต่ท่านเพียงมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากการศึกษาและค้นคว้า ส่งผลในการตีความบทเพลง และประกอบการสอนในวิชาอื่น ๆ เท่านั้น ท่านจึงได้ยกตัวอย่างการสอนเชิงประวัติศาสตร์ จากประสบการณ์ที่ท่านได้พบเห็นวิธีการสอนที่มีความน่าสนใจจากอาจารย์ที่มีความสามารถท่านอื่น ความว่า

“...สำหรับประวัติศาสตร์ ผมไม่เคยสอน ต้องยอมรับ แต่ผมเคยเห็นคนเก่ง ๆ เขาสอน นั้นสมัยก่อนนะ เขาก็จะเปิดเพลงให้ฟัง เปิดเทปบ้าง เปิดมากกว่าพูดอีก เช่น นีโงของบราห์ม (Brahms) เป็นอย่างนั้นะบราห์ม (Brahms) ต่างกับโมซาร์ท (Mozart) อย่างไร อะไรต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นผม ผมคงใช้ตรงนี้ด้วย และจะเล่นให้ฟังด้วย เพราะพอเล่นด้วยก็จะต่างกันเยอะ เพราะเห็นภาพ ฟังจากเทปก็ได้แต่ฟัง แต่ถ้าจะเห็นภาพเลย ต้องเล่นสด ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

การสอนดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการสอนในเชิงทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ หรือประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่สามารถสอนโดยใช้การสาธิตได้ทั้งสิ้น ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่น ๆ ในการช่วยสอนก็ตาม ดังนั้น เมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ดนตรี” แล้ว

ย่อมต้องมี “เสียง” เกิดขึ้น ขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความสามารถในการวางแผนการสอนให้สามารถใช้วิธีการเหล่านี้ได้มากหรือน้อยแตกต่างกันไป

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการแต่ละวิชาที่เรียน

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้เวลาที่ท่านสอนดนตรี ท่านไม่สอนเฉพาะศาสตร์ทางดนตรีเท่านั้น แต่ท่านสอนศาสตร์ที่เกี่ยวกับเรื่อง การฝึกสติ สมาธิ ความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนดนตรี ซึ่งถ้าหากศิษย์ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกันได้ ย่อมไม่สามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนดนตรีของศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ท่านจึงสอนให้ศิษย์สามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ท่านสอนได้ด้วย สอดคล้องกับคำบอกเล่าของศิษย์เกี่ยวกับการสอนของท่านที่ทำให้ศิษย์สามารถบูรณาการแต่ละศาสตร์ที่ได้เรียนเข้าด้วยกัน ดังนี้

“...วิชาดนตรี ที่เขาแบ่งเป็นวิชาการ เป็นทฤษฎี เป็นประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องการเล่น บางทีเราก็เห็นเป็นแต่ละวิชาแยกกัน ๆ แต่อาจารย์ชูชาติจะทำให้เราสามารถรู้ได้ว่าวิชาต่าง ๆ จริง ๆ แล้วมันเกี่ยวเนื่องกัน แล้วไม่ใช่แค่เรื่องดนตรีด้วยซ้ำ...”

(สตั๊ปปิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อย่างเช่น ตอนเรียนการอำนวยการเพลง (Conducting) กับอาจารย์ จำได้เลยว่าวิชานี้มันไม่ใช่แค่เรื่องดนตรี มันเป็นเรื่องการนำคนด้วย เราอยู่ตำแหน่ง (Position) ตรงนั้น อาจารย์ก็จะสอนว่ามันไม่ใช่แค่เรื่องเทคนิค แค่สอนนับจังหวะได้หรืออะไรอย่างนี้ แต่ต้องจูงใจคน หรือลูกลงได้ ก็ดี อาจารย์เป็นคนน่ารักใจสอนให้เราต้องอยู่กับคนอื่นได้สินะ...”

(สตั๊ปปิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ด้วยความที่แกมีวิชาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ของแก บูรณาการแล้วบางทีเวลาที่แกพูด บางทีเดี๋ยวก็นึกย้อนมาตรงนั้น หยอดมาตรงนี้ เพราะฉะนั้นมัน

ขึ้นกับเราด้วยที่ต้องมองว่าน่าสนใจนะ แล้วเราก็อาจจะเอาไปคิดต่อเองอะไรอย่างนี้ แต่ การที่เราจะไปคิดต่อเองได้ ก็เพราะที่แกหยอดมาให้มันน่าสนใจด้วย...”

(สตั๊ปปิณ รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ในคลาสส่วนใหญ่จะปรัชญาหรือว่าแนวคิดดี ๆ เรื่องของทางโยคะการ ยืดหยุ่น ของมวยต่อสู้ก็จะมาเกี่ยวกับเรื่องกล้ามเนื้อ แล้วก็อีกอย่างอาจารย์ได้เรียนอนาโตมี เกี่ยวกับเรื่องสรีระกล้ามเนื้ออะไรต่าง ๆ หรือไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้จิต ใช้สมาธิ การใช้ ทางด้านกายภาพกล้ามเนื้อ อาจารย์ก็จะสอนให้บูรณาการ แล้วก็สอนแบบฝึกหัดต่าง ๆ ให้...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ได้รับการถ่ายทอดหลาย ๆ อย่างจากอาจารย์ ทั้งบุคลิกฯ ความคิด รู้สึก ว่าอาจารย์เป็นคนลึกซึ้งมาก สนใจหมดมวย กังฟู สมาธิ โยคะ ไทเก๊ก แล้วเราตื่นเต้นมาก อยู่ ในช่วงวัยที่กำลังค้นหา แล้วมันมาเชื่อมโยงกับการเล่นไวโอลิน ผมรู้สึกได้ว่าผมได้อะไรมาหลาย จากอาจารย์...”

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...ส่วนใหญ่ที่เราถามก็จะถามเกี่ยวกับดนตรี แต่ว่าบางทีอาจารย์ เขาก็จะรู้ว่าเราเล่นไวโอลินแล้วมันมีอาการเจ็บปวดตรงโน้นตรงนี้ อาจารย์ก็จะโยงไป มี ทำโยคะอย่างนี้ที่อาจจะช่วยได้ คืออาจารย์ไม่ได้รู้แค่ดนตรี อาจารย์รอบรู้ไปหมด ซึ่งบาง ทีปัญหาที่เราเจอ มันอาจจะต้องมีความรู้อันอื่นแทรกเข้ามาแล้วมันช่วยได้ อาจารย์ก็จะ หยิบมาใช้...”

(อ้อมพร โฉมวิเศษ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...ท่านสามารถเชื่อมโยงเรื่องอื่นๆให้เข้ากับดนตรีได้ และอธิบาย ให้เรานึกภาพตาม หรือจินตนาการไปได้ แล้วเราจะเล่นเพลงๆนั้น เทคนิคนั้นๆ ได้อย่าง ง่ายดาย เหมือนทุกปัญหาแก้ไขได้ พัฒนาได้ บางเทคนิคเหมือนเส้นผมบังภูเขาครับ ท่าน รู้วิธีการสอน...”

(พูนโชค กุหลาบวงษ์, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ดนตรีก็เป็นเหมือนความรู้ชนิดอื่น กีฬา ศิลปะชนิดอื่น ก็คือ เป็นวิถีในการเรียนรู้ชีวิตอย่างหนึ่งเหมือนกัน อาจารย์ชูชาติผสมผสานทำให้การเรียน ดนตรีไม่ใช่การเรียนทักษะ แต่มันกลายเป็นการเรียนปรัชญา...”

(อโณทัย นิตินพ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

วิธีการในการบูรณาการของพันเอกชูชาติ พิทักษากร แสดงให้เห็นว่า ทุกครั้งที่ท่านสอนสิ่งใดให้กับศิษย์ ท่านจะทำให้ศิษย์ทราบเสมอว่า ต้องปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อ จุดประสงค์ใด หากปฏิบัติสำเร็จ สิ่งที่ได้รับคือการพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมในเรื่องการเรียน ดนตรีได้อย่างไรจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้น เมื่อศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติแล้ว ทำให้รู้ว่าตน กำลังปฏิบัติสิ่งนี้ เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเอง เมื่อทราบจุดประสงค์ ความพยายามในการฝึกจึงเพิ่ม มากขึ้น ยังส่งผลให้สามารถนำวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ต่อ เพื่อฝึกฝนตนเองได้อย่าง ถูกต้องในช่วงเวลาที่ไม่มีครูสอน

(6) การประเมินผลศิษย์

สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนอีกหนึ่งหัวข้อ คือ การประเมินผลศิษย์ สำหรับการประเมินผลเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการที่ครูประเมินค่า (Value) ให้กับสิ่งที่ต้องการ ประเมิน สามารถเป็นการประเมินโดยอาศัยคะแนน หรือใช้เกณฑ์อื่นในการประเมินผล เช่น การสังเกต พฤติกรรมของศิษย์ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากการประเมินผลช่วยให้ทั้งครูและนักเรียน ทราบว่า การเรียนการสอนมีผลตามความคาดหวังที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งการประเมินผล อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประเมินผลบั้นปลาย ตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการ ประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2552) สอดคล้องกับ การสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งมีการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนในการประเมินผลศิษย์อย่าง ต่อเนื่อง ตั้งแต่ที่ท่านเริ่มสอนศิษย์คนแรกราวปีพุทธศักราช 2505 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ดังคำกล่าวของ ศิษย์ที่ว่า

“...ท่านจะสอนไปด้วย แล้วสุดท้ายก็มีประเมิน พอประเมินเสร็จ ว่าเรายังขาดอะไร ท่านก็จะให้การบ้าน...”

(โกวิทย์ ชันธศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

ในช่วงที่พ้นเอกซุชาติ พิทักษากร ได้สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นช่วงประมาณปี 2516 ที่ศิษย์คนนี้ได้มีโอกาสเรียนกับท่านที่นั่น ศิษย์ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินผลของท่านว่า ไม่ใช่เพียงตัวเลขคะแนนในการวัด หรือตัดสินเพียงเท่านั้น แต่ท่านใช้วิธีการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน เพื่อวัดถึงพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนที่ท่านสอน และท่านใช้วิธีการเหล่านี้มาตลอด ดังที่นาวิ คชเสนี และศิษย์คนอื่น ๆ ได้กล่าวไว้ว่า

“...การให้คะแนน วิธีการของอาจารย์ คืออย่างสมมุติผมเล่นคอนแชร์โต้ (Concerto) ได้ แต่เพื่อนผมเล่นยังไม่ได้ แต่คะแนนกลับอยู่ใกล้ ๆ กัน สมมุติอาจารย์ให้ร้อยสิบคะแนน เพื่อนผมได้ร้อยสิบ ผมก็ได้ร้อยสิบ ท่านจะไม่วัดว่าคนนั้นแยะ คนนี้เล่นระดับคอนแชร์โต้ (Concerto) ได้ แต่คนนั้นเล่นไม่ได้ ท่านไม่ทำอย่างนั้น คืออาจารย์จะดูว่าคนนั้นเขาขยัน แต่เขาได้แค่นี้ เผลอ ๆ คนที่เก่งกว่าจะชี้แจงด้วย อาจารย์จะเป็นแบบนี้...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจจะลองฟังว่า ถ้าเล่นอาร์เพจจิโอ (Arpeggio) หรือเล่นคอร์ด (Chord) ฟังออกใหม่ เมเจอร์ ไมเนอร์ พัฒนาขึ้นใหม่ ถ้าเอาแปลก ๆ ใหม่ ๆ จากของที่เคยไปทำได้ใหม่ หรือว่าไปทำหรือเปล่า การฝึกคัมซึกหรือไปเทคนิคการทำเสียงสั่น (Vibrato) ทำอย่างไร ไปฝึกยิมนาสติก หรือโยคะ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายอย่างไร... ท่านชี้คถ้าทำได้ ท่านก็ประเมิน หรือถ้าหากเรายังทำไม่ได้ดี ก็ไปทำต่ออีกอาทิตย์หนึ่ง หรือถ้าหากว่าดีแล้วก็เดี๋ยวให้แบบฝึก (Exercise) ใหม่...”

(โกวิทย์ ชันธิศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อย่างวงดนตรีก็มีตรวจการบ้าน แบบฝึกหัด อะไรอย่างนี้ อาจารย์จะใส่ใจเรื่องรายละเอียด ไม่ใช่ตรวจแค่ว่ามันผิด แต่ว่าอาจารย์จะดูรายละเอียด ว่าผิดอย่างไร มีสาเหตุจากอะไร ก็มาพูดคุยกัน...”

(ชูวิทย์ ยุทธยง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...เวลาที่เรารียนวิชา Harmony ของอาจารย์ชูชาติในแต่ละชั้นปี นักเรียนก็จะเป็นกลุ่มเล็ก ในแง่ที่วิชาทฤษฎีมันต้องทำแบบฝึกหัด เพราะฉะนั้นพออาจารย์อธิบายเสร็จ ยิ่งไงเราก็ต้องทำแบบฝึกหัด ทำแบบฝึกหัดเสร็จเราก็มีการบ้าน เพราะฉะนั้นความใกล้ชิดในแง่การสอนระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ แทบเป็นตัวต่อตัวก็ ยังได้ เพราะอาจารย์ต้องตรวจการบ้าน บางทีไม่ได้มีคำตอบเดียว...”

(สตีฟฟิน รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์ไม่ใช้การจด (Lecture) อย่างเดียว แต่อาจารย์จะให้ทำแบบฝึกหัดด้วย แบบฝึกหัดอาจารย์ไม่ได้เป็นแบบฝึกหัดยาก แต่ว่าเป็นแบบฝึกหัดเพื่อดูว่าที่อาจารย์สอนไปเข้าใจไหม เหมือนทำโจทย์ง่าย ๆ อธิบาย 1 หัวข้อ เสร็จปุ๊บทดลองทำแบบฝึกหัดในหัวข้อนั้น แล้วอาจารย์ก็จะตรวจสอบได้เลยว่าที่พูดไปทั้งหมดเมื่อครู่นี้ไม่เข้าใจตรงไหน โดยเฉพาะนักเรียนอย่างผมตอนนั้น อาจารย์คอยเดินมาดูบ่อย แล้วก็ชี้ ทำไม่ตรงนั้นไม่อย่างนี้ ทำไม่ตรงนี้ไม่อย่างนั้น คล้ายๆ อาจารย์จะมองว่าบางเรื่องถ้าข้ามไป หรือไม่เข้าใจ มันจะไปต่อไม่ได้ อาจารย์ก็จะคอยตรวจสอบเป็นระยะ ๆ ระหว่างที่อาจารย์เดินตรวจการบ้าน เหมือนกับอาจารย์ก็จะรู้ปัญหาไปด้วย...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ถ้าอาจารย์เห็นว่ายังมีปัญหา อาจารย์ก็จะมีการบ้านพิเศษให้ลองไปทำอย่างนี้ ซึ่งการทำกรบ้านเพิ่มของอาจารย์ ก็คือเป็นการบ้านเพิ่มที่เป็นปัญหาเฉพาะของเรา...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เวลาอาจารย์ตรวจการบ้านกลับมา อาจารย์จะไม่แค่ตรวจว่าถูกหรือผิด แต่อาจารย์ตรวจว่าผิด ผิดเพราะอะไร แล้วก็ที่ถูกควรจะเป็นอย่างไร อาจารย์จะเขียนไว้ให้ แบบฝึกหัดหรือการบ้านของอาจารย์ไม่ได้มีคะแนน แต่เป็นแบบฝึกหัดเพื่อต้องการจะตรวจสอบ (Check) ว่าเรียนแล้วเข้าใจหรือเปล่า มีปัญหาหรือเปล่า...”

(รังสิพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ตอนตั้งคำถามในห้องอาจารย์ก็มีการสังเกตสีหน้าแล้ว ใคร
ขมวดคิ้ว อาจารย์ก็จะถามว่าอย่างไร อาจารย์สังเกต อาจารย์จะดูผลตอบกลับ
(Feedback) ตลอด ดูสิ่งที่ตอบสนอง (Response) ตลอดเวลา...”

(อโณทัย นิติพน, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

จากคำบอกเล่าของศิษย์ที่ได้กล่าวถึงการประเมินผลที่พันเอกชูชาติ
พิทักษ์กร ได้ใช้ในการเรียนการสอน สรุปได้ว่า ตั้งแต่ท่านเริ่มสอนศิษย์คนแรก ตั้งแต่พุทธศักราช 2505
ท่านได้เริ่มใช้การประเมินผลศิษย์แล้ว ส่วนการประเมินผลด้วยวิธีการของท่าน มีครบทั้งการประเมินผล
แบบบั้นปลาย ตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข
(Formative Evaluation) ทำให้สามารถตรวจสอบทั้งความถูกต้อง และความเข้าใจในบทเรียนของศิษย์
ได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลระหว่างการสอนซึ่งท่านเน้นเป็นพิเศษ ท่านเลือกประเมินใน
ลักษณะที่เป็นแบบฝึกหัด หรือให้การบ้านทุกครั้งที่คุณสอน โดยไม่มองข้ามคำตอบที่ศิษย์ได้ทำการบ้านมาส่ง
เพราะท่านเน้นกระบวนการเรียนรู้หลังจากได้ทำการบ้านมาแล้วว่า ศิษย์ยังไม่เข้าใจเนื้อหาในส่วนใด
ท่านจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนนั้น และที่สำคัญ การประเมินผลของท่าน มักไม่ใช่เกณฑ์ในรูปของคะแนน
ท่านไม่เปรียบเทียบความเก่งของแต่ละคนด้วยคะแนนมาก หรือคะแนนน้อย แต่ท่านคำนึงถึงพัฒนาการ
ของศิษย์แต่ละคนว่า ความสามารถได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมมากเท่าใด โดยเฉพาะการประเมินผลทักษะ
ดนตรีมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ สามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะตามประเภทของการปฏิบัติ
ดนตรี คือ การปฏิบัติเดี่ยว และการปฏิบัติกลุ่ม ซึ่งการประเมินผลทักษะดนตรีมุ่งเน้นไปที่การประเมินผล
แบบปฏิบัติเดี่ยวมากกว่า (ณรุทธ์ สุทนต์, 2544) สอดคล้องกับพันเอกชูชาติ พิทักษ์กร ที่มีการ
ประเมินผลในการปฏิบัติแบบเดี่ยวมากกว่า ทั้งการสอนทักษะ และสอนทฤษฎี เนื่องจากท่านให้เหตุผลว่า
สามารถเข้าถึงศิษย์ได้ใกล้ชิด ทำให้พบปัญหาที่แท้จริงของศิษย์ได้ชัดเจน และสามารถช่วยแก้ไข
ข้อบกพร่องของศิษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(7) หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

สำหรับหลักในการซ่อมดนตรี ตามแบบฉบับของพันเอกชูชาติ พิทักษ์กร
พบว่า ท่านได้นำเทคนิคจากศาสตร์ในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการฝึกซ่อมดนตรี โดยการบูรณาการแต่ละ

ศาสตร์ไว้ด้วยกัน หรือฝึกแต่ละศาสตร์แยกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละบุคคล แตกต่างกันไปตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่นของร่างกาย และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ อีกทั้งต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรีด้วย ซึ่งมีรายละเอียดในการซ้อมดนตรีแตกต่างกัน สำหรับวิธีในการฝึกที่เป็นมาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า การฝึกที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีแผนการซ้อมที่แน่นอนในแต่ละสัปดาห์ และในแต่ละวัน การซ้อมทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง มีประโยชน์ และเห็นผลได้ชัดเจนกว่าการซ้อม 5 ชั่วโมง แต่ไม่ปฏิบัติต่อเนื่องทุกวัน ท่านได้แนะนำว่า ชั้นแรก ต้องซ้อมโยคะ หรือยิมนาสติกในรูปแบบต่าง ๆ ก่อน จากนั้นจึงตามด้วยการซ้อมสเกล (Scale) โดนให้เหตุผลว่า การซ้อมสเกลมีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีอย่างมาก เนื่องจากบทเพลงต่าง ๆ ทุกประเภท ยกเว้นเพลงร่วมสมัยแบบอวองการ์ด (Avantgarde) ล้วนแต่มีการใช้สเกล และอาร์เพจจิโอ (Arpeggio) ในการแต่งเพลงทั้งสิ้น ต่อจากนั้นจึงตามด้วยแบบฝึก (Exercise) ซึ่งมี 2 แบบ คือ “แบบฝึกเฉพาะ” ที่แยกเทคนิคเป็นแต่ละประเภท เรียกว่า “Pure Exercise” และ “แบบฝึกประยุกต์” ที่รวบรวมเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง เรียกว่า “Applied Exercise” ถ้ากล่าวในเชิงของเปียโน การเล่นแบบฝึกเฉพาะ เช่น Hanon ส่วนแบบฝึกประยุกต์ เช่น Czerny ซึ่งเป็นแบบฝึกที่ไพเราะขึ้น คล้ายการเล่นบทเพลง สำหรับไวโอลินก็เช่นเดียวกัน ต้องปฏิบัติแบบฝึกเฉพาะก่อน ไม่เน้นความไพเราะ แต่ช่วยฝึกให้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ที่ใช้ในการเล่นดนตรีมีความแข็งแรงขึ้น สำหรับเวลาในการฝึกแบบฝึกเฉพาะประมาณ 10 นาที จากนั้นจึงฝึกแบบฝึกประยุกต์ ซึ่งเป็นช่วงกลางระหว่างแบบฝึกเฉพาะกับบทเพลง ดังนั้น การปฏิบัติแบบฝึกประยุกต์ควรใช้เวลาในการฝึกมากขึ้นกว่าแบบฝึกเฉพาะ ส่วนการฝึกแบบฝึกประยุกต์ในรูปแบบต่าง ๆ สามารถปฏิบัติได้หลากหลายแบบ แล้วแต่ผู้ฝึก (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) {สำหรับการซ้อมที่ใช้ทักษะทางด้านโยคะและยิมนาสติก ได้อธิบายรายละเอียดไว้ในประเด็นหัวข้อที่ 2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ในเรื่อง “ความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่ส่งผลต่อการเรียนดนตรี”} และเมื่อกล่าวถึงเรื่องการซ้อมดนตรี ท่านได้ยกตัวอย่างถึงครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ซึ่งได้สอนเรื่องการฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ทุกครั้งที่นึกถึงครูสุทิน เทศารักษ์ ท่านจะได้เห็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน โดยท่านได้กล่าวถึงครูสุทิน เทศารักษ์ ไว้ดังนี้

“...ประมาณ 5 ปีที่แล้วเราไปสวีสวีตท่าน อาจารย์อายุประมาณ 80 กว่า ๆ ท่านยังเห็นว่าเราเป็นเด็ก ๆ รวมถึงผมด้วย และท่านยังให้อีวาทเราเลยว่า “นี่พวกเราอะ คนตรีนี่ ต้องซ้อมนะ อย่าไปทิ้ง ครูสียังซ้อมอยู่เลย” และท่านพูดจริงทำจริง นี่ผมได้จากท่านมาเยอะเลย ผมก็เลยเรียนถามท่านว่า “อาจารย์ซ้อมวันละกี่ชั่วโมงครับ” อาจารย์ก็ตอบว่า “ครูก็ซ้อมวันละ 3 ชั่วโมงเท่านั้นละ ตอนเช้า” แต่ภรรยาอาจารย์กระซิบว่าอย่าไปเชื่อ ตอนบ่าย เผลอ ๆ อาจารย์ซ้อมอีก 3 ชั่วโมง เราารู้สึกอายตัวเองเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สำหรับการฝึกซ้อมดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในช่วงที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศกับครูสอนดนตรี ท่านได้แบ่งการซ้อมเป็นวันละ 12 ชั่วโมง และเป็นอย่างนี้อยู่ถึง 3 ปีเต็ม โดยครูของท่าน คือ แม็กซิม จากออสเตรีย กำหนดให้ต้องซ้อมสเกล (Scale) วันละ 2 ชั่วโมง ต่อด้วยเทคนิคทริล (Trill) อีกครึ่งชั่วโมงทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์ 1 วันที่สามารถหยุดพักผ่อนได้ ท่านยังกล่าวอีกว่า เวลาที่ท่านสอนศิษย์ ท่านให้ศิษย์ซ้อมเพียงวันละครึ่งชั่วโมงก็เพียงพอ แต่ต้องซ้อมทุกวัน สำหรับเทคนิคทริล ต้องซ้อมทุกวัน ท่านเน้นการซ้อมให้ถูกวิธีเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากซ้อมผิดวิธี แทนที่จะเป็นประโยชน์ กลับกลายเป็นโทษสำหรับผู้ซ้อมดนตรีในทันที และการซ้อมที่ดีต้องเกิดจากการที่ครูสามารถวิเคราะห์ศิษย์ เช่นเดียวกับที่คุณหมอวิเคราะห์คนไข้ ต้องทราบถึงสาเหตุในการป่วยของคนไข้ จึงสามารถหายาที่เหมาะสมต่อคนไข้แต่ละคนได้ ครูดนตรีก็เช่นเดียวกัน ต้องสามารถวิเคราะห์ได้ก่อนว่าศิษย์แต่ละคนนั้นเล่นผิด หรือซ้อมผิดตรงส่วนใด จึงค่อยแก้ไขด้วยวิธีการซ้อมที่ถูกต้อง เพื่อแก้ไขลักษณะการเล่นดนตรีที่ไม่ดีเหล่านั้น ดังคำกล่าวเกี่ยวกับการซ้อมของท่าน ความว่า

“...**การซ้อม** คือถ้าเราเป็นครู แล้วถ้าศิษย์เล่นไม่ได้ แล้วเราก็บอกว่า **ไปซ้อมซะ** เหมือนคนไข้ไปหาหมอ แล้วบอกหมอว่าผมปวดท้อง หมอก็จะบอกว่า **ไปกินยาซะ** ไม่ได้วิเคราะห์สมุฏฐานหรือจ่ายยาเลย ที่นี้ซ้อมจะซ้อมอย่างไร ถ้าซ้อมผิดแล้วจิตได้สำนึกรับไว้แล้วมันแย่มาก อย่างที่บอกว่าซ้อมผิดวิธี ไปเกร็งตรงนั้นผิด ตรงนี้ผิด คล้ายที่หมอบอกว่า คุณไปกินของแสลงมาใช่ไหม กินของดิบ ๆ สุก ๆ มาหรือเปล่า...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...เหมือนเราบอกว่าให้ซ้อมนี้ เท่านั้นครั้ง วิธีซ้อม คือ 4 ครั้ง พัก 1 ครั้งไปเรื่อย ๆ เราก็ต้องบอกเขาไปด้วย ไม่ใช่ให้ซ้อมไปเรื่อย นี้อันตรายที่สุดเลย มิเช่นนั้นเขาไม่ต้องมาเรียนกับเราก็ได้ ก็ซ้อมส่งเดชไป ผมจะระวังตรงนี้มากที่สุด...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ซ้อมทุกอย่างที่ควรซ้อม ซ้อมตั้งแต่เข้าจรดเย็นประมาณวัน ละ 12 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 ปี การซ้อมที่เป็นชั่วโมง ๆ ไม่ใช่ซ้อมโดยไม่หยุด ซ้อมไป หยุดไป นั่งพักไป เอาโน้ต (Score) มาท่องไป และคำว่าชั่วโมง ก็คือประมาณ 45 นาที และภายใน 45 นาทีก็พักอีก ไม่ใช่เขาแต่จับไวโอลินลูกเดียว อย่างนั้นผิดวิธี บางทีก็ เอามานั่งนึกถึงเพลง นึกถึงอารมณ์เพลง อันนี้คือการซ้อม ฉะนั้นไม่เท่าไร จับไวโอลินก็ ราว ๆ สัก 5 ชั่วโมง ก็นั่งซ้อมตรงนี้ คิดถึงเพลงตรงนี้ ถ้าเพลงเศร้า ดีความหมายว่าเป็น อย่างไร ซึ่งตรงนี้ได้เรียนจากท่าน แล้วนำมาสอนศิษย์ถึงได้ต้องเล่าย้อนมาถึงตรงนี้ คือไม่ใช่มีแคโน้ต แต่อารมณ์ความรู้สึก (feeling) และ “How to do in” คือทำอย่างไร ถึงจะไปได้ตรงนั้นที่ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาต้องการ จะทำอย่างไร ก็ต้องมีพวก เทคนิคต่าง ๆ ใจใหม่ครับ ตรงนั้นท่านก็สอนแบบนี้ แต่เป็นการสอนที่หนักมาก ผมรู้เลยว่าวิธีของรัสเซีย (Russia) หนักจริง ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ของท่านที่ได้นำหลักการในการซ้อมที่ท่านสอนในแต่ละครั้งที่เรียน นำไปปฏิบัติตาม เมื่อต้องซ้อมเองโดยที่ไม่มีครู ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“...เวลาซ้อมดนตรีที่ตอนผมอยู่เมืองนอก ผมก็จะเอาหลักที่ได้จากอาจารย์ ชูชาติมาซ้อมตรงนี้ได้ก็น่าที่ พักก็น่าที่ แล้วก็ต่อ...”

(โกวิท ษัณศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เราเห็นโน้ตสมัยก่อนตอนเราเด็ก ๆ เขบีตสามชั้น เขบีตสองชั้น เราก็โอ้โฮ จะเล่นยังไง ซึ่งท่านก็บอกไม่จำเป็น ท่านบอกเอามาดูโน้ต โน้ตมันตัวอะไร

โน้ตตัวนี้เป็นตัวนี้ ดูทีละตัว ใช้นิ้วอย่างไร ทำให้ได้ แค่นี้ จนแทบไม่ต้องดูโน้ตเลย ให้เอานิ้วนำไปให้ได้ คือสิ่งง่าย ๆ เหมือนหัดสอนพูด เพราะจริง ๆ แล้ว คนเราเกิดมาเหมือนสอนพูดก่อน ดนตรีจริง ๆ มันต้องอย่างนั้นก่อน แล้วถึงจะมาเรียนโน้ต...”

(นาวิ คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ถ้าซ้อมแบบไม่มีสติ ซ้อมแบบไม่ได้คอนโทรล คือไม่มีประสิทธิภาพ ซ้อมอย่างนั้น นอกจากไม่เก่งขึ้นแล้วยังจะแย่งอีก...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ผมยังซ้อมอยู่ อย่างน้อยต้อง 2 ชั่วโมง ด้วยภาระหน้าที่อาจารย์ท่านทราบอยู่แล้วว่าเรามีหน้าที่เยอะ แต่คุณต้องมี 2 ชั่วโมง คุณต้องบริหารเวลาของตนเอง อาจารย์จะแนะนำมาตั้งแต่ตอนไปเรียน...”

(ภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

“...สิ่งที่สำคัญที่สุดที่อาจารย์สอนคือการซ้อม อันนี้เป็นเรื่องที่บอกเด็กอยู่เสมอ การซ้อมสำคัญกว่าการเรียน เพราะว่าหลังจากที่เราเรียนแล้วต้องไปซ้อม มันเหมือนเป็นการสอนตัวเอง...”

(ระพี นภาวรณ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

อีกหนึ่งประการสำคัญสำหรับการซ้อมที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สอนอยู่เสมอ คือ ไม่ให้ศิษย์ลืมนิ้วตัวตน อย่าลืมนิ้วตัวเอง การซ้อมดนตรี การเล่นดนตรี ไม่ใช่การเลียนแบบ ทุกสิ่งทุกอย่างจากสิ่งที่ได้รับมา แต่คือการนำมาคิด หรือหาแนวทางของตนเองเท่าที่สามารถปฏิบัติได้ แต่ไม่ใช่การฉีกกฎออกไปจนไม่หลงเหลือสิ่งเดิมอยู่เลย

“...ดนตรีมันไม่ถึงกับต้องลอกเลียนแบบเป๊ะตามที่เขาให้มา ให้ใส่ความเป็นตัวของตัวเองเข้าไปในนั้นด้วย ซึ่งมันก็จะไม่หลุดไปจากของเดิมมากเกินไป แต่เราต้องใส่ความเป็นตัวของตัวเองเข้าไป...”

(อัจริยะ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

ท่านเน้นย้ำเสมอว่า ท้ายที่สุดแล้ว ศิษย์ทุกคนที่เรียน ต้องรู้หลักในการซ่อมที่เหมาะสมกับตนเอง เนื่องจากศิษย์ใช้เวลาเรียนอยู่กับครูเพียงสัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง แต่ใช้เวลาอยู่กับตนเองทั้งวัน ดังนั้น หากศิษย์ไม่สามารถคิดหาวิธีในการซ่อมของตนเองได้ ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์เอง เพราะฉะนั้น การสอนของท่านแต่ละครั้ง จึงมีการวางแผนการสอนในแต่ละครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่สเกลอาร์พีจีไอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และสุดท้ายคือ บทเพลง โดยในแต่ละส่วนท่านได้ลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดี และข้อบกพร่องของแต่ละบุคคล ดังนั้น เมื่อศิษย์กลับไปซ่อมเองต่อ จึงสามารถซ่อมตามที่ศิษย์ได้เรียนในแต่ละครั้งได้ กระทั่งเมื่อเรียนจนถึงช่วงเวลาหนึ่งแล้ว ศิษย์ของท่านต้องสามารถวางแผนการซ่อมของตนเองได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะในทุกเรื่อง

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ

สำหรับการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีลักษณะพิเศษ คือ ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรี เพื่อสอนดนตรี โดยศาสตร์อื่น ๆ เหล่านั้น มีทั้งจากที่ท่านได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการที่ท่านศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์ และสังเคราะห์ขึ้นมาใช้ประยุกต์ในการสอนด้วยตัวของท่านเอง ด้วย ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...การเล่นดนตรีนั้น ผมไม่ได้ใช้แค่เพียงศาสตร์ของดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่ใช้หลาย ๆ ด้านในการเข้ามาช่วย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านไหน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เรื่องของกล้ามเนื้อ ทั้งการฝึกให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และต้องรู้จักทำให้ผ่อนคลายได้ด้วย และสิ่งสำคัญไม่แพ้กันก็คือสติและสมาธิ ซึ่งของผมจะเน้นในหลาย ๆ ด้าน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

ศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรี แต่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นในการสอนเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายและสร้างสมาธิ คือ โยคะและยิมนาสติก ฤกษ์ตัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ รวมถึงหลักธรรมทางด้านพุทธศาสนา ทั้งทาง

เถรบาท และมหายานในการสอน เพื่อช่วยในการฝึกสติ และสมาธิให้มากขึ้นสำหรับการเล่นดนตรี สำหรับหัวข้อหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การสอนทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี 2. การสอนทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ และ 3. การสอนทางด้านภาษา โดยในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี

สำหรับความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิและการเรียนดนตรีนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้แบ่งวิธีการสอนออกเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีตัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และมวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua) (ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์ของท่านอย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากสามารถเป็นข้อมูลให้ผู้อื่นได้นำไปใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรีต่อไป) โดยท่านได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอน มีรายละเอียดเบื้องต้นดังนี้

“...ผมสอนเองในห้องเรียนดนตรีนี้แหละ ในคาบเรียน ผมสอนส่วนตัว เช่นถ้าจะมาเรียนไวโอลินก็จะให้โยคะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน โยคะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของเรา ซึ่งเป็นการเรียนแบบโยคะจริง ๆ เลย ซึ่งบางคนค่อนข้างที่จะดูเดือดหน้อย ก็จะสอนมวยจีนขนานแรงด้วยแบบมวยแรง ซึ่งตอนแรกที่ผมเรียนจะเป็นมวยไทยเลิศฤทธิ์ ก็คือมวยไทยโบราณ บวกกับคาราเต้ บวกกับการเดินพลังภายใน...ยิ่งถ้าเด็ก ๆ ก็ต้องไวด้วย ตัวอ่อน แต่ว่าซ้ำจั่ง ก็ไม่ไหวเหมือนกัน ซึ่งผมจะมีอย่างนี้เป็นร้อย ๆ แบบนะ พวกแบบฝึก (Exercise) อย่างนี้ มีหลายแบบเลย บางทีถ้าผมไม่ใช่โยคะ ผมก็จะใช้ฤาษีตัดตนของไทยเราเอง มีหลายอันเหมือนกัน ใช้ทั้งกล้ามเนื้อด้วย การยืดด้วยการควบคุมด้วย...สรุปแล้วที่สำคัญ ไม่ว่าจะมาแบบไหนต้อง “สมาธิ” บางคนก็ฝึกสมาธิเลย นั่งสมาธิเลย แล้วแต่เลย แต่ว่าทุกสิ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของเรา ไม่ใช่มาถึงก็สีไวโอลินกันอย่างเดียว ไม่ใช่ อย่างนั้นไม่เอา...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

หากกล่าวถึงหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่พันเอก ชูชาติ พิทักษากร นำมาใช้ในการสอนดนตรีนั้น หมายความว่าอย่างไร มีตัวอย่างของศิษย์คนหนึ่งที่ได้เล่า ถึงการเรียนดนตรีที่ดีขึ้นได้อย่างชัดเจนจากการที่ท่านใช้หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรงมาใช้ในการสอน โดยท่านสามารถแก้ไขปัญหามาจากการที่ศิษย์ไม่สามารถเล่นดนตรีต่อได้จากความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อส่วนที่ต้องใช้เล่นดนตรี ให้สามารถเล่นต่อได้อย่างง่ายดายภายในเพียงเวลาไม่กี่นาที ดังที่ นาวี คชเสนี ได้เล่าว่า

“...อาจารย์ชูชาตินั้ง และผมก็ยืนสีไวโอลิน ผมก็คิดในใจว่า เมื่อไหร่จะให้เราหยุดสี เมื่อยขาก็เมื่อย มีบางครั้งโบว์ (Bow) ตกเลยไม่ไหว ท่านบอกว่า เอามือมา และนวดให้ ท่านจับเส้นที่มือให้เองเลย ท่านจับ ท่านก็บอกว่าให้ลองกระดิกสี คือท่านจับจุดได้ ท่านจับจุดได้ ท่านบอกว่ามันอยู่กับเส้นตรงนี้...”

(นาวี คชเสนี, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

นอกจากการจับจุด หรือจับจุดได้แล้ว พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังมีความรู้ในเรื่องของพลังไฟฟ้าสถิตในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ศิษย์คนหนึ่งที่เพิ่งได้รับอุบัติเหตุแล้วเกิดการกระทบกระเทือนบริเวณปอด ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ เนื่องจากไม่สามารถออกแรงได้ แต่ท่านมีวิธีในการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวให้กับศิษย์ได้จากเรื่องของพลังไฟฟ้าสถิต ดังที่ อัจยติ สังข์เกษม และ จิตศมน ฉัตราคม ได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้พบกับตนเอง และท่านได้ช่วยฟื้นฟูให้หายได้เร็วขึ้นว่า

“...ในช่วงที่ผมเข้าโรงพยาบาล จะมีปัญหาตรงที่เกี่ยวกับปอด อาจารย์ก็จะมีวิธีการฝึกโดยใช้เทคนิคที่อาจารย์เรียนรู้อมา ในการช่วยรักษาปอดของผม โดยตรง {พร้อมกับทำท่าให้ดู โดยการใช้นิ้วนาง 2 นิ้วมาประกบกันแล้วนิ้วไว้สั๊กพัก ก็จะทำให้เกิดปฏิกิริยา ซึ่งอาจารย์เรียกว่าเป็นไฟฟ้าสถิตย์ และนิ้วนางเป็นนิ้วที่มีความสัมพันธ์กับปอด} ว่าท่าแบบนี้จะช่วยให้หายเร็วขึ้นนะ กลับมาเล่นดนตรีได้เร็วขึ้น แล้วตอนที่ผมออกจากโรงพยาบาล ตอนที่ผมเป็นโรคปอด ผมก็โทรหาอาจารย์ ตอนนี้มีมือไม่ไปแล้ว อาจารย์ก็ช่วยเรื่องโยคะเพิ่มเติมมาอีก...”

(อัจยติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์มีพลังไฟฟ้าสถิต มีหลายท่ามาก ทำทุกท่า แล้วมันเหมือนเป็นเรื่องสมาธิ แล้วจิตวิทยาคือเหมือนเอาของดี เอาของไม่ดีออก อย่างอาจารย์จะมีท่วงเรื่องหนึ่ง เรื่องป่วยบ่อย เพราะจะเป็นโรคเยอะแยะ อาจารย์ก็จะเป็นท่วง อาจารย์ก็จะให้ท่ามา อย่างเรื่องแขนติด เป็นเอ็นอักเสบ อาจารย์จะรู้ แล้วอาจารย์จะไม่ให้แบบฝึกหัด เพราะไม่งั้นเดี๋ยวจะเป็นหนัก อาจารย์จะให้ทำบริหาร มีช่วงหนึ่งที่ปวดมาก คือเล่นไม่ได้เลย อาจารย์ก็แบบไม่เป็นไร แล้วพอกลับมาเรียน อาจารย์ก็จะมีแบบฝึกหัดฟื้นฟูทุกอย่าง...”

จิตสมน ฉัตราคม (สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

นอกจากนี้ สิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นเป็นพิเศษจากการใช้ศาสตร์ทางด้านการยืดหยุ่นร่างกายมาใช้ ประเด็นหลัก คือ การทำให้ร่างกายผ่อนคลาย (Relax) ซึ่งท่านย้ำเสมอว่าก่อนที่จะเรียน หรือเล่นดนตรีได้ดี ร่างกายและจิตใจต้องมีการผ่อนคลาย ซึ่งต้องฝึกเรื่องของสมาธิไปพร้อม ๆ กัน จากนั้นจึงค่อยฝึกความแข็งแรง ความคล่องแคล่ว และสิ่งอื่น ๆ ตามมาภายหลัง ดังที่ศิษย์ของท่านได้เล่าถึงการสอนของท่านที่เน้นเรื่องการผ่อนคลายว่า เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และท่านสอนให้ศิษย์ประยุกต์ใช้ได้จริง โดยท่านบอกถึงจุดประสงค์ในการฝึกแต่ละท่าทุกครั้ง เพื่อให้ทราบว่าการฝึกแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติคืออะไร ทำให้ศิษย์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อ และเลือกวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของตนได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เวลาเราเข้าไปเรียน จะมีการผ่อนคลาย (Relax) ก่อน และในการผ่อนคลายนี้จะมีท่าของมวยที่เอามาใช้ได้สำหรับนักดนตรี คือไม่ได้ลงลึกไปว่าเราจะต้องทำท่าไหน โยคะหรือว่าเป็นมวย แต่อาจารย์จะบอกว่ามันเป็นท่าของสำนักนั้นๆ เพื่อช่วยในด้านอะไร ๆ ก็จะเป็นสิ่งที่ใช้ได้เฉพาะสำหรับนักดนตรี โยงมาแล้วก็อธิบายนะ ค่ะว่ามันเกี่ยวข้องอย่างไร ไม่ใช่เอามาสอนเฉย ๆ แล้วให้เราสงสัย แล้วผ่านไป แต่อาจารย์จะอธิบายว่ามันมาจากตรงไหน ได้กล้ามเนื้อตรงไหน...”

(อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

“...ทำไมฟังแล้วมันไม่ได้ยิน ทำไมเสียงนี้ฟังแล้วไม่เห็นรู้สึกอะไร ทำไมมันอ่อนอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ได้ อาจารย์ก็จะแนะนำ ซึ่งแนะนำในเรื่องซึ่งไม่ใช่ดนตรี เช่น

คุณฝึกสมาธิ นิ่งนาน ๆ มันปวด มันเมื่อยไหม ปวดเมื่อย คุณก็ทำท่าโยคะสิ แล้วมันก็นำไปสู่เรื่องอื่น ๆ ว่าทำนั่น ทำนี่ อาจารย์ก็ประยุกต์ใช้กับการเล่นไวโอลิน การเล่นไวโอลินของอาจารย์ ซึ่งเราก็ได้เรื่องพวกนี้ไปเป็นเกร็ดอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะจริง ๆ มันไม่ใช่ขนอกเรื่องแบบนั้น ไม่ใช่เรียนดนตรีแต่กลับไปพูดเรื่องอื่น แต่ถ้าเป็นอาจารย์ชูชาติ อาจารย์จะบอกว่าเรื่องพวกนี้มันช่วยเสริมให้การเล่นดนตรีมันดีขึ้นได้อย่างไร...”

(รังสีพันธุ์ แข็งขัน, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

รวมถึงโกวิท ชันศิริ (สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) และ สรวุฒิ ผลชีวะ (สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556) ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร จะพูดถึงเรื่องการทำสมาธิตลอด เช่น โยคะ รำไทเก๊ก เล่นพลอย มวยจีน ทุกอย่างที่เป็นเรื่องของสมาธิ เรื่องของการหายใจ โดยเฉพาะเวลาที่ตื่นกลัว ซึ่งต่างจากความตื่นเต้น แต่เมื่อใช้วิธีการของท่านแล้ว สามารถทำให้ร่างกายผ่อนคลายลง ไม่มีความตื่นกลัว และสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพตามที่ฝึกซ้อม เมื่อลงรายละเอียด ประเด็นการสอนที่ท่านให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การใช้ศาสตร์ทางด้าน โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)

โยคะและยิมนาสติก มีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของ การฝึกสมาธิและการฝึกความแข็งแรงของร่างกายในส่วนที่ต้องใช้ปฏิบัติเครื่องดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ โดยศาสตร์ทางด้านโยคะ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ค้นพบครั้งแรกจาก เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) และเรียนรู้ด้วยตนเองถึง 7 ปี จากหนังสือที่เป็นตำราของ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) จนทำยที่สุดแล้วท่านจึงได้มาเรียนกับครูสอนโยคะที่เป็นโยคี (โยคี คือ ผู้ปฏิบัติหรือฝึกฝนในทางโยคะ ซึ่งท่านโยคีเหล่านี้จะมีความรู้จริงในศาสตร์ของโยคะ) เพิ่มเติม ส่วนยิมนาสติก ท่านได้เรียนมาจากครูที่ชื่อ แม็กซิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) ซึ่งท่านได้นำวิธีการของครูทั้งสองมาผนวกเข้าด้วยกัน และท่านยังได้ศึกษาศาสตร์เหล่านี้ด้วยตนเองเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา จนในปัจจุบันท่านมีเทคนิค และท่าทางต่าง ๆ ที่ได้จากการฝึกโยคะและยิมนาสติก เพื่อใช้ในการถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ของท่านหลายร้อยท่าน กลายเป็นวิธีการฝึกของท่านที่ได้ถ่ายทอดให้กับศิษย์ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกทั้งจิตและฝึกในเรื่องของสมาธิ สำหรับการฝึกโยคะและยิมนาสติกให้กับศิษย์ของท่าน ท่านได้กล่าวไว้ว่า

“...นี่ก็คือหัวใจของผมอีกอย่างหนึ่ง ผมเน้นเรื่องการซ้อมมาก และศิษย์ของผมจะให้ทำยิมนาสติก หรือโยคะ หรือทั้งสอง บางคนชอบทั้งสองก็โอเค บางคนชอบชนิดหนึ่ง ก็ให้เอาไปแค่นิดหนึ่ง บางคนนิ้วหรือตัวแข็งทื่อแล้วก็ไม่ยอมทำ ก็ได้ แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านั้นละ...ยิ่งถ้าเราเอาโยคะมา ผสมกับยิมนาสติกของ ปากานินี และผสมกับของอาจารย์แม็กซิม จากออบเช่น ที่คิดเองได้อีกเยอะมาก เมื่อนำมารวมกันแล้วผลนั้นมหัศจรรย์มาก...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้วิธีการสอนศาสตร์ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีให้ศิษย์ตั้งแต่วัยแรกที่ท่านเริ่มสอน โดยแทรกในทุกชั่วโมงที่มีการสอน โดยเฉพาะหากเป็นการสอนเชิงทักษะปฏิบัติ ท่านเคยกล่าวไว้ว่า ศิษย์คนใดสามารถรับได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับตัวของศิษย์เองด้วย ยกตัวอย่างกรณีของ โกวิท วัฒนศิริ เรียนกับท่านตั้งแต่ปี 2505 กล่าวได้ว่าเป็นศิษย์คนแรกของท่าน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในระหว่างที่เรียนดนตรี ท่านจะฝึกศิษย์ในเรื่องของเรียกว่ายิมนาสติก ปฏิบัติอย่างไรให้นี้มีพลัง และสามารถสร้างความผ่อนคลาย (Relax) ให้ร่างกายได้ รวมถึงสอนโยคะ เช่น การจับคันทักได้อย่างอิสระ (Free) โดยเฉพาะการสอนดนตรีของประเทศไทยในสมัยนั้น ยังไม่ค่อยเน้นในเรื่องเหล่านี้ เพียงแค่ให้สีไวโอลินตามความถนัดเท่านั้น (โกวิท วัฒนศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556) และจากที่ ณิชชา พันธุ์เจริญ ได้เรียนในวิชาปฏิบัติเปียโน ตั้งแต่ปี 2513 ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านได้มีการสอนเรื่องราวเหล่านี้ตั้งแต่เป็นศิษย์ในช่วงแรก ๆ เพียงแต่ขึ้นอยู่กับศิษย์ด้วยว่าสามารถรับวิธีการที่ท่านสอนได้มากเท่าใด และขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรีของศิษย์ด้วย ศิษย์คนนี้ยังไม่รับวิธีการบางอย่างของท่าน แต่ท่านสามารถเข้าใจและยอมรับได้ ไม่บังคับให้ศิษย์ต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ท่านสอนเสมอไป (ณิชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) จากคำสัมภาษณ์เหล่านี้ ทำให้ทราบว่า ท่านได้เริ่มใช้ศาสตร์ทางด้านโยคะและยิมนาสติกในการสอนของท่านตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งปัจจุบัน

● โยคะ

สำหรับในหัวข้อ “โยคะ” นี้ เป็นการกล่าวถึงการสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) ที่ใช้เพียงศาสตร์ทางโยคะตามแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร จุดประสงค์หลักในการใช้

โยคะเข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มความผ่อนคลายทั้งจิตใจและสภาพร่างกายในส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ขณะนั้นให้พร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีอยู่เสมอ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ด้านที่หนึ่งคือ **โยคะ** เวลาที่ผมสอน ผมยังได้ทำตำราที่เป็นหลักสูตรการสอนดนตรี เรียกว่าเป็น Yoga for Musician ผมพูดเลยว่าถ้าอยากเล่นดนตรีเก่งต้องเรียนโยคะ เพราะโยคะเป็นเรื่องของสมาธิ แต่อย่างไรก็ตามต้องเรียนกับครูที่มีความเข้าใจด้วย เรียนให้ถูกต้อง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

“...วิธีการอันแรกก็คือ ให้เด็กเขาจับเครื่องมือโดยธรรมชาติ ไม่เกร็ง เพราะฉะนั้นสิ่งที่มาก่อนคือการใช้แบบฝึกเพื่อทำให้เกิดความผ่อนคลาย (Relaxation exercise) ให้เขาสนุกก่อน ไม่ใช่มาถึงก็เกร็งไปทั้งตัวเพราะกลัวครู เพราะฉะนั้นต้องพูดกับเขาเรื่องการผ่อนคลาย (Relaxation) ก่อน ซึ่งตรงนี้มีผมจึงได้เอาโยคะเข้ามาใช้...โยคะจะมุ่งไปที่เรื่องของการผ่อนคลาย (Relaxation) และความยืดหยุ่นของข้อแต่ละข้อ ถ้าข้อต่าง ๆ ยืดหยุ่น เราก็คล่องลื่น แต่ถ้าข้อไม่ดี เราไปซ่อมแทบตายก็ไม่ค่อยได้อะไรเท่าไร อาจจะดีเหมือนกัน แต่ก็ได้ความเหนื่อยอ่อน และความท้อแท้... แต่ก็ต้องเลือกเอาว่าเครื่องเราใช้ส่วนไหนดีที่สุด และก็ต้องเลือกคนด้วย บางคนมาเรียนอายุ 60 แล้ว ตัวแข็งมาแล้ว ก็อย่าไปโยคะเลยดีกว่า...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 11 มกราคม 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ของท่านที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเตรียมร่างกายให้พร้อมอยู่เสมอมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเล่นไวโอลิน หากเส้นเอ็นส่วนที่ใช้เล่นถึง ข้อมือถึงไม่ถึง หรือนิ้วยืดไปไม่ถึงจุดที่ต้องการ ท่านจะนำโยคะเข้ามาช่วยฝึก ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว แต่สำหรับการฝึกจากแบบฝึก (Exercise) ตามโน้ตทั่วไป กว่าที่จะฝึกฝนได้ ต้องใช้เวลาและความพยายามนานกว่ามาก แต่เมื่อใช้วิธีการทางศาสตร์ของโยคะเข้ามาช่วย ทำให้การเรียนและการฝึกซ้อมง่ายขึ้น (สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

● ยิมนาสติก

สำหรับการฝึกยิมนาสติก พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับการถ่ายทอดมาจาก แม็กซิม จาคอบเซน ครูสอนไวโอลินของท่าน จากนั้นจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการสอนดนตรีในรูปแบบของท่านเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการฝึกยิมนาสติกมีความคล้ายคลึงกับการฝึกโยคะ คือ การฝึกสมาธิ ฝึกความยืดหยุ่นของร่างกาย จนกลายเป็นความแข็งแรงของร่างกายในการเรียนและฝึกซ้อม แต่การฝึกด้วยศาสตร์ยิมนาสติกของท่านเป็นการฝึกที่เน้นความแข็งแรงของนิ้วมือ ข้อมือ กล้ามเนื้อและร่างกายส่วนบนที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อมดนตรี ท่านยังได้อธิบายเรื่องของการฝึกยิมนาสติกไว้เบื้องต้น ดังนี้

“...โดยหลักการแล้ว ถ้าเราดูในรูปของทางสรีระวิทยา (Anatomy) แล้ว กล้ามเนื้อจะแข็งแรง ก็คือ “ข้อ” นี้จะต้องแข็งแรง {อาจารย์สาธิตให้ดูจากนิ้วก้อย ว่าข้อต่อของนิ้วไหนบ้างที่ต้องแข็งแรง แต่ละนิ้วมีทั้งหมด 3 ข้อต่อ} แล้วจะแข็งแรงได้อย่างไรละ ในเมื่อเราไม่มีเปียน เพราะฉะนั้นผมจะทำแบบฝึก (Exercise) ขึ้นหนึ่งอัน โดยใช้คอนเซ็ปต์ (Concept) ของปากานินี ซึ่งอันนี้เป็นยิมนาสติกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Gymnastics) และเป็นมโนทัศน์ของอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซน นี่คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) เพื่อสร้างความแข็งแรง อันนี้ดี เพราะหากเราใช้สปริง ความตึงเครียด (Tension) ของสปริงเท่าเดิม แต่นี่ของเรา ความตึงเครียดจะเป็นจากน้อยไปหามาก ที่สำคัญไม่มีเสียง แล้วเราจะเอาหนักแค่ไหนก็แล้วแต่เรา เป็นแรงของเราเอง เพิ่มแรงเอง แต่สปริงเพิ่มไม่ได้ มันถูกกำหนดมา ทำให้ไม่หนักเกินไป ก็เบาเกินไป นี่คือแบบฝึก อันที่หนึ่ง...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้เผยแพร่เคล็ดลับและวิธีการซ้อมส่วนหนึ่ง โดยท่านได้เริ่มสาธิตให้ดูและให้ปฏิบัติตามไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ปฏิบัติทีละมือ ทีละนิ้ว เริ่มจากนิ้วก้อย (คือนิ้ว 4 สำหรับไวโอลิน และคือนิ้ว 5 สำหรับเปียน) โดยการเอานิ้วโป้งสู้อยู่ (ออกแรงชน) กับนิ้วก้อย เริ่มจากออกแรงเบา ๆ ก่อน พยายามไม่ให้ปลายนิ้วหัก ต้องรักษาสมดุลให้นิ้วโค้ง (Curve) จากเบา แล้วเพิ่มความแรงขึ้นทีละนิด จนนิ้วเริ่มแข็ง จากนั้นเพิ่มแรงให้ดันแรงที่สุด แล้วจึงผ่อนแรง เมื่อปฏิบัติได้แล้วก็เปลี่ยนมุม จากนั้นท่านยังสาธิตด้วยนิ้วก้อย โดยเปลี่ยนทั้งหมด 3 ระดับ คือ ตั้งแต่ปลาย

นิ้วก้อยชนกับปลายนิ้วโป่งในระนาบตั้งตรง จากนั้นค่อยเอนปลายนิ้วก้อยและนิ้วโป่งให้แบนลงอีก ประมาณ 2 ระดับ เป็นระดับที่ 2 และ 3 นิ้วก้อยจะเริ่มโค้งน้อยลงตามลำดับ สิ่งนี้คือแบบฝึก (Exercise) ได้เช่นกัน จากนั้นนิ้วรู้สึกเล็กน้อย {การนวดนิ้วโดยใช้ฝ่ามือช่วย โดยใช้มือแต่ละข้างสลับกันนวดฝ่ามือของอีกข้างหนึ่ง} จากนั้นท่านจึงได้กล่าวต่อว่า

“...เห็นไหมว่าไม่มีเสียง แต่จะรู้สึกได้ว่าเมื่อนิ้ว ซึ่งอันนี้คือ ส่วนหนึ่ง ส่วนเล็ก ๆ ที่ผมทำเป็นตัวอย่างที่ผมสอนอะไร และนี่คือตัวอย่างของ ยิมนาสติก ซึ่งได้ผลทันตา ต้องเห็นผลทันที ที่นี้คราวนี้เป็นการฝึกแต่ละระดับ ทำสัก 15 วินาทีแล้วก็พักหน่อย ก็ทำไปเรื่อย ๆ นะ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

เมื่อพูดจบพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สาริตให้ดูว่า สำหรับนิ้วที่ไม่ดี เมื่อออกแรงกด ปลายนิ้วจะหัก เพราะข้อที่ติดต้องโค้ง จากนั้นจึงอธิบายต่ออีกเล็กน้อยถึงลักษณะที่ไม่ดี นอกจากตัวอย่างด้านบน คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) แต่ยังมีตัวอย่างของแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว โดยท่านได้สาริตให้ดูอีกหนึ่งท่าที่สำคัญต่อความแข็งแรงของนิ้วมือ คือการนำเอาปลายข้อของนิ้วก้อยกับนิ้วโป่งมาชนกัน จากนั้นจึงออกแรงบีบนิ้วทั้งสองเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงยืดเข้า – ออก หากมีแรง สามารถบีบหากันได้แรงขึ้น ประมาณ 5 – 6 ครั้ง แล้วแต่แรงของผู้ฝึก โดยเริ่มต้นจากการออกแรงให้เบา ก่อน จากนั้นจึงออกแรงให้มากขึ้นทีละนิด ปฏิบัติประมาณ 4 ครั้งจึงนวดนิ้วตามวิธีที่ได้กล่าวข้างต้น การฝึกสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการบริหารกล้ามเนื้อและนิ้วมือได้ง่ายและเห็นผลได้ชัดเจนโดยไม่เกิดเสียง ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของการฝึกยิมนาสติกอีกวิธีหนึ่งที่ไม่มีการได้ยินเสียงในการฝึกซ้อมดนตรี ท่านกล่าวถึงวิธีการเหล่านี้ว่าเป็น “ความลับของปากานินี (Secret of Paganini)” ความว่า

“...ความลับของปากานินี (Secret of Paganini) ซึ่งจะใช้ เครื่องมืออะไรก็ได้ด้วยหลักการเดียวกัน นักเปียโนก็ทำ อย่างนักไวโอลินก็ต้องทำ เพราะเขาต้องรักษาสมดุลของคันชัก ให้ตัวนิ้วเป็นตัวรักษาสมดุล ต้องควบคุมทุกนิ้วอยู่ดี เพราะฉะนั้นฝึกได้หมดเลย นี่คือนิ้วตัวอย่าง ที่นี้คงพอเห็นภาพว่า ยิมนาสติกคืออะไร...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

สังเกตได้ว่า ยิมนาสติก ในความหมายของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นการฝึกร่างกายโดยเฉพาะในส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ ในเรื่องเส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ต้องใช้ในการปฏิบัติทักษะ โดยสิ่งที่แตกต่างจากโยคะค่อนข้างชัดเจน คือ ยิมนาสติกที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานี้ เป็นเทคนิคพิเศษนี้เป็นการฝึกปฏิบัติที่เรียกว่า “การข้อมเงียบ” ซึ่งเป็นเทคนิคของปากานินี ที่ถ่ายทอดมาให้ แม็กซิม จาคอบเซ่น แล้วจาคอบเซ่นจึงถ่ายทอดมาให้ท่าน เทคนิคนี้อาศัยศาสตร์ของยิมนาสติกเข้ามาช่วย โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีในการฝึกซ้อม เพียงแค่ใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรี จากนั้นเลือกวิธีการข้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น ท่านย้ำเสมอว่าการข้อมที่ดีไม่ได้เกิดจากการข้อมอย่างหนัก หรือข้อมนานภายในครั้งเดียว แต่เกิดจากการข้อมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนั้น ท่านยังได้กล่าวปิดท้ายเกี่ยวกับเทคนิคของปากานินี ในการนำไปช่วยฝึกซ้อมสำหรับการเรียนดนตรีไว้ว่า

“...สิ่งเหล่านี้ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ โดยหลักการที่ไม่ต้องตั้งเวลาว่า ทำโมฆะเข้าทำ หรือหกโมงเช้าถึงทำ ให้ใช้วิถีธรรมชาติ ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ...หากพูดถึงเรื่องเทคนิคของปากานินี (Paganini Technique) แล้ว ผมเอามาประยุกต์กับเปียโนด้วย คือ นักเปียโนทุกคน นิ้วก็อ่อนจะอ่อน ถ้านำเอาวิธีการของปากานินีมาใช้ เราสามารถจะข้อมในรถแท็กซี่ ในห้องน้ำ หรือบนเตียงนอนได้ ซึ่งทำให้นิ้วก็อ่อนเราแข็งแรงแรงมาก แต่เขาไม่ได้สอนด้วยเปียโน เขาสอนด้วยไวโอลิน แต่ผมมาประยุกต์ใช้แล้วได้ผลดีมากเลย และใช้ได้ทุกเครื่องมือ ผมจึงเอามาวิเคราะห์ว่าเอามาใช้กับเปียโนได้ไหมโดยไม่รบกวนชาวบ้าน แล้วเราก็ข้อมซ้อม เขาคิดว่าไม่มีคู่แข่ง แต่ความจริงแล้วเราข้อม...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ผมเคยถามอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ว่าผมตัวแค่นี้ ผมจะเล่นลึฟรั้งไหวหรือ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมตอบว่า ถ้าคุณสู้ด้วยโน้ต คุณอาจจะสู้เขาไม่ไหว คุณต้องสู้ด้วยยิมนาสติก...”

ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การใช้ยิมนาสติกเข้ามาช่วยฝึกซ้อมให้อวัยวะส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะมีความยืดหยุ่นและแข็งแรงขึ้น นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร

ยังได้ยกตัวอย่างกายกรรมเป็ยงยงต่าง ๆ ที่ตัวอ่อนมาก ซึ่งคนทั่วไปยอมไม่สามารถปฏิบัติได้ แต่เมื่อใช้ยิมนาสติกเข้ามาช่วย ทำให้สามารถเตรียมพร้อมร่างกายให้ฝึกท่าทางต่าง ๆ ได้ ที่สำคัญคือกายกรรมเหล่านั้น ไม่ได้อาศัยเพียงความยืดหยุ่นของร่างกายเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความแข็งแรงของส่วนต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกที่ชัดเจนในการแสดงออก ดนตรีก็เช่นเดียวกัน ต้องมีการแสดงออกให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงบทเพลงที่กำลังบรรเลง ต้องอาศัยร่างกายในการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเครื่องดนตรีชนิดใด หรือแม้แต่การร้องเพลง อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายก็ไม่ได้หยุดนิ่งเช่นกัน เพราะฉะนั้น การแก้ปัญหาที่ท่านนำมาสอนศิษย์ จึงเลือกใช้ยิมนาสติกค่อนข้างมาก ท่านยังได้แนะนำเพิ่มเติมถึงเทคนิคการใช้ยิมนาสติกของท่านในการช่วยซ่อมให้ถูกต้องว่า

“...ไม่ใช่บอกว่าทำไมได้ก็ให้ซ่อมไป และถ้าซ่อมผิดวิธี ไม่แยءหรือ เพราะฉะนั้นต้องแก้ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่เรารู้ว่าจะใช้ส่วนไหน ใช้อวัยวะส่วนไหน ใช้อย่างไร ณ วินาทีนั้น นี่คือหัวใจของการสอนทักษะผม...”

ชูชาติ พิทักษากร (สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

- ภาษีดัดตน

สำหรับการปฏิบัติภาษีดัดตน พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ศึกษาวิธีการนี้หลังจากที่ท่านได้เรียนรู้วิธีการทางโยคะและยิมนาสติกตามแบบตะวันตก โดยท่านได้ศึกษาและค้นพบด้วยตัวท่านเองในช่วงที่ท่านกลับมาอยู่เมืองไทยได้ระยะหนึ่งแล้วว่า สามารถนำมาช่วยในการฝึกฝนร่างกายให้มีความพร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีได้เช่นกัน โดยไม่มีครูสอนเหมือนกับโยคะและยิมนาสติก โดยท่านได้กล่าวว่า

“...ด้านที่สองคือ “ภาษีดัดตน” ของไทย ซึ่งอันนี้ผมมาค้นพบได้เองว่าสามารถช่วยในการเล่นดนตรีได้...การฝึกโยคะหรือภาษีดัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีคุณสามารถที่จะประยุกต์ใช้ท่าต่าง ๆ ในการฝึกเครื่องของคุณ อย่างเช่นถ้าเป็นเครื่องลม ต้องมีการฝึกส่วนใด คุณต้องใช้ส่วนหน้าอก ปอด คุณต้องใช้ท่าใดในการฝึก แล้วก็นำมาใช้ให้เหมาะสมกับคุณ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

- ไทเก๊กหรือไทจิ

สำหรับศาสตร์ทางด้านไทเก๊กหรือไทชิ เป็นศิลปะยุทธ์ที่มีชื่อเสียงในประเทศจีน แต่ได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ประมาณพุทธศักราช 2498 ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำลักษณะท่าต่าง ๆ ของไทเก๊กมาใช้ มีหลากหลายกระบวนท่า ตั้งแต่ 24 ท่า ไปจนถึง 40 กว่าท่า และยังมีการพัฒนาท่าต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกไทเก๊กนี้สามารถเริ่มจากการใช้เพียงแรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนท่าต่าง ๆ ของร่างกาย จนถึงการฝึกท่าต่าง ๆ เพียงการตั้งสมาธิช่วยทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณหมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เมื่อฝึกแล้ว ผู้ฝึกสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เช่น ร่างกายสดชื่นและทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งมาจากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน เนื่องจากกว่าจะครบแต่ละกระบวนท่าต้องใช้เวลาลึกพักหนึ่ง ที่สำคัญ คือ ไทเก๊กต้องผ่อนคลายทุกส่วนของร่างกาย ไม่ใช่แรงในการเคลื่อนไหว เพราะการใช้แรงจะขัดขวางการเดินของเลือดลมในร่างกาย การฝึกโดยไม่ใช้กำลังนอกจากจะต้องมีวินัย อดทน และต้องใช้ความพยายามจนกว่าจะเกิดความคล่องตัว การฝึกไทเก๊กนี้จึงเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายที่มีความละเอียดอ่อน ต้องประสานกันระหว่างจิตใจภายในและร่างกายภายนอกพร้อมกัน ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ถึงการนำไทเก๊กมาใช้ในการสอนว่า การทำสมาธินั้นมี 2 แบบ คือ การทำสมาธิแบบไม่เคลื่อนไหว ได้แก่ การทำสมาธินิ่ง ๆ โดยสามารถลืมตา หรือที่คนส่วนใหญ่จะหลับตาก็ได้ ส่วนแบบที่สอง คือ การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว การทำสมาธิเช่นนี้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องลืมตาเวลาทำสมาธิ สำหรับผู้ที่เรียนหรือฝึกซ้อมดนตรีมีความจำเป็นต้องลืมตาในขณะที่เล่นดนตรี และต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่ว่าจะเคลื่อนไหวในส่วนใดของร่างกายก็ตาม เพราะฉะนั้น การฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวด้วยไทเก๊ก จึงเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมต่อการฝึกสมาธิสำหรับนักดนตรีเป็นอย่างมาก ในระหว่างที่ท่านอธิบายอยู่นั้น ท่านได้สาธิตให้ดูท่าของไทเก๊กที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ขา แขนและมืออย่างช้า ๆ จนสุดท้ายได้สาธิตให้ดูว่า จากการเคลื่อนไหวที่ช้า เมื่อเพิ่มความเร็วเข้าไป ถึงแม้จะเป็นท่าเดิมแต่กลับมองไม่เห็นว่าคุณได้ออกท่าอย่างรวดเร็วและดูแข็งแรงไปแล้ว ท่านได้กล่าวถึงการฝึกไทชิไว้ดังนี้

“...ด้านที่สาม คือ “ไทเก๊กหรือไทชิ” ของจีน ซึ่งสิ่งนี้ผมคิดว่า
เด่นมาก สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนตรีมากตรงที่ว่า ไทชิเป็นการฝึกสติ และทำสมาธิ
แบบเคลื่อนไหว ดังนั้น ไทชิ คือการฝึกสติที่ดีมาก คล้าย ๆ กับการเดินจงกรมก็ได้ ไทชิ
นั้นอาจดูเหมือนกับว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้า แต่จริง ๆ แล้วถือเป็นศาสตร์ของการต่อสู้
เสียด้วยซ้ำ นั่นคือต้องใช้ความเร็ว และไทชินั้นเริ่มจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุด ทุก
กระบวนท่าคุณต้องใช้สติในการเคลื่อนไหวทั้งหมด อย่างหนึ่งชุดมีทั้งหมด 24 ท่า ก็

จะต้องเคลื่อนไหวต่อกันให้ได้ครบทั้งหมด อย่างสวยงามและไม่ผิด เหมือนกับสายน้ำที่
พริ้วไหวเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

จากนั้นพันเอกชูชาติ พิทักษากร จึงเปรียบเทียบในกรณีที่เป็นนักดนตรี
ว่า การซ้อมดนตรีต้องเริ่มซ้อมจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุดด้วยท่าทางที่ถูกต้องก่อน จากนั้นเมื่อซ้อมเร็ว
ขึ้น ถึงแม้ยังคงใช้ท่าเดิมแต่เพิ่มความเร็วเข้าไป ยิ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพ เช่น การสืโวโอลิน ต้องเริ่มจาก
การฝึกใช้มือในการสืขึ้น-ลง ให้ช้าที่สุดก่อน หรือการเล่นเปียโน ให้เริ่มจากการยกแขน ยกข้อมือมาวางที่
เปียโนให้ช้าที่สุด เพื่อควบคุมท่าทางให้มีความสง่างามและถูกต้องก่อน จากนั้นจึงค่อยเพิ่มความเร็วในการ
ปฏิบัติแต่ละอย่างเข้าไปเพิ่มเติม เพราะฉะนั้น สามารถฝึกได้ทุกเครื่องดนตรี เพียงแต่ต้องศึกษาว่า ควรใช้
วิธีการและท่าทางใดในการฝึกสำหรับแต่ละเครื่องดนตรี หรือหากเป็นการเล่นโน้ตเชบ็ต 3 ชั้น ควรเล่น
เป็นโน้ตตัวดำให้ได้ก่อนในเวลาซ้อม เพื่อฟังเสียงที่ชัดเจนในแต่ละตัว ทำให้เข้าใจความแตกต่างของ
จังหวะเบื้องต้นก่อนที่จะเล่นให้เร็วตามจังหวะจริง (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) สรุป
ได้ว่า ไทเก๊กมีลักษณะนุ่มนวล โอนอ่อน ผ่อนคลาย การเคลื่อนไหวลื่นไหลต่อเนื่อง การหายใจสอด
ประสานไปกับการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งต้องตั้งใจให้อยู่กับการเคลื่อนไหวของร่างกายตลอดการ
เคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการฝึกให้เกิดสมาธิได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีการเกร็งกล้ามเนื้อ และไม่มีการออกแรง
กระแทก ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับออกแรงในลักษณะอื่น ท่านจึงนิยมใช้
การฝึกไทเก๊กหรือไทชิ เพื่อฝึกควบคุมสติและอารมณ์ของตน และนำไปถ่ายทอดให้กับศิษย์

- มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)

สำหรับการฝึกมวยจีน หรือมวยปากัวนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้
กล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านยังไม่ได้ใช้ศาสตร์ทางด้านนี้ในการถ่ายทอดให้กับศิษย์อย่างจริงจัง เพียงแต่ท่านได้
ฝึกฝนและนำมาใช้ประกอบการสอนสำหรับตัวท่านเท่านั้น แต่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และนำมาเพื่อเป็น
ความรู้เบื้องต้นสำหรับผู้สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรีต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ด้านที่สี่ คือ มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua) สิ่งนี้ก็เป็น
การฝึกสติคล้าย ๆ กับไทชิ นั่นคือเป็นการฝึกสติ และฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหว แต่มวย

ปากัว (Pakua) นี้จะมีกระบวนการที่ซับซ้อน (Complex) กว่าไทชิค่อนข้างเยอะ ซึ่งย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังเรียนในโรงเรียน สมัยนั้นผมตัวเล็ก ชอบโดนเพื่อนแกล้ง มีครูพละท่านหนึ่งถามว่าผมอยากเรียนมวยไหม ผมก็ตอบว่าอยากเรียน ครูเลยสอนมวยให้ในช่วงนั้น แล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีเพื่อนแกล้งอีกเลย {ยิ้ม} แต่ว่ามวยนี้เป็นมวยที่มีกติกานะ ไม่เจ็บเหมือนอย่างมวยวัด...การฝึกไทชิ และมวยปากัวนี้ ถือได้ว่าเป็นการฝึกที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ในการช่วยฝึกเรื่องของสติ และสมาธิแบบที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเลย เมื่อเทียบกับในแต่ละท่าของโยคะและภาชีคีตดนตรีนั้นก็ยังมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกายอยู่ดี...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถฝึกได้ทั้งโยคะ ภาชีคีตดนตรี ไทเก๊กหรือไทชิ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้แนะนำวิธีการฝึกที่สามารถฝึกแทนได้ คือ “การเดินจงกรม” แต่ต้องเป็นการเดินจงกรมแบบที่มีการคิด “หนอ” ซึ่งไม่ใช่การเดินไปเรื่อย ๆ แต่เป็นการตั้งสติและกำหนดสมาธิไว้ที่การย่างก้าวแต่ละก้าว ที่สำคัญยังเป็นการฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวที่ดี เป็นการเคลื่อนไหวที่ช้าแต่ไม่หยุดนิ่ง สอดคล้องกับการฝึกซ้อมดนตรีที่ดีอีกด้วย

(2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ

ก่อนเข้าเรื่องพุทธศาสนา นิกายเซ็น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้อธิบายคำว่า “เซ็น” ในความหมายที่ท่านนำมาสอนก่อน เนื่องจากบางคนเข้าใจผิดว่า คือ เซน หรือ ศาสนาเซนที่เป็นศาสนาคู่กับศาสนาพุทธ แต่ในที่นี้ ท่านหมายถึง “เซ็น” ภาษาอังกฤษเขียนว่า “Zen” ซึ่งเป็นพุทธศาสนาแท้ ๆ โดยพระที่เป็นเซ็นองค์แรกชื่อพระมหาทักษสพ ที่ได้จากพระพุทธเจ้าโดยตรง และมีคำสอนที่เรียกว่าลัทธิเซ็น เรียกว่า “Sudden school คือ ลัทธิบรรลุนับพลัน” การสอนหลักพุทธศาสนาของนิกายเซ็นนี้เป็นการสอนลัด เรียกว่าวิธีปฏิบัติของเขาว่า “วิธีลัด” หรือเรียกนิกายว่า “นิกายฉับพลัน” เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับเซ็น ท่านได้รู้จักเรื่องราวเกี่ยวกับนิกายเซ็นตั้งแต่ท่านอยู่ต่างประเทศ อายุประมาณ 25 - 26 ปี แต่ว่ายังไม่ได้มาใช้ในการสอน เพียงแค่อ่านเพื่อเสริมความรู้เท่านั้น

เมื่อท่านกลับมาประเทศไทย ประมาณอายุ 38 ปี ท่านจึงได้นำศาสตร์ทางเซ็นมาใช้เชื่อมโยงในการสอนดนตรี ท่านได้กล่าวว่า เซ็น เป็นนิยามที่มีการนำดนตรีเข้ามาใช้ เพื่อฝึกฝนสมาธิของผู้คนเป็นเวลานานมาแล้ว ทำให้ดนตรีถูกหล่อหลอมเข้ากับสังคมตั้งแต่แรกเกิด จนถึงบรรลุนิติภาวะ แต่ดนตรีที่นิยามเซ็นเลือกใช้อย่างต้องเป็นดนตรีที่บริสุทธิ์ ดนตรีบริสุทธิ์ในที่นี้ ท่านหมายถึงดนตรีที่ถูกกลั่นกรองแล้ว มีความเหมาะสมสำหรับเด็กและทุกคน เช่น เพลงแม่กล่อมลูก เป็นต้น ท่านกล่าวว่าดนตรีกล่อมเด็กมีความบริสุทธิ์มาก หรือดนตรีที่ใช้เวลาที่พระจีนสวดมนต์ และไม่ได้เป็นดนตรีที่มีท่าเต้นส่อในทางไม่ดีอย่างที่เห็นตามสื่อต่าง ๆ แต่ดนตรีของนิยามเซ็นจะมีทำนองหรือจังหวะประกอบที่ช่วยฝึกฝนในเรื่องของดนตรีเพิ่มเติม เมื่อเทียบกับศาสนาพุทธทางเถรวาทแล้ว ตัวอย่างกรณี ศิล 8 จะไม่สามารถเข้าถึงดนตรีได้ เนื่องจากเป็นการผิดศีล และสังคมของเราในปัจจุบันยังไม่ได้รับการปลูกฝังดนตรีที่มีความบริสุทธิ์มากนัก ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...เซ็น คือมหายาน แล้วทำไมผมต้องเน้นตรงนี้ เพราะว่ามหายาน ไม่ว่าจะมาจากทิเบต จากญี่ปุ่น จากจีน แม้ว่าจะไม่ใช่เซ็น เขายังต้องเรียนดนตรีอยู่ เขาบอกว่าดนตรีมันเป็นวิธีฝึกสมาธิ เขาจะฝึกสมาธิด้วยดนตรี ที่นี้เคยถามอาจารย์จีนทั้งหลาย ทิเบตเรียนดนตรีหนักมา เป็นหลักสูตรใหญ่ แล้วมันไม่ได้เป็นการขัดขวางการไปนิพพาน เขาบอกว่า อันนี้ของเซ็นเลย ถ้าคุณขึ้นไปดวงจันทร์ นีวีซีไม่ได้เป็นดวงจันทร์ซะเอง ดวงจันทร์อยู่ตรงโน้นอยู่ แต่นีวีซีไม่ได้เป็นดวงจันทร์ แค่เป็นไกด์ เพราะฉะนั้นดนตรีเป็นไกด์ขึ้นไปสู่จุดนั้น ก็คือแดนสุขาวดีของเขา เพราะฉะนั้นดนตรีของเขา เป็นดนตรีที่กลั่นกรองแล้วที่บริสุทธิ์ของเด็ก ๆ หรือดนตรีเวลาสวดมนต์ ไปฟังพระจีนสวดเพราะมาก เนื้อร้องก็ดี เนื้อร้องธรรมะ เป็นการกล่อมเกลาคิดใจ ทางมหายานเขาใช้ตรงนี้ เขาใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์ตรงนี้ สวดมนต์ต้องตีก็อก ๆ ให้จังหวะ (Rhythm) ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“...พระเซ็นต้องศึกษาดนตรี (Music) ด้วย พระทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ของเขาไม่ผิดศีล ของเขาต้องอยู่ในหลักสูตร แต่ในแง่เถรวาทของเรา ศิล 5 โอเค พอศิลป 8 เล่นดนตรีไม่ได้แล้ว ตรงนี้ต่างกันเยอะเลย ของเขาปฏิบัติดนตรีได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงบรรลุนิติภาวะ ตลอดเส้นทางใช้ดนตรีตลอด เพราะฉะนั้นคง

เทียบกันไม่ได้ตั้งแต่ต้นแล้ว...แต่ผมก็สังเกตเห็นว่าเดี๋ยวนี้มีวัดหลายวัดก็ใช้ดนตรี ใส่เนื้อร้อง
ธรรมะ เพลงธรรมะ เริ่มจะกว้างขึ้น มีข้อแม้ว่าเป็นเนื้อธรรมะ ไม่ได้ส่งเสริมกิเลส...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

การฝึกตนของนิกายเซ็น เน้นเรื่องของสมาธิ และยังเป็นปรัชญาที่แสดงถึงแนวทางการใช้ชีวิต การทำงาน ศิลปะเซ็นยึดถือหลักปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้า ตามหลักของการฝึกสติ ซึ่งเป็นวิถีทางที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เน้นมากในการสอนดนตรี คือ ไม่ใช่การเน้นเพียงการปฏิบัติทักษะทางดนตรี หรือการเรียนดนตรีให้เข้าใจเนื้อหาโดยใช้ปัญญาเท่านั้น แต่การเรียนดนตรีให้มีประสิทธิภาพ เกิดจากฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติทักษะด้านอื่น ๆ ดังนั้นท่านจึงได้ศึกษาหลักการและแนวคิดของนิกายเซ็น และนำมาใช้ประกอบการสอนดนตรี เพื่อแก้ปัญหาให้กับศิษย์ในเรื่องต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สามารถแบ่งรายละเอียดในหัวข้อต่าง ๆ ที่ท่านนำมาใช้สอนดนตรีได้ ดังนี้

กรณีแรก เป็นการกล่าวถึงการเรียนดนตรี เพื่อนำไปใช้ในบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การซ้อมดนตรีเพื่อใช้ในการสอบ แต่กลับปฏิบัติจริงในการสอบสอบได้ไม่ดีเท่าที่ซ้อม ทั้งที่เตรียมตัวไปอย่างดี ท่านกล่าวว่า ความเครียด หรือ Tension มีอยู่ 2 ประเภท คือเครียดทางใจ Mental Tension และ ทางกาย Physical Tension ซึ่งทั้งสองอย่างนี้มักเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ต้องควบคุมตนเองให้ได้ทั้งทางกาย คือการฝึกซ้อม และทางใจ คือจิตที่มีสมาธิ การฝึกฝนทางกาย เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ยาก แต่การฝึกฝนทางจิตนั้นกลับยากมากกว่า แต่ท่านย้ำว่าควรฝึกฝนให้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...การใช้ความคิด Sudden school บรรลุเดี๋ยวนั้น เราไม่ได้เล่นเพื่อตัวเราเอง คนกลัวผิดใจ ตัวตนใจ ถ้าหมดตัวตนก็ไม่มีคำว่าครูบาอาจารย์ มีแต่เสียงเพลง เราได้ยินยังงี้ก็เล่นอย่างนั้น ไม่ใช่ว่าซีเกียจ แต่เราซ้อมมาดีแล้ว เราจะเล่นดีเหมือนเราเล่นอยู่ที่บ้านคนเดียว บางคนเล่นซ้อมดี พอไปสอบ ตก แต่จริง ๆ สอบไม่ควรจะตก เวลาจะสอบก็คือกรรมการสอบ เราให้เขาฟัง ทุกคนเขาเป็นนักดนตรีเหมือนเรา เขาต้องชอบแน่ มาฟังด้วยกัน เดี่ยวหนูเล่นให้ฟัง ทำใจอย่างนี้ จบ แล้วเมื่อเป็นอย่างนี้ ทำใจอย่างนี้ ในเมื่อจิตใจเราไม่เครียดแล้ว มันออกมา พอเครียด นี้ว่างที่ไวกว่าที่ควรควบคุมไม่ได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักใช้นิทานเช่นประกอบการสอนดนตรีของท่าน ซึ่งทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ของศิษย์ให้พร้อมเรียนในแต่ละครั้งก่อน โดยเฉพาะการสอนศิษย์แต่ละคนที่มีความแตกต่างทั้งทางอารมณ์ ต่างสถานการณ์กัน แต่ท่านสามารถจัดการอารมณ์เหล่านั้นได้จากการใช้คำสอนของนิยายเช่นช่วย ดังคำกล่าวทั้งของท่านและศิษย์ ความว่า

“...บางทีลูกศิษย์อารมณ์ไม่ดีมาจากไหน สมมุติเขาไปสอบมาแล้วคะแนนไม่น่าจะดี ก็ให้ปล่อยไว้ตรงนั้นไม่ต้องแบกเอามาตรงนี้ เรื่องเกิดขึ้นมันดับไปตรงนั้น พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 10 เมษายน 2556)

“...บางอย่างอาจารย์จะไม่บอกตรง ๆ จะชอบให้เราคิด บางอย่างใช้ลักษณะนิยายเช่น เล่านิทานเช่น เวลาเรามีปัญหาอะไรไปปรึกษา แกก็จะเล่านิทานเช่นให้ฟัง บางที่เราชนลูกอะ มันเกิดศรัทธา เกิดปีติเวลาเรียนกับแก สุดท้ายแกจะไม่บอกว่าทำอย่างนั้นอย่างนี้ อยู่ ๆ แกก็ยกนิทานเช่นขึ้นมา อย่างไรก็ตามนิทานของท่าน ไม่ใช่นิทานเพื่อความสนุกสนานเพียงเท่านั้น แต่ท่านมักมีคำสอนที่สามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อเตือนสติศิษย์แต่ละคน...”

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, **สัมภาษณ์**, 20 มีนาคม 2556)

กรณีที่สอง คือการสอนให้ **“อยู่กับปัจจุบันขณะ”** โดยยกตัวอย่างนิทานที่สอนเรื่องเกี่ยวกับการมีวิจิกิจฉา คือความลังเลสงสัยว่า ตนเองเล่นดนตรีได้ดีเท่าที่ควรไหม คิดไปต่าง ๆ นานา ท่านได้ยกตัวอย่างนิทานเช่นให้ฟังหนึ่งเรื่อง ความว่า มีหลวงตาที่มีศิษย์อยู่ 2 คน ต้องการทดสอบศิษย์ทั้งสอง ด้วยการให้เดินข้ามสะพานเล็ก ๆ จากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง โดยข้างล่างเป็นเหวลึก คนแรกคิดว่าหากข้ามไป ถ้าพลาดต้องตกลงไปด้านล่างแน่นอน คืบนั้นจึงฝันว่าตกเหวทั้งคืน ภาษาอังกฤษเรียก Anticipate คือการคิดไว้ล่วงหน้า และนอนไม่หลับ คืออยู่กับอนาคต ส่วนศิษย์คนที่สอง ไม่มีความวิตกกังวล สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ รับประทานอาหารได้ และนอนหลับได้ตามปกติ คืออยู่กับปัจจุบัน ซึ่ง “เช่น” คือ การอยู่กับปัจจุบัน เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้น ไม่มีความจำเป็นต้องกังวลเรื่องในอนาคตจนเกินความพอดี ดังประโยคที่สอนว่า **“ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม”** ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุด คือ การเดินไปที่ละก้าว

รู้ว่าตนเองต้องการเดินไปทางใด และต้องเดินไปอย่างไร แต่ไม่ใช่การเงยหน้าขึ้นมองแต่จุดหมายปลายทางเพียงเท่านั้น แต่ต้องก้มดูที่เท้าของตนเองตลอดทางด้วย ต้องรู้ว่าตนเองกำลังเดินไปถึงที่ใด ท่านเทียบกับทางเถรวาทที่บอกว่า “ซ้ายอย่างหนอ ขว้าย่างหนอ” ปัจจุบันอยู่ที่ใด ก้าวเท้าซ้าย หรือเท้าขวา ต้องปฏิบัติอย่างไร ก้าวเท้าใด ตาต้องอยู่ที่เท้า ไม่ใช่มองแต่ด้านล่างแหง หรือมองแต่ปลายทาง แต่ให้เดินไปที่ละก้าวด้วยความรอบคอบ ท้ายที่สุดก็จะถึงจุดหมายปลายทาง ท่านให้ข้อคิดในเรื่องนี้ไว้ ความว่า

“...ผมเริ่มสนใจมาก เพราะว่ามันเป็นทางลัดมากจริง ๆ ลูกศิษย์
ของเราบางคนจะไปสอบ จะไปออกติชชั่นหรือสอบก็ตามหรือออกติชชั่นเข้าวงไหนก็ตาม
พรุ่งนี้จะไปสอบ คีนนี้ฉันนอนไม่หลับแล้ว พรุ่งนี้จะรอดไหม...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“...เพราะฉะนั้นชีวิตเรา บางที่เราไม่เข้าใจฟังก์ชันของตัวเอง
การทำงานของจิตใจเรา จิตใจอยากจะทำก่อนก็ทำก่อน อยู่กับปัจจุบัน ก็จบแค่นั้นเอง
จะไปสอบสัมภาษณ์ มันยังไม่ถึง เราวางแผนได้ จะพูดว่าอะไรต่าง ๆ ด้วยเหตุผล เป็น
ขั้นตอน จบแล้ว เก็บไว้ในจิตใต้สำนึก เดี่ยวพรุ่งนี้เขาทำให้เราเอง แต่ถ้าเราไปคิดทั้งคืน
ฟุ้งซ่านมาก ไม่ว่าจะป็นวิชาปฏิบัติ หรือวิชาสอนตามคลาสก็ตาม...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างนิสิตก่อนไปเป็นครูฝึกสอนดนตรีที่โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความยิ่งใหญ่ และมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด ทำให้ นิสิตตื่นเต็น จึงมาถามท่านว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไร ท่านให้คำแนะนำว่า ไม่ต้องกังวลมาก การเตรียมตัวของแต่ละคนควรต้องมีอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญกว่า คือการให้นิสิตอยู่กับปัจจุบัน อย่ากังวลถึงสิ่งที่ยังไม่เกิด จนทำลายความเชื่อมั่นของตนเองในปัจจุบัน เมื่อปัญหายังไม่เกิด ท่านยังได้แนะนำในกรณีนี้ไว้ ความว่า

“...ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เด็กกลุ่มไหนทำอย่างไร ต้องไป
แก้ปัญหาตอนนั้นด้วย เรากำหนด (Formulate) มันไม่ได้ เช่นจะค่อนข้างยืดหยุ่น
(Flexible) มาก...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

กรณีที่สาม “เซ็น” ในรูปแบบการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร นอกจากฝึกให้จิตอยู่กับปัจจุบัน ท่านยังเน้นในเรื่องที่เรียกว่า “จิตว่าง” คือการว่างจากตัวตน ฝึกจิตให้หนึ่ง เกิดความว่างจากสิ่งรอบตัวที่ทำให้จิตไม่สงบ ท่านมักเล่าให้ศิษย์ฟัง ให้ศิษย์สามารถนำไปใช้ได้ ไม่ว่าจะป็นวิชาใด หรือจะเป็นเหตุการณ์ใดในชีวิตของศิษย์ก็ตาม สามารถนำข้อคิดเหล่านี้ไปใช้ได้ เช่น ในการเรียนดนตรีต้องมีการแสดงสิ่งที่ตนได้เรียน ได้ฝึกซ้อมมา หรือศิษย์คนใดต้องสอบคัดเลือก (Audition) ศิษย์ของท่านก็จะกลัวกันมาก มีหลายคนถามท่านว่าควรปฏิบัติตนเช่นใด ท่านจึงให้คำแนะนำไว้ ความว่า

“...ไม่ว่าจะเป็นสอนในคลาส จะไปเผชิญอะไร จะไปออกคอนเสิร์ต จะไปอออดิชั่น หรือจะไปสอบสัมภาษณ์อะไร มันอยู่ตรงนี้ “เซ็น” คือความไม่มีตัวตนซะอย่าง คำว่า “จิตว่าง” มันว่างจากอะไร “ว่างจากตัวตน” ไม่ใช่ว่างจากสิ่งที่เคยเรียน ไม่ใช่เรียนอะไรไว้ ลืมหมดเลย มันไม่ใช่ว่างอย่างนั้น ว่างจากความเป็นตัวตน ถ้าคิดว่าไม่เก่งนะ ศิลปะขณะนั้นไม่บริสุทธิ์แล้ว เจือด้วยความเป็นตัวตน มันต้องไม่มี มันก็จบตรงนี้ จบง่าย ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“...ผมก็ตอบแบบคลาสสิกตามตำราก่อน ซ้อมให้ดี แล้วก็เล่นเพลงนี้บ่อย ๆ ให้เพื่อนฟังก็ได้ ให้ใครฟังก็ได้ คือให้มีประสบการณ์เล่นเยอะ ๆ ซ้อมดีมันก็ใจขึ้นไปตั้งเยอะ หรือใช้กรรมวิธีทางโยคะ ก็คือหายใจยาว ๆ อยู่กับลมหายใจ แต่ตอนหลังมาได้ใช้เซ็น “คุณไปเล่น เล่นด้วยจิตว่างสิ” ท่านพุทธทาสพูดบ่อยมาก ท่านมาทางเซ็นซะเยอะ ของท่านพุทธทาส ท่านเอาเซ็นมาทำให้ง่ายเข้าไปอีก ของท่านลึกซึ้งมาก คือท่านอ่านสูตรของเว่ยหล่าง และคำสอนของฮวงโป ประโยคหนึ่ง ๆ ดีความเป็นปีก็มี เพราะเขาไม่อธิบาย เป็นการใช้สมองตีความ ท่านพุทธทาสเอามาเขียนบอกว่าขึ้นไปด้วยจิตว่างนั้นว่างอย่างไร ไม่ใช่ว่างก็ลืมหมดสิ ไม่ลืมหรอก ไม่ว่างลืม...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

ท่านยังได้ยกตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง ที่เกี่ยวกับการทำจิตให้ว่าง จากสิ่งรบกวนรอบตัว แต่ให้อยู่กับจิตของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ชั้นแรกเลย ยังไม่เซ็นลิก สมมุติเล่นเพลงของ โมซาร์ท (Mozart) ถามตัวเองว่า ณ วินาทีนั้นใครเป็นใหญ่ที่สุด มีคนดู มีคนเล่น มีโมซาร์ท โมซาร์ทต้องใหญ่ที่สุด คุณก็มีตัวคุณเองซึ่งซ้อมมาดีแล้ว แล้วเล่นให้โมซาร์ทฟัง เราบูชาท่านด้วย คนดูจะเก่งแค่ไหน จะกี่คน ก็ไม่สำคัญ โมซาร์ทสำคัญที่สุด ตรงนั้นมีแต่ตัวเรากับโมซาร์ท แล้วการที่เราเล่น เท่ากับเราได้ทำบุญ เพราะว่าเพลงเราซ้อมมาแล้ว เพลงของโมซาร์ทเพลงนี้เพราะจึงเลย เราไม่น่าจะเก็บไว้คนเดียว เมื่อแผ่ให้คนฟัง ถ้าคุณเล่นเก่งนั้นเข้าตัว นั่นคุณ “play to get” แต่ไม่ใช่ “we play to share happiness” หรือ “to give happiness” ถึงตรงนี้แล้วความเป็นตัวตนหายไปเยอะ จะเล่นผิดสัก 5 ตัวก็ช่างมัน ไม่เป็นไรหรอก เราไม่ได้คุยว่าเราเก่ง คุณบอกว่าเพลงนี้มันเพราะจึง เดียว เล่นให้ฟัง ช่วยกันบูชาโมซาร์ท เห็นไหม ความคิดต่าง ๆ มันต่างกันเยอะ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

จากที่ได้กล่าวข้างต้น คำว่า “จิตว่าง” ในความหมายของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หมายถึง เวลาที่ซ้อมดนตรี หรือเรียนดนตรีนั้น ท่านบอกศิษย์เสมอว่า ไม่ควรเล่นดนตรีเพื่อความสำเร็จ และไม่ใช่เพื่อความลึ้มเหลว แต่ควรเล่นดนตรีเพื่อเป็นการแบ่งปัน (Share) อาจมีเล่นผิดบ้าง ก็ไม่เป็นไร ในช่วงแรก ท่านเลือกใช้วิธีการฝึกสมาธิด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกำหนดลมหายใจจากโยคะ แต่ในช่วงหลังท่านใช้วิธีการคิดของ “เซ็น” ในการควบคุมสมาธิ เนื่องจากถ้าเป็นโยคะยังมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ในการฝึกทำต่าง ๆ แต่วิธีการของเซ็นสามารถฝึกที่จิตใจของตนได้ เพียงแค่นั่งพูดคุยกันก็สามารถทำให้ใจของท่านเป็นเซ็นแล้ว ดังคำกล่าวของท่านว่า

“...ไม่ใช่ “Play” เพื่อความสำเร็จ อย่าเอาตัวขึ้นไปเล่นเลย ไม่มีตัวตน ตั้งแต่เดินขึ้นบนเวที ไม่มีตัวตนแล้ว มีแต่เพลง ตัวเราก็ไม่มี คนดูก็ไม่มี สื่อกับข้างบนแล้วเล่นเลย นี่ชั้นบรรลุ ในเมื่อไม่มีตัวตน แล้วจะเอาตัวตนที่ไหนมาหาสั้น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้แนะนำหลักในการซ้อมดนตรี สำหรับการเล่นบนเวที ซึ่งต้องพบทั้งคำชื่นชมและคำติเตียน ในความคิดแบบเช่นต้องปฏิบัติอย่างไร ท่านได้แทรกแง่คิดที่มีประโยชน์ไว้ ทั้งในแง่ของการรู้จักตนเอง รู้ว่าบกพร่องส่วนใด ยอมรับสิ่งนั้นให้ได้ และนำสิ่งนั้นไปพัฒนาต่อ หรือแม้กระทั่งการอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่เก็บเรื่องอดีตมาคิดจนฟุ้งซ่าน และไม่คิดเรื่องอนาคตจนทำให้เกิดความวิตกกังวลมากจนเกินไป สอดคล้องกับเรื่องที่ท่านเล่าถึง ครูที่สอนให้ท่านเล่นบทเพลงของบาค (Bach) จะสอนท่านเสมอว่า หากเลือกเล่นเพลงของบาค ต้องยอมรับได้ทั้งคำชื่นชม และคำติเตียนหลังจากเล่นจบอย่างแน่นอน เนื่องจาก บาค เขียนเพลงไว้ 300 ปีที่แล้ว สืบทอดลงมาเป็น 2 ฝ่ายชัดเจน โดยสายหนึ่งเป็นการตีความบทเพลงของบาคในทางที่สุดุด่าง แต่หากเป็นอีกสายหนึ่ง คือโรแมนติค จะตีความบทเพลงของบาคว่า บาคคือคนธรรมดาทั่วไปที่มีอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ตามปกติ ซึ่งแล้วแต่ว่าผู้เล่นต้องการเลือกฝ่ายไหน ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นที่แยกกันชัดเจนมาก ผู้เล่นจึงต้องเตรียมใจไว้ ไม่ให้เกิดอารมณ์ดีใจจากคำชื่นชม และไม่ทำให้ตนเองหดหู่จากคำพูดของคนอื่นที่ทำร้ายจิตใจ ดังที่ท่านเล่าว่า

“...ถ้าเราเล่นแย่ เรารู้ตัวว่าเราเล่นแย่ ด้วยเหตุการณ์อะไรก็ได้แล้วแต่ เราเล่นไม่ดีแล้วเขาว่าเราเล่นไม่ดี ในใจต้องขอบคุณเขา เพราะว่าเขาชี้ทางสอนให้เรา ขอบคุณเขาในใจเลย เขาพูดความจริงกับเรา เขาหวังดีกับเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำคือรีบเข้าไปในห้องซ้อม ซ้อมหนักกว่าเก่าให้มันดี เราก็เห็นด้วย เขาก็เห็นด้วย แล้วเขาซื้อสัตย์กับเรา แต่ถ้าเราเล่นไม่ดีแล้วเขาว่าเราเล่นดี เขาเอ็นดูเรา เขาเมตตาเรา เพราะฉะนั้นเราต้องเล่นดีอย่างที่เขาสันนิษฐานเรา ต้องดีให้สมกับที่เขาว่าเราดี ก็เข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่า เขาจะได้ไม่ผิดหวังในคราวหน้า เขาอุตส่าห์ให้กำลังใจขนาดนี้แล้ว ทีนี้ถ้าเราเล่นดีแล้วเขาว่าเราเล่นแย่ สิ่งที่เราควรจะทำ ก็ต้องขอบคุณเขานะ แสดงว่าเขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับมือชั้นยอดของโลก เพราะฉะนั้นนี่คือการกระตุ้นเรา เรายังดีไม่พอนะในความคิดของเขา เราเล่นดีแล้ว แต่ดีไม่พอ ก็ขอบคุณเขา แล้วเข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่าอีก คืออย่างที่เขาวาดิขนาดนี้เลย ไม่มีอะไรจะต้องนอนไม่หลับหรือเคียดแค้นต่อคนนั้นเลย เราก็วิจารณ์ตัวเอง เราบกพร่องตรงไหน แก้อย่างไร วันนั้นเราพลาดตรงนี้จริง ๆ น่าจะแก้ตัวนี้ คนที่บอกว่าเราเล่นไม่ดี จะขอบคุณมากถ้าชี้ให้ดูว่าจุดไหน แต่ถ้ามันไม่จริง ก็ดูประเด็นต่อไป แค่นี้ คิดแบบเช่น...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“...ถ้าดียังไม่จริง ทำให้มันดีจริง ถ้ามันดีแล้ว ดีขึ้นไปอีก เรามีแต่ความก้าวหน้า บางคนกินไม่ได้นอนไม่หลับกับบทวิจารณ์ แล้วยิ่งถ้าเป็นเครื่องสาย อาจารย์ที่สอนบอกผมทุกท่านบอกว่าถ้าคุณเล่นบาค (Bach) ด้วยเครื่องสายคันทัน คันทันนั้นคุณต้องได้คนที่ชมและคนที่ติ ชอบและไม่ชอบ เล่นบาคกลาง ๆ ไม่มี ต้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายแน่นอน ต้องทำใจไว้ หนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ อาจจะมีบวกลบอันหนึ่งลบอันหนึ่ง ซึ่งอันนี้เราทำใจไว้แล้ว...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

กรณีที่ดี เป็นการสังเกตผล ไม่ใช่การคาดหวังผล โดยนำหลักและนิทานของเซ็นเข้ามาใช้เชื่อมโยงในการสอน เช่น การสอบในแต่ละครั้ง หากดูหนังสือเข้าใจดีแล้ว การจะสอบได้หรือไม่ได้นั้น ท่านให้ศิษย์เป็นแค่ผู้สังเกตผล ไม่ใช่หวังผล การสังเกตต่างจากการคาดหวัง เมื่อทำดีที่สุดแล้ว จึงทำต่อไปเรื่อย ๆ แล้วคอยสังเกตสิ่งที่ตามมาจากความพยายามหรือจากการกระทำนั้น เพราะความหมายของคำว่า “การสังเกตผล” และ “การคาดหวังผล” ต่างกัน ดังตัวอย่างที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการสอนศิษย์เวลาเรียนดนตรี คือ เวลาซ้อมดนตรี หากซ้อมแล้วไม่ได้ตั้งใจดี แล้วทำให้ตนเองเกิดอารมณ์ ย่อมทำให้ทุกสิ่งแย่งลง เหมือนเปรียบตนเองเป็นต้นไม้หรือน้ำเดือด ท่านจะอบรมศิษย์ทุกคนที่ต้องไปสอนในที่ต่าง ๆ หากเข้ามาขอคำแนะนำ โดยเฉพาะนิสิตก่อนไปฝึกสอน ท่านจะมีอบรมด้วยเรื่องเล่าหรือนิทานต่าง ๆ กระทั่งศิษย์ที่เรียนดนตรีกับท่านแล้วเกิดอารมณ์เวลาที่ฝึกซ้อมดนตรี ท่านยังมีการให้ข้อคิดต่าง ๆ ตัวอย่างดังนี้

“...บางที่เราปลูกต้นไม้ เข้ามาดู ไม่ออกดอกสักที เหย็นก็ไม่ออก ดอกสักที เขาก็ไม่ออก เหย็นไม่ออก ฟันทิ้งเลยดีกว่า รำคาญ เราไม่รู้จักหน้าที่ของเรา การออกดอกเป็นเรื่องของต้นไม้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของเรา เราอย่าตัวเราเองเป็นต้นไม้ ถ้าเขาไม่ออกดอก เราก็ต้องมาคิดว่า มันมีระหว่างเหตุกับผลอย่างไร ดินไม่ดี ขาดปุ๋ย หรือปุ๋ยมากเกินไป มันขาดน้ำ หรือน้ำมากเกินไป เราก็แต่งที่เหตุ พอเหตุมันดี ผลมันก็ดี...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

“...เหมือนกับต้มน้ำ เสียบปลั๊กแล้วไม่ใช้นั่งรอมันเดือด มันก็เดือดของมันไปเรื่อย ๆ จนได้ 100 องศาเซลเซียสเมื่อไหร่ มันก็เดือดของมันเอง แต่เราไม่ต้องไปเดือดแทนน้ำ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

สอดคล้องกับที่ศิษย์ได้กล่าวถึงพันธกิจชูชาติ พิทักษากร ในแง่ที่ท่านได้นำนิทานขึ้นมาสอน เพื่อให้รู้จักควบคุมจิต และสมาธิของตนเอง โดยเชื่อมโยงเข้ากับการเรียนการสอนดนตรีได้เป็นอย่างดี ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับนิทานเช่นที่ท่านให้ข้อคิดไว้ เนื่องจากศิษย์คนนี้เป็นคนที่ในช่วงวัยรุ่นใจร้อนมาก และเวลาที่มีการบ้านให้ซ่อมไวโอลิน สามารถฝึกเทคนิคที่เป็น การบ้านได้อย่างง่ายดาย ทุกครั้งที่สอนใช้เวลาซ่อมเพียง 1 สัปดาห์ก็สามารถเรียนเรื่องใหม่ต่อได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สามารถซ่อมดนตรีได้ตามที่คาดหวังไว้ จึงทำให้เกิดความร้อนใจและเกิดความรู้สึกกดดันในทุกครั้งที่ซ่อม ท่านจึงได้สอนศิษย์คนนี้ด้วยนิทานเช่น ความว่า

“...อาจารย์เขาก็อธิบายเล่านิทานให้ผมฟัง เรื่องเกี่ยวกับกาต้มน้ำ สิ่งที่ผมจำได้คือเวลาที่เรากาต้มน้ำ เราอย่าไปยืนเฝ้ากาต้มน้ำแล้วรอว่าเมื่อไหร่มันจะเดือด ขึ้นเราไปนั่งรออยู่หน้ากาต้มน้ำ ตอนนั้นเราจะรู้สึกว่ามันนาน แต่ถ้ารอให้ถึงเวลาเดือด ทั้งที่จริง ๆ ระยะเวลามันก็เท่ากัน แต่ถ้าเราวางกาต้มน้ำไปแล้ว ต้มน้ำจุดไฟแล้วเราก็ไปอย่างอื่นซะ ถึงเวลาเดือด เดี่ยวมันก็เดือดของมันเอง ไม่ต้องไปอะไรมาก เช่นเดียวกับกับเทคนิคอันนี้ที่ผมเล่น เดี่ยวเวลาผ่านไป มันได้ มันก็ได้เอง ไม่ต้องกังวล ถ้าเรามัวแต่คิดว่าเมื่อไหร่มันจะได้ เราก็ใจร้อน มันก็ไม่ได้...”

ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ (สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น พันเอกชูชาติ พิทักษากร ยังได้กล่าวถึงหลวงพ่อดุสิตปากน้ำไว้อีกหนึ่งประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของการ “สร้างเหตุ สักเกตผล” การสร้างเหตุ ไม่ใช่การเฝ้าเหตุ และการสังเกตผล ไม่ใช่การหวังผล ต้องแยกแยะให้ได้ในความหมายนี้ ซึ่งข้อความนี้สอดคล้องกับหลักของเซ็นใน เรื่อง “การสร้างเหตุ สักเกตผล” (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556) ซึ่งการปฏิบัติสิ่งใด โดยให้เฝ้าเหตุ หมายถึง การตั้งใจปฏิบัติในทุก ๆ สิ่งตั้งแต่เริ่มต้น ต่อจากนั้นให้รอดูผลลัพธ์จากความ

พยายามโดยไม่คาดหวังผลจนเกิดความทุกข์จากผลลัพธ์นั้น เนื่องจากการคาดหวังย่อมสามารถผิดพลาดได้ แต่หากตั้งใจทำทุกสิ่งด้วยความตั้งใจแล้ว ไม่ว่าจะผลลัพธ์จะเป็นเช่นใด ต้องยอมรับด้วยความเข้าใจ สอดคล้องกับอ้อมพร โฆวินทะ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านมักให้แง่คิดในการดำเนินชีวิต และสามารถนำแง่คิดเหล่านั้นมาใช้ในการเรียนดนตรีได้เช่นกัน ท่านยกตัวอย่างนิทานเช่นเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ว่า การปลูกต้นไม้ต้องหมั่นรดน้ำ พรวนดิน จากนั้นคอยสังเกตผลจากการที่ต้นไม้เริ่มโต ผลิดอก ออกผล เมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นไวโอลิน เสมือนการรดน้ำพรวนดิน ท่านกำลังสอนให้ศิษย์รู้จักว่า ฝีมือของศิษย์จะมีการพัฒนาขึ้นหากมีความขยัน ความใส่ใจในการเรียนและการฝึกซ้อม (อ้อมพร โฆวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556) ดังเช่นที่ต้นไม้ได้รับการดูแลที่ดี ย่อมสามารถเติบโตขึ้นได้อย่างสวยงาม แต่ต้องคำนึงว่าควรรดน้ำมากหรือน้อย มีวัชพืชประเภทใดต้องกำจัดให้ถูกวิธี ดอกและผลของต้นไม้ก็จะเจริญงอกงาม เช่นเดียวกันกับ น้ำและปุ๋ย คือความความขยันหมั่นเพียรในการเรียนและฝึกซ้อมดนตรี ส่วนวัชพืชคือปัญหาที่ศิษย์แต่ละคนต้องแก้ไข ดังนั้น หากมีทั้งความขยันความ ตั้งใจ และสามารถหาสาเหตุของปัญหาได้ ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างแน่นอน

วิธีการสอนของท่านอีกสิ่งหนึ่ง คือ **การใช้ขั้นตอนลัด** ในการฝึกฝนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิธีการนี้ทำให้ศิษย์สามารถฝึกฝนทักษะของตนให้ชำนาญขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติจริง เช่น หากต้องแสดงดนตรี ไม่จำเป็นต้องขึ้นคอนเสิร์ตบ่อยเพื่อให้ได้ประสบการณ์เพียงเท่านั้น แต่ท่านให้ใช้ขั้นตอนลัดในการฝึกฝนแทน และทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจก่อนลงปฏิบัติจริง สอดคล้องกับศิษย์ที่ได้ยืนยันการฝึกฝนด้วยขั้นตอนลัดนี้สามารถเห็นผลได้จริง โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตน เช่น สามารถควบคุมความตื่นเต้นในการฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีได้โดยง่าย นิทานเช่นเรื่องนี้สอนแง่คิดที่ว่า คนทุกคนมีสิ่งที่ตนเองสามารถปฏิบัติได้อยู่แล้ว และการฝึกฝนคือต้องคิดว่าตนเองสามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ สามารถเป็นได้ในสิ่งที่ตนต้องการ ท่านได้ยกตัวอย่างนิทานเช่นเรื่องนกซูโม่ โดยให้ผู้ที่เป็นนกซูโม่เปรียบเทียบกับตนเองเป็นดั่งคลื่นลูกใหญ่ที่กวาดต้อนทุกสิ่งที่คุณกำลังเผชิญหน้าให้พังราบ โดยที่ไม่ต้องทำลายทุกสิ่งตรงหน้าให้พังหรือเสียหายไปจริง สอดคล้องกับที่สิทธิชัยเพ็งเจริญ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ได้ยกตัวอย่างเรื่องที่ท่านเล่านิทานเช่นเรื่องนกซูโม่เช่นกันว่า มีนกซูโม่ ชาวญี่ปุ่นที่มีเทคนิคและฝีมือในการเล่นซูโม่ยอดเยี่ยม ทุกคนต่างรู้่านกซูโม่ผู้นี้คืออันดับหนึ่ง แต่ทุกครั้งที่ขึ้นเวทีกลับพ่ายแพ้ทุกครั้ง เมื่อนกซูโม่คนนี้ไปปรึกษาพระเซ็น พระได้บอกให้นกซูโม่ผู้นั้นสมาธิและนึกถึงตนเองเป็นเสมือนคลื่นลูกใหญ่ที่ถาโถมเข้าสู่เกาะญี่ปุ่นในทุกครั้ง ในที่สุดเมื่อ

นักซูโม่ผู้นี้กลับไปลงแข่งอีกครั้ง กลับไม่เคยพ่ายแพ้ให้กับคู่ต่อสู้อีกเลย (สิทธิชัยเพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556) ดังคำกล่าวของท่านที่ได้เล่านิทานให้ศิษย์ฟังว่า

“...นักมวยปล้ำคนหนึ่ง เขาเก่งมาก เขาเก่งนอกเวที แต่เวลาขึ้น
ไปบนเวทีเขาปอด แม้แต่คู่ต่อสู้ซึ่งไม่เก่งเท่าไร เขายังแพ้เลย พยายามพิชิตกล้ำให้ตัว
ใหญ่ กล้ำมึ้ก นั่นคือ approach ด้วยกายภาพ ไม่สำเร็จ ไปหาหลวงตา บอกเดี่ยวคืนนี้
มาหาหลวงตา นั่งสมาธิ เซ็น ก็คือมาน เห็นตัวเองเป็นคลิ่นลูกใหญ่ เธอเป็นคลิ่นอย่าง
เดียว ไม่ต้องคิดอะไรมาก คือคิดเห็นตัวเองเป็นคลิ่นพุดออกไป เจออะไรพังทลายหมด
นายคนนี้ก็นั่ง เป็นคลิ่นยักษ์เลยนะ คืนนั้นเขานั่ง เขากลายเป็นคลิ่น พอจะขึ้นเวที หลวง
ตาบอกต่อไปนี่เธอต้องมีชื่อว่านายคลิ่นลูกใหญ่ พอขึ้นเวทีก็เอาคลิ่นตัวนี้เข้าไปหาคู่ต่อสู้
ตั้งแต่นั้นไม่เคยแพ้ใครเลย ใช้ในอะไรก็ได้ซะ ในชีวิตประจำวันก็ได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2556)

(3) ทางด้านภาษา

สำหรับการสอนจากการที่ท่านมีความรู้ทางด้านภาษามากถึง 7 ภาษา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากที่ท่านมีโอกาสได้ไปศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะการเรียนที่ต้องติดตามครูของท่านที่ชื่อ แมกซ์ิม จากอบเซน (Maxim Jacobsen) เดินทางไปในหลายประเทศ หลายวัฒนธรรม ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการใช้ภาษาได้หลากหลาย ประกอบกับท่านเป็นคนใฝ่รู้ จึงได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกในหลาย ๆ ภาษา และสามารถนำความเชี่ยวชาญทางด้านภาษานี้มาใช้ในการสอนดนตรีให้กับศิษย์ด้วย ดังที่ ณิชชา พันธุ์เจริญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า จากการที่ท่านมีความสามารถในด้านนี้มากเป็นพิเศษ ทำให้ท่านเป็นคนที่เคร่งครัดในเรื่องการใช้ภาษาทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน ส่งผลให้ศิษย์ได้ซึมซับเรื่องของการใช้ภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาไทย นอกจากนั้นท่านยังมีความรู้ในภาษาละติน (Latin) เป็นอย่างดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หากในตำราหรือบทเพลงมีคำศัพท์ทางดนตรีที่เป็นภาษาต่าง ๆ ท่านสามารถอธิบายจากรากศัพท์ของภาษานั้นให้ศิษย์ฟังได้ว่าต้องความหมายที่แท้จริงเป็นอย่างไร ทำให้การเรียนไม่ใช่การท่องจำ แต่ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง (ณิชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) แต่สิ่งที่ท่านสอนศิษย์ได้ดี และทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ ไม่ใช่เพียงมาจากการที่ท่านมีความรู้ในด้านนี้เองแต่จริงเท่านั้น แต่ท่านรู้จักนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการสอน

ได้อย่างถูกวิธี ถึงแม้ไม่ใช่ในเวลาเรียน ท่านก็ยังให้ความสำคัญและเคร่งครัดในเรื่องการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลัก ทั้งการพูด อ่าน และเขียนอยู่เสมอเช่นกัน

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนที่ดี ย่อมเกิดจากการที่ครูมีความรู้ความสามารถ ถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่ศิษย์ได้โดยตรง หรือการที่ครูจัดแผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ศิษย์ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อเรื่องของระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มักเป็นการเรียนที่ท่านเลือกสอนศิษย์จำนวนไม่มากนัก ทำให้ท่านสามารถคิดหาแนวทางและวิธีการสอนที่เกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ได้ผลลัพธ์ที่ดีมาก โดยเฉพาะในที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรมีการเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการเรียนได้ด้วย ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านมักเลือกใช้วิธีการพัฒนาร่วมกันกับศิษย์ คือ การหาแนวทางร่วมกัน ไม่ใช่การบังคับให้ศิษย์เดินมาตามทางที่ท่านวางแผนไว้ให้เท่านั้น แต่ท่านต้องการให้ร่วมกันคิดหาแนวทางที่ต้องการเรียนต่อไป หากเลือกปฏิบัติอีกทางหนึ่งที่ไม่ใช่วิธีการของท่านจะเกิดสิ่งใดขึ้น หากศิษย์ต้องการทดลองปฏิบัติ ท่านก็ยินดีให้ลองปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นผลดีของศิษย์คนนั้นก็ว่าได้ นอกจากนั้นท่านยังกล่าวว่า ท่านยินดีให้ศิษย์ได้ทดลองปฏิบัติวิธีการที่ตนต้องการในแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะหากสิ่งนั้นไม่มีในตำราหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) อย่างไรก็ตาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นต้องไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และไม่ทำให้ทักษะปฏิบัติของศิษย์ด้อยศักยภาพลง ท่านใช้จิตวิทยาในการแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าได้เป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมในการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตน ทำให้ศิษย์ยังมีความกระตือรือร้นและภูมิใจว่าได้มีส่วนร่วมในการสอนของท่าน ท่านยังยืนยันคำว่า “ทุ่มเทแล้วแต่ว่าได้ผล” ว่าสามารถใช้ได้ผลในทุกกรณี ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...สอนแบบสร้างสรรค์ (Creative) คือถ้าเด็กอยากทดลองอะไรบางอย่างขึ้นมา ซึ่งนอกเหนือจากตำรา เราก็ช่วยกันฟัง ถ้าดี คุณเอาได้เลย ถึงแม้ไม่ได้ อยู่ในตำรา ตำรานี้เป็นแค่ 70 - 80 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง คุณมีความสร้างสรรค์นะดีแล้ว ใช้คอร์สนี้แล้วเพราะดีนี้ ไหนมาช่วยกันจำช่วยกันวิเคราะห์สิ จะทำอย่างไรให้เอาไปใช้ได้กับเพลงอื่น คือให้อิสระเขาพอสมควร กฎเกณฑ์ต้องรู้ แต่ไม่ใช่รู้เพียงเท่านั้น ที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ยังมีอีกตั้งเยอะ...อีกอย่างเวลาที่ผมสอน ผมคิดว่าเราช่วยกันแก้ปัญหา

อย่างเช่นสอนการสอดทำนอง (Counterpoint) อย่างนี้ มันติดอะไรก็ช่วยกันแก้ปัญหา “ถ้าผมจะคิดอย่างนี้ คุณจะเห็นว่าอย่างไร” ผมก็แก้มือทำเป็นคิดผิด ๆ ไป เด็กเขาก็จะตอบว่า “เอ๊ ไม่น่าใช้ในะอาจารย์” ผมจะแก้มือทำเป็นถามว่า “หรือ ทำไม่ล่ะ?” เขาก็อธิบายต้องอย่างนี้ ๆ ผมก็เลยตอบไปว่า “เออ ใช้เนอะ ดีกว่าอีก” เพราะฉะนั้นมันเป็นจิตวิทยา โดยที่เขาไม่รู้หรือกว่าเรากำลังคิดอะไร แต่พอจบแล้วเขารู้ว่าอาจารย์แก้มือว่า มือขนาดอาจารย์แล้วแค่นี้ไม่รู้ได้อย่างไร แต่ ณ ตอนนั้นเขาก็ภูมิใจ พอมารู้ทีหลังก็จบไปแล้ว เขาก็ภูมิใจไปแล้ว ผมจึงชอบใช้วิธี “นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ในการสอนแต่ละครั้ง ถึงแม้เราอาจจะคิดว่าวิธีการของเขาไม่น่าดีหรอก แต่เราก็แคร์ไว้ก่อน แต่ต้องให้เขาลองดู ซึ่งพอเขาไปไม่ได้ เราก็จะมีวิธีแก้ปัญหา (Solution) ไว้ ซึ่งจริง ๆ อาจจะมีช่องอยู่นิดเดียว แต่เราจะไม่บอกว่า ต้อง! ต้อง! เราจะแค่บอกว่านี่ทางเดินเป็นอย่างนี้นะ เช่น มีหลายคนในการเล่นไวโอลิน ซึ่งโน้ตจะมีเขียนนิ้วไว้ให้ (Fingering) ซึ่งบางทีนิ้วมันก็ยาก ศิษย์จะบอกว่าทำไมไม่ใช้นิ้วนี้ให้มันง่าย ๆ ละ ผมก็จะบอกไว้ในโน้ตเพลง (Score) เลย เช่นว่าถ้าในโน้ตเขียนว่าเศร้าโศก (Sadly) ซึ่งแบบเศร้าโศก (Sadly) ถ้าใช้นิ้วง่าย ๆ สำหรับไวโอลินเขาเรียกว่าตำแหน่ง (Position) ต่ำ ๆ จะกลายเป็นจะได้เสียงที่ใส แต่ถ้าเล่นในตำแหน่ง (Position) สูง ๆ เสียงถึงจะทึบ และทึบมากเลย บรรยากาศจะท้าว มีด ทั้ง ๆ ที่เสียง (Pitch) เดียวกันนี้แหละ แต่เสียงจะมีดมากเลย แล้วก็ให้คุณลองทำดูสิ ซึ่งพอลองทำ เสียงมันก็จะมิดจริง ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์คนหนึ่งที่ได้พูดถึงท่านในเรื่องที่ให้ศิษย์มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และหาทางออกให้การเรียนของตน โดยยกตัวอย่างในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงระบบนิ้วต่าง ๆ พาดู อุดมทรัพย์ ได้เล่าว่า

“...บางอย่างเรารู้สึกว่ามันอาจจะ เป็นความคิดของเราที่ว่ามันไม่ใช่แบบนี้ นะ ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้หรือเราเล่นไม่ถนัด ขออาจารย์เปลี่ยนได้ไหม อาจารย์ก็จะถาม

เหตุผลว่าทำไม ถ้าเหตุผลยอมรับได้ อาจารย์ก็โอเค นี่คือความใจกว้างด้วย แต่อาจารย์บางคนไม่ได้นะ คุณเรียนกับผม คุณก็ต้องทำแบบนี้ ถ้าคุณไม่ทำแบบนี้ คุณก็ไปเรียนกับคนอื่น แบบนี้ก็มี แต่อาจารย์ชูชาติจะขึ้นอยู่กับเหตุผล ถ้าเหตุผลไปในทิศทางเดียวกัน อาจารย์เขายอมรับ ก็โอเค มันก็ทำให้เราได้รับถ่ายทอดมาว่ามันสามารถปรับเปลี่ยนได้ไปตามกาลเวลานะ ซึ่งเขาได้รู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์รู้สึกมีความกล้าที่จะคิด กล้าที่จะแสดงออก ส่งผลที่ดีต่อการเรียนเป็นอย่างมากสำหรับความรู้สึกของศิษย์...”

(พากร อุดมทรัพย์, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้น ท่านได้ทิ้งท้ายไว้ว่า “การเป็นครู ต้องอ่านมาก ฟังมาก เล่นมาก” (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556) แต่ท่านได้กล่าวต่อว่า การอ่านมาก ฟังมาก และเล่นมาก ท่านกล่าวว่า ทั้งหมดนี้ปฏิบัติได้ยากมาก แต่สามารถปฏิบัติได้ เมื่อท่านปฏิบัติได้ย่อมมีครูอีกหลายคนปฏิบัติได้เช่นกัน แต่ต้องค่อย ๆ ปฏิบัติไปเรื่อย ๆ และหลักการสอนสำคัญที่ท่านยึดถืออีกประการหนึ่ง คือ ผู้ที่เป็นครูต้องสอนศิษย์ด้วยความรู้ที่แท้จริง และสอนศิษย์จนกระทั่งศิษย์เก่งกว่าครู (ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556) สอดคล้องกับที่ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านว่า **ท่านเป็นศิลปินที่มีหัวใจเป็นครู** และศิษย์คนนี้ได้ตั้งใจดำเนินรอยตามวิธีการสอนและความเป็นครูของท่าน ในเรื่องของการเป็นครูที่ดี สอนให้ศิษย์เก่งกว่าตนให้ได้ ความว่า

“...อาจารย์เคยพูดว่า **อาจารย์เป็นศิลปินที่มีหัวใจเป็นครู** ผมชอบคำนี้ที่อาจารย์แกบอกมา ผมอยากสืบทอดตรงนี้ เพราะใจผม คืออยากเล่นดนตรี แต่อีกใจก็คืออยากสอนให้ได้แบบอาจารย์ด้วย สามารถส่งต่อให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปเล่นให้เก่งกว่าผมให้ได้ ไม่ใช่แค่เล่นได้เท่ากัน ให้เก่งกว่าไปเลย...”

(อัจฉติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์

1.4.3.1. การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ

การให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ท่าทาง หรือการแสดงท่าทีถึงความไว้วางใจในตัวศิษย์ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้แสดงออกต่อศิษย์ ให้ศิษย์ทุกคนให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า ทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตนให้ท่านได้ภาคภูมิใจ สมกับที่ท่านได้ไว้วางใจ หากพิจารณาหลักการที่ท่านได้ปฏิบัติมานี้ สอดคล้องกับการสร้างแรงจูงใจที่เกิดจากอิทธิพลภายนอก (Extrinsic Motivation) ให้กับศิษย์ เช่น คำชมต่าง ๆ การให้กำลังใจ หรือแม้แต่ของรางวัล (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) สำหรับกรณีของท่านที่ได้ปฏิบัติเช่นนี้กับศิษย์ ไม่ใช่เพียงต้องการให้ศิษย์ได้รับรางวัล หรือได้รับกำลังใจเท่านั้น แต่ท่านต้องการให้ศิษย์แสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ และเมื่อศิษย์สามารถพัฒนาตนเองจนถึงระดับหนึ่งแล้ว ความรู้สึกดีที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จย่อมเพิ่มขึ้นในทุกครั้ง ส่งผลให้มีการพัฒนาตนด้วยแรงผลักดันภายในตนเอง ทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล เป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัล หรือแรงเสริมจากภายนอก เพียงแต่ต้องการพัฒนาศักยภาพ (Competence) ของตนเองให้มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก และท้ายที่สุดแล้วศิษย์จึงสามารถสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล แต่ปฏิบัติเพื่อต้องการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554) อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ท่านเป็นครูที่มีแต่กำลังใจให้ศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูคือผู้ให้ คือผู้ประสิทธิ์วิชา ไม่ใช่ทำให้เขาหมดกำลังใจ ห้ามไปเทียบกับคนนั้นคนนี้เลย เราต้องให้กำลังใจเขา แต่ไม่ใช่ศิษย์เล่นไม่ดี แล้วบอกดี อันนี้ไม่ใช่ นะ มันต้องตรง ๆ บอกที่เธอเล่นนี่ยังไม่ดี และไม่ดีกว่าอะไร...ผมว่าในโลกนี้ผมเป็นคนที่ไม่เก่งที่สุด ในแง่เทคนิคเนี่ย เพราะฉะนั้นผมจะไม่เคยเจอใคร หรือไม่เคยเจอศิษย์ที่ไม่เก่งเหมือนอย่างผมเลย มีแต่เก่งกว่าทั้งนั้นเลย ผมก็เลยเบาใจ เขาดีกว่าตั้งเยอะ แต่ถ้าชี้เกียจนี้ทนไม่ได้ {หัวเราะ}...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ให้คำชื่นชมและให้กำลังใจกับศิษย์แล้ว ท่านยังพร้อมแสดงตนว่าท่านไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความสามารถตั้งแต่เริ่มต้น แต่เกิดจากความเพียรพยายามของท่านทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ ทำให้ศิษย์มีกำลังใจในการตั้งใจพัฒนาตนเอง ท่านยังได้แนะนำถึงสิ่งที่ครูไม่ควรปฏิบัติ เช่น การทำให้ศิษย์เสียกำลังใจ จากคำพูดของครู รวมถึงการเปรียบเทียบศิษย์กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ควรปฏิบัติเป็นอย่างมาก ท่านกล่าวว่า

“...ครูหลาย ๆ คนมักจะเป็นอย่างนี้เท่าที่สังเกตดู พอศิษย์ทำไม่ได้ ครูชกโมโห แล้วก็มีกรุดแบบไม่ให้กำลังใจ เคยมีศิษย์คนอื่นมาเล่าให้ผมฟัง เรียกว่ามาบ่น ครูเขาเป็นอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ได้แสดงความเห็น เพราะว่าโดยมารยาทแล้ว ผมก็จะนิ่งไว้ ศิษย์เล่าว่าถ้าหนูทำไม่ได้ อาจารย์เขาจะบอกว่า “แค่นี้ทำไม่ได้ มันยากอะไรหรือทำไมคนนั้นยังทำได้เลย” แล้วเด็กเขาเสียใจตรงนี้มากเลย นี่คือครูล้มเหลว แต่ศิษย์ไม่ได้ล้มเหลวนะ เพราะศิษย์ก็ต้องทำให้ได้อยู่ดี มิเช่นนั้นจะมาเรียนทำไม เพราะศิษย์ทำไม่ได้ถึงมาเรียน แต่เราทำให้เขาหมดกำลังใจ เรานี้แหละในฐานะเป็นครู ล้มเหลวแน่นอน...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

นอกจากนั้นยังมีศิษย์อีกหลายคนให้สัมภาษณ์ถึงกรณีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร มักใช้คำพูดหรือการกระทำที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าคุณเป็นครูที่สร้างทั้งวิชาความรู้ และเป็นผู้ที่สร้างกำลังใจสำคัญให้แก่ศิษย์ ตัวอย่างเช่น

“...อาจารย์เลือกเพลงเสร็จ แจกโน้ตเสร็จ บาคเวลาที่เขียนเพลงไม่ปรานีกับคนเสียงต่ำเลย คือเล่นเหมือนคนเสียงสูงเลย ผมก็ไปปรึกษาอาจารย์ ถ้าเล่นเพลงนี้มันจะไหวหรือครับอาจารย์ อาจารย์บอกไหว ถ้าเกิดซ้อม ผมเชื่อว่าไหวแน่นอน คุณเชื่อผมสิ คืออาจารย์เป็น professional ผมเป็นเด็ก ถ้าอาจารย์บอกไหว ผมไม่มีอะไรไปเถียงเลย ผมลุยแหละ...”

(วชิรวิษณุ ปัญญาลักษณ์, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2556)

“...อาจารย์จะพูดให้แรงบันดาลใจเหมือนที่เขาเรียกว่า มโนธรรม พอเราได้แรงบันดาลใจปุ๊บ ผมก็กลับมาทำให้มันเป็นเรื่องราว หมายความว่าเรื่องราวที่เป็นจริงจิง อาจารย์ให้แรงบันดาลใจให้ผมหาคำอธิบายที่เด่นชัด อาจารย์ให้หลักการผมมาทำอะไรให้ผมมั่นใจในตนเอง วิธีการฝึกสอนหลายใจต่าง ๆ...”

(สรารุติ ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

“...มีอีกอารมณ์ก็คือเวลาเล่นอยู่ที่มหาวิทยาลัย คือผมเห็นเด็กคนอื่นเก่งกว่า ก็ไปปรึกษาอาจารย์ว่าผมเรียนเป็นอย่างไรบ้างช่วงมหาวิทยาลัย ผมทำได้ดีหรือเปล่า เพราะคนอื่นเล่นคอนแชร์โต้ (Concerto) บทใหญ่ ๆ ได้ อาจารย์ก็บอกว่่านั่นคุณลองย้อนกลับหลังหัน แล้วมองวันที่เรามาเรียนกันวันแรก แล้วตั้งแต่วันแรกจนถึงทุกวันนี้ คุณเดินมาไกลขนาดไหน อาจารย์บอกผมว่าอย่ามองคนอื่นมาก ให้มองตัวเองเยอะ ๆ แล้วก็มองหันหลังไปหาอดีตของตัวเอง มันดีกว่าที่จะหันไปมองอนาคตของคนอื่น ซึ่งเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ผมไม่สัมผัสจนถึงทุกวันนี้ คือยังซุ่มยังเล่นอยู่ เราเดินมาเรื่อย ๆ เราไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ เราเดินช้าก็จริง แต่เราก็เดินของเราเรื่อย ๆ...”

(สรารุติ ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์ให้แรงบันดาลใจทุกครั้งเวลาไปเรียน ผมเป็นคนไม่ค่อยมีความมั่นใจ ทุกครั้งที่ต้องสอบหรือว่าเล่นคอนเสิร์ตหรือเล่นเดี่ยว ผมก็มักจะพูด ไม่ไหวแน่ เอาคนอื่นแทนใหม่ครับ คือผมรู้ว่าผมเล่นได้ แต่วินาทีนั้นอะไรก็เกิดขึ้นได้ หรือบางครั้งสั้น อาจารย์จะพูดว่า “ผมยังคุณเชื่อเลย ทำไมคุณไม่เชื่อตัวเอง” แค่นี้ก็รู้แล้ว นี่คือตัวอย่างง่าย ๆ อาจารย์เชื่อในตัวผม แต่ผมกลับไม่เชื่อในตัวเอง กลับบ้านมานอนคิด แล้วก็กลับไปเริ่มใหม่ ถ้าอาจารย์ยังเชื่อ...”

(สรารุติ ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ส่วนใหญ่จะเป็นการให้กำลังใจมากกว่า จะไม่ได้พูดถึงเป้าหมายโดยตรง เวลาทำไม่ได้ คือมันจะมีมาตลอดค่ะ มันทำให้เราเชื่อมั่นในตัวเอง คือเหมือนจะเป็นคำพูดอะไรเล็กๆ น้อยๆ กระตุ้นให้เรารู้สึกดี...”

(จิตสมน ฉัตราคม, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

คำพูดเหล่านี้ของศิษย์ แสดงให้เห็นว่า การให้กำลังใจของครูส่งผลต่อกำลังใจของศิษย์อย่างมาก การกระทำและคำพูดของครูล้วนมีผลต่อศิษย์ ซึ่งส่งผลมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือ ครูควรเป็นผู้ที่สร้างกำลังใจให้แก่ศิษย์ โดยเฉพาะเมื่อศิษย์ไม่สามารถผ่านอุปสรรคในการเรียน การฝึกซ้อม หรือการแสดงดนตรีได้ด้วยตนเอง

2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน

จากการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำความรู้ ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ร่วมกับการสอนดนตรี ทำให้ท่านมีเทคนิคที่ศิษย์ยังไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน และท่านเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการสอนค่อนข้างสูง ทำให้ท่านมีวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่ และสร้างสรรค์ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้คำพูดต่าง ๆ กับศิษย์ เช่น เทคนิคที่ท่านกำลังสอนอยู่ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนให้ผู้ใดมาก่อน มีเพียงท่านกับศิษย์ท่านนั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ ทำให้ท่านเลือกสอนเทคนิคนี้ให้ ทำให้ศิษย์ที่ได้รับเคล็ดลับต่าง ๆ เหล่านี้ให้ความสนใจทั้งต่อการเรียนและการฝึกซ้อม จากคำสัมภาษณ์ของศิษย์ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ ตัวอย่างเช่น

“...ท่านจะใช้คำว่าเคล็ดลับตลอดเวลา มีกลวิธีเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งหลายคนจะไม่เคยเจอแบบนี้มาก่อน เทคนิคเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ท่านใช้วิธีดึงความสนใจ ใช้คำว่าเคล็ดลับ แต่ก็ไม่ได้หวง เป็นวิธีทำวิคิดที่คนอื่นอาจไม่ได้ทำหรือมองข้าม พอใช้คำว่าเคล็ดลับ แยกก็บอกว่าไปบอกพ่ร้ายเพื่อมันไม่มีความหมาย...”

(สิทธิชัย เพ็งเจริญ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2556)

“...แบบฝึกหัดที่อาจารย์คิด ทำให้เรารู้สึกว่าเรากำลังเรียนสิ่งที่พิเศษอยู่ เรารู้สึกว่าสิ่งที่เรากำลังฝึกซ้อมอยู่มันเป็นสิ่งที่พิเศษที่ไม่มีใครคนอื่นรู้ ซึ่งจริง ๆ ลูกศิษย์อาจารย์ทุกคนก็อาจจะรู้กันหมดแหละ {หัวเราะ} อย่างน้อยก็คนอื่นไม่รู้ แต่ว่าลูกศิษย์อาจารย์รู้ คราวนี้เรากลับบ้านก็ซ้อมใหญ่เลย เพราะเรารู้สึกว่ามันเป็นเทคนิคพิเศษ เราก็เลยจำได้ง่ายเป็นพิเศษ แล้วมันจะติดตัวมา มันเป็นเวลาไม่นานนะ ของผมเป็น 20 ปี สิ่งที่อาจารย์สอนก็ยังคงอยู่ในสมองอยู่เลยในหลาย ๆ เรื่อง...”

(ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...อีกอย่างหนึ่ง คืออาจารย์เขาจะมีแบบเคล็ดลับ จะมีรหัส (Code) ลับ สมมุติแบบฝึกหัดที่เขาให้ทำเพื่อไวโอลิน อาจารย์จะมีชื่อแบบฝึกหัด เช่น สลัดเซ็ม พิซ อะไรวีไรนี่ ซึ่งจริง ๆ แล้วมันทำให้เด็กจำได้ง่าย การมีชื่อเฉพาะของแบบฝึกหัด เขาก็จะไม่งง แล้วอาจารย์เขาจะบอกว่าอย่าไปบอกลูกศิษย์คนอื่นนะว่าได้เรียนอันนี้ไป แล้ว เราก็ดีใจ เพราะว่าพี่คนนั้นยังไม่ได้เรียน แต่เราได้เรียน {หัวเราะ} เพราะว่ามันเป็น อะไรที่เราารู้สึกว่ามันมีค่า ความรู้เหล่านี้ สิ่งที่อาจารย์ให้มันมีคุณค่า ก็ยังจำได้ตั้งแต่ อายุ 13 ว่าอาจารย์สอนว่าอย่างไร...”

(อ้อมพร โฉวินทะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

สังเกตได้ว่า นอกจากเคล็ดลับเหล่านี้สามารถช่วยให้ศิษย์มีความสนใจ และ มีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีแล้ว สิ่งที่เป็นผลพลอยได้ที่สำคัญกว่า คือ การทำให้ศิษย์สามารถจดจำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านสอนได้ง่ายและยาวนานขึ้น

3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

นอกจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร จะมีความรู้ ความสามารถที่ได้เรียนรู้มา พร้อมถ่ายทอดให้กับศิษย์แล้ว วิธีการสอนของท่านไม่ใช่เพียงการนำความรู้ตามตำรา หรือเน้นการสอน เทคนิคขั้นสูงที่กลับสร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่ท่านมีวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ทำให้รู้สึก เบื่อในการเรียน จากรายละเอียดที่ได้กล่าวข้างต้นในประเด็นเรื่องรูปแบบการสอนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การสาธิต โดยท่านเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต ช่วยทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายได้แล้ว ท่านยังมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์จากการสังเกตบรรยากาศ ในการสอนตลอดเวลา หากการสอนในครั้งนั้นมีความเครียดหรือกดดันจากเนื้อหาที่เรียน ท่านสามารถ ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ในทันที จากคำกล่าวของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการสอนที่ไม่สร้างความ เบื่อหน่ายต่อการเรียน โดยท่านไม่ต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ท่านใช้การเปลี่ยนแปลง วิธีการสอน วิธีการการพูด ทั้งน้ำเสียงและท่าทาง ทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดทั้งชั่วโมง ศิษย์ได้กล่าวถึงท่านในประเด็นเหล่านี้ว่า

“...เวลาที่อาจารย์สอนเราจะสนุก ตอนอาจารย์สอนวิชา Aural Training พอสักพักก็เริ่มรู้สึกว่าเป็นเด็กเบื้อแล้ว แกก็จะคุยเล่น ก็ตกลงเฮฮา อาจารย์แกเป็นคนมีมุข ผมจำไม่ค่อยได้ละเอียดนะ มันทำให้บรรยากาศสนุก เฮฮา เพราะฉะนั้นสังเกตตอนที่เรียนครุศาสตร์ ห้องเรียน (Course) ของอาจารย์ชูชาติ นักเรียนจะนั่งเต็ม ไม่ค่อยมีใครโดดหรอก อย่าง Orchestration สมมุติว่า 15 คนไม่ค่อยมีคนโดดหรอก น้อยมากเลย ทุกคนจะนั่งเต็ม และมีมาก่อนเวลาด้วยแล้วเราก็จะนั่งคุยกันก่อน พออาจารย์มาถึงเด็กก็มานั่งกันเต็มเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นบรรยากาศที่สนุกนะ...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...ผมว่ามันสนุกด้วยตัวเนื้อหาด้วย ไม่ใช่สนุกแบบทอล์คโชว์ พูดอะไรตลก ๆ แค่นั้น แต่อาจารย์มีเกร็ดเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอนอยู่ หรือมีวิธีการสอนที่ทำให้เรายังคงอยู่กับมันได้...”

(ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2556)

“...บางทีก็จะพยายามให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเพื่อนในชั้นเรียนด้วย แล้วก็สร้างบรรยากาศการเรียนที่มันสนุกสนาน บางทีพอเราเริ่มตีวงเคียด อาจารย์ก็จะเล่นเพลงให้ฟัง สนุกสนาน แล้วก็เพลิดเพลิน อาจารย์จะเล่นแบบสนุกสนานมาก ป๊อบ แจ๊ส อิมโพรไวส์ (Improvise) ...”

(วิทยา ไล่ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...อาจารย์กันเองมาก คือเด็กใหม่เข้าไปก็จะแบบต้องกลัว แต่อาจารย์ก็ทำให้บรรยากาศการเรียนมันสนุก อาจารย์จะมีปล่อยมุขบ้าง ปล่อยมุขขำๆ อะไรนิดหน่อย มีดนตรี แต่ก็ไม่ได้มุขอะไรมากมาย ไม่ใช่มุขแบบคาเฟ่...”

(จิตสมน ฉัตราคม, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2556)

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

ก่อนที่ครูจะใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ ครูควรพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของศิษย์แต่ละคนควรแก้ด้วยการทำโทษหรือไม่ เพราะการทำโทษมักส่งผลที่

ไม่เพียงปรารถนาทางด้านจิตใจของศิษย์ และมักเป็นเหตุให้ศิษย์มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและการเรียน ครูควรเลือกวิธีการทำโทษเป็นแก้ไขปัญหอันดับสุดท้าย เมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น นอกจากนั้น ครูควรอธิบายให้ผู้ถูกทำโทษทราบเหตุผลในการถูกทำโทษ และควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกายหรือเจ็บใจจนเกินควร ที่สำคัญคือครูไม่ควรทำโทษศิษย์ ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และไม่ควรทำโทษหลังจากศิษย์ได้แสดงพฤติกรรมไม่ดีเหล่านั้นผ่านไปแล้ว (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554)

จากคำกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณากับข้อมูลที่ได้รับจากทั้งพันธเอกชชาติ พิทักษากร และจากศิษย์ของท่าน ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ท่านไม่ใช่วิธีการทำโทษศิษย์เกินกว่าสิ่งที่จะเป็นด้วยวิธีการที่เหมาะสม ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ท่านทำโทษเพื่อควบคุมความประพฤติของศิษย์ในเบื้องต้น แต่หากยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ดีของศิษย์ได้ ท่านก็ยังสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์เพิ่มเติม และหาทางแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอื่นต่อไป ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...ถ้าต้องดุผมก็ดูนะ อย่างถ้าคุณวงอยู่ บางที่ผมก็ดู ดูเพราะว่าเขาทำไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้ซ้อมมา ผมจะดู ถ้าชี้เกียจนี่โดนไล่ออกเลย ก็เฉียด 2 - 3 คน เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าผมให้ F ไหม ผมให้ F เพราะดูแล้วชี้เกียจ ไม่ใช่ไม่มีหัวอะไร...”

(ชชชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...แต่ถ้าเขาไม่ยอมทำอะไรเลย ผมพยายามแล้วแต่เขาไม่ยอมทำอย่างนี้ ผมก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไรแล้ว ลองพิจารณาดู เปลี่ยนอาชีพดีกว่าไหม ลองเรียนอย่างอื่นไหม อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมก็จะพูดอย่างนี้ แต่ผมจะพยายามแก้มานานแล้ว... ยิ่งถ้าใครมาเรียนที่บ้าน มาเรียนส่วนตัว ผมจะยิ่งบอกเขาตรง ๆ ว่าคงต้องเลิกสอนแล้ว เพราะเสียเวลาด้วยกันทั้งคู่ คุณก็เสียเวลา และเสียสตางค์ ผมก็เสียเวลา และเสียความรู้สึก ผมจะได้เอาเวลาไปซ้อมของตัวเอง แต่ต้องเอาเวลามาสอนคนที่ไม่ซ้อมมา ผมจะพูดตรง ๆ อย่างนี้ พูดขนาดนี้ แรงที่สุดก็คือขนาดนี้ แล้วก็หน้าเฉย ๆ อย่างนี้ ยิ้ม ๆ อย่างนี้แหละ แต่ก็บอกผมก็ขออนุญาตเลิกสอนเถอะนะ...ถ้าเกิดสอนไปแล้วศิษย์ทำไม่ได้นี่ไม่ใช่โกรธ

นะ แต่จะโกรธแค่ซีก็เลยจ๋อมา ซีก็เลยทำการบ้านมานี้โกรธ {พร้อมกับหัวเราะเล็กๆ}
แต่ก็จะเตือนก่อน ถ้าจนสุดแล้วยังไม่เอาไหน ก็แนะนำให้เปลี่ยนอาชีพเสีย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ยกตัวอย่างกรณีที่ศิษย์คนหนึ่งได้มาเยี่ยมท่าน และศิษย์ได้เล่าถึงกรณีที่ท่านเคยสอนเรื่องทีชียไม่ฝึกซ้อมมา ทั้งที่ท่านไม่ได้ใช้อารมณ์กับศิษย์ แต่กลับทำให้ศิษย์คนนั้นเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้อย่างถาวร และตั้งใจฝึกซ้อมตลอดระยะเวลาที่เรียนดนตรี ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดที่ท่านได้พูดกับศิษย์ในกรณีต่าง ๆ เมื่อศิษย์เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น

“...มีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขาริบซ้อมเลย คือสมมติว่าเขาชื่อน้องเอ ปกติเขาดีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ดี ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ซ้อม ผมเลยบอกว่า “เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ” ไม่มีอะไรจะทำ ไม่รู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขาบอกกลับบ้านหนูน้ำตาซึมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...ดนตรีไม่ได้เป็นวิชาที่ไรด้วยกลีบกุหลาบ มันหนามทั้งนั้นเลยนะ พูดกะเขาอย่างนี้ หลายคนก็ดีขึ้น แล้วก็ดีขึ้นแค่อาทิตย์หนึ่ง ผมก็จะไปถามอาจารย์คนอื่นว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร อาจารย์คนนั้นก็บอกว่า แยมมากเลยอย่างนั้นอย่างนี้ ผมก็เลยคิดว่าเป็นทุกวิชาเลยงั้นออกไปเถอะ ไม่ใช่เราใจร้าย แต่เขาออกตรงนี้เขายังหาทางเรียนอย่างอื่น ทำอย่างอื่นได้กว่าที่อยู่ ช่วยหาทางให้ด้วย คือเป็นเพื่อนกับเขาด้วย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...อาจารย์เขาไม่โมโหแบบเกรี้ยวกราด อาจารย์ไม่โหม่ง ๆ คือที่เพื่อน ๆ โดนมา อย่างบางคนชอบดูตบหูหรือเข้าไปเรียนกับอาจารย์ แบบดูตบหูก่อน พวกที่ผู้ชาย พอเข้าไปอาจารย์เขาก็จะมีวิธีพูดนิ่ม ๆ ก็ไม่รู้ว่าอาจารย์พูดว่าอย่างไร แต่พวกพี่ ๆ เขาก็ไม่กล้าทำอีก...”

(อ้อมพร โฉมวิเศษ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2556)

“...จำได้จนทุกวันนี้ ตอนนั้นสอบที่โรงเรียน ผมยังเป็นเครื่องมือไวโอลินอยู่ ก็กลัวว่าเดี๋ยวจะไม่จบ เดี่ยวจะไม่ได้ติดยศ ไหนจะต้องเอาเวลามาซ้อมไวโอลิน ไหนจะต้องเรียนอีก พอกลับไปเรียนกับอาจารย์แล้วเล่นไม่ได้ รอบแรกก็ยังไม่ได้ รอบที่ 2 รอบที่ 3 ก็ยังไม่ได้ อาจารย์ก็นั่งมอง แล้วก็ถามว่า “เกิดอะไรขึ้น” แค่นี้แต่โอ้โฮ เหมือนมันน่ากลัวมาก เพราะผมไม่เคยเป็นอย่างนั้น ผมก็รู้ละ ผมกราบขอโทษอาจารย์ ช่วงนี้เป็นอย่างไรก็เล่าช่วงชีวิตของผมให้ฟัง อาจารย์ก็โอเค บอกครั้งหน้าอย่าให้มีอีก แค่นี้ แล้วตั้งแต่นั้นจนถึงวันนี้ยังไม่เคยมีไม่ซ้อมอีกเลย...”

(สรารุณี ผลาชีวะ, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556)

สังเกตได้ว่า สิ่งที่พันเอกชูชาติ พัทธการ ได้ปฏิบัติต่อศิษย์นั้น ไม่ต้องอาศัยการลงโทษที่รุนแรง ท่านไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์ในการว่ากล่าว แต่การอบรมสั่งสอนของท่านเป็นเพียงการตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความใส่ใจของตัวศิษย์เองด้วย

1.4.5 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการสอนด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการสอน พบว่า พันเอกชูชาติ พัทธการ ได้ทุ่มเทกับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านเป็นทั้งอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำของหลายสถาบัน รวมถึงการสอนดนตรีส่วนตัว กล่าวได้ว่า ครึ่งหนึ่งของชีวิตท่านคือการสอนดนตรี ท่านพร้อมสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ประสบความสำเร็จอย่างดีที่สุด พร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามที่ครูและตัวศิษย์ตั้งเป้าหมายไว้ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง และท่านได้ให้ข้อคิดสำหรับผู้ที่เป็นครูไว้ว่า

“...ถ้าทำไม่ได้เพราะเขาไม่มีความสามารถ ผมจะไม่ดู เดี่ยวให้มาซ้อมด้วยกันแล้วกัน ตอนหยุดพักมาอยู่ด้วยกันแล้วผมจะบอกวิธีซ้อมให้ ผมจะยอมเหนื่อยตรงนี้ คนที่ไม่มีความตั้งใจ ผมไม่ให้ F หรือ G ผมก็จะพยายามทั้งตั้ง ทั้งดัน ทั้งช่วยเขาเต็มที่เลย ให้เขาสำเร็จให้ได้...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2556)

“...รักศิษย์นะ คือรักเขา เหมือนว่าเขาทำไม่ได้ แต่เขาก็ทำแล้วก็พยายามแล้ว เราต้องช่วยเขา อย่างนั้นมากกว่า...คิดว่าเรามีความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อเขา คือต้องช่วยเขา คิดอย่างนั้นมากกว่า เพราะฉะนั้นพอคิดอย่างนี้ก็ไม่ต้องโกรธอะไร ศิษย์ เหมือนลูกเราเลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

สอดคล้องกับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ได้กล่าวถึงความทุ่มเทที่ท่านให้แก่ศิษย์ เป็นการปฏิบัติโดยไม่หวังผลตอบแทนในรูปของทรัพย์สินหรือชื่อเสียง หากศิษย์คนใดมีความตั้งใจและทุ่มเทในการเรียนอย่างจริงจัง ถึงแม้ศิษย์คนนั้นไม่ใช่คนเก่ง แต่ท่านจะพยายามช่วยเหลือทุกวิถีทาง ดังคำกล่าวของศิษย์ที่กล่าวว่า **ท่านมีความสามารถในการเซ็นครกชั้นภูเขา** ทำให้ทราบถึงสิ่งที่ท่านได้ทุ่มเทให้กับศิษย์ ดังคำพูดของศิษย์ที่ว่า

“...จะสอนยากสอนเย็นอย่างไรก็ชอบสอน บางทีครูก็คุยกับอาจารย์ว่าอาจารย์ไม่คิดหรอกว่าสังคมมันก็มีเรื่องของอันดับ (Ranking) คือคนนี้สามารถขึ้นอันดับสูงสุด (Top) ได้ แต่กับอีกคนเขาก็อยู่ของเขาแค่นี้ แล้วอาจารย์จะไปทุ่มเทเอาคนนั้นให้ขึ้นไปเท่าคนนี้ ไม่เหนื่อยแ่นหรือ ไม่เสียเวลาหรือ ซึ่งอาจารย์ทำ อาจารย์ชูชาติจะใช้ความพยายามในการเอาเด็กอีกคนหนึ่งขึ้นไปให้ได้ อาจารย์มีความสามารถเซ็นครก...”

(ณัชชา พันธุ์เจริญ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2556)

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้รับคืนกลับมาจากการทุ่มเทและตั้งใจในการสอนทุกครั้ง ทำให้ศิษย์ทุกคนที่ได้เรียนหรือได้ใกล้ชิดท่าน นอกจากจะมีความตั้งใจในการเรียน ตั้งใจรับความรู้ที่ท่านตั้งใจสอนแล้ว ยังส่งผลต่อการเรียนที่มีประสิทธิภาพของศิษย์ ส่งผลต่อความประพฤติและการปฏิบัติตัวของศิษย์ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เป็นประโยชน์ต่อตัวศิษย์ ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การเรียนดนตรี การฝึกซ้อมดนตรี และอีกหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น

“...สิ่งที่เราอยากจะทำ คือว่าเราได้ซ้อมมาจริง ๆ จัง ๆ เราตั้งใจให้เห็นว่ามี ศรัทธาต่อท่าน จากประสบการณ์ตัวเอง คือเราอยากจะไปเรียน อยากจะตั้งใจเรียน...”

(โกวิทย์ ชันธิศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ทำตามที้อาจารย์แนะนำโดยที่รู้คุณค่าที่ท่านแนะนำ ยกตัวอย่างเช่น คนอยากจะมาเรียน แล้วก็ทำตามที้อาจารย์สั่ง นี่คือความศรัทธา คือหมายความว่าเห็นคุณค่าของอาจารย์นั่นเอง คุณค่าที่ท่านเก่งจริง ท่านรู้จริง ท่านปฏิบัติจริง แล้วท่านก็มีดีจริง แล้วคนทีไปพบท่านหรือสัมผัสกับท่านก็รู้ว่าเราไปพบแล้วไปเรียนแล้วได้อะไรกลับมา...”

(โกวิทย์ ชันธิศิริ, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2556)

“...เราต้องพยายามทำให้ดี เพราะว่าอาจารย์ตั้งใจสอน เราเห็น พอเราไปทำเราก็ไม่กล้าออกนอกกรอบ เหมือนเราอยู่ในทีที่เป็นระเบียบ เราก็ไม่กล้าไปวางของอะไรเกะกะทำอะไรตามใจ เราก็ต้องระมัดระวัง แล้วก็ต้องทำให้ดีที่สุด...”

(วิทยา ไล้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

“...ตอนแรกทีไปเรียน ทีไปถึงก่อนเวลา ทีก็บางทีทีไปนั่งข้างนอกก่อน นั่งร้านกาแฟ จนถึงเวลาค่อยเดินไปเรียน พออาจารย์รู้ว่ามาถึงก่อนเวลา เข้ามาเลย ไม่ใช่ไรเดี๋ยวผมสอนก่อนเวลาก็ได้ แล้วอาจารย์สอนก่อนเวลา อาจารย์ก็สอนไปถึงเวลาที่เรานั่งไม่ใช่อาจารย์สอนไป 1 ชั่วโมงพอ บางทีถ้าอาจารย์จะเกินเวลาเพราะไม่ทัน ยังปรับตรงนี้ไม่เสร็จ เดี่ยววันนี้เลิกช้านิดนึงนะ ต้องไปไหนต่อหรือเปล่า หรือถ้ามีปัญหาอะไรก็คือโทรหาอาจารย์ได้เลย แล้วก็ถามปัญหาทีเราต้องการรู้...”

(ระพี นภาวรณ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2556)

“...ถึงตอนนี้ผมไม่ได้เรียนกับแกแล้วนะ แต่ว่าบางทีผมจะเล่นหรือทำอะไร ผมขอคำปรึกษา อาจารย์ก็ยิ่งให้เต็มที่ แกเอาโน้ตมาให้หมด อยู่เป็นชั่วโมง คุยเป็นชั่วโมง โดยทีแกก็ไม่คิดค่าสอนเลย แกบอกเพราะว่าแกไม่ได้เตรียมการสอน ผมเป็นคนเตรียมเรื่องมาปรึกษาเอง แกก็แค่ให้คำปรึกษา และเพราะว่าผมเป็นลูกศิษย์ ในอนาคตถ้ามีโอกาส ผมก็อยากทำแบบอาจารย์...”

(พาคร อุดมทรัพย์, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2556)

“...ภาพที่ผมเห็นกับนักเรียนทุกคนที่เป็นลูกศิษย์แก ตอนแรกผมก็ไม่ว่าทำไมถึงเกรงใจเขาจัง ตอนที่ผมยังไม่ได้เรียนกับเขา แต่พอเจออาจารย์ชูชาติ ทุกคนก็เจียบเลย แต่อาจารย์เขาไม่ได้ทำอะไร แต่พอผมได้ไปเรียน เหมือนกับความเป็นอาจารย์ของแกทำให้เกรงใจ อาจารย์ให้สิ่งที่ดีกับเราทุกอย่างเลย แบบว่าเกรงใจอาจารย์เขา...”

(อัญติ สังข์เกษม, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2556)

และจากคำสัมภาษณ์ของ วิทยา ไล้ทอง ที่ยังคงระลึกถึงความทุ่มเทในการสอนของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องของความทุ่มเทและความอดทนในฐานะครูของท่าน ตั้งแต่ที่ท่านยังเป็นอาจารย์ในช่วงแรกที่ได้เริ่มก่อตั้งคณะครุศาสตร์ ทางด้านดนตรีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้กล่าวว่า

“...อาจารย์เป็นยุคนุกเบิกของสาขาวิชา สร้างขึ้นมาให้เป็นเหมือนกับตั้งไข่ จนทุกวันนี้ยังเคยคุยกับอาจารย์ว่าสิ่งที่อาจารย์ทำมา มันผลิดอกออกผล ก็ยังนึกถึงอาจารย์ อาจารย์มาดูแลดีใจ สิ่งที่อาจารย์เคยช่วยเหลือผู้ไว้สมัยก่อน เราต้องช่วยกันทำให้เกิดขึ้นมา เพราะเมื่อก่อนยากมาก...”

(วิทยา ไล้ทอง, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2556)

ตัวอย่างคำกล่าวทั้งหมดจากศิษย์ ไม่ใช่เป็นเพียงคำพูดเพื่อให้กำลังใจพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพียงเท่านั้น แต่ศิษย์ทุกคนได้กล่าวจากความรู้สึกที่แท้จริงของตน เกิดจากการที่ได้รับรู้ถึงความรัก ความเอาใจใส่ และความทุ่มเทในการสอนของท่าน ซึ่งส่งผลต่อศิษย์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจของศิษย์ในการเรียน การฝึกซ้อม และตั้งใจประพฤติตนตามแบบอย่างที่ดีงาม คือ การประพฤติตนตามแบบอย่างที่ท่านได้ปฏิบัติไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบในทุกเรื่อง และจากที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นครุดนตรีของท่านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านที่สอง คือ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านที่สาม คือ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านที่สี่ คือ ด้านการสอน ผู้วิจัยได้สรุปคุณลักษณะความเป็นครุดนตรีในแต่ละด้านของท่าน ดังตารางที่ 4.3 – 4.6 ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันธกิจชาติ พิทักษ์กร ศิลปินแห่งชาติ

1.1 ด้านบุคลิกภาพ	
1.1.1	การสำรวม และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น
1.1.1.1	<p>การสำรวมกิริยา มารยาท และ ความประพฤติ ที่เป็นแบบอย่าง ต่อศิษย์</p> <p>คำว่าครู โดยรวมแล้วความประพฤติต้องไม่เสียหาย เป็นคนที่ศิษย์ไว้ใจด้วย ความสนิทใจ สิ่งสำคัญที่ครูควรต้องยึดถือ และระลึกตนอยู่เสมอ คือ การประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี โดยเฉพาะกิริยา มารยาท เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ บุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ชัดก่อนสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะศิษย์ซึ่งเห็นตัวอย่างจากครูได้ ง่ายที่สุด ครูต้องปฏิบัติได้อย่างที่ตนสั่งสอนศิษย์ คือ ปฏิบัติได้มากกว่าที่พูด และ เป็นได้ ในสิ่งที่สอนให้ศิษย์เป็น ดังคำกล่าวที่ว่า ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน สามารถใช้ได้ ในกรณีนี้เห็นได้ชัด ซึ่งท่านเป็นคนเป็นคนสมณะ พุทธน้อย ใช้ธรรมะในการดำรงตน ดำรงตน ไม่เอาเปรียบคน และท่านยังมีเมตตากรุณา พรหมวิหารธรรม และรับประทาน มังสวิวัตติ ส่วนในด้านพุทธศาสนาท่านยังมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ปฏิบัติอยู่เป็น กิจวัตร นอกจากนั้น ท่านยังมีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือศิษย์ให้พ้นทุกข์ และมีความ เอื้อเฟื้อต่อศิษย์ รวมถึงในเรื่องอุเบกขา หากเมื่อใดที่ท่านพยายามช่วยเหลือจนถึงที่สุด แล้ว แต่ไม่สามารถช่วยต่อไปได้ ท่านจะยอมปล่อยให้ไปเป็นไปตามนั้น เพื่อไม่ทำให้ตนต้อง ทุรนทุรราย เห็นได้ว่าการประพฤติตนของท่าน มีความสมบูรณ์แบบในหลาย ๆ ประการ และยังเป็นแบบอย่างให้กับศิษย์ได้เสมอ</p>
1.1.1.2	<p>การสำรวม อารมณ์ และ ความรู้สึกต่อ ศิษย์</p> <p>การใช้อารมณ์เกรี้ยวกราด หรือการว่ากล่าวศิษย์ด้วยน้ำเสียง หรือถ้อยคำที่ รุนแรง ถึงแม้บางครั้งอาจทำให้เกิดผลดีต่อศิษย์บางคน หรือบางกลุ่ม แต่ไม่สามารถทำให้ศิษย์สามารถปรับปรุงตนเองได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการกดพฤติกรรมในการ แสดงออกเพียงชั่วคราวเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การไม่ดู ไม่ได้หมายความว่า จะต้องไม่ว่า กล่าว หรือตักเตือนศิษย์เลย แม้ว่าศิษย์ปฏิบัติในสิ่งผิด แต่สำหรับท่าน เลือกที่จะใช้ วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่นุ่มนวลกว่า เช่น การใช้คำพูดที่ลดความรุนแรงลง แต่สามารถปฏิบัติให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน จึงเกิดการปรับปรุงแก้ไขตนเองในสิ่งที่ ทำผิด ดังคำกล่าวที่ว่า นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล ที่สำคัญ คือ ท่านยังคงมีอารมณ์ทั่วไป เหมือนคนปกติ มีความรู้สึกต่าง ๆ ครบทุกประการ แต่ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ เหล่านั้นได้ ถึงแม้ในบางครั้ง หากท่านไม่สามารถควบคุมโมกกรรมได้ทัน แต่สำหรับ กายกรรม และวจีกรรม ท่านสามารถหยุดทัน และจัดการได้ในทุกครั้ง</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1.3 การรักษาวินัย	ในเรื่องการรักษาวินัยของท่าน ถือเป็นเรื่องที่มีความโดดเด่นอย่างมาก เนื่องจากท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์ เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีความตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน รวมถึงวินัยในการวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี เนื่องจากสิ่งที่สำคัญของนักดนตรี คือ ต้องซ้อม ต้องมีระเบียบวินัย และมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์
1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา	วินัยของครูดนตรี หรือแม่แต่นักดนตรีนั้น สิ่งสำคัญที่ท่านระลึกไว้เสมอ และสอนศิษย์ทุกคนของท่านด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมา คือ เรื่องของการตรงต่อเวลา และไม่เพียง ตรงเวลา เท่านั้น แต่ควรต้อง ก่อนเวลา อีกด้วย เนื่องจากในการเล่นดนตรีในแต่ละครั้ง เรื่องของจังหวะ หรือตัวโน้ตแต่ละตัวนั้น ใช้เวลาเพียงเสี้ยววินาที หากพลาดไปก็จะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้แล้ว เพราะฉะนั้นหากไม่สามารถควบคุมเวลาของตนเองซึ่งมีความใหญ่โตมากกว่าเสี้ยววินาทีแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะบริหาร หรือจัดการกับปัญหาใด ๆ ของตนเองได้อย่างแน่นอน
2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	
(1) การฝึกความรับผิดชอบต่อตัวท่านเอง	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ท่านต้องจัดการ นอกจากเป็นเรื่องของหน้าที่การเรียนในสมัยที่ท่านยังเรียนอยู่ ยังสามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่าง ๆ ในฐานะของนักดนตรี ศิลปิน ผู้อำนวยการ ครู และอีกหลายบทบาทที่ท่านได้รับ โดยที่ความรับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นต้องเลือกเรื่อง เวลา หรือสถานที่ในการปฏิบัติ แต่ไม่ว่าท่านอยู่ในสถานที่ใดเมื่อใดก็สามารถปฏิบัติได้ ไม่มีข้อยกเว้น
(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบต่อ	ท่านมีความเข้มงวดในลักษณะของครูรุ่นเก่า แต่ยังคงมีความทันสมัยมากด้วย เพียงแต่ท่านไม่ลืมนำคุณค่าของการฝึกอบรม (Training) แบบยุคเก่าที่มีความเข้มข้น และเข้มงวดเข้ามาใช้ โดยผสมรวมกับความทันสมัยที่ไม่ต้องถือไม้เรียว ส่วนเรื่องระเบียบ และความมีวินัยตามลักษณะของครูสมัยก่อนยังคงอยู่ กล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งดีงามที่ครูทุกคนควรปฏิบัติ เนื่องจากเป็นการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน เพราะหากไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือต่อสิ่งที่ตนควรปฏิบัติแล้ว ย่อมไม่ทำให้ชีวิตของศิษย์ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติสิ่งอื่น ๆ ในชีวิตที่ยิ่งใหญ่กว่าการรับผิดชอบต่อตนเองแล้ว ท่านเน้นย้ำให้ศิษย์ได้รับทราบ และตระหนักอยู่เสมอ คือ การหาวิธี หรือวิถีในการพัฒนาตนเอง นอกจากการรับความรู้จากครูเพียงเท่านั้น

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>- ฝึกให้ศิษย์รู้จัก ความรับผิดชอบ ต่อการเรียน</p>	<p>สิ่งที่ท่านเน้นย้ำเสมอ คือ เรื่องของการรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้เรียน หรือได้รับความรู้มาไม่ว่ารับมาจากทางใดก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้เรียนทุกคน คือ ความรู้ที่ครูได้ถ่ายทอดให้มันเป็นเพียงส่วนหนึ่งในความสำเร็จ แต่ส่วนสำคัญอยู่ที่การขวนขวายด้วยตนเอง โดยเฉพาะทางด้านการเรียนที่ต้องให้ศิษย์รู้จักขวนขวายด้วยตนเอง และตั้งใจศึกษาความรู้ที่ได้รับจากครู รวมถึงรับผิดชอบต่องานที่ครูได้มอบหมายให้ปฏิบัติ</p>
<p>- ฝึกให้ศิษย์รู้จัก ความรับผิดชอบ ต่อการฝึกซ้อม ดนตรี</p>	<p>ท่านเป็นครูที่ให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัยในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะวินัยที่ควรฝึก เพื่อส่งผลดีต่อวิชาชีพ ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมาโดยตลอด ทำให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติตน และนำไปปฏิบัติตามได้เห็นผลอย่างชัดเจน ท่านได้ให้แง่คิดในการฝึกซ้อมไว้ เพื่อเตือนสติศิษย์ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง เก่งหรือไม่แก่นั้นไม่ใช่ประเด็น แต่การซ้อมหรือไม่ซ้อม นั่นคือประเด็น ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เสื่อ มันหนักไหมกว่า ห้าโมงมายกคัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกศิษย์อย่างนี้ ที่คุณคุยกับเพื่อน โอ้โห เสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร”</p>
<p>1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่ หยุดพัฒนาตน เพื่อส่งเสริม วิชาชีพของตน</p>	<p>ท่านกล่าวอยู่เสมอ ในเรื่องที่คุณต้องมีการพัฒนา เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร ดังที่ครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านด้วยประโยคที่ว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตนเอง</p>
<p>1.1.2.1 ความใฝ่รู้ ทางด้านดนตรี</p>	<p>ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ท่านถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ทำให้พวกเขาได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ โดยไม่ได้เรียนแต่จากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น การเล่นดนตรีหรือมีความรู้ทางด้านแจ๊ส เกิดจากการใฝ่รู้ของท่านที่เริ่มต้นจากการศึกษาด้วยตนเองกับคนผิวดำ ทำให้มีเชี่ยวชาญในเรื่องของทฤษฎี และการปฏิบัติแจ๊สมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ท่านได้ใช้ความรู้เหล่านั้นมาใช้ในวิชาชีพของท่านจนถึงปัจจุบัน</p>
<p>1.1.2.2 ความใฝ่รู้ ทางด้านวิชาการ</p>	<p>นอกจากการใฝ่รู้ในด้านดนตรีแล้ว ท่านยังมีความใฝ่รู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือ หรือตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้งตำราที่เกี่ยวกับสรีระของคน กล้ามเนื้อต่าง ๆ ซึ่งเป็นตำราที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป เช่น การเรียนโยคะ มวยจีน ไทเก๊ก/ไทชิ ตำราเกี่ยวกับพุทธศาสนา หลักธรรมต่าง ๆ และในวันหยุดท่านยังศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการเข้าห้องสมุดเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันธเอกษุชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ</p>	<p>ท่านมีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งเพื่อการติดต่อสื่อสารเพื่อหาข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อเรื่องต่าง ๆ ทั่วไป ท่านสามารถตามกระแสวิวัฒนาการได้ทัน โดยเป็นครูที่เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งท่านไม่ได้เปิดรับจนเกินงาม แต่ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอยู่เสมอ เช่น ไลน์ (Line) หรือเฟซบุ๊ก (Facebook) รวมถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางดนตรี เช่น เครื่องดนตรีที่เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับนักดนตรี เป็นต้น</p>
<p>1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น</p>	
<p>1.1.3.1 การประเมินตนเองและยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์</p>	<p>การประเมินตนเองของท่าน คือ การประเมินเพื่อนำมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง อย่างแรก คือ การประเมินตน และกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้หรือไม่มีความถนัด ไม่ว่าจะกับผู้ใดก็ตาม โดยเฉพาะกับศิษย์ ท่านกล้ายอมรับว่าท่านไม่มีความสามารถในการสอนเรื่องใด ที่สำคัญ คือ ท่านไม่ได้บอกว่าไม่รู้เพียงเท่านั้น แต่ท่านสามารถหาข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์เพิ่มเติมให้แก่ศิษย์ โดยศึกษาข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อมาตอบคำถามให้แก่ศิษย์ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญเลย ท่านจะส่งต่อให้กับบุคคลอื่น โดยการแนะนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้แก่ศิษย์ได้ปรึกษา แม้กระทั่งผู้วิจัยที่มีโอกาสได้ศึกษาข้อมูลกับท่าน หากเรื่องใดที่ท่านไม่มีความเชี่ยวชาญ ท่านยินดีบอกกับผู้วิจัยโดยตรงว่า เรื่องนี้ท่านไม่สามารถให้คำตอบที่แน่ชัดได้ และท่านกล้ายอมรับในสิ่งที่ท่านไม่ได้ปฏิบัติ เนื่องจากหากท่านแนะนำข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสามารถทำให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องนั้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า ไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่อง แต่เรื่องที่ตนเองบอกว่ารู้ ต้องปฏิบัติให้คนเชื่อ ต้องปฏิบัติให้เห็นว่ารู้เรื่องนี้จริงก็เพียงพอ</p>
<p>1.1.3.2 การประเมินและเข้าใจจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต</p>	<p>ท่านเลือกพักการทำงานของท่านจากการสอนในมหาวิทยาลัย รวมถึงการสอนส่วนตัวในบางกรณี เนื่องจากท่านรู้ตนเองว่า ควรหยุดพักหลังจากที่ท่านสอนศิษย์จบในรุ่นนั้นแล้ว โดยท่านไม่ได้สอนเพียงแค่อัดโน้ต หรือให้รู้จักเสียงดนตรี แต่การสอนดนตรีของท่าน สามารถสอนเรื่องของปรัชญาชีวิต รู้จักประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิตได้ การเรียนดนตรีไม่ใช่จุดมุ่งหมายสูงสุด แต่การเรียนดนตรีเป็นวิถีทางในการเข้าใจชีวิตมากขึ้น เมื่อมีเริ่ม ต้องมีหยุด เพลงขึ้น ต้องมีจบ และท่านเลือกจบเพลงแต่ละเพลงด้วยวิธีการของท่าน ท่านรู้ว่าเมื่อใดควรจบท่อนที่ 1 เมื่อใดควรจบท่อนที่ 2 ท่านรู้ว่าควรหยุดเมื่อใดจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด</p>

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของพันเอกชชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำใน สิ่งที่เป็น ประโยชน์ต่อ วิชาชีพของตน</p>	<p>สิ่งที่ทำให้ท่านประสบความสำเร็จเช่นทุกวันนี้ จุดเริ่มต้นของความรู้ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของท่าน ส่วนหนึ่งเกิดจากความมุ่งมั่นทำให้สิ่งที่มีหวังกลายเป็นความจริงขึ้นมาด้วยความตั้งใจของท่าน ความมุ่งมั่นตั้งใจนี้ เป็นแรงผลักดันทำให้ท่านมีรากฐานแข็งแรง มีค่ามากกว่าการมีเพียงความรู้หรือความสามารถเท่านั้น ในขณะที่ท่านเรียนเภสัชกรรมที่ประเทศอังกฤษ ท่านสามารถเรียนจบครึ่งทางของหลักสูตร จากนั้นจึงตัดสินใจเลือกเส้นทางดนตรีที่ท่านชื่นชอบตั้งแต่เด็ก และครั้งนี้เป็นการตัดสินใจที่เป็นเสมือนจุดหักเหของชีวิตในการเริ่มต้นเป็นนักดนตรีเต็มตัว โดยไม่ต้องฝืนเรียนวิชาชีพอื่นที่ท่านไม่ได้เป็นผู้เลือก ถึงแม้บุคลิกลักษณะของท่านจะมีความมุ่งมั่นมาก แต่ท่านไม่ปล่อยให้ตนเองต้องกลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยา มารยาทที่แข็งกระด้าง แต่ท่านมั่นคงและมุ่งมั่นต่อหลักการที่ท่านคิดว่าถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น คือท่านแข็งในหลักการ แต่ท่านยังคงมีกิริยา มารยาทที่อ่อนน้อม และแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล</p>
<p>1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติ ผู้อื่นเสมอ</p>	<p>นอกจากปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอแล้ว ท่านยังมีความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติต่อผู้อื่นและศิษย์ ท่านให้เกียรติศิษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ในด้านนี้ โดยที่ไม่ต้องสั่งสอนด้วยคำพูดให้ศิษย์เป็นผู้ที่นอบน้อม หรือสั่งให้ศิษย์ต้องให้เกียรติผู้อื่น แต่ท่านปฏิบัติตนในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งศิษย์ทุกคนรับรู้ได้เองว่า สิ่งที่ติงามานั้นเป็นอย่างไร และพวกเขาต้องปฏิบัติตนเช่นใด</p>
<p>1.1.6 การดูแลตนเอง ให้มีความ สมบูรณ์ทาง สุขภาพร่างกาย</p>	<p>ท่านสามารถดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองได้อย่างดี ไม่ปล่อยให้ตนมีสภาพร่างกายที่ย่ำแย่ หรือว่าหุดหู่ ท่านมีวิธีการดูแลตนเองอยู่เสมอ ทั้งการแบ่งเวลาให้กับตนเอง การเลือกใช้ความรู้ด้านต่าง ๆ ดูแลตนเองให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพอยู่เสมอ ท่านมีการแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัว ตั้งแต่ตื่น จนกระทั่งเข้านอน ตารางเวลาของท่านเป็นลำดับอย่างนั้นอยู่เสมอ ส่งผลมาจากการที่ท่านมีวินัยต่อตนเองเป็นอย่างดี ถึงแม้ท่านเกษียณจากการทำงานมานานพอสมควรแล้ว แต่ท่านยังคงมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ นอกจากท่านจะมีเวลาให้กับศิษย์แล้ว สิ่งสำคัญคือ ท่านไม่เคยลืมแบ่งเวลาพักให้กับตนเอง ท่านดูแลตนเองให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของครอบครัวและศิษย์ อีกทั้งมีความเอาใจใส่เรื่องสุขภาพของศิษย์ โดยแทรกความรู้ในการดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ ให้กับศิษย์อย่างสม่ำเสมอ ขึ้นกับว่าศิษย์แต่ละคนรับได้มากน้อยต่างกันเท่าใด</p>

ตารางที่ 4.4 สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ	
1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว	ท่านมีบทบาทที่หลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการ โดยเฉพะบทบาทในฐานะครูดนตรี แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือ มีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือ ความมีคุณธรรม และท่านเปิดกว้างต่อทุกศาสนา ไม่ว่าศาสนาใด เชื้อชาติใด เพียงปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน และยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี ท่านจึงเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้ความเคารพต่อพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนามาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และได้นำหลักพุทธศาสนามาปฏิบัติ เพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ดังคำกล่าวที่ว่า ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย
1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา	ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้งกับศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม กล่าวได้ว่าท่านเป็นต้นแบบด้านความเมตตาเด่นชัดที่สุด ท่านมีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์ และช่วยศิษย์อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของท่านเสมอ ทั้งต่อการเรียนดนตรี และเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต
1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่น หรือศิษย์ ได้ดี ได้รับความสำเร็จ	ท่านมีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์ประสบความสำเร็จในทางที่ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า ท่านมีจิตใจที่ผ่องใส พลอยยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี มีความสุขเจริญอกงาม อีกนัยหนึ่ง คือคำว่า มุทิตา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดั่งงามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง ดังที่ ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ ได้กล่าวถึงพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ ว่าท่านมีความยินดีให้ศิษย์เสมอ ท่านพูดเพื่อให้กำลังใจศิษย์ทุกครั้ง แล้วจึงชื่นชมในความสำเร็จของลูกศิษย์ หากศิษย์ขอคำแนะนำ ท่านก็ยังยินดีให้คำแนะนำทุกครั้ง
1.2.1.3 ความวางเฉย ปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ	ท่านสามารถดำรงตนให้สามารถวางเฉย และปล่อยวางได้ กล่าวได้ว่า ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถปล่อยวางได้ หากท่านได้ใช้ความพยายามในการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์คนนั้นไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่าน อีกนัยหนึ่ง คือ การมีอุเบกขา นอกจากนั้น ท่านสามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามความรู้สึก หรือเกลียดชังศิษย์คนใดคนหนึ่ง แต่ท่านสอนด้วยใจที่เป็นกลาง ไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ไม่ทำให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ถนอมน้ำใจทุกคนอย่างเท่าเทียม และคิดเผื่อศิษย์ทุกคนตลอดเวลา

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์การ ศิลปินแห่งชาติ

1.2.2 การรักษาศิลปะ ประเพณีที่ดี ในศิลปกรรมอันดี งาม	ท่านสามารถปฏิบัติศิลปะ 5 ได้ครบ ทั้งในเรื่องของการไม่พูดปด ไม่พูดจาใส่ร้าย ผู้ใด ไม่พูดเพื่อเจ้า ท่านรับประทานทานมังสวิรัต ไม่ใช้สิ่งของที่มาจากหนังสัตว์ ซึ่งถือเป็น อาณิสย์ที่ยิ่งใหญ่ ไม่ดื่มเครื่องดื่มมีเมามา สิ่งเสพติดทุกชนิด เมื่อมีครอบครัวท่านยังมีความ หนักแน่น สามารถดูแลรับผิดชอบครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่อง ลักทรัพย์นั้นท่านไม่ปฏิบัติโดยเด็ดขาด เรียกได้ว่าทุกข้อของศิลปะ 5 เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ ท่านสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี
1.2.3 การให้ความ เคารพ และ กตัญญูต่อ ผู้มีพระคุณ	ท่านไม่เคยลืมนับบุญคุณของครูทุกคนที่เคยสอนท่าน โดยเฉพาะบูรพาจารย์ ท่านยังให้ ความเคารพ ทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงครูที่เคยสอน ท่านจะมีความซาบซึ้งในบุญคุณของครู เหล่านั้นมาก ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดใด ๆ ของครู ท่านยังสามารถจดจำรายละเอียดได้ทั้งใน และต่างประเทศ ทุกครั้งที่มีการนำความรู้ของครูไปใช้ ท่านจะให้ความเคารพทุกครั้ง เช่น การกล่าวอ้างอิงให้กับครูแต่ละคน ท่านยังสอนศิษย์ให้เคารพต่อผู้มีพระคุณทุกคน รวมถึง ต่อครูของท่านด้วย ทำให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ในเรื่องความกตัญญู และการให้ความเคารพ ต่อผู้มีพระคุณอยู่เสมอ
1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู	
1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การ สนับสนุนศิษย์ เสมอ	ท่านเป็นผู้ที่มีความใจกว้าง เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อ เป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ทำให้ศิษย์มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มี ความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ไม่คิดครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เป็นของท่านเพียงผู้เดียว โดยห้ามไปเรียนกับครูคนอื่น กระทั่งศิษย์ต้องไปเรียนต่อต่างประเทศ ท่านยินดีสนับสนุน ทุกทางที่สามารถช่วยเหลือได้ ทั้งด้านการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ การเตรียมความพร้อม ในทุกด้าน รวมถึงการให้กำลังใจ เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก เนื่องจากครูที่อบรมสั่ง สอน และให้ความรู้แก่ศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ต้องเป็นครูที่สามารถพัฒนา และดึงศักยภาพของ ศิษย์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นได้มากที่สุด
1.2.4.1 การรับฟัง	
1) ยินดีรับฟัง ความคิดเห็น ของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์	ท่านสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตาม โดยเฉพาะในด้าน การทำงาน ท่านมีหลายบทบาท ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการวง แม้กระทั่งในฐานะครู ดังนั้น การที่ท่านต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ทำให้ได้สอนศิษย์ที่มี พื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่ท่านแทบไม่เคยมีปัญหา หรือเกิดความเข้าใจผิดระหว่างท่านและศิษย์ สาเหตุประการหนึ่งมาจากพื้นฐานนิสัยของ ท่านที่ไม่ใช้ความคิดเห็นของตนเองเป็นที่ตั้ง แต่ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ท่าน กล่าวว่า ความคิดเห็นของผู้อื่นอาจถูกต้องมากกว่าความคิดเห็นของท่าน ขึ้นอยู่กับว่าเป็น มุมมองผู้ใด และสิ่งเหล่านั้นอาจไม่ได้มีคำตอบเพียงหนึ่งเดียว

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์การศึกษา ศิลปินแห่งชาติ

<p>2) ยินดีสละเวลา รับฟังปัญหา และให้คำ ปรึกษากับศิษย์</p>	<p>ท่านสามารถสังเกตเด็กแต่ละคนที่เข้ามาเรียนในแต่ละครั้งได้ว่า กำลังมีปัญหา หรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้น ทั้งการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่มก็ตาม แต่การเรียนเดี่ยวทำให้ สามารถสังเกตได้ชัดเจนขึ้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจของท่านที่มีต่อศิษย์ โดยที่ท่านไม่คิดว่า ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีสาระ ท่านไม่ได้มองในมุมของผู้ใหญ่ว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของเด็ก แต่ท่านให้ความสนใจกับทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับศิษย์แต่ละ คน โดยเฉพาะ หากเรื่องนั้นส่งผลกระทบต่อการศึกษา และศิษย์ไม่สามารถแก้ปัญหา ด้วยตนเองได้ ท่านยินดีรับฟังทุกปัญหา และมีความเห็นที่สามารถปฏิบัติตามได้จริง ทั้ง เรื่องการศึกษา การทำงาน การใช้ชีวิต โดยท่านยินดีให้คำปรึกษากับทุกคนเสมอกัน</p>
<p>1.2.5 ความชอบ และความรัก ในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็น คุณค่าในวิชาชีพ ของตน</p>	<p>สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้ปฏิบัติ จนส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านวิชาชีพของท่าน ท่านกล่าวว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวินัยเพียงเท่านั้น แต่ทุกสิ่งปฏิบัติขึ้นอยู่ด้วยความรักใน ดนตรี และรักในการสอน ทุกสิ่งล้วนเกิดจากความรู้สึกรักในสิ่งที่ตนปฏิบัติ ทำให้ท่านอยู่ กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางด้านดนตรีโดยไม่เคยรู้สึกเบื่อ ท้อ หรือเหนื่อย จากการสอนดนตรี ดังนั้น การมีวินัยเป็นเพียงตัวผลักดันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้ สำเร็จ แต่ความรัก และความชอบในสิ่งที่ตนปฏิบัติ คือ แรงสนับสนุนและส่งเสริมให้ ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุขที่สุด และการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ ได้ เป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรีได้อย่างแท้จริง จากที่ท่านเล่นดนตรีเพื่อความสนุก รักในการฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มความคล่องแคล่วให้ ตนเอง แต่ยังไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงจากการเล่นดนตรี ดังนั้น เมื่อท่านสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของเครื่องดนตรีที่ท่านปฏิบัติได้แล้ว จึงทำให้พัฒนาจากความรักในเครื่องดนตรี เสียงดนตรี หรือบทเพลง กลายเป็น ความรู้สึกซาบซึ้งต่อดนตรีด้วยความรู้สึกที่แท้จริง และเห็นคุณค่าต่อวิชาชีพของตนเอง</p>

ตารางที่ 4.5 สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์</p>	<p>คุณลักษณะของท่านด้านความรู้และประสบการณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แบ่งเป็นประเด็นย่อย ได้แก่ ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก และความรู้ด้านดนตรีไทย 2. ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) 3. ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) และ 4. ความรู้ทางด้านภาษา โดยผู้วิจัยได้เน้นความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูดนตรีของท่านเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้</p>
<p>1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง</p>	<p>ความรู้ของท่านในด้านที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง และสามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของศิษย์ ท่านมีความรู้ที่แท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรี ซึ่งเป็นความรู้ทางด้านไวโอลิน วิโอล่า การประพันธ์เพลง การอำนวยเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีแจ๊ส และทฤษฎีดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น ศิษย์ของท่านต่างยอมรับในประสบการณ์การทำงานว่า ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพที่ท่านสอนอย่างชัดเจน</p>
<p>1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน</p>	<p>นอกจากความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน คือ ประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music ในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ท่านสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. (Associate of The Royal College of Music) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching ทำให้ความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับมาจากการเรียนนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญต่อวิชาชีพของท่านเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ท่านยังเป็นคนเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่านตลอดเวลา เพราะท่านคิดว่า และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านได้เรียนรู้ล้วนส่งผลดีต่อวิชาชีพทางการสอนดนตรีของท่าน</p>

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก	<p>ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่ในทุกระยะที่เรียนดนตรี ทำให้ท่านมีความรู้ทั้งทางไทย และตะวันตก โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรก คือ ไวโอลิน และครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดด้านดนตรีตะวันตก ขณะที่อยู่ประเทศไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผู้ที่ทำให้ท่านมีความรู้ด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน และยังเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้ และเทคนิคการเล่นไวโอลินได้ทัดเทียมการเรียนการสอนในระดับสากล ความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อทางด้านดนตรีเมื่อท่านไปเรียนที่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการด้นสด (Improvise) ซึ่งถือเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์ของครูสุทิน ที่ได้ถ่ายทอดให้ท่านมีพื้นฐานที่โดดเด่นกว่าผู้อื่น ความรู้ของครูสุทิน เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านสามารถประกอบวิชาชีพรูสอนดนตรีได้อย่างต่อเนื่อง ครูสอนดนตรีคนแรกของท่านที่ประเทศอังกฤษ คือ แอมมอรี (Amory) ยังได้ชื่นชมทักษะการสีไวโอลินของท่านเป็นอย่างมาก กระทั่งผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนอย่างสมบูรณ์แบบ ครูอีกหนึ่งคนที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพรูสอนดนตรีของท่านขณะที่ท่านเรียนอยู่ต่างประเทศ คือ แมกซิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอน เรียนเทคนิคขั้นสูง เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนกับจาคอบเซนทุกประเทศที่ครูไป ส่งผลให้ด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่ท่านได้จากจาคอบเซน ล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งการซ้อมดนตรี และใช้ในการสอน เนื่องจากจาคอบเซนได้รับความรู้ที่ทรงคุณค่า เป็นเคล็ดลับที่จาคอบเซน ได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในวงการดนตรี เป็นครูที่มีเคล็ดลับชั้นเยี่ยมในการเล่น และซ้อมดนตรี คือ ปากานินี (Paganini) นอกจากนั้น ท่านได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้งในปี 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม ขณะที่ท่านกลับประเทศไทย ท่านได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ พิลเบอร์ และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊ส การประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสตีตูโต อุมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊สที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงครูอีกหลายคนที่มีบทบาทให้ท่านมีโอกาสเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพ</p>
---------------------------------	---

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย	<p>การที่ท่านได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิก ซึ่งเป็นดนตรีของตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้ว ท่านมีความรู้ และความสามารถในด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลง เครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลมได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยในระยะแรกท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กันไป การเรียนดนตรีไทยของท่าน ในครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งต่อวิชาชีพครูดนตรีของท่าน ทำให้ท่านสามารถเข้าใจ ศิษย์ที่มีพื้นฐานทางด้านดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านเป็นครูที่ต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้กลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาที่สอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน ท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่มีพื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างดีเยี่ยม และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการเรียนดนตรีตะวันตกมา ตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง ด้นสด และต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทยอยู่ไม่น้อย ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับ เครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างน่าอัศจรรย์ และทำให้ผลงานของท่านทางด้านนี้ได้รับรางวัล อันทรงเกียรติอย่างมากมายอีกด้วย</p>
1.3.2 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga)	<p>ท่านมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านโยคะนี้จากหลากหลายที่มา เริ่มต้นตั้งแต่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการเห็นนักไวโอลินท่านหนึ่งสามารถใช้ศีรษะยื่นแทนเท้า และเท้าชี้ฟ้าได้ ชื่อว่า เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านมีความพยายามในการศึกษาศาสตร์ทางด้านนี้ แต่เป็นการเรียนที่ศึกษาจากการอ่านหนังสือที่สอนตั้งแต่เรื่องสรีระของมนุษย์ ทำให้ท่านมีความรู้ และวิชาติดตัว จนกระทั่งมีโอกาสได้เจอกับนักไวโอลินผู้ที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และหลังจากที่ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองแล้ว ท้ายที่สุดท่านยังได้เรียน โยคะ จาก ผู้ที่เป็น โยคี และ มีความรู้ทางด้านนี้ อย่าง ลึก ซึ้ง ทำให้ท่านได้รับความรู้อย่างมากจากท่านผู้นี้ต่อจากการศึกษาด้วยตนเอง ผลจากการฝึก โยคะทำให้ทำให้ท่านรับรู้ว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการฝึกซ้อม และสามารถทำให้ท่านควบคุมจิตใจได้เป็นอย่างดี เมื่อสามารถควบคุม อารมณ์และจิตใจของตนเองได้แล้ว ทำให้สามารถควบคุมร่างกายให้ปฏิบัติตามคำสั่งที่มีความ ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ดังคำที่ว่า จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว หรือ จิตบังคับกาย ซึ่งใช้ได้ในกรณีของท่านอย่างชัดเจน</p>

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>1.3.3 ความรู้ทางด้าน ยิมนาสติก (Gymnastics)</p>	<p>นอกเหนือจากความรู้ทางด้านโยคะที่ท่านได้ศึกษาทั้งจากตนเอง และได้รับจากครูของท่านแล้ว ศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่เป็นผลสืบเนื่องจากการเรียนดนตรีของท่าน เนื่องจากผู้ที่สอนยิมนาสติกให้แก่ท่าน คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น ครูไวโอลินของท่าน ซึ่งความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงที่นักดนตรีหลายท่านต้องเคยได้ยินในเรื่องของ “Secret of Paganini” จากนั้น แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง กล่าวได้ว่า ท่านได้ความรู้ทางด้านยิมนาสติกมาจากทั้งของต้นฉบับ คือ ปากานินี ผสมกับเทคนิคที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพิ่มเติมจากเทคนิคของปากานินีอีกด้วย</p>
<p>1.3.4 ความรู้ทางด้าน ภาษา</p>	<p>นอกจากท่านมีความรู้ในด้านของดนตรีจากครูหลายคนแล้ว ท่านยังมีความสามารถในด้านการใช้ภาษาที่หลากหลาย และได้นำมาใช้ในการสอนดนตรีได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการเรียนการสอนดนตรี หากสามารถเข้าใจภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทย เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาอิตาเลียน ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินที่ท่านมีความชำนาญพอสมควร จากการที่ท่านได้ตามไปเรียนดนตรีในประเทศต่าง ๆ กับ แม็กซิม จาคอบเซ่น ทำให้ได้ฝึกภาษาต่าง ๆ เพิ่มเติม ทำให้ช่วยส่งผลให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ สามารถตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และรากศัพท์ของภาษาละตินที่ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อการเข้าใจความหมายของบทเพลง หรือตำราดนตรีต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ท่านสามารถสื่อสารได้ถึง 7 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาละติน ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลี และภาษาไทย</p>

ตารางที่ 4.6 สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.4 ด้านการสอน	
1.4.1 การเตรียมการสอน	ท่านเปรียบเทียบ ดนตรีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ต้องอยู่บนเวลา เพราะฉะนั้น หากครูเตรียมแผนการสอนไม่ดี ไม่ครอบคลุมเรื่องที่เรียน ย่อมทำให้ศิษย์ไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ครูจึงต้องมีการเตรียมสอนเป็นอย่างดีก่อนสอนในแต่ละครั้ง หากเป็นการสอนที่เน้นการสอนเชิงทฤษฎี ท่านจะทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่สอน เรียบเรียงเนื้อหาในการสอนแต่ละเรื่องตามแผนการสอนหลักหากเป็นการสอนในระบบ สำหรับการสอนส่วนตัว ท่านจะเตรียมเนื้อหาการสอนตามที่ท่านได้วางแผนให้ศิษย์ไว้ตั้งแต่ช่วงต้นของการเรียน รวมถึงเตรียมแบบฝึกหัด และการบ้านที่ใช้ทดสอบศิษย์ในแต่ละครั้ง หากเป็นการสอนในวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุด คือ เตรียมการซ้อม โดยท่านจะมีการฝึกซ้อมก่อนสอนทุกครั้ง โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรี หากพลาดจุดที่มีความสำคัญเพียงไม่กี่วินาทีสามารถทำให้เกิดความผิดพลาดทั้งต่อครูและศิษย์ได้ ท่านมีการทำสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ในการอ่านตำราแต่ละเล่ม เพื่อให้สะดวกในการสอนแต่ละครั้ง สิ่งที่ท่านปฏิบัติ นอกเหนือจากการวางแผนการสอนในทุกครั้งที่สอน ท่านยังวางแผนการเรียนให้ศิษย์ล่วงหน้าสำหรับการเรียนครั้งต่อไป เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียนครั้งต่อไป
1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน	
1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอนซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง	ท่านคือผู้ที่เปิดโลกทัศน์ทางวิชาชีพดนตรีให้แก่ศิษย์ เป็นเสมือนครู ที่ปรึกษาเพื่อน ญาติ รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจในการประกอบวิชาชีพครู สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านสอนให้ศิษย์เป็นการสอนที่นำมาจากหลากหลายศาสตร์ประกอบกัน ทั้งจากศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง เช่น การสอนด้วยทฤษฎีดนตรี การฝึกทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีต่าง ๆ หรือจากศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ศาสตร์ทางด้านโยคะ ยิมนาสติก ไทเก๊ก/ไทชิ เพื่อฝึกความแข็งแรง ความยืดหยุ่นของอวัยวะที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี หรือแม้แต่การฝึกวิจิต การควบคุมจิตใจและสมาธิเพื่อใช้ในการเรียนดนตรี รวมถึงการสอนด้วยหลักธรรมทางด้านพุทธศาสนา ท่านสามารถเชื่อมโยงวิธีการของแต่ละศาสตร์เพื่อนำมาใช้กับการสอนดนตรีตามวิธีการสอนของท่าน สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ขึ้นอยู่กับศิษย์แต่ละคนว่า สามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝนให้ตนเองประสบความสำเร็จได้เร็วหรือช้า
1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง	
(1) การวางจุดประสงค์/มีเป้าหมายในการเรียน	สิ่งที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ คือ ก่อนที่ครูทุกคนจะเริ่มสอน นอกจากการเตรียมการสอน ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วย การนึกถึงผู้เรียนในที่นี้ คล้ายกับการวางแผนการสอน แต่เป็นการวางถึงเป้าหมายถึงผลลัพธ์ของศิษย์ด้วยว่า ศิษย์ได้เรียนรู้เนื้อหา และฝึกทักษะได้ครบถ้วนตามสมควรหรือไม่

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>- ค้นหา จุดมุ่งหมายใน การเรียนของ ศิษย์</p>	<p>การสอนที่เน้นการค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ส่งผลให้ท่านรู้ในสิ่งที่ท่านต้องสอน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละกรณี ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ ดังนั้น ท่านจึงมีการวิเคราะห์ให้ถูกต้องก่อนว่า ศิษย์แต่ละคนมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลในด้านใดเป็นพิเศษ ไม่ได้มีการสอนเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ของท่าน หมายถึง ก่อนที่จะเริ่มสอน ท่านต้องทราบความต้องการที่แท้จริงในการเรียนดนตรีของศิษย์ว่า ต้องการเรียนดนตรีเพื่อนำไปใช้ในลักษณะใด เช่น ต้องการเรียนเพื่อเป็นครูดนตรี/นักดนตรี/ศิลปิน เพื่อผ่อนคลายเพื่อเป็นงานอดิเรกไม่ยึดเป็นอาชีพหลัก หรือเรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ได้ถูกจัดวางไว้ในมหาวิทยาลัย เนื่องจากความต้องการที่แตกต่างกันทำให้ลักษณะรายละเอียดในการสอนของท่านมีความแตกต่างกัน ตามแผนการสอนที่ได้วางไว้อย่างเหมาะสม</p>
<p>- การวาง เป้าหมายในการ ปฏิบัติเพลง</p>	<p>ท่านให้ความสำคัญในการวางเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติเพลง ซึ่งเป็นการสอนที่ ท่านสอนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้ที่เรียนดนตรีทุกคนต้องสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีได้ ไม่ ว่าเป็นการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี หรือทักษะต่าง ๆ เช่น การร้อง การฟัง เป็นต้น ซึ่งครู ต้องสามารถวิเคราะห์ศักยภาพของศิษย์กับความยาก-ง่ายของทักษะเพลงที่เรียนได้ว่ามี ความเหมาะสมกันหรือไม่ สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักวิธีในการวางเป้าหมายการปฏิบัติเพลงที่ ต้องมีแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ในการปฏิบัติเทคนิคต่าง ๆ ของเพลงเป็นที่ตั้ง ถึงแม้เป็น เทคนิคที่มีความยากก็ตาม จากนั้นจึงฝึกซ้อมให้ศิษย์สามารถปฏิบัติเพลงนั้นให้ไพเราะได้ ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพื่อพัฒนาความสามารถของศิษย์ให้เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ฝึกซ้อม แต่ต้อง ระลึกว่า การฝึกซ้อมเพลงที่มีความยาก ไม่ใช่ฝึกซ้อมเพื่อให้ศิษย์เกิดอัตตา (Ego) ว่าตนเอง มีความสามารถมากกว่าผู้อื่น แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้</p>
<p>- การวาง เป้าหมายของแต่ละ บทเรียน</p>	<p>ท่านมีการสอนที่ได้วางเป้าหมายของแต่ละบทเรียนไว้ ทั้งการวางแผนใน ระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เรียน โดยการวางเป้าหมายของบทเรียน จะมีความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้เพื่อผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น การเรียนที่มีรายละเอียดแตกต่างกันเช่นนี้ ท่านจึงต้องมีการจัดการให้การเรียนแต่ละครั้ง ประสบความสำเร็จอย่างดี และส่งผลถึงความสำเร็จของศิษย์แต่ละคน</p> <p>จากประเด็นเรื่องการวางจุดประสงค์หรือมีเป้าหมายในการเรียน สามารถสรุปได้ 3 หัวข้อ ซึ่งเป็นสำคัญของครูที่ขาดไม่ได้ คือ การทราบถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ แท้จริงของผู้เรียน จากนั้นจึงเริ่มวางเป้าหมายในการเรียนการสอนจากระยะสั้น ไปจนถึง ระยะยาว ซึ่งเป็นการวางแผนการสอนทั้งการปฏิบัติบทเพลงและทักษะต่าง ๆ รวมถึงการ วางแผนการเรียนให้เนื้อหามีความเหมาะสมกับการเรียนแต่ละประเภท</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์

ท่านเน้นการวิเคราะห์ศิษย์เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มแล้วแต่กรณี หากเป็นการเรียนกลุ่ม ท่านต้องศึกษาพื้นฐานทางดนตรี และภูมิหลังของศิษย์ก่อนว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากการอธิบายของท่านในการสอนแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน ส่วนถ้าเป็นการสอนเดี่ยวท่านเริ่มจากการวิเคราะห์ว่า เด็กแต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์เป็นอย่างไร ท่านให้ความสำคัญในเรื่องการตั้งศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ แต่ท่านไม่ลืมแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น ๆ สำหรับสิ่งที่ควรแก้ไข ท่านเลือกปรับให้เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น หากศิษย์ต้องการเรียนบทเพลงต่าง ๆ ตามที่ศิษย์สนใจ ท่านจะไม่ปฏิเสธให้ศิษย์เล่นบทเพลงเหล่านั้น แต่ท่านสามารถวิเคราะห์บทเพลงและวิเคราะห์ศิษย์ว่า มีความสามารถในการเล่นบทเพลงเหล่านี้ได้หรือไม่ หากสามารถเล่นได้ ควรเริ่มต้นฝึกอย่างไร แต่ถ้าไม่สามารถเล่นได้ ต้องแก้ปัญหาจากการฝึกแบบฝึกหรือบทเพลงใดก่อน ท่านเลือกจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์ ทำให้ศิษย์มีแรงบันดาลใจจากการได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ แต่ไม่ละเลยการพัฒนาความสามารถของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ ท่านยังให้ความสำคัญกับคำว่า **ตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ หรือ Living Example** ซึ่งหมายถึง การที่ครูผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างที่มีชีวิต ศิษย์สามารถสัมผัสได้จริง และมีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งเมื่อศิษย์เกิดปัญหาครูสามารถแก้ไขปัญหานั้นให้ศิษย์ได้ สามารถโต้ตอบกับศิษย์ได้ในทันที หรือกรณีที่ศิษย์มีปัญหา ครูต้องระบุได้ว่า

สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข เหตุใดจึงต้องแก้ไข และแก้อย่างไร

หากเป็นการสอนเชิงทักษะปฏิบัติที่ต้องเกิดจากการวิเคราะห์เป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม ท่านเริ่มจากการวิเคราะห์หาสาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้ศิษย์แต่ละคน ดังนั้น ท่านจึงเน้นการสอนเดี่ยว ทำให้ท่านสามารถวิเคราะห์หาข้อดี ข้อด้อย และแก้ไขจุดบกพร่องให้กับศิษย์ได้มากกว่าการเรียนเป็นกลุ่ม ยกเว้นในกรณีที่เป็นการสอนที่มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้เรียนที่เรียนเพื่อจะสามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง บางคนอาจไม่ต้องการเรียนถึงขั้นสูง ท่านจึงสามารถสอนเป็นกลุ่มได้ นอกจากนี้ ท่านยังสามารถสอนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกวัย ท่านยังต้องสอนในระดับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายทางด้านคุณวุฒิ และวัยวุฒิ เช่น การสอนเมื่อต้องรวมวง ท่านมีวิธีในการปฏิบัติโดยการวิเคราะห์บุคคลแต่ละกลุ่มว่า ควรสอนใครให้ออกมาในลักษณะใด แสดงให้เห็นว่า การสอนของท่านเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ทั้งวิชาที่เน้นในเชิงทักษะปฏิบัติหรือทฤษฎี ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ตรงตามความต้องการ และสรีระทางร่างกายให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น ท่านจะเริ่มแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ที่ตัวศิษย์ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเริ่มแก้ไขจากข้อบกพร่องของศิษย์ด้วยการวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้แรง การยืน การนั่ง แม้กระทั่งการหายใจ จากนั้นจึงส่งเสริมข้อดีของ แม้กระทั่งการสอนในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งลักษณะต่าง ๆ ในการสอน คุณวุฒิ วัยวุฒิของศิษย์ยังต้องมีการคำนึงถึง เพื่อให้สามารถตั้งศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาได้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- วิเคราะห์ หลักสูตร	ท่านให้ความสำคัญในเรื่องความเข้าใจของหลักสูตรในการเรียนดนตรี เนื่องจากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการคัดสรรสิ่งที่เหมาะสมให้กับศิษย์ ซึ่งการทำท่านสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับเด็กได้ แสดงให้เห็นว่าท่านควรมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ จากนั้นจึงสามารถวิเคราะห์แต่ละหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละบุคคลได้นอกจากนั้น หลักสูตรที่ใช้ในการสอนของท่านจะไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ท่านเลือกใช้หลักสูตรแต่ละหลักสูตรให้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคน แต่ละกลุ่มแตกต่างกัน
- วิเคราะห์ เนื้อหาในการ เรียน	การวิเคราะห์เนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนของท่าน เพื่อให้ศิษย์เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่เป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากแก่นแท้ของเนื้อหาวิชาที่ท่านสอน เนื้อหาที่ท่านนำมาใช้ในการสอน ท่านคำนึงถึงศิษย์ตั้งแต่การเลือกใช้หลักสูตร กระทั่งการเลือกเนื้อหา ดังนั้น การสอนของท่านจึงเป็นการสอนโดยใช้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากท่านได้เลือกเนื้อหาให้เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ หรือภูมิหลังของศิษย์ว่า ควรใช้เนื้อหาประเภทใดในการสอน กล่าวได้ว่า ท่านสามารถวิเคราะห์ความต่าง และความเหมือนของศิษย์ ของหลักสูตร ส่งผลต่อการเลือกเนื้อหาที่เรียนในแต่ละครั้งได้อย่างเหมาะสม
(3) การอธิบาย	
- สามารถ อธิบายให้เข้าใจ ถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น	วิธีการอธิบายของท่าน ไม่ใช่การอธิบายได้ครบถ้วนตามตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้ แต่ท่านเลือกใช้วิธีการอธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่สอน รู้ถึงที่มาของกฎที่ตำราตั้งไว้ สามารถอธิบายให้ศิษย์เกิดความเข้าใจ ไม่ใช่จากการท่องจำ ท่านยังสามารถแยกแยะสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันของเนื้อหาที่สอน ทำให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ เช่น หากกำลังสอนเรื่องผู้ประพันธ์ (Composer) แต่ละคน ท่านสามารถแยกแยะได้ว่า ในด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติทักษะดนตรี รวมถึงแต่ละคนมีเอกลักษณ์ที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านจึงสามารถสอนศิษย์ให้รู้และปฏิบัติในแต่ละประเด็นได้อย่างครบถ้วน โดยไม่จำเป็นต้องสอนศิษย์ให้สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค แต่ศิษย์สามารถรู้เทคนิคพิเศษที่ทำให้บทเพลงมีลักษณะแตกต่างกันตามผู้ประพันธ์แต่ละคน ดังนั้น ก่อนที่ท่านจะสามารถแยกแยะเนื้อหาที่ใช้สอนได้เช่นนี้ ท่านต้องเข้าใจถึงแก่นแท้ของเนื้อหาทุกส่วนที่ใช้สอนเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>- สามารถอธิบาย สิ่งที่ซับซ้อนมาก ให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน</p>	<p>ท่านมีความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ดูซับซ้อนน้อย ทำให้เรื่อง ยากเป็นเรื่องง่ายด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน ท่านสามารถหาวิธีการในการทำให้ เนื้อหานั้นง่ายขึ้น เพื่อเข้าหาศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน ท่านสามารถสรุปหาความสำคัญ ของสิ่งที่ท่านกำลังสอนให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละครั้งได้อย่าง ดี ประกอบกับที่ท่านไม่ใช้คำฟุ่มเฟือยในการอธิบาย คำพูดที่ท่านเลือกใช้ใช้นั้นเป็นคำพูดที่ไม่ ยากจนเกินความเข้าใจ แต่สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกันสรุปได้ตรง ประเด็น สิ่งที่ท่านพูดล้วนเชื่อมโยงกับเนื้อหา ทำให้ศิษย์เข้าใจตรงกัน เข้าใจได้ง่าย สิ่ง สำคัญคือท่านไม่ได้สอนโดยใช้คำสั่งจากครู เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่ท่านจะสอนให้ผู้รู้จัก ถึงวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ระหว่างการสอน โดยมีการสอนให้ผู้รู้จักเหตุและผล จากการเลือกแต่ละวิธีว่า มีลักษณะอย่างไร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปคิด หรือ ประยุกต์ใช้ต่อได้เองในเวลาที่ไม่มีการอยู่ด้วยในขณะที่ซ่อม</p>
<p>- สามารถอธิบาย เนื้อหา ในการเรียน โดยเทียบจาก พื้นฐาน ประสบการณ์ ทางดนตรีแต่เดิม ของศิษย์</p>	<p>หากท่านสอนทฤษฎีทางตะวันตกให้กับผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย ท่าน สามารถใช้ความรู้เดิมที่ท่านมีพื้นฐานจากการเรียนดนตรีไทยกับครูบรรยาย แต่งท่วง และ ศึกษาเพิ่มเติมต่อเนื่องมาโดยตลอด ทำให้ท่านเข้าใจความคิดของศิษย์ทั้งดนตรีไทย และ ดนตรีสากล ยกตัวอย่างกรณีที่เป็นศิษย์ดนตรีไทย ท่านสามารถอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ กับเสียงต่าง ๆ ตามแบบฉบับของเครื่องดนตรีไทย โดยเลือกใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ที่เรียนดนตรี ไทยสามารถเข้าใจได้ชัดเจน เนื่องจากช่วงเสียงของสากลกับไทยนั้นแตกต่างกัน ท่าน สามารถเก็บข้อมูลรายบุคคล จากการสั่งการบ้านหรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมในแต่ละ บทเรียน เพื่อสังเกตว่าศิษย์คนใดต้องทำความเข้าใจเรื่องใดเพิ่มเติม หรือควรเสริมเรื่องใด ท่านมีการประเมินผลสำหรับศิษย์แต่ละคน เพื่อตรวจสอบถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงของ แต่ละคน</p>
<p>- สามารถอธิบาย ให้เข้าใจดนตรี และสามารถ ตีความสิ่งต่าง ๆ จาก ประสบการณ์ จริง</p>	<p>การสอนโดยสามารถเข้าถึงความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองและศิษย์ ซึ่ง ท่านเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของนักดนตรี เพราะหากไม่เข้าใจอารมณ์เหล่านี้ ย่อมไม่ สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีให้มีความไพเราะได้ เนื่องจากอารมณ์ต่าง ๆ เป็นอารมณ์ ธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยเหตุผล ต้องใช้ความรู้สึก ร่วมในการตีความแต่ละครั้ง โดยเฉพาะอารมณ์ที่เกิดจากเรื่องความรัก ทั้งความรักที่มีความสุข สมหวัง กระทั่งความทุกข์จากการอกหัก ทุกครั้งที่ท่านยกตัวอย่าง ในเรื่องนี้ หากศิษย์คนใดมีประสบการณ์ตรง ท่านจะอธิบายต่อให้เกิดความเข้าใจ และ ถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง แต่หากศิษย์ไม่เคยมีประสบการณ์เหล่านี้ ท่านจะแนะนำให้ ศิษย์ไปชมฉากประกอบของภาพยนตร์ หรือวรรณคดี เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ใน การเข้าถึงบทเพลง แนะนำให้ฟังเพลงที่ตรงกับอารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ ถ่ายทอดออกมาได้ โดยไม่ต้องใช้ตนเองเข้าแลกกับประสบการณ์โดยตรง เห็นได้ว่า การ สอนดนตรีของท่านไม่ใช่เรียนด้วยการปฏิบัติเครื่องดนตรี อ่านตำรา หรือท่องทฤษฎีเท่านั้น แต่ท่านสอนให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของเพลงได้อย่างถ่องแท้ เพื่อพัฒนาให้เกิดความ รัก และเกิดเป็นความซาบซึ้งต่อดนตรีได้</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

<p>- สามารถเทียบ ความเป็นศิลปิน กับความเป็นครู</p>	<p>การสอนของท่าน หากไม่กล่าวถึงความเป็นศิลปิน ย่อมไม่เหมาะสม เนื่องจากท่านเป็นครูดนตรีที่มีหัวใจเป็นศิลปิน แต่ศิลปินในความหมายของท่าน ไม่ใช่เพียงผู้ที่แสดงดนตรีได้เก่งเท่านั้น แต่ต้องสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจหลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ท่านกล่าวว่า ผู้ที่เป็นครูต้องสามารถสอนให้ศิษย์เป็นศิลปินได้หากศิษย์ต้องการ ที่สำคัญ คือ ท่านไม่เน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปินทุกคน แต่ท่านต้องการทำให้ศิษย์รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นศิลปิน ไม่ใช่ขบถวิธีในการเป็นศิลปิน แต่ท่านจับความรู้สึกในการเป็นศิลปินมาไว้ที่ศิษย์ หากศิษย์สามารถรับรู้ถึงสิ่งนั้นได้เมื่อใด นั่นคือศิษย์สามารถประสบความสำเร็จในการเล่นดนตรีอย่างแท้จริง</p>
<p>- สามารถ อธิบายความ เป็นดนตรีผ่าน สื่อต่างๆ</p>	<p>ท่านสามารถเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยจัดรายการ “ดนตรีวิจารณ์” เป็นครูดนตรีสอนผ่านสื่อเทคโนโลยี อธิบายความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรี สากลให้แก่ผู้ชมทางบ้านด้วยการบรรยายและสาธิตตัวอย่างประกอบ ท่านทำหน้าที่ ทั้งผู้บรรยาย ผู้อำนวยการ ผู้ประพันธ์ เรียบเรียงเสียงประสาน ควบคุมการฝึกซ้อม และออกแบบเนื้อหา ร่วมกับวงดนตรี “พิทักษากร” ท่านยังได้ทำเพลงประกอบงานบันทึกเสียง และทำหน้าที่เล่นเปียโนให้ศิลปินลูกทุ่งที่มีชื่อเสียงหลายท่าน นอกจากนี้ วงซิมโฟนี ออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ท่านรับตำแหน่งผู้อำนวยการดนตรีของวง มีการแสดงสดเป็นประจำทุกปี รวมถึงได้บันทึกเสียงเพื่อออกเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ เช่น รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 MHz รายการโทรทัศน์ดนตรีทีวีศิลป์ สถานี Thai PBS เป็นต้น</p>
<p>(4) การสาธิต และการให้ ความสำคัญ กับเรื่องของ เสียง</p>	<p>วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของท่าน คือ การสาธิต เพื่อให้ตนเองและศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน การสาธิตของท่าน แบ่งเป็นการเล่นดนตรีให้ศิษย์ดู “Playing for” และให้ศิษย์เล่น “Playing with” วิธีการสอนนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนเลือกใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น ท่านเน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และเน้นการได้ยินเสียงดนตรี ประกอบการสอนแทบทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ประกอบกับท่านมีความเข้าใจในรูปแบบของท่านเอง จึงหวนในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภทได้อย่างถ่องแท้ ทำให้ท่านสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ท่านรู้ผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน และเครื่องสายอีกหลายประเภท ทำให้ท่านมีความสามารถครบถ้วนในการใช้วิธีการสอนแบบสาธิตได้เป็นอย่างดี</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- สำหรับวิชาเชิง ทฤษฎี	<p>ท่านสอนวิชาที่เกี่ยวกับเชิงทฤษฎีหลายวิชาทั้งการสอนในระบบ และการสอนส่วนตัว นอกจากต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชานั้นอย่างถ่องแท้แล้ว ยังต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการสอน ให้ศิษย์สามารถเข้าใจเนื้อหา นั้น และสามารถจดจำได้ในระยะยาวด้วย ดังนั้น วิธีการสอนของท่าน จึงเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะวิชาที่ต้องมีการจดบันทึกตลอดเวลา หรือการจดบรรยาย (lecture) สิ่งสำคัญ คือ การสอนโดยใช้วิธีการสาธิต ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงลักษณะต่าง ๆ จากเสียงดนตรีจริง เป็นการทำกฎและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้เป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส คือ การฟัง นอกจากนั้น ท่านยังให้ศิษย์มีส่วนร่วมในการเป็นผู้สาธิต เพื่อไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และเป็นการพัฒนาทักษะในการกล้าแสดงออก กล้าลองผิดลองถูกของศิษย์ไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะในวิชาที่เป็นการบรรยาย ยังต้องมีการเล่นร่วมกับการเขียนกระดาน หรือจดบันทึกเพียงเท่านั้น</p>
- สำหรับวิชาเชิง ทักษะปฏิบัติ	<p>สำหรับการเรียนดนตรี สิ่งที่ท่านไม่ได้ คือ การปฏิบัติทักษะ ทั้งการปฏิบัติทักษะด้วยเครื่องดนตรี หรือปฏิบัติจากสิ่งใดก็ตาม วิธีการสอนที่ท่านใช้ทุกครั้ง คือ การสาธิตให้ศิษย์เห็น ท่านสามารถปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ที่สอนศิษย์ได้ทุกครั้ง ซึ่งเป็นหัวใจในการสอนทักษะของท่าน การปฏิบัติของท่านเริ่มจากการปฏิบัติเพลงให้มีความไพเราะที่สุด เป็นการเลือกใช้จากเทคนิคธรรมดาเพื่อให้ศิษย์ได้เห็นถึงศักยภาพว่า การใช้เทคนิคธรรมดา ก็สามารถสร้างความไพเราะได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับการฝึกเทคนิคขั้นสูงได้ และท่านสามารถเลือกปฏิบัติบทเพลงและเทคนิคต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนด้วย</p>
- สำหรับวิชาเชิง ประวัติศาสตร์	<p>การสอนดนตรี ไม่ว่าจะการสอนในเชิงทฤษฎี ปฏิบัติ หรือประวัติศาสตร์ ต่างสามารถสอนด้วยวิธีการสาธิต ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่นในการช่วยสอน ดังนั้น เมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ดนตรี” ย่อมต้องมี “เสียง” เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ขึ้นอยู่กับว่า ครูมีความสามารถในการวางแผนการสอนให้สามารถใช้วิธีการเหล่านี้ได้มาก หรือน้อยแตกต่างกันไป เช่น สามารถสาธิตด้วยการใช้เครื่องดนตรี แสดงให้เห็นความแตกต่างของบทเพลงแต่ละยุคสมัยได้ หรือการใช้สื่อวีดิทัศน์ต่าง ๆ ในการช่วยบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัยทางดนตรีแทนการปฏิบัติเครื่องดนตรีจริงจากครู</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จัก การบูรณาการ สิ่งที่เรียน	<p>ท่านมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย และสามารถนำมาใช้สอนดนตรี ทำให้เวลาที่ท่านสอนดนตรี ท่านไม่สอนเพียงความรู้ทางด้านดนตรี แต่ท่านสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสติ สมาธิ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนดนตรี ซึ่งหากศิษย์รับความรู้เหล่านี้จากท่านแต่ไม่เข้าใจและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละศาสตร์เข้าด้วยกัน ย่อมไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้ ดังนั้น ทุกครั้งที่ท่านสอน จึงมีการอธิบายและทำให้ศิษย์เข้าใจเป้าหมายในการเรียนแต่ละครั้ง ส่งผลให้ศิษย์สามารถบูรณาการทุกศาสตร์ที่เรียนเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรี โดยการบอกเป้าหมายของท่าน คือ การบอกให้ศิษย์ทราบว่า ต้องปฏิบัติวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อจุดประสงค์ใด หากปฏิบัติได้สำเร็จแล้วสามารถพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมการเรียนดนตรีได้อย่างไรจากวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติ ทำให้รู้ว่าตนกำลังปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเองได้อย่างไรบ้าง รวมถึงสามารถเลือกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในเวลาที่ต้องปฏิบัติและฝึกซ้อมด้วยตนเอง</p>
(6) การประเมินผลศิษย์	<p>การสอนของท่านเป็นการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนของการประเมินผลศิษย์อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มสอนศิษย์คนแรกราวปีพุทธศักราช 2505 กระทั่งในปัจจุบัน การประเมินผลด้วยวิธีการของท่าน มีครบทั้งการประเมินผลแบบบันปลายตอนจบหลักสูตร (Summative Evaluation) และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) ระหว่างหลักสูตร ทำให้สามารถตรวจสอบความถูกต้อง และความเข้าใจบทเรียนของศิษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลระหว่างการสอนซึ่งท่านเน้นเป็นพิเศษ ท่านเลือกประเมินศิษย์จากการทำแบบฝึกหัดหรือการบ้าน ทุกครั้งที่ท่านสอน ไม่มองข้ามคำตอบจากการบ้านที่ศิษย์ทำส่ง และเน้นกระบวนการเรียนรู้หลังจากได้ทำการบ้านว่า ศิษย์ยังไม่เข้าใจเนื้อหาตรงส่วนใด ท่านจะอธิบายเพิ่มเติม สิ่งสำคัญ คือ การประเมินผลของท่านมักไม่ใช้เกณฑ์ในรูปแบบการประเมินจากผลคะแนน ท่านไม่เปรียบเทียบความสามารถของศิษย์ด้วยตัวเลข แต่ท่านคำนึงถึงพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนว่า ความสามารถได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมมากเท่าใด</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(7) หลักในการ ซ้อมดนตรี (เฉพาะการ ปฏิบัติด้วย เครื่องดนตรี)	<p>การซ้อมดนตรีตามหลักการของท่าน พบว่า ท่านได้นำเทคนิคจากศาสตร์ในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการฝึกซ้อม จากนั้นจึงนำแต่ละศาสตร์มาบูรณาการด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรืออาจฝึกแต่ละศาสตร์แยกจากกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละคน เนื่องจากวิธีในการฝึกซ้อมดนตรีของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของร่างกาย อีกทั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรี ยังส่งผลให้วิธีในการฝึกซ้อมดนตรีของแต่ละคนมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ท่านเน้นย้ำเสมอว่า ท้ายที่สุดแล้วศิษย์ทุกคนที่เรียน ต้องรู้จักการประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนมา เพื่อค้นหาหลักในการซ้อมให้เหมาะสมกับตนเอง เนื่องจากการเรียนกับครูเพียงสัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง ไม่มากเท่ากับการใช้เวลาอยู่กับตนเอง ดังนั้น หากศิษย์ไม่สามารถคิดวิธีในการซ้อมของตนเองได้ ย่อมไม่ส่งผลดีต่อศิษย์อย่าง ดังนั้น การสอนของท่านแต่ละครั้ง จึงมีการวางแผนการสอนโดยเริ่มต้นเรียนตั้งแต่สเกล อาร์พีเจจีโอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และ สุดท้าย คือ บทเพลง โดยในแต่ละส่วน ได้ลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดีและข้อบกพร่องของแต่ละคน เพราะฉะนั้น เมื่อศิษย์ต้องฝึกซ้อมด้วยตนเอง จึงสามารถฝึกซ้อมได้ตามที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง จนกระทั่งเมื่อเรียนจนถึงช่วงเวลาหนึ่งแล้วจะสามารถวางแผนการซ้อมของตนเองได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะทุกครั้ง</p>
2) หลักการสอน ที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ดนตรี โดยตรง แต่ นำมาใช้ในการ สอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะ ในด้านต่าง ๆ	<p>สำหรับการสอนดนตรีของท่าน มีลักษณะพิเศษ คือ ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่ใช่ดนตรี เพื่อสอนดนตรี โดยศาสตร์อื่น ๆ ที่ท่านใช้สอน มีทั้งจากที่ท่านได้รับความรู้จากครูของท่าน จากการทำท่านชวนช่วยและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนจนวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นมา เพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนด้วยตนเอง ซึ่งการสอนโดยศาสตร์อื่น ๆ ที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของร่างกาย การกำหนดลมหายใจ และสร้างสมาธิจากโยคะ ยิมนาสติก ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และยังใช้หลักธรรมทางด้านพุทธศาสนาทั้งทางเถรวาท และมหายานนิกายเซ็นในการสอน เพื่อช่วยฝึกสติ ควบคุมอารมณ์ และฝึกสมาธิ เป็นต้น</p>
(1) ทางด้าน ความยืดหยุ่น และความ แข็งแรงของ ร่างกายที่มีผล ต่อสมาธิ และ การเรียนดนตรี	<p>สำหรับความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี สามารถแบ่งวิธีการสอนออกเป็น 4 ประเด็นย่อย คือ 1. ทางด้านภาษา 2. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี ประกอบด้วย โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua) (ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์อย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถให้ผู้อื่นนำไปประยุกต์ใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรี) และ 3. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ และสมาธิ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)	โยคะและยิมนาสติกนั้น มีประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของ การฝึกสมาธิ และการฝึกความแข็งแรงของร่างกายในส่วนที่ต้องใช้ปฏิบัติเครื่องดนตรี หรือฝึกทักษะปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ท่านมีวิธีการอย่างนี้สอนให้ศิษย์ตั้งแต่ในช่วงแรกที่ท่านเริ่มสอน อย่างที่ท่านเคยพูดไว้ว่า ใครจะรับได้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับตัวของศิษย์เองด้วย แต่ท่านก็จะมีการแทรกเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ให้อยู่เสมอ ตั้งแต่ในปี 2505 ศิษย์คนแรกของท่านได้เริ่มเรียนศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก เพื่อปฏิบัติอย่างไรให้น่ามีพลัง ให้ผ่อนคลาย (Relax)
● โยคะ	ความหมายของ โยคะ ที่ท่านนำมาประยุกต์ในการสอนดนตรี เป็นการกล่าวถึงการสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) โดยสอนโยคะตามรูปแบบของท่าน จุดประสงค์หลักในการใช้โยคะเข้ามาช่วย เพื่อเพิ่มความผ่อนคลายทั้งจิตใจ และร่างกายส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะ
● ยิมนาสติก	ท่านได้รับการถ่ายทอดจาก แม็กซิม จาคอบเซน ครูสอนไวโอลินของท่าน จากนั้นจึงนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการสอนดนตรีในรูปแบบของตนเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการฝึกยิมนาสติกนี้ มีความคล้ายคลึงกับการฝึกโยคะ คือ การฝึกสมาธิ ฝึกความยืดหยุ่นของร่างกาย จนเกิดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ในการเรียนและฝึกซ้อมดนตรี ยิมนาสติกในความหมายของท่านเป็นการฝึกร่างกาย โดยเฉพาะส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ เส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะ ซึ่งสิ่งนี้แตกต่างจากโยคะค่อนข้างชัดเจน คือ ยิมนาสติกที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานี้ เป็นเทคนิคพิเศษฝึกปฏิบัติเรียกว่า “การซ้อมเจ็บ” ซึ่งเป็นเทคนิคของปากานีนิ ที่ถ่ายทอดให้ จาคอบเซน และ จาคอบเซน ถ่ายทอดให้ท่าน เทคนิคนี้อาศัยศาสตร์ของยิมนาสติกเข้าช่วย โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีในการฝึกซ้อม แต่ใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทักษะดนตรี แล้วเลือกรูปการซ้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น
- ฤๅษีตัดตน	ในการปฏิบัติฤๅษีตัดตน ท่านได้ศึกษาวิธีการนี้หลังจากที่ได้เรียนรู้วิธีการทางโยคะและยิมนาสติกตามแบบตะวันตก โดยสำหรับฤๅษีตัดตนนี้ท่านได้มาพบตอนหลังด้วยตัวท่านเองในช่วงที่ท่านกลับมาอยู่เมืองไทยได้ระยะหนึ่งแล้ว ว่าเป็นศาสตร์ที่มีท่าทางในการฝึกกล้ามเนื้อในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อช่วยทำให้การปฏิบัติทักษะดนตรีได้ดีขึ้น สรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการฝึกโยคะ หรือฤๅษีตัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีสามารถที่จะประยุกต์ใช้ท่าต่าง ๆ ได้ โดยเลือกใช้ท่าที่มีการใช้อวัยวะหรือกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับทักษะแต่ละประเภท

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

- ไทเก๊กหรือไทชิ	<p>ศาสตร์ทางด้านนี้ มีหลากหลายกระบวนการทำ ตั้งแต่ 24 ท่า จนถึง 40 กว่าท่า และยังมีการพัฒนาท่าต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกไทเก๊กสามารถเริ่มจากการใช้เพียงแรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ของร่างกาย จนถึงการฝึกท่าทางต่าง ๆ จากการตั้งสมาธิ ช่วยทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณให้หมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เมื่อฝึกแล้ว ผู้ฝึกสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เช่น ร่างกายสดชื่น ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งอาจมาจากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน เนื่องจากกว่าจะครบแต่ละกระบวนการต้องใช้เวลาพอสมควร สิ่งสำคัญ คือ ไทเก๊กต้องผ่อนคลายในทุก ๆ ส่วนของร่างกาย ไม่ใช่แรงในการเคลื่อนไหว เพราะการใช้แรงจะขัดขวางการเดินของเลือดลมในร่างกาย การฝึกโดยไม่ใช้กำลังต้องอาศัยทั้งความมีวินัย ความอดทน และใช้ความพยายาม จนกว่าจะเกิดความคล่องตัว สรุปการฝึกไทเก๊กเป็นการฝึกสมาธิที่มีการเคลื่อนไหวที่มีความนุ่มนวล ช่วยให้ผ่อนคลาย เกิดการเคลื่อนไหวต่อเนื่อง การหายใจสอดประสานไปกับการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งตั้งใจให้อยู่กับการเคลื่อนไหวของร่างกายตลอด เป็นการฝึกให้เกิดสมาธิได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีการเกร็งกล้ามเนื้อ ไม่มีการออกแรงกระแทก ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายได้น้อยมากเมื่อเทียบกับออกแรงในลักษณะอื่น ท่านจึงนิยมใช้เพื่อฝึกควบคุมสติและอารมณ์ทั้งของตนและศิษย์</p>
- มวยจีน หรือ มวยปากัว (Pakua)	<p>สำหรับการฝึกมวยจีน หรือมวยปากัว ท่านได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านยังไม่ได้ใช้ศาสตร์ทางด้านนี้ในการถ่ายทอดให้กับศิษย์อย่างจริงจัง แต่ท่านได้ฝึกฝนและนำมาใช้ประกอบการสอนสำหรับตัวท่านเท่านั้น ซึ่งการฝึกมวยจีนเป็นการฝึกที่มีความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่ดีมากในเรื่องการฝึกสติ และเป็นสมาธิแบบที่มีการเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมากเช่นกันกับไทเก๊ก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เมื่อเทียบกับแต่ละท่าของโยคะและฤาษีดัดตนที่ยังมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกาย แต่สำหรับมวยจีนนี้สามารถฝึกควบคุมการเคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา</p>
(2) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น	<p>ท่านได้อธิบายคำว่า “เซ็น” ในความหมายที่ท่านนำมาสอนนี้ คือ พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น ภาษาอังกฤษคือ “Zen” ซึ่งเป็นพุทธศาสนาโดยแท้ คำสอนของลัทธิเซ็น เรียกว่า “Sudden school คือ ลัทธิบรรลุฉับพลัน” การสอนหลักพุทธศาสนาของนิกายเซ็นเป็นการสอนลัด เรียกว่าวิธีปฏิบัติว่า “วิธีลัด” หรือ เรียกนิกายนี้ว่า “นิกายฉับพลัน” การฝึกตนของนิกายเซ็น เน้นในเรื่องของสมาธิ เป็นปรัชญาที่แสดงถึงแนวทางการใช้ชีวิต การทำงาน และศิลปะเซ็นยึดถือหลักปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้า ตามหลักของการฝึกสติ ซึ่งเป็นวิถีทางที่ท่านเน้นมากในการสอนดนตรี คือไม่ใช้การเน้นเพียงแค่การปฏิบัติทักษะทางดนตรี หรือการเรียนดนตรีให้เข้าใจเนื้อหาจากปัญญาเพียงเท่านั้น แต่การเรียนดนตรีให้มีประสิทธิภาพเกิดจากฝึกจิต ให้มีสติและสมาธิ ควบคู่กับการปฏิบัติอื่น ๆ ดังนั้น ท่านจึงได้ศึกษาหลักการและแนวคิดของนิกายเซ็น แล้วนำมาใช้ประกอบการสอนดนตรี เพื่อแก้ปัญหาให้กับศิษย์ในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนั้น ท่านยังได้แนะนำหลักในการซ้อมดนตรีสำหรับการเล่นบนเวที ซึ่งต้องพบทั้งคำชื่นชม และคำติเตียน ในความคิดแบบเซ็น โดยได้สอดแทรกมุมมองที่มีประโยชน์ไว้อย่างน่าฟัง ทั้งในแง่ของการรู้จักตนเอง รู้ความบกพร่องของตนเองและยอมรับให้ได้ เพื่อสามารถพัฒนาต่อ กระทั่งการอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่เก็บเรื่องในอดีตมาคิดจนทำลายปัจจุบัน และไม่คิดเรื่องอนาคตจนเกิดความฟุ้งซ่าน</p>

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

(3) ทางด้าน ภาษา	จากการที่ท่านมีความรู้ในด้านภาษาหลายภาษา จากความรู้ที่ได้รับจากครู ในการเดินทางไปเรียนยังประเทศต่าง ๆ และจากการใฝ่รู้ด้วยตนเอง ท่านจึงมีความสามารถในด้านนี้เป็นพิเศษ บวกกับการที่ท่านเป็นคนเคร่งครัดเรื่องการใช้ภาษา ทำให้ท่านสามารถสอนให้ศิษย์ได้เห็นแบบอย่าง และซึมซับความรู้นั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในการสอนดนตรีที่มีศัพท์ทางดนตรี ท่านสามารถอธิบายได้จนถึงรากศัพท์ของคำนั้น ๆ ทำให้ศิษย์สามารถเข้าใจโดยไม่ต้องท่องจำ และตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้ละเอียดขึ้น
1.4.2.2 แนวทางและ วิธีการสอน ซึ่ง เกิดจากการคิด ร่วมกันระหว่าง ท่านกับศิษย์	ถึงแม้การเรียนการสอนที่ตีพิมพ์เกิดจากการที่ครูมีความรู้ความสามารถ แล้วถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่ศิษย์โดยตรง และเป็นการใช้แผนการเรียนการสอนที่ได้จัดวางทุกส่วนมาพร้อมให้ศิษย์ใช้ ซึ่งดูเป็นการส่งผลดีในแง่ของการมีระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของท่าน เป็นการเรียนที่ไม่รับจำนวนผู้เรียนมากนัก ทำให้สามารถใช้วิธีการในการคิดแนวทางการเรียนร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์กระทั่งได้ผลลัพธ์ที่ดี โดยเฉพาะในส่วนที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรได้แสดงความเห็น และวางแผนการเรียนด้วย ท่านยินดีให้ศิษย์ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการทดลองปฏิบัติ และศิษย์มีความสนใจ เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถเกิดสิ่งใดขึ้น โดยเฉพาะหากศิษย์ต้องการค้นพบในสิ่งที่ตำราไม่มีบันทึกไว้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และสูญเสียทักษะที่ดีไป ท่านใช้จิตวิทยาในการช่วยแก้ปัญหา ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าคุณได้เป็นผู้ที่แสดงความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมกับการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตน ทำให้ยังมีความกระตือรือร้น และภูมิใจว่าได้มีส่วนร่วม โดยท่านได้ใช้คำว่า “นุ่มนวลแต่ได้ผล” ซึ่งได้กล่าวไว้ตั้งแต่ในด้านบุคลิกภาพทางด้านอารมณ์ของท่านด้วย
1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์	
1.4.3.1 การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์	
1) การให้ความ เชื่อมั่น และ กำลังใจ	การให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ด้วยท่าทาง หรือการแสดงท่าทีถึงความไว้วางใจในตัวศิษย์ที่ท่านได้แสดงออกต่อศิษย์ ทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตนให้ท่านได้ภาคภูมิใจ สมกับที่ท่านได้ไว้วางใจ สำหรับกรณีของท่านที่ได้ปฏิบัติเช่นนี้กับศิษย์ ไม่ใช่เพียงแต่ต้องการให้ศิษย์ได้รับรางวัล หรือได้รับกำลังใจ แต่ท่านต้องการให้ศิษย์แสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการที่พวกเขาได้รับกำลังใจและสามารถพัฒนาตนเองไปได้จนถึงระยะหนึ่งแล้ว ความรู้สึกดีที่ได้รับจากการประสบความสำเร็จย่อมเพิ่มขึ้นในทุกครั้ง ส่งผลให้มีการพัฒนาด้วยแรงผลักดันภายในตนเอง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล แต่ปฏิบัติเพราะต้องการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ครูที่ดีควรให้กำลังใจศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม ท่านเป็นครูที่มีแต่กำลังใจให้ศิษย์ หวังดีต่อศิษย์ และปฏิบัติทุกวิถีทางให้ศิษย์สามารถดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) สรุปคุณลักษณะด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน	ท่านได้นำความรู้ ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ร่วมกับการสอนดนตรี ทำให้ท่านมีเทคนิคต่าง ๆ ที่ศิษย์ยังไม่เคยได้เห็นท่านสอนด้วยเทคนิคเหล่านั้น ประกอบกับท่านเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการสอนค่อนข้างมาก ทำให้ท่านมีวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่ และสร้างสรรค์ตลอดเวลา โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้คำพูดต่าง ๆ กับศิษย์ เช่น เทคนิคที่ท่านกำลังสอนอยู่ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนให้ผู้ใดมาก่อน มีเพียงท่านกับศิษย์เท่านั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าคุณมีคุณค่า มีความสามารถ ทำให้ท่านเลือกสอนเทคนิคนี้ให้ ทำให้ศิษย์ที่ได้รับเคล็ดลับต่าง ๆ เหล่านี้มีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีแล้ว ให้ความสนใจต่อการเรียนและการฝึกซ้อมมากยิ่งขึ้น
3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน	วิธีการสอนของท่านไม่ใช่เพียงการนำความรู้ตามตำรา หรือเน้นการสอนเทคนิคขั้นสูงที่กลับสร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่ท่านมีวิธีการสอนในรูปแบบที่ไม่ทำให้รู้สึกเบื่อในการเรียน จากรายละเอียดที่ได้กล่าวข้างต้นในประเด็นเรื่องรูปแบบการสอนด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การสาธิต โดยท่านเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต ช่วยทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายได้แล้ว ท่านยังมีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์จากการสังเกตบรรยากาศในการสอนตลอดเวลา หากการสอนในครั้งนั้นมี ความเครียด หรือ กตัญญู จากเนื้อหาที่เรียน ท่านสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของท่านได้ในทันที จากคำกล่าวของศิษย์ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการสอนที่ไม่สร้างความเบื่อหน่ายต่อการเรียน โดยท่านไม่ต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ท่านใช้การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน วิธีการการพูด ทั้งนี้เสียงและท่าทางทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นตลอดทั้งชั่วโมง
1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์	ครูควรพิจารณาก่อนว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรแก้ด้วยการทำโทษหรือไม่ เพราะการทำโทษที่ไม่พึงปรารถนาตามมาในด้านจิตใจของศิษย์ และเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและสภาพการเรียน การทำโทษที่เหมาะสมควรใช้การลงโทษให้น้อยที่สุด และควรอธิบายให้ผู้ถูกทำโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงจำเป็นต้องถูกลงโทษ ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกายหรือเจ็บใจอย่างรุนแรง สิ่งสำคัญคือ ครูไม่ควรทำโทษผู้เรียน ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่ควรทำโทษเมื่อพฤติกรรมไม่ดีนั้นผ่านไปแล้ว และควรใช้วิธีการลงโทษเมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น แต่เป็นการอบรมสั่งสอนเพื่อตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความใส่ใจของตัวศิษย์เองด้วย
1.4.4 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน	ท่านทุ่มเทให้กับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านได้เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ที่อื่น ๆ อีกหลายสถาบัน รวมถึงการสอนส่วนตัว กล่าวได้ว่า ครึ่งหนึ่งของชีวิตท่าน คือ การสอนดนตรี ท่านพร้อมที่จะสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ได้ดีที่สุด และพร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

ตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

สำหรับการเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สิ่งที่เป็นแนวทางสำคัญในการนำเสนอ คือ คุณลักษณะของครูดนตรี ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านบุคลิกภาพ 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ และ 4. ด้านการสอนดนตรี ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับต้นแบบความเป็นครู ข้อมูลที่ได้นำมาจัดทำแนวทางผู้วิจัยได้นำมาจากแหล่งที่มาของข้อมูลทั้ง 4 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลหลักที่ได้จากแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน โดยข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เป็นสิ่งที่ท่านได้กระทำด้วยตัวท่านเอง และเป็นคำแนะนำเพิ่มเติมจากประสบการณ์ของท่านตลอดระยะเวลาที่ท่านได้อยู่ในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์สำหรับลูกศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากศิษย์ที่ได้เรียนกับท่าน ตั้งแต่ในช่วงพุทธศักราช 2505 จนถึงปัจจุบัน และเป็นศิษย์ที่มีหน้าที่การงานเกี่ยวข้องกับการสอนดนตรี และอยู่ในแวดวงการศึกษา จำนวน 25 คน ได้แก่ รศ.ดร.โกวิท ษัณฐิรี ศ.ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ อ.นาวิ คชเสนี อ.ชูวิทย์ ยุระยงค์ อ.สตีฟพิณ รัตนเรือง ผศ.ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ผศ.วิทยา ไกลทอง อ.สิทธิชัย เพ็งเจริญ ผศ.นรอรอด จันทร์กล้า อ.ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ อ.อัมพร โฆวินทะ พันอากาศเอกภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา อ.พูนโชค กุหลาบวงษ์ คุณต้นเถา ช่วยประสิทธิ์ อ.ดร.อโณทัย นิตินพ คุณอัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ คุณวสิษฐ เตชานุกุล อ.วชิรวิญญ์ ปัญญาลักษณ์ นายพากร อุดมทรัพย์ อ.ระพี นภาพรรณ จำอากาศเอกสรารุณี ผลาชีวะ อ.นาวิน เอมเปรมศิลป์ คุณจิตสมณ ฉัตราคม และคุณอัญญัติ สังข์เกษม (เรียงตามปีที่เริ่มเรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร จากอดีตถึงปัจจุบัน)

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับลูกศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากศิษย์ที่ได้เรียนกับท่านในระดับอุดมศึกษา และผู้ที่ร่วมเล่นดนตรีกับท่านในวง The Viola Lovers จำนวน 20 คน

4. ข้อมูลเบื้องต้นจากตำรา หลักการ และทฤษฎีทางด้านดนตรี ที่เกี่ยวกับการสอนดนตรี และจิตวิทยาการสอนต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น สำหรับหนังสือที่นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร และศิษย์ของท่าน ได้แก่

หนังสือความเป็นครู พ.ศ. 2553 (หัวข้อคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู) ของ ยนต์ ชุ่มจิต หนังสือจิตวิทยาการศึกษา พ.ศ. 2552 (หัวข้อพันธุกรรม สิ่งแวดล้อมและเขาวนปัญญา และ หัวข้อการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา) ของสุรางค์ ไคว์ตระกูล หนังสือครูผู้สร้างโลก พ.ศ. 2551 (หัวข้อคุณธรรมของครู) ของท่านพุทธทาสภิกขุ หนังสือพฤติกรรมกรรมการสอนดนตรี พ.ศ. 2544 (หัวข้อการ วัดและการประเมินผลดนตรี) ของณรุทธ์ สุทธิจิตต์ หนังสือความเป็นครู พ.ศ. 2542 (หัวข้อจรรยาบรรณ และคุณธรรม) ของพิชัย ไชยสงคราม รวมถึงแนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิง ต่าง ๆ ได้แก่ จากพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จากพระราโชวาทของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร จากความคิดเห็นของ นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคคลอาชีพต่าง ๆ ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของ ครูไทย จากทัศนะของบุคคลทั่วไป จากแนวคิดการศึกษาของตะวันตกที่มีแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ รวมถึง เกณฑ์จากคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูของคุรุสภา ที่ศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติ ตนของครู ซึ่งใช้บ่งชี้ลักษณะที่ดีของครูไว้เบื้องต้น จากการศึกษาที่ ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ นิราศ จันทริก และ สมคิด ณะเรืองสกุลไทย ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูโดยวิเคราะห์ประวัติครูดีเด่นจากหนังสือประวัติครู และคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์

สำหรับการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ผู้วิจัยได้อาศัยแหล่งข้อมูลของแนวทางจาก **ข้อมูลหลักที่ได้จากแบบสัมภาษณ์สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร** ซึ่งมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากผู้วิจัยได้อ้างอิงความหมายของต้นแบบความเป็นครูดนตรี หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ปฏิบัติในฐานะครู ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อวิชาชีพครูดนตรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครู ด้านคุณธรรมและ จรรยาบรรณของครู ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอนของครู ส่งผลให้เกิดการสร้าง “แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี” ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวทางความเป็นครูในการเป็นครูดนตรี โดยนำเสนอคุณลักษณะด้านต่าง ๆ จากต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งประกอบไปด้วย คุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านบุคลิกภาพของครู 2. ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู 3. ด้านความรู้และประสบการณ์ และ 4. ด้านการสอนดนตรี โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิง พุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ จากพันเอกชูชาติ พิทักษากร และลูกศิษย์โดยตรงของพันเอก

ชูชาติ พิทักษากร จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางต้นแบบความเป็นครุตนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดไว้ ดังนี้

1. แนวทางต้นแบบความเป็นครูคนตรี โดยมีต้นแบบ คือ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ แบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้ และประสบการณ์ และด้านการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

<p>1.1 ด้านบุคลิกภาพ</p> <table border="1" data-bbox="373 633 751 748"> <tr> <th colspan="4">แหล่งอ้างอิงข้อมูล</th> </tr> <tr> <td>1 ☒</td> <td>2 ☒</td> <td>3 ☒</td> <td>4 ☒</td> </tr> </table> <p>¹ แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร ² แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ³ แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ⁴ ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)</p>	แหล่งอ้างอิงข้อมูล				1 ☒	2 ☒	3 ☒	4 ☒	<p><u>แบบสัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร</u> ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ข้อ 3.1 – 3.7 <u>แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 2 ข้อ 2.1 – 2.7 และตอนที่ 6 <u>แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน</u> ตอนที่ 2 ข้อ 1 – 13 <u>ตำรา/หลักการ/ทฤษฎี</u> สุรางค์ โคว์ตระกูล. 2552. <i>จิตวิทยาการศึกษา</i>. พันธธรรม สิ่งแวดล้อมและเยาวชนปัญญา พิชัย ไชยสงคราม. 2542. <i>ความเป็นครู</i>. จรรยาบรรณ และคุณธรรม แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่ง อ้างอิงต่างๆ</p>
แหล่งอ้างอิงข้อมูล									
1 ☒	2 ☒	3 ☒	4 ☒						

สำหรับบุคลิกภาพของครู สามารถแบ่งออกได้ 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การสำรวจ และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน 2. ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของตน 3. การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น 4. ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน 5. ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ และ 6. การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย รายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1.1 การสำรวจ และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน

สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวจภารกิจ มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ 2. การสำรวจอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ 3. การรักษาวินัย ทั้งวินัยในการตรงต่อเวลา และการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของศิษย์เอง รายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.1.1.1 การสำรวจภารกิจ มารยาท และ ความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์
- 1.1) วางตัว และประพฤติปฏิบัติตนในฐานะครูให้มีความสำรวจเหมาะสมกับความเป็นผู้ใหญ่ ให้ศิษย์ไหว้ด้วยความสนิทใจ รวมถึงทั้งลักษณะการแต่งตัวของครูควรมีความเหมาะสมต่อกาลเทศะส่งผลต่อความเกรงใจ เหมาะสมต่อวัยวุฒิ
- 1.2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างได้ในสิ่งที่พูด และสอนให้ศิษย์มีความเกรงใจในการปฏิบัติ ทำให้คำสอนของครูเป็นคำสั่งสอนที่มีคุณค่า ทำให้ศิษย์เกิดความศรัทธา ดังคำกล่าวที่ว่า ตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน

- 1.1.1.2 การสำรวจ อารมณ์ และ ความรู้สึกต่อศิษย์
- 1.1) สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในฐานะครูสอนดนตรีได้ดี ครูต้องสามารถจัดการอารมณ์ของตนเองที่เกิดขึ้นระหว่างที่สวมบทบาทต่าง ๆ ได้ทุกสถานการณ์ ด้วยการควบคุมสติ และการฝึกสมาธิด้วยวิธีการต่าง ๆ หากไม่สามารถหยุดมโนกรรมได้ทัน ครูควรควบคุมกายกรรม และวัจกรรมของตนเองได้
- 1.2) เมื่อเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการสอน ไม่ควรเลือกใช้ความรุนแรงทางอารมณ์ในการแก้ปัญหา ควรเลือกใช้วาจาที่ไม่ดูด้น หรือคำพูดที่รุนแรง ทำให้ศิษย์ยอมรับความผิดพลาดของตน และปรับปรุงแก้ไขตนเองตามที่ครูต้องการอบรม หรือดักเตือนได้
- 1.3) ใช้การปฏิเสธที่นุ่มนวล ไม่ทำร้ายน้ำใจ แต่ใช้จิตวิทยาในการเลี่ยงคำพูดที่ทำให้ศิษย์รู้สึกไม่ดีต่อครู
- 1.4) วิธีการทำโทษควรอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ทำโทษอย่างมีวัตถุประสงค์ ไม่ใช่อารมณ์เป็นที่ตั้ง เป็นวิธีการที่นุ่มนวล แต่ได้ผล
- 1.1.1.3 การรักษาวินัย
- สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 2 ประเด็น ได้แก่ 1. การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา และ 2. การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งหน้าที่ของครู และฝึกให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้
- 1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลาของครู
- 1.1) มีความตรงต่อเวลา สามารถปฏิบัติให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน รวมถึงทุกบทบาทที่ครูมีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ใช่เพียงการตรงเวลาเท่านั้น แต่ควรต้องมาก่อนเวลาด้วย
- 1.2) ปลุกฝังให้ศิษย์มีความตรงต่อเวลาด้วยการดักเตือนหากศิษย์กระทำผิดในครั้งแรก และหากมีครั้งต่อไปควรมีการทำโทษเบื้องต้นเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนรู้ระเบียบวินัยของสังคมได้
- 2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
- (1) การฝึกความรับผิดชอบของครู
- 1.1) แยกแยะบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน หากมีบทบาทใดมีความเกี่ยวข้องกัน ควรนำองค์ความรู้ของแต่ละบทบาทมาส่งเสริมกันได้ เช่น นักดนตรี ผู้อำนวยการวง เพลง นักประพันธ์เพลง ครูสอนดนตรี เป็นต้น
- 1.2) กำหนดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละส่วนของตนให้ชัดเจน ไม่นำเวลาที่ใช้ในการสอนดนตรีไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อื่น ควรแยกแยะลำดับความสำคัญของแต่ละหน้าที่ให้ได้ชัดเจนว่า สิ่งใดควรปฏิบัติก่อนหรือหลัง
- 1.3) สร้างวินัยให้ตนเองในทุก ๆ ด้าน โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ หรือสถานการณ์

- แต่ควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่าง
- (2) การฝึกให้
ศิษย์มีความ
รับผิดชอบ
- 1.1) รักษาระเบียบวินัยในการฝึกอบรม (Training) ตามแบบฉบับของครูที่มีความเข้มงวดในวิธีการฝึกฝน โดยเฉพาะการฝึกอบรมให้ศิษย์รู้จักจัดการหน้าที่ของตน
- ฝึกให้ศิษย์
มีความ
รับผิดชอบ
ต่อการเรียน
- 1.1) ฝึกให้ศิษย์ศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ควรปลูกฝังให้ศิษย์ตั้งใจศึกษาหาความรู้ และรับผิดชอบต่อสิ่งที่ครูได้มอบหมายให้ปฏิบัติทุกครั้ง
- 1.2) ฝึกให้ศิษย์เรียนรู้การบันทึกข้อมูลที่เป็นการณ์ดหมาย และสิ่งที่ต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเรียนและการงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น จดด้วยสมุดบันทึก สืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในการจดจำข้อมูล เป็นต้น
- ฝึกให้ศิษย์
มีความ
รับผิดชอบต่อ
การฝึกซ้อม
ดนตรี
- 1.1) ให้ข้อคิดที่ดีต่อศิษย์ในการฝึกซ้อม และเตือนสติศิษย์ในการหาเวลาซ้อมให้ได้ ทุกครั้งที่มีเวลาว่าง สิ่งสำคัญในการเรียนดนตรีไม่ใช่ความเก่ง แต่สำคัญที่การฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ
- 1.2) สร้างวินัยให้ศิษย์รับผิดชอบต่อในการปฏิบัติตามตารางเวลาการฝึกซ้อมของตน ในแต่ละครั้งให้ชัดเจน
- 1.3) ฝึกซ้อมดนตรีให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างได้ชัดเจน โดยสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและมีความถูกต้อง และทำให้ศิษย์ศรัทธาในความสามารถของครูได้
- 1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของครู
- 1.1) พัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ที่ส่งผลต่อวิชาชีพของตนอยู่เสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้ที่เป็นครู ไม่ควรหยุดพัฒนาตนเอง

สำหรับความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเองเพื่อส่งเสริมวิชาชีพของครู สามารถแบ่งประเด็นด้านความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพ ออกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ทางด้านวิชาการ และทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี
- 1.1) ใฝ่หาความรู้ที่ใช้ในการสอนดนตรี นอกเหนือจากตำราเรียน หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพดนตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาต่อยอดในการสอนดนตรี
- 1.2) ค้นหาตนเองว่า มีความบกพร่องในเรื่องใด เพื่อศึกษาทางด้านนั้นเพิ่มเติม เช่น การศึกษาข้อมูล หรือเรียนรู้วิธีการปฏิบัติจากผู้ที่มีความรู้มากกว่าตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้ก้าวหน้าต่อไป
- 1.3) ไม่ควรแบ่งแยก และจำกัดขอบเขตของการเรียนรู้ดนตรีของตนและศิษย์ แต่ควรยอมรับ และเปิดกว้างต่อดนตรีทุกประเภท
- 1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ
- 1.1) ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่มีความเป็นวิชาการจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อไม่ทำให้ข้อมูลที่นำไปสอนมีความผิดพลาด
- 1.2) ค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ห้องสมุด ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ
- 1.3) มีความรอบรู้ในหลากหลายศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านดนตรีเท่านั้น แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้และเป็นพื้นฐานในการสอนของตน
- 1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ
- 1.1) ไม่ควรละทิ้งเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการส่งเสริมวิชาชีพของตน เช่น ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงเพื่อค้นคว้าข้อมูล หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางดนตรี
- 1.2) ใช้วิจารณ์ญาณในการเปิดรับข้อมูลจากเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่น้อยหรือมากเกินไปจนควร โดยกำหนดขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาศักยภาพตนให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง
- 1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น
- สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวมกิริยา มารยาทและความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์ 2. การสำรวมอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ และ 3. การรักษาวินัยทั้งวินัยในการตรงต่อเวลาและการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของศิษย์ มีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.1.3.1 การประเมินตนเอง และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์
- 1.1) ประเมินตนเอง เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง และแก้ไข ยอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่มีความถนัด เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติโดยตรง
- 1.2) สามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่ศิษย์เพิ่มเติม หากไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด เพื่อไม่ให้ศิษย์รับข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริง ทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจผิด
- 1.3) สามารถแนะนำแนวทางให้ศิษย์ในการค้นคว้าความรู้ต่อได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ หากครูไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น เช่น การแนะนำบุคคลที่มีความรู้ในด้านนั้นแทนตน
- 1.1.3.2 การประเมินและเข้าใจจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต
- 1.1) ประเมินตนเองในแต่ละช่วงชีวิตของการทำงานว่า ตนมีความสามารถ และความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครูได้มากหรือน้อยเพียงใด
- 1.2) กำหนดเป้าหมายต่อวิชาชีพของตน เพื่อประเมินความสามารถของตนได้อย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาตนเองได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 1.3) สอดแทรกปรัชญาการใช้ชีวิตให้กับศิษย์นอกเหนือจากบทเรียน เพื่อให้ศิษย์รู้จักการประเมินตนเองได้เช่นกัน
- 1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจ กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน
- 1.1) มีความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำสิ่งที่ตนมุ่งหวังให้กลายเป็นจริง โดยเฉพาะความมุ่งมั่นในการสร้างรากฐานที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพของตนให้มั่นคง
- 1.2) มีความมุ่งมั่นต่อหลักการที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น แต่ไม่กลายเป็นคนก้าวร้าว หรือมีกิริยาที่แข็งกระด้าง กล่าวได้ว่า แข็งในหลักการ แต่ยังคงมีกิริยามารยาทอ่อนน้อม แก้ปัญหาด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
- 1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด ให้เกียรติผู้อื่น
- 1.1) มีความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ
- 1.2) ไม่ยกตนข่มผู้ใด กระทั่งศิษย์ซึ่งมีความอาวุโสน้อยกว่า
- 1.3) ให้เกียรติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเหนือศิษย์
- 1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย
- 1.1) ดูแลสุขภาพร่างกายของตนอย่างดี ไม่ปล่อยร่างกายย่ำแย่หรือหุดหู่ ด้วยการเลือกใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับตน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่
- 1.2) แบ่งเวลาในแต่ละวันให้ได้อย่างลงตัวในทุกกิจกรรม ตั้งแต่เช้าถึงค่ำเป็นประจำทุกวัน ทั้งการนอน รับประทานอาหาร รวมถึงเวลาว่างในการให้ศิษย์เข้าพบปรึกษาปัญหาต่าง ๆ

แหล่งอ้างอิงข้อมูล			
1 ☒	2 ☒	3 ☒	4 ☒

1 แบบสัมภาษณ์พื้นเอกชชาติ พิทักษากร

2 แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพื้นเอกชชาติ พิทักษากร

3 แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพื้นเอกชชาติ พิทักษากร

4 ตำรา หลักการ และทฤษฎี
(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)

แบบสัมภาษณ์พื้นเอกชชาติ พิทักษากร
ตอนที่ 2 และตอนที่ 4 ข้อ 4.1 – 4.4

แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน
ตอนที่ 3 ข้อ 3.1 – 3.4 และตอนที่ 6

แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน
ตอนที่ 2 ข้อ 14 – 25

ตำรา หลักการ ทฤษฎี
ยนต์ ชุ่มจิต. 2553. *ความเป็นครู*. คุณธรรม จริยธรรม
ค่านิยม และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู.
พุทธทาสภิกขุ. 2551. *ครูผู้สร้างโลก*. คุณธรรมของครู.
พิชัย ไชยสงคราม. 2542. *ความเป็นครู*. จรรยาบรรณ
และคุณธรรม.
แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่ง
อ้างอิงต่างๆ
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

สิ่งที่ครูควรให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง คือ ความดี หรือความมีคุณธรรม โดยสิ่งที่ครูควรปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ ได้แก่

- อบรมสั่งสอนศิษย์ในเรื่องคุณธรรมอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้การสั่งสอนด้วยคำพูดโดยตรง
- แทรกคุณธรรมระหว่างการสอน โดยใช้เหตุการณ์ที่สามารถเข้าใจเรื่องคุณธรรมได้โดยง่าย เช่น ยกตัวอย่างนิทาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ
- ประพฤติตนให้มีคุณธรรมที่ดีงามให้ศิษย์เห็นเป็นแบบอย่างเสมอ

สำหรับคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู สามารถแบ่งออกได้ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว
2. การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม
3. การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
4. การเปิดใจกว้างในฐานะครู และ
5. ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว
- 1.1) เปิดกว้างต่อทุกศาสนา และทุกเชื้อชาติ
  - 1.2) ให้ความเคารพต่อศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตามหลักศาสนาของตน เพื่อยึดเป็นที่พึ่งในการทำความดี
  - 1.3) น้อมนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อควบคุมอารมณ์

และจิตใจของตนเอง

สำหรับประเด็นการมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว สามารถแบ่งประเด็นเรื่อง การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. ความเมตตา และความกรุณา 2. ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ และ 3. ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ

1.2.1.1	ความเมตตา และ ความกรุณา	1.1) มีจิตคิดช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ทั้งต่อการเรียนดนตรี และเรื่องต่าง ๆ ใน การดำเนินชีวิต 1.2) มีความเมตตา กรุณา โดยปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม กระทั่งศิษย์ สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของครูได้
1.2.1.2	ความยินดีเมื่อ ผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ	1.1) มีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์ประสบความสำเร็จในทางที่ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า เป็นการแสดงออกถึงมโนกรรม และกายกรรมที่ดี 1.2) แสดงวจีกรรมที่เป็นการชื่นชมยินดีในความสำเร็จของศิษย์ทุกครั้ง ทั้งความสำเร็จยิ่งใหญ่ หรือเล็กน้อยก็ตาม
1.2.1.3	ความวางเฉย ปล่อยวาง และ การวางใจเป็น กลางไม่ปล่อยไป ตามอำนาจอคติ	1.1) ดำรงตนให้สามารถวางเฉยได้ หากพยายามช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์ไม่สามารถรับสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตาม ไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับ ความตั้งใจในการช่วยเหลือของครูได้ เพื่อให้ตนเกิดความทุกข์ทรมาน 1.2) เรียนรู้วิธีในการปล่อยวางความรู้สึกทุกข์ ไม่แบกรับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ใช้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาเป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ ไม่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับความ ผิดพลาดกับนั้น จนไม่สามารถทำหน้าที่อื่นต่อได้ 1.3) หาวิธีแก้ไขหากความผิดพลาดนั้นเกิดจากความผิดพลาดของตนเอง และ ก่อนที่จะปล่อยวาง ต้องได้ตั้งใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความพยายาม และความตั้งใจ จริงเสียก่อน 1.4) ไม่ปล่อยให้ความอคติเกิดขึ้นกับตนเอง รู้จักการวางใจเป็นกลาง ดำรงตนอยู่ใน ธรรม ด้วยปัญญา มีจิตตรง เทียงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง ทำให้ ศิษย์ได้รับทั้งความรู้ที่ถูกต้องจากครูอย่างเท่าเทียม
1.2.2	การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ ในศีลธรรมดีงาม	สามารถปฏิบัติศีลเบื้องต้นได้ครบทั้ง 5 ข้อ ทั้งในเรื่องของการไม่พูดปด ไม่พูดจาใส่ร้ายผู้อื่น ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่ดื่มเครื่องดื่มมึนเมา สิ่งเสพติดทุกชนิด รวมถึง การไม่ลักทรัพย์ โดยเฉพาะศีลในด้านการไม่รังแก หรือทำร้ายชีวิตผู้อื่น และควบคุม

- ตนเองให้มีความหนักแน่น รับผิดชอบต่อคู่ครอง หรือครอบครัวของตน ไม่ทำลายชีวิตครอบครัวผู้อื่น
- 1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
- 1.1) ระลึกถึงบุญคุณของครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมให้เกิดความรู้ในวิชาชีพ ทั้งในกรรม วชิกรรม และกายกรรม
- 1.2) เมื่อนำความรู้ของบุคคลอื่นไปใช้ ควรให้การอ้างอิงถึงบุคคลเหล่านั้นทุกครั้ง เพื่อเป็นการแสดงความเคารพในการนำความรู้มาใช้
- 1.3) หมั่นกลับไปเยี่ยมเยียน หรือไหว้ครู เมื่อมีโอกาส โดยไม่ถือเป็นเพียงการมาพบ หรือกราบไหว้ เพื่อให้ครูสบายใจ แต่คือการบูชาครูของตนด้วย
- 1.4) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และอบรมให้ศิษย์เคารพต่อผู้มีพระคุณ ทั้งบุพการี ผู้มีพระคุณที่ให้ความช่วยเหลือในทุกทาง โดยเฉพาะผู้มีพระคุณต่อวิชาชีพของตน
- 1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู
- สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1. การให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์อยู่เสมอ 2. การรับฟังศิษย์ โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และยินดีเสียสละเวลารับฟังปัญหา ให้คำปรึกษากับศิษย์ แต่ละหวัชข้อมีรายละเอียด ดังนี้
- 1.2.4.1 การให้โอกาส และสนับสนุนศิษย์เสมอ
- 1.1) เป็นผู้ที่มีความใจกว้าง เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ทำให้ศิษย์มีโอกาสเรียนรู้เทคนิคที่มีความเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด ไม่ครอบครองศิษย์คนนั้นไว้เป็นของตนเท่านั้น
- 1.2) ยินดีสนับสนุนทุกทางที่สามารถช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ ทั้งด้านการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมในทุกด้าน รวมถึงการให้กำลังใจ หากศิษย์มีโอกาสศึกษาต่อในโอกาสต่าง ๆ
- 1.3) ให้โอกาสศิษย์ในการพัฒนาตนเอง ไม่คาดหวังว่าศิษย์ต้องเป็นในสิ่งที่ครูต้องการภายในระยะเวลาอันสั้น
- 1.4) อบรมสั่งสอน และให้ความรู้แก่ศิษย์ มีการคาดการณ์ทั้งเหตุและผลในการหาโอกาสที่ดี และเหมาะสมให้กับศิษย์ โดยหาวิธีการที่สามารถพัฒนา และดึงศักยภาพของศิษย์แต่ละคนให้แสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวศิษย์ และสังคมส่วนรวมได้มากที่สุด
- 1.5) ให้ศิษย์มีโอกาสในการแสดงความสามารถของตนในกิจกรรมต่าง ๆ และให้การสนับสนุนในทุกกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศิษย์ เช่น การที่ครูมาชมคอนเสิร์ตของศิษย์ เพื่อให้เกิดกำลังใจ

1.2.4.1 การรับฟัง

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ การมีความยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์ และความยินดีในการเสียสละเวลารับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์เสมอมา รายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

- 1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์
  - 1.1) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างดี ไม่ว่าจะเรื่องใด โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน เนื่องจากการสอนศิษย์ซึ่งมีพื้นฐานทางความคิด และการกระทำที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งได้
  - 1.2) ไม่ควรใช้ความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้ง ไม่เอาชนะ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนคิดว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด อาจมีความคิดเห็นที่ถูกต้องมากกว่าความคิดเห็นของตน ขึ้นอยู่กับมุมมองจากมุมมองของผู้ใด และคำตอบอาจไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียว
  - 1.3) เปิดกว้างทางความคิด ไม่ใช้ความเผด็จการ แต่ควรตัดสินใจเลือกสิ่งใด สิ่งหนึ่งจากเหตุผลในการศึกษาข้อมูล หรือรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ โดยไม่ตัดสินใจจากความรู้สึกของตนผู้เดียว
- 2) ยินดีสละเวลารับฟังปัญหาให้คำปรึกษากับศิษย์
  - 1.1) สามารถสังเกตได้ว่า ศิษย์คนใดมีปัญหาหรือมีสิ่งใดผิดปกติเกิดขึ้น ทั้งการเรียนเดี่ยว หรือกลุ่ม โดยไม่คิดว่า ปัญหาของศิษย์เป็นปัญหาที่ไม่มีสาระ
  - 1.2) เสียสละเวลาบางส่วน เพื่อให้คำปรึกษาในเรื่องเรียน นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ เมื่อศิษย์เกิดความไม่เข้าใจต่อสิ่งที่เรียน และส่งผลต่อศักยภาพของศิษย์
  - 1.3) ไม่ปิดกั้นตนเอง เมื่อศิษย์ต้องการคำปรึกษา สามารถทำให้ศิษย์รับรู้ว่าคุณเต็มใจรับฟังปัญหาของศิษย์ทุกคนเสมอกัน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อการเรียนดนตรี และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
  - 1.4) ให้คำแนะนำที่มีมุมมองจากข้อเท็จจริง (Fact) ไม่หลอกลวง หรือปลอบโยน เพื่อให้สบายใจแต่ไม่ช่วยแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง
  - 1.5) หาแนวทาง หรือวิธีการพัฒนาตนเองให้ศิษย์ในแต่ละเรื่องได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ส่งผลต่อการเรียน
- 1.2.5 ความชอบและความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน
  - 1.1) ทำให้ศิษย์เกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ตนเรียนดนตรีให้ได้มากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาด้านความรับผิดชอบตามมา เนื่องจากการปฏิบัติทักษะดนตรี โดยไม่เหน็ดเหนื่อย และเกิดความเบื่อหน่าย เคล็ดลับไม่ได้อยู่ที่วินัยของการฝึกซ้อมดนตรีเท่านั้น แต่อยู่ที่ความรักในดนตรี กระทั่งฝึกให้ศิษย์เล่นดนตรีจากความรู้สึกและอารมณ์ข้างในของตน (Feeling) จนเกิดความซาบซึ้งในเสียงดนตรี
  - 1.2) ไม่ควรสอนดนตรี หรือฝึกซ้อมเพื่อความคล่องแคล่วจากการใช้สมองคิด

เท่านั้น แต่ควรสอนให้รู้สึกถึงความไพเราะของเสียงที่แท้จริงของเสียงดนตรี

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์											
<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">แหล่งอ้างอิงข้อมูล</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 ☒</td> <td>2 ☒</td> <td>3 ☒</td> <td>4 ☒</td> </tr> </tbody> </table>				แหล่งอ้างอิงข้อมูล				1 ☒	2 ☒	3 ☒	4 ☒
แหล่งอ้างอิงข้อมูล											
1 ☒	2 ☒	3 ☒	4 ☒								
<p>¹ แบบสัมภาษณ์พื้นเอกชูชาติ พิทักษากร</p> <p>² แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพื้นเอกชูชาติ พิทักษากร</p> <p>³ แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพื้นเอกชูชาติ พิทักษากร</p> <p>⁴ ตำรา หลักการ และทฤษฎี (ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)</p>											
<p>แบบสัมภาษณ์พื้นเอกชูชาติ พิทักษากร</p> <p>ตอนที่ 2 และตอนที่ 5 ข้อ 5.1 – 5.6</p> <p>แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน</p> <p>ตอนที่ 4 ข้อ 4.1 – 4.7 และตอนที่ 6</p> <p>แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน</p> <p>ตอนที่ 2 ข้อ 26 – 37</p> <p>ตำรา หลักการ ทฤษฎี</p> <p>แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ</p>											

สำหรับในด้านนี้สามารถแบ่งออกเป็นอีก 4 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) ท่านมีความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลาย ทั้งที่ได้รับความรู้มาจากครูของท่าน และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เห็นได้จากการที่ศิษย์หลายคนได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า ความรู้ของท่านสามารถสอนศิษย์ได้กระทั่งทุกวันนี้

- 1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง
- 1.1) ครูสอนดนตรีต้องมีความรู้ในศาสตร์ทางดนตรีและวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง และเป็นความรู้ที่ได้รับจากครูที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้โดยตรง เพื่อให้ได้รับเนื้อหาและทักษะปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง
- 1.2) สามารถเรียนรู้วิชาความรู้ที่นำมาใช้สอนดนตรีได้ตลอดเวลา และตลอดชีวิต ซึ่งหากศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ต้องศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
- 1.3) มีความรู้ทางทักษะของเครื่องดนตรีที่หลากหลายมากกว่าเครื่องดนตรีเอกของตน และมีความรู้ทางด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีด้วย เช่น การประพันธ์เพลง การอำนวยการแสดง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น
- 1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอน
- 1.1) ครูสอนดนตรี นอกจากมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งทักษะในการปฏิบัติดนตรี ยังต้องคำนึงถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการในการสอนดนตรีด้วย
- 1.2) ศึกษาหลักการทางการสอนดนตรี จากสถาบันหรือผู้ที่มีความรู้จริงในด้านการสอน และเลือกหลักสูตรในการเรียน รวมถึงเลือกหัวข้อในการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับวิชาชีพของตน
- 1.3) ความรู้ในการสอนที่สำคัญ เกิดจากประสบการณ์ในการสอนที่เพิ่มมา

- ขึ้น ดังนั้น ควรวิเคราะห์ทั้งข้อดี และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการสอนแต่ละครั้ง เพื่อนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในการสอนครั้งต่อไป
- 1.3.1.2 ความรู้ด้าน
ดนตรีตะวันตก
- 1.1) ครูที่สอนเกี่ยวกับทฤษฎีหรือทักษะปฏิบัติทางด้านดนตรีตะวันตก ควรมีการศึกษาอย่างถ่องแท้ โดยการค้นหาตนเองให้พบว่ามี ความชอบดนตรีประเภทใด เพื่อส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง
  - 1.2) มีความรู้ในทางดนตรีไทยเพิ่มเติม เพื่อ สามารถสอนศิษย์ที่มีความแตกต่างทางภูมิหลังในการเรียนดนตรี จึงต้องสามารถนำความรู้ในทางอื่น ๆ มาสอน เพื่อให้ศิษย์แต่ละคนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันและถูกต้อง
  - 1.3) ศึกษาทั้งทฤษฎีและทักษะปฏิบัติจากผู้ที่มีความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ได้ ทดเทียบในระดับสากล สามารถนำไปใช้ต่อทางด้านดนตรีได้เป็นอย่างดี ทั้งการศึกษาต่อ หรือการประกอบวิชาชีพครูสอนดนตรี เป็นต้น
  - 1.4) ศึกษาความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาศักยภาพของตนเอง และพัฒนาการฝึกซ้อมดนตรีของตนเสมอ ถึงแม้จะเป็นการเรียนทางตรงหรือทางอ้อมย่อมมีคุณค่าเสมอ
- 1.3.1.3 ความรู้ด้าน
ดนตรีไทย
- 1.1) มีความรู้ทางด้านดนตรีไทย สามารถปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีทางดนตรีตะวันตกและดนตรีไทยได้ด้วย
  - 1.2) มีการเรียนทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากลควบคู่กัน ทำให้สามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย ช่วยสอนได้อย่างชัดเจน และฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง ด้นสด และต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป
  - 1.3) สามารถนำความรู้ทางดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกมาบูรณาการ เพื่อใช้ในการสอนศิษย์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป
- 1.3.2 ความรู้ทางด้าน
โยคะ (Yoga)
- 1.1) ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านโยคะ ทั้งจากการเรียนกับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่แท้จริง หรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ช่วยทำให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ปฏิบัติ ทักษะดนตรี โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมัดใหญ่
  - 1.2) ควรมีความรู้ในเรื่องของสรีระมนุษย์เบื้องต้น เพื่อนำมาปรับใช้ในการสอนดนตรี ซึ่งมีส่วนช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะทางดนตรีได้รวดเร็วกว่าฝึกจากทักษะดนตรีปกติทั่วไป เช่น ฝึกการอ่าน/เขียนโน้ต หรือฟัง
  - 1.3) ฝึกฝนการควบคุมจิตใจ อารมณ์ สติ และสมาธิ จากการฝึกโยคะ สามารถ

ใช้จิตควบคุมกายได้ดังคำกล่าวที่ว่า **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** หรือ **จิตบังคับกาย**

- 1.3.3 ความรู้ทางด้าน
ยิมนาสติก
(Gymnastics)
- 1.1) ศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านยิมนาสติก จากการเรียนกับผู้ที่มีความรู้ที่แท้จริง
- 1.2) นำความรู้ทางด้านยิมนาสติก ไปส่งเสริมให้ตนเองและศิษย์สามารถพัฒนากล้ามเนื้อส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะดนตรี โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อมดนตรีในขั้นสูง และเป็นวิธีที่สามารถฝึกซ้อมได้ทุกสถานการณ์ โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องดนตรี
- 1.3) มีการนำความรู้ทั้งศาสตร์จากโยคะและยิมนาสติกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดวิธีการที่สามารถใช้ได้กับการสอนดนตรีในรูปแบบการสอนของตนเอง เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคนต่อไป
- 1.3.4 ความรู้ทางด้านภาษา
- 1.1) พัฒนาตนเองด้วยการศึกษาและเรียนรู้การใช้ภาษาต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีได้อย่างแตกฉาน ทั้งจากการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
- 1.2) สามารถทำความเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในบทเรียนดนตรี เอกสารอ้างอิงทางวิชาการดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ สามารถตีความบทเพลงต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ สามารถอธิบายความหมายและรากศัพท์ของคำศัพท์ทางดนตรีได้อย่างแท้จริง

1.4 ด้านการสอน															
<table border="1" style="margin: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="4">แหล่งอ้างอิงข้อมูล</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">☒</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">☒</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">☒</td> </tr> </tbody> </table>				แหล่งอ้างอิงข้อมูล				1	☒	2	☒	3	☒	4	☒
แหล่งอ้างอิงข้อมูล															
1	☒	2	☒												
3	☒	4	☒												
<p>1 แบบสัมภาษณ์พนักงนเอกชชชาติ พิทักษการ</p> <p>2 แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของพนักงนเอกชชชาติ พิทักษการ</p> <p>3 แบบสอบถามศิษย์โดยตรงของพนักงนเอกชชชาติ พิทักษการ</p> <p>4 ตำรา หลักการ และทฤษฎี</p> <p>(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์/ชื่อหนังสือ/หัวข้อที่ใช้อ้างอิง)</p>	<p><u>แบบสัมภาษณ์พนักงนเอกชชชาติ พิทักษการ</u></p> <p>ตอนที่ 2 และตอนที่ 6 ข้อ 6.1 – 6.6</p> <p><u>แบบสัมภาษณ์สำหรับศิษย์ของท่าน</u></p> <p>ตอนที่ 5 ข้อ 5.1 – 5.6 และตอนที่ 6</p> <p><u>แบบสอบถามสำหรับศิษย์ของท่าน</u></p> <p>ตอนที่ 2 ข้อ 38 – 49</p> <p><u>ตำรา หลักการ ทฤษฎี</u></p> <p>สุรางค์ โค้วตระกูล. 2552. <i>จิตวิทยาการศึกษา</i>. การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา.</p> <p>ณรุทธ์ สุทจจิตต์. 2544. <i>พฤติกรรมกรรมการสอนดนตรี</i>. การวัดและการประเมินผลดนตรี.</p> <p>ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา</p> <p>ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม</p> <p>ทฤษฎีการกระทำแบบมีเงื่อนไข</p> <p>แนวคิดและหลักการคุณลักษณะของครูที่ดีจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ</p> <p>หลักการในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง</p>														

สำหรับการสอนของครู สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การเตรียมการสอน 2. การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน 3. การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ และ 4. การสอนด้วยความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการสอน โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1.4.1 การเตรียมการสอน	1.1) มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดีก่อนสอนทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน 1.2) การสอนที่เน้นเชิงทฤษฎี ควรทำความเข้าใจและเรียบเรียงเนื้อหาในการสอนแต่ละเรื่องตามแผนการสอนหลักที่วางแผนไว้ 1.3) การสอนที่เน้นเชิงทักษะปฏิบัติ ควรมีการฝึกซ้อมทักษะก่อนสอนทุกครั้ง โดยเฉพาะการบรรเลงดนตรี 1.4) มีการทำสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ในการอ่านตำราหรือเอกสารที่ใช้ศึกษา เพื่อให้สะดวกในการสอนหรืออ้างอิงความรู้ในแต่ละครั้ง 1.5) วางแผนการเรียนรู้ให้ศิษย์ล่วงหน้าสำหรับการเรียนครั้งต่อไป เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียนครั้งต่อไป

1.6) เตรียมแบบฝึกหัดและการบ้านที่ใช้ทดสอบศิษย์ในแต่ละครั้งให้ตรงตาม
วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดและประเมินผล

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1. แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวครูเอง ประกอบด้วย หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง และหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ 2. แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างครูกับศิษย์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน สามารถสอนศิษย์ด้วยความรู้หลายศาสตร์ประกอบกัน ทั้งศาสตร์ทางดนตรีโดยตรง เช่น ทฤษฎีดนตรี ทักษะดนตรีต่าง ๆ และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่ช่วยฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์ เช่น ความยืดหยุ่นและความแข็งแรง ซึ่งเกิดจากการเลือกของครู ของร่างกายส่วนที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการเรียนดนตรี การฝึกวิจิต การควบคุมจิตใจ และสร้างสมาธิเพื่อใช้ในการเรียนดนตรี

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

สามารถแบ่งออกเป็น 7 ประเด็นย่อย คือ 1. การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน 2. การวิเคราะห์ 3. การอธิบาย 4. การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง 5. สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน 6. การประเมินผลศิษย์ และ 7. หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี) โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

(1) การวางจุดประสงค์/
มีเป้าหมาย
ในการเรียน

1.1) ก่อนเริ่มสอนต้องมีการเตรียมการสอน และคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ในการเรียนการสอน เช่น สภาพของห้องเรียน ระยะเวลาในการเรียน การเรียนแบบกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก หรือเดี่ยว นั่นคือคำนึงถึงผู้เรียนด้วย

1.2) วางเป้าหมายของผลลัพธ์ว่า ศิษย์ได้เรียนรู้เนื้อหาและฝึกทักษะได้ครบถ้วนตามสมควรหรือไม่

- ค้นหา
จุดมุ่งหมาย
ในการเรียน
ของศิษย์

1.1) ก่อนวางแผนการสอนให้ศิษย์แต่ละคน ต้องค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ว่า ต้องการเรียนดนตรีเพื่อนำไปใช้ในลักษณะใด เพื่อวิเคราะห์ถึงความต้องการในแต่ละด้านที่ศิษย์ต้องได้รับการดูแล

1.2) ไม่ใช่ใช้วิธีการสอนด้วยรูปแบบเดียวกันทุกคน และวางแผนรายละเอียดในการสอนที่ชัดเจนและเหมาะสมสำหรับแต่ละจุดมุ่งหมายของศิษย์

- การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง
  - 1.1) รู้ถึงศักยภาพของศิษย์กับความยาก-ง่ายของเพลงที่ศิษย์กำลังเรียนว่า บทเพลงมีความเหมาะสมกับความสามารถของศิษย์ ณ ขณะนั้นหรือไม่
  - 1.2) สามารถวิเคราะห์ให้ศิษย์เห็นถึงความแตกต่างของบทเพลงแต่ละเพลง
  - 1.3) สอนวิธีการวางเป้าหมายในการปฏิบัติแต่ละบทเพลงทุกครั้งการสอน โดยให้ตั้งเป้าหมายการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ของการปฏิบัติเทคนิคต่างๆไว้
  - 1.4) ฝึกซ้อมให้ศิษย์สามารถปฏิบัติเพลงนั้นให้ไพเราะได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เพื่อพัฒนาความสามารถของศิษย์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ฝึกซ้อม ไม่ใช่ฝึกซ้อมเพื่อให้ศิษย์เกิดอัตตา (Ego) ว่าตนเองมีความสามารถมากกว่าผู้อื่น

- การวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน
  - 1.1) มีการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียนให้กับศิษย์ ทั้งแผนในระยะสั้น และระยะยาว ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบทเรียนที่มีไว้เพื่อผู้เรียนเดี่ยว ผู้เรียนเป็นกลุ่ม การเรียนส่วนตัว การเรียนในห้องเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น
  - 1.2) สามารถสอนได้ตรงตามแผนการสอนในการเรียนแต่ละครั้ง เพื่อให้ศิษย์ได้รับความรู้ได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ตั้งแต่ต้น

- (2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์
  - 1.1) การเรียนกลุ่ม ควรศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐานทางดนตรี รวมถึงภูมิหลังของศิษย์ในภาพรวมของทั้งห้องว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากการอธิบายของท่านในการสอนแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน
  - 1.2) การสอนเดี่ยว ควรวิเคราะห์ว่า ศิษย์แต่ละคนมีความชอบ มีลักษณะทางกายภาพ และอารมณ์เป็นอย่างไร
  - 1.3) ให้ความสำคัญในเรื่องการค้นหาศักยภาพของศิษย์แต่ละคน เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ แต่ไม่ลืมนักไขข้อบกพร่องของศิษย์ไปพร้อมกับการส่งเสริมนั้น
  - 1.4) เลือกปรับความรู้ของศิษย์ให้เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องก่อน เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ท่านจะส่งเสริมให้ศิษย์พัฒนาในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น
  - 1.5) ผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างให้ศิษย์เห็นได้โดยตรง มีการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) เมื่อศิษย์เกิดปัญหา ครูสามารถโต้ตอบกับศิษย์ได้ในทันที

- 1.6) สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งที่ศิษย์ปฏิบัติได้ดีแล้วคืออะไร และสิ่งที่ควรแก้ไข ทำไม่ต้องแก้ไข เพราะเหตุใด และแก้อย่างไร
- วิเคราะห์
หลักสูตร
- 1.1) ทำความเข้าใจเรื่องของหลักสูตรในการเรียนดนตรีให้ครบทุกหลักสูตรที่มีใช้จริงในการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ตรงตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละบุคคลได้
- 1.2) ไม่ควรมีหลักสูตรสำเร็จในการสอนเป็นรูปแบบเดียว ไม่ว่าจะเป็นการสอนในเชิงทักษะปฏิบัติ หรือทฤษฎี
- วิเคราะห์
เนื้อหาในการ
เรียน
- 1.1) สามารถวิเคราะห์ความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละเรื่องที่น่ามาใช้สอนศิษย์ เป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากแก่นแท้ของเนื้อหาที่ครูได้ศึกษามาก่อน
- 1.2) การสอนต้องให้ศิษย์เป็นศูนย์กลาง และเข้าใจหลักสูตรที่กล่าวไปข้างต้น เพื่อเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ของศิษย์ว่า ควรใช้เนื้อหาประเภทใดในการสอน
- (3) การอธิบาย
- สามารถอธิบาย
ให้เข้าใจถึง
แก่นแท้จริง
ของเนื้อหานั้น
- 1.1) ไม่ควรอธิบายแต่ในตำรา หรือตามหลักทฤษฎีที่มีกำหนดไว้เพียงเท่านั้น
- 1.2) อธิบายให้ศิษย์มีความรู้ และเข้าใจถึงที่มาของเนื้อหาที่สอน รู้ถึงที่มาของกฎที่ตำราตั้งไว้ ไม่ใช่จากการท่องจำ
- 1.3) สามารถแยกแยะสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันของเนื้อหาที่สอน ทำให้การเรียนแต่ละครั้งไม่ใช่การเรียนตามบทเรียนในหนังสือ ทำให้ศิษย์รู้และปฏิบัติในแต่ละประเด็นได้อย่างครบถ้วน โดยไม่จำเป็นต้องสอนศิษย์ให้สามารถปฏิบัติได้ทุกบทเพลง ทุกเทคนิค
- สามารถอธิบาย
สิ่งที่ซับซ้อน
มากให้ซับซ้อน
น้อย เข้าใจได้
ง่าย และมี
ขั้นตอน
- 1.1) สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย ทำให้เรื่องยากเป็นเรื่องง่ายได้ด้วยการอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน
- 1.2) อธิบายให้เนื้อหานั้นง่ายขึ้น เพื่อเข้าหาศิษย์ที่มีพื้นฐานไม่เหมือนกัน สรุปหาความสำคัญของสิ่งที่สอนให้มีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนแต่ละครั้ง
- 1.3) ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือยในการอธิบาย ควรคำพูดที่ไม่ยากจนเกินความเข้าใจ สามารถอธิบายให้ศิษย์ทุกระดับฟังแล้วเข้าใจตรงกัน สรุปได้ตรงประเด็น เข้าใจได้

ง่าย

- 1.4) ไม่สอนด้วยคำสั่ง เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม แต่สอนให้รู้จักวิธีการที่เป็นขั้นตอน สามารถเรียนรู้ได้ระหว่างการสอนแต่ละครั้ง ให้รู้จักเหตุและผลในการเลือกแต่ละวิธีว่ามีลักษณะอย่างไร ให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้ในเวลาที่ไม่มีการสอน
- สามารถอธิบายเนื้อหาใน การเรียน โดยเทียบจาก พื้นฐาน ประสบการณ์ ทางดนตรี
- 1.1) ทำความเข้าใจความคิดของศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีที่แตกต่างกันได้ โดยเฉพาะพื้นฐานการเรียนดนตรีตะวันตกและดนตรีไทย
- 1.2) สามารถอธิบายศิษย์ที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันให้เข้าใจได้ โดยเฉพาะพื้นฐานการเรียนดนตรีตะวันตกและดนตรีไทย โดยใช้ความรู้ของครูจากการเรียน และค้นคว้าเพิ่มเติม
- 1.3) เลือกใช้ภาษาที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ชัดเจน โดยมีการสังเกต พฤติกรรม และเก็บข้อมูลรายบุคคล จากการสั่งการบ้านหรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติม ในแต่ละบทเรียน เพื่อสังเกตว่าศิษย์คนใดต้องทำความเข้าใจเรื่องใดเพิ่มเติม
- สามารถอธิบาย ให้เข้าใจดนตรี และสามารถ ตีความ สิ่งต่าง ๆ จาก ประสบการณ์ จริง
- 1.1) สอนให้ศิษย์สามารถเข้าถึงความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองได้ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเสียงดนตรีให้มีความไพเราะได้
- 1.2) สอนให้ศิษย์รู้จักการใช้ความรู้สึกร่วมในการตีความบทเพลง เช่น อารมณ์ที่เกิดจากเรื่องความรัก ทั้งความรักที่มีความสุข สมหวัง และความทุกข์จากการอกหัก
- 1.3) แนะนำให้ศิษย์ไปชมฉากประกอบของภาพยนตร์ หรือวรรณคดี เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ในการเข้าถึงบทเพลงนั้น หรือแนะนำให้ฟังเพลงที่ตรงกับ อารมณ์ ความรู้สึกที่ท่านต้องการให้ศิษย์ถ่ายทอดออกมาได้ หากไม่เคยมีความรู้สึก เหล่านี้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในการปฏิบัติดนตรีต่อไป
- สามารถเทียบ ความเป็น ศิลปินกับความ เป็นครู
- 1.1) สามารถเข้าใจความรู้สึกของศิลปิน เพื่อสามารถสอนบุคคลอื่นให้เข้าใจ หลักในการปฏิบัติดนตรี ทั้งการฝึกซ้อม และหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่เป็นทักษะและความสามารถขั้นสูงได้
- 1.2) ไม่จำเป็นต้องเน้นให้ศิษย์ต้องเป็นศิลปิน แต่ต้องสามารถสอนให้ศิษย์เป็นศิลปินได้หากศิษย์ต้องการ
- 1.3) ทำให้ศิษย์รับรู้ได้ถึงความรู้สึกในการเป็นศิลปิน โดยไม่ใช่บอกวิธีการเป็นศิลปิน แต่ต้องให้ศิษย์ได้รับรู้ความรู้สึกของการเป็นศิลปินที่สามารถปฏิบัติทักษะและ แสดงได้อย่างยอดเยี่ยม
- สามารถอธิบาย
- 1.1) ควรมีโอกาสเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีผ่านสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น

- ความเป็นดนตรี ผ่านสื่อต่างๆ
- รายการโทรทัศน์ สื่อทางวิทยุ เป็นต้น เพื่ออธิบายความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรี เป็นการให้ความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลอื่นได้รวดเร็ว และจำนวนมากขึ้น
- 1.2) ควรมีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถบรรยาย หรืออธิบายความเป็นดนตรีผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมออกสู่สาธารณะ เช่น บทเพลงบันทึกเสียงต่าง ๆ บทความ สิ่งพิมพ์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่ถูกต้องเกี่ยวกับดนตรีให้ผู้อื่น นอกจากการสอนในห้อง
- (4) การสาธิต และการให้ ความสำคัญกับ เรื่องของเสียง
- 1.1) ใช้วิธีการสอนแบบสาธิต เพื่อให้ครูและศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แบ่งเป็นการสาธิตโดยเล่นดนตรีให้ศิษย์ดู “Playing for” และให้ศิษย์เล่น “Playing with”
- 1.2) สอนให้ศิษย์ได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น
- 1.3) เน้นการให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนในทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง
- 1.4) ทำความเข้าใจในรูปแบบของทำนอง จังหวะในลักษณะต่าง ๆ และสามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภทได้อย่างถ่องแท้ เพื่อถ่ายทอดสิ่งที่ครูรู้ผ่านเครื่องดนตรีหรือถ่ายทอดผ่านการใช้เสียงดนตรีให้ศิษย์ได้เข้าใจ
- สำหรับวิชาเชิง ทฤษฎี
- 1.1) วิธีการสอนเชิงทฤษฎี นอกจากการให้ความรู้ทางเนื้อหาและทฤษฎีแล้ว ต้องเน้นการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย
- 1.2) ไม่สอนโดยให้ศิษย์จดบันทึก/จดบรรยาย (lecture) และครูไม่ใช้การเขียนเพื่ออธิบายตลอดเวลา
- 1.3) สาธิตให้ศิษย์สามารถเข้าใจถึงลักษณะต่าง ๆ จากเสียงดนตรี ร่วมกับการบรรยาย เป็นการทำกฎที่ไม่สามารถจับต้องได้ให้เป็นเสียงดนตรีที่รับรู้ได้จากการฟัง
- สำหรับวิชาเชิง ทักษะปฏิบัติ
- 1.1) ปฏิบัติทักษะให้ศิษย์เกิดความซาบซึ้งจากเสียงดนตรีก่อน โดยเริ่มจากการที่ครูสามารถปฏิบัติเพลงขั้นพื้นฐาน ให้มีความไพเราะ เพื่อฝึกให้ศิษย์รู้สึกว่ามันสามารถปฏิบัติได้จริง
- 1.2) ปฏิบัติให้ศิษย์เห็นว่า การเริ่มฝึกจากเทคนิคขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ จึงค่อยฝึกเทคนิคขั้นสูง สามารถพัฒนาศักยภาพการเล่นดนตรีของศิษย์ได้มากกว่าการเริ่มฝึกเฉพาะเทคนิคขั้นสูงหรือฝึกเฉพาะเพลงที่มีความยากเพียงเท่านั้น

- 1.3) เลือกบทเพลงและเทคนิคต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของศิษย์แต่ละคน และให้ศิษย์ได้แสดงความสามารถของตนให้เพื่อนร่วมชั้น ครู หรือบุคคลอื่นในทุกครั้งเมื่อมีโอกาส
- สำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์
- 1.1) สามารถสอนวิชาเชิงประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการสาธิต ทั้งการสาธิตโดยครูเป็นผู้กระทำ หรือสาธิตโดยใช้สื่ออื่นในการช่วยสอน เช่น การปฏิบัติเครื่องดนตรีของครู การใช้สื่อวีดิทัศน์ต่าง ๆ ช่วยสอนในแต่ละเรื่อง
- 1.2) การเรียนประวัติศาสตร์ดนตรี ไม่ใช่การเรียนแบบจดบรรยายเท่านั้น แต่ ควรมีเสียงดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเรียนรู้อุปกรณ์และรูปแบบต่าง ๆ ของกฎเกณฑ์ในแต่ละยุคสมัย
- (5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน
- 1.1) สอนให้ศิษย์รู้จักการเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ที่เรียนไว้ด้วยกัน
- 1.2) อธิบายและทำให้ศิษย์เข้าใจเป้าหมายในการเรียนแต่ละครั้ง โดย บอกจุดประสงค์ของการปฏิบัติเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ หากปฏิบัติได้สำเร็จแล้วสามารถพัฒนาทักษะในด้านใด ช่วยส่งเสริมการเรียนดนตรีได้อย่างไร
- 1.3) ควรให้ศิษย์ทราบถึงเหตุและผลในการปฏิบัติ เพื่อให้ศิษย์สามารถเลือกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองในเวลาที่ต้องปฏิบัติและฝึกซ้อมด้วยตนเอง
- (6) การประเมินผลศิษย์
- 1.1) ควรมีขั้นตอนของการประเมินผลศิษย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งการประเมินผลแบบบันปลายตอนจบหลักสูตร และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขระหว่างหลักสูตร
- 1.2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากคำตอบจากการทำข้อสอบ การบ้าน หรือแบบฝึกหัดในแต่ละบทเรียน เพื่อตรวจสอบสิ่งที่ศิษย์ยังไม่เข้าใจ เพื่ออธิบายเพิ่มเติมได้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม
- 1.3) การประเมินผลไม่ควรใช้เกณฑ์การประเมินผลเฉพาะตัวเลขจากคะแนน เพื่อวัดความสามารถของศิษย์เพียงเท่านั้น
- 1.4) ประเมินผลจากพัฒนาการของศิษย์แต่ละคนร่วมด้วยว่า สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเท่าใด
- (7) หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการ
- 1.1) สามารถจัดตารางการซ่อมได้เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคน ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันตามรูปร่าง สรีระ ความยืดหยุ่น และความแข็งแรงของร่างกาย รวมถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนดนตรี

- ปฏิบัติด้วย เครื่องดนตรี) 1.2) มีการวางแผนการสอนตามขั้นตอน เช่น เริ่มต้นเรียนตั้งแต่สเกล อาร์พีจี โอ แบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ และบทเพลง ตามลำดับ โดยลงรายละเอียดในการสอนแตกต่างกันตามข้อดีและข้อบกพร่องของศิษย์ เพื่อให้ศิษย์ฝึกซ้อมตามที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง
- 1.3) ฝึกให้ศิษย์รู้จักการประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนมา เพื่อคิดวิธีและในการซ้อมให้เหมาะสมได้ด้วยตนเอง จนกระทั่งสอนให้ศิษย์สามารถวางแผนการซ้อมของตนเอง ได้โดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะทุกครั้ง

- 2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ
- สามารถในการนำวิชาความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งความรู้จากครูและจากการขวนขวาย ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อสอนให้ศิษย์สามารถเข้าใจเนื้อหาความรู้ทางดนตรี และปฏิบัติทักษะดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
  - วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการสอนที่ได้เรียนรู้ เพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนตามรูปแบบของตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนดนตรี ทางด้านความยืดหยุ่น ความแข็งแรงของร่างกาย การฝึกจิตใจและสติ การฝึกกำหนดลมหายใจ การควบคุมอารมณ์ และการสร้างสมาธิของศิษย์

สำหรับหลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นย่อย คือ

1. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี
2. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ และ
3. ทางด้านภาษา โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้

- (1) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี

สำหรับความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี สามารถแบ่งวิธีการสอนออกเป็น 4 ประเด็นย่อย คือ 1. ทางด้านภาษา 2. ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิ และการเรียนดนตรี ประกอบด้วย โยคะ (Yoga) ยิมนาสติก (Gymnastics) ฤาษีตัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ มวยจีนหรือมวยปากัว (Paku) (ในกรณีมวยปากัวนี้ ท่านยังไม่ได้ใช้ในการสอนศิษย์อย่างจริงจัง แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูล เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถให้ผู้อื่นนำไปประยุกต์ใช้เพิ่มเติมในการสอนดนตรี) และ 3. ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (Zen) เพื่อฝึกจิตให้มีสติ และสมาธิ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

- โยคะ (Yoga) 1.1) เน้นการใช้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการยืดหยุ่นร่างกายมาใช้ เพื่อให้ และยิมนาสติก ร่างกายผ่อนคลาย (Relax) และฝึกเรื่องของสมาธิไปพร้อม ๆ กัน จากนั้นจึงฝึก

- (Gymnastics) ความแข็งแรง ความคล่องแคล่วหรือในเรื่องอื่น ๆ เป็นลำดับต่อมา
- 1.2) สอนให้ศิษย์ประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริง โดยบอกจุดประสงค์ในการฝึกโยคะและยิมนาสติกแต่ละท่าในทุกครั้ง เพื่อให้ทราบเหตุ และผลของการปฏิบัติ ทำให้ศิษย์นำไปประยุกต์ใช้ต่อ และเลือกวิธีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของตน
- โยคะ

1.1) เน้นการสอนโยคะเพื่อสร้างความผ่อนคลาย (Relaxation) ทั้งจิตใจและสภาพร่างกายในส่วนที่ใช้ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ขณะนั้นให้พร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีอยู่เสมอ
  - ยิมนาสติก

1.1) จุดมุ่งหมายในการสอนยิมนาสติกเป็นการฝึกร่างกาย โดยเฉพาะส่วนบน ได้แก่ นิ้ว มือ ข้อมือ เส้นเอ็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่ใช้ในการปฏิบัติทักษะ

1.2) สามารถใช้เทคนิคจากการฝึกยิมนาสติกเพื่อเป็นการซ้อมโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องดนตรี เรียกว่า **การซ้อมเงียบ** เป็นการใช้ร่างกายส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทักษะดนตรี จากนั้นเลือกวิธีการซ้อมให้สอดคล้องกับร่างกายส่วนนั้น
- ฤๅษีตัดตน

1.1) สามารถเรียนรู้การทำท่าทางของฤๅษีตัดตนตามแบบฉบับของไทยได้จาก การศึกษาและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

1.2) สามารถนำมาช่วยในการฝึกฝนร่างกายให้มีความพร้อมในการปฏิบัติทักษะดนตรีได้ แต่ควรศึกษาว่าเครื่องดนตรีที่ปฏิบัติมีความจำเป็นต้องฝึกท่าของฤๅษีตัดตนด้วยท่าใด เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติดนตรีได้แท้จริง

- ไทเก๊กหรือไทชิ

1.1) ฝึกศาสตร์ทางด้านไทเก๊กหรือไทชิ จากกระบวนท่าพื้นฐานที่มีจำนวนกระบวนท่าไม่มากนัก เพื่อฝึกการควบคุมสติและอารมณ์ทั้งของตนและศิษย์ ซึ่งส่งผลต่อสมาธิในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรี ก่อนที่จะฝึกกระบวนท่าที่มีความยากในขั้นต่อไป

1.2) ฝึกการใช้แรงภายนอกในการขับเคลื่อนกระบวนท่าต่าง ๆ ของร่างกายที่ยากขึ้น ควบคุมพลังในการขับเคลื่อนลมหายใจและลมปราณให้หมุนเวียนไปตามส่วนต่าง ๆ ทำให้อวัยวะเกิดความผ่อนคลาย จากการควบคุมลมหายใจและควบคุมสมาธิเป็นเวลานาน

(2) ทางด้านพุทธ

1.1) ใช้นิทานเช่นประกอบการสอนดนตรี โดยเป็นนิทานที่มีการสอนแง่คิดที่ดี

ศาสนาฝ่าย มหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึก จิตให้มีสติ และสมาธิ	<p>ในเรื่องของการควบคุมอารมณ์ เพื่อเตรียมให้ศิษย์มีความพร้อมในการเรียนแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการสอนศิษย์แต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางอารมณ์ต่างสถานการณ์กัน</p> <p>1.2) สอนให้ศิษย์ อยู่กับปัจจุบันขณะ สอนให้อยู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หากเรื่องใดยังไม่เกิดขึ้น ไม่ควรกังวลเรื่องในอนาคตจนเกินความพอดี หรือคิดถึง ความผิดพลาดในอดีตจนทำลายความเชื่อมั่นของตนเองในปัจจุบัน</p> <p>1.3) ฝึกให้ศิษย์ดูแลจิตของตนให้ว่างเปล่า เรียกว่า จิตว่าง คือการว่างจากตัวตน ฝึกจิตให้ว่าง เกิดความว่างจากสิ่งรอบตัวที่ทำให้จิตไม่สงบ โดยเฉพาะเมื่อต้องปฏิบัติทักษะดนตรีในสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่หลงในคำชื่นชม และไม่ปล่อยจิตให้หลุดอยู่กับคำว่ากล่าว ดีเทียบ</p> <p>1.4) สอนให้ศิษย์เป็นแค่ผู้สังเกตผล ไม่ใช่หวังผล ให้ศิษย์รู้จักการสร้างเหตุสังเกตผล ตั้งใจปฏิบัติในทุก ๆ สิ่งตั้งแต่เริ่มต้น ต่อจากนั้นให้รอดูผลลัพธ์จากความพยายามโดยไม่คาดหวังผลจนเกิดความทุกข์จากผลลัพธ์นั้น เนื่องจากการคาดหวัง ย่อมสามารถผิดหวังได้ แต่หากตั้งใจทำทุกสิ่งด้วยความตั้งใจแล้ว ไม่ว่าผลลัพธ์จะเป็นเช่นใด ต้องยอมรับด้วยความเข้าใจ</p> <p>1.5) ฝึกให้ศิษย์รู้จักการใช้ขั้นตอนลัดในการฝึกฝนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้ศิษย์สามารถฝึกฝนทักษะของตนให้ชำนาญขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติจริงเสมอไป โดยเฉพาะฝึกการควบคุมความตื้นตันในการฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีก่อนแสดงจริง เป็นต้น</p>
(1) ทางด้าน ภาษา	<p>1.1) สอนศิษย์ให้ตีความบทเพลง และเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในการเรียนดนตรีจากการสอนถึงรากศัพท์ที่ใช้ในการตีความ</p> <p>1.2) <u>ไม่สอนศิษย์ด้วยวิธีการท่องจำความหมายต่าง ๆ</u> ในการเรียนเพียงเท่านั้น และเลือกใช้วิธีการท่องจำไว้เป็นอันดับสุดท้าย</p>
1.4.2.2 แนวทางและ วิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการ คิดร่วมกัน ระหว่างท่านกับ ศิษย์	<p>1.1) เลือกใช้วิธีการในการคิดแนวทางการเรียนร่วมกันระหว่างครูกับศิษย์ โดยเฉพาะในส่วนที่ศิษย์ควรได้แสดงความเห็นและวางแผนการเรียนร่วมด้วย ทำให้ศิษย์เกิดความภูมิใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียน</p> <p>1.2) ยินดีให้ศิษย์ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการทดลองปฏิบัติที่ศิษย์มีความสนใจ เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถเกิดสิ่งใดขึ้น โดยเฉพาะการค้นพบวิธีการที่ตำราไม่มีบันทึกไว้ โดยไม่ใช่สิ่งที่ปฏิบัติแล้วทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวศิษย์ และสูญเสียทักษะที่ดีไป</p>

- 1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์
สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1. การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์
2. การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็น มีดังนี้
- 1.4.3.1 การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์
- 1) การให้ความ
เชื่อมั่น และ
กำลังใจ
    - 1.1) ให้ความเชื่อมั่นและให้กำลังใจด้วยคำพูด ด้วยท่าทาง หรือการแสดงท่าที
ถึงความไว้วางใจในตัวศิษย์ ทำให้ศิษย์เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น
และพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตน ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม
    - 1.2) ทำให้ศิษย์สามารถพัฒนาตนเองจนกระทั่งประสบความสำเร็จ และเกิด
แรงผลักดันภายในตนเอง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะ
ประกอบพฤติกรรมที่ทำให้ประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ
(Standard of Excellence) ที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่ปฏิบัติเพื่อหวังรางวัล
  - 2) การทำให้รู้สึก
ถึงความพิเศษ
ของสิ่งที่เรียน
    - 1.1) ทำให้เกิดวิธีการสอนที่มีความแปลกใหม่และสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา
    - 1.2) เลือกใช้คำพูดต่าง ๆ ที่ส่งผลทางจิตวิทยาในการสอนกับศิษย์ เช่น
บอกศิษย์ว่าการสอนเทคนิคนี้ คือ เคล็ดลับวิชาที่ไม่เคยสอนผู้ใดมาก่อน มีเพียงไม่
กี่คนเท่านั้นที่รู้เทคนิคนี้ ทำให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรู้สึกว่าคุณค่าและ
ความสามารถ สร้างความกระตือรือร้นในการเรียนและการฝึกซ้อมดนตรีได้เพิ่มขึ้น
  - 3) การสร้าง
บรรยากาศ
ที่เอื้อต่อ
การเรียน
    - 1.1) ไม่ควรสอนจากตำราเพียงอย่างเดียว และไม่ควรเน้นการสอนเทคนิคขั้นสูง
ที่สร้างความเบื่อหน่ายให้กับศิษย์ แต่ควรเน้นการสอนที่เป็นเทคนิคที่สามารถพัฒนา
ทักษะได้อย่างต่อเนื่อง เริ่มจากเทคนิคขั้นพื้นฐานจนเป็นเทคนิคขั้นสูงตามขั้นตอน
    - 1.2) ควรสอนด้วยการสาธิตทั้งจากครูเป็นผู้สาธิตและให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิต ช่วย
ทำให้ห้องเรียนไม่เกิดความเบื่อได้ดี
    - 1.3) ควรมีการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของศิษย์จาก
การสังเกตบรรยากาศในการสอนตลอดเวลา หากเกิดความเครียดจากเนื้อหาที่เรียน
ควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ในทันทีจนกว่าบรรยากาศจะเริ่มกลับเป็นปกติ
    - 1.4) ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ตนเองเป็นเช่นตัวตลก แต่ใช้การเปลี่ยนวิธีการใน
การพูด ทั้งน้ำเสียงและท่าทาง ทำให้บรรยากาศของห้องเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น
- 1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบ
ในการปรับ
พฤติกรรม
ของศิษย์
- 1.1) พิจารณาก่อนทุกครั้งว่า ศิษย์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ควรแก้ไขด้วย
การลงโทษหรือไม่ เนื่องจากการลงโทษที่ไม่พึงปรารถนาตามมาในด้านจิตใจของศิษย์
และเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครูและสภาพการเรียน
  - 1.2) เลือกใช้วิธีการทำโทษเมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น โดยควรอธิบาย
ให้ผู้ถูกทำโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงถูกทำโทษ และหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้

เจ็บกายหรือเจ็บใจอย่างรุนแรง

1.3) ไม่ควรทำโทษผู้เรียนในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ แต่เป็นการทำเพื่ออบรมสั่งสอน เพื่อตักเตือนให้ศิษย์ได้นำกลับไปคิด และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

1.4) ไม่ควรลงโทษเมื่อพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นผ่านไประยะหนึ่งแล้ว

1.4.4 การสอนด้วยความ
ความทุ่มเท
และเอาใจใส่
ในการสอน

1.1) ทุ่มเทและเอาใจใส่การสอนในทุกวิชาทั้งในระบบโรงเรียน/มหาวิทยาลัย หรือแม้แต่การสอนดนตรีส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนทางด้านวัตถุเป็นที่ตั้ง แต่คำนึงถึงความรู้และสิ่งที่ศิษย์สมควรได้รับเพื่อพัฒนาศักยภาพของศิษย์ได้อย่างเต็มที่

1.2) สนับสนุนและพร้อมที่จะผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

2. สรุปความสัมพันธ์ของคุณลักษณะต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ทั้ง 4 ด้าน

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคุณลักษณะต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านการสอน ทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ทั้ง 4 ด้านของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ว่า สำหรับ **ด้านบุคลิกภาพ** เป็นด้านที่ท่านให้ความสำคัญมากเป็นอันดับแรก เนื่องจากท่านให้เหตุผลว่า ก่อนที่จะเป็นครู – ศิษย์ เบื้องต้นต้องได้พบและพูดคุยกันก่อน จากนั้นเมื่อได้รู้จักและสัมผัสถึงตัวตนของบุคคลนั้นแล้ว จึงมีโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ในฐานะครูและศิษย์ ท่านให้ความสำคัญกับด้านบุคลิกภาพมากที่สุด เนื่องจากบทบาทในฐานะครูเป็นเพียงบทบาทหนึ่งในชีวิตของท่าน เมื่อไม่ได้ทำหน้าที่ในการสอนแล้ว ท่านกล่าวว่า ท่านคือคนปกติที่มีบทบาทหน้าที่หลากหลาย ทั้งบทบาทหน้าที่ในสังคม บทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของญาติ พี่น้อง และครอบครัว ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับบทบาทในการสอน หรือความรู้ทางดนตรี ดังนั้น บุคลิกภาพจึงเป็นด้านที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นหน้าตาบานแรกในการดำเนินชีวิตประจำวันให้มีความปกติสุขได้ ท่านจึงเป็นคนธรรมดาที่ไม่ยึดถือตัวตน (Ego) ของตนเป็นใหญ่ ท่านให้ความเคารพทุกคน ในทุกสถานะ ทำให้ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นไม่ว่าในฐานะใดหรือบทบาทหน้าที่ใดก็ตาม ส่วนใน **ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ** มีความสัมพันธ์กับด้านบุคลิกภาพค่อนข้างมาก เนื่องจากคือความเป็นตัวตนของท่าน และส่งผลให้ท่านมีบุคลิกภาพเช่นนี้ ซึ่งท่านเน้นในเรื่องการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา ทำให้ท่านเลือกทำในสิ่งที่ดี และละเว้นการ

ทำบาปต่าง ๆ สำหรับในด้านความรู้และประสบการณ์ กับด้านการสอน ท่านให้ความสำคัญเท่า ๆ กัน เนื่องจากหากมีความรู้และประสบการณ์ที่ดี แต่ไม่มีทักษะในการสอน ย่อมไม่ทำให้เป็นครูที่ประสบความสำเร็จได้ แต่การสอนที่ดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งท่านได้กล่าวว่า การเป็นครูที่ดีย่อมต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องและมากพอในการถ่ายทอดก่อนเป็นอันดับแรก ทั้งความรู้ที่ได้รับจากครูและการค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากวิชาซีพีของตนเองได้ สถานการณ์ต่าง ๆ จากนั้นจึงเรียนรู้ทักษะในการสอน เพื่อสามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้รับสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคนได้อย่างเหมาะสม สำหรับประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมท่านให้สามารถดำรงอยู่ในวิชาซีพีนี้ และประสบความสำเร็จอย่างสูง คือ การที่ท่านมี “ความรัก” ในเสียงของดนตรี ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับดนตรี รวมถึงความรักในการสอน ทำให้ท่านประสบความสำเร็จ และมีความสุขในวิชาซีพีเป็นอย่างมาก และเมื่อผู้วิจัยทำการสังเคราะห์แนวทาง รวมถึงหลักการทางการเรียนการสอนโดยอิงการสอนเชิงทักษะปฏิบัติ จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากแนวคิดและทฤษฎีของณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555) สุกรี เจริญสุข (2540) บันจุรา (1977) ซิมพ์สัน (1972) แฮร์โรว์ (1972) เดวีส์ (1971) รวมถึงบลูมและคณะ (1956) ทำให้สามารถสรุปได้สอดคล้องกับข้อสรุปด้านบนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยอิงเชิงทักษะปฏิบัติเป็นหลัก พบว่า หากแยกออกมาเป็นแนวทางของวิธีการสอน สามารถสรุปได้เป็นแนวทางในการใช้ เพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ถึงความเป็นครูดนตรี ที่สามารถสรุปได้จากคุณลักษณะเฉพาะของครูทั่วไป คือ การถ่ายทอดหรือการสอนดนตรี และเนื่องจากท่านเป็นศิลปินแห่งชาติในด้านการแสดงดนตรี ทำให้การศึกษาแนวคิด และวิธีการสอนของต้นแบบในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความรู้หรือสิ่งที่ได้รับมาของท่าน เกิดมาจาก 6 กระบวนการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น คือ กระบวนการที่ 1 การดูแบบ/เรียนรู้จากแบบ เป็นการรับความรู้จากครู หรือผู้สอน

ในวิชาใด ๆ ก็ตามของท่าน โดยผ่านกระบวนการรับรู้ โดยมีการใส่ใจ เพื่อที่จะจดจำ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของทฤษฎี หรือทักษะปฏิบัติก็ตาม ดังนั้นในขั้นตอนนี้ หากมีการรับรู้ด้วยความใส่ใจ และมุ่งมั่น ย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการรับความรู้ได้มากยิ่งขึ้น กระบวนการที่ 2 การลงมือทำตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดูหรือจดจำจากแบบ ตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ แต่การแสดงออกของท่าน ยังคงเป็นพฤติกรรมที่ยังคงเหมือนกับการปฏิบัติภายใต้การควบคุมของครู ซึ่งยังไม่เป็นธรรมชาติ แต่ได้เริ่มลงมือทำทฤษฎีต่าง ๆ ได้เริ่มลงมือปฏิบัติทักษะแล้ว กระบวนการที่ 3 การกระทำซ้ำจนชำนาญ หลังจากที่ได้ปฏิบัติจากการดูแบบแล้ว นั่นคือการฝึกซ้อม หรือการลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยท่านสามารถ

กระทำตัวเองจนเกิดความชำนาญ และกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีเทคนิคที่แตกต่างกันไป แล้วแต่ว่าความรู้ที่ได้รับมานั้น มาจากครูคนใด ใช้เทคนิคใดในการสอน ตัวอย่างเช่น จำนวนชั่วโมงในการฝึกซ้อมดนตรี จำนวนครั้งในการฝึกแต่ละเทคนิค วิธีการในการฝึกแต่ละเทคนิคต้องใช้เทคนิคพิเศษอย่างไร แตกต่างกันไป ดังนั้น กระบวนการนี้ จึงเสมือนเป็นผลลัพธ์ของผู้เรียน ว่าได้ได้เรียน และรับความรู้จากครูที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ เพราะหากได้เรียนรู้กับครูที่มีประสิทธิภาพที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้รับวิธีการ และเทคนิคสามารถพัฒนาตนเองต่อได้อย่างเต็มศักยภาพ สำหรับกรณีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ถือได้ว่า ได้รับความรู้จากครูที่มีความสามารถอย่างแท้จริงในวิชานั้น ๆ ทำให้เป็นพื้นฐานสำคัญให้กับท่านในการนำมาใช้ต่อยอดทางวิชาชีพของตน กระบวนการที่ 4 การหาแนวทางของตนเอง โดยมักจะเกิดหลังจากการที่ได้ดูแบบ และลองปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงนำมาหาแนวทางของตนเอง แต่เป็นการประยุกต์จากสิ่งที่ได้เรียนมาจากแบบ จนอาจกลายเป็นทางของตนเอง หรือคิดค้นแนวทางใหม่เพื่อความเหมาะสมสำหรับตนเอง โดยไม่ได้เกิดจากการเลียนแบบแต่อย่างใด ซึ่งในงานครั้งนี้ ได้ค้นพบแนวทางที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้คิดค้นเพิ่มเติมอีกหลายศาสตร์ สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาทางด้านดนตรี ทั้งต่อผู้เรียน และผู้สอน แต่สิ่งที่สังเกตได้ คือ หากมีพื้นฐานที่ดี และมั่นคง การต่อยอดเพื่อหาแนวทางของตนเองนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่สามารถทำได้อย่างมีคุณภาพ การที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถต่อยอดความรู้ของท่านในแต่ละศาสตร์ที่ท่านค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อมองย้อนไป แต่ละศาสตร์ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการที่ท่านได้เรียนรู้จากตัวแบบ เช่น โยคะและยิมนาสติก ทำให้ท่านศึกษา ศาสตร์ทางด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้กล้ามเนื้อ เส้นเอ็นต่าง ๆ เพื่อทำพัฒนาร่างกาย และจิตใจ โดยมีต้นแบบมาจากการฝึกโยคะและยิมนาสติก เป็นต้น กระบวนการที่ 5 การถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ จากการมีแนวทางของตนเองหรือการมีแบบเป็นแนวทางแล้ว จึงเริ่มเป็นผู้สอน หรือถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น หรืออาจเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงผลงาน แต่ในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อเข้าเรื่องการสอนแล้ว การสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะก็จะต้องควบคู่ไปกับการถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น ด้วยวิธีการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตน ในงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นว่า วิธีการที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้ใช้นั้น สืบเนื่องมาจากความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมา ทั้งในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี และศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ในทุก ๆ ศาสตร์ท่านสามารถนำมาเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อโยงเข้ากับการเรียนการสอนดนตรีในรูปแบบของตัวเอง สังเกตได้ว่า หากความรู้ที่ได้รับ ประกอบกับการนำมาหาแนวทางของตนเองได้อย่างเป็นระบบแล้ว กระบวนการในการถ่ายทอดนี้ เป็นเพียงการนำสิ่งที่บุคคลคนหนึ่งได้รับมา แบ่งปันออกไปให้กับผู้อื่นได้อย่างสมบูรณ์แบบ ไม่ต้องใช้ความพยายามในการถ่ายทอด

หรืออดทนจากความเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างใด กระบวนการที่ 6 การประเมินตนเองและมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงทักษะในบางส่วนที่ตนยังมีความผิดพลาด ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาทักษะ ความสามารถของตนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ครูทุกคนควรมีข้อนี้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการเป็นครูที่ดี และเหมาะสม ในขั้นตอนนี้สามารถทำให้ได้ศึกษาถึงสิ่งที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เลือกใช้ตลอดระยะเวลาในการสอนของท่าน ทำให้ท่านสามารถพัฒนาทั้งศักยภาพของตนเองได้จนถึงจุดสูงสุด และเมื่อถึงเวลาท่านยังรู้ตนเองว่าควรหยุด หรือพักเมื่อใด และสิ่งสำคัญที่สุด นอกเหนือจากกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการนี้ นั่นคือ “ความรัก” ท่านรักดนตรี รักในเสียงของดนตรี รักในการสอน เป็นความรักต่อวิชาชีพอของท่าน สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สำคัญมากกว่าความรู้ และความสามารถใด ๆ เพราะความรัก ทำให้ท่านสามารถพัฒนาตนเองจากบุคคลที่ไม่มีความเก่งในด้านทักษะใด ๆ เลย จนกระทั่งท่านได้ก้าวมายืนอยู่ ณ จุดสูงสุดของชีวิตในฐานะ “ครูดนตรี” ที่ชื่อว่า “ชูชาติ พิทักษากร”

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อศึกษาคูณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
4. เพื่อสร้างแนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบคือพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคูณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1. เตรียมการศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องความเป็นครู โดยเฉพาะคุณลักษณะของครูที่ดี ที่สามารถบ่งชี้เป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรมได้ชัดเจน และได้เลือกใช้นวัตกรรม และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูดนตรี ซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาการสอนดนตรี โดยสามารถแบ่งหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อ วิเคราะห์ออกมาได้เป็น 6 กระบวนการ นั่นคือ กระบวนการดูแบบ / เรียนรู้จากแบบ กระบวนการกระทำตามแบบตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ กระบวนการกระทำซ้ำจนชำนาญ กระบวนการหาแนวทางของตนเอง กระบวนการถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ และกระบวนการประเมินตนเอง และมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง โดยผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการนี้ ไปใช้ในการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีใน “ด้านความรู้และประสบการณ์” และ “ด้านการสอน

ดนตรี” ส่วนใน “ด้านบุคลิกภาพภายในและภายนอกของครู” กับ “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” นั้นได้นำเสนอเป็นความเรียงบรรยายแนวทางคุณลักษณะในประเด็นต่างๆ

2. การเก็บรวบรวม และการตรวจสอบข้อมูล ด้วยการเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสรุปผลข้อมูล

4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งศึกษาเอกสารหลักฐานที่มีอยู่เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นทางด้านความเป็นครูของ ชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำมาใช้สร้างกรอบประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ และใช้แนวคิด รวมถึงทฤษฎีในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และใช้แบบสัมภาษณ์กับแบบสอบถามจากลูกศิษย์โดยตรงของท่าน

5. กำหนด และคัดเลือกผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และลูกศิษย์ที่ได้เรียนโดยตรงกับชูชาติ พิทักษากร โดยมีเกณฑ์กำหนดในการเลือก และเลือกผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยแบบสอบถาม

6. วิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผล อภิปรายผล นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ พร้อมทั้งนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

คุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากการสรุปคะแนนค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของครู พบว่า “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณของครู” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 สำหรับ รองลงมาคือ “ด้านการสอนดนตรี” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และด้านสุดท้าย คือ “ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งคู่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 และเมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1 การสำรวจ และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น

1.1.1.1 การสำรวจมกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

1.1.1.2 การสำรวจอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ การใช้อารมณ์ดูต่ำศิษย์ด้วยน้ำเสียง หรือถ้อยคำที่รุนแรง อาจทำให้เกิดผลดีต่อศิษย์บางคน แต่ไม่สามารถปรับปรุงตนเองได้อย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงการกดพฤติกรรมในการแสดงออกเพียงชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งพันเอกชูชาติ พิทักษากร เลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่นุ่มนวลกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล

1.1.1.3 การรักษาวินัย ท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีความตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน รวมถึงวินัยในการวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี สามารถสรุปประเด็นเรื่องการรักษาวินัยของท่านออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

- 1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา
- 2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

(1) การฝึกความรับผิดชอบต่อตัวเอง สิ่งสำคัญที่ท่านระลึกไว้เสมอ และสอนศิษย์ทุกคนของท่านด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมา คือเรื่องของการตรงต่อเวลา และไม่เพียง ตรงเวลา เท่านั้น แต่ควรต้อง ก่อนเวลา อีกด้วย

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ ความรับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นต้องเลือกรื่อง เวลา หรือสถานที่ในการปฏิบัติ แต่ไม่ว่าท่านอยู่ในสถานที่ใด เมื่อใดก็สามารถปฏิบัติได้ ไม่มีข้อยกเว้น สามารถสรุปประเด็นเรื่องการฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน
- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของท่านในเรื่องที่ครูต้องมีการพัฒนา เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร ดังที่ครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านด้วยประโยคที่ว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง สามารถสรุปประเด็นเรื่องความใฝ่รู้ของท่านออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ท่านถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ทำให้พวกเขาได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ โดยไม่ได้เรียนแต่จากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ

1.1.2.2 ความใฝ่รู้ทางด้านวิชาการ ท่านมีความใฝ่รู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้งตำราที่เกี่ยวกับสรีระของคน กล้ามเนื้อต่าง ๆ ซึ่งเป็นตำราที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป

1.1.2.3 ความใฝ่รู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ ท่านมีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งเพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่อหาข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อเรื่องทั่วไป ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวเองอยู่เสมอ รวมถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางดนตรี

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างโมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์ การประเมินเพื่อนำมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง อย่างแรก คือ การประเมินตน และกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือไม่มีความถนัด โดยเฉพาะศิษย์ ครูต้องกล้ายอมรับว่าสามารถสอนในเรื่องใด ที่สำคัญ คือ ไม่ใช่แค่บอกไม่รู้เท่านั้น แต่ต้องเป็นประโยชน์ให้แก่ศิษย์ได้ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อมาตอบคำถามให้แก่ศิษย์ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญเลย ควรส่งต่อให้กับครูท่านอื่น

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต การประเมินตนเองในวิถีชีวิต เช่น เมื่อถึงบั้นปลายชีวิตการทำงาน ครูควรเลือกหยุดการทำงาน เมื่อประเมินตนเองแล้วเห็นสมควร เพราะการสอนดนตรี ไม่ใช่แค่การสอนตัวโน้ต หรือเสียงดนตรี แต่ที่จริงแล้วการสอนดนตรีของท่าน สามารถสอนในเรื่องปรัชญาของชีวิต ให้รู้จักมองกลับมาประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิตด้วย

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน จุดเริ่มต้นของความสำเร็จ หรือความรู้ต่าง ๆ เกิดจากสิ่งที่ท่านมีความมุ่งมั่นทำให้สิ่งที่ท่านมุ่งหวังไว้กลายเป็นจริงขึ้นมาด้วยความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ด้วยแรงผลักดันตนเอง

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นของท่าน ปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ ให้เกียรติศิษย์ทุกคน ไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ หรือเหนือกว่าใคร

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย ท่านรักษาตนให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของท่านได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของครอบครัวและศิษย์ รักษาสุขภาพ เอาใจใส่เรื่องสุขภาพและแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัวว่าเวลาใดต้องนอน กิน ออกกำลังกาย

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีบทบาทที่หลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการเพลง โดยเฉพาะบทบาทในฐานะครุดนตรี แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือ มีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง นั่นคือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือ ความมีคุณธรรม ท่านยังเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนา มาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ท่านได้น้อมนำหลักพุทธศาสนา มาปฏิบัติเพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย

1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้งกับศิษย์ทุกคน ท่านถือเป็นต้นแบบด้านความเมตตาที่เด่นที่สุด ท่านมีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์ และช่วยศิษย์อย่างเต็มที่ในทุก ๆ เรื่อง นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตา กรุณาของท่านได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือท่านมีความเมตตาต่อทุกคนเสมอกัน

1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ ท่านเป็นครูที่มีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีจิตใจที่ผ่องใส ท่านมักจะพลอยยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี มีความสุขเจริญงอกงาม อีกนัยหนึ่ง คือคำว่า มุทิตา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่พึงงามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง

1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ หากศิษย์ไม่สามารถรับสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตามได้ ท่านก็สามารถปล่อยวางลงได้ เรียกว่าได้ว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถปล่อยวางได้หากท่านได้ใช้ความพยายามในการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์คนนั้นไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่านได้เลย ท่านยังสามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามความรู้สึกรัก หรือเกลียดศิษย์คนใดคนหนึ่ง ท่านสอนด้วยใจที่เป็นกลางของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ว่าท่านไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ท่านไม่เคยให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ท่านถนอมน้ำใจทุกคนเท่ากัน ท่านคิดเผื่อศิษย์ทุกคนตลอดเวลา ท่านมีความใส่ใจกับศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.2.2 การรักษาศิล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การรักษาศิลของท่านนั้น อาจกล่าวได้ว่าท่านสามารถทำศิล 5 ได้ครบทั้ง 5 ข้อ ไม่ว่าจะเป็นการไม่พูดปด ไม่พูดจาส่อเสียดผู้ใด ไม่พูดเพื่อแฉ ท่านรับประธานมังสวิรัต ไม่ใช้สิ่งของที่เป็นหนัง ซึ่งถือเป็นอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่มาก หรือการไม่ดื่มเครื่องดื่มมีเมามา เมื่อท่านมีครอบครัวก็ยังคงมีความหนักแน่น สามารถดูแลครอบครัวของท่านได้เป็นอย่างดี

ส่วนเรื่องหลักทรัพย์ ท่านไม่ทำโดยเด็ดขาด เรียกได้ว่าทุกข้อของศีล 5 เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ท่านสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ท่านไม่เคยลืมบุญคุณของครูทุกคนที่เคยสอนท่าน ส่วนในเรื่องของคุณพ่อและคุณแม่ท่านยิ่งให้ความเคารพ โดยทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงครูที่เคยสอนท่าน ท่านจะมีความซาบซึ้งในบุญคุณของครูเหล่านั้นมาก ไม่ว่าจะป็นรายละเอียดใด ๆ ของครูก็ตาม ท่านยังสามารถที่จะจดจำรายละเอียดได้ และทุกครั้งที่มีการนำความรู้ของครูเหล่านั้นไปใช้ ท่านจะมีการเคารพด้วยการอ้างชื่อครูเหล่านั้นทุกคน

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ ท่านเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ท่านยังยินดีสนับสนุนในทุกทางที่ท่านสามารถช่วยเหลือได้ ทั้งในด้านของการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ หรือการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก และให้กำลังใจต่างๆ

1.2.4.2 การรับฟัง

- 1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์
- 2) ยินดีเสียสละเวลา รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์

1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้ปฏิบัติ จนส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านวิชาชีพของท่าน ท่านกล่าวว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวินัยเพียงเท่านั้น แต่ทุกสิ่งปฏิบัติขึ้นอยู่ด้วยความรักในดนตรี และรักในการสอน ทุกสิ่งล้วนเกิดจากความรู้สึกรักในสิ่งที่ตนทำ ทำให้ท่านอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางด้านดนตรีโดยไม่เคยรู้สึกเบื่อ ท้อ หรือเหนื่อยจากการสอนดนตรี ดังนั้น การมีวินัยเป็นเพียงตัวผลักดันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จ แต่ความรัก และความชอบในสิ่งที่ตนทำ คือ แรงสนับสนุนและส่งเสริมให้ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุขที่สุด และการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรีได้อย่างแท้จริง จากที่ท่านเล่นดนตรีเพื่อความสนุก รักในการฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มความคล่องแคล่วให้ตนเอง แต่ยังไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงจากการเล่นดนตรี ดังนั้น เมื่อท่านสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของเครื่องดนตรีที่ท่านปฏิบัติได้แล้ว จึงทำให้พัฒนาจากความรักในเครื่องดนตรี เสียงดนตรี หรือบทเพลง กลายเป็นความรู้สึกซาบซึ้งต่อดนตรีด้วยความรู้สึกที่แท้จริง และเห็นคุณค่าต่อวิชาชีพของตนเอง

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ความรู้ของท่าน สามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของศิษย์ เพียงแค่ความรู้ทางด้านไวโอลิน วิโอล่า การประพันธ์เพลง การอำนวยเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีแจ๊ส ฯลฯ และท่านมีความรู้ที่แท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรี และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ศิษย์แต่ละคนของท่านต่างมีประสบการณ์ในการทำงาน และมีความรู้ความสามารถในระดับที่สังคมให้การยอมรับ แต่ยังคงเรียนรู้ ขอคำปรึกษากับท่านได้จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน และท่านยังสามารถให้คำตอบได้ในทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์เบื้องต้นที่แสดงถึงการที่ท่านมีความรู้ ความสามารถในการวิชาชีพระที่ท่านสอนได้ค่อนข้างชัดเจน

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอนดนตรี นอกจากท่านจะมีความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music เพิ่มเติมในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ต่างประเทศ ท่านสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. ย่อมาจาก Associate of The Royal College of Music เป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching

จากที่กล่าวมา พบว่าความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับมาทางด้านดนตรีนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อวิชาชีพระของท่านเป็นอย่างมาก ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ศิษย์หลายคนของท่านที่ได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เก็บเกี่ยวความรู้ที่เข้ามาในชีวิตของท่านตลอด เพราะท่านรู้สึกว่สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในแต่ละเรื่องนั้นล้วนมีผลกับชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น การขึ้นรถหนึ่งครั้ง ไม่ใช่เพียงแค่ขึ้นรถแล้วไปถึงจุดหมาย แต่สำคัญว่า ชีวิตของเราได้พบสิ่งใดระหว่างทางมากกว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายเรื่องในการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างในชีวิตให้แก่ศิษย์อีกด้วย และความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ท่านมีความสามารถที่นอกเหนือจากการได้รับความรู้จากครูแล้ว ท่านยังมีความรู้จากการที่ท่านเลือกทำ เลือกเป็น ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่านจึงล้วนเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อวิชาชีพระของท่านในระยะต่อมาอย่างมหาศาล

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก ช่วงที่ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทยนั้น ท่านได้เรียนดนตรีสากลควบคู่ไปด้วยในทุกครั้งที่เรียนช่วงเริ่มต้น โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรกที่ท่านได้เล่น คือ ไวโอลิน หากกล่าวถึงเรื่องครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดในทางด้านดนตรีตะวันตก ขณะที่ท่านอยู่เมืองไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ท่านมีความรู้ในด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน เครื่องดนตรีเอกของท่านในสมัยนั้น และยังเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้

ทัดเทียมกับการเรียนการสอนในระดับสากล และความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เทศารักษ์นี้เอง ที่เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อทางด้านดนตรีเมื่อครั้งที่ท่านไปเรียนต่างประเทศ ท่านยังได้เล้าถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากครู โดยเฉพาะในด้านการดนตรี หรือ Improvise ซึ่งถือเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์ของทั้งครูสุทิน เทศารักษ์ และท่านเป็นอย่างมาก

ความรู้ของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานั้น ถือเป็นพื้นฐานแรก และพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านได้อยู่ในวิชาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่อง ท่านกล่าวถึงครูสุทิน เทศารักษ์ เกี่ยวกับความสามารถของครูที่ท่านเพิ่งทราบว่า เป็นเทคนิคที่เทียบเท่าสากลได้จริง ในช่วงที่ท่านได้ไปเรียนต่อทางด้านดนตรี ณ ประเทศอังกฤษ ก่อนที่ท่านจะเข้าเรียนได้นั้น ต้องผ่านการคัดเลือก (Audition) เพื่อคัดเลือกเบื้องต้นก่อน ครูสอนดนตรีคนแรกของท่านที่นั่น ชื่อ แอมมอรี (Amory) ได้ชื่นชมทักษะการสีไวโอลินของท่านเป็นอย่างมาก จนกระทั่งท่านได้ผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนได้อย่างสมบูรณ์แบบ ครูอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพการสอนดนตรีของท่าน ในขณะที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ คือ แม็กซิม จากอบเซ่น (Maxim Jacobsen) และครูคนนี้ คือ ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน ได้เรียนเทคนิคขั้นสูงต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสมน่าอัศจรรย์ เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนกับจากอบเซ่นในทุกประเทศที่เขาไปสอน ส่งผลให้ด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่ท่านได้มาจากแม็กซิม จากอบเซ่น ล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งในการซ้อมดนตรีของตนเอง และเพื่อใช้ในการสอนดนตรี เนื่องจาก แม็กซิม จากอบเซ่น ได้รับความรู้ที่มีคุณค่า เป็นเคล็ดลับที่จากอบเซ่น ได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมมาจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากในวงการดนตรี ซึ่งถือเป็นครูที่มีเคล็ดลับวิชาชั้นเยี่ยมในการเล่น และซ้อมดนตรี นั่นคือ ปากานินี (Paganini) นอกจากนี้ ท่านยังได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ในช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้ง ราวพุทธศักราช 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม หลังจากที่ท่านได้กลับมาประเทศไทยแล้ว ท่านยังได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ พิลเบอร์ และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และท่านยังได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊ส และการประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสตีโต โอมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในวิชาการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังมีครูอีกหลาย ๆ คนที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป และทำให้ท่านได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย การที่ท่านได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิก ซึ่งเป็นดนตรีของ

ตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้ว ท่านมีความรู้ และความสามารถในด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลม ได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยในระยะแรกท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กันไป การเรียนดนตรีไทยของท่านในครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งต่อวิชาซีพครูดนตรีของท่าน ทำให้ท่านสามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านเป็นครูที่ต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้กลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาที่สอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน ท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่มีพื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างดีเยี่ยม และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการเรียนดนตรีตะวันตกมาตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง ด้นสด และต่อเพลงได้อย่างคล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทยอยู่ไม่น้อย ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างน่าอัศจรรย์ และทำให้ผลงานของท่านทางด้านนี้ได้รับรางวัลอันทรงเกียรติอย่างมากมายอีกด้วย

1.3.2 ความรู้ทางด้านภาษา ท่านชำนาญการศัพท์ของภาษาละตินที่ทำให้ท่านมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อการเข้าใจความหมายของบทเพลง หรือคำราชนิพนธ์ต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ท่านสามารถสื่อสารได้ถึง 7 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาละติน ภาษาโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลี และภาษาไทย

1.3.3 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) เป็นการเรียนที่ศึกษาจากการอ่านหนังสือที่สอนตั้งแต่เรื่องสรีระของมนุษย์ ทำให้ท่านมีความรู้ และวิชาติดตัวมา จนกระทั่งมีโอกาสได้เจอกับนักไวโอลินผู้ที่ทำให้ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และหลังจากที่ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองแล้ว ท้ายที่สุดท่านยังได้เรียนโยคะจากผู้ที่เป็โยคี และมีความรู้ทางด้านนี้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ท่านได้รับความรู้อย่างมากมายจากท่านผู้นี้ต่อจากการศึกษาด้วยตนเอง ผลจากการฝึกโยคะทำให้ทำให้ท่านรับรู้ว่าคุณสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการฝึกซ้อมได้

1.3.4 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) ผู้ที่สอนยิมนาสติกให้แก่ท่าน คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูไวโอลินของท่านนั่นเอง ความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่แม็กซิม จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงที่นักดนตรีหลายท่านต้องเคยได้ยินในเรื่องของ “Secret of Paganini” จากนั้น แม็กซิม จาคอบเซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง กล่าวได้ว่า ท่านได้ความรู้ทางด้านยิมนาสติกมาจากทั้งของ

ต้นฉบับ คือ ปากานินี แล้วยังผสมกับเทคนิคที่ แม็กซิม จาคอบเซน ได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพิ่มเติม จากเทคนิคของปากานินี

1.4 ด้านการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พัทธการ ศิลปินแห่งชาติ

1.4.1 การเตรียมการสอน ดนตรีสำหรับเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิต และตั้งอยู่บนเวลา เพราะฉะนั้น หากครูพลาด ก็จะทำให้ศิษย์พลาด เพราะฉะนั้นครูต้องเตรียมการซ้อม หรือเตรียมการสอนก็แล้วแต่ หรือ ถ้าเป็นการสอนที่เน้นทางวิชาการขึ้นมา ก็ควรเตรียม หรือเรียบเรียงความรู้ของตนให้พร้อมก่อนที่จะสอน ในทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็วิชาเชิงทฤษฎีหรือวิชาเชิงปฏิบัติก็ตาม ถ้าเป็นเชิงทฤษฎี การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดคือการทำความเข้าใจกับสิ่งที่ตนจะใช้สอน โดยท่านแนะนำให้มีสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ลงไปในการอ่านตำรานั้น ๆ เพื่อที่จะเรียกขึ้นมาใช้ได้ง่าย ส่วนในเชิงปฏิบัติแล้ว การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดนั่นคือ การซ้อม สิ่งที่ท่านทำนอกเหนือจากการวางแผนการสอนของตนเองแล้ว ท่านยังวางแผนการเรียนเพื่อศิษย์เพิ่มเติมในบางครั้งอีกด้วย เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการปฏิบัติตนเบื้องต้นก่อน เรียนครั้งต่อไป

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

(1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน สิ่งที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ นั่นคือ ก่อนที่ครูทุกคนจะเริ่มสอนนั้น นอกจากการเตรียมการสอนแล้ว ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วยการนึกถึงผู้เรียนในที่นี้ คล้ายกับการวางแผนการสอนแต่เป็นการวางไปถึงเป้าหมายของผลลัพธ์ปลายทางด้วย

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง และการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์ วิเคราะห์หลักสูตร และวิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

(3) การอธิบาย

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน สามารถอธิบายเนื้อหาในการ

เรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง สามารถเทียบความเป็นศิลปินกับความเป็นครู และสามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

(4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร นั่นคือ การสาธิต เพื่อให้ทั้งตนเอง และศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งการสาธิตนี้เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น (ทศนา แหมมณี, 2552) จากความหมายดังกล่าวของวิธีการสอนนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และเน้นให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนแทบทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง และท่านไม่เคยลืมในจุดนี้ ประกอบกับท่านเองเป็นผู้ที่เข้าใจในรูปแบบของท่านเอง และจังหวะในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภท รวมถึงสามารถถ่ายทอดผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน และเครื่องสายต่าง ๆ อีกหลายชนิด ทำให้ท่านมีคุณสมบัติเพียงพอในการใช้วิธีการสอนในรูปแบบนี้ได้เป็นอย่างดี สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ และสำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน

(6) การประเมินผลศิษย์

(7) หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ สำหรับการสอนดนตรีของท่าน มีลักษณะพิเศษ คือ ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่ใช่ดนตรี เพื่อสอนดนตรี โดยศาสตร์อื่น ๆ เหล่านั้น มีทั้งที่ท่านได้รับความรู้มาจากครูของท่าน จากการที่ท่านชวนขวยและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์ และสังเคราะห์มันขึ้นมาใช้ประยุกต์ในการสอนด้วยตัวของท่านเอง และท่านสามารถสอนศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ของดนตรีเพียงเท่านั้น ที่ท่านเน้นในการสอนเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายและสร้างสมาธิ คือ โยคะและยิมนาสติก ถูษิตัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และยังใช้ทางด้านพุทธศาสนาทั้งทางเถรวาท และมหายานในการสอน เพื่อช่วยในการฝึกสติ และสมาธิให้มากขึ้นอีก

- (1) ทางด้านภาษา
- (2) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิและการเรียนดนตรี

- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)
- ฤาษีตัดตน
- โทเก็ทหรือไทชิ

- (3) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ ถึงแม้การเรียนการสอนที่ดีนั้น ย่อมเกิดจากการที่ครู มีความรู้ความสามารถ แล้วถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่เด็กโดยตรง และเป็นการใช้แผนการเรียนการสอนที่ได้จัดวางทุกส่วนมาพร้อมให้ศิษย์ใช้นั้น ย่อมเป็นผลดีในแง่ของการมีระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของท่านนั้นเป็นการเรียนที่ท่านไม่รับจำนวนมากนัก ทำให้ท่านสามารถที่จะใช้วิธีการนี้ได้ผลลัพธ์ที่ค่อนข้างดี โดยท่านมักจะให้ศิษย์คิดหาแนวทางในการเรียนร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ ในบางส่วนที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรจะมีความคิดเห็นของเขาได้การวางแผนการเรียนด้วย ท่านยินดีที่จะให้เด็กได้ทำในสิ่งที่เขาอยากทดลองทำ ที่เขาอยากรู้ว่าเมื่อทำอีกแบบหนึ่งแล้วจะเกิดอะไรขึ้น โดยเฉพาะหากศิษย์ต้องการที่จะคิดค้น หรือหาเจอในสิ่งที่ตำราไม่ได้มีเขียนไว้ แต่ทั้งนี้สิ่งนั้นต้องไม่ใช่สิ่งที่ทำแล้วทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวเด็ก และเสียทักษะที่ดีไป ท่านใช้จิตวิทยาในการช่วยแก้ปัญหา ที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าคุณได้เป็นคนผู้ที่มีความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วมกับการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตนด้วย จึงทำให้ยิ่งมีความกระตือรือร้น และภูมิใจว่าเขาได้มีส่วนร่วมแล้ว โดยท่านได้ใช้คำว่า “นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล” ซึ่งได้กล่าวไว้ตั้งแต่ในด้านบุคลิกภาพทางด้านอารมณ์ของท่านด้วย

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

- 1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ
- 2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน
- 3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ ครูควรพิจารณาก่อนว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรแก้ด้วยการลงโทษหรือไม่ เพราะการลงโทษนั้นมักส่งผลตามมาที่ไม่พึงปรารถนาในด้านจิตใจ และมักเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครู และสภาพการเรียน ได้กล่าวถึงการลงโทษที่เหมาะสมว่า ควรใช้การลงโทษให้น้อยที่สุด และควรอธิบายให้ผู้ถูกลงโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงจำเป็นต้องถูกลงโทษ ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกาย หรือเจ็บใจอย่างมาก ที่สำคัญคือ ครูไม่ควรทำโทษผู้เรียน ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่ควรลงโทษเมื่อพฤติกรรมไม่ดีนั้นได้ผ่านไปแล้ว และควรใช้วิธีการลงโทษ เมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น

1.4.4 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน เมื่อกล่าวถึงเรื่องการสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน พบว่า ท่านได้ทุ่มเทกับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านก็ได้เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ที่อื่น ๆ อีกหลายสถาบัน รวมถึงการสอนที่ท่านสอนส่วนตัวก็เช่นกัน อาจเรียกได้ว่า การสอนดนตรี คือ ครึ่งหนึ่งของชีวิตท่านก็ว่าได้ ท่านพร้อมที่จะสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ได้ดีที่สุด และพร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นข้อค้นพบ ทั้งที่มีความสอดคล้อง และนอกเหนือจากข้อกำหนดของวัตถุประสงค์ โดยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ภูมิหลังของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
2. ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความเป็นตัวตนของท่าน
3. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ทางด้านครอบครัว พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีครอบครัว คือ คุณพ่อและคุณแม่ที่ไม่สนับสนุนให้ท่านเป็นนักดนตรีอาชีพ แต่คุณพ่อเป็นคนที่ทำให้ท่านได้เข้ามาสู่เส้นทางของนักดนตรี โดยคุณพ่อคือคนที่ทำให้ท่านได้ไปฟังวงดุริยางค์บรรเลงดนตรีคลาสสิก ทำให้ท่านชื่นชอบตั้งตอนที่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ หลังจากนั้น เมื่อคุณพ่อทราบว่าท่านชอบเสียงดนตรี จึงได้สนับสนุนให้ท่านเรียนดนตรี โดยให้ท่านเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 9 ขวบ โดยให้เรียนทั้งดนตรีสากล และดนตรีไทย กล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของวิชาชีพทางดนตรีของท่านได้เริ่มต้นจากการสนับสนุนของคุณพ่อในครั้งนี้ ทั้งสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ความสะดวกในการเดินทาง ความช่วยเหลือในการคัดสรรสิ่งต่าง ๆ ที่ดี และมีประโยชน์ ประกอบกับคุณแม่ของท่านมักจะทำคลิปเสียงที่คุณแม่ร้องเพลงให้คุณพ่อในวันเกิด ท่านเห็นภาพต่าง ๆ เหล่านี้มาตลอด เปรียบเสมือนการปูพื้นฐานที่ดีให้กับลูก แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีส่วนในการวางแผนดำเนินชีวิตของลูกได้เป็นอย่างดี หากผู้ปกครองมีความใส่ใจ และให้เวลากับลูกของตน แม้กระทั่งการตัดสินใจให้ท่านมีโอกาสไปเรียนที่ประเทศอังกฤษ คุณพ่อของท่านเป็นคนวางแนวทางให้ท่านต้องเรียนหลักสูตรดนตรีอย่างจริงจัง เพื่อรองรับหน้าที่การงานในอนาคต เนื่องจากคุณพ่อของท่านคิดว่า การเป็นนักดนตรีในสมัยนั้น อาจไม่มีงานที่ดีทำ จึงให้เรียนด้านการสอนเพิ่มเติม ดังนั้น ครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ท่านมีโอกาสศึกษา และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ โดยให้การสนับสนุนในหลาย ๆ ด้านที่ได้กล่าวไปข้างต้น รวมถึงความเอาใจใส่ และสละเวลาส่วนตัว เพื่อทุ่มเทเวลาให้กับท่าน ทำให้ท่านมีโอกาสเปิดโลกทัศน์ และมีความรู้เพิ่มขึ้นในสิ่งที่สนใจ ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ผมอยากเรียนพวกเรื่องการประสานเสียง ซึ่งในสมัยนั้นไม่มีใครที่สามารถจะสอนเราได้ มีก็แต่พระเจนดุริยางค์ที่สามารถสอนเรื่องนี้ได้ แต่ท่านก็อยู่สูงมาก คุณพ่อท่านเลยสั่งตำรามาจากเมืองนอกที่ไว้สำหรับสอนตนเอง ก็จะเป็นตำราพวกการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ แล้วคุณพ่อก็มานั่งแปลให้เป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อก็ไม่ได้เล่นดนตรีอะไรมากมาย ผมก็มานั่งอ่าน ทำความเข้าใจเอง แล้วในช่วงนั้นคุณพ่อได้ซื้อเปียโนเก่า ๆ มาหลังหนึ่ง แต่ผมก็ยังไม่เคยได้เรียนกับใครนะ เลยสั่งตำราเรียนมาจากเมืองนอกเพื่อมาเรียนเอง ก็จะสั่งมาเป็นชุด ๆ เลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานทั้งทางด้านการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ การเล่นเปียโน ฯลฯ ให้กับพันเอกชูชาติ พิทักษากร จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ควรทุ่มเทให้กับลูก โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็ก ถึงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ควรได้รับการเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ยิ่งในสังคมปัจจุบันนี้ มีความแตกต่างกับสังคมของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นอย่างมากในด้านความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากทุกวันนี้มีเทคโนโลยี จากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ ประกอบกับมีช่องทางในการสื่อสารที่ดีขึ้น การคมนาคมสะดวก มีโรงเรียน สถาบันต่าง ๆ หรือมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านดนตรีค่อนข้างมาก และมีผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านดนตรีที่หลากหลาย ส่งผลให้เด็กสามารถเข้าถึงดนตรีได้ง่าย และมีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้น หากผู้ปกครองให้การสนับสนุนลูกของท่านอย่างเต็มที่แล้ว ย่อมสามารถพัฒนาศักยภาพทางดนตรีของลูกได้ไม่ยากดังเช่นแต่ก่อน

ทางการศึกษา

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในกรณีของท่าน สถานที่ในการที่ผู้ปกครองส่งให้ท่านเรียนนั้น มีผลต่อชีวิตของท่านทางด้านดนตรีค่อนข้างมาก เนื่องจากสถานที่นี้เป็นอีกหนึ่งแห่งที่ทำให้ท่านได้รู้จักสังคมที่มีเรื่องของดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการเรียนทางวิชาการในโรงเรียน ทั้งจากบุคคลรอบข้าง เช่น เพื่อนที่เรียนดนตรี และสนใจในดนตรี ซึ่งมีบทบาทในระดับที่ใกล้ชิด และมีความเป็นกันเอง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ในช่วงที่มาเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมฯนี้ละ ที่ก็ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนอีกจุดหนึ่งของผม คือผมได้เจอ “เพื่อน” ที่นั่น แล้วก็คุยกันว่าคนนี้ก็เล่นดนตรี คนนั้นก็เล่น เป็นไวโอลินบ้าง โอโบบ้าง แบนโจ กีตาร์ ต่าง ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, **สัมภาษณ์**, 2 เมษายน 2556)

นอกจากนั้นท่านได้รับการสนับสนุนจาก “ครู” ซึ่งมีบทบาทในระดับที่สูงมากขึ้น ทำให้เป็นการสนับสนุนให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และท่านได้มีการรวมตัวกันกับเพื่อน ๆ เพื่อใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการเรียนในเวลาปกติ เพื่อเป็นแนวทางในการทำตามสิ่งที่ตนเองชื่นชอบให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากเป็นการทำให้เกิดความเพลินเพลินแล้ว ยังเป็นการช่วยพัฒนาทักษะของท่านให้เพิ่มพูนมากขึ้นอีกทางหนึ่ง จนในที่สุดท่านจึงได้ตั้งวงดนตรีเล็ก ๆ ขึ้นชื่อว่า “จันทรากร” ซึ่งตอนนั้นมีท่านสายสุรี สุจริตกุล เป็นครูอยู่

โดยวงนี้ได้เริ่มแสดงเพลงป๊อปในสมัยนั้น ทั้งป๊อปไทย สากล และเพลงไทยทั่ว ๆ ไป จากโรงเรียนนี้ทำให้ท่านได้รู้จักการเล่นวง เป็นแรงผลักดันให้ท่านก้าวเข้าสู่วงการดนตรีอย่างจริงจัง นอกจากนั้น ท่านยังได้รับโอกาสจาก “ครู” ที่ให้ท่านได้เข้ามาเล่นในวง “ดุริยะบรรเลง” ในตำแหน่งออร์แกน ทำให้ท่านเริ่มต้นพบตัวตนว่าสิ่งที่ท่านชอบนั้น คือ การเล่นดนตรี และเริ่มสนใจดนตรีอย่างจริงจังตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

แสดงให้เห็นว่า นอกจากครอบครัว และตนเองแล้ว สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสำคัญมาก เพราะหากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ได้มีสภาพแวดล้อมที่ร่ายล้อมไปด้วยดนตรีแล้ว ท่านอาจไม่มีโอกาสเป็นอย่างเช่นทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นการให้ความใส่ใจกับการเลือกสถานที่ในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับลูก จึงมีความสำคัญพอกับการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตมาอย่างดีจากครอบครัว เพราะลูกต้องใช้เวลาอยู่กับสังคมนั้นในแต่ละวันค่อนข้างมาก พ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงควรเอาใจใส่ในด้านนี้ด้วยเช่นกัน

2. ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความเป็นตัวตนของท่าน

ในช่วงที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร เป็นวัยรุ่น ท่านเป็นคนใจร้อนมาก ประกอบกับท่านเป็นบุตรคนเดียว จึงได้รับการตามใจ หากต้องการทำหรือได้ในสิ่งใด ท่านต้องได้ โดยเฉพาะในช่วงที่เรียนอยู่ต่างประเทศ ท่านมีปัญหาที่บ้าน และเพื่อน ๆ มากมาย เนื่องจากความเอาแต่ใจของท่าน จนในที่สุดท่านคิดได้เองว่า การประพฤติตนแบบนี้ไม่เหมาะสม และไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างดีงาม ท่านจึงเริ่มต้นคว้าตำราศาสนา และหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนามาศึกษา สิ่งเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงท่านได้มาก ประกอบกับในช่วงหลังท่านได้เรียนโยคะ ซึ่งเป็นการฝึกสติ ฝึกจิตใจให้รู้ตนอยู่เสมอ ทำให้ท่านมีสติ และรู้ว่าท่านกำลังรู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่า ก่อนที่ท่านจะมีตัวตนที่มีคุณลักษณะเพียบพร้อม และเหมาะสมต่อความเป็นครูทั้ง “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมและจริยธรรม” ได้อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ ท่านเคยเป็นบุคคลที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมมาก่อน แต่การที่ท่านได้รับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ประกอบกับการค้นคว้า และศึกษาถึงหลักการต่าง ๆ ที่สามารถช่วยพัฒนานิสัย รวมถึงจิตใจของท่านให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือการฝึกจิต และสมาธิจากการฝึกปฏิบัติต่าง ๆ ส่งผลให้ท่านสามารถนำหลักการต่าง ๆ เหล่านั้นมาใช้ประกอบในการสอนของท่าน สอดคล้องกับทั้ง “ด้านความรู้ และประสบการณ์” และ “ด้านการสอนดนตรี” ที่ท่านมีโอกาสศึกษา และรู้จริงในความรู้ต่าง ๆ จนสามารถนำไปถ่ายทอดต่อให้บุคคลอื่น กล่าวได้ว่า ความเป็นครูของคน ๆ หนึ่ง สามารถเริ่มต้นจากความเป็นตัวตนที่ได้ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชีวิต ไม่ว่าจะในทางที่ดีหรือไม่ก็ตาม

แต่เมื่อมีความใฝ่ดี จากหลักธรรม หรือจากสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลให้บุคคลคนนั้น สามารถสร้างตัวตนใหม่ที่มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้นได้อย่างแน่นอน ดังนั้น ผู้ที่เป็นครู จึงควรมีทั้งความรู้อย่างถ่องแท้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนสอนได้ นอกเหนือจากนั้น ครูควรเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ พัฒนาตนเองในทางที่ดีอยู่เสมอ และต้องมีคุณธรรมเป็นตัวชี้้นำในการประกอบวิชาชีพ

สรุปได้ว่า จากจุดเริ่มต้นที่ทำให้พันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเกิดจากปัจจัยกระตุ้นภายนอก คือสังคมหรือเพื่อนและบุคคลที่ท่านต้องพบปะติดต่อกัน ซึ่งตรงกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) ซึ่งอธิบายไว้ว่าความต้องการของมนุษย์สามารถแบ่งได้เป็น 5 ลำดับ ซึ่งลำดับที่ 1 - 4 นั้นเป็นความต้องการระดับต้น ส่วนลำดับที่ 5 เป็นความต้องการระดับสูง ต่อมามาสโลว์ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมและแบ่งความต้องการลำดับที่ 5 ให้ละเอียดออกไปอีก 3 ระดับ รวมใหม่ทั้งหมดเป็น 7 ลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (ปราณี รามสูต, 2548 อ้างถึงใน Lahey, 2001) ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้ ลำดับขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physical needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการที่มีพลังผลักดันสูงต่อพฤติกรรมของมนุษย์เป็นความต้องการที่จำเป็นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยในตนเอง รวมถึงความรู้สึกรักษาหน้าและความอบอุ่นทางด้านจิตใจ ลำดับขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของ (Love and belongingness needs) เป็นความต้องการที่จะได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตร และความรักจากเพื่อนหรือผู้แวดล้อม ลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือหรือมีชื่อเสียง (Esteem needs) เป็นความต้องการระดับสูง ได้แก่ ความต้องการเด่นในสังคม ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ ความเป็นอิสระและเสรีภาพ และการเป็นที่ยอมรับนับถือ ลำดับขั้นที่ 5 ความต้องการตระหนักรู้ เข้าใจสรรพสิ่ง (Need to know and understand) คือ ต้องการมีความสามารถ ต้องการมีทักษะและประสบการณ์ ลำดับขั้นที่ 6 ความต้องการทางสุนทรีย์ ความดีงาม (Aesthetic needs) ได้แก่ ความต้องการบรรลุด้านความดี ความงาม คุณธรรม และความละเอียดอ่อนทางจิตใจ ลำดับขั้นที่ 7 ความต้องการได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความคิดของตนและถือ เป็นความฝันสูงสุดของแต่ละคน นอกจากนี้ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ชี้ให้เห็นว่า บุคคลถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะสนองความต้องการเฉพาะอย่าง เช่น

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นก็เกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งที่จูงใจของพฤติกรรมต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งที่จูงใจพฤติกรรมของคนนั้น
3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงลำดับขั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการสนองแล้วบุคคลก็จะพอใจและให้ความสนใจและปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการระดับสูงต่อไป

จากทฤษฎีของมาสโลว์ เห็นได้ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีแรงกระตุ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในเบื้องต้นอยู่ในระดับขั้นต่ำ คือ ช่วงระดับขั้นที่ 2 - 3 จากนั้นเมื่อระดับขั้นดังกล่าวได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการด้านอื่น ๆ จะเกิดขึ้นตามมา ขณะที่มนุษย์เกิดความต้องการ มนุษย์จะกระทำการหลายรูปแบบ เพื่อหาทางสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาตนเองหรือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการดังกล่าว สิ่งนี้เอง เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เมื่อพันเอกชูชาติ พิทักษากรได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนถึงขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับความดีงามทางจริยธรรม โดยใช้ธรรมะเป็นแนวทาง ซึ่งสามารถ อ้างอิงได้กับ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development theory) Piaget (1952) โดยเฉพาะ ในระดับเหนือกฎเกณฑ์จริยธรรม (post conventional morality) ซึ่งเป็นจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ มี 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขึ้นทำตามกฎที่ถูกต้องของสังคม เป็นขั้นที่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก และทำตามกฎที่เป็นมาตรฐานที่ถูกต้องของสังคม รู้จักเคารพตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ขั้นที่ 2 ขึ้นปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เป็นขั้นสูงสุดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม รู้จักเคารพให้เกียรติ การกระทำสิ่งใดก็ตามจะยึดในกฎหมายหรือกฎข้อตกลงที่สังคมได้กำหนดไว้เป็นสำคัญจนกลายเป็นจิตสำนึก อันถูกต้องดีงาม จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยถาวร ก่อเกิดพฤติกรรมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของบุคลิกภาพ วิชาชีพ และวิสัยทัศน์ ที่หล่อหลอมให้ท่านกลายมาเป็นครูสอนดนตรีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของเมืองไทย สามารถอ้างอิงได้จากการทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร” (นิตยา กัณณิกากรณ์, 2553) ซึ่งกล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพ และเป็นครูที่ดีได้ คือ ผู้ที่มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลาตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยเฉพาะ ด้านการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ การพัฒนาตนเองด้านวิสัยทัศน์ และการพัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ

3. ด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีโดยมีต้นแบบจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยจากแบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลจากลูกศิษย์ที่มีโอกาสได้เรียนกับท่านโดยตรงในระดับมหาวิทยาลัย และผู้ที่อยู่ในวงดนตรี The Viola Lovers ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลและควบคุมวงอย่างใกล้ชิด สำหรับผู้ร่วมวงต้องเป็นผู้ที่เป็นศิษย์โดยตรงของท่านเช่นกัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการตรวจสอบความหนักแน่นของข้อมูลในข้อค้นพบที่ได้รับมาจากทั้งท่านพันเอกชูชาติ พิทักษากร และจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับท่านจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนของศิษย์ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สอนมาแล้วนั้น ถือว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อยในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบกับการกระจายช่วงข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะผู้ที่เคยเรียนกับท่านในระดับอุดมศึกษานั้น หากมีการกระจายในแต่ละรุ่นได้จำนวนเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ในช่วงแรกๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เริ่มสอนจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับการกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) สามารถตรวจสอบได้มากกว่านี้ว่า คุณลักษณะของความเป็นครูในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความสอดคล้องเหมาะสม หรือมีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร

หากมีการเปลี่ยนจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย (Focus Group) ส่วนการสังเกต ซึ่งมักใช้ในรูปแบบของการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถเลือกใช้ได้จากท่านไม่ได้สอนในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่ประมาณปี 2555 ทำให้สามารถสังเกตได้จากการไปชมคอนเสิร์ตของท่าน ซึ่งท่านยังคงเป็นผู้อำนวยเพลงให้กับวงนี้ คือ วง The Viola Lovers ผู้วิจัยจึงทำได้เพียงการสังเกตในขณะที่ท่านซ้อมวงเท่านั้น ท่านเป็นผู้ที่มีความมึนเวียน และศิษย์ทุกคนที่กำลังพูดคุย และเล่นกันเสียงดังก่อนที่ท่านจะเริ่มซ้อม เมื่อได้เวลาที่ท่านเริ่มซ้อมเมื่อใด ทุกคนจะเงียบพร้อมกัน เสมือนกับพร้อมเรียนวิชาของท่านอย่างมุ่งมั่น และเป็นอย่างนี้ทุกครั้ง นอกจากนั้นบรรยากาศโดยรวมของการซ้อมตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้สังเกต ไม่พบว่ามีความเครียด หรือความกดดันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ซ้อมเลย ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากหลายวงที่ผู้วิจัยเคยมีโอกาสได้เข้าไปสังเกต ดังที่ผู้ร่วมเล่นในวงคนหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เวลาเล่นวง หรือได้ซ้อมกับอาจารย์ จะได้ความสบายใจ เพราะอาจารย์ใจดี อาจารย์เหมือนเชื่อทุกคน เชื่อในตัวนักดนตรี เชื่อในตัวแต่ละคน อาจารย์จะให้เกียรตินักดนตรีมาก ๆ ทุกคนเลยอยู่ด้วยความเคารพอาจารย์มาก ๆ บรรยากาศเลยค่อนข้างดี เพราะว่าเหมือนอาจารย์เป็นหัวใจของวง ทุกคนมาเล่นด้วยกัน แล้วมีความสุขที่ได้มาเล่นกับอาจารย์ สนุกค่ะ ไม่เครียด เพราะว่าอาจารย์จะยิ้มตลอด มองหน้าก็จะเล่นด้วยตลอด สื่อสารกับคนเล่นค่ะ ทั้ง ๆ ที่เราเป็นพวกเครื่องประกอบจังหวะ หมายถึง อยู่ข้างหลังเลย ไม่ได้เป็นลูกศิษย์อีก แต่อาจารย์ก็ยังสื่อสารกับเราด้วย อาจารย์จะน่ารักมาก มีการสื่อสาร คอยมองเพื่อให้ควว วิธีการที่อาจารย์เขาสื่อสาร จะเข้าใจง่ายกว่าค่ะ เวลาครู เราก็จะสนุกไปด้วย ยิ่งเพลงสนุกนะค่ะ อาจารย์ยิ่งเคาะ เล่น สนุกเลยค่ะ การสื่อสารก็อย่างเช่น แววดา ท่าทาง วิธีเคาะ หรือว่าบางที่อาจารย์มีโยกหัวด้วยค่ะ เคาะแล้วโยกไปโยกมา ทุกคนก็จะสนุกตามไปด้วย และหนูว่าไม่ใช่ผู้อำนวยการทุกคนจะได้แบบนี้ค่ะ หนูว่าไม่ใช่ทุกคนจะทำให้คนเล่นทุกคนรู้สึกไปกับคนเคาะด้วย”

(นิชดา จิระวัฒน์ภณท์. สัมภาษณ์. 19 มีนาคม 2556)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งเป็นการศึกษาจากคุณลักษณะความเป็นครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หากมีผู้นำแนวทางของท่านไปใช้ ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในแต่ละบริบท เนื่องจากแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพสังคม คุณวุฒิ และวัยวุฒิ และภูมิหลัง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ดังนั้น การนำแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีนี้ จึงควรนำแต่ละด้านไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลแต่ละสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะในแต่ละด้าน ให้สามารถลงรายละเอียดได้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ในด้านการสอนดนตรี อาจทำให้ได้วิธีการคิด วิธีการเรียนการสอนในรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หรือหากศึกษาในด้านบุคลิกภาพ รวมถึงด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของท่านด้วยแล้ว อาจมีการติดตาม หรือศึกษารายละเอียดเชิงลึกเพื่อให้ได้

ความเชื่อโยงที่แท้จริงว่ามีสาเหตุอื่น หรือปัจจัยแทรกซ้อนใดที่ทำให้ท่านมีบุคลิกลักษณะ ความมี
คุณธรรม และรักในวิชาชีพของตนได้มากเท่าพนักชูชาติ พิทักษากร หรือมีแรงบันดาลใจได้มากเช่นท่าน
เพื่อเป็นแนวทางให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปใช้พัฒนาตนเอง หรือเกิดแรงบันดาลใจต่อสิ่งที่ตนเองกำลังปฏิบัติ
มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2544. *นานานวัตกรรมวิธีวิทยาการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า.
- กรรณิการ์ สัจกุล. 2532. *ดนตรีศึกษา: จากบ้าน วัดและวัง สู่สถาบันอุดมศึกษา*. วารสารครุศาสตร์. 18, 1 - 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- กันติศ ชลสินธุ์. 2545. *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มกรุงธนใต้สังกัด กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเอกการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โกวิทย์ ชันธศิริ. 11 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- จิตสมน ฉัตราคม. 18 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- ชาญชัย อินทรประวัตติ. 2534. *รูปแบบการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
- ชูชาติ พิทักษากร. 11 มกราคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ชูชาติ พิทักษากร. 6 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ชูชาติ พิทักษากร. 2 เมษายน 2556. *สัมภาษณ์*.
- ชูชาติ พิทักษากร. 10 เมษายน 2556. *สัมภาษณ์*.
- ชูวิทย์ ยุระยง. 20 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, นิราศ จันทรวิจิตร และสมคิด ชนะเรืองสกุลไทย. 2529. *คุณลักษณะของครูที่ดีได้จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสือประวัติครู*. คณะนิสิตครุศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. 21 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2555. *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 9 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2554. *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2541. *จิตวิทยาการสอนคนตรี*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. 6 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ณัฐพร ผกาหลง. 2552. *การพัฒนาชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของยามาฮาสำหรับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับชั้นต้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาดนตรีศึกษา. ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์. 27 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- ทศนา แคมมณี. 2551. *14 วิธีสอน สำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย นาควงษ์. 2548. *หลักสูตรการสอนดนตรีสากลโดยใช้วิธีการสอนตามแบบของโคโคไดและออร์ฟใน ระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาศิลปนิเทศ. คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นรอรอด จันทร์กล้า. 19 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- นาวิน เอมเปรมศิลป์. 22 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- นาวิ คชเสนี. 21 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- นิชดา จิระวัฒน์กะณันท์. 19 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- นิตยา กัณณิกากรณ์. 2553. *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรเจอดพร รัตนพันธุ์. 2555. *ต้นแบบแห่งการเรียนรู้*. กระทรวงศึกษาธิการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Zb5TFKtHn78J:misdesign.sct.ac.th:81/academic/upload/stat/4504429a474ca8bf.doc+&cd=4&hl=th&ct=clnk&gl=th&client=firefox-a> [1 ธันวาคม 2555]
- ปทุมมาลย์ ทรงสกุล. 2546. *การจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาหมวดวิชาคีตศิลป์สากล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปราณี रामสูต. 2545. *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี.

- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2533. *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร. 4 มิถุนายน 2527. *พระราโชวาท*.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. 4 กรกฎาคม 2540. *พระบรมราโชวาท*.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. 4 ธันวาคม 2539. *กระแสพระราชดำรัส*.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. 28 ตุลาคม 2523. *พระราชดำรัส*.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. 29 ตุลาคม 2522. *พระบรมราโชวาท*.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. 8 พฤษภาคม 2513. *พระบรมราโชวาท*.
- พาดู อุดมทรัพย์. 14 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- พิชัย ไชยสงคราม. 2542. *ความเป็นครู*. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ.
- พุทธทาสภิกขุ. 2551. *ครูผู้สร้างโลก*.
- พุทธทาสภิกขุ. 2529. *ฟ้าสางระหว่าง 50 ปี ที่สวนโมกข์*. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร.
- พูนโชค กุหลาบวงษ์. 21 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบุรณ์. 2551. *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบุรณ์เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสิทธิ์ กิ่งทอง. 2550. *หนังสือลูกจูเลียส กิ่งทอง ศิลปินแห่งชาติ กรณีศึกษา เรื่องศึกสายเลือด จากบันทึกการแสดงสด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา. 1 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- ภาณุวัฒน์ วัฒนจินดา. 2552. *การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสายของโรงเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพี นถาวรณ. 19 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.

- รังสีพันธุ์ แข็งขัน. 13 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- เรณู ผดุงถิ่น. 2517. *การใช้การเสริมแรงทางสังคมเพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ ชูนิล และภราดา บุตรศักดิ์ศรี. 2548. *จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ยนต์ ชุ่มจิต. 2553. *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- รัชภูมิ สมสมัย. 2554. *บทความวิชาการ สังคมดีเพราะมีครูเป็นต้นแบบ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://km.cmarea3.go.th/?name=research&file=readresearch&id=33> [11 พฤศจิกายน 2554]
- เรณู ผดุงถิ่น. 2517. *การใช้การเสริมแรงทางสังคมเพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิ แกมเกตุ. 2551. *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรวิษณุ ปัญญาลักษณ์. 13 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- วสิษฐี เตชานุกุล. 18 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- วัฒนธรรม, กระจ่าง. 2553. *คำประกาศเกียรติคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกพิเศษชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีสากล)*.
- พัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541. *การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2543. *ความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์ระดับอุดมศึกษา*. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา ไส้ทอง. 3 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2544. *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนพริ้นติ้งเฮาส์.
- แว่นแก้ว กรอบทอง. “Men@Work The Artist ผศ.พ.อ.พันเอกชูชาติ พิทักษากร”. *Mix Magazine* (กรกฎาคม 2553).
- ศิริพงษ์ ทิพย์ทัณ. 18 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.

- ศิลปะชัย กงตาล. 2549. *การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมครูฝึกสอนดนตรี ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา. ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2545. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สมสุดา ผู้พัฒนา. 2554. *ครูดั้นแบบของชาวโลก*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://somsudaresearchartitel.blogspot.com/2011/05/blog-post_10.html [10 พฤษภาคม 2554]
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2524. *การปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. 1 พฤษภาคม 2544. *พระโอวาท*.
- สรารุณี ผลาชีวะ. 22 กุมภาพันธ์ 2556. *สัมภาษณ์*.
- สดับพิน รัตนเรือง. 21 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- สิทธิชัย เพ็งเจริญ. 20 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- สุกรี เจริญสุข, และคณะ. 2540. *การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย: ศิลปะ ดนตรี กีฬา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สุพจน์ ยุคลธรวงศ์. 2540. *การพัฒนาชุดการสอนไวโอลินตามแนวการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร สำหรับนิสิตนักศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาไวโอลินเป็นวิชาเอก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2545. *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนนต์ อมรวิวัฒน์. 2535. *สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2554. *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ. 2548. *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2540. *ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์ประเภทการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- อภิญา เหมระ. 2544. *การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูธุรกิจ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5*. สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรุณ ปรีดีติติก. 2525. *ปัญหาฝึกหัดครู และแนวทางการแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการกรมการฝึกหัดครู
- อโณทัย นิติน. 14 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- อัญติ สังข์เกษม. 1 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- อัญชลี สิริวงษ์สุวรรณ. 14 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- อ้อมพร ไชวินทะ. 18 มีนาคม 2556. *สัมภาษณ์*.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2537. *หลักการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อำไพ สุจริตกุล. 2534. *คุณธรรมครูไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

- Bandura, A. 1977. "Self – efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change." *Psychological Review*.
- Bandura, A., & Menlove, F. L. 1968. *Factors determining vicarious extinction of avoidance behavior through symbolic modeling*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8.
- Bandura, A. & Walters. R.H. 1963. *Social Learning and Personality Development*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

- Bandura, A., Ross, D. & Ross, S. A. 1961. *Transmission of Aggression Through Imitation of Aggressive Models*. Journal of Abnormal and Social Psychology.
- Bloom, Benjamin S. and et.al. 1956. *Taxonomy of Educational Objectives Book: Cognitive Donvain*. London: Longman Group Company.
- Creswell, J. W. 2013. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five designs*. Thousand Oaks, 3rd ed. CA: Sage.
- Davies, I.K. 1971. *The management of learning*. London: McGraw – Hill.
- Harrow, A. 1972. *A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives*. New York: Longman.
- Hessong, Robert F. and Thomas H. Weeks. 1987. *Introduction to Education*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Joyce and Weil M. 1986. *Model of Teaching*. 3rd ed. New York: Prentice – Hall.
- Kazdin, E. A. 1980. *Behavior modification in applied settings*. Dorsey Press Rev. edition.
- Kohlberg, L. 1969. *Stage and Sequence: The Cognitive-Developmental Approach to Socialization*. In *The Handbook of Socialization Theory and Research*. ed. David A. Goslin. Chicago: Rand McNally.
- Piaget, Jean. 1952. *The Origin of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
- Rimm, D. C. & Masters, John C. 1979. *Behavior therapy: Techniques and empirical findings*. 2nd ed. New York: Academic Press.
- Simpson, D. 1972. *Teaching physical education: A system approach*. Boston: Houghton Mufflin.
- Stake, R. 1994. Case Studies. In Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. (Eds.). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Steiner, Elizabeth. 1988. *Methodology of Theory Building*. Sydney: Educology Research

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายการผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ ชันธศิริ
  - ผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนเครื่องสาย และร่วมก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - อาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 40 ปี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสิพันธุ์ แข็งขัน
  - ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี
  - อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 20 ปี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์
  - ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี
  - อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ผู้ช่วยคณบดี ฝ่ายงานวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากกว่า 10 ปี

และได้รับการตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องของ “แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี”
โดยพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ภาคผนวก ข**ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล**

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1	สำหรับพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2	สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
แบบสอบถามเพื่อเก็บ	สำหรับลูกศิษย์โดยตรงและผู้ที่อยู่ในวงดนตรี
ข้อมูลก่อนสัมภาษณ์	ของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1

“คุณลักษณะความเป็นครูคนตรีด้านต่าง ๆ ของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ”
สำหรับพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ครั้งที่ของการสัมภาษณ์

ชื่อบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ในการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1 ครอบครัวของท่านมีใครที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ท่านทางด้านดนตรีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

1.2 ในครอบครัวของท่านมีสภาพแวดล้อมใดที่เอื้อต่อการเรียนดนตรีของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

1.3 ก่อนที่ท่านจะได้เข้ามาสู่วงการดนตรีอย่างจริงจัง ท่านได้เรียนในศาสตร์ใดมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

1.4 ช่วงเวลาใดที่ท่านได้เข้าสู่เส้นทางของดนตรีอย่างจริงจัง

.....
.....

ท่านสามารถเข้ามาในเส้นทางดนตรีด้วยวิธีการใด มีเหตุการณ์ใดบ้างในช่วงนั้น

.....
.....

ตอนที่ 2 ภาพรวมของครุชนครีในปัจจุบันนี้ จากมุมมองของท่าน คิดว่ายังขาด หรือต้องการพัฒนาในสิ่งใดเป็นพิเศษหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

ตอนที่ 3 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

3.1 ท่านปฏิบัติตนต่อศิษย์อย่างไรทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี

- ทางด้านกิริยา และความประพฤติตนในฐานะครู

.....

- ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อศิษย์

.....

- ทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การให้ความเป็นกันเองต่อศิษย์

.....

- การรับฟังความคิดเห็นของศิษย์

.....

- เมื่อศิษย์มีความแตกต่างกันทางพื้นฐาน เช่น ฐานะ บุคลิกลักษณะนิสัย เป็นต้น

.....

3.2 ท่านมีการฝึกฝนอบรมศิษย์ในด้านวินัย หรือด้านใดที่เกี่ยวกับการประพฤติ ปฏิบัติตนของศิษย์เป็นพิเศษนอกเหนือจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.3 ท่านดูแลทั้งสุขภาพ อนามัย และจิตใจของท่านในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

3.4 ท่านมีความเชื่อมั่นในความรู้ และสิ่งที่เป็นตัวตนของท่านมากน้อยเพียงใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

3.5 เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียน ท่านแก้ปัญหาโดยใช้สิ่งใดเป็นที่ตั้ง เพราะเหตุใด

.....

.....

3.6 ท่านได้กระทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี

.....

.....

3.7 ท่านมีการวางแผน หรือตั้งเป้าหมายในชีวิตของตนไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

4.1 ท่านมีการสอดแทรกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับศิษย์ในการเรียนการสอนบ้างหรือไม่ และสอดแทรกในลักษณะใด

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่าคุณธรรม จริยธรรมของครูนั้นมีสิ่งใดที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

.....

.....

4.3 จากมุมมองของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมของครูดนตรีในปัจจุบัน สิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว และสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไข

.....

.....

4.4 เมื่อก้าวถึงจรรยาบรรณของวิชาชีพครูดนตรีนั้น ท่านคิดว่าเรื่องใดที่ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีชัดเจน และท่านคิดว่าเรื่องใดบ้างที่ควรได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวศิษย์

.....

.....

ตอนที่ 5 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

5.1 ครูที่ท่านได้เรียนด้วยตั้งแต่เริ่มเรียนดนตรีนั้น มีใครบ้าง

.....

.....

5.2 ครูดนตรีที่มีบทบาทในชีวิตของท่าน และส่งผลต่อวิชาชีพของท่านนั้นมีใครบ้าง เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

5.3 ครูดนตรีมีบทบาทในชีวิตท่านในแต่ละแง่มุมนั้น มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับท่านได้อย่างไร

.....

.....

5.4 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประโยคที่ว่า “ครูต้องมีความรู้ และภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริง”

.....

.....

5.5 จากมุมมองของท่าน ควรต้องมีการเน้นย้ำในประเด็นใด ที่จะทำให้ครูดนตรีเกิดความรู้ หรือมีภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริงได้

.....

.....

5.6 นอกจากความรู้ที่ท่านได้รับจากครูดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในศาสตร์ใดอีกบ้างหรือไม่ที่ใช้ในการสอนดนตรี และท่านได้รับความรู้นั้นมาอย่างไร

.....

.....

5.7 ท่านได้นำความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมาจากทุกศาสตร์มาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดสิ่งใดมาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพของท่านบ้างหรือไม่ และใช้ต่อในลักษณะใด

.....

.....

ตอนที่ 6 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

6.1 ท่านได้นำหลักจิตวิทยาแง่ใดเป็นพิเศษมาใช้ในการสอนดนตรีของท่านบ้างหรือไม่ ท่านใช้หลักใด และใช้ในลักษณะใด

.....
 .....

6.2 ท่านสามารถใช้วิธีการสอนของท่านกับการเรียนดนตรีในรูปแบบใดบ้าง เช่น เชิงทฤษฎี เชิงทักษะ ฯลฯ และท่านใช้วิธีการที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรในการสอนแต่ละรูปแบบ

.....
 .....

6.3 ท่านได้นำความรู้จากศาสตร์ของดนตรีมาใช้ในการสอนดนตรีในลักษณะใดบ้าง

.....
 .....

6.4 หากท่านได้รับความรู้จากศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ท่านได้นำมาใช้ในการสอนดนตรีบ้างหรือไม่ และใช้ในลักษณะใดบ้าง

.....
 .....

6.5 ท่านมีความยืดหยุ่น หรือปรับแผนการเรียนของท่านในการเรียนกับศิษย์แต่ละคน แต่ละวิชาหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....
 .....

6.6 จากมุมมองของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสอนของครูดนตรีในปัจจุบัน สิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว และสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไข

.....
 .....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

“คุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ”
สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เลขที่แบบสัมภาษณ์ □□

วัน/เดือน/ปี ในการสัมภาษณ์.....

ชื่อบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่หลักในการทำงานด้านการสอนปัจจุบัน.....

ตอนที่ 1 พื้นฐานส่วนตัวในการเรียนกับพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปิน

1.1 ได้เรียนกับพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ตั้งแต่พุทธศักราชเท่าใด (ถึงเท่าใด)

1.2 เรียนกับพันธเอกชูชาติ พิทักษากรในวิชาใดบ้าง และได้เรียนที่ไหน

ตอนที่ 2 ด้านบุคลิกภาพของพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

2.1 พันธเอกชูชาติ พิทักษากรปฏิบัติตนต่อท่าน หรือท่านรู้สึกอย่างไรต่อพันธเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในฐานะครูสอนดนตรี

- ทางด้านกิริยา และความประพฤติของพันธเอกชูชาติ พิทักษากรในฐานะครู

.....

- ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่พันธเอกชูชาติ พิทักษากร แสดงออกต่อศิษย์

.....

- ทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การให้ความเป็นกันเองของพันธเอกชูชาติ พิทักษากรต่อศิษย์

.....

- การรับฟังความคิดเห็นของศิษย์

.....

- เมื่อศิษย์มีความแตกต่างกันทางพื้นฐาน เช่น ฐานะ บุคลิกลักษณะนิสัย ฯลฯ พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการแสดงออกที่เหมือน หรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
.....
- 2.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการฝึกฝนอบรมศิษย์ในด้านวินัย หรือด้านใดที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนของศิษย์เป็นพิเศษนอกเหนือจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
- 2.3 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการดูแลทั้งสุขภาพ อนามัย และจิตใจของท่านเองในลักษณะใดบ้าง
.....
.....
- 2.4 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความเชื่อมั่นในความรู้ และสิ่งที่เป็นตัวตนของท่านมากน้อยเพียงใด และคิดว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
.....
.....
- 2.5 เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียน พันเอกชูชาติ พิทักษากร แก้ปัญหาโดยใช้สิ่งใดเป็นที่ตั้ง คิดว่าเป็นเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำสิ่งนั้น
.....
.....
- 2.6 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กระทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี
.....
.....
- 2.7 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการวางแผน หรือตั้งเป้าหมายในชีวิตของท่านให้ศิษย์รู้บ้างหรือไม่ อย่างไร
.....
.....

ตอนที่ 3 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ

3.1 พันเอกชูชาติ พิทักษ์ชากร มีการสอดแทรกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับศิษย์ในการเรียนการสอนบ้างหรือไม่ และสอดแทรกในลักษณะใด

.....

.....

3.2 พันเอกชูชาติ พิทักษ์ชากร สามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมที่ท่านสอนให้กับศิษย์ได้บ้างหรือไม่ มีกรณีใดบ้างที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งเหล่านั้น

.....

.....

3.3 จากมุมมองของศิษย์ มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการปฏิบัติตนของ พันเอกชูชาติ พิทักษ์ชากร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมของครูดนตรี ท่านมองว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว หรือมีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องในตัวท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.4 เมื่อกล่าวถึง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพครูดนตรี ของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชากร คิดว่าเรื่องใดที่ท่านประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างชัดเจน และศิษย์ได้รับแบบอย่างในด้านจรรยาบรรณของวิชาชีพครูดนตรีมาจากท่านบ้างหรือไม่ และได้ในลักษณะใด

.....

.....

ตอนที่ 4 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันธกิจชาติ พิทักษ์ชาติ ศิลปินแห่งชาติ

4.1 พันเอกชูชาติ พิทักษ์ชากร มีความเข้าใจในเนื้อหาที่ใช้สอนอยู่ในระดับใดในความคิดของศิษย์ และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

4.2 พันเอกชูชาติ พิทักษ์ชากร ในฐานะครูดนตรีที่มีบทบาทในชีวิตของศิษย์ในการให้ความรู้ทางดนตรีในระดับใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

4.3 ความรู้ที่ได้รับจาก พันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่งผลต่อวิชาชีพของศิษย์บ้างหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

4.4 ศิษย์มีความเชื่อมั่น และสามารถรับรู้ว่าคุณเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในวิชาที่ท่านสอนมากน้อยเพียงใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น (ยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องหมายแสดงความรู้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ศิษย์ได้รับรู้ หรือได้สัมผัส)

.....

.....

4.5 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อประโยคที่ว่า “พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ และภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริง”

.....

.....

4.6 นอกจากความรู้ในศาสตร์ทางดนตรีที่ศิษย์ได้รับจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร แล้ว ยังมีความรู้ในศาสตร์ใดอีกบ้างหรือไม่ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการสอนดนตรี

.....

.....

4.7 ศิษย์สามารถนำความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมาจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ใดก็ตามมาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดการต่อยอดจากความรู้ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้มอบให้ได้หรือไม่ และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ได้แก่สิ่งใดบ้าง

.....

.....

ตอนที่ 5 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

5.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำหลักจิตวิทยาแง่ใดเป็นพิเศษมาใช้ในการสอนดนตรีของท่านบ้างหรือไม่ ท่านใช้หลักใด และใช้ในลักษณะใด

.....

.....

5.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถใช้วิธีการสอนของท่านกับการเรียนดนตรีในรูปแบบใดบ้าง เช่น เฆนทฤษฎี เฆนทักษะ ฯลฯ และท่านใช้วิธีการที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรในการสอนแต่ละรูปแบบ

.....
 .....

5.3 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สอนวิชาที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางดนตรีให้กับศิษย์ในรูปแบบใดบ้าง ในช่วงที่ศิษย์ได้เรียนอยู่

.....
 .....

5.4 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการสอนโดยการเชื่อมโยงในแต่ละศาสตร์ให้สามารถส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีของศิษย์หรือไม่ และนำไปสอนในลักษณะใดบ้าง

.....
 .....

5.5 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความยืดหยุ่น หรือปรับแผนการเรียนของท่านให้เหมาะกับการเรียนของศิษย์แต่ละคน แต่ละวิชาหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....
 .....

5.6 จากมุมมองของศิษย์ มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ว่าจะในภาพรวม หรือการเจาะจงเป็นประเด็นก็ตาม มีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว หรือมีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไขหรือไม่

.....
 .....

ตอนที่ 6 มีความรู้สึกประทับใจใดที่มีต่อพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในฐานะครูดนตรีเป็นพิเศษ นอกเหนือจากที่ได้ถามมาข้างต้น หรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เรื่อง

การศึกษาต้นแบบความเป็นครุดนตรี:
กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ผู้วิจัย

นางสาว วรรณิสา ประเสริฐสุภวิทย์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทนต์จิตต์

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณลักษณะความเป็นครูของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เลขที่แบบสอบถาม □□

คำชี้แจง

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด และองค์ประกอบของความเป็นครูในด้านต่าง ๆ ในการเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร (ศิลปินแห่งชาติ) ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะเป็นความลับ และใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ผลการวิจัยจะไม่มี การนำเสนอเป็นรายบุคคล แต่จะเป็นภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นลูกศิษย์หรือผู้ที่อยู่ในวงดนตรีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากรเป็นผู้ควบคุมและดูแลอยู่เท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบุคลิกภาพ	13	ข้อ
2.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ	12	ข้อ
2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน	12	ข้อ
2.4 ด้านการสอน	<u>12</u>	ข้อ
	รวม	<u>49</u> ข้อ

คำแนะนำในการตอบ สำหรับการเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) เห็นด้วย (4) รู้สึกเฉย ๆ (3) ไม่เห็นด้วย (2) และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) คือ ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มากที่สุด มาก ไม่รู้สึกว่าคุณภาพนั้นตรงหรือไม่ตรง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดทำเครื่องหมาย หรือ เติมข้อความในช่องว่างที่เหมาะสม)

เพศ 1.ชาย 2.หญิง

ระดับคุณวุฒิทางการศึกษา 1.ปริญญาเอก 2.ปริญญาโท 3.ปริญญาตรี 4.ต่ำกว่าปริญญาตรี

ท่านมีประสบการณ์ทางดนตรีกับ พันเอกชูชาติ พิทักษากร (ศิลปินแห่งชาติ) ในด้าน

เรียนทฤษฎี/เนื้อหาดนตรี วิชาที่เรียน.....

เรียนทักษะปฏิบัติ เครื่องเอก.....

ร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกัน วงที่เล่น.....

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครุคนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ

คุณลักษณะด้านต่าง ๆ		ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	<u>ด้านบุคลิกภาพ</u> ครุมีความสำรวม มีบุคลิกภาพ และมีการประพฤติตนที่เหมาะสมต่อความเป็นครู					
2	ครุมีความขยันหมั่นเพียร โดยมีการศึกษาหาความรู้เพื่ออบรมเพิ่มพูนปัญญาของตนอยู่เสมอ					
3	ครุไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์ แต่มักใช้เหตุผลเป็นที่ตั้งในการควบคุมการเรียนการสอน					
4	ครุมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระหว่างการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และไม่แสดงอารมณ์รุนแรงต่อศิษย์ ถึงแม้ว่าศิษย์จะยังไม่เข้าใจในสิ่งที่ครุสอน					
5	ครุมีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยที่ดีต่อศิษย์ ทั้งในและนอกเวลาสอน					
6	ครุออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ					
7	ครุมีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของแนวคิด และวิธีการสอนของตน					
8	ครุมีความสุภาพต่อศิษย์ และมีความอ่อนน้อมต่อผู้บุคคลทั้งหลายเสมอ					
9	ครุสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและศิษย์ได้อย่างดีในทุกชนชั้น ทุกศาสนา โดยไม่มีการทะเลาะวิวาทหรือข้อขัดแย้ง					
10	ครุเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของตน เป็นแบบอย่างในด้านการเคารพตนเองจนศิษย์สามารถสัมผัสได้					
11	ครุมีการพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง และมีการเสริมสร้างกำลังใจให้ตนเองเสมอ					
12	ครุตระหนัก และเข้าใจถึงความแตกต่างด้านความคิดของแต่ละบุคคล ทั้งศิษย์ และเพื่อนร่วมงาน					
13	ครุมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบระเบียบ					
14	<u>ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ</u> ครุไม่ให้ศิษย์คัดลอกผลงานตนตรีของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นในด้านใดก็ตาม					
15	ครุไม่พูดจาโกหก หรือหลอกลวงศิษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด					
16	ครุไม่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเชิงชู้สาวต่อศิษย์					
17	ท่านไม่เคยเห็นครุดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือของมีเมาทุกชนิดในเวลาสอน หรือทำงาน					
18	ครุมีสมาธิและมีจิตใจจดจ่อต่อการสอน รวมถึงการทำงานในทุกด้าน					
19	ครุมักจะให้ความรัก ความเอ็นดู และความปรารถนาดีต่อศิษย์เสมอ					
20	ครุเสียสละเวลาส่วนตัวนอกเหนือจากเวลาสอนหลัก เพื่อสอนศิษย์ที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้					

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครุคนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ (ต่อ)

คุณลักษณะด้านต่าง ๆ		ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
21	ครูไม่หวงวิชาความรู้ พร้อมที่จะให้สิ่งต่าง ๆ กับศิษย์ โดยไม่หวังเพียงผลประโยชน์ตอบแทนที่จะได้คืนจากศิษย์					
22	ครูมีความใฝ่ดี และไม่เคยชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม					
23	ครูไม่มีจิตอคติต่อศิษย์คนใดคนหนึ่ง และมีใจเป็นกลางในการสอนศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม					
24	ครูส่งเสริม และสนับสนุน การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครุคนตรีให้มีความก้าวหน้า พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม และประเทศชาติ					
25	ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพของครู โดยที่ครูไม่เคยดูหมิ่นวิชาชีพ และไม่เคยสอนให้ศิษย์ดูหมิ่นต่อวิชาชีพเช่นกัน					
26	<u>ด้านความรู้และประสบการณ์</u> ครูมีความเชี่ยวชาญถึงแก่นของเนื้อหาสาระ ทฤษฎีดนตรี และหลักการต่าง ๆ เพื่อสามารถถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจได้เป็นอย่างดี					
27	ครูมีความเข้าใจต่อหลักสูตร และสามารถอธิบายถึงสิ่งที่เป็นจุดประสงค์ในแต่ละหลักสูตรที่สอนให้ศิษย์เข้าใจได้					
28	ครูมีความเข้าใจและสามารถเลือกใช้ระเบียบวิธีการสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี					
29	ครูมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรีเพียงพอจนได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ อยู่เสมอ					
30	ครูผลิตผลงานทางด้านดนตรีออกสู่สังคม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง					
31	ครูได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ซึ่งเป็นเครื่องหมายยืนยันความรู้ความสามารถของครู					
32	ครูมีความเข้าใจ และสามารถเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลศิษย์ได้อย่างสอดคล้อง และเหมาะสม					
33	ครูสามารถนำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาสาระดนตรีเดิมมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดเนื้อหาสาระใหม่ที่แป็นรูปแบบของตัวเอง					
34	ครูสามารถคิดสร้างวิธีการและเทคนิคในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ศิษย์สามารถพัฒนาการเรียนดนตรีได้อย่างเหมาะสม					
35	ครูสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่มีผลส่งเสริมต่อการเรียนการสอนดนตรีได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น					

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครุตนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ (ต่อ)

คุณลักษณะด้านต่าง ๆ		ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
36	ครูสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรทางสังคมในปัจจุบัน					
37	ครูมีความรอบรู้ และมักปลูกฝังเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติให้แก่ศิษย์					
38	<i>ด้านการสอนดนตรี</i> ครูสามารถนำหลักจิตวิทยาการสอนในด้านต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับการสอนดนตรี					
39	หากศิษย์เกิดความสงสัยในการเรียน หรือไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ ครูสามารถทำให้ศิษย์เข้าใจและปฏิบัติตามได้					
40	ครูมีการสอนที่อาศัยการเสริมแรง หรือแรงจูงใจต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ศิษย์ได้รับความรู้อย่างเต็มศักยภาพและบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้					
41	ในระหว่างการเรียนการสอนครูสามารถควบคุมชั้นเรียนได้เป็นอย่างดีในทุกสถานการณ์					
42	ครูมีการใช้การสอนที่มีความเป็นรูปธรรม สามารถเข้าใจในสิ่งที่ครูสอนได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เข้าใจได้โดยง่าย					
43	ครูสอนให้ศิษย์มีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยคิดอย่างเป็นขั้นตอนจากเรื่องง่ายไปยาก จากซับซ้อนน้อยไปซับซ้อนมาก					
44	ครูมีการติดตามพัฒนาการ และงานที่ได้มอบหมายให้แก่ศิษย์อย่างสม่ำเสมอ					
45	ครูเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้ปรึกษาปัญหาทางการเรียนดนตรี รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน และสามารถแนะแนวทางการแก้ปัญหาให้กับศิษย์ได้					
46	ครูสามารถปรับแผนการสอนให้มีความเหมาะสม และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ต่าง ๆ ของศิษย์					
47	ศิษย์มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ					
48	ศิษย์มีความรู้สึกสนุก และมีความสุขในการเรียนการสอนของครูทุกครั้ง					
49	ครูมีการแบบแผนการเรียนในระหว่างเรียน รวมถึงระหว่างฝึกซ้อมให้ศิษย์ได้อย่างมีระเบียบแบบแผน					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม : .....

.....

.....

.....

- ขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ -

ภาคผนวก ค

บทสัมภาษณ์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 11 มกราคม 2556

ภาพรวมของครูในมุมมองของอาจารย์ชูชาติ พิทักษากร?

เริ่มด้วยการเป็นครุดนตรี ต้องแยกเป็น 2 ประเด็น คือ **ครูที่สอนวิชาทฤษฎี** เช่น Harmony, Orchestration กับครูที่สอนปฏิบัติ ซึ่งผมจะพูดถึงครูวิชาปฏิบัติก่อน การเป็นครูที่สอนปฏิบัติ เราต้องรู้บทบาทของเราว่า เป็นครูคือเป็น Instrumental Teacher เป็น**ครูสอนวิชาปฏิบัติ** หรือเราเป็นศิลปิน (Artist) สองอันนี้ไม่เหมือนกัน พอติได้อยู่บนเวทีตั้งแต่เด็ก ชอบอยู่บนเวที ถ้าได้ขึ้นเวทีแล้วเหมือนได้กลับบ้าน มันสบาย แล้วก็ชอบสอนมาตั้งแต่เด็ก คือ แยกกันอย่างไร ถ้าเราเป็นศิลปิน เรา “ซ้อม” ให้เราเล่นได้ สมความปรารถนาของเรา และเล่นได้ให้ถูก Style ของ ผู้ประพันธ์ (Composer) ที่เขาต้องการจะให้เราเล่น แล้วเราก็กู้เวที จบ

อาจารย์ไม่มีตื่นเต้นเลยหรอคะ?

ผมอยู่บนเวทีรวมทุกอย่างรวมถึงเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) กว่า 500 คอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ยังตื่นเต้น และความตื่นเต้นที่ทำให้ผมพบโยคะ เคยถามอาจารย์ผมว่าถ้าตื่นเต้นให้ทำอย่างไร อาจารย์บอกว่าต้องอยู่กับมันให้ได้สิ ต้องควบคุมมันให้ได้ ไม่ใช่ไปกำจัดมัน อาจารย์บอกว่าคนที่เขานักดนตรีถ้าไม่ตื่นเต้น ไม่ใช่คนแล้ว แต่เป็นเครื่องจักร คนต้องมีความตื่นเต้น การตื่นเต้นทำให้เราเล่นได้ดีขึ้นสารจากอะดรีนัล (Adrenal) ต่าง ๆ มันหลั่งออกมา แต่มีข้อแม้ว่าเราจะต้องควบคุมมันให้ได้

ทีนี้ถ้าเราเป็นครู ถามว่าต้องเล่นเก่งไหม? .. “ต้อง” ต้องเก่งแน่นอน มิเช่นนั้นเราจะบอกลูกศิษย์เราอย่างไรละ บอกว่าตรงนี้ต้องทำเพราะ ๆ สิ แล้วเพราะต้องทำอะไร เราก็ต้องทำให้ดู เพราะฉะนั้นเป็นครู ไม่ใช่เล่นแยะ ไม่ใช่เป็นศิลปินที่ผิดหวังแล้วมาเป็นครู เพราะถ้าอย่างนั้นมาเป็นครูก็ไม่สำเร็จเหมือนกัน เป็นครูนี้ยากกว่า เพราะก่อนอื่นเราต้องซ้อมให้เก่ง เพราะอย่าลืมนะว่าลูกศิษย์เรา เขาอาจจะไปเป็นครูหรือไปเป็นศิลปิน เพราะฉะนั้นเราต้องสอนให้เขาเป็นศิลปินให้ได้ แต่ถ้าเราไม่เคยเป็นศิลปินเลย แล้วเราจะไปสอนเขาได้อย่างไรละ เราบอกเขาไม่ถูกกว่าศิลปินเป็นอย่างนี้นะ ต้องเล่นอย่างนี้ รู้สึกอย่างนี้ ทำงานอย่างนี้ ซ้อมอย่างนี้ แล้วลูกศิษย์เราก็คงจะไม่เชื่อ แต่บางคนอาจจะไม่กล้าพูดก็ได้ ว่าเอ๊ ทำไม่ไม่เคยเห็นอาจารย์อยู่บนเวทีเลย แต่ผมก็ว่ามันไม่เป็นไร อาจารย์หลายคนก็ไม่ได้อยากอยู่บนเวที แต่สำหรับเฉพาะผมเองเนี่ย เมื่อผมอยู่บนเวทีแล้วเราเอาประสบการณ์บนเวทีเนี่ยมามอบให้ลูกศิษย์ด้วย เขาจะได้ประโยชน์จากตรงนั้น เพราะเรามีประสบการณ์ตรงบนเวทีอยู่

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น เราต้องเก่ง **หน้าที่ของครูอีกอย่างหนึ่งก็คือ วิเคราะห์** ไม่ใช่เราบอกว่าเดี๋ยวผมจะเล่นให้ฟังนะ แล้วหนูเล่นตามสิ ถ้าหนูเผชิญโชคดีพบตรงนั้นว่าหนูเล่นได้ ก็โอเค แต่ถ้าเล่นไม่ได้

วิเคราะห์เลย “เอ้ หนูใช้ข้อมือผิดทีไปไหม ข้อศอกผิดองศาไหม หัวไหล่ผิดอะไรไหม” เราต้องวิเคราะห์ สรีระต่าง ๆ แล้วแก้ไขจุดนั้นเป็นจุด ๆ ไป เราจะดูว่าร่างกายคนเรานั้น ก็คือกลไกต่าง ๆ (Mechanical Part) ข้อมือต้องทำอย่างนั้นนะ ถ้าทำผิดจากอย่างนี้จะได้ผลอีกอย่างหนึ่ง แล้วแก้อย่างไร ก็ทำให้ดูอย่างนี้ ๆ ทำให้เขาดู แล้วแก้ นี่คือน้ำที่ของครู แต่**หน้าที่ศิลปิน**ต้องแก้ตัวเอง ถ้าทำไม่ได้ ต้องลองทำดู ๆ แต่ นี่เป็นการแก้ลูกศิษย์เรา ซึ่งมีความหลากหลายมากทั้งสรีระและทางจิตวิทยา พื้นเพไม่เหมือนกัน ชอบเพลง ก็ไม่เหมือนกัน เป็นครูต้องสามารถเอาลูกศิษย์เป็นตัวตั้ง เอาลูกศิษย์เป็นโจทย์ แล้วสร้างทุกอย่างรอบ ๆ เขา คือ**หลักสูตร**ต้องยืดหยุ่น (Flexible) เพราะฉะนั้นถ้าลูกศิษย์มีอยู่ 5 คน ก็มี 5 หลักสูตร อย่างถ้าคนนี้ ชอบเล่นแบบไฟแลบ คนนี้อาจจะชอบแบบหวาน ๆ ก็ต้องจัดหลักสูตรให้ตรงนั้นเลย แต่ไม่ได้ละเลยอันอื่น ได้ ไม่ใช่เล่นแบบหวานแล้วเล่นอย่างอื่นไม่เป็น ก็ต้องสอนให้เล่นอย่างอื่นได้ แต่แค่เขาชอบเป็นพิเศษทาง นี้ก็ให้ตรงนี้เป็นพิเศษ หน้าที่ของครูต้องมีความรู้ และความสามารถในทักษะต่าง ๆ กว้างขวางมาก คือ รับมือได้ทุกอย่างไม่ว่าลูกศิษย์จะมาไม่ไหนกับเรา เช่น อาจารย์ช่วยสอนผมหน่อยเถอะ เพลงนี้อยากเล่น ก็ โอเคเล่นกัน แต่ว่าเธอมีเทคนิคพร้อมหรือยัง สมมติอยากเล่นเพลง Gypsy Air เราก็บอกน่าจะยังไม่ ได้หรอก เราต้องผ่านเทคนิคต่าง ๆ ก่อน ต้องผ่าน สเกล (Scale) (Scale) ผ่านแบบฝึก (Exercise) จุดนี้ ๆ ก่อนนะ แล้วถึงจะโอเค แล้วค่อยวางแผน (Plan) ให้เขา ส่วนลูกศิษย์อีกคนก็เป็นอีกแผนหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเป็นครู **โดยเฉพาะครูปฏิบัติ** หลักสูตรเราต้องเอาลูกศิษย์เราเป็นคอ เป็นแกน แล้ว เราหมุนรอบ ๆ เขา ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าเราจะล้มเหลวก็จะล้มเหลวตรงนี้ คือมีหลักสูตรพอดีเป๊ะเลย เช่น ถ้าอย่างเรียน ก-ฮ ก็ต้องเรียนอย่างนี้เลยนะ ซึ่งบางทีมันไม่เหมาะ แล้วบางทีลูกศิษย์ก็จะท้อแท้ และเบื่อหน่าย อีกอย่างหนึ่งก็คือ ศิลปินบางคนเวลาเป็นครูสอน เขาลืมไปว่า ณ บัดนี้เขาเป็นครู เขาก็จะเล่นเพลง โข้วหรือหวา ลูกศิษย์ก็ชื่นชม โห!! อาจารย์เก่ง แต่พอหมดชั่วโมง ลูกศิษย์ไม่ได้อะไรนอกจากความ เพลิดเพลิน แล้วก็ความชื่นชมในฝีมือของอาจารย์ แต่เขากลับไม่ได้เรียนรู้วิธีการเล่น เพราะอาจารย์เล่นให้ ดูหมดแล้ว ก็คล้าย ๆ กับว่าถ้าผมพาหนูไปทานข้าวที่โรงแรม สั่งอาหารมาแล้วก็ทานไป แต่หนูจะไม่รู้ว่า เขาทำอย่างไร ผมต้องพาไปดูในครัวว่าเขาสับหมูอย่างไร หั่นผักอย่างไร ตรงนั้นแหละคือน้ำที่ของครู ต้องพาไปดูว่าเขาปรุงอย่างไร มันยากตรงนี้ เพราะฉะนั้นในเครื่องมือของเรา เราจะต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับ เครื่องมือของเรา วิธีการเล่นของเรา เพลงทุกรูปแบบ แบบฝึก (Exercise) ต่าง ๆ เพื่อมาแก้ไข และพัฒนา ฝีมือของลูกศิษย์ของเรา แต่ถ้าเราจะเล่นเพลง เราก็เล่นเพลงที่ลูกศิษย์กำลังเรียน อาจจะเป็นซุซูกิ (Suzuki) เล่ม 1 แต่เล่นให้เพราะ ๆ เลย ไม่ใช่เล่นแต่เพลงยากแล้วให้ลูกศิษย์นั่งตาลอย เคลิ้มเลย แต่พอ จบไม่ได้เรียนรู้อะไร มันไม่ใช่หน้าที่เราตอนนี้ เราสามารถเล่นเพลงอะไรก็ได้ เล่นให้เพราะ ให้มีอารมณ์ ความรู้สึก (Feeling) อย่างที่ ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการ แล้วค่อยทำให้ลูกศิษย์เราดู เพราะเป็น

อย่างนั้นะ ไม่เพราะไม่ต้องทำ เดียวลูกศิษย์ติด เล่นให้เพราะซาบซึ่งตรงนั้น ซึ่งเพลงก็จะยากขึ้นเรื่อย ๆ เราก็ก่อนไปเรื่อย ๆ ด้วย

เราต้องดูว่าทุกหลักสูตรที่เขานิยมกันในปัจจุบันนี้มีอะไรบ้าง เราต้องรู้ทุกหลักสูตร ทำได้ทุกหลักสูตร เข้าใจทุกหลักสูตร และเข้าใจว่าจะป้อนหลักสูตรนี้ให้แก่ใครบ้าง คนไหนไม่ควรจะป้อนหลักสูตร อันนี้ วิธีการอันแรกก็คือ ให้เด็กเขาจับเครื่องมือโดยธรรมชาติ ไม่เกร็ง เพราะฉะนั้นสิ่งที่มาก่อนคือการใช้แบบฝึกหัดเพื่อทำให้เกิดความผ่อนคลาย (Relaxation exercise) ให้เขาสนุกก่อน ไม่ใช่มาถึงก็เกร็งไปทั้งตัวเพราะกลัวครู เพราะฉะนั้นต้องพูดกับเขาเรื่องการผ่อนคลาย (Relaxation) ก่อน ซึ่งตรงนี้ผมจึงได้เอาโยคะเข้ามาใช้

ส่วนผมไปสัมผัสกับโยคะได้อย่างไร ผมจะเล่าให้ฟัง คือตอนปี พุทธศักราช 2498 ตอนนั้นผมยังเรียนเภสัชอยู่ แต่ไปชนะเลิศการประกวดไวโอลินที่ 1 *{พร้อมกับการกระซิบ“แสดงว่าผมโคดบ้อย มาซ้อม”}* *{หัวเราะ}* ผมไม่ได้คิดอะไร ผมเป็นคนที่ว่าง่าย อาจารย์คนแรกเป็นชาวอังกฤษ บอกให้ผมไปประกวด ผมเองก็ไม่ว่าเขาไปประกวดอย่างไร อาจารย์ส่งไปประกวด ผมก็เอาเข้าไปเล่นก็เล่น เอา ได้ที่ 1 พอตีมันเป็นรุ่นเล็ก คือถึงอายุ 18 ปี (Up to 18th) ผม 18 พอตีตอนนั้น แก่สุดในรุ่น ผมเข้าไปผมได้ที่ 1 วันประกวดผมก็ตื่นเต้นนิดหน่อย เห็นหน้ากรรมการก็ด้วยความที่ไม่ได้รู้จักใครเท่าไร เลยไม่อะไรเท่าไร ก็เล่นไปตามที่ครูสอน แต่พอได้ที่ 1 แล้ว เขาบอกว่าคนที่ได้ที่ 1 ต้องไปออกคอนเสิร์ตที่หอนาฬิกากรีนวิช (Greenwich town hall) วันนั้นเป็นวันที่ 13 มีนาคม จำได้หนาวมาก แต่ผมหนาวยิ่งกว่า *{หัวเราะ}* คือหนึ่งสัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ต เพราะคอนเสิร์ตนี้จะมีโทรทัศน์มาถ่าย มี Big Shot ผมเห็นชื่อแล้วตกใจ ผมกินไม่ได้นอนไม่หลับไป 1 อาทิตย์เลย ผมไม่ไหวเลยจริง ๆ มันปั่นป่วนมาก ผมมารู้ตอนหลังว่ามันเป็นความประหม่า (Nervous) มันเป็นประสาทอะ ปั่นป่วนมากเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ยังซ้อม ซ้อมอย่างเดียวเลย ซ้อมด้วยความปั่นป่วน แล้วตอนที่ออกคอนเสิร์ตเนี่ย มือผมเย็นเฉียบ เพราะผมต้องออกไปเล่นหน้าวง ผมแอบดูอยู่ โอ้โหคนรู้จักนี่ คอนเสิร์ตมาสเตอร์ Professor โอ้โห หัวใจจะแย่งที่ที่เราซ้อมมาตี ตอนนั้นไม่ได้รู้จักโยคะอะไร ก็ซ้อมตามปกติ มันควบคุมไม่ได้อะ

จนถึงคิวเขาประกาศแล้ว ผมเดินไปขาสั่นเลยนะ ผมเห็นอาจารย์เรานั่งอยู่หน้าด้วย อาจารย์ก็นั่งคุยอยู่ซึ่งเข้าใจว่าคุยเกี่ยวกับเราด้วย ว่าเป็นเราลูกศิษย์จากแดนไกลอะไรอย่างนั้นะ และผมก็เล่น Mendelssohn Concerto ซึ่งมีท่อนนำ (Intro) นิดเดียว *{ยิ้มท่อนอินโทร}* โพล้เลย ไม่มีอะไรตั้งหลักเลย เพราะฉะนั้นพอออกไปแล้ว มันจะล้มเอา ทีนี้ต้องทำทำให้ดูจริง ๆ *{พร้อมกับยิ้ม แล้วทำท่าจะล้มให้ดู}* คือเดินไปแล้วถือไวโอลินอย่างนี้ ส่วนขาต้องหนีบไว้ กลัวคนจะเห็นอาการก็เลยต้องหนีบไว้ชนิดหนึ่ง *{ยิ้ม ฮัมเพลง พร้อมแสดงท่าทางในการสีไวโอลิน}* ต้องเดินไปเดินมาด้วย ก็ค่อยยังชั่ว ทีนี้ก็เล่นหมดไป 1 หน้า

แล้ว แล้วคันซึกก็เดินหน่อย ๆ ด้วย แต่พอหมดหน้า 1 แล้ว หาย เพราะเราซ้อมมาดีมาก หลังจากนั้นมันก็สมบูรณ์แบบ (Perfect) ก็โอเค เสร็จแล้วอาจารย์ก็เข้ามาทอด “my boy my boy แต่อาจารย์บอกว่าผมไม่เคยสอนให้คุณเดินไปเดินมาอย่างนี้เลยนะ” ผมก็บอกอาจารย์ถ้าผมไม่เดิน ผมล้ม ตอนนั้นผมเรียนดนตรียังไม่เต็มเวลา (Part time) เพราะยังต้องเรียนเกสซุๆ เรียนหลายวิชา เรียนทั้งเรื่องเสียงประสาน (Harmony) เรียนเปียโน เรียนอะไรต่าง ๆ แต่ว่าเป็นภาคค่ำ ที่นี้ก็บอกอาจารย์ว่าผมเหนื่อยมากเลยงานนี้อาทิตย์หน้าผมขอหยุดแล้วกัน ผมขออนุญาต อาจารย์ก็บอกโอเค เอาเลย ๆ ส่วนเวลาวันหยุด ผมจะเป็นหนอนหนังสือ ผมจะเข้าห้องสมุด (Library) ผมก็ไปยืนดู เปิดนิตยสาร (Magazine) เอ้ มีคน ๆ หนึ่งเอาหัวยื่นต่างเท้า หัวยื่นเท้าชี้ฟ้า ก็อ่านคู่มือ เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นนักไวโอลินเอกในยุคนั้น และทุกยุค สรุปลงแล้วสั้น ๆ ว่าท่านเป็นเด็กอัจฉริยะ อายุ 12 ปีก็อัดแผ่นแล้ว แต่พอโตขึ้นเป็นหนุ่มใหญ่ กลับฝีมือตก เพราะว่าตอนเป็นเด็ก ๆ เล่นด้วยสามัญสำนึก แต่พอหลังจากนั้น ระบบต่าง ๆ เปลี่ยนไป ต้องใช้ตรรกะแทน *{พร้อมชี้นิ้วไปที่สมองด้วย}* ท่านไม่ได้ทำสเกล (Scale) ไม่ได้ทำแบบฝึก (Exercise) เล่นเพลงลูกเดียวเลย แต่ตอนนั้นท่านไม่รู้ ตอนหลังท่านถึงมารู้ จนท่านต้องเลิกเล่นไวโอลิน เพราะเล่นเมื่อไหร่ โดนนักวิจารณ์ (Critic) กระหน่ำ ซึ่งคนก็แปลกใจว่าหายหน้าไปไหน ที่แท้ท่านไปฝึกโยคะกับอาจารย์อินเดียที่เก่งมากเลย หนั่งอยู่นานมาก แล้ววันหนึ่งอาจารย์โยคะก็ถามว่า “เยฮูดี เมนูฮิน คุณยังอยากจะเล่นไวโอลินไหม” เยฮูดี เมนูฮินตอบว่า “โอ๊ยผมไม่เล่นแล้วไวโอลิน ผมเลิกติดต่อกัน และถ้าผมเล่นใครจะสอนผม” อาจารย์สอนโยคะจึงบอกว่า “คุณนั่นแหละสอนตัวเอง เพราะถ้าคุณเรียนโยคะแล้วคุณรู้อะไรต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวคุณ รู้เกี่ยวกับการผ่อนคลาย (Relaxation) รู้เกี่ยวกับอะไรต่าง ๆ เช่น การเดินพลังอะไรต่าง ๆ ในการเดินลมปราณต่าง ๆ คุณสอนตัวเองเลย” เยฮูดี เมนูฮิน คิดว่า เอ้ ไช้ชะ จริง ๆ แต่ก่อนเราไม่เคยสังเกตร่างกายเราว่า ทำอะไร ตรงไหน ก็ทำไปอย่างนั้นเอง เพราะฉะนั้นจะแก้ไขไม่ได้

อย่างที่ผมพูดไปว่าต้องแก้ไขให้ได้ทุกจุด สอนตัวเอง เป็นครูตัวเอง ก่อนหน้านั้นท่านเยฮูดี เมนูฮินไปหานักไวโอลิน หาคูครูดนตรีหลายคน ก็ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ท่านก็เล่าเอง ที่นี้พอหลังจากนั้นมาท่านสอนตัวเอง ไม่เท่าไรก็ออกคอนเสิร์ตเลย แกรมเก่งกว่าเก่าแล้วเก่งมาจนสิ้นชีวิตเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ซึ่งท่านอายุยืนมาก 80 กว่าปี *{พร้อมกับชี้รูปใส่กรอบที่ติดอยู่ที่ผนังบ้านในห้องนั้น อธิบายทีละคนว่าชาวสาคินี่อาจารย์ผมเป็นชาวฮังการี ที่ท่านอายุมาก ๆ แล้ว ส่วนท่านที่สองจากขวา นีคือ เยฮูดี เมนูฮิน ตอนนั้นท่านอายุมากแล้ว}* ผมก็เลยคิดว่าถ้าคนระดับนี้เขาแนะนำอย่างนี้แล้ว เขาใช้คำว่า My best violin teacher is my yoga teacher. คนไปถามท่าน ตกลงคุณไปเรียนกับใคร เยฮูดี ไปเรียนกับอาจารย์โยคี ผมก็ได้แรงบันดาลใจตรงนี้ นอกจากนั้นผมได้อ่านนิตยสาร (Magazine) ไม่แน่ใจว่าเป็น “LIFE” หรือว่าเป็น “TIME” เข้าใจว่าเป็น LIFE อ่านเสร็จแล้วผมก็รีบไปร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดของลอนดอน (London)

ชื่อ “Foyle’s” ผมก็ไม่รู้ว่าโยคะคืออะไร แต่เห็นท่านพูดไว้ในนั้น เราก็เลยที่เราต้องทำตรงนี้ให้ได้ เพราะว่าเราตื่นเต้น (Excited) เกินไป ก็อยากจะทำอะไร ใครบ้างไม่อยากจะเก่ง *(ยิ้ม)* ก็อยากเก่งด้วยกันทุกคน ผมก็ไปที่ร้าน Foyle’s ถามเขาว่า “ขอโทษมีหนังสือเกี่ยวกับโยคะไหม” เขาก็บอกว่า มี อยู่ชั้น 4 หรือ 5 ผมจำไม่ได้ ขึ้นไปถึงแล้ว โอ้โห! เต็มไปหมดเลย แล้วจะเอาเล่มไหนเนี่ย ผมเลยอธิษฐานจิตเอา เล่มไหนที่จะเป็นของข้าพเจ้า ที่ข้าพเจ้าจะรู้เรื่อง ที่จะเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ได้เล่มนั้น หยิบขึ้นมา 1 เล่ม ลองเปิดดู เอ้ หนังสือเล่มนี้อธิบาย เป็นเทอมอนาโตมี (Anatomy) ที่ผมเรียนอยู่ เพราะว่าผมเรียนเภสัชฯ ผมอ่านรู้เรื่องหมดเลย เขียนแบบเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific) มาก เป็นวิทยาศาสตร์ทุกบท อ้อ นี่ของเรา นี่ ผมมารู้ตอนหลังว่าทำไมเขียนอย่างนั้นและใครเขียน แต่ว่าตอนนั้นไม่รู้ ผมก็มาฝึกตามนั้นอยู่ 7 ปี แต่พอผมฝึกอยู่ปีเดียว ผมสามารถจะควบคุมอะไรต่าง ๆ ได้ ควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ มีสติ ร่างกายดีเพราะผมเป็นคนขี้โรค ตอนเด็ก ๆ มักจะป่วยทุกเดือน ไม่เจ็บคอก็อะไรสักอย่างเป็นให้ได้ ตรงนั้นเป็นอุปสรรคก็ งอนแง่นมา ทีนี้ก็ฝึกมา 1 ปี อะไร ๆ ก็ดีขึ้นอย่างที่ท่าน เยซูดี เมนูฮิน บอกไว้ ก็อาจารย์ก็บอกว่าให้ ประกวดรุ่นใหญ่ (Senior) เขารับอายุ 19 – 25 ปี แล้วปีนี้เธอ 19 ก็กลายเป็นเด็กที่สุด และได้ที่หนึ่งอีก ก็ ออกคอนเสิร์ตเหมือนเดิม ก่อนออกคอนเสิร์ตกินได้ นอนหลับ เพราะฝึกโยคะ และไม่มีครูด้วย ก็ฝึกจาก ตำราเล่มนั้นเลย ตำราเล่มนั้นยังอยู่แต่มันหายไปเมื่อตอนน้ำท่วม น้ำมันไม่เข้าบ้าน แต่ผมกลัมน้ำท่วม ผม เลยเอาไปเก็บไว้อย่างดีมาก แต่ตรงไหนไม่รู้ มันดีเกินไป *(ยิ้ม)* ไม่รู้อยู่ตรงไหนของบ้าน พยายามหามาปีกว่าแล้ว ลูกศิษย์ก็อยากจะเห็น โอ้โหกระดาศกรอบเลยนะ ปีหน้าหรือปีนี้อาจจะพบก็ได้ *(ยิ้ม)* ทีนี้เราก็ฝึก โยคะมา 1 ปี ปรากฏว่า 1 สัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ตสบาย แต่ก่อนออกคอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ ตื่นเต้น และใจเต้นตึก ๆ แต่ว่าโยคะมีวิธีฝึกให้ใจเต้นช้าลงโดยลมหายใจ ตื่นเต้นแต่อยู่กับความตื่นเต้น รู้จักควบคุมความตื่นเต้น ออกไปเล่นสบายเลยตั้งแต่ไนต์ตัวแรกจนถึงไนต์ตัวสุดท้าย

อาจารย์แน่ใจเลยว่าเป็นเพราะว่าโยคะ ไม่ใช่เป็นเพราะว่าอาจารย์ออกคอนเสิร์ตมาแล้ว 1 ครั้ง คือว่าชนะ มาแล้ว ความตื่นเต้นก็เลยน้อยลงใช่ไหม มันต้องฝึกถึงจะรู้ว่าโยคะมันควบคุมได้จริงๆ ?

คอนเสิร์ตนั้นมันนานมากแล้วละ ส่วนระหว่างนั้นผมออกคอนเสิร์ตเล็ก ๆ แต่มันก็ไม่ได้ถึงกับมีผลอะไร แล้วอย่าลืมนะว่าเพลงครั้งนี้ก็อยากขึ้นอีกเป็นไซคอปัสกี คอนแชร์โต (Tchaikovsky Concerto) มันยิ่ง น่าจะตื่นเต้นมากกว่าคราวที่แล้ว แต่เราก็ยิ้มเลย คิดถึงเพลงลูกเดียว คิดถึงความรู้สึก (Feeling) ลูกเดียว โยคะลูกเดียว เพราะว่าเล่นก็คล่องขึ้น ร่างกายไม่เจ็บป่วย แข็งแรง อันนี้ใช่เลย แล้วโยคะนี่สอนให้เรา ยืดหยุ่น ดังนั้นเราจะมีคามยืดหยุ่น และคล่องแคล่วทั้งหมดเลย แล้วผมมารู้ตอนหลังว่าคนเราจะเล่นดนตรีเก่ง ไม่ใช่ว่ายืดหยุ่นเฉพาะนิ้ว แต่ว่าตรงอื่นแข็ง เติบกระโผลกกระผลกถือไม้เท้ามา แล้วพอมมาถึงจับ ไวโอลินคล่องเลย มันไม่มีนี่แบบนั้น มันคล่องมันต้องคล่องทั้งตัว เหมือนเรามียางยืด ไม่ใช่ตรงนี้แข็งแล้ว

ตรงนี้อายี่สิบหนึ่ง มันทันได้อยู่แล้ว ผมเพิ่งมารู้ตอนหลัง ตอนฝึกโยคะแล้วว่าเขาก็มีการสอนการควบคุมลมหายใจ และการมองชีวิตอะไรต่าง ๆ เยอะมาก ตอนนั้นผมได้หนังสือเล่มนี้แหละ เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ เสียตายจ้งเลย ตอนนั้นผมก็เลยฝึกจากหนังสือเล่มนี้มา 7 ปี โดยไม่มีอาจารย์

ผมข้ามตรงนั้นมานิดหนึ่ง คราวนี้พอผมกลับมาเมืองไทย อยู่ได้สัก 10 ปี สอนอยู่ที่ครุศาสตร์ตอนนั้น ผมไปสอนครุศาสตร์เป็นอาจารย์พิเศษเมื่อปี พุทธศักราช 2517 แต่ไปเป็นอาจารย์ประจำเมื่อพุทธศักราช 2525 แล้วพอได้อ่านข่าวโดยบังเอิญเลย หนังสือพิมพ์อังกฤษบอกว่าคนชื่อ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) มาสอนโยคะที่สิงคโปร์ ผมก็ว่า นี่ชื่อคนแต่งหนังสือเล่มนี้นี่ ฝรั่งบอกว่าท่านผู้นี้เคยเป็นนายแพทย์มาก่อน มันประหลาดมากเลยหลังจากที่ไม่รู้จักชื่อท่านมาเกือบ 20 ปี มิน่าท่านถึงเขียนเล่มนี้ออกมาในแนวนี้ ศัพท์ต่าง ๆ ชื่อประสาทต่าง ๆ เราไม่รู้เรื่องหมด นี่คือแรงอธิฐาน ผมเชื่อ *{พร้อมกับการทำหน้าตาจริงจัง}* เรื่องต่าง ๆ อย่างนี้จริงและฝึกได้

ย้อนกลับไปอีกทีหนึ่ง จากนั้นผมไปเรียนกับคนที่ถือได้ว่า เก่งที่สุดในด้านเทคนิค ก็คือศาสตราจารย์ แม็กซิม จากอบเซ่น (Prof. Maxim Jacobsen) *{พร้อมกับการชี้ให้ดูภาพในกรอบรูปบนฝาผนังในห้อง ภาพคนชายสุดนั่นคือปากานินี (Paganini) คนต่อมาคือฮูเบอร์มาน (Huberman) เป็นอาจารย์ของคนี่สาม ซึ่งคนี่สามคือ แม็กซิม จากอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ซึ่งเป็นอาจารย์ผม ชาวรัสเซีย}* อาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น เป็นอีกคนที่เปลี่ยนชีวิตผมเลย มโนทัศน์ (Concept) ของการเล่นซอ *{ซอ คือไวโอลิน}* ท่านมีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นที่เกรงขามมาก ตอนนั้นผมกำลังหาอาจารย์อยู่ว่าจะไปเรียนกับใครดี พอได้ท่านมาเปิดการอบรม (Masterclass) ที่ลอนดอน ประมาณคริสต์ศักราช 1956 แล้วก็ท่านเปิดรับคนไปเรียน คนที่ไปเรียนมี 2 แบบ คือแบบ Active participant ต้องเล่นให้ท่านดูด้วย กับ Passive participant คือนั่งดูเฉย ๆ ผมก็สมัครเอา Passive ดิกว่าเพราะว่าไม่กล้า เพราะเคยได้ยินชื่อเสียงท่านมาก โอ้โฮ! วิธีการแก้ปัญหาของท่านนี่เรียกว่ามหัศจรรย์ ท่านจะวิเคราะห์ว่าทำไมแต่ละคนทำไม่ได้ วิเคราะห์ครูเดียว และคนที่ไปเรียน บางคนก็เป็นรุ่นที่อัดแผ่นแล้วด้วย แต่เขาห่างครูไปมาก และเขาเล่นผิดวันละน้อย ๆ แต่เขาไม่รู้ตัว พอ 1 ปีเขาฮวบลงไปเยอะ พออาจารย์ชี้แนะว่าตรงนี้ ๆ ให้ปรับใหม่ เขาก็เล่นได้เลย ผมก็ทิ้งมากเลยการแก้ปัญหาของท่าน หนึ่งอาทิตย์หลังจากนั้นท่านบอกว่าท่านต้องการลูกศิษย์ ท่านจะรับแค่ 2 คนเอง แต่ว่าต้องติดตามท่านไปได้ทุกที่ เพราะว่าท่านต้องไปฝึกอบรม (Workshop) ที่ต่าง ๆ และถ้าเรียนกับท่านจะไม่มีประกาศนียบัตร ไม่มีกระดาษสักใบหนึ่ง แล้วเรียนหนักและก็อยู่ไม่เป็นที่ ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ หรือจะลองเสี่ยง ๆ ดู ไม่เสียหายอะไรนี่ คนก็หลายสิบคนที่เข้าไปเล่น ถัดมาอีก 2 วัน เลขาท่านมาตามให้ไปพบ ท่านบอกว่าผมผ่านการทดสอบคัดเลือก (Audition) 1 ใน 2 คน ก็แปลกใจเหมือนกันนะ ตอนนั้นอายุประมาณ 20 กว่า ๆ ประมาณปีคริสต์ศักราช 1956 ผ่านมาสัก

ประมาณ 1 ปีหลังจากที่ได้รับรางวัล ท่านก็พูดกับผมอย่างนี้ “คุณผ่านการคัดเลือก” แต่ท่านบอกว่า “แต่!” ซึ่งตรงนี้เองทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนไปทันทีเลย “But you don’t know how to play the violin.” อัดตา (Ego) ผมขึ้นเลย อาจารย์อาจจะไม่รู้ที่เราเป็นแชมป์ 2 ปีควบของอังกฤษถึงได้พูดอย่างนี้ ลูกขึ้นไป ตีกว่าจะบอกลา (Say goodbye) เลย แต่ผมก็คิดถ้าอาจารย์พูดถูก “don’t know how to” มันจะต้อง มีอะไรเหนือกว่านั้นเยอะ เพราะคู่มือการสอนเมื่อครูมันไม่ใช่ธรรมดา แล้วก็ไม่เคยเห็นอะไรอย่างนั้นเลย ผมเลยตอบท่านไปว่า “Yes, professor. I study with you.” ง่าย ๆ อย่างนี้เลย และจุดนั้นเป็นจุดหันเห ของชีวิต จากคำว่า “but” ของท่านนิดเดียวที่ต่อสู้กับอัดตา (Ego) ของผมอยู่ แล้วท่านก็บอกผมว่า “ถ้า คุณจะเรียนก็ซื้อตัวเครื่องบินเลย จุดแรกจะไปแฟรงก์เฟิร์ต (Frankfurt) ของเยอรมัน” เราก็ซักสนุก จนกระทั่งอยู่กับท่านมา 3 ปี ที่นี้วิธีการสอนของท่านแปลก คือว่าท่านใช้เทคนิค (Technique) นำมิวสิก (Music) คือถ้าคุณจะเล่นเพลงนี้ คุณต้องมีเทคนิคก่อนเลย คล้าย ๆ ว่าจะซื้อของต้องมีสตางค์ก่อน แล้วจะ ซื้ออะไรก็ซื้อได้ ไม่ใช่อยู่ไปวันต่อวัน ฉะนั้นจะต้องเรียนเทคนิคก่อน ถึงได้เรียนหนัก ซ้อมทั้งวันนะแหละ

เป็นการซ้อมเพลง หรือซ้อมทุกอย่างคะ?

ซ้อมทุกอย่างที่ควรจะซ้อม ซ้อมตั้งแต่เช้าจรดเย็นประมาณวันละ 12 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 ปี การ ซ้อมที่เป็นชั่วโมง ๆ ไม่ใช่ซ้อมโดยไม่หยุด ซ้อมไป หยุดไป นั่งพักไป เอาโน้ต (Score) มาท่องไป และคำ ว่าชั่วโมง ก็คือประมาณ 45 นาที และภายใน 45 นาทีก็ยังพักอีก ไม่ใช่เอาแต่จับไวโอลินลูกเดียว อย่าง นั้นผิดวิธี บางทีก็เอามานั่งนึกถึงเพลง นึกถึงอารมณ์เพลง อันนี้คือการซ้อม ฉะนั้นไม่เท่าไร จับไวโอลินก็ ราว ๆ สัก 5 ชั่วโมง ก็นั่งซ้อมตรงนี้ คิดถึงเพลงตรงนี้ ถ้าเพลงเศร้า ตีความหมายว่าเป็นอย่างไร ซึ่งตรงนี้ ผมได้เรียนจากท่าน แล้วนำมาสอนลูกศิษย์ถึงได้ต้องเล่าย้อนมาถึงตรงนี้ คือไม่ใช่มีแค่โน้ต แต่อารมณ์ ความรู้สึก (feeling) และ “How to do in” คือทำอะไรถึงจะไปได้ตรงนั้นที่ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาต้องการ จะทำอย่างไร ก็ต้องมีพวกเทคนิคต่าง ๆ ไซ้ใหม่ครับ ตรงนั้นท่านก็สอนแบบนี้ แต่เป็นการ สอนที่หนักมาก ผมรู้เลยว่าวิธีของรัสเซีย (Russia) หนักจริง ๆ

อย่างนั้นผมก็ได้เรียนรู้ ซึ่งท่านใช้คำว่ายิมนาสติก (Gymnastics) เพราะอาจารย์ไม่ได้เรียน โยคะ ผมก็เลยใช้โยคะที่รู้อยู่แล้วบวกกับยิมนาสติกของอาจารย์ ยิมนาสติกของอาจารย์ถือว่าเป็นสิ่งเร้นลับ มากเลย เพราะว่าสืบทอดมาจากปากานินี (Paganini) ซึ่งเป็นแม่บทของนักไวโอลิน “นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini)”

ท่านอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติได้สืบทอดมาจากของ นิโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini) เลยหรือคะ?

ได้สืบทอดโดยวิธีมหัศจรรย์ ชีวิตผมมหัศจรรย์เยอะ *{ยิ้ม}* อาจารย์เป็นชาวรัสเซียแต่ว่าเป็นยิวด้วย ท่านเกิดที่ลัตเวีย (Latvia) ซึ่งลัตเวียตอนนั้นยังอยู่กับรัสเซีย (Russia) อยู่ แต่ว่าตอนนี้แยกตัวแล้ว เพราะบ้านเมืองเขาล่มสลายก็แตกแยกอะไรต่าง ๆ แต่ว่าตอนนั้นยังอาจารย์แม็กซิมก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียอยู่ ทีนี้พอคอมมิวนิสต์มา อาจารย์แม็กซิมก็หนีภัยคอมมิวนิสต์มาอยู่ที่เยอรมัน และออกคอนเสิร์ตมีชื่อเสียงมาก วันดีคืนดีด้วยความที่อาจารย์แม็กซิมเป็นยิว ช่วงนั้นฮิตเลอร์ (Hitler) ฆ่ายิวด้วย ท่านก็เลยต้องหนีลงมาพร้อมด้วยตำราเทคนิคขั้นสูงที่ท่านเขียนไว้ ตอนนั้นท่านอยู่ที่เยอรมันแล้วท่านก็ต้องหนีจากเยอรมัน เพราะไม่อย่างนั้นเสรีฮิตเลอร์ (Hitler) แน่ หนีลงมาทางใต้เรื่อย ๆ มาที่ฝรั่งเศสขึ้นไม่ได้อีก ฝรั่งเศสเขาไม่ยอม จนมาถึงอิตาลี มาที่เมืองเจนัว (Genoa) ซึ่งเป็นเมืองเกิดของปากานินี (Paganini) แต่พอขึ้นฝั่งแล้วเจ้าหน้าที่ก็มาควบคุมตัว ถามว่า “ท่านเป็นใคร” อาจารย์แม็กซิมก็ตอบว่าผม แม็กซิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) เขาก็ถามว่า “อาชีพของท่านคืออะไร” ท่านก็ตอบว่าเป็นศิลปิน (Artist) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านไวโอลิน (Violin Professor) อยู่ที่สเทิร์นคอนเซอร์วาทอรี (Stern Conservatory) ที่กรุงเบอร์ลิน (Berlin) ท่านนั้นคนฟังหูฟังเลย เพราะว่าชาวอิตาเลียนเขาบูชาศิลปิน ถ้าอย่างนั้นผมพาท่านไปพบเหล่าอาจารย์ของที่นี่ก่อนว่าจะว่าอย่างไร ก็พาท่านไปพัก พอรู้ว่า แม็กซิม จาคอบเซน มากก็ถอดเลย เขาพูดว่าถ้าอย่างนั้นอาจารย์แม็กซิมอยู่ที่นี้ไม่ได้หรอก ที่เจนัว (Genoa) เป็นเมืองเล็ก ต้องพาไปหามุสโสลินี (Benito Mussolini) วันนั้นก็พาไปหามุสโสลินีแนะนำตัว เขาขอจับมือเลย บอกว่าท่านอาจารย์แม็กซิมอยู่ที่นี้ไม่ต้องไปไหน แต่มีข้อแม้ว่าอาจารย์แม็กซิมต้องเขียนตำราให้กับพวกเรา เพราะตอนนี้ระดับการเล่นของอิตาลีตกต่ำ เพราะว่าโดนสมองไหล ฝีมือไหลไปปารีส (Paris) คนเก่ง ๆ ไปอยู่ที่ปารีส ที่เหลืออยู่ก็พอเก่งบ้าง ทีนี้อาจารย์แม็กซิมก็ช่วยเขียนตำรา ช่วยเปิดการอบรม (Masterclass) สอนไปด้วย และยิ่งกว่านั้นคือสอนผมด้วย *{ยิ้ม}* ท่านมุสโสลินี เล่นไวโอลินนะ อาจารย์แม็กซิมก็บอกว่าโอเค ภายในบัดดลก็ได้ตีกลอง 1 หลัง และมีตำรวจที่คอยอารักขาอาจารย์ ชับรถให้ ดูแลเป็นบอดีการ์ดให้ เปลี่ยนหน้ามือเป็นหลังมือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Professor) ของมุสโสลินี

ทีนี้เข้าเรื่องว่าท่านได้เทคนิคของปากานินี (Paganini) มาได้อย่างไร เริ่มคืออาจารย์แม็กซิมอยู่มาสักระยะหนึ่งก็มีความสุขกัน ทุกคนก็เคารพท่านมาก โดยเฉพาะมุสโสลินี จนกระทั่งวันหนึ่งท่านมีโอกาสคุยกับมุสโสลินี ซึ่งได้คุยกันว่า “Secret of Paganini” (ความลับของปากานินี) มีจริงหรือไม่ ผมอยากจะมาค้นตรงนี้ มุสโสลินีบอกว่าโอเคเลย ผมจะเขียนนามบัตรให้ว่า “ท่านผู้นี้เป็นอาจารย์ ให้ไปได้ทุกด้าน” ให้ไปถึงบ้านของปากานินี (Paganini) เลยกก็ได้ ตำรวจก็เดินคุ้มกันท่านไป พอถึงบ้านปากานินี ได้พบกับ

หลานของปากานินี อาจารย์แม็กซิมก็เข้าไปคุยเลยว่า “ผมสนใจในตัวท่าน นิโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini)” อยากจะมาดูว่ามีจริงหรือไม่ที่ว่าเคล็ดลับของปากานินี หลานของปากานินีบอกอาจารย์แม็กซิมว่า “ไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรทั้งสิ้น” อาจารย์ก็เอะใจว่า เอ็มมันอย่างไรกันแน่ แต่ก็ไม่เป็นไร ก็แค่คุยกัน วันรุ่งขึ้นอาจารย์แม็กซิมบอกตำรวจว่าให้คุณอยู่ห่าง ๆ เลย เพราะว่าพวกฟาสซิสต์ (Fascism) นี่เขากลัวตำรวจ อาจารย์แม็กซิมบอกเดี่ยวผมเดินไปคนเดียว อาจารย์แม็กซิมท่านก็เดินไปไกลเหมือนกัน ไปคุยอีกที่หนึ่ง คราวนี้หลานของปากานินีบอกว่า “มี มีเคล็ดลับอยู่ในห้องใต้ดิน แต่เมื่อวานผมไม่กล้าพูด เพราะมีตำรวจ” หลานของปากานินีได้นำออกมาให้ดู เป็นกล่องเหล็ก เปิดขึ้นดูเป็นเศษกระดาษก็มี เป็นรูปวาดก็มี อะไรต่าง ๆ ก็มีอยู่ในนั้นหมดเลย เหมือนว่าปากานินีพอคิดอะไรได้ก็รีบจด ตีเส้น 5 เส้น จุดหัวต ๆ และบางที่ปากานินี เวลาซ่อมบางทีซ่อมเงียบ ไม่มีใครได้ยินจนกระทั่งเวลาที่ออกคอนเสิร์ต เพราะฉะนั้นเวลาปากานินีไปออกคอนเสิร์ต มีคนที่เขาอยากรู้ความลับของปากานินีว่าซ่อมอะไร เขาก็ไปขอเข้าห้องข้าง ๆ ของปากานินี แล้วพยายามฟัง เอ๊ะ ไม่เห็นเล่นเลย เงียบเลยนะ แต่พอออกมาคอนเสิร์ตแล้วทำไมถึงเก่ง แสดงว่าต้องมีอะไรอย่างเงี้ยแน่นอน ซึ่งตรงนั้นเป็นสิ่งที่อาจารย์แม็กซิมรู้มาแล้วได้สอนผมมา นั่นคือ “เคล็ดลับของปากานินี (Secret of Paganini)” และผมก็นำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจจะรับไม่ไหว

อีกอย่างหนึ่ง เวลาที่ปากานินี (Paganini) ซ่อมอยู่ เขาจะไม่ให้ใครไปเห็นวิธีการซ่อม เพราะเขามีวิธีของเขา พิเศษมาก พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก แต่ผมก็ได้เรียนมาจากอาจารย์แม็กซิม แล้วถ้าถามว่า อาจารย์แม็กซิมได้เรียนมาอย่างไร คืออย่างนี้ด้วยความที่เขาไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตรกรหูหนวกชื่อลีสเซอร์ (Lyser) เพราะว่าเขาจะไม่ได้ยินว่าปากานินีซ่อมอะไร แต่ช่วยอมให้สเก็ตภาพได้ พร้อมทั้งมีท่าอะไรอีกสักอย่างหนึ่งเขียนไว้ และอาจารย์แม็กซิมได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น ซึ่งอาจารย์ก็นำมาวิเคราะห์ต่อจากเศษกระดาษพวกนั้นด้วย เยอะมาก ๆ และวิเคราะห์ต่อจากภาพตรงนี้ด้วย โอโห มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ มันเหลือเชื่อ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมก็ได้สอนผมมา ที่นี้ในที่สุดอาจารย์ก็ได้สิ่งเหล่านี้ไป คล้าย ๆ ปลายแทงเลย {หัวเราะ} แต่ว่าอาจารย์ก็ยังไม่ได้ดีความ เพราะยังไม่มีเวลาตีความว่าทำอย่างไรทำอะไร ไม่มีเวลาตีความจนกระทั่งฮิตเลอร์ส่งสัญญาณ (Signal) มาให้มุสโสลินี บอกว่าคุณต้องฆ่ายิวนะ เพราะว่า เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ไม่ว่าจะเห็นยิวที่ไหนให้ฆ่าเลย มุสโสลินีเลยรีบกระซิบบอกอาจารย์แม็กซิมว่าอาจารย์หนีเถอะ ผมไม่ทำอะไรอาจารย์แม็กซิมอยู่แล้ว จึงได้จัดเรือให้หนี อาจารย์แม็กซิมก็เอาอะไรไปไม่ได้ ก็มีแค่ตำราที่เขียนเบอร์ลิน ที่หนีฮิตเลอร์ และก็ตำราต่าง ๆ ที่หนีมาจากมุสโสลินี อย่างอื่นเอาอะไรมาไม่ได้เลย ไวโอลินยังเอาไม่ได้เลย หนีมาจะขึ้นที่อังกฤษก็ไม่ได้ เพราะว่าเขากลัวเป็นสายลับ ขึ้นที่ฝรั่งเศส ขึ้นที่สเปนที่ท่าเรือวิก (Vigo) ก็ไม่ได้ แต่ว่าไปขึ้นที่โปรตุเกสได้

เขาก็ควบคุมอาจารย์เหมือนเดิม ถามว่าท่านคือใคร ทำอาชีพอะไร ท่านอาจารย์แม็กซิมก็ตอบไป เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านไวโอลิน (Violin Professor) แต่โปรตุเกสไม่เหมือนอิตาลี เขาไม่รู้จักอาชีพนี้ เพราะว่าเมืองเขาปิด แม็กซิม จากออบเซ่นเทรอ ไม่รู้ว่าใคร แต่ว่าก็ยังได้อยู่ในค่ายกักกัน ก็อยู่ได้ เพราะเขาไม่ได้อะไร ถามความรู้พิเศษอะไร อาจารย์แม็กซิมตอบว่าก็พูดได้หลายภาษา เยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี รัสเซีย ทหารเลยให้ท่านอิสระเลย แต่ว่าต้องเป็นอาจารย์สอนภาษาให้พวกเรา เขาไม่สนใจดนตรี แต่ว่าสนใจภาษา อาจารย์ก็เลยอยู่แบบสบาย ตอนนี้เนื่องจากอาจารย์แม็กซิมไม่มีไวโอลินจะซ้อม เลยได้นำพวกแผ่นเศษกระดาษทั้งหลายที่ติดตัวมา มาวิเคราะห์ว่าท่านนี้ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร แล้วก็ทำเป็นตำรา ทำไปเรื่อย ๆ ดีมาก ชุดนี้ก็คือ “Secret of Paganini” อย่างแท้จริงเลยละ ไม่มีใครรู้นอกจากอาจารย์ของเรา และเรื่องราวที่เกิดขึ้นต่อจากนั้น คืออาจารย์แม็กซิมจะได้ทดสอบวิชาของปากานินี ซึ่งวันหนึ่งอาจารย์ได้เดินไปซื้อยาที่ร้านขายยา ไปเห็นสุภาพสตรีสวยมาก แต่นั่นไม่ใช่เขาเป็นอย่างนี้ *{พร้อมกับการทำท่าให้ดู}* อาจารย์ก็ถามว่า “เธอทำไมนี่เป็นอย่างนั้น” เธอร้องไห้เลย เธอบอกว่าฉันเป็นนักดนตรีไวโอลินเดี่ยว (Violin solo) เลย แต่ว่าวันหนึ่งทำคว่ำแล้วมีบาดเจ็บถึงเอ็นเลย ทำให้นี่เป็นอย่างนี้ และสมัยนั้นการผ่าตัดคงยังไม่ดีเท่าไรหรอก ทำให้เอ็นเธอยึด อาจารย์ท่านก็นึกในใจ เราจะได้ลองของแล้ว ต้องลองเทคนิคของปากานินีแล้ว อาจารย์แม็กซิมก็เลยถามว่า “คุณเคยได้ยินชื่อ แม็กซิม จากออบเซ่น (Maxim Jacobsen) ไหม?” ผู้หญิงคนนั้นบอกว่า “เคยสิ เยี่ยมมากเลยคนนี้” อาจารย์ถามว่า “เคยเห็นตัวไหม” เธอตอบว่า “ไม่เคย” อาจารย์แม็กซิมบอกเธอว่า “ผมนี่แหละ” เธอถามว่า “จริงหรือเปล่า *{พร้อมการทำท่าตกใจ}*” อาจารย์แม็กซิมเลยตอบว่า “เอาอย่างนี้ จริงหรือไม่จริง ผมจะสอนคุณให้นิ้วตีเหมือนเก่า แล้วจะให้เล่นดีกว่าเก่าเอาไหม” ผู้หญิงคนนั้นก็ตกลงกับอาจารย์แม็กซิม ก็เลยได้ไปสอนด้วยกรรมวิธียมนาสิกของปากานินี (Gymnastics of Paganini) ซึ่งตอนนั้นอาจารย์แม็กซิมยังอยู่ที่ลิสบอน (Lisbon) ที่โปรตุเกส เธอชื่ออลิเปีย (Alipia) ซึ่งตอนหลังคุณอลิเปียนี้ก็เป็นภรรยาอาจารย์ สอนอยู่ไม่ถึง 6 เดือนนิ้วก็ปกติ อีก 6 เดือนเล่นไวโอลินได้ ออกคอนเสิร์ตแล้วเก่งกว่าเก่าเลย ซึ่งคุณอลิเปียเขาดังมาก แต่อาจารย์แม็กซิมบอกให้อุบไว้ก่อน อย่าเพิ่งให้ทางการรู้ว่าเธอได้เรียนกับใคร แต่ตอนนี้เปิดเผยได้แล้ว ทางกรเขาก็ตื่นเต้นมากเลยเชิญอาจารย์แม็กซิมออกจากค่ายนั้น ไปเป็นผู้อำนวยการของเนชั่นแนลเอมิโซรา (National Emisora) คือคล้าย ๆ กับวงดนตรีของกรมประชาสัมพันธ์ แต่ว่าเป็นวงคลาสสิก (Chamber music) ของเขา อาจารย์แม็กซิมก็ได้เป็นผู้อำนวยการเพลง (Conductor) ด้วย แนะนำพวกที่เกี่ยวข้องกับไวโอลินบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้อำนวยการเพลง อาจารย์แม็กซิมก็เลยสอนคุณอลิเปียเพิ่มเติมอีกในตอนนั้น และหลังจากนั้นพอเห็นผลอย่างนี้แล้ว อาจารย์จึงได้มาทำการเปิดอบรม (Masterclass) ที่อังกฤษ ซึ่งผมเจออาจารย์ตอนนั้น พูดไปก็เหมือนตามดวงเหมือนกันนะ เหมือนโชคชะตา สิ่งที่มีศรัทธาก็อีกอย่างหนึ่ง ถือเป็นวันดีคืนดีมากที่วันนั้น

ผมเล่นดี แล้วอาจารย์ถูกใจ อาจารย์แม็กซิมบอกจะให้ดูอะไรไหม ผมก็ถามว่าอาจารย์จะให้ผมดูอะไร แกก็หยิบล็อกเกต (Locket) ขึ้นมาเปิดดู นี่เส้นผมของปากานี่นี่ ท่านให้หลานไว้ แล้วหลานให้อาจารย์แม็กซิมไว้ มันเป็นบุญตาของผมเลย เหลือเชื่อมาก เรื่องมันเหมือนฝันมากเลย {พร้อมกับทำหน้าชาบซึ่ง และรู้สึกร่วมกับสิ่งที่เล่าเป็นอย่างมาก} แล้วมันเป็นเคล็ดลับด้วย จากนั้นอาจารย์ก็เขียนตำราในแนวใหม่ ตำรายิมนาสติก ตำรา Mastery of Violin Playing และอะไรอีกต่าง ๆ นา ๆ ซึ่งผมเป็นรุ่นแรกๆ ที่ได้เรียนเรียนจากลายมือของอาจารย์แม็กซิมเลย

ซึ่งตรงนั้นเป็นเหมือนเทคนิคการสอน แล้วอาจารย์ชูชาติก็นำมาประยุกต์ใช้กับโยคะของอาจารย์เองอีกที?

ใช่ เป็นเทคนิคการสอน แล้วผมก็นำมาประยุกต์ ทีนี้ผมต้องเล่าอีกนิดหนึ่ง คือผมได้มีโอกาสไปเรียนโยคะจริง ๆ เพราะ 7 ปีที่แล้วผมเรียนจากหนังสือ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นโชคอีกที่ผมได้เจอกับอาจารย์โยคะจริง ๆ เลย นี่ก็อีกเรื่องถ้าพูดในเรื่องของดวงเข้ามาเกี่ยวข้องก็เป็นอย่างนี้อีก {หัวเราะใหญ่} คือตอนนั้นผมอยู่ที่ลอนดอน (London) ผมออกจากอาจารย์แม็กซิมมาแล้ว ซึ่งผมจะมาเรียนการอำนวยการเพลง (Conducting) ที่ลอนดอนคอลเลจ ออฟ มิวสิค (London College of Music) แล้วก็ยังมีเพื่อนของเพื่อน เขามาจากแอฟริกา ชื่อคุณปาเทล (Patel) เป็นนักกฎหมาย เขามาเรียนต่อที่ลอนดอนเหมือนกัน เขาชอบอินเดียแต่ว่าอยู่ที่แอฟริกา เขาอยากเล่นกีตาร์คลาสสิก ซึ่งผมแค่พอเล่นได้ ไม่ได้เก่งอะไร ซึ่งเพื่อนผมก็บอกเขาว่ามีเพื่อนชื่อชูชาติ แต่ผมก็บอกว่าแค่พอเล่นได้นะ แต่ไม่ได้เก่งอะไร ก็เลยบอกคุณปาเทลให้มาเรียนแล้วกันนะ เขาจะมาเรียนวันอาทิตย์บ่าย ซึ่งเขาถามเรื่องค่าเรียน ผมก็ไม่คิด ไม่เอาหรอก เพื่อนของเพื่อนก็เหมือนเพื่อนของเรา เขาก็บอกว่าเขาไม่สบายใจ คือบ้านผมเป็นหอพักนักเรียนดนตรี ซึ่งจะอยู่บนเนิน และก็มีทางลงไปเรื่อย ๆ เขาเดินลงไปประมาณสัก 15 นาทีก็จะถึงพื้นราบ เขาบอกอย่างนี้ว่ามีร้านอาหารอินเดีย (Indian) อยู่ เขาก็ถามว่าผมชอบไหม ผมก็บอกว่าผมชอบอาหารอินเดียมาก เขาก็บอกว่าขอเลี้ยงแล้วกันเพราะว่าเขาไม่สบายใจ ร้านแถวนั้นผมเชื่อว่าผมเดินทุกซอย ผมรู้จักหมด ผมชอบเดิน ร้านนี้ผมก็ผ่านแต่ผมไม่เคยเข้า ตอนนั้นปาเทลเขาเตรียมสอบกฎหมาย เขาบอกว่าขอหยุด 2 อาทิตย์ไม่มาเรียน ผมก็โอเค ฉันผมไปกินคนเดียวก็ได้ ผมไปนั่งที่โต๊ะแล้วก็สั่งอาหารมา ซึ่งมีสุภาพบุรุษท่านหนึ่งเป็นชาวอินเดีย แต่ว่าแต่งตัวสากลสง่างาม ผมขาส่งางามมาก เดินผ่านผมไป แต่มีควงสาวน้อยไปด้วย ฝรั่งสาวสวยมาก ผมทอง ผมยังจำได้เลย ผมมองดูก็ทั้งเหมือนกัน ผู้ชายคนนั้นเขานั่งโต๊ะแบบหันหลังให้ผม ส่วนผู้หญิงก็นั่งฝั่งตรงข้าม ก็จะมองเห็นผม ผมพยายามจะมองเขา แต่ผมสังเกตว่าพาสาวมาทั้งที่ ไม่คายนั่งกินอย่างเดียว ผู้หญิงก็นั่งเฉย ผมก็คิดในใจนี่นัดเดท (Date) กันอย่างไรเนี่ย มันต้องคุยกันบ้าง แต่ว่านี้เขานั่งเฉยมาก เราก็นึกในใจว่าทำไมไม่มาเดทกับเรา {ยิ้ม} เราก็พยายามมองสาวคนนั้นแต่เขาก็เฉยกับผมนะ ผมก็คิดว่า เอ๊ แปลก ๆ ผมก็ยังมองไปมองมา แต่ทันใดนั้น ผู้ชายคนนั้นหันมาอย่างนี้เลย {พร้อมกับ

ทำท่าหันหลังขวับ!! แล้วเดี๋ยวผมจะเล่าให้ฟังว่าเกิดอะไรขึ้น ผมเลยรู้สึกวาบเลย! คิดในใจเราต้องรีบกิน และรีบกลับดีกว่า พอต่อมาอีก 1 อาทิตย์ ผมเดินไปเจออีกชอย คิดในใจ เอ๊ ทำไมเราไม่รู้จากร้านนี้ เดินไปถึงเขามีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่หน้าบ้านแล้วเขียนว่า โยคะเซ็นเตอร์ ออฟ ลอนดอน (Yoga Center of London) เอ๊ ทำไมเราไม่รู้จก ก็คิดว่าดีเหมือนกันเพราะเราหัดจากหนังสือมา 7 ปีแล้ว เลยขอคุณพ่อคุณแม่อยู่ต่ออีก 1 ปี แต่ไม่ได้บอกว่าเรียนโยคะ บอกแค่ว่าจะเรียนดนตรี {พร้อมกับหัวเราะ} ผมเลยตัดสินใจกดกริ่ง และคนที่มาเปิด ก็คือสาวน้อยคนนั้นนั่นเอง สาวน้อยคนนั้นก็พูดกับผม เฌิญอย่างดีเลย ซึ่งตามปกติฝรั่งเขาจะต้องปิดประตูใช้ไหม แต่ว่าตอนนั้นประตูเขาแง้มไว้ คุณสาวน้อยคนนั้นบอกให้ผมเข้าไปเลย ผู้ชายคนนั้นนั่งคอยผมอยู่ แล้วก็ยิ้มให้ผม และบอกว่า “I have been waiting for you.” เพราะฉะนั้นความคิดชั่วร้ายของผมวันนั้น เขารู้หมด เขาคือโยคีตัวจริง เขาอ่านใจออก เขาถึงหันขวับมาทันทีเลย

ทั้งๆ ที่เขาไม่ได้เห็นสายตาผู้หญิงคนนั้นใช่ไหมคะ?

ไม่เห็น เราก็เลยเข้าใจว่า อ่อนี่สาวน้อยคนนั้น คือลูกศิษย์โยมอุปถาก เขาถึงได้เคารพอาจารย์เขา มาก ไม่ได้มีอะไรชั่วร้ายอย่างที่ในใจเราคิด {พร้อมกับหัวเราะใหญ่} ผมรู้สึกอายตัวเองมาก จริง ๆ นะ ผมรู้สึกอายมาก ผมพูดไม่ออกเลย ไม่รู้จะพูดอย่างไร {หัวเราะ} ผู้ชายคนนั้นเขาเก่งมาก และเขามีอะไรหลาย ๆ อย่าง เขาเป็นคนมีหุทิพย์ ตาทิพย์ แคเขาบอกว่า “I have been waiting for you.” นี้ ผมก็ผะเลย ซีดเลย เขารู้หมดแล้วนี่ ผมต้องพูดอะไรล่ะ แล้วเขาก็หัวเราะ แล้วเขาก็ถามผมว่า “คุณอยากเรียนโยคะไหม เราตั้งต้นเดี๋ยวนี้เลย” เขาสอนผมเดี๋ยวนี้เลย ผมเรียนอยู่ 1 ปีเต็ม ๆ กับอาจารย์คนนี้

โดยที่ยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วยหรือคะ?

ใช่ โดยที่ผมยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วย และก็ฝึกโยคะอย่างหนักมาก โยคะเป็นของจริง เป็นเรื่องที่มีศรัทธา แต่ต้องขอบคุณท่าน เยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ที่แนะนำ ซึ่งตอนหลังผมมาเจอท่านเยฮูดี เมนูฮินอีกครั้งหนึ่งในระหว่างที่ฝึกโยคะ ท่านเล่นคอนเสิร์ต ผมไม่เคยพบท่านมาก่อน ผมเลยไปหลังโรงเลย ไปขอลายเซ็นของท่าน ท่านก็เซ็นดีให้นะ และผมถามท่านคือ ๆ เลยนะ “บอกผมหน่อยได้ไหมครับ จะเป็นนักไวโอลินที่ดีจะทำอย่างไร? (Could you tell me how to be a good violinist?)” ท่านมองแล้วหัวเราะใหญ่เลย ท่านถามว่า “Where are you from?” ผมบอกกรุงเทพฯ (Bangkok) ท่านบอก “Good! Good!” แล้วท่านก็แนะนำเลย ท่านบอกว่า “อยากเก่งไวโอลิน หัดโยคะเลย อย่างที่ท่านเคยให้สัมภาษณ์ไว้ใน LIFE magazine” ผมก็ยิ่งเชื่อมั่นใหญ่เลย และผมยังได้ไปพบท่านอีกหลายวาระมาก ซึ่งส่วนมากจะเป็นหลังคอนเสิร์ต ไม่ว่าผมจะถามอะไรท่าน ท่านก็ตอบเดี๋ยวนั้นเลย

เปิดใจกับอาจารย์ชชาติเลยใช่ไหมคะ?

ใช่ ท่านให้เดี๋ยวนั้นเลย และท่านให้มาเยอะมาก ท่านเขียนลูกอะไรนิดเดียว ได้เลย แต่ว่าเราติดอยู่ตั้งนาน นี่เป็นเรื่องมหัศจรรย์มาก เพราะฉะนั้นถ้าเราเอาโยคะมา ผสมกับยิมนาสติกของปากานินี และ ผสมกับของอาจารย์แม็กซิม จากออสเตรีย ที่คิดเองได้อีกเยอะมาก เมื่อนำมารวมกันแล้วผลนั้นมหัศจรรย์มาก ผมเคยถามอาจารย์แม็กซิม จากออสเตรีย ว่าผมตัวแค่นี้ ผมจะเล่นสู้ฝรั่งไหวหรือ? อาจารย์แม็กซิมตอบว่า “ถ้าคุณสู้ด้วยโน้ต คุณอาจจะสู้เขาไม่ไหว คุณต้องสู้ด้วยยิมนาสติก” หนูเห็นไหมกายกรรมเปียงยางต่าง ๆ ตัวอ่อนมาก ถ้าคนธรรมดาทำไม่ได้หรอก แต่ว่าทำได้เพราะยิมนาสติก ดนตรีก็เหมือนกัน ฉะนั้นการแก้ปัญหาที่ผมสอนลูกศิษย์ ก็คือจะใช้ตรงนี้เยอะ ไม่ใช่บอกว่าทำไม่ได้ก็ให้ซ้อมไป และถ้าซ้อมผิดวิธี ไม่แยแสหรือ? เพราะฉะนั้นต้องแก้ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่เรารู้ว่าจะใช้ส่วนไหน ใช้อวัยวะส่วนไหน ใช้อย่างไร ณ วินาทีนั้น นี่คือหัวใจของการสอนทักษะผม

เท่ากับว่าอาจารย์ใช้หลัก ๆ คือโยคะ ยิมนาสติก ที่รวมกันแล้วเพื่อสอนกับศิษย์ แล้วอาจารย์ก็ทำให้แตกต่างจากการสอนดนตรีทั่ว ๆ ไปใช่ไหมคะ?

ใช่ เพราะเรามี 3 อย่างนี้ ที่นี้โยคะจะมุ่งไปที่เรื่องของผ่อนคลาย (Relaxation) และความยืดหยุ่นของข้อ แต่ละข้อ ถ้าข้อต่าง ๆ ยืดหยุ่น เราก็คลองสิ แต่ถ้าข้อไม่ดี เราไปซ้อมแทบตายก็ไม่ค่อยได้อะไรเท่าไร อาจจะดีเหมือนกัน แต่ก็ได้ความเหนื่อยอ่อน และความท้อแท้

และอีกอย่างที่ผมใช้ คือการสอนเทคนิค ไม่ใช่เน้นแต่ว่าต้องทำเทคนิคอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ผมพยายามสอนลูกศิษย์ให้เข้าใจว่า คนที่เขาทำได้ เขารู้สึกอย่างไร ให้คุณทำความรู้สึกตรงนั้นให้ได้ สอนให้เขาเป็นศิลปิน (Artist) ไม่ใช่บอกวิธีที่จะเป็นศิลปิน แต่เราจับความเป็นศิลปินมาใส่ให้เขา ว่าคุณเป็น แต่กับการที่ทอดมันไปให้เขานั้น เป็นคนละอย่างกันนะ คล้าย ๆ ว่าเราซื้อที่ดวงจันทร์ นั้นไม่ใช่ แต่ต้องไปอยู่ที่โลกพระจันทร์เลย ซึ่งผมจะทำตรงนั้น คือทำตรงนี้เลย ว่านี่ศิลปิน (Artist) รู้สึกอย่างนั้น และให้เขาไปทดลอง (Experiment) ด้วยตัวของเขาเอง 1 - 2 อาทิตย์ก็ได้ คุณรู้สึกไหม รู้สึกตรงนี้ไหม ถ้าคุณรู้สึกเข้าถึงแล้วละ คุณจบ ประสบความสำเร็จ (Successful) ตรงนี้แล้วละ และในตำราไม่มีเขียนไว้ด้วย

ย้อนกลับมาถามในกรณีนี้ ถ้าอาจารย์มีเด็ก 5 คน ต้องมี 5 หลักสูตร แสดงว่าจะใช้ในกรณีที่เป็นการสอนเดี่ยว หรือว่าการสอนกลุ่มเล็ก ๆ แต่ถ้าในกรณีทั่วไปหมายถึงครูที่สอนเป็นคลาส (Class) ใหญ่ขึ้น จะแตกต่างกันอย่างไรไหมคะ?

แบบนั้นในส่วนที่ผมสอนตัวต่อตัวผม ไม่สอนกลุ่ม สำหรับปฏิบัติถ้าจะเอาจริงจัง ๆ เลย ต้องเดี่ยว เพราะว่าคนสองคนอารมณ์ไม่เหมือนกัน เราให้เขาไม่เหมือนกันแล้วละใช่ไหม เพราะฉะนั้นถ้าเป็นการสอนทางทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี ผมจะไม่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสอนกลุ่ม ปกติเขาสอนทีละร้อย ๆ คน อันนั้นผมยอมรับว่าผมทำไม่เป็น ในกรณีนี้ผมจะพูดเฉพาะเดี่ยวตัวต่อตัวเลย

ซึ่งถ้าเป็นการสอนแบบกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นมาหน่อย อาจารย์จะมีวิธีสอนอย่างไร?

อย่างวิชาที่สอนที่ครุศาสตร์ เป็นวิชาเครื่องสาย (String) เป็น String 1 - 2 เหล่านั้นผมสอน เพราะว่าผู้เรียนเรียนพอให้รู้ ไม่ได้จะต้องเก่งจนเลิศอะไร ถ้าสอนอย่างนั้นโอเค ผมสอนตลอดที่อยู่ครุศาสตร์ ตอนนั้นอาจจะมึนกระนาดมาเรียน นักปีโนมาเรียน นักโอโบมาเรียน ก็โอเค สอนเป็นกลุ่มได้ แต่ผมยังยึดบางอย่างของพวกโยคะมาใช้เหมือนกัน เช่นแบบฝึกให้ผ่อนคลาย (Relaxation Exercise) ต่าง ๆ ก็จะนำมาใช้

แต่ถ้าจะเป็นภาพรวม ใครรับได้มากน้อยเท่าไร ก็แล้วแต่บุคคล?

ใช่ ๆ ครับ

อาจารย์สอนวิชาอะไรในครุศาสตร์บ้าง?

วิชาทักษะไวโอลิน 1 - 7 สอนทั้งสองคณะ คือสอนทั้งครุศาสตร์ และของศิลปกรรมศาสตร์ด้วย แล้วก็วิชาทักษะวิโอล่า ทั้งสองคณะ 1 - 7 วิชา Harmony 1 - 4 วิชา Aural Training 1 - 4 วิชา Orchestration 1 ตัว วิชา Conducting 1 ตัว สำหรับ Conducting บางครั้งสอนที่ศิลปกรรมด้วยเหมือนกัน วิชา Ensembles Playing 1 ตัว Music Class Teaching หรืออะไรสักอย่าง รู้สึกอาจารย์พูนโชคสอนอยู่ หรือ String Class Teaching 1 ตัว รู้สึกจะมีแค่นั้น

แต่ถ้าเป็นทีมมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คือเป็นช่วงหลังของการสอน?

ใช่ฮะ จุฬาลงกรณ์สอน 2 คณะ อย่างที่เกษตรศาสตร์ ก็สอนนานจบไปหลายรุ่น สอน Conducting สอนไวโอลิน สอนวิโอล่า ปี 1 - 4 เรียน 4 ปี เพราะว่าม.เกษตรฯ ไม่ต้องไปฝึกสอน สอน 8 คอร์สได้เลยถ้าเป็นพวกทักษะ (Skill) ส่วนโรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือสอนช่วงหลังอยู่ประมาณ 3 ปีเท่านั้นเอง ซึ่งตอนนั้นออกจากทหารนานแล้วละ แล้วก็ผมสอนวิโอล่าอยู่แค่เทอมเดียวที่ม.ทิดล ส่วนรังสิตก็สอนอยู่ประมาณ 4 ปี สอนวิโอล่าอย่างเดียว แต่ตอนนี้ก็จบแล้ว

ทำไมถึงจบเพราะว่าอาจารย์เหนื่อยหรือหยุดเพราะว่าเป็นคอร์สวีโอล่าหรือเปล่า

จบ เพราะว่าผมแก่แล้ว สอนช่วงหลังไม่ไหวที่จะทำแบบนั้น และผมก็ตั้งใจว่าจะส่งให้ลูกศิษย์ให้ถึงฝั่งก็ตั้งใจจะพอแล้ว อย่างที่รังสิตพอจบรุ่นนั้นครบ 4 ปีก็บอกเขาว่าพอแล้วนะ

สำหรับการซ่อม ในมุมมองของอาจารย์ชูชาติเป็นอย่างไรบ้างคะ?

“การซ่อม” คือถ้าเราเป็นครู แล้วถ้าลูกศิษย์เล่นไม่ได้ แล้วเราก็บอกว่า “ไปซ่อมซะ” ก็เหมือนคนไข้ไปหาหมอ แล้วบอกหมอบอกว่าผมปวดท้อง หมอก็จะบอกว่า “ไปกินยาซะ” ไม่ได้วิเคราะห์สมุฐานหรือจ่ายยาเลย ทีนี้ซ่อมจะซ่อมอย่างไร ถ้าซ่อมผิดแล้วจิตใต้สำนึกมันรับไว้แล้วมันแย่มาก เราก็ต้องบอกว่า ถ้า

เล่นไม่ได้ต้องวิเคราะห์ว่าทำไมถึงเล่นไม่ได้ อย่างที่บอกว่าซ้อมผิดวิธี ไปเกร็งตรงนั้นผิด ตรงนี้ผิด คล้ายที่หมอบอกว่า คุณไปกินของแสดงมาใช้ใหม่ ไปกินของดิบ ๆ สุก ๆ มาหรือเปล่า

วิธีแก้ ผมก็จะมอบหมาย (Assign) งานต่าง ๆ อาจจะเป็นในรูปของบทฝึก (Etude) โยคะ ยิมนาสติกของอาจารย์ เหมือนหมอบให้ยาไป ผมให้ยาแก้ปวดท้อง แต่เท่านั้นไม่พอ หมอบต้องบอกด้วยว่ากินอย่างไร ก่อนหรือหลังอาหาร เหมือนเราบอกว่าจะให้ซ้อมนี้เท่านี้ครั้ง วิธีซ้อม คือ 4 ครั้งพัก 1 ครั้งไปเรื่อย ๆ อย่างนี้เราก็ต้องบอกเขาไปด้วย ไม่ใช่ให้ซ้อมไปเรื่อย นี่อันตรายที่สุดเลย มิเช่นนั้นเขาไม่ต้องมาเรียนกับเราก็ได้ ก็ซ้อมส่งเดชไป ผมจะระวังตรงนี้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นหัวใจการสอนของผมอันหนึ่งเลย ก็คือบอกให้รู้ว่าเขาผิดอย่างไร แก้ตรงนี้อย่างไร ที่บ้านเขาจะได้แก้เองได้ เพราะเขามาอยู่กับเราเรียน Skill แก้ชั่วโมงเดียว แต่เขาอยู่ที่บ้านทั้งวัน เขาต้องแก้เอง สอนให้เขาเป็นครูสอนตัวเอง ทำอย่างไร ซึ่งตรงนี้ต้องใช้ทั้งคำอธิบาย คือจากการใช้คำพูด (Verbal) ก่อน แล้วทำให้ดู แล้วดูว่าถูกหรือผิดอย่างไร ถ้าผิด แก้ใหม่ ซึ่งผมจะเน้นตรงนี้มากเลย และแต่ละคนจะมีข้อบกพร่อง และข้อเด่นไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นข้อเด่นเราจะเสริมเลย แต่ถ้าเป็นข้อบกพร่อง ต้องแก้ก่อน นี่ก็คือหัวใจของผมอีกอย่างหนึ่ง ผมเน้นเรื่องการซ้อมมาก และลูกศิษย์ของผมจะให้ทำยิมนาสติก หรือโยคะ หรือทั้งสอง บางคนชอบทั้งสองก็โอเค บางคนชอบชนิดหนึ่ง ก็ให้เอาไปแค่นิดหนึ่ง บางคนนิ้วหรือตัวแข็งที่แล้วก็ยอมทำ ก็ได้แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านั้นนะ ผมพยายามให้แล้วนะ แต่ไม่รับก็จะมีอะไร ทำใจอุเบกขา แต่แค่นี้ก็ทำให้ดีที่สุดในแล้วกัน

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทุกคนจะต้องมีแผนการซ้อมที่แน่นอน ไม่ใช่ชยันอยู่วันหนึ่ง 5 ชั่วโมง แล้ววันไปอีก 5 วันไม่ได้ทำอะไรเลยอย่างนี้ ก็สู่วินละชั่วโมงแต่ทุกวันจะดีกว่า แล้วจะซ้อมอะไร ก็อย่างที่พูดไปคืออย่างแรกต้องซ้อมโยคะ หรือยิมนาสติกต่าง ๆ แล้วก็ตามด้วยแบบฝึก (Exercise) ซึ่งมี 2 แบบ คือแบบฝึกหัดเฉพาะ ที่แยกเทคนิคเป็นอย่าง ๆ ไป (Pure Exercise) กับแบบฝึกหัดประยุกต์ ที่รวบรวมเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง (Applied Exercise) ถ้าพูดในเชิงของเปียโน การเล่นแบบฝึกหัดเฉพาะ (Pure Exercise) ก็อย่างเช่น Hanon ส่วน แบบฝึกหัดประยุกต์ (Applied Exercise) ก็อย่างของ Czerny จะเพราะ ๆ เหมือนเพลง เพราะผมเคยสอนเปียโนอยู่ด้วย และของไวโอลินก็เช่นเดียวกัน ผมจะทำ แบบฝึกหัดเฉพาะก่อนเลย *{ฮัมทำนอง ตู๋ ตู๋ ตู๋ ตู๋ ตู๋ ตู๋ ตู๋ ๆ ๆ ๆ}* ทำไปเถอะ ไม่เพราะหรอก แต่ดีสำหรับคุณ ประมาณสัก 10 นาที แล้วก็ไปทำแบบฝึกหัดประยุกต์ซึ่งเป็นช่วงกลางระหว่างแบบฝึกหัดเฉพาะกับบทเพลง เพราะฉะนั้นตรงนี้จะทำมากหน่อย ก็จะฝึกแบบฝึกหัดประยุกต์ในรูปแบบต่าง ๆ

ผมแทรกอีกชนิดหนึ่ง คือพอทำอันแรกเสร็จแล้วก่อนจะมาทำแบบฝึก (Exercise) ให้ทำสเกล (Scale) ก่อน เพราะว่าเพลงในโลกนี้ที่ยกเว้นเพลงร่วมสมัยแบบอวองการ์ด (Avantgarde) จะใช้สเกล

แล้วก็อาร์เพจจิโอ (Arpeggio) ทั้งนั้นละ แต่ถ้าเป็นแบบอองการด์ไม่ต้องใช้ ก็ไม่ต้องเรียนก็ได้ เพราะว่าคนเล่นเองยังไม่รู้เลยว่าเล่นได้อย่างไร {จากนั้นอาจารย์จึงไปสาธิตเพลงแบบอองการด์ให้ดู ใช้เครื่องดนตรี คือเปียโน โดยเล่นไปประมาณ 1 – 2 นาที แล้วจึงอธิบายต่อ}

..สมัยที่ผมเรียน จะต้องโดนบังคับให้เล่นอย่างน้อย 12 ชั่วโมง ซึ่งสมัยผมเรียน อาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น บังคับเลย สเกล (Scale) ต้องวันละ 2 ชั่วโมง แล้วเทคนิคทริล (Trill) อีกครึ่งชั่วโมงทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์วันเดียวให้เที่ยวได้ ให้ไปพักผ่อน ผมจะเน้นตรงนี้ แต่ว่าผมเองก็จะบอกลูกศิษย์ว่าครึ่งชั่วโมงก็โอเคแล้วนะ แต่ขอให้ซ้อมทุกวันเถอะ แต่เทคนิคทริล (Trill) ต้องซ้อมทุกวัน และไหน ๆ เราพูดถึงเรื่องเทคนิคของปากานินี (Paganini Technique) แล้ว ผมเอามาประยุกต์ (Apply) กับเปียโนด้วย คือนักเปียโนทุกคน นิ้วก็อาจจะอ่อน แต่ถ้านำมาเอาวิธีการของปากานินีมาใช้ เราสามารถจะซ้อมในรถแท็กซี่ ในห้องน้ำ หรือบนเตียงนอนก็ได้ ซึ่งทำให้นิ้วก็อาจจะแข็งแรงมาก ผมก็ได้เรียนรู้จากวิธีการของปากานินี แต่เขาไม่ได้สอนด้วยเปียโน เขาสอนด้วยไวโอลิน แต่ผมมา ประยุกต์ใช้แล้วได้ผลดีมากเลย และใช้ได้ทุกเครื่องมือ ผมจึงเอามาวิเคราะห์ว่าเอามาใช้กับเปียโนได้ไหมโดยไม่รบกวนชาวบ้าน แล้วเราก็ซ้อมซ้อม อย่างเช่นเราอยู่ห้องนี้กับเพื่อน เพื่อนเขาใจว่าเราไม่ได้ซ้อม เขาคิดว่าไม่มีคู่แข่ง แต่ความจริงแล้วเราซ้อมซ้อมแบบของปากานินี

โดยหลักการแล้ว ถ้าเราดูในรูปของทางสรีระวิทยา (Anatomy) แล้ว กล้ามเนื้อจะแข็งแรง ก็คือ “ข้อ” นี้จะต้องแข็งแรง {อาจารย์สาธิตให้ดูจากนิ้วก้อย ว่าข้อต่อของนิ้วไหนบ้างที่ต้องแข็งแรง แต่ละนิ้วมีทั้งหมด 3 ข้อต่อ} แล้วจะแข็งแรงได้อย่างไรละ ในเมื่อเราไม่มีเปียโน เพราะฉะนั้นผมจะทำแบบฝึก (Exercise) ขึ้นหนึ่งอัน โดยใช้ มโนทัศน์ (Concept) ของปากานินี ซึ่งอันนี้เป็นยิมนาสติกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Gymnastics) และเป็นมโนทัศน์ของอาจารย์แม็กซิม จากอบเซ่น ด้วย เดี่ยวลองดูได้เลย {อาจารย์ได้เปิดเผยเคล็ดลับและวิธีการซ้อมให้ พร้อมสาธิตให้ดู และให้ทำตามไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ทำที่ละมือ ทีละนิ้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์สอนแบบนี้ให้ลูกศิษย์ โดยเริ่มจากนิ้วก้อย ซึ่งเป็นนิ้ว 4 สำหรับไวโอลิน และเป็นนิ้ว 5 สำหรับเปียโน .... นั่นคือ เอานิ้วโป้งไปสู้กับนิ้วก้อย เริ่มจากเบา ๆ ก่อน ทำอย่าให้นิ้วหัก เราต้องทำนิ้วให้โค้ง ทำไปเบา ๆ แล้วเพิ่ม Pressure อีกนิดหนึ่ง} นี่คือนิสัยที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) เพื่อสร้างความแข็งแรง อันนี้ดี เพราะหากเราใช้สปริง ความเครียด (Tension) ของสปริงเท่าเดิม แต่นี่ของเรา ความตึงเครียดจะเป็นจากน้อยไปหามาก โดยเริ่มเบา ๆ ได้เลย และเราสามารถงอนิ้วก่อนได้ แล้วค่อย ๆ เลื่อนไป จนถึงนิ้วเราแข็งเราก็อ่อนหนักที่สุด แล้วเราก็ผ่อนพอได้แล้วก็เปลี่ยนมุม {จากนั้นท่านยังสาธิตด้วยนิ้วก้อย โดยเปลี่ยนทั้งหมด 3 ระดับ คือตั้งแต่ปลายนิ้วก้อยชนกับปลายนิ้วโป้งในระนาบตั้งตรง จากนั้นค่อยเออนปลายนิ้วก้อยและนิ้วโป้งให้แบนลงอีกประมาณ 2

ระดับ เป็นระดับที่ 2 และ 3 นิ้วก็อาจจะเริ่มโค้งน้อยลงตามลำดับ} ก็สามารถทำแบบฝึก (Exercise) ได้เลย ที่สำคัญไม่มีเสียง แล้วเราจะเอาหนักแค่ไหนก็แล้วแต่เรา เป็นแรงของเราเอง เพิ่มแรงเอง แต่สปริงเพิ่มไม่ได้ มันถูกกำหนด (Set) มา ทำให้ไม่หนักเกินไป ก็เบาเกินไป {จากนั้นอาจารย์จึงกลับมาสาธิตต่อ และกล่าวว่าถ้าจับจุดตรงนิ้วเราตรงนี้เอ็นจะขึ้นแข็ง และแสดงการเปลี่ยนทิศของนิ้วไปด้วย} นี่คือแบบฝึก (Exercise) อันที่หนึ่ง และก็นวดนิ้วสักนิดหนึ่ง (จากนั้นอาจารย์จึงสาธิตโดยทำท่าการนวดนิ้วให้ดู โดยใช้ฝ่ามือช่วย) เห็นไหมว่าไม่มีเสียง แต่จะรู้สึกได้ว่าเมื่อนิ้ว ซึ่งอันนี้คือส่วนหนึ่ง ส่วนเล็ก ๆ ที่ผมทำเป็นตัวอย่างว่าผมสอนอะไร และนี่คือตัวอย่างของยิมนาสติก ซึ่งได้ผลทันตา ต้องเห็นผลทันที ที่นี้คราวนี้เป็น การฝึกแต่ละระดับ ทำสัก 15 วินาทีแล้วก็พักหน่อย ก็ทำไปเรื่อย ๆ นะ {พร้อมกับสาธิตให้ดูว่าสำหรับนิ้วที่ไม่ดีจะเป็นอย่างไร โดยนิ้วจะหักเลย ทั้งนี้เท่ากับเราเน้นข้อ ซึ่งเสียเลย เพราะข้อที่ดีต้องโค้ง จากนั้นจึงอธิบายต่ออีกเล็กน้อยถึงลักษณะที่ไม่ดี} สิ่งเหล่านี้ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ โดยหลักการที่ว่าไม่ต้องตั้งเวลาว่าห้า โมงเช้าทำ หรือหกโมงเช้าถึงทำ คุณดูสิว่า “เสีย มันหนักกันใหม่ว่า ห้าโมงมายกดัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน ให้ใช้วิธีธรรมชาติ ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกลูกศิษย์อย่างนี้ ที่คุณคุยกับเพื่อน โอโหเสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร”

อีกอันก็จะเป็นคู่กัน อย่างเมื่อครู คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) ที่นี้ เราจะทำอีกแบบ {อาจารย์สาธิตให้ดูอีกท่า ซึ่งเป็นการนำเอาปลายข้อของนิ้วก็้อยกับนิ้วโป้งมาชนกัน แล้วออกแรงบีบนิ้วทั้งสองเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงยืดเข้า - ออก} ถ้าเรามีแรง เราก็บีบหากันแรงหน่อย สัก 5 - 6 หนได้เลย แล้วแต่แรงของเรา เราจะตั้งต้นเบา ๆ ก่อน แล้วค่อยบีบทั้งสองให้แรงขึ้นนิดหนึ่ง แล้วก็บีบให้แรงขึ้นอีกนิดหนึ่ง ทำสัก 4 ครั้งค่อยนวด ต้องนวด เพราะแค่นี้ก็เมื่อยแล้ว แต่ไม่มีเสียงสักเสียง อย่างนี้เป็นตัวอย่างเป็นต้น นี่คือการลับของปากานินี (Secret of Paganini) ซึ่งจะใช้เครื่องมืออะไรก็ได้ด้วย หลักการเดียวกัน นักเปียโนก็ทำ อย่างนักไวโอลินก็ต้องทำ เพราะเขาต้องรักษาสมดุล (Balance) ของคันทัก ให้ตัวนิ้วเป็นตัวรักษาสมดุล ต้องควบคุมทุกนิ้วอยู่ดี เพราะฉะนั้นฝึกได้หมดเลย นี่คือตัวอย่าง ที่นี้คงพอเห็นภาพว่า ยิมนาสติก คืออะไร

โยคะ หรือยิมนาสติก หมายถึงทั้งตัว หรืออย่างไรคะ?

ใช่ ทั้งตัว แต่ก็ต้องเลือกเอาว่าเครื่องเราใช้ส่วนไหนดีที่สุด และก็ต้องเลือกคนด้วย บางคนมาเรียนอายุ 60 แล้ว ตัวแข็งมาแล้ว ก็อย่าไปโยคะเลยดีกว่า

แสดงว่าเด็กทุกคนของอาจารย์ต้องเป็นอย่างน้อยที่สุด คือร่างกายอ่อนไหวอย่างแน่นอนใช่ไหมคะ?

แน่นอน ใช่แน่นอน และถ้าเด็ก ๆ ก็ต้องไวด้วย ตัวอ่อน แต่ว่าข้าง ก็ไม่ไหวเหมือนกัน ซึ่งผมจะมีอย่างนี้เป็นร้อย ๆ แบบนะ พวกแบบฝึก (Exercise) อย่างนี้ มีหลายแบบเลย บางทีถ้าผมไม่ใช่โยคะ ผมก็จะใช้ภาษาตัดตนของไทยเราเอง มีหลายอันเหมือนกัน

แต่สุดท้ายคือการใช้กล้ามเนื้อเหมือนกัน อย่างนั้นใช่ไหมคะ?

ใช่ กล้ามเนื้อด้วย การยืดด้วย การควบคุมด้วย

อาจารย์ให้เด็กไปเรียนที่อื่น หรือว่าอาจารย์สอนเองคะ สิ่งเหล่านี้ เช่นพวกโยคะ?

สอนเอง ผมสอนเอง ผมเป็นครูเอง สอนในห้องเรียนดนตรีนี่แหละ ในคาบเรียน ผมสอนส่วนตัว เช่นถ้าจะมาเรียนไวโอลินก็จะให้โยคะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน โยคะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของเรา ซึ่งเป็นการเรียนแบบโยคะจริง ๆ เลย ซึ่งบางคนค่อนข้างที่จะดูเดือดหน่อย ก็จะสอนมวยจีนชานานแรงด้วย แบบมวยแรง ซึ่งตอนแรกที่ผมเรียนจะเป็นมวยไทยเลิศฤทธิ์ ก็คือมวยไทยโบราณ บวกกับคาราเต้ บวกกับการเดินพลังภายใน ซึ่งสรุปแล้วที่สำคัญ ไม่ว่าจะมาแบบไหนต้อง “สมาธิ” บางคนก็ฝึกสมาธิเลย นั่งสมาธิเลย แล้วแต่เลย แต่ว่าทุกสิ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของเรา ไม่ใช่มาถึงก็สีไวโอลินกันอย่างเดียว ไม่ใช่ อย่างนั้นไม่เอา

ตอนนี้อาจารย์ยังสอนอยู่ไหมคะ ทั้งแบบในมหาวิทยาลัยและแบบตัวต่อตัว?

ผมเลิกสอนหมดแล้ว ตัวต่อตัวก็เลิกแล้ว โดยเฉพาะเปียโนไม่ได้สอนมาประมาณ 30 กว่าปีแล้ว อาจารย์สอนตั้งแต่สมัยอาจารย์ณัชชาวัยเด็กนุ่น แต่เคล็ดลับของผมอย่างหนึ่งนะ คือห้ามสอนเด็ก {แล้วอาจารย์ก็เข้าใจ} เทคนิคต่าง ๆ ที่สอน อย่างไหนจะสเกล (Scale) ถ้าเด็กเจอ เด็กก็หนีดีกว่า อาจารย์ไม่สอนเด็กเลย แต่ผมสอนลูกผม เก่งทุกคนเลย ลูกผมเป็นแพทย์ เพิ่งจะไม่มีเวลาซ้อมตอนเป็นแพทย์นี่แหละ แต่ผมไม่ได้สอนไวโอลิน ผมสอนเปียโน เป็นทุกคน เก่งทุกคน และยิ่งคนที่บอกว่าสอนลูกไม่ได้นี่ ผมสอนมาแล้ว ใช้วิธีการสอนทุกอย่างเหมือนกัน แต่ไม่มีของเล่นเท่านั้นแหละ ไม่ต้องล่อ แค่พอทำให้ดู แล้วเขาก็อึ้ง เออเพราะดีอะไรทำนองนี้

สุดท้ายนี้อยากให้อาจารย์สรุป ความเป็นครู ในภาพรวมกว้าง ๆ เกี่ยวกับทุกวิชา แต่จะเน้นเกี่ยวกับครูดนตรี ซึ่งอาจจะไม่ต้องเน้นถึงเทคนิคหรือทักษะของเครื่องดนตรี?

เมื่อครูเราพูดถึงเรื่องของทักษะ (Skill) แล้ว ทีนี้ถ้าเราสอนอย่างอื่น เช่น เสียงประสาน (Harmony) การประพันธ์เพลง (Composition) อะไรต่าง ๆ นี้ อันแรก คือเราต้อง “เตรียมการสอนเป็นอย่างดี” หนังสือนี่ผมอ่านทุกเล่มมีขีดเขียนไว้ (Mark) ถ้าหนังสือเล่มใดสะอาด แสดงว่าผมไม่ได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะเลอะมาก ความคิดเห็น (Comment) อะไรต่าง ๆ เยอะมาก บางทีเขียนไว้ “ระวังหน่อย!”

เคยโดนลูกศิษย์ตอนสอนใหม่ ๆ ที่ต้องเคลียร์ตรงนี้ ทำตรงนี้ให้ดี อะไรอย่างนี้ และจะมีสีแดง สีม่วง สีอะไรต่าง ๆ ชิดไว้ อย่างเช่น ถ้าเราจะสอนวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ไม่ใช่อ่านหนังสือเล่มเดียว อ่านสัก 10 เล่มถ้าเป็นไปได้ แล้วทำมาเป็นของเราเอง แต่ผมเป็นคนที่ไม่ชอบเขียน มีเช่นนั้นผมเขียนหนังสือออกมาได้หลายเล่ม แต่ผมทำของผมเอง มันอยู่ในตัวผมและผมก็ดึงเอาออกมาใช้เดี๋ยวนั้น หรืออย่างในการสอนทฤษฎีหรือสอนอะไรต่าง ๆ เราต้องเตรียมตัวอย่างดี อ่านหนังสือหลายเล่ม และต้องใจกว้าง แล้วก็สอนแบบสร้างสรรค์ (Creative) คือถ้าเด็กอยากทดลองอะไรบางอย่างขึ้นมา ซึ่งนอกเหนือจากตำรา เราก็ช่วยกันฟัง ถ้าดี คุณเอาได้เลย ถึงแม้ไม่ได้อยู่ในตำรา ตำรานี้เป็นแค่ 70 - 80 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง คุณมีความสร้างสรรค์นะดีแล้ว ใช้คอร์สนี้แล้วเพราะดีนี่ โหนมาช่วยกันจำช่วยกันวิเคราะห์สิ จะทำอย่างไรให้เอาไปใช้ได้กับเพลงอื่น คือให้อิสระ (Freedom) เขาพอสมควร กฎเกณฑ์ต้องรู้ แต่ไม่ใช่รู้เพียงเท่านั้น ที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ยังมีอีกตั้งเยอะ และถ้าเป็นลูกศิษย์เปียโน ผมก็จะให้ลองเล่นแบบต้นสด (Improvise) แบบที่ผมเล่นเมื่อครู้อาจจะให้ลองเล่นสไตลโมซาร์ท (Mozart) ลองสไตลบัค (Bach) อะไรทำนองนี้ ถ้าได้ก็ถือว่าดีเลย เพื่อกระตุ้นเขา คือถ้าเราเป็นนักดนตรีแล้วเราต้องมีโน้ตอยู่เรื่อย มันก็ไม่ไหวเหมือนกันนะ และผมก็จะให้ลูกศิษย์เมื่อฟังเพลงทุกประเภท ไม่ใช่ทำให้จำ แต่ให้รู้จักแยกแยะความแตกต่าง (Differentiated) ประเภทนี้เป็นอย่างนี้ ประเภทนั้นเป็นอย่างนั้น ต่างกันอย่างไร อย่างฟังเพลงมาร์ช (March) ก็ฮึกเหิม หรือฟิงนูคเทิร์น (Nocturne) ก็จะมีซึ้งอะไรอย่างนี้ ผมก็จะทำตรงนี้ เพราะฉะนั้นเป็นครูโดยทั่วไปก็คือ “เตรียมการสอนของคุณให้ดี” ใช้ตำราทุกเล่มที่คุณมี อะไรออกมาใหม่ผมสั่งซื้อหมด ซื้อแล้วศึกษาแล้วขีดไว้ ขีดเส้นใต้ เดี๋ยวนี้อีกทำอยู่ แต่เดี๋ยวนี้อ่านตำราดนตรีแล้วเดี๋ยวนี้อ่านตำรามวยจีน เพราะผมเป็นคนขี้สงสัย เอ้อทำไม่อย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ใช่สงสัยแล้วไปเถียงกัน ผมเป็นคนไม่เถียงกับคน ผมจะนั่งสงบเสงี่ยม แต่กลับไปบ้านแล้วก็คิด ๆ มันอะไรนะ อะไรกันเนี่ย แล้วเราจะเอาตรงนั้นมาใช้กับเราได้หรือเปล่า เพราะฉะนั้นเราก็มีแต่ทางได้ ไม่มีทางเสีย ไม่มีทางเสียเพื่อน เพราะเขาอาจจะถูก แต่ถูกของเขา

และผมไม่เคยใช้อารมณ์กับลูกศิษย์ ผมมีเด็กผู้หญิงอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรฯ คนหนึ่ง เพิ่งมาสวัสดิ์ปีใหม่ที่ผ่านมา เขาบอกอาจารย์ไม่เคยดูหนูเลยนะ ผมเลยถามกลับไปว่า ดู มันช่วยให้หนูเล่นเก่งไหม ถ้าหนูเล่นเก่งเพราะโดนดู จะได้เขียนตำราชื่อว่า “จงดู ลูกศิษย์จะได้ดี” แต่เขาบอกมีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขารับช้อมเลย คือสมมติว่าเขาช้อนองเอ ปกติเขาตีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ตี ผมก็นั่งอยู่ตรงนี้แหละ ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ช้อม ผมเลยบอก “เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ” จบ ไม่มีอะไรจะทำ ไม่รู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขา

บอกกลับบ้านหน้าตาซีมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก แต่เขาไม่ได้เลวร้ายอะไรนะ เขาแค่รับงานข้างนอกเยอะ แค่นี้เองเท่านั้นเอง

ผมจะพูดกับลูกศิษย์อย่างนี้ละ พูดกับเขาดิ ๆ แต่ผมก็คุดนะ อย่างถ้าผมวงอยู่ บางทีผมก็คุด เพราะว่าเขาทำไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้ซ้อมมา ผมจะคุด แต่ถ้าทำไม่ได้เพราะเขาไม่มีความสามารถ ผมจะไม่คุดเดียวให้มาซ้อมด้วยกันแล้วกัน ตอนหยุดพักมาอยู่ด้วยกันแล้วผมจะบอกวิธีซ้อมให้ ผมจะยอมเหนื่อยตรงนี้ แต่ว่าถ้าซีเกียจนี่โดนไล่ออกเลย ก็เฉียด 2 - 3 คน เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าผมให้ F ไหม ผมให้ F เพราะคุดแล้วซีเกียจ ไม่ใช่ไม่มีหัวอะไร คนที่ไม่มีหัวแต่ขยัน ผมไม่ให้ F หรือ ผมก็จะพยายามทั้งตั้ง ทั้งดัน ทั้งช่วยเขาเต็มที่เลย ให้เขาสำเร็จให้ได้ แต่คนซีเกียจไม่อยากจะทำด้วย ทุกวิชานะ ไม่ยอมทำการบ้านวิชาการ เขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) แล้วจะมาเรียนอยู่ทำไมหรือ ก็บอกเขาดิ ๆ ว่าเธอไม่ไหวหรือ พูดแค่นี้เขาก็รู้แล้ว แต่ไม่ได้ดูให้ใครเสียใจหรือ ก็พูดดิ ๆ ว่าถ้าเธอแบบนี้ ไม่ได้หรือนะ เชื้อเถอะ

ดนตรีไม่ได้เป็นวิชาที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ มันหนามทั้งนั้นเลยนะ พูดกะเขาอย่างนี้ หลายคนก็ตีขึ้น แล้วก็ตีขึ้นแค่อาทิตย์หนึ่ง ผมก็จะไปถามอาจารย์คนอื่นว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร อาจารย์คนนั้นก็ก็จะบอกว่า แยมมากเลยอย่างนั้นอย่างนี้ ผมก็เลยคิดว่าเป็นทุกวิชาเลยงั้นออกไปเถอะ ไม่ใช่เราใจร้าย แต่เขาออกตรงนี้เขายังหาทางเรียนอย่างอื่น ทำอย่างอื่นได้กว่าที่อยู่ ช่วยหาทางให้ด้วย คือเป็นเพื่อนกับเขาด้วย

อีกอย่างเวลาที่ผมสอน ผมคิดว่าเราช่วยกันแก้ปัญหา อย่างเช่นสอนการสอดทำนอง (Counterpoint) อย่างนี้ มันติดอะไรก็ช่วยกันแก้ปัญหา “ถ้าผมจะคิดอย่างนี้ คุณจะเห็นว่าอย่างไร” ผมก็แก้งทำเป็นคิดผิด ๆ ไป เด็กเขาก็จะตอบว่า “เฮ้ ไม่น่าใช่เนอะอาจารย์” ผมจะแก้งทำเป็นถามว่า “หรือทำไมล่ะ?” เขาก็อธิบายต้องอย่างนี้ ๆ ผมก็เลยตอบไปว่า “เออ ใช่เนอะ ดีกว่าอีก” เพราะฉะนั้นมันเป็นจิตวิทยา โดยที่เขาไม่รู้หรือว่าเรากำลังคิดอะไร แต่พอจบแล้วเขารู้ว่าอาจารย์แก้ง ว่ามีขนาดอาจารย์แล้วแค่นี้ไม่รู้ได้อย่างไร แต่ ณ ตอนนั้นเขาก็ภูมิใจ พอมารู้ทีหลังก็จบไปแล้ว เขาก็ภูมิใจไปแล้ว ผมจึงชอบใช้วิธี “นุมนวล แต่ว่าได้ผล” คือพูดให้เขารู้สึกมากกว่า ไม่เคยแ้วด ๆ ในชีวิตนี้ไม่เคย เพราะเขาก็ตั้งใจขนาดนี้แล้วนะ ผมก็บอกเขาว่าเราเป็นครูนี่นะ มันต้อง 50 - 50 (Fifty - Fifty) ครูให้ 50 คุณรับอีก 50 และถ้าตอนหลังคุณไม่มีครูแล้วทำอย่างไรละ ก็ตามนี้โดยรวม

อีกอย่างหนึ่งก็คือ เราเป็นครู โดยรวมแล้วความประพฤติของเราต้องไม่เสียหาย เป็นคนที่ลูกศิษย์ไหว้เราด้วยความสนิทใจ นี่สำคัญ และผมได้อะไรมาจากครูผมที่เป็นคนไทย คือ อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ตั้งสนั่นลั่นกรุงเทพฯ เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เป็นครูที่สอนไวโอลินผม ท่านเป็นนักไวโอลินอัจฉริยะ สีนัดตัวเดียวถึงกับต้องนั่งฟังเลย ทำไมเพราะอย่างนี้ แล้วผมกลับจากเมืองนอกแล้ว ไปกราบท่านสวัสดิ์ปีใหม่ทุกปี ท่านก็นั่ง พวกเราลูกศิษย์ก็มากัน เราก็บูชาครูรณะ แต่ท่านเสียไปแล้วเมื่อสักประมาณ 2 ปีที่แล้ว ที่เรา

ที่ 5 ปีที่แล้วเราไปสวีเดนทำน อาจารย์อายุประมาณ 80 กว่า ๆ ท่านยังเห็นว่าเราเป็นเด็ก ๆ รวมถึงผมด้วย และท่านยังให้โอวาทเราเลยว่า “นี่พวกเราอะ คนตรีนี่ ต้องซ้อมนะ อย่าไปทิ้ง ดุครูสิยังซ้อมอยู่เลย” และท่านพูดจริงทำจริง นี่ผมได้จากท่านมาเยอะเลย เพราะว่าท่านบอกว่า “เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง” นี่ท่านใช้คำนี้ ท่านบอกคุณครูนี้สิ ยังพัฒนาตัวเองอยู่เลย ข้อพิสูจนก็คือว่าเมื่อสัก 6 ปีที่แล้วท่านเล่นคอนแชร์โต (Concerto) กับวงกองทัพบก อายุท่านเท่านั้นแต่เล่นไวโอลินถึง 3 คอนแชร์โต มี Mendelssohn, Tchaikovsky, ท้ากบูค แต่ละอันนี้ยาก และต้องใช้ตรงนี้มาก *{อาจารย์ชี้ไปตรงที่หัวใจของท่าน}* แล้วอีก 3 ปีต่อมา ท่านออกคอนเสิร์ตกับผม *{อาจารย์ลุกขึ้นไปชี้คนในกรอบรูปให้ดูคือตัวท่านเอง และอาจารย์สุทินที่ยืนเล่นไวโอลินร่วมกัน ซึ่งเป็นวันซ้อมใหญ่}* ซึ่งอาจารย์สุทินเล่นอีก 3 Concerto นี่คือประมาณ 3 ปีที่แล้ว แล้วผมก็เลยเรียนถามท่านว่า อาจารย์ซ้อมวันละกี่ชั่วโมงครับ อาจารย์ก็ตอบว่า “ครูก็ซ้อมวันละ 3 ชั่วโมงเท่านั้นละ ตอนเช้า” แต่ภรรยาอาจารย์กระซิบว่าอย่าไปเชื่อ ตอนบ่ายเพลอ ๆ อาจารย์ซ้อมอีก 3 ชั่วโมง เราารู้สึกอายตัวเองเลย พวกศิษย์ที่ไปนั่ง ๆ กันแอบคุยกันว่า ผมอายเลยก็ต้องรีบกลับไปซ้อม แต่ก็ซ้อมแค่ชั่วโมงเดียววะครับ *{แล้วอาจารย์ชูชาติก็หัวเราะใหญ่}*

อาจารย์ชูชาติเสริมต่อว่า.. อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ เก่งมาก เป็นอัจฉริยะมาก สีน้ตเดียวนี้กรี๊ดกรี๊ดเลย เหลือเชื่อมาก อาจารย์ด้นสด (Improvise) ได้หมด อย่างวันนั้นนั่งคุยกัน หยิบไวโอลินมาถึงไม่ต้องวอร์มเลย สีเพลง Gypsy Air ให้ฟังเลย เพราะเหมือนเดิม ไม่ต้องวอร์ม นี่อัจฉริยะ แล้วได้ยินเพลงบิ๊บุเซียนโน้ตได้ทันที แล้วสวย แต่พอมานั่งเล่นก็ไม่ได้เล่นตามนั้นนะ กลับด้นสดอีก เหลือเชื่อเหลือเกิน

ท่านอาจารย์สุทิน เป็นอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติช่วงเวลาไหน?

ผมเรียนตอนผมจบมัธยม 6 ก็ประมาณอายุ 15 คือก่อนจะไปเมืองนอก ก็ที่ผมได้แนวการเล่นที่ตามใจของผู้เล่น (Adlib) ต่าง ๆ และการด้นสด (Improvise) ก็จากท่าน เราด้นสดกันสนุกมาก หมูเลยสบายมาก เมื่อไหร่ก็ได้ ผมได้จากท่านนี้แหละ เล่นเลย “มาเลยชูชาติ เดี่ยวครูดัดเปียโน เธอเล่นไวโอลินหรือครูเล่นไวโอลิน เธอดีดเปียโน” คือเราสนุกกันมาก ไม่ต้องมีโน้ต ก็เลยติดนิสัยตั้งแต่เด็ก เดียวนี้ใครให้เล่นแบบตาใจผู้เล่นตรงไหน เมื่อไหร่ก็ได้ พอไปเรียนเมืองนอกก็จะได้เป็นพวกเทคนิคแล้ว เป็นการเล่นอย่างเป็นทางการ (Formally) แล้ว เป็นทฤษฎีตามแบบตามกฎเกณฑ์ (Formal Theory) พอมาบวกกับเทคนิคตรงนี้แล้วยิ่งไปกันใหญ่เลย และที่สำคัญครู “ต้องเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถืออยู่อย่างดี” เป็นคริสต์ก็ต้องไปโบสถ์ เป็นมุสลิมก็ต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง เป็นพุทธก็ต้องสวดมนต์ ทำบุญ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราใจกว้างกับตรงนั้น ทุกคนก็มีความเชื่อไม่เหมือนกัน เราเคารพในความเชื่อตรงนั้น

สัมภาษณ์พันเอกชชาติ พิทักษากร วันที่ 6 มีนาคม 2556

หลักการ ทำอย่างไรจึงจะเป็นครูดนตรีที่ประสบความสำเร็จคะ?

ผมว่าเปลี่ยนเป็น ทำอย่างไร ถึงจะล้มเหลวดีกว่า? {อาจารย์หัวเราะ} เป็นความคิดผมเฉย ๆ เพราะว่าผมไม่เคยล้มเหลวในความเป็นครู มันอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ช่วยไม่ให้ผมล้มเหลว แต่ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ ผมจึงจะล้มเหลว **อย่างแรก** ถ้าเราเป็นครูทักษะ พุดง่าย ๆ เราต้องเก่ง ต้องเก่งแน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราจะสอนเขา เราต้องเล่นได้ เล่นได้ถูกต้อง ถูกต้องคืออะไร ก็ถูกต้องตามที่ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการให้เราเล่น ซึ่งสำคัญมากเลย ยิ่งสำหรับครูทักษะ บางคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นครูฝีมืออาจด้อยลงมาหน่อยก็ได้ ก็สอนไป บอกว่าทำอย่างนี้สิ ให้ลูกศิษย์เราทำไป แต่ถ้าเราไม่เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) เช่น สมมติผมบอกว่าตรงนี้เล่นให้หวาน ๆ หน่อยสิ แล้วลูกศิษย์ก็จะถามว่าหวานอย่างไรละ แล้วเราทำไม่ได้ นั่นคือเราล้มเหลว หรือเล่นให้คล่อง ๆ แต่เราคล่องไม่เป็น ก็ล้มเหลว สิ่งแรกครูจึงต้องเก่ง อันนี้ต้องเลย ซึ่งโดยทั่วไปผมเห็นว่าคนบางคนมักคิดว่าเป็นครูไม่ต้องเก่ง เป็นศิลปินถึงจะเก่ง แต่เป็นครูต้องเก่งเท่าศิลปิน เพราะบางทีเราต้องสอนลูกศิษย์ให้เล่นเพลงเดียวกันกับศิลปินที่เล่นบนเวที แล้วลูกศิษย์ก็อยากจะเห็นจริง ๆ เลย แต่ถึงแม้สมัยนี้คงง่ายหน่อย บอกให้ไปดูยูทูป (Youtube) แต่มันก็ไม่ใช่ เพราะยูทูป เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) แต่เราทำให้เขาดูจริง ๆ เลย แล้วถ้าเขาทำไม่ได้เราจะได้อะไร นี่เป็นขั้นตอนของการทำคือตรงนี้ ที่ครูทำตรงนี้ ๆ ได้ แต่ที่เธอทำไม่ได้ เพราะเธอขาดเทคนิคอันนี้ นี่ยังไม่ดี ก็ต้องมอบหมาย (Assign) การบ้านให้เขาไปทำแบบฝึก (Exercise) หรือฝึกสรีระต่าง ๆ ตรงนี้จะไม่ล้มเหลว แต่ถ้าผิดจากนี้แล้วจะล้มเหลว

ล้มเหลวอย่างที่สอง คือ ครูหลาย ๆ คนมักจะเป็นอย่างนี้เท่าที่สังเกตดู พอลูกศิษย์ทำไม่ได้ ครูชักโมโห แล้วก็มีการพูดแบบไม่ให้กำลังใจ เคยมีลูกศิษย์คนอื่นมาเล่าให้ผมฟัง เรียกว่าบ่น ๆ (Complain) ว่าครูเขาเป็นอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ได้แสดงความเห็น (Comment) เพราะว่าโดยมารยาทแล้ว ผมก็จะนิ่งไว้ ลูกศิษย์เล่าว่าถ้าหนูทำไม่ได้ อาจารย์เขาจะบอกว่า “เอ๊ แค่นี้ทำไม่ได้ มันยากอะไรเธอ ทำไมคนนั้นยังทำได้เลย” แล้วเด็กเขาเสียใจ (Hurt) ตรงนี้มากเลย นี่ก็คือครูล้มเหลว แต่ลูกศิษย์ไม่ได้ล้มเหลวนะ เพราะลูกศิษย์ก็ต้องทำให้ได้อยู่ดี มิเช่นนั้นจะมาเรียนทำไม เพราะลูกศิษย์ทำไม่ได้ถึงมาเรียน แต่เราทำให้เขาหมดกำลังใจ เรานี้แหละในฐานะเป็นครู ล้มเหลวแน่นอน ครูคือผู้ให้ คือผู้ประสิทธิ์วิชา ไม่ใช่ทำให้เขาหมดกำลังใจ ทำไม่ได้ต้องวิเคราะห์และหาทางแก้ แล้วห้ามไปเทียบกับคนนั้นคนนี้เลย

มีอีกคนหนึ่งมาถามผมว่า **ผมมีลูกศิษย์เอกไหม?** ผมบอกมี ลูกศิษย์ทุกคนของผมเอกหมดเลย ผมปฏิบัติต่อลูกศิษย์ทุกคนเหมือนกับเขาเป็นลูกศิษย์เอกทุกคน! {จริงจัง} ผมจะดูศักยภาพของเขาว่า ดี

ตรงไหน ด้อยตรงไหน ดีเสริม ด้อยแก้ แก้สิ่งที่เขาบกพร่อง ในที่สุดเขาก็จะดีเหมือนคนอื่น ฉะนั้นไม่มีลูกศิษย์คนไหนที่ไม่เอก ก็คือเอกทุกคน พอทำจุดนี้ได้เราจะไม่ล้มเหลว ลูกศิษย์ก็ไม่ล้มเหลว เราต้องให้กำลังใจเขา แต่ไม่ใช่ลูกศิษย์เล่นไม่ดี แล้วบอกดี อันนี้ไม่ใช่ซะ มันต้องตรง ๆ บอกที่เธอเล่นนี่ยังไม่ดี และไม่ดีเพราะอะไร โละมาข้อหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ไม่ดีอย่างไร เพราะมันเพี้ยน ไม่เพราะ หรืออย่างไร วิธีแก้ต้องแก้อย่างไร บอกวิธีแก้หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เดียวครูทำให้ดูก่อน เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ทำอย่างนั้นนะ ลองทำดูสิ ถ้าไม่ดีก็แก้ให้อีก แบบฝึก (Exercise) ที่มอบหมาย (Assign) ให้อีกยังไม่พอเดี๋ยวครูหาให้อีก เพราะลูกศิษย์ทุกคนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว บางคนนิ้วสั้น นิ้วยาว สูง อ้วน ไร่ก็แล้วแต่

อย่างที่เคยเล่าให้ฟังว่า **เราไม่มีสูตรสำเร็จ** แต่ละคนก็มีสูตรของเขา เพราะฉะนั้นเป็นครู ถ้าเราอยากล้มเหลว แสดงว่าเรามีเพียงวิธีการเดียว (One Method) เราจะล้มเหลวแน่นอน เพราะว่าวิธีการ (Method) นี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ แต่ไม่เหมาะกับคนนั้น เพราะจริง ๆ ผมเรียนมาทางรัสเซีย เป็นวิธีการของรัสเซีย (Russian Method) เยอะ ผมเคยได้รับการถามว่า ตกลงผมสอนนี้ผมใช้วิธีการ (Method) อะไร ผมเลยถามกลับว่าคุณชื่ออะไร สมมติว่าเขาชื่อ ก.ไก่ เพราะฉะนั้นถ้าผมจะสอนคุณ ผมจะใช้ “ก.ไก่ Method”

หนุถามในกรณีครูที่ไม่ใช่ครูปฏิบัติ แต่เป็นครูที่สอนเป็นกลุ่ม หรือเป็นวิชาพวกทฤษฎี (Theory) ควรจะมีวิธีการ หรือเทคนิคอย่างไรในการปฏิบัติตนในการสอนไหมคะ?

คือ เราจะสอนอะไร วิชาอะไร โดยเฉพาะเป็นการเรียนในคลาส (Class) เนี่ย แน่นนอนว่าความสามารถของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว รวมถึงความชอบในวิชานั้น บางคนอาจจะชอบเพลงช้า บางคนอาจจะชอบเพลงเร็ว แล้วจะให้มาเรียนรวมกันอย่างไร ก็อีกละ ถ้าเราซึ่งในวิชานั้นแล้ว คำว่าซึ่งเนี่ย ไม่ใช่เราไปอ่านตำราแล้วท่องกฏได้ทุกกฏ แต่เราจะทำให้เป็นรูปธรรม แล้วเวลาที่สอนดนตรี “**ดนตรีสำหรับผมเป็นสิ่งที่มีชีวิต ตั้งอยู่บนเวลา**” ไม่เหมือนกับศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพวาด ไม่ได้อยู่บนเวลา เวลาวาดจะใช้เวลาเท่าไรก็ได้ หยุดพักแล้วมาวาดต่อก็ยังได้ แต่ดนตรี เมื่อเล่นแล้วถ้าพลาดเพียงเสี้ยวของวินาทีที่เล่นผิดแล้ว ซึ่งก็กลับไปเรื่องเดิมอีก “ครูต้องเก่ง” “ต้องซ้อม” ก่อนจะสอนวิชานั้น **ส่วนในทางทฤษฎี**ครูต้องจำได้หมด และเข้าใจ เข้าใจปรัชญาของมันว่ากฏนี้หมายถึงอะไร ทำไม่ถึงมีกฏอย่างนี้ เช่น ทำไมวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เขาห้ามขนานคู่ห้า ที่เป็นคู่ห้าเพอร์เฟค (5th Perfect) เพราะว่ามันเป็นตะวันออก แล้วผมก็จะเล่นให้ฟัง นี่ไงเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเวลาสอนผมจะมีเครื่องมือและสาริตตลอดเวลา

สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ ที่ทำให้เด็ก ๆ ชอบฟัง เป็นเพราะผมว่าผมไม่ได้พูดอย่างเดียว แต่ผมจะเล่นตลอดเวลา ทุกห้องเรียน (Class) ด้วย เช่น ถ้าเป็นวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ก็จะเล่นให้ฟังเลย บ่าย ๆ เขาก็ไม่ได้ง่วง เขาก็จะตาสว่าง การเล่นให้เขาดูสด ๆ ไม่ใช่เราแสดงความเก่งอะไร แต่แสดงให้เขาเห็นว่าดนตรีเป็นอย่างนี้นะ แล้วก็ให้เขาออกมาเล่นกันด้วย ผิดไม่เป็นไร มาเล่นด้วยกันแล้วกันในเพลงต่าง ๆ เพราะฉะนั้นบางทีเวลาที่เรารเรียนเรื่องการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เรามักจะเรียนเป็น “Chalk and Talk” เขียนกระดานลูกเดียว แต่มันยังขาดอะไร ก็คือขาดการเล่น (Playing) นั่นคือ “Playing for ลูกศิษย์” และ “Playing with” ให้เขามาเล่นด้วยกันเถอะ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่ทำอะไรถูก อะไรผิด ทุกคนก็ต้องทดลองดู พอเขาเกิดความสนุก ที่นี้พูดอะไรเขาก็ฟัง แล้วก็อยากจะเรียน คือถ้าเรียนเป็นหมู่ เราต้องทำวิชาที่เราจะบรรยาย (Lecture) คำว่า Lecture ส่วนมากจะเป็นการพูด แต่ที่จริงมันต้องสองอย่างพร้อมกันไป ทั้งพูด ทั้งเล่น

ถ้าอย่างนั้นในความคิดของอาจารย์ เช่น พวกวิชาประวัติศาสตร์ หรือวิชาใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับดนตรี สามารถถ่ายทอดออกมาเสียงได้?

สำหรับประวัติศาสตร์ ผมไม่เคยสอน ต้องยอมรับ แต่ผมเคยเห็นคนเก่ง ๆ เขาสอน นั้นสมัยก่อนนะ เขาก็จะเปิดเพลงให้ฟัง เปิดเทปบ้าง เปิดมากกว่าพูดอีก เช่น นีโงของบราห์ม (Brahms) เป็นอย่างนี้นะ บราห์ม (Brahms) ต่างกับโมซาร์ท (Mozart) อย่างไร อะไรต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นผม ผมคงใช้ตรงนี้ด้วย และจะเล่นให้ฟังด้วย เพราะพอเล่นด้วยก็จะต่างกันเยอะ เพราะเห็นภาพ ฟังจากเทปก็ได้แต่ฟัง แต่ถ้าจะเห็นภาพเลย ต้องเล่นสด ๆ

สรุปก็คือ การเป็นครูนะ ต้องอ่านมาก ฟังมาก เล่นมาก {อาจารย์หัวเราะ พร้อมกับพูดว่า ยาก ผมยอมรับว่ายาก}

แต่อาจารย์ทำได้หมดเลยนะคะ? {ผู้วิจัยถาม พร้อมกับยิ้ม}

คือผมค่อย ๆ ทำไปเรื่อย ๆ นะ และผมเป็นคนที่อยู่ไม่สุข

แต่ทำไมอาจารย์ไม่เบื่อ? ไม่เหนื่อย? เพราะมันเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนทำไม่ได้?

ที่เราพูดกันไปว่า มันไม่อยู่ที่วินัย แต่มันอยู่ที่ความรักที่จะเล่น ถ้ามีตรงนั้น ผมว่าอะไรก็ได้ สำเร็จแน่นอนเลย ถ้ารักจะเล่น แต่ที่นี้เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร สิ่งที่ผมอยากเน้น ก็คือกฎทุกกฎที่เขาวางลงมาแล้ว ต้องหาให้ได้ว่าเบื้องหลังทำไมเขาถึงมีกฎนี้ขึ้นมา แล้วก็สามารถอธิบายให้ลูกศิษย์ฟังได้เลยว่าเป็นอย่างนี้ ๆ ในที่สุดลูกศิษย์ก็จะต้องท่องกฎเลย เพราะว่าเขาเข้าใจแล้วว่า “อ้อ เป็นอย่างนี้นี่เอง” {ผู้วิจัยกระซิบกับอาจารย์ว่าหนูเป็นไม่ได้}

เสี้ยวหนึ่งของท่านอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ก็ตอบว่า..) เป็นได้ซะ ทุกคนเป็นอย่างผมได้แน่นอน ด้วย
กาลเวลา ความตั้งใจ และการรักที่จะทำ

**ทำไมลูกศิษย์ของอาจารย์ถึงยินดีที่จะทำให้อาจารย์ในทุกเรื่องทั้งที่อาจารย์ไม่ดู เช่น อยากร่วม
มาให้อาจารย์เห็น ซึ่งเขาบอกว่าสิ่งนั้นคือความศรัทธา ความรัก อาจารย์คิดว่าทำไมพวกเขาถึงรู้สึกอย่าง
นั้น?**

คือไม่ว่าจะเป็นวิชาอะไร จะบรรยาย (Lecture) หรือทักษะ (Skill) การสอน คือการพัฒนา
ร่วมกัน คือการหาแนวทางด้วยกัน ไม่ใช่ผมเดินมาแล้วก็ดึงหนุมาแล้วให้ทางนี้สิ นี่ไม่ใช่ แต่ต้องหาทางไป
ด้วยกันไหม ทางนั้นทางนี้ แต่ถ้าไปทางนั้นอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าไปทางนั้นอะไรจะเกิดขึ้น ลองดูไหมลองไม่
ทำตามที่ผมบอกสิ ซึ่งอาจจะดีของคุณก็ได้ ถึงแม้เราอาจจะคิดว่าไม่น่าดีหรอก แต่เราก็แค่รู้ไว้ก่อน แต่ต้อง
ให้เขาลองดู ซึ่งพอเขาไปไม่ได้ เราก็จะมีวิธีแก้ปัญหา (Solution) ไว้ ซึ่งจริง ๆ อาจจะมีช่องอยู่คนเดียว
แต่เราจะไม่บอกว่า ต้อง! ต้อง! เราจะแค่บอกว่านี่ทางเดินเป็นอย่างนี้นะ เช่น มีหลายคนในการเล่นไวโอลิน ซึ่ง
โน้ตจะมีเขียนนิ้วไว้ให้ (Fingering) ซึ่งบางทีนิ้วมันก็ยาก ลูกศิษย์จะบอกว่าทำไมไม่ใช้นิ้วนี้ให้มันง่าย ๆ ละ
ผมก็จะบอกริ้วในโน้ตเพลง (Score) เลย เช่นว่าถ้าในโน้ตเขียนว่าเศร้าโศก (Sadly) ซึ่งแบบเศร้าโศก
(Sadly) ถ้าใช้นิ้วง่าย ๆ สำหรับไวโอลินเขาเรียกว่าตำแหน่ง (Position) ต่ำ ๆ จะกลายเป็นจะได้เสียงที่ใส
แต่ถ้าเล่นในตำแหน่ง (Position) สูง ๆ เสียงถึงจะทึบ และทึบมากเลย บรรยากาศจะห้าว มีด ทั้ง ๆ ที่
เสียง (Pitch) เดียวกันนี้แหละ แต่เสียงจะมีตมมากเลย แล้วก็ให้คุณลองทำดูสิ ซึ่งพอลองทำ เสียงมันก็จะ
มีตจริง ๆ

เพราะฉะนั้น ถ้าเราเลือกสิ่งที่ยาก เรากลับยาก เพราะเราบอกว่าเรามีเทคนิคอยู่แค่นี้ แสดงว่าเรา
ดึงเพลงมาหาเรา เราไม่ได้ขยับตัวขึ้นไปข้างบนนูน แต่เราต้องการแบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal) ไว้ เสียงอย่าง
นี้ ความรู้สึกอย่างนี้ ทำอย่างไรถึงจะไปถึง ยากก็ไม่กลัว แล้วในที่สุดเราก็จะดีขึ้นทุกวัน เรายกระดับ
(Upgrade) ตัวเองขึ้นไปหาเพลงทุกวัน สละสไป ลิปปี ยี่ลิปปี เดียวก็เก่งเอง ไม่ใช่เราเอาง่ายเข้าว่าแล้วดึง
มาหาเรา ตรงนี้สำคัญ และผมจะสอนให้ลูกศิษย์เป็นอย่างนี้ คือตรงนี้เป็นอย่างไรหรือ ต้องการเสียงให้
เป็นอย่างไรหรือ ลองสิ ถึงต้องทำตรงนี้ให้ยาก แต่การที่เราเล่นอะไรที่ยาก ๆ ไม่ใช่เล่นยากเพราะจะเกิด
อัตตา (Ego) ว่าเก่งนั้น ไม่ใช่! เพลงก็ต้องเป็นอย่างนี้ มีทางเดียวที่ต้องการอย่างนี้

ถ้าอย่างนั้นพูดได้ว่า คือการมีเป้าหมายใช่ไหมคะ?

ใช่ แล้วไปให้ถึงตรงนั้นให้ได้

เป้าหมายอาจารย์เป็นการกำหนดระยะสั้น หรือว่าเป็นเป้าหมายยาวที่เดียวเลยไหมคะ?

อย่างเช่น เพลงนี้เป้าหมายอยู่ตรงไหน ถ้าอยู่ตรงนั้น ก็ต้องไปให้ถึงตรงนั้นเลย แต่วิธีไปก็ต้องมีขั้นตอน และต้องไปถึงตรงนั้นให้ได้ ไม่ใช่ตั้งเป้าหมายลงมา ซึ่งแต่ละเพลงผมไม่ได้เป็นคนวางหรือกผู้ประพันธ์ (Composer) เขาเป็นคนวางไว้เอง ผมเชื่อเขาเฉย ๆ {อาจารย์พูดพร้อมกับยิ้ม}

ผู้วิจัยเสริมว่า แต่ครั้งหนึ่งก็ต้องเป็นความพยายามของเด็กด้วย?

ใช่ฮะ

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องรัก โลก โกรธ หลงของอาจารย์? หรือเรียกว่าอาจารย์มีทั้งหมดที่ติ และไม่ติ แต่อาจารย์มีวิธีควบคุมมันอย่างไร?

โดยการที่ผมเป็นชาวพุทธ เป็นพุทธศาสนิกชน ผมยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ผมมีกิเลสตัณหาเหมือนคนธรรมดาเลย แต่ผมจะแยกแยะออกว่าขณะนี้ผมกำลังทำอะไรอยู่ คือในชีวิตส่วนตัวที่ผ่านมา ผมก็ผ่านมาเยอะ ความสมหวัง ความผิดหวัง ความอกหัก ความรักสดชื่น ผ่านมาหมดแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หลอหลอมความเป็นตัวของเราเองว่า ถ้าเราจะเล่นเพลงนี้ เกี่ยวกับความอกหัก ถ้าเราไม่เคยเจอมาแล้ว เราจะเล่นอย่างไรละ เราก็จะกลายเป็นเล่นหวาน ๆ หยาดเอี่ยมไป ซึ่งมันไม่ใช่ มันก็มีอารมณ์ตรงนั้นอยู่ใช่ไหม หรือเพลงที่มีความดุดัน บ้าคลั่ง (Furioso หรือ Furiously) แต่ถ้าเราเป็นคนที่ยึดมั่นจะเฉย ๆ ก็เล่นไม่ออก เพลงออกมาไม่ดุดัน เพลงไม่ดู ดูไม่พอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเรียกว่าอารมณ์ทั้งนั้นเลย เพราะฉะนั้นศิลปินต้องมีอารมณ์ เราเล่นอยู่กับอารมณ์ แต่สำคัญที่ว่าเราอยู่กับมันแล้วเราควบคุม (Control) มันได้ไหม เราอย่าให้มันควบคุม (Control) เรา คือบนเวทีเหมือนเราเล่นละคร เล่นเป็นตัวร้ายก็ต้องร้าย อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวดีก็ต้องดี อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวพระราชา อีกเรื่องเล่นเป็นพระ ก็เล่นไปตามบท สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ณ ขณะนั้น ณ วินาทีนั้น เราอาจจะร้ายมากเลยในละครเรื่องนี้ แต่พอละครจบ ต้องปิดสวิทช์ ไม่พกความร้ายลงมาจากเวที ลงมาจากเวทีแล้วก็เป็นคนปกติธรรมดาเฉย ๆ ไม่ได้พกเอาสิ่งที่เขาล้อกันเรื่องความเป็นศิลปิน แล้วแบกเอามาทั้งดุ้น แล้วก็เจ้าอารมณ์กับคนทุกคน เจ้าอารมณ์กับลูกศิษย์ด้วย อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ใช่วิสัยของเรา ยิ่งเราเป็นครูด้วย สมมติวินาทีนั้นผมเล่นละครอยู่ ใส่อารมณ์เต็มที่เลย แล้วพอ 5 นาทีต่อมาจบแล้ว ต้องวิ่งเข้าสอน ถ้ามีการสอน ต้องสงบ เป็นครูทันทีเลย ที่เพิ่งด่าเขา ฆ่าเขาอยู่บนเวทีเมื่อครู ไม่ได้เอามา มันจบ สวิทช์ปิด ใส่เซฟทันที คิดว่าเราเป็นครูใช่ไหม เราเป็นครู จบ! มันง่าย ๆ ขนาดนี้ คือเราต้องอยู่กับมัน เราเป็นศิลปินจะร้ายแรงแค่ไหน อารมณ์จะรุนแรงแค่ไหนเอาไปไว้บนเวทีนูน คนเราถ้าชีวิตมีแต่ความร้ายแรง ก็ไม่มีใครอยากจะถูกกับเราหรอก อย่าว่าแต่ลูกศิษย์เลย ไม่มีใครหรอก ก็จะไม่มีเพื่อน

ไม่มีนักวิชาการคนไหนที่อ้างเลยว่า ถ้าคุณอยากให้ลูกศิษย์คุณเก่ง ต้องดูให้เยอะ ไม่มีตำราแบบนี้ มันเป็นเรื่องของสติปัญญา อยู่กับลูกศิษย์เราต้องใช้ปัญญาจริง ๆ เลย ตรงนี้สำคัญ เพราะฉะนั้นผมจะแยกแยะตรงนี้ออก ผมอยู่กับมัน และผมก็เป็นคนธรรมดาคนหนึ่งเลย เพราะถ้าเราไม่เป็นคนธรรมดา เราจะไม่เล่นเพลงโรแมนติกสักเพลงก็เล่นไม่ได้แล้วละ ซึ่งคนธรรมดาที่หมายถึงว่าเราไม่ได้เป็นพระอรหันต์ คือเรายังเป็นคนปกติ ยังเป็นสามัญชนอยู่ ยังไม่ได้สำเร็จ ยังมีอะไรเยอะแยะมากมาย เพราะฉะนั้นการที่เราจะเล่นเพลง ถ้าเราเป็นพระอรหันต์แล้วท่านก็คงไม่มาเล่นดนตรีอยู่แล้ว *{พร้อมกับหัวเราะ}* มันจึงขึ้นอยู่กับอารมณ์ทั้งนั้นเลย ยิ่งสมมติถ้าเป็นเพลงโรแมนติก ยิ่งเป็นอารมณ์ทั้งนั้นเลย ถ้าเราไม่โรแมนติก ไม่รู้จักความรู้สึกโรแมนติก ก็อย่าเล่นเลยเพลงนี้ *{พร้อมกับยิ้ม}* ไปเล่นเพลงอื่นเถอะ

ถ้าอย่างนั้นขอเน้นประเด็นในเรื่องของความโลภ และความโกรธ ยิ่งในฐานะของครู อาจารย์ มีวิธีควบคุม หรือยับยั้งมันอย่างไร?

ความโกรธ *{เว้นระยะคิด}* ถ้าเกิดสอนไปแล้วลูกศิษย์ทำไม่ได้นี่ไม่ใช่โกรธนะ แต่จะโกรธแค่ชี้แจง ชี้แจง ชี้แจง ชี้แจง ทำการบ้านมานี้โกรธ *{พร้อมกับหัวเราะเล็กๆ}*

มันแปลว่าอาจารย์ใจเย็น หรืออดทนได้ หรือควบคุมตัวเองได้ใช่ไหมคะ?

มันรักลูกศิษย์นะ คือรักเขา เหมือนว่าเขาทำไม่ได้เนี่ย แต่เขาก็ทำแล้ว ก็พยายามแล้ว เราต้องช่วยเขา อย่างนั้นมากกว่า คือคงไม่อดทน ผมไม่อดทนนะ ถ้าชี้แจงชี้แจงผมไม่อดทนนะ ไล่ออกเลย *{พร้อมกับหัวเราะ}* แต่เราคิดว่าเรามีความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อเขา คือต้องช่วยเขา คิดอย่างนี้มากกว่า เพราะฉะนั้นพอคิดอย่างนี้ ก็ไม่ต้องโกรธอะไร ส่วนโลกก็ไม่ได้โลกเพราะไม่ได้มีการค้าขายอะไร ก็ตัดอันนี้ไปได้เลย อย่างประการแรกคือชีวิตไม่ได้เดือดร้อน ไม่ต้องตะเกียกตะกายต่อสู้ ไม่ใช่ว้าววยหรืออะไร แต่ว่าก็อยู่แบบสบาย ๆ หรือเรื่องการตั้งค่าสอนสมัยก่อนก็ตั้งตามมาตรฐาน (Standard) ส่วนเรื่องความโกรธ ก็มีอยู่อย่างเดียว คือชี้แจงชี้แจง ชี้แจงทำการบ้าน *{พร้อมหัวเราะอีกเล็กน้อย}* แต่ก็เตือนก่อน ถ้าจนสุดแล้วยังไม่เอาไหน ก็แนะนำให้เปลี่ยนอาชีพเสีย ไปเรียนอย่างอื่นเถอะหนู *{อาจารย์หัวเราะใหญ่}* แต่ว่าเวลาโกรธจะไม่ได้เครียด หรือตะคอก แต่จะพูดดี ๆ ว่าหนู ทำจะไปไม่รอดแล้วนะ *{อาจารย์ทำเสียงกระซิบเล็ก ๆ}* ผมพยายามแล้วแต่หนูไม่ยอมทำอย่างนี้ ผมก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไรแล้ว ลองพิจารณาดู เปลี่ยนอาชีพดีกว่าไหม ลองเรียนอย่างอื่นไหม อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมก็จะพูดอย่างนี้ แต่ผมจะพยายามแก้มานานแล้ว ยิ่งถ้าใครมาเรียนที่บ้าน มาเรียนส่วนตัว ผมจะยิ่งบอกเขาตรง ๆ ว่าคงต้องเลิกสอนแล้ว เพราะเสียเวลาด้วยกันทั้งคู่ คุณก็เสียเวลา และเสียสตางค์ ผมก็เสียเวลา และเสียความรู้สึก ผมจะได้เอาเวลาไปซ่อมของตัวเอง แต่ต้องเอาเวลามาสอนคนที่ไม่ซ่อมมา ผมจะพูดตรง ๆ อย่างนี้ พูดขนาดนี้ แรง

ที่สุดก็คือขนาดนี้ แล้วก็หน้าเฉย ๆ อย่างนี้ ยิ้ม ๆ อย่างนี้แหละ แต่ก็บอกผมก็ขออนุญาตเลิกสอนเถอะนะ ก็จบ

งั้นหนูขออนุญาตสรุปว่า ความโกรธจะไม่เกิดขึ้น ถ้าจิต หรือใจของครูรักลูกศิษย์?

ใช่ ต้องรัก *{อาจารย์พยักหน้า พร้อมทำเสียงหนักแน่นมาก}* คำว่าลูกศิษย์ เหมือนลูกเราเลย ไม่ว่าจะเก่งหรือไม่เก่ง เก่งหรือไม่เก่งนั้นไม่ใช่ประเด็นเลย แต่ซอมนหรือไม่ซอมนี่คือประเด็น

แม้กระทั่งตอนที่ย้อนกลับไปในห้องเรียน (Class) แต่ก่อน เก่งหรือไม่เก่งไม่เป็นไร แต่ขอให้ทำการบ้านมาก็โอเคแล้วใช่ไหมคะ?

อ้อเพราะว่าผม.. จะเรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายดีนะ ผมเป็นคนที่ไม่เก่งเลย โดยธรรมชาติ ผมเล่นอะไรไม่เก่งเลย กว่าจะได้แต่ละอย่าง ผมต่อสู้ดิ้นรนกว่าจะได้ ถอนหายใจหลายหน ผมเป็นคนที่มีทักษะไม่ดี ตั้งแต่เด็ก ผมเล่นพลศึกษา รับฟุตบอลไม่เคยได้ ที่ยืนสองแถวแล้วโยนให้รับลูกบอล ผมไม่เคยรับได้สักทีเตะฟุตบอลก็ไม่เคยเข้าประตู (Goal) เลย แล้วเล่นไวโอลินหรืออะไรต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยเก่งนะ ดีดผียู่เรื่อยเนี่ย ผมเป็นคนอย่างนี้ อย่างตอนไปเรียนไวโอลินที่ต่างประเทศ ก็เรียนด้วยความยาก แม้แต่เรียนกับอาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ที่เมืองไทย ครูจะให้ผมสีไวโอลิน ผมสีไม่ได้สักที ซอมนมมอยู่นั่นละ ก็ไม่ได้ จนมีเพื่อนคนหนึ่งเป็นหมอ แต่ตอนนี้เขาเสียชีวิตไปแล้ว เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน ถามว่า “ไหนซุชาติวันนี้เรียนอะไร” ผมไม่มีชื่อเล่นอะนะ เขาก็เรียกว่าผมว่าชาติ ว่า “เฮ้ชาติวันนี้เรียนอะไรมา” ผมก็บอกว่าเนี่ยเรียนอันนี้มา ครูเดียวเขาสีได้แล้ว ได้เลยโดยที่เขาก็กังไม่ได้ซอมน แต่ผมนี้กว่าจะได้ ต้องตะเกียกตะกายอยู่นั่นแหละ ด้วยเหตุนี้เอง ก็เลยรู้ว่าความที่ไม่เก่งนี่แหละเป็นอย่างไร *{พร้อมกับหัวเราะเล็ก ๆ}* ผมก็เลยว่าเป็นโลกนี้ผมเป็นคนที่ไม่เก่งที่สุด ในแง่เทคนิคเนี่ย เพราะฉะนั้นผมจะไม่เคยเจอใคร หรือไม่เคยเจอลูกศิษย์ที่ไม่เก่งเหมือนอย่างผมเลย มีแต่เก่งกว่าทั้งนั้นเลย ผมก็เลยเบาใจ เขาดีกว่าตั้งเยอะ แต่ถ้าชี้เกียจขึ้นหน้าไม่ได้ *{อาจารย์หัวเราะอีก}*

อาจารย์มีประเด็นนี้เหมือนกัน? แล้วอาจารย์กลับขึ้นมาเก่งอย่างนี้ได้อย่างไรคะ?

รักโงะ รักที่จะเล่น ซอมน ซอมนไป ซอมนไป อยากได้ให้ได้ ไม่ได้ต้องได้ ต้องทำให้ได้ ต้องได้เพราะรัก เพราะชอบ เพราะอยากจะทำ เล่น อยากเล่นเพลงนั้นจัง อยากเล่นเพลงนี้จัง ชอบจัง *{เสียงหนักแน่นมาก}* ก็จบ ก็ทำอย่างนี้มาตลอด และเราก็ยอมรับว่าเราไม่เก่ง ช่วยไม่ได้นี่ ผมไม่เก่ง ด้วยเหตุนี้เองมันทำให้ผมเจียมตัว ผมจะไม่กล้าไปบอกว่าผมเก่งอะไรที่ไหน ณ ปัจจุบันด้วย จริง ๆ นะอะ อันนี้พูดจริง ๆ เลย ยกตัวไม่ได้เพราะเราไม่ได้เก่ง

ทั้งนี้ท้ายจากอาจารย์ เราอยู่กับมันได้ เรารู้ตัวว่าเรามีอะไรอยู่ตรงนั้น และเราควบคุมเขาไว้ ก็แค่รู้ตัวว่าผมเป็นอย่างไร แล้วก็ผมศึกษาทางธรรม ผมก็รู้ตัวว่าเป็นคนที่ใจร้อน เป็นคนใจร้อนมาก ยิ่งเป็นลูก

คนเดียว ก็ตามใจมาก จะทำอะไรต้องทำให้ได้ ตอนไปอยู่ต่างประเทศนี้มีปัญหาที่บ้าน กับเพื่อน ๆ เยอะมาก เพราะเอาแต่ใจ แต่ในที่สุดเราก็คิดเองว่า เอ๊ ทำอย่างนี้อยู่ในสังคมไม่ได้นะ ก็เลยหาดำราศาสนา มาอ่าน ช่วยผมได้เยอะ และตอนหลังก็ยังไปเรียนโยคะด้วยก็ยิ่งได้เลย เรื่องของพุทธศาสนา เรื่องของ หลักธรรม ช่วยได้เยอะเลย รู้ตัว มีสติอยู่ว่าทำอะไรอยู่ และการที่เราโกรธหรือทำอะไรอย่างนี้ มันดีไหม มันไม่ดีนะ โกรธแล้วได้อะไร โกรธแล้วลูกศิษย์ก็ไม่เก่ง เราก็แยะ หรือเราเองเล่นไม่ได้แล้วโกรธตัวเอง เรายิ่ง แยะใหญ่แน่ ต้องหาทางดีกว่า สรุปแล้วก็คือ “รู้ตัวว่าเรารู้สึกอย่างไร แล้วควบคุมมันให้ดี” อย่างว่าถ้าเราไม่มีอารมณ์แล้วนี่ก็เป็นพระอรหันต์ ก็คงนิพพานไปแล้ว เพราะฉะนั้นบางคนเขามองผมเหมือนอย่างว่าผม เป็นพระนะ *{ทั้งผู้วิจัยและอาจารย์ก็หัวเราะกันใหญ่}* แต่ผมก็ไม่ใช่เลย *{ยิ้ม}*

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 2 เมษายน 2556

พ่อแม่ของอาจารย์ได้วางแผนอะไรไว้ให้บ้างไหมคะในการเรียนดนตรี?

คุณพ่อผมเคยเล่นไวโอลิน ก็คือพอเล่นได้ ตอนที่ผมเรียน คุณพ่อยังเคยมาเล่นด้วยอยู่บ้างนิด หน่อย ส่วนคุณแม่ผมนี่ไม่เป็น ส่วนคุณแม่เล่นดนตรีไม่เป็น แต่คุณแม่มักจะแต่งเพลงแล้วร้องอัดเสียงไว้ให้คุณพ่อเวลาวันเกิดคุณพ่ออะไรทำนองนี้ สำหรับตัวผมเองได้เริ่มต้นเรียนดนตรีเพราะคุณพ่อส่งให้เรียนไวโอลิน (Violin) ตอนอายุ 9 ปี ซึ่งตอนนั้นคุณพ่อให้เรียนดนตรีไทยคู่ไปด้วย คือซอด้วง ก็จะเป็นเรียนดนตรีสากลคู่กับดนตรีไทย เรียนสากล 1 ชั่วโมง และไทย 1 ชั่วโมง แต่ซอด้วงนี้ผมเรียนไม่นานมากนะ ผมเรียนซอกับครูยรรยง แดงกูร แต่ตอนนั้นไวโอลินผมเรียนก็ได้แค่เก่งอะไรมาก เพราะคุณพ่อบอกว่าให้เรียนเหมือนเป็นการเรียนที่ไม่ได้เรียนเพื่อให้เป็นอาชีพ ก็เลยเป็นการเรียนเพลงอะไรไปเรื่อย ๆ แต่ผมก็ชอบนะ ชอบมาก เหมือนกับเราสนุก เล่นไปแล้วก็เพลิน แต่ไม่ได้สนใจเทคนิคอะไรเลย สเกล (Scale) ผมก็ไม่ได้เล่นอะไรเลย จนกระทั่งผมอยากเรียนพวกเรื่องการประสานซึ่งในสมัยนั้นไม่มีครูที่สามารถจะสอนเราได้ มีก็แต่พระเจนดุริยางค์ที่สามารถสอนเรื่องนี้ได้ แต่ท่านก็อยู่สูงมาก ผมคงไม่สามารถเรียนกับท่านได้ คุณพ่อก็เลยสั่งตำรามาจากเมืองนอกที่ไว้สำหรับสอนตนเอง ก็จะเป็นตำราพวกการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ แล้วคุณพ่อก็มานั่งแปลให้เป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อก็ไม่ได้เล่นดนตรีอะไรมากมาย ผมก็นั่งอ่าน ทำความเข้าใจเอง แล้วในช่วงนั้นคุณพ่อได้ซื้อเปียโนเก่า ๆ มาหลังหนึ่ง แต่ผมก็ยังไม่ได้เรียนกับใครนะ เลยสั่งตำราเรียนมาจากเมืองนอกเพื่อมาเรียนเอง ก็จะสั่งมาเป็นชุด ๆ เลย เขาเขียนไว้ละเอียดดี มาก เริ่มตั้งแต่ทำนอง การวางมือทุกอย่าง

ต่อมาครูบรรยาย ก็บอกให้ผมเปลี่ยนจากการเรียนซอมาเพื่อเรียนเป็นออร์แกน (Organ) เกอะ เพราะว่ามันจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับดนตรีสากลด้วย แต่ว่าเป็นการเรียนออร์แกนด้วยเพลงไทย เรียนเป็นสไตล์ของดนตรีไทย พอผมอายุได้ 11 ปี เรียนมาประมาณ 2 ปี ครูบรรยายก็ดึงผมเข้ามาในวงซึ่งเป็นวงของเครื่องสาย กับออร์แกน ชื่อว่าวง “ดุริยะบรรเลง” ผมก็ได้เข้าไปเล่นออร์แกนก่อนในตอนนั้น นี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นในการก้าวเข้าสู่ดนตรีในช่วงแรก ๆ เพราะวงนี้ก็จะไปเล่นตามสถานที่ต่าง ๆ หลากหลายที่ กระทั่งตอนนี้ผมก็ยังไม่สนับสนุนให้ผมเป็นนักดนตรี ไม่ให้ยึดเป็นอาชีพอยู่ดี ผมจะเห็นพ่อคอยไปกระซิบกับแขกที่มานั่งฟังพวกเราเล่นดนตรี ซึ่งผมมารู้ทีหลังว่าพ่อไปกระซิบกับพวกเขาว่าอย่าให้ทิป (Tip) กับผมนะ เดี่ยวผมจะยิ่งอยากเป็นนักดนตรีเพราะคิดว่าเป็นแล้วจะหาเงินได้ *{หัวเราะ}* แต่ตัวผมเองก็ยังไม่มีความคิดที่อยากจะเป็นนักดนตรีนะ จนกระทั่งมาเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ตอนนั้นผมอยู่เตรียม 1 ซึ่งก็คือ ม.7 ตอนนั้นก็ยังไม่เรียนไวโอลินอยู่ แต่ก็ยังไม่ได้เก่งอะไรมากนัก แล้วก็ยังเล่นดนตรีไทยด้วย ก็ยังมีซ้อมทั้งไทยทั้งสากลอยู่ จนถึงเตรียม 2 คือ ม.8 ก็ยังเล่นดนตรีไทยอยู่ และในช่วงที่เข้ามาโรงเรียนเตรียมอุดมฯนี้ละ ที่ก็คือว่าเป็นจุดเปลี่ยนอีกจุดหนึ่งของผม คือผมก็ได้เจอเพื่อนที่นั่น แล้วก็คุยกันว่าคนนี้ก็เล่นดนตรี คนนั้นก็เล่นดนตรี เป็นไวโอลินบ้าง โอบ้อบ้าง แบนโจ กีตาร์ ต่าง ๆ ก็เลยคุยกันว่า เอ เรามารวมวงกันมัย มาตั้งวงดนตรีเล็ก ๆ กัน ซึ่งตอนนั้นก็จะมีท่านสายสุริ สุจริตกุล ก็เป็นครูอยู่ ก็เลยจัดเป็นวงเล็ก ๆ ขึ้นมาเล่นกันเองกับเพื่อน ๆ เล่นเป็นเพลงป๊อป (Pop) ทั่ว ๆ ไปในสมัยนั้น ทั้งป๊อปไทย สากล แล้วก็เล่นพวกเพลงไทยทั่ว ๆ ไป อย่างเช่น เพลงสายทิพย์ อะไรอย่างนี้ คราวนี้พอจบเทอม ผมก็รู้สึกคิดถึงเพื่อน ๆ เพราะว่าไม่ได้เล่นดนตรีกัน ก็เลยนัดเพื่อน ๆ มารวมตัวกันเพื่อซ้อมดนตรี ตั้งเป็นวงเล็ก ๆ ขึ้นมา ใช้ชื่อว่าวง “จันทรากร” เพราะว่าเพื่อน ๆ จะมาซ้อมดนตรีที่บ้านผมทุกวันจันทร์ แล้วก็รวมกับนามสกุลผมคือ พิทักษากร เลยกลายเป็นจันทรากร ก็จะออกไปเล่นตามที่ต่าง ๆ แล้วก็ได้ออกทางวิทยุ โดยมีครูบรรยายมาช่วยสีไวโอลินให้ แล้วก็ยังมีเพื่อน ๆ ของครูบรรยาย รวมกับเพื่อน ๆ ของผมมาเล่นด้วยกัน ออกวิทยุหลาย ๆ ที่ในสมัยนั้น ซึ่งค่อนข้างดีพอสมควรนะ แต่ตอนนั้นมันสนุก อยากเล่น อยากซ้อม

กระทั่งวันหนึ่งผมได้ฟังวิทยุ มีคนสีไวโอลิน โอ้โฮ เสียงเพราะมาก ผมรู้สึกเลยว่าทำไมมันเพราะมันหวานแบบนี้ *{พูดพร้อมกับทำท่าทางซาบซึ้งมาก}* ผมจำได้เลยว่าเป็นเพลง ม่านไทรย้อย *{พร้อมกับร้องเนื้อเพลงให้ฟัง ลืม ลืมหมดแล้วหรือไร}* และผมรู้ต่อมาว่าท่านที่สีนั่นคือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผมตั้งใจเลย ผมจะต้องเรียนกับครูท่านนี้ให้ได้ ผมก็เลยตั้งต้นตามหาครูสุทิน ซึ่งทราบมาว่าท่านอยู่ที่ท่าพระจันทร์ ผมก็เลยไปกับเพื่อนอีกหนึ่งคน ก็ไปเจอตลาดมีคนกำลังขายของกันอยู่ ผมเลือกที่จะเดินไปถามป่าคนหนึ่งที่กำลังมัดขนมผักกาดอยู่ ผมถามว่าเคยได้ยินเสียงไวโอลินแถว ๆ นี้บ้างไหม เพราะสมัยก่อนยังไม่มีห้องแอร์ที่จะซ้อมกัน ไม่เก็บเสียง เวลาใครซ้อมดนตรีก็น่าจะต้องได้ยินเสียงไวโอลินดังอยู่บ้าง แล้วบังเอิญ

เหลือเกินที่ป้าคนนั้นก็คือแม่ของครูสุทิน เทศารักษ์ นั่นเอง ชีวิตผมนี่อีกแล้ว เหมือนกับคนข้างบนกำหนดลงมาให้ผมอีกแล้ว มักจะเป็นอย่างนี้ทุกครั้ง ป้าแกก็ชี้ทางไปให้กับผมที่จะไปบ้านของครูสุทิน เทศารักษ์ พอไปถึงบ้านครู โอ้โหได้ยินครูกำลังซ้อมเพลง Gypsy Air ผมแอบฟังอยู่กับเพื่อนที่ไปด้วยกัน เพราะมากเกินไปและเป็นเพลงที่ยากด้วย ครูสุทินก็ทำท่างวาม่าทำไมกัน ผมก็บอกว่าผมจะมาขอเรียนไวโอลินกับครู แต่ผมต้องเกริ่นก่อนว่าปกติแล้ว ครูสุทินจะเป็นนักดนตรีที่ไม่ชอบเปิดตัวมาก ท่านชอบอยู่เงียบ ๆ มากกว่า ทีนี้พอผมขอเรียนไวโอลินกับท่าน ทีแรกท่านไม่ยอมรับสอน แต่ผมก็ดื้อขอเรียนให้ได้ สุดท้ายท่านก็ยอมสอน หลังจากนั้นผมก็ได้เริ่มเรียนกับครูสุทินตั้งแต่นั้นมา แต่วิธีการสอนของท่านนี้สุดยอดมาก มีเทคนิคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสเกล (Scale) หรือบทฝึก (Etude) ต่าง ๆ ท่านก็บอกผมมาเลยว่าต้องใช้ตำราเล่มไหน อย่างไรบ้าง แต่ท่านพูดว่าต้องฝึกเทคนิคก่อนนะ ยังไม่ได้เล่นเพลงหรอก ผมก็ต้องฝึกเทคนิคแต่ละเทคนิคตามที่ท่านสอน จนผมมารู้ทีหลังเลยว่าที่ท่านยอมสอนผมต่อมาเรื่อย เพราะท่านบอกว่าเวลาที่ท่านให้ซ้อมแบบฝึกหัด หรือบทฝึกอะไรต่าง ๆ ผมจะทำการบ้านมาได้ดีตลอด ไม่ตกหล่น ท่านชอบ

ในที่สุดก็ถึงเวลาที่ผมต้องสอบเอนทรานซ์ คุณพ่อผมเลือกให้เลยว่าต้องเลือกแค่ แพทย์ กับสถาปัตย์ ผมก็เลือกไป แล้วก็ไปสอบ ผลออกมาว่าผมไม่ได้ โอ้โห ตอนนั้นโล่งใจมากเลย {หัวเราะ} เหมือนปลดปล่อยเลย จะได้ได้อย่างไร ในเมื่อผมชอบอยู่วิชาเดียว คือภาษาอังกฤษ ผมชอบมาก ผมได้ภาษาละติน อังกฤษ โปรตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี แล้วก็ไทย แต่โชคดีที่ผมได้ภาษาละติน ซึ่งเป็นรากศัพท์ของหลายภาษามาก ส่วนภาษาเยอรมันพวกนั้นผมพอฟังและสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่สำหรับวิชาคณิตศาสตร์อะไรต่าง ๆ ผมไม่ชอบเลย

หลังจากนั้นผมเลยถูกส่งไปเรียนต่อเมืองนอก ซึ่งตอนนั้นคุณพ่อผมบอกว่าถ้าไปเรียนแพทย์มันเรียนหลายปีคงไม่ไหว และอาจจะทำให้ไม่มีเวลาเล่นไวโอลินนะ ก็เลยส่งผมให้ไปเรียนเภสัชฯแทน ซึ่งคุณพ่อส่งผมไปให้อยู่ในความดูแลของหม่อมหลวงเป็ สนิทวงศ์ (พระสุวพันธ์พิทยาการ) ซึ่งลูกของท่านคืออาจารย์ปิยะพันธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งก็เล่นเปียโนด้วย อาจารย์ปิยะพันธ์อายุรุ่นเดียวกับผม เราก็เลยเป็นเพื่อนกันมา แต่พอไปถึงที่อังกฤษผมหาอย่างแรกเลย คือสถาบันสอนดนตรี {หัวเราะ} ซึ่งได้ไปเรียนที่ “Blackheath Conservatoire of Music” ซึ่งผมได้เรียนกับท่านแอมมอรี (Saint Amory) ครั้งแรกท่านแอมมอรีให้ผมลองสี ลองเล่นไวโอลินให้ฟัง ท่านงงมากเลย ถามผมว่าผมมาจากไหน ผมบอกว่ามาจากประเทศไทย ท่านบอกว่าผมทำได้เทคนิคดีมากเลย เพราะท่านอาจารย์สุทินสอนผมมาด้วยหลักสูตรเหมือนต่างประเทศเลย มีทั้งสเกล (Scale) มีทั้งบทฝึก (Etude) อะไรต่าง ๆ พร้อมเลย แต่ผมก็ต้องแบ่งเวลาเรียนเภสัชฯด้วย ผมเรียนที่ “Woolwich Polytechnic School” ช่วงนั้นผมเลยต้องแบ่งเวลาเรียน

ทั้งเกสซุ และดนตรี เพราะคุณพ่อฝากฝังไว้กับท่านหม่อมหลวงเบ๊ด้วย เราจะเรียน ๆ เล่น ๆ ไม่ได้ ถ้าตกขึ้นมาจะเสียเชื่อคุณพ่อด้วย จนกระทั่งวันหนึ่งอาจารย์ของสถาบันที่ผมเรียนเกสซุ เรียกผมเข้าไปคุยเรื่องที่ผมเริ่มขาดเรียนบ่อยขึ้น การเรียนก็เริ่มแย่ลง ผมเลยบอกไปตรง ๆ ว่าผมไปซ้อมดนตรี อาจารย์ท่านก็ยังไม่ค่อยเชื่อ แต่ท่านมีเพื่อนเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) อยู่ เลยบอกให้ผมไปลองทดสอบกับเพื่อนของอาจารย์ว่าผมเล่นดนตรีได้เป็นอย่างไร พอผมลองสีไวโอลินให้เขาฟัง เขาเขียนจดหมายมาถึงอาจารย์ที่ผมเรียนเลยว่า ผมเป็นนักไวโอลินที่ยอดเยี่ยมเป็น Great Violinist เลย อาจารย์ท่านก็เลยเชื่อ ท่านเลยขอว่าให้เรียนเกสซุให้จบปีนี้ก่อน คือเรียนให้จบปี 2 ก่อน ครึ่งทาง เพื่อจะได้ไม่เสียประวัติกับผมด้วย ให้ตั้งใจเรียนให้จบปีนี้ จนสุดท้ายพอเรียนจบปี 2 ผมตัดสินใจไปหาท่านแอมมอรี (Saint Amory) เล่าว่าผมไม่ไหวแล้ว เพราะไม่อย่างนั้นผมต้องแบ่งเวลาซ้อมดนตรีเพื่อไปเรียนวิชาอื่นด้วย ผมก็เลยขอให้ท่านเขียนจดหมายถึงคุณพ่อของผมว่าผมอยากเรียนไวโอลินเต็มตัว อยากเป็นนักดนตรีอาชีพ แต่ตอนนั้นผมคิดว่าถ้าอาจารย์แอมมอรีไม่เห็นด้วยกับการที่ผมจะมาเส้นทางนี้ ผมก็จะไม่คืออาจารย์นะ เพราะผมเป็นคนเชื่อฟังครูอาจารย์อยู่แล้ว แต่พอตีว่าอาจารย์แอมมอรีเห็นด้วย แอมยังสนับสนุนและเชื่อว่าผมทำได้ อย่งดีอีกด้วย ประกอบกับตอนนั้นผมได้รางวัลชนะเลิศถึง 2 ปีซ้อน และยังสามารถข้ามเกรดไปสอบไวโอลินในเกรดสุดท้าย ทั้งที่ผมยังไม่ได้สอบเกรดต้น ๆ เลย แต่อาจารย์บอกว่าทำได้ สุดท้ายผมทำได้คะแนนในระดับเกียรตินิยมอันดับ 1 คือ Distinction ด้วย คุณพ่อของผมก็เลยต้องยอมเพราะมีพื้นฐานคือรางวัลต่าง ๆ และยังมีพยานอีกคือท่านอาจารย์แอมมอรีอีกคน นี่คือจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ยิ่งใหญ่ของผมนั่นเอง แต่คุณพ่อผมบอกมาถึงอย่างไรก็ยังไม่ให้เรียนดนตรีตามโรงเรียนทั่วไป แต่ต้องเรียนในระดับที่ได้ปริญญา ให้ได้ B.A. หรือ Bachelor's Degree ด้วย เพราะคุณพ่อท่านคิดว่าถ้าเก่งแค่เล่นดนตรี แต่ไม่มีปริญญาอะไรก็จะหางานยาก ยิ่งเป็นดนตรีด้วยแล้ว ในสมัยนั้นยังไม่ได้รับการยอมรับเลย ตอนที่ผมจะเปลี่ยนเป็นเรียนดนตรี คุณพ่อผมไม่เห็นด้วย แต่ยังไม่ยอมรับได้ ส่วนคุณแม่ผมนี่ตอนนั้นร้องให้เลยว่าผมจะเรียนดนตรี และหลังจากนั้นที่ผมได้ไปเรียนต่อกับท่านอาจารย์แมกซิม จากอบเซ่น (Maxim Jacobsen) และได้ตามท่านไปสอนที่ต่าง ๆ ตรงนั้นล่ะที่ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรมากมาย เพราะเวลาอาจารย์ไปสอนแต่ละที่ เวลาเปิดอบรม (Workshop) เวลาลูกศิษย์อาจารย์มา แต่ละคนจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ตรงนั้นล่ะ ที่ทำให้ผมได้เรียนรู้เทคนิคที่อาจารย์แก้ปัญหาให้คนที่มาเรียนแต่ละคน ปัญหาแต่ละคนจะแตกต่างกัน ผมก็ได้เห็นวิธีการของอาจารย์หมด เพราะผมต้องติดตามอาจารย์ไป ช่วยหยิบเครื่องนั้น เครื่องนี้ เตรียมนู่น เตรียมนี้ อะไรต่าง ๆ

เรียกได้ว่าคุณพ่อของอาจารย์ เป็นผู้ที่มิบพบาพสำคัญที่ทำให้อาจารย์ได้เดินมาสู่เส้นทางดนตรีอย่างทุกวันนี้?

ใช่ฮะ เรียกว่าท่านเป็นคนที่ให้ทางผม เป็นคนที่เปิดประตูออกให้กับผมได้เจอเส้นทางนี้
ทำไมถึงเอาดีทางด้านดนตรี ที่เดินเข้าไปถามอาจารย์สอนดนตรี หรือ Saint Amory ว่าต้องการเอาดีทางด้านดนตรี?

ผมว่าเพราะตอนนี้ผมเล่นมันด้วยอารมณ์ (Feeling) ตอนนั้นผมรู้ตัวเลยว่าผมรักดนตรีจริง ๆ จาก การที่ผมรู้สึกว่ามันฟังเล่นได้เพราะ มันเริ่มเล่นออกมาจากข้างในใจ {พร้อมกับเอามือชี้ไปที่หัวใจอย่างหนักแน่น} แต่ก่อนตอนที่เรียนผมเล่นเอาความคล่องแคล่ว สนุกที่จะเล่น ชอบ มันมันส์ เหมือนผมมีแต่กาย (Physical) แต่ตอนนี้มันเป็นจิตใจ (Mental) พอโตขึ้นมา มันมีอารมณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เราเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็ความสุข เศร้า ออกหักอะไรทำนองนี้ มันเหมือนเราเล่นแล้วก็เข้าใจมัน

แสดงว่าถ้าเกิดต้องการจะเล่นเพลงให้ได้เข้าถึงอารมณ์เพลงจริง ๆ เราควรต้องรู้สึกถึงอารมณ์ตรงนั้นก่อน?

จริง ๆ คนทุกคนไม่จำเป็นต้องเอาตัวเข้าแลกกับประสบการณ์ตรงนั้นนะ แคบั้งเอิญผมเอาตัวเข้าแลกเลย {ยิ้ม} อย่างที่เวลาผมสอน ถ้าลูกศิษย์ผมจะเล่นเพลงอะไรสักเพลง ผมก็จะให้ไปดูหนังสือ หรือไปอ่านวรรณคดีต่าง ๆ ที่มีเรื่องของอารมณ์ตรงนั้นแทรกเข้าไปเพื่อให้เข้าใจ ผมมักจะใช้วรรณคดีเป็นตัวช่วย ถ้าเป็นเพลงเศร้า ลองไปดูเรื่องนั้นเรื่องนี้ตอนที่เขาต้องพรากจากกันสิ ว่าเขาจะมีความรู้สึกอย่างไร แต่ไม่ใช่ให้ลูกศิษย์ต้องเอาตัวเข้าแลกด้วยตัวเองนะ {ยิ้ม} และการเล่นเราจะต้องถ่ายทอดเสียงที่อยู่ในหัวออกมาเป็นเสียงดนตรีให้ได้ เรื่องเสียงเป็นเรื่องสำคัญมาก เราต้องสอนให้ลูกศิษย์มีหูที่ดีและเราเองก็ต้องดีด้วย เวลาสอนลูกศิษย์ เราก็เริ่มสอนเขาจากเสียงง่าย ๆ จากเพลงง่าย ๆ เช่น โด เร มี เพลงแมงมุมลายอะไรอย่างนี้

ในช่วงที่อาจารย์ต้องเรียนวิชาการอยู่ อาจารย์แบ่งเวลาให้กับการเรียนวิชาการ และการเรียนดนตรีได้อย่างไร?

สมัยนั้นผมก็ต้องเรียนกวดวิชาเหมือนเด็กในสมัยนี้เพื่อเตรียมเอนทรานซ์ (Entrance) ผมก็ต้องออกไปกวดวิชาตั้งเช้าจนเย็น หลังจากนั้นผมถึงมีเวลาแอบไปเรียนดนตรีกับครูสุทิน คุณพ่อท่านก็คงคิดว่าลูกขยันมาก เรียนตั้งแต่เช้าจนมืดค่ำ {ยิ้ม} ส่วนเรื่องการบ้านของที่โรงเรียน ผมก็จะรีบทำให้เสร็จก่อนต้องรีบทำสิ่งที่ชอบน้อยก่อน {หัวเราะ} แล้วจะได้มีกำลังใจไปทำสิ่งที่เราชอบมากกว่าโดยที่ไม่ต้องกังวลคือการซ้อมดนตรี ผมจะซ้อมดนตรีวันละประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ถ้าวันไหนการบ้านที่โรงเรียนเยอะ ผมก็อาจจะซ้อมครึ่งชั่วโมง แล้วแต่ไม่เคร่งเครียดอะไร แต่การซ้อมต้องซ้อมให้สม่ำเสมอ นี่เป็นสิ่งสำคัญมาก

ความเป็นไทย หรือการดำรงความเป็นไทยที่อาจารย์ได้เรียนทั้งสากลและไทย ส่งผลอะไรต่ออาจารย์ในแง่ใดบ้างไหม?

การเรียนดนตรีไทยของผมไม่ได้ส่งผลเสียอะไรกับผมเลยนะ แต่กลับช่วยผมในเรื่องการจำ เพราะดนตรีไทยต้องเล่นแบบต่อเพลงไปเรื่อย เพราะฉะนั้นก็จะช่วยผมได้ในเรื่องเป็นอย่างมาก เพราะเพลงคลาสสิก (Classic) มักจะเน้นเรื่องการอ่านโน้ต แต่ดนตรีไทยก็จะดันได้ ส่วนซอด้วงก็จะต่างกับไวโอลินอีกอย่างคือผมก็ใช้เครื่องออร์แกนเล่นในทางไทย ซึ่งก็ไม่ต่างกับของตะวันตกมากจนเกินไป

จุดเปลี่ยนของ Violin มาเป็น Viola?

ตอนนั้นผมเล่นแต่ไวโอลิน จนวันหนึ่งวงควอร์เต็ต (Quartet) คนในวง เช่น ท่านโกวิทย์ ชันธศิริ รวมถึงอาจารย์สายสุรี สุจริตกุล ที่เล่นเปียโน และตอนนั้นคนเล่นไวโอล่าไม่มี ผมเลยถูกขอให้เล่น แต่ทำอย่างไรตอนนั้นผมก็ยังไม่ยอมเล่น สุดท้ายเขาตี้อจนกระทั่งผมยอมเล่น ณ ตอนนั้นผมคิดเอาไว้ว่าก็น่าจะคล้าย ๆ กับไวโอลิน เพียงแต่ช่วงห่างของนิ้วเวลากดสายอาจจะแตกต่างกัน แล้วตอนนั้นผมยังคิดแค่ว่าสงสัยไวโอล่าก็คงเป็นไวโอลินขนาดใหญ่ขึ้นแค่นั้น แต่พอได้ลองเล่นไวโอล่าแล้ว ผมรู้สึกชอบมากเลย *{ทำเสียงตื้นตัน}* เสียงมันอุ่น (Warm) มาก จนกระทั่งผมไปหาวิธีการเล่นไวโอล่าให้เพราะจนได้ ผมใช้เวลาอยู่ถึง 5 ปี จนกระทั่งผมหาแก่นแท้ของเสียงมันได้อย่างแท้จริง เวลาเล่นดนตรีเราจะต้องทำให้จิตว่าง

อาจารย์มีครูทั้งหมดกี่คนคะในทางดนตรี?

ครูท่านแรกคือท่านยรรยง แดงกูร คนต่อมาคือท่านสุทิน เทศารักษ์ และเมื่อไปถึงต่างประเทศแล้วครูคนแรกคือท่าน Saint Amory ท่าน Antonio Brosa ชาวสเปน ท่าน A. Babynchuk ท่าน Maxim Jacobsen ท่าน Eli Goren ชาวฮิว ท่าน Kato Havas ชาวฮังการีเรียน ทั้งหมดนี้คือครูที่สอนดนตรีของผมที่เป็นครูสอนผมอย่างจริงจัง สำหรับครูท่านอื่น ๆ เช่น ท่าน Lord Yehudi Menuhin ท่านโจเซฟ ฟิลเบอร์ ท่าน Bruno Walto ท่านเรสตีโต อูมาลี จะเป็นอาจารย์ที่ผมขอคำแนะนำ แต่ไม่ได้เรียนเป็นลูกศิษย์จริงจัง

อาจารย์ชูชาติมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ในชีวิตของท่าน?

ในฐานะนักดนตรี ศิลปิน และครูดนตรี ผมว่าสิ่งที่สำคัญคือ คุณธรรม ไม่ว่าจะป็นชีวิตบนเวที ชีวิตในห้องเรียน และชีวิตทั่วไปก็ตาม คุณก็ต้องแยกแยะบทบาทต่าง ๆ ให้ได้ และทั้งหมดต้องมีคุณธรรมก่อน ต่อให้คุณจะเก่งแค่ไหนก็ตาม

สิ่งที่สำคัญในการเรียนดนตรีที่นอกเหนือจากการสอนดนตรีธรรมดาทั่วไปคืออย่างไร?

การเล่นดนตรีนั้น ผมไม่ได้ใช้แค่เพียงศาสตร์ของดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่ใช้หลาย ๆ ด้านในการเข้ามาช่วย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านไหน สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือเรื่องของกล้ามเนื้อ ทั้งการฝึกให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และต้องรู้จักทำให้ผ่อนคลายได้ด้วย และสิ่งสำคัญไม่แพ้กันก็คือ สติและสมาธิ ซึ่งของผมจะเน้นในหลาย ๆ ด้าน ด้านที่หนึ่งคือ “โยคะ (Yoga)” โยคะนี้เป็นของแขก ผมได้เรียนโยคะนี้จากท่านเยฮูดี เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ว่าช่วยได้อย่างไร เวลาที่ผมสอน ผมยังได้ทำตำราที่เป็นหลักสูตรการสอนดนตรี เรียกว่าเป็น Yoga for Musician ผมพูดเลยว่าถ้าอยากเล่นดนตรีเก่งต้องเรียนโยคะ เพราะโยคะเป็นเรื่องของสมาธิ แต่อย่างไรก็ตามต้องเรียนกับครูที่มีความเข้าใจด้วย เรียนให้ถูกต้อง ด้านที่สองคือ “ภาษาจิตตน” ของไทย ซึ่งอันนี้ผมมาค้นพบได้เองว่าสามารถช่วยในการเล่นดนตรีได้อย่างไร ด้านที่สาม คือ “ไทเก๊กหรือไทชิ” ของจีน ซึ่งสิ่งนี้ผมคิดว่าเด่นมาก สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับดนตรีมากตรงที่ว่า ไทชิเป็นการฝึกสติ และทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว เนื่องจากการทำสมาธิมี 2 แบบ แบบแรกคือการทำสมาธิแบบไม่เคลื่อนไหว เช่น การทำสมาธินิ่ง ๆ จะลืมหูลืมตาหรือส่วนใหญ่ก็จะหลับตา แบบที่สองคือการทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว ซึ่งสำหรับดนตรีแล้ว การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว และที่สำคัญต้องลืมหูลืมตา จะยิ่งทำให้คนเล่นดนตรีเกิดการฝึกได้อย่างดี เพราะเวลาที่เราเล่นดนตรี เราต้องมีการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของร่างกายก็แล้วแต่เครื่องดนตรี นอกจากนั้นก็ยังต้องลืมหูลืมตาด้วย ดังนั้น ไทชิ คือการฝึกสติที่ดีมาก คล้าย ๆ กับการเดินจงกรมก็ได้ ซึ่งไทชินั้นอาจดูเหมือนกับว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้า แต่จริง ๆ แล้วถือเป็นศาสตร์ของการต่อสู้เสียด้วยซ้ำ นั่นคือต้องใช้ความเร็ว {พร้อมกับสาธิตให้ดูท่าของไทชิ ที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ขา แขน และมีอย่างช้า ๆ จนสุดท้ายได้สาธิตให้ดูว่าจากการเคลื่อนไหวที่ช้า นั้น เมื่อเพิ่มความเร็วเข้าไป ถึงแม้จะเป็นท่าเดิม แต่กลับมองไม่เห็นท่าอาจารย์ได้ออกท่าอย่างรวดเร็วและหนักแน่นไปแล้ว} ไทชินั้นเริ่มจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุด แต่ทุกกระบวนท่าคุณต้องใช้สติในการเคลื่อนไหวทั้งหมด {พร้อมกับขยับแขน และมีที่พลั่วไหวตามแบบไทชิ} อย่างหนึ่งชุดมีทั้งหมด 24 ท่า ก็จะต้องเคลื่อนไหวต่อกันให้ได้ครบทั้งหมด อย่างสวยงามและไม่ผิด เหมือนกับสายน้ำที่พริ้วไหวเลย เช่นเดียวกันกับดนตรี การซ้อมดนตรีต้องเริ่มซ้อมจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุดก่อน เริ่มซ้อมให้ช้า ด้วยท่าทางที่ถูกต้อง จากนั้นเมื่อคุณซ้อมเร็วขึ้น มันก็ท่าเดิม แต่เพิ่มความเร็วเข้าไป ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ อย่างเช่นการสีไวโอลิน ต้องเริ่มจากการฝึกใช้มือในการสีขึ้น-ลง ให้ช้าที่สุดก่อน หรืออย่างเปียโน ก็เริ่มจากการยกแขน ยกข้อมือมาวางที่เปียโนให้ช้าที่สุดก่อน ได้ทุกเครื่องดนตรี แต่ต้องหาว่าจะใช้วิธีการใดในการฝึก หรืออย่างป๊อปปูล่า 3 ชั้น ก็ให้เล่นเป็นโน้ตตัวดำไปก่อนเลยในเวลาซ้อม เพื่อฟังเสียงหรือเล่นให้เข้าใจก่อนเลย อย่างที่สี่ คือ “มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)” สิ่งนี้ก็เป็นการฝึกสติคล้าย ๆ กับไทชิ นั่นคือเป็นการฝึกสติ และฝึก

สมาธิแบบเคลื่อนไหว แต่มวยปากัว (Pakua) นี้จะมีกระบวนการทำที่ซับซ้อน (Complex) กว่าไทชิค่อนข้างเยอะ ซึ่งย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังเรียนในโรงเรียน สมัยนั้นผมตัวเล็ก ชอบโดนเพื่อนแกล้ง มีครูพละท่านหนึ่งถามว่าผมอยากเรียนมวยไหม ผมก็ตอบว่าอยากเรียน ครูเลยสอนมวยให้ในช่วงนั้น แล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีเพื่อนแกล้งอีกเลย *[ยิ้ม]* แต่ว่ามวยนี้เป็นมวยที่มีกติกาอะไร ก็จะไม่เจ็บเหมือนอย่างมวยวัด

สรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการฝึกโยคะ หรือฤๅษีตัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีคุณสมารถที่จะประยุกต์ใช้ทำต่าง ๆ ในการฝึกเครื่องของคุณ อย่างเช่นถ้าเป็นเครื่องลม ต้องมีการฝึกส่วนใด คุณต้องใช้ส่วนหน้าอก ปอด คุณต้องใช้ทำไต่ในการฝึก แล้วก็นำมาใช้ให้เหมาะสมกับคุณ ส่วนการฝึกไทชิ และมวยปากัวนี้ ถือได้ว่าเป็นการฝึกที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ในการช่วยฝึกเรื่องของสติ และสมาธิแบบที่มีเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเลย เมื่อเทียบกับในแต่ละท่าของโยคะและฤๅษีตัดตนนั้นก็ยังมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกายอยู่ดี อย่างไรก็ตามถ้าไม่สามารถจะฝึกได้ทั้งโยคะ ฤๅษีตัดตน ไทชิ หรือมวยปากัวนี้ ก็สามารถฝึกอีกสิ่งหนึ่งแทนกันได้ นั่นคือ “การเดินจงกรม” แต่ต้องเป็นการเดินจงกรมแบบที่มีการคิด “หนอ” ซึ่งไม่ใช่การเดินไปเรื่อย แต่เป็นการตั้งสติและสมาธิไว้ที่การก้าวอย่างแต่ละก้าว ที่สำคัญก็ยังเป็นการฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวที่ดี และเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้าแต่ไม่หยุดนิ่งอีกด้วย

สุดท้ายถ้าจะให้นิยามความเป็นตัวตนของท่าน คิดว่ามีคำใดที่จะบรรยายถึงตัวตนของท่านได้ดีที่สุด?

สอนด้วยความรู้ที่แท้จริง และสอนเขาจนกระทั่งเขาต้องเก่งกว่าเราให้ได้

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 10 เมษายน 2556

ก็คือถ้าเราไม่พูดเรื่องเซ็น ก็จะไม่สมบูรณ์ เพราะว่าผมใช้เซ็น ในการสอน

ลูกศิษย์อาจารย์พูดถึงทุกคนเลยคะ?

เซ็น บางคนเข้าใจผิดนึกว่าเป็นเซน ศาสนาเซนซึ่งตั้งคู่กับศาสนาพุทธ แต่อันนี้ไม่ใช่ เซ็น ภาษาอังกฤษเขียน Zen เป็นพุทธศาสนาแล้ว ๆ แท้ ๆ พระที่เป็นเซ็น องค์แรกชื่อพระมหากัสสป ท่านได้จากพระพุทธเจ้าโดยตรง ท่านก็ปฏิบัติเป็นสายเล็ก ๆ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งมีพระอินเดียวชื่อตะโม แล้วก็แผ่ขึ้นไปทางเหนือ ธิเบต จีน ญี่ปุ่น ไปถึงจีน ตะโมกลายเป็นต๊กม้อ ชอบดูหนังจีนใหม่ สมัยก่อน ผมชอบมาก เพราะเรียนรู้อะไรจากเขาได้เยอะมาก ท่านต๊กม้อก็เป็นพระเซ็น เซ็นเพี้ยนไปจากชาน คือลัทธิชาน คือเข้าถาน ไปถึงจีนกลายเป็นชาน ท่านต๊กม้อก็ไปเป็นผู้เผยแพร่เป็นองค์แรกของจีน

ที่นี้ที่เราเห็นพระเส้าหลิน ความจริงท่านต๊กม้อเป็นคนคิดขึ้น เขามีอยู่แล้ว ท่านต๊กม้อไปเพิ่มแล้ว ทำให้เป็นระบบ ทำเป็น systematic ก็เลยเป็นการออกกำลังกายแบบเรียกว่าเส้าหลิน ภาษาอังกฤษเขียน

ว่า shoalin จริง ๆ แล้วไม่ได้สำหรับการต่อสู้ แต่ฝึกจิต เพราะบางที่นั่งสมาธินาน ๆ ก็เมื่อย เลือดลมไม่เดิน ท่านก็คิดทำต่าง ๆ ขึ้นมา แล้วต่อมาผลพลอยได้คือร่างกายแข็งแรง เมื่อเมืองจีนมีศึกสงคราม พระท่านก็ออกมาช่วยประชาชน ที่นี้ถามว่าแล้วพระไปฆ่าคน ทางมหายานเขามีทางเลือกกว่าจริง ๆ เขาไม่ได้ไปฆ่าคน เขาไปป้องกันชีวิตคนส่วนมาก แต่ว่าใน process อันนี้ พอดีเขาทำอย่างนี้ แล้วข้าศึกเอาคอมมาอยู่ตรงนี้ พอดี เขาไม่ได้ตั้งใจจะฆ่า เขาตั้งใจไปช่วยคน แล้วก็ป้องกันคนดีส่วนมากไม่ให้ถูกคนเลวกลั่นแกล้ง พระท่านทนมไม่ไหวก็ไปช่วย พอบ้านเมืองสงบราบคาบ ท่านก็ปลีกวิเวก ไม่อยู่ที่เส้าหลินแล้ว ไปอยู่ตามป่าตามเขา แล้วก็จะมีคำสอนที่เรียกว่าลัทธิเซ็น เขาเรียกว่า sudden school ลัทธิบรรลุดับพลัง โดยปกติแล้วเขาจะไม่อ้างอิงภาษาสันสกฤต อันนี้ต้องเล่าให้หนูฟังนิดหนึ่ง คือถ้าเผื่อเป็นพุทธอย่างของเรา เถรวาท อันนี้เราจะใช้คำภีร์จากภาษาบาลี อะไรที่มาทางใต้ ศรีลังกา พม่า อะไรพวกนี้ จะใช้บาลี อย่างของเราสอบเปรียญก็บาลี แต่ขึ้นไปทางเหนือ ทิเบต จีน ญี่ปุ่น อันนี้ถือเป็นมหายานจะใช้คำภีร์เป็นภาษาสันสกฤต ต่างกันเยอะมาก คำอ่านก็ต่างกันเยอะ ในรายละเอียดก็ต่างกันเยอะ ของมหายานจะมีพระโพธิสัตว์เยอะมาก พระอรหันต์ก็เยอะ

เหมือนไหว้เจ้า ไปตามต่างจังหวัด คือเป็นจีน เพราะว่าที่บ้านจีนด้วย ไม่แน่ใจชื่ออะไรกันบ้าง อาจารย์มียกตัวอย่างไหมคะ

ที่นครปฐมจะเป็นวัด มีอยู่วัดหนึ่งที่พุทธมณฑลสาย 6 จะเป็นวัดซึ่งมีองค์ใหญ่ชื่อพระกษิติครรภ มหาโพธิสัตว์ ทางมหายานแท้ ๆ เขาจะนับถือคู่กับเจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน ที่เมืองชลจะมีวิหารเซียน

จะเห็นเซียนเยอะมาก ซึ่งทางเถรวาทจะไม่มีตรงนี้ แต่ทางโน้นเขาจะมี เขาจะไหว้ไปเรื่อย อันนี้สิ่งภายนอกที่เราเห็น แต่ปรัชญาจริง ๆ ของเซ็นเขาจะสั้นกะทัดรัด คือทบทวนเพียงเดียวแตกเลย เคลียร์ปัดต้องบรรลุทันที แล้วเขาทำไง ถ้าจะใช้คำภีร์ก็เป็นคำภีร์ เช่น สูตรของเว่ยหล่าง คำสอนของฮวงโป

มันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต แต่ถ้าเราไปคลิ๊ก ไม่ตลอด เช่น เหมือนไม่เคร่งครัด แต่ว่าเขาตีความ ศิลปะไปอีกแบบหนึ่ง จะเล่าให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง คือทางเซ็น เขาจะนิยมเล่นนิทาน เพราะมันสนุก แล้วใครก็เรียนได้ ถ้ามาเทศน์เดี่ยวก็หลับ ก็มีหลวงตาองค์หนึ่งกับหลวงพี่ปลีกวิเวกอยู่ด้วยกัน สำนักสงฆ์ในป่า เรื่องนี้เกิดที่ญี่ปุ่น หลวงตาก็ดูเหมือนไม่เคร่ง นึกจะทำอะไรก็ทำ ผิวปากร้องเพลง แต่อย่าลืมนะว่าพระเซ็นต้องศึกษาดนตรี (Music) ด้วย พระทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ของเขาไม่ผิดศีล ในแง่ของเรา ในแง่ของเถรวาทผิด ศีล 8 ไม่ได้ แต่ของเขาไม่ใช่ ของเขาต้องอยู่ในหลักสูตร ส่วนหลวงพี่เคร่ง เรียกว่าขริมมากเลย ที่นี้ก็มันตไปฉันทเพล ในระหว่างฉันทพอตีฝนตก ดินมันก็เฉอะแฉะ หลวงตากับหลวงพี่ก็เห็นสาวคนหนึ่ง แต่งกิโมโน มันก็ต้องเปื้อนดิน แล้วตรงนี้ก็เฉอะแฉะมากเลย หนูคนนี้ก็ยืนไม่รู้จะทำยังไง จะค่าแล้วด้วย

หลวงพี่ดูแล้วก็เฉย หลวงตาเห็น แม่หนูทำไมละ หนูข้ามไม่ได้ค่ะหลวงพ่อ ก็ไปอุ้มเฉยเลย อุ้มวางไว้ตรงนี้ ไม่พูดสักคำ หลวงพี่ซ็อก แต่ก็ไม่กล้าพูด

หลวงตาเป็นคนทำ หลวงพี่เคร่ง หลวงตาอุ้มเฉยเลย จนถึงตอนเย็นจะนอนแล้ว หลวงพี่ทนไม่ไหว ที่หลวงตาทำวันนี้ผิดศีลอย่างมากเลยนะ หลวงตาบอกระอ หลวงตาวางแม่หนูไว้ตรงนั้นแล้ว แต่ท่านยังแบกเอามาไว้ที่วัดอีกหรือ คมไหม คือเรื่องมันจบตรงนั้น อย่างนี้ใครเคร่งกว่ากัน ศีลดีกว่ากัน เช่น เราจะทำแบบนี้

บางทีคนซบรถ โดนตัดหน้า หันมาร้องด่าเราใช้ไหม แล้วก็ไป มันด่าคนเดียว แต่เราด่าตัวเองต่ออีกจนถึงนอน บางทีพรุ่งนี้ด่าต่อ ใอนันด่าจบแล้ว มันไม่รู้อะไร มันกินได้นอนหลับ เราเองก็เหมือนหลวงพี่แบกเอาไว้ เราแค่ทิ้งไปก็จบตรงนั้น แล้วศีลก็ได้อะไร ก็เป็นการแผ่เมตตาช่วยยายหนูนั่น ก็จบแล้ว เรื่องที่มันจบแล้วตอนนั้นก็จบ อย่างนี้เป็นต้น จะคลิกทันทีเลย พอมีอะไรเกิดขึ้นนึกถึงหลวงตาดีกว่า

ที่นี่ผมจะสรุปมาเข้าเรื่องของเรานะ บางทีลูกศิษย์อารมณ์ไม่ดีมาจากไหน สมมุติเขาไปสอบมาแล้วคะแนนไม่น่าจะดี ก็ให้ปล่อยไว้ตรงนั้น ปล่อยสาวน้อยเมื่อก็ไว้ตรงนั้น ไม่ต้องแบกเอามาตรงนี้ เรื่องเกิดขึ้นมันดับไปตรงนั้น พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้ พระพยอมท่านบอกคนที่อยากจะเลิกบุหรี่ ง่ายจะตายไป แค่อ้าปากมันก็ร่วงไปแล้ว ไม่ต้องไปใช้ยาหรือจิตวิทยา (Psychology) อะไรอ้าปากเลย จบ

ผมเริ่มสนใจมาก เพราะว่ามันเป็นทางลัดมากจริง ๆ ลูกศิษย์ของเราบางคนจะไปสอบ จะไปออกติชชันหรือสอบก็ตามหรือออกติชชันเข้าวงไหนก็ตาม พรุ่งนี้จะไปสอบ คืนนี้ฉันนอนไม่หลับแล้ว พรุ่งนี้จะรอดไหม คือมันเริ่มมีวิจิตรก็ความลึกลับสงสัย เล่นตีเท่าที่ควรไหม คนเก่ง ๆ จะมาดูเรา คือคิด ก็จะไม่เล่านิทานให้ฟังอีกเรื่อง หลวงตามีลูกศิษย์อยู่ 2 คน พรุ่งนี้จะมีการทดสอบ ต้องไปเดินข้ามสะพานเล็ก ๆ สะพานเป็นไม้ร้อยคล้ายลูกระนาด จากด้านนี้ไปด้านโน้น ส่วนข้างล่างเป็นเหว มีกระเช้ด้วย ลูกศิษย์นาย ก. นอนแปลงเลย ข้ามไปถ้าพลาดเสร็จแน่ คืนนั้นเขาดกเหวทั้งคืน ภาษาอังกฤษเรียก anticipate คิดไว้ล่วงหน้า นอนตกแล้วตกอีก นอนไม่หลับด้วย เพราะมัวแต่ตกเหว เห็นจะเข้จับขาไปบ้าง ยังไม่เกิด เฉย นาย ข. กินได้นอนหลับ อยู่กับปัจจุบัน คนเมื่อก็อยู่กับอนาคต จะเป็นยังไงยังไม่รู้ แต่เขาอยู่กับปัจจุบัน เช่น ก็คืออยู่กับปัจจุบัน เช่น ก็ไม่มีอะไร ก็อยู่กับปัจจุบัน เรื่องนั้นยังไม่ถึง เขามีเวรียดอยู่อัน ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เขาคมอย่างนี้ น่าเรียนมาก ผม recommend มาก นาย ข. กินได้นอนหลับ วันรุ่งขึ้น นาย ก. ตกไปแล้ว ก็เดิน แล้วไม่ควรจะดูที่จุดหมาย วิธีการก็คือเดินไปที่ละก้าว แล้วก็ไปอีกก้าว รู้ว่าจะเดินไปไหนแต่ไม่ต้องเงยหน้าขึ้นมาดู ดูแต่ที่เท้าเรา ทางเถรวาทบอกช้าอย่างหนอ ขว้างหนอ อันนี้อันเดียวกันเลย มาเทียบกันแล้วอันเดียวกัน แต่คนแรกไม่งั้น เมื่อไรจะถึงสักที นั่นก็ไกล นี่ก็สูง ร่างกายก็ไม่ดี ตก ส่วนคนที่

2 อาจารย์สั่งปัจจุบัน ปัจจุบันอยู่ตรงไหน ก้าวเท้าซ้ายไป แล้วทำไง ก้าวเท้าขวา ตาก็อยู่ที่เท้า ไม่ได้ไปอยู่ที่ข้างล่าง ไปที่ละก้าว เผลอตัวถึงแล้วเหอ อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นชีวิตเรา เราทำอย่างนี้ บางที่เราไม่เข้าใจฟังก์ชันของตัวเอง การทำงานของจิตใจเรา จิตใจอยากจะทำก็ทำ อยากอยู่กับปัจจุบันมันก็จบแค่นั้นเอง จะไปสอบสัมภาษณ์ ก็มันยังไม่ถึง เราแพลนได้ จะพูดว่าอะไรต่าง ๆ ด้วยเหตุผล logic ขึ้นตอน จบแล้ว เก็บไว้ในจิตใต้สำนึก เตียวพรงนี้เขาทำให้เราเอง แต่ถ้าเราไปคิดทั้งคืน ฟุ้งซ่านมาก ไม่ว่าจะไปวิชาปฏิบัติหรือวิชาสอนตามคลาส ผมจะเล่านี้ให้เขาฟัง จะมาถามอาจารย์ออก conducting ยากไหม บอกไม่รู้

แล้วมีคนทำได้ไหมคะ?

ทำได้เยอะ ก็มันง่าย มันไม่เห็นมีอะไรเลย

หมายถึงคิดด้วยวิธีการที่อาจารย์สอนเหอคะ?

ตอนนั้นได้ ตอนจบไปแล้วยังทำหรือเปล่าไม่รู้ บางที่เราปลูกต้นไม้ เข้ามาดู ไม่ออกดอกสักที เย็นก็ไม่ออกดอกสักที เช้าก็ไม่ออก เย็นไม่ออก ฟันทิ้งเลยดีกว่า รำคาญ เราไม่รู้จักหน้าที่ของเรา การออกดอกเป็นเรื่องของต้นไม้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของเรา เราอย่าตัวเราเองเป็นต้นไม้ ถ้าเขาไม่ออกดอก เราก็ต้องมาคิดว่ามันมีระหว่างเหตุกับผลโงะ เหตุมันไม่ดี ดินไม่ดีหรือขาดปุ๋ยหรือปุ๋ยมากเกินไป มันขาดน้ำหรือน้ำมากเกินไป เราก็แต่งที่เหตุมัน พอเหตุมันดี ผลมันก็ดี แล้วเหมือนกับต้มน้ำ เสียบปลั๊กแล้วไม่ไขมันเดือด มันก็ไปของมันเรื่อย ๆ จนได้ 100 เซลเซียสเมื่อไร เขาก็เดือดของเขาเอง แต่เราไม่ต้องไปเดือดแทนน้ำ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านดีมากๆ ท่านบอกทำอะไรให้ฝ่าเหตุและสังเกตผล ไม่ต้องไปหวังผล หวังผลคนละอันหวังเดียวผิดหวัง สร้างเหตุ ไม่ใช่ฝ่าเหตุ สร้างเหตุ สังเกตผล อย่างเมื่อกี้เหตุมันเป็นยังไง น้ำมากน้ำน้อย มีเปลี่ยก็กำจัดเปลี่ย ผลจะออกมาเอง หรือถ้าเราดูหนังสือเข้าใจดี สอบได้ แคสังเกตผล ไม่ต้องไปหวังสังเกตเฉย ๆ มันต่างกันนะฮะ ไม่งั้นเราเอาตัวของเราเป็นต้นไม้หรือน้ำเดือดซะเอง อันนี้จะช่วยเราได้ไม่ว่าเราไปสอนที่ไหน ก่อนฝึกสอนผมจะอบรมหมด คือสอนให้อยู่กับปัจจุบัน อดคิดก็หมดไปแล้ว อนาคตก็ยังไม่มาถึง แล้วปัจจุบันมันเป็นอะไร อดคิดคือความหมด อนาคตคือความฝัน ปัจจุบันคือน่าจะเป็นความจริง มันไม่ยากใจ ปัจจุบันคือมายา ฝันมีพีหรือมีน้องเปล่า

ปัจจุบันผมเป็นพีใช่ไหม แต่ผมเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ลูกเปล่า ไปฝึกสอนผมเป็นอาจารย์ใช่เปล่า ตกลงมันเป็นมายา มันเป็นบทบาทการแสดง ณ วินาทีนั้น มันไม่ใช่ความจริงที่เราจะต้องยึด ผมเป็นทุกอย่าง ปู่ ตา ครู ลูกศิษย์ ผมก็ยังเรียนกับอาจารย์ผมอยู่ ผมมีอาจารย์เป็นพระเป็นฆราวาส เพราะนั่นก็คือมายา เราเล่นไปตามบท เท่านั้นเองเลย มันไม่มีอะไรมากกว่านี้ แต่เรายึดเป็นความจริง เราเลยแย้ มันไม่จริงนะฮะ เห็นด้วยไหม ตกลงเป็นอะไรกันแน่ เหมือนสมัยผมอยู่ทหาร ผมเป็นพันเอก ลูกน้องลูกศิษย์ต้อง

ตะเบ๊ะผม ผมเห็นพลเอก ผมต้องรีบตะเบ๊ะเขาก่อน ตกลงคืออะไร what is this เห็นไหมฮะ มันเป็น relative มากเลย เป็นเรื่องของการสัมพันธ์กันตลอดเวลา เราอย่าไปยึดตรงนี้

นี่เป็นส่วนหนึ่งของการที่ผมเล่าให้ลูกศิษย์ฟังในคลาสหรือตรงนี้ ทุกคนจะนำไปใช้หมด ไม่ว่าจะ เป็นวิชาอะไร หรือไม่ว่าจะเป็นส่วนต่อนหนึ่งตอนใดของชีวิตเขา เอาไปใช้ได้เลย อีกอันก็คือถ้าลูกศิษย์คนไหนต้องไปอออดิชั่น (Audition) หรือขึ้นเวที สมมุติขึ้นเวทีคอนเสิร์ต คนก็จะกลัวกันมาก คนก็จะถามผมทำ ไรดี ผมก็ตอบแบบคลาสสิกตามตำราก่อน ซ้อมให้ดี แล้วก็เล่นเพลงนี้บ่อย ๆ ให้เพื่อนฟังก็ได้ ให้ใครฟังก็ได้ คือให้มีประสบการณ์เล่นเยอะ ๆ ซ้อมดีมันก็ใจขึ้นไปตั้งเยอะ หรือใช้กรรมวิธีทางโยคะก็คือหายใจยาว ๆ อยู่กับลมหายใจ

มีทำสำหรับโยคะ ผมก็สอนเขาด้วย สอนทั้งคลาส แต่มันสอนได้ไม่หมด ทั้งคลาสมันไม่มีที่นอน สอนได้เป็นบางท่า แต่ใครที่มาเรียนที่ห้องที่ครูศาสตร์ ผมมีห้องส่วนตัว ก็จะนอนแล้วก็ทำให้อู หรือใครมา เรียนที่บ้านมีห้อง นั่นคือวิธีของโยคะ ช่วยได้มากเลย การที่ผมปีแรกขาเส้นที่ไปประกวด ปีที่ 2 หายเส้น ยังไม่รู้จักเซ็น ใช้เทคนิคของโยคะ ใช้ลมหายใจเดิน ช่วยได้เยอะมาก ช่วยได้จริง ๆ เห็นผลมาก

แต่ตอนหลังมาได้เซ็น ใช้เซ็น คุณไปเล่น เล่นด้วยจิตว่างสิ ท่านพุทธทาสพูดบ่อยมาก ท่านมาทาง เซ็น ฮะเยอะ ของท่านพุทธทาส ท่านเอาเซ็นมาทำให้ง่ายเข้าไปอีก ของท่านลึกซึ้งมาก คือท่านอ่านสูตร ของเว่ยล่ง และคำสอนของฮวงโป ประโยคหนึ่งตีความเป็นปีก็มี เพราะเขาไม่อธิบาย ถ้าอธิบายไม่ใช่ เซ็น เป็นการใช้สมองตีความ แทนที่สำเร็จด้วยจิต ที่นี้ท่านพุทธทาสเอามาเขียนแสดงความคิดเห็นท่านมา แนวนี้เยอะมาก บอกว่าขึ้นไปด้วยจิตว่าง ว่างยังงี้ ว่างก็ลืมหมดสิ ไม่ลืมหรอก ไม่ว่างสิลืม

ขั้นแรกเลยเอาเซ็น แบบเบา ๆ ยังไม่เซ็นลึก ขึ้นไปบนเวทีควรจะเล่นเพลงของใคร สมมุติเล่น เพลงของ โมซาร์ท (Mozart) ถามตัวเองว่า ณ วินาทีนั้นใครเป็นใหญ่ที่สุด มีคนดู มีคนเล่น มีโมซาร์ท โมซาร์ทต้องใหญ่ที่สุด เพราะนั่นคุณเดินเข้าไป สมมุติหนูจะไปเล่นเปียโน หนูก็มีตัวหนูเองเล่นให้โมซาร์ทฟัง มีตัวหนูเองซึ่งซ้อมมาดีแล้ว แล้วเล่นให้โมซาร์ทฟัง ก็เราบูชาท่านด้วยเสียงเพลง เราบูชา (Worship) นั่น คือบูชาท่านบนสวรรค์ เดี่ยวเล่นให้ฟัง เล่นไปเลย คนดูจะเก่งแค่ไหน จะก็คน ก็ไม่สำคัญ โมซาร์ทสำคัญ ที่สุด ตรงนั้นมีแต่ตัวเรากับโมซาร์ท แล้วการที่เราเล่น เท่ากับเราได้ทำบุญ ทำบุญอย่างไร? เพราะว่าเพลง เราซ้อมมาแล้ว เพลงของโมซาร์ทอันนี้เพราะจิงเลย เราไม่น่าจะเก็บไว้คนเดียว เพื่อแผ่ให้คนฟัง คุณไม่ได้ เล่นเพื่อให้นักมาดูฝนสิ คุณเล่นแก่นั่นเข้าตัว นั่นคุณ “play to get” อะไรหลายอย่าง แต่ไม่ใช่ “we play to share happiness” หรือ “to give happiness” ถึงตรงนี้แล้วความเป็นตัวตนหายไปตั้งเยอะ จะเล่นผิดสัก 5 ตัวก็ช่างมัน ไม่เป็นไรหรอก เราไม่ได้คุยว่าเราเก่ง คุณก็บอกว่าเพลงนี้มันเพราะจิง เดี่ยว เล่นให้ฟัง ช่วยกันบูชาโมซาร์ท เห็นไหม ความคิดต่าง ๆ มันต่างกันเยอะ

ต่างกันตั้งเยอะ ไม่ใช่ play เพื่อความสำเร็จ ทีนี้ทำตอนนี้ได้ไปสักพัก ผมบอกครั้งที่ 2 อย่าเอาตัวขึ้นไปเล่นเลย ไม่มีตัวตนแม่แต่คุณ ตั้งแต่เดินบนเวทีแล้ว ไม่มีตัวตนแล้ว มีแต่เพลงของโมสาร์ทกับโมสาร์ท เราก็ไม่มี คนดูก็ไม่มี สื่อกับข้างบนแล้วเล่นเลย นี่ขึ้นบรรลู่ ในเมื่อไม่มีตัวตน แล้วจะเอาตัวตอนที่ไหนมาขายล่ะ มันน่าเรียนนะเซ็น มันน่าเอามาใช้ น่าใช้มาก งั้นเราไปเล่นเพื่ออะไร ผมบอกลูกศิษย์ว่าเราอย่าไปเล่นเพื่อความสำเร็จ เราอย่าไปเล่นเพื่อความล้มเหลว เราเล่นเพื่อจะเล่น จบ เราเล่นเพื่อจะให้ใจ เล่นไปแล้วเราแชร์กับเขา เล่นให้เขา อาจจะมีผิดบ้างอะไรบ้าง เล่นไป แต่คนเขารู้ เพราะนั่นตรงนั้นมันผ่านไปไต่เยอะมาก ตอนหลังผมไม่ได้ใช้โยคะ ใช้บ้าง แต่ผมใช้เซ็น ซะเยอะ ตอนขึ้นเวทีผมใช้เซ็น ไม่จำเป็นต้องหาเสื้อมานอน เขาก็ลำบาก ต้องแบกเสื้อโยคะไป แต่เซ็น ก็นั่งคุยกัน แต่ใจผมเป็นเซ็น ไปแล้ว

หมายความว่าใช้แต่ความคิดอย่างนั้นหรือคะ?

ใช้ความคิด Sudden school บรรลุเดี่ยวนั้น เราไม่ได้เล่นเพื่อตัวเราเอง คนกลัวผิตใจ ตัวตนไง ถ้าหมดตัวตนก็ไม่มีคำว่าครูบาอาจารย์ มีแต่เสียงเพลง เราได้ยินยังงี้ก็เล่นอย่างนั้น แต่ไม่ใช่ว่าซีเกียจ เราซ้อมมาดีแล้ว เราจะเล่นดีเหมือนเราเล่นอยู่ที่บ้านคนเดียว บางคนเล่นซ้อมดี พอไปสอบ ตก แต่จริง ๆ สอบไม่ควรจะตก เวลาจะสอบก็คือกรรมการสอบ 5 คน เราเจือจางให้เขาฟัง ทุกคนเขาเป็นนักดนตรีเหมือนเรา เขาต้องชอบแนโมสาร์ท มาฟังด้วยกัน เดี่ยวหนูเล่นให้ฟัง ทำใจอย่างนี้ จบ แล้วเมื่อเป็นอย่างนี้ ทำใจอย่างนี้ ในเมื่อจิตใจเราไม่เครียดแล้ว มันออกมาดี ความเครียดหรือ tension มันมีอยู่ 2 อย่างคือ เครียดทางใจ mental tension กับ physical กระทำ มันไปด้วยกัน นั่นเครียด นี่ก็ นิ้วบางทีมันไวกว่าที่ควร ควบคุมไม่ได้ นี่เรื่องของเซ็น ก็มีคนถามว่าในฐานะที่เราเป็นศิลปิน ถ้าเราขึ้นไปบนเวทีแล้วก็เล่นไปเลย แสดงว่าเราไม่แคร์คนดูใช่ไหม ไม่ใช่ ถ้าไม่แคร์คนดูก็คือไม่เล่น เล่นอยู่กับบ้าน เพราะแคร์คนดูถึงต้องเล่น แคร์เขา อยากให้เขามีความสุข ถึงต้องเล่นเพื่อจะ让他มีความสุข เราแคร์เขา ทีนี้ในเมื่อเราแคร์เขาแล้ว เราควรจะทำคำวิจารณ์แล้วยอมรับไหม ต้อง แล้วเราต้องทำยังไงทีนี้ เราเล่นเซดีแล้ว เพื่อนบอกเล่นแย่อันนี้ก็เป็นปัญหา ซึ่งหลาย ๆ คนยังไม่ผ่านตรงนี้ไปได้ เขาจะมีความทุกข์ตลอดชีวิต ถ้าฝั่งเซ็นคลิก ทำไม่ชีวิตมันเบา เบาเลยฝน อยากเบาไหม

อย่างไรคะ?

ถ้าเราเล่นแย่อ เรารู้ตัวว่าเราเล่นแย่อ ด้วยเหตุการณ์อะไรก็แล้วแต่ อาจจะร่างกายไม่ดี อาจจะเหนื่อยมาจากการเดินทาง เมื่อคืนออกที่เมืองนี้ พรุ่งนี้ไปออกที่โนน เหนื่อย ไม่ไหว ไม่ดีเท่าที่ควร เล่นไม่ดี เราเล่นไม่ดี เขาว่าเราเล่นไม่ดี ในใจต้องขอบคุณเขา เพราะว่าเขาชี้ทางสอนให้เรา เราควรจะทำไปขอบคุณเขาในใจเลย เขาพูดความจริงกับเรา เขาหวังดีกับเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำคือรีบเข้าไปในห้อง ซ้อมซ้อมหนักกว่าเก่าให้มันดี เพราะมันไม่ดี เราก็เห็นด้วย เขาก็เห็นด้วย แล้วเขาซื้อสตั๊ด เขาซื้อสตั๊ดกับ

เรา แต่ถ้าเราเล่นไม่ดี แต่เขาว่าเราเล่นดี เขาเอ็นดูเรา เขาเมตตาเรา เพราะนั้นเราต้องเล่นดีที่เขาสนับสนุน เรา ต้องดีให้สมกับที่เขาว่าเราดี ทำอย่างไร ก็เข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่า จะได้เล่นดี เขาจะได้ไม่ผิดหวัง คราวหน้า เขาอุตส่าห์ให้กำลังใจขนาดนี้แล้ว เมื่อกี้เราเล่นแย้ใช้ไหม ที่นี้เราเล่นดี เขาว่าเราเล่นแย้ สิ่งที่เราควรจะทำ ก็ต้องขอบคุณเขาอีก แสดงว่าเขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับมือชั้นยอดของโลก เพราะนั้นนี่คือการกระตุ้นเรา ยังดีไม่พอนะ ในความคิดของเขา เราเล่นดีแล้ว ไม่ใช่แย้ แต่ดีไม่พอ ทำอย่างไร ก็ขอบคุณ แล้วเข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่าอีก คืออย่างที่เขาวัดขนาดนี้เลย ที่นี้เราเล่นดี เขาว่าดี ก็ต้องขอบคุณเขา แต่อันตรายมากเลย ซึ่หลังเสียแล้วลงไม่ได้ ต้องซ้อมให้ดีกว่าเก่า เดี่ยวคราวหน้าตีแตก ตกลงเข้าห้องซ้อม ลูกเดียว แต่ด้วยคนละเรื่อง ตกลงไม่มีอะไรจะต้องนอนไม่หลับหรือเคียดแค้นต่อคนนั้นเลย ไม่ว่าจะเบอร์ 1 2 3 4 เราได้อย่างเดียวฝน ลูกใหม่ ได้อย่างเดียวเลยนะ

แล้วเราก็วิจารณ์ตัวเอง เราบกพร่องตรงไหน แก้อย่างไร วันนั้นเราพลาดตรงนี้จริง ๆ น่าจะแก้ตัวนี้ คนที่บอกว่าเราเล่นไม่ดี จะขอบคุณมากถ้าชี้ให้ดูว่าจุดไหน แต่ถ้ามันไม่จริงก็ดูประเด็นต่อไป แค่นี้ คิดแบบ เซ็น จบแค่นี้

ก็คืออยู่กับปัจจุบันจริง ๆ อย่างนั้นใช่มั๊ยคะ?

เราก็ดูคำวิจารณ์ นำคำวิจารณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ้าดียังไม่จริง ทำให้มันดีจริง ถ้ามันดีแล้ว ดีขึ้นไปอีก เรามีแต่ความก้าวหน้า บางคนกินไม่ได้นอนไม่หลับกับบทวิจารณ์ แล้วยิ่งถ้าเป็นเครื่องสาย อาจารย์ที่สอนบาคผมทุกท่านบอกว่าถ้าคุณเล่นบาค (Bach) ด้วยเครื่องสายคีนไหนด คีนนั้นคุณต้องได้คนที่ ชมและคนที่ตี ชอบและไม่ชอบ เล่นบาค กลาง ๆ ไม่มี ต้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายแน่นอน ต้องทำใจไว้ หนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ อาจจะมีบทอันหนึ่งลบอันหนึ่ง ซึ่งอันนี้เราทำใจไว้แล้ว ถ้าเล่นบาคต้องเป็นอย่างนั้น

ก็ยังเล่นอยู่ด้วย แต่คือทำดีที่สุดแล้ว ประมาณนั้นใช่ไหมคะ?

คือการ invitation บาค ท่านเขียนไว้ 300 ปีแล้ว แล้วสืบทอดลงมาสายหนึ่ง อีกสายหนึ่งมาทาง โน้น สายโรแมนติกก็จะมาทางโน้น สายหนึ่งก็เพียวลิส เล่นบาคต้องจี้ อยู่ในกรอบตรงนี้เลย อีกสายหนึ่งก็ บาคก็คือคนเราธรรมดาต้องมีอารมณ์มีอะไรต่าง ๆ แล้วแต่เราจะเลือกฝ่ายไหน 2 ฝ่ายเขาก็แยกกันชัดเจน มาก สายต่าง ๆ ไม่มี เราก็เตรียมใจไว้ให้ ไม่ว่าจะไปสอนในคลาส จะไปเฟซบุ๊กอะไร หรือจะไปออก คอนเสิร์ต หรือจะไปออ디션หรือจะไปสอบสัมภาษณ์อะไร มันอยู่ตรงนี้ เช่น คือความไม่มีตัวตนอย่าง คำว่าจิตว่าง มันว่างจากอะไร มันว่างจากตัวตน ไม่ใช่ว่างจากเคยเรียนอะไรไว้ ลืมหมดเลย มันไม่ใช่ว่าง อย่างนั้น ว่างจากความเป็นตัวตน อาจารย์ซูชาติไม่เก่งนะ ถ้าเราคิดงั้น ศิลปะขณะนั้นไม่บริสุทธิ์แล้ว เจือ ด้วยความเป็นตัวตน ต้องไม่มี มันก็จบตรงนี้ จบง่าย ๆ จี๊

ไม่ว่าจะเอาไปสอนเด็ก คือมันใช้ได้ ถูกไหมคะ ถ้าในกรณีถามเป็นครูดนตรี มันใช้ได้ทุกกรณี ไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปิน ไม่จำเป็นต้องใช้ในฐานะศิลปินใช่ไหมคะ?

ใช้ได้ทุก นักมวยปล้ำคนหนึ่ง เขาเก่งมาก เขาเก่งนอกเวที แต่เวลาขึ้นไปบนเวทีเขาปอด แม่แต่คู่ต่อสู้ซึ่งไม่เก่งเท่าไร เขายังแพ้อยู่ พยายามพิชิตล้มให้ตัวใหญ่ กล้ามปึก นั่นคือ approach ด้วย psychical ด้วยกายภาพ ไม่สำเร็จ ไปหาหลวงตา บอกเดี๋ยวคืนนี้มาหาหลวงตา นั่งสมาธิ เช่น ก็คือมานเห็นตัวเองเป็นคลื่นลูกใหญ่ เธอเป็นคลื่นอย่างเดียว ไม่ต้องคิดอะไรมาก คือคิดเห็นตัวเองเป็นคลื่นพัดออกไป เจออะไรพังทลายหมด นายคนนี้ก็นั่ง เป็นคลื่นยักษ์เลยนะ คืนนั้นเขานั่ง เขากลายเป็นคลื่น พอจะขึ้นเวที หลวงตาบอกต่อไปนี่เธอต้องมีชื่อว่านายคลื่นลูกใหญ่ พอขึ้นเวทีก็เอาคลื่นตัวนี้เข้าไปหาคู่ต่อสู้ ตั้งแต่นั้นไม่เคยแพ้ใครเลย ใช้ในอะไรก็ได้ซะ ในชีวิตประจำวันก็ได้ซะ

แล้วในกรณีที่เด็ก ที่อาจารย์เกริ่นว่าถ้าจะไปสอบ ไปสอนสาธิต อาจารย์มีเกร็ดหรือมีนิทานไหนเป็นตัวอย่างไหมคะ ที่ทำให้เขารู้สึกเหมือนกรณีนักมวยปล้ำนั้นคะ?

ผมไม่สามารถจะพูดตรงนี้ได้ ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เด็กกลุ่มไหนทำอย่างไร ต้องไปแก้ปัญหา ตอนนั้นด้วย เรากำหนด (Formulate) มันไม่ได้ เช่นจะค่อนข้างยืดหยุ่น (Flexible) มาก

ถ้าเปรียบเทียบเช่น กับเกรวาทละคะ?

เช่น ก็คือมหายาน มหายาน

คือหมายถึงเมื่อมาเทียบกับการใช้ในดนตรีอย่างไรได้บ้างไหมคะ?

เช่น คือมหายาน แล้วทำไมผมต้องเน้นตรงนี้ เพราะว่ามหายาน ไม่ว่าจะมาจากทิเบต, จากญี่ปุ่น, จากจีน แม้ว่าจะไม่ใช่เช่น เขายังต้องเรียนดนตรีอยู่ เขาบอกว่าดนตรีมันเป็นวิธีฝึกสมาธิ เขาจะฝึกสมาธิด้วยดนตรี ทีนี้เคยถามอาจารย์จีนทั้งหลาย ทิเบตเรียนดนตรีหนักมา เป็นหลักสูตรใหญ่ แล้วมันไม่ได้เป็นการขัดขวางการไปนิพพาน เขาบอกว่า อันนี้ของเช่น เลย ถ้าคุณขึ้นไปดวงจันทร์ นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ซะเอง ดวงจันทร์อยู่ตรงโน้นอยู่ แต่นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ เป็นไกด์ เพราะนั่นดนตรีเป็นไกด์ชี้ไปสู่จุดนั้นก็คือแดนสุขาวดีของเขา เพราะนั่นดนตรีที่ของเขาเล่น มันเป็นดนตรีที่กลั่นกรองแล้วที่บริสุทธิ์ของเด็ก ๆ เช่น เพลงแม่กล่อมลูก งั้นก็แยะสิคะ ดนตรีสำหรับกล่อมเด็กบริสุทธิ์จะตายไป หรือดนตรีเวลาสวดมนต์ ไปฟังพระจีนสวดเพราะมาก กล่อมจิตใจ มันไม่ได้เป็นดนตรีที่เด่นอีกยกที่เราเห็นกันบ่อย ๆ เนื้อร้องก็ดี เนื้อเรื่องธรรมะ มันเป็นการกล่อมเกล่าจิตใจ ทางมหายานเขาใช้ตรงนี้ เขาใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์ตรงนี้ สวดมนต์ต้องตีก็อก ๆ ให้จังหวะ (Rhythm) ของเราศิล 5 โอะเค พอซิล 8 เล่นดนตรีไม่ได้แล้ว จบ ตรงนี้ต่างกันเยอะเลย ถ้าคนไปปฏิบัติธรรม ถ้าเป็นซิล 8 ดนตรีเลิกกันแล้ว แต่ของเขาปฏิบัติดนตรีได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงบรรลุนั้น ตลอดเส้นทางใช้ดนตรีตลอด เพราะนั่นมันก็คงเทียบกันไม่ได้ตั้งแต่ต้นแล้ว แต่

ผมสังเกตว่าเดี๋ยวนี้มีวัดหลายวัดก็ใช้ดนตรี ใส่เนื้อร้องธรรมะ เพลงธรรมะ เริ่มจะกว้างขึ้น มีข้อแม้ว่าเป็นเนื้อธรรมะ ไม่ได้ส่งเสริมกิเลส ถ้าไปสอนเด็กก็อาจจะแต่งเพลง ผมอาจจะผิคนะ อาจจะแต่งเพลงสำหรับเด็ก เป็นเพลงศีล 5 เป็นเพลงอะไรก็ได้แล้วแต่ เมตตาหรือรักพ่อแม่ กตัญญู มงคล 38 มาแต่งก็ได้สักข้อหนึ่ง 38 เพลง ฝนลองทำดูก็ได้ ถ้าทำได้น่าทำ

ก็ต้องรู้จักการประยุกต์ในการสอนใช่ไหมคะ?

ใช่

อาจารย์รู้จักเซ็น ตอนประมาณ

รู้จักมาตั้งแต่อยู่เมืองนอก อายุประมาณ 25, 26 แต่ว่าไม่ได้เอามาใช้งาน อ่านเฉย ๆ เอามาใช้งานกลับมาเมืองแล้ว ประมาณสัก 10 ปี กลับมาเรียน ประมาณอายุ 38 ถึงเอามาใช้ ตอนนั้นยังอ่านอยู่

สุดท้ายอาจารย์มีอะไรฝากไหมคะ?

ถ้าใครสนใจทางเซ็นให้อ่านหนังสือเล่มเล็ก ๆ ชื่อ “นิทานเซ็น” ถ้าใครจะขยันอ่านเล่มใหญ่หน่อย ชื่อว่า “ศิษย์โง่ไปเรียนเซ็น” แล้วถ้าใครจะตี๋มด่าจริง ๆ มีเวลาจริง ๆ อ่าน Lifetime?? เลย เล่มนี้ก็คือคำสอนของเหยี่ยวหล่าง และสูตรของฮวงโป เหยี่ยวหล่างท่านเป็นพระสังฆราชของเซ็น ท่านนั่งสมาธิมรณภาพ แล้วร่างกายไม่เน่าเปื่อย เดี๋ยวนี้ยังอยู่ แต่ผมจำไม่ได้อยู่ที่เมืองไหน จีนมีอะไรแปลก ๆ เยอะ น่าศึกษามากทางมหายาน

*****

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว วรณิสา ประเสริฐสุภวิทย์ เกิดวันที่ 19 สิงหาคม 2529 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร (Food Science and Technology) (วท.บ.) คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ปีการศึกษา 2551 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2554 มีประสบการณ์ทำงานด้านการสอนเปียโน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2549 จนถึงปัจจุบัน